

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

الْحَقَّ كَفَىٰ مَرَّ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعَرَجَاهُمَا فِي

بیتِ محمدی
پیامت
اہل السنۃ

انتظامیہ اہل السنۃ پاکستان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بانک موضوعی احادیث اهل بیت علیهم السلام

نویسنده:

واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
بانک موضوعی احادیث اهل بیت علیهم السلام	۱۴۰
مشخصات کتاب	۱۴۰
اعتقادی	۱۴۰
شناخت	۱۴۰
علم	۱۴۰
حدیث (۱) قال رسول الله صلى الله عليه و آله :	۱۴۰
حدیث (۲) قال رسول الله صلى الله عليه و آله :	۱۴۰
حدیث (۳) قال علي عليه السلام :	۱۴۰
حدیث (۴) قال علي عليه السلام :	۱۴۱
حدیث (۵) قال علي عليه السلام :	۱۴۱
حدیث (۶) قال الصادق عليه السلام :	۱۴۱
حدیث (۷) قال علي عليه السلام :	۱۴۲
حدیث (۸) قال علي عليه السلام :	۱۴۲
حدیث (۹) قال ابي عبدالله عليه السلام :	۱۴۲
حدیث (۱۰) قال الصادق عليه السلام :	۱۴۲
حدیث (۱۱) قال علي عليه السلام :	۱۴۳
حدیث (۱۲) قال علي عليه السلام :	۱۴۳
حدیث (۱۳) قال علي عليه السلام :	۱۴۴
حدیث (۱۴) قال علي عليه السلام :	۱۴۴
حدیث (۱۵) قال علي عليه السلام :	۱۴۴
حدیث (۱۶) پیامبر صلى الله عليه و آله :	۱۴۴
حدیث (۱۷) امام علي عليه السلام :	۱۴۵
حدیث (۱۸) امام علي عليه السلام :	۱۴۵
حدیث (۱۹) پیامبر صلى الله عليه و آله :	۱۴۵
حدیث (۲۰) امام علي عليه السلام :	۱۴۶
حدیث (۲۱) امام علي عليه السلام :	۱۴۶

- ١٤٦----- حدیث (٢٢) امام علی علیه السلام :
- ١٤٦----- حدیث (٢٣) امام علی علیه السلام :
- ١٤٧----- حدیث (٢٤) امام علی علیه السلام :
- ١٤٨----- حدیث (٢٥) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ١٤٨----- حدیث (٢٦) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ١٤٨----- حدیث (٢٧) امام علی علیه السلام :
- ١٤٨----- حدیث (٢٨) رسول اکرم (صلى الله عليه و آله):
- ١٥٠----- حدیث (٢٩) امام محمد باقر علیه السلام :
- ١٥٠----- حدیث (٣٠) پیامبر اکرم(صلى الله عليه و آله):
- ١٥٠----- حدیث (٣١) امام علی(سلام الله علیه) :
- ١٥٠----- حدیث (٣٢) امام صادق (سلام الله علیه) :
- ١٥٠----- حدیث (٣٣) امام علی (سلام الله علیه) :
- ١٥١----- عالم
- ١٥١----- حدیث (١) قال رسول الله (ص) :
- ١٥١----- حدیث (٢) امام صادق علیه السلام :
- ١٥١----- حدیث (٣) قال ابی عبدالله (ص) :
- ١٥٢----- حدیث (٤) امام صادق علیه السلام :
- ١٥٢----- حدیث (٥) امام علی علیه السلام:
- ١٥٢----- حدیث (٦) امام صادق علیه السلام:
- ١٥٢----- حدیث (٧) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ١٥٢----- حدیث (٨) امام علی علیه السلام :
- ١٥٣----- حدیث (٩) امام علی علیه السلام :
- ١٥٣----- حدیث (١٠) امام صادق علیه السلام :
- ١٥٤----- حدیث (١١) قال رسول الله (ص) :
- ١٥٤----- حدیث (١٢) امام محمدباقر علیه السلام:
- ١٥٤----- حدیث (١٣) امام حسین علیه السلام:
- ١٥٤----- حدیث (١٤) امام صادق علیه السلام:

حديث (١٥) پیامبر اعظم صلى الله عليه و آله :

١٥٥

حديث (١٦) امام على عليه السلام:

١٥٥

حديث (١٧) امام صادق (سلام الله عليه) :

١٥٥

عقل

١٥٥

حديث (١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١٥٥

حديث (٢) امام على عليه السلام :

١٥٦

حديث (٣) امام على عليه السلام :

١٥٦

حديث (٤) امام حسين عليه السلام:

١٥٦

حديث (٥) امام على عليه السلام :

١٥٦

حديث (٦) امام على عليه السلام :

١٥٦

حديث (٧) امام على عليه السلام :

١٥٧

حديث (٨) امام على عليه السلام :

١٥٧

حديث (٩) قال الحسين عليه السلام :

١٥٧

حديث (١٠) امام على عليه السلام :

١٥٧

حديث (١١) رسول خدا صلى الله عليه و آله:

١٥٨

حديث (١٢) امام على عليه السلام :

١٥٨

حديث (١٣) امام على عليه السلام :

١٥٨

حديث (١٤) امام حسين عليه السلام :

١٥٨

حديث (١٥) رسول خدا صلى الله عليه و آله:

١٦٠

حديث (١٦) رسول خدا صلى الله عليه و آله:

١٦٠

حديث (١٧) امام على عليه السلام :

١٦٠

حديث (١٨) امام على عليه السلام :

١٦٠

حديث (١٩) امام على عليه السلام :

١٦٠

حديث (٢٠) رسول خدا صلى الله عليه و آله:

١٦١

حديث (٢١) امام على عليه السلام :

١٦١

حديث (٢٢) امام على عليه السلام :

١٦١

حديث (٢٣) امام صادق عليه السلام :

١٦١

حديث (٢٤) امام صادق عليه السلام :

١٦٢

- حدیث (۲۵) امام کاظم علیہ السلام : ۱۶۳
- حدیث (۲۶) امام رضا علیہ السلام : ۱۶۳
- حدیث (۲۷) امام علی علیہ السلام : ۱۶۳
- حدیث (۲۸) امام علی علیہ السلام : ۱۶۳
- حدیث (۲۹) امام علی علیہ السلام : ۱۶۴
- حدیث (۳۰) امام علی علیہ السلام : ۱۶۴
- حدیث (۳۱) امام علی علیہ السلام : ۱۶۵
- حدیث (۳۲) امام علی علیہ السلام : ۱۶۵
- حدیث (۳۳) امام علی علیہ السلام : ۱۶۵
- حدیث (۳۴) امام علی علیہ السلام : ۱۶۷
- حدیث (۳۵) امام علی علیہ السلام : ۱۶۷
- حدیث (۳۶) امام حسین علیہ السلام : ۱۶۷
- حدیث (۳۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۶۷
- حدیث (۳۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۶۸
- حدیث (۳۹) امام علی علیہ السلام : ۱۶۹
- حدیث (۴۰) امام علی علیہ السلام : ۱۶۹
- حدیث (۴۱) امام علی علیہ السلام : ۱۶۹
- حدیث (۴۲) امام علی علیہ السلام : ۱۶۹
- حدیث (۴۳) امام علی علیہ السلام : ۱۷۰
- حدیث (۴۴) امام علی علیہ السلام : ۱۷۱
- حدیث (۴۵) امام علی علیہ السلام : ۱۷۱
- حدیث (۴۶) امام علی علیہ السلام : ۱۷۱
- حدیث (۴۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۷۱
- حدیث (۴۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۷۲
- حدیث (۴۹) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۷۲
- حدیث (۵۰) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۷۳
- حدیث (۵۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۷۳
- حدیث (۵۲) امام صادق علیہ السلام : ۱۷۳

حدیث (۵۳) امام علی علیه السلام : ----- ۱۷۴

حدیث (۵۴) امام علی علیه السلام : ----- ۱۷۴

حدیث (۵۵) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۷۴

حدیث (۵۶) امام باقر علیه السلام : ----- ۱۷۴

حدیث (۵۷) امام علی علیه السلام : ----- ۱۷۵

حدیث (۵۸) امام علی علیه السلام : ----- ۱۷۵

حدیث (۵۹) امام علی علیه السلام : ----- ۱۷۶

حدیث (۶۰) ابن شهر آشوب : ----- ۱۷۶

حدیث (۶۱) امام حسن علیه السلام : ----- ۱۷۶

حدیث (۶۲) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۷۷

حدیث (۶۳) امام حسین علیه السلام: لا یكمل العقل إلا باتباع الحق؛ ----- ۱۷۷

حدیث (۶۴) امام موسی کاظم علیه السلام: التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ؛ مهرورزی و دوستی با مردم، نصف عقل است. ----- ۱۷۸

حدیث (۶۵) امام علی علیه السلام: الْعَاقِلُ مَنْ وَعَظَّمَتْهُ التَّجَارِبُ ----- ۱۷۸

حدیث (۶۶) امام علی علیه السلام: مَنْ تَرَكَ الْإِسْتِمَاعَ مِنْ ذَوِي الْعُقُولِ مَاتَ عَقْلُهُ. ----- ۱۷۸

حدیث (۶۷) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله): مَا قَسَمَ اللَّهُ لِلْعِبَادِ شَيْئًا أَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ ----- ۱۷۸

حدیث (۶۸) امام عسکری (سلام الله علیه): ----- ۱۷۸

حدیث (۶۹) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله): ----- ۱۷۸

حدیث (۷۰) امام علی علیه السلام: ----- ۱۷۹

فکر ----- ۱۷۹

حدیث (۱) لقمان حکیم علیه السلام : ----- ۱۷۹

حدیث (۲) امام حسین علیه السلام : ----- ۱۷۹

حدیث (۳) امام حسن عسکری علیه السلام: ----- ۱۷۹

حدیث (۴) امام علی علیه السلام: ----- ۱۷۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۸۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام: ----- ۱۸۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام: ----- ۱۸۱

حکمت ----- ۱۸۱

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ----- ۱۸۱

١٨٢----- حديث (٢) امام كاظم عليه السلام :

١٨٢----- حديث (٣) امام صادق عليه السلام :

١٨٣----- حديث (٤) پيامبر صلى الله عليه و آله :

١٨٣----- حديث (٥) امام على عليه السلام:

١٨٣----- حديث (٦) امام موسى كاظم عليه السلام:

١٨٣----- يقين

١٨٣----- حديث (١) امام صادق عليه السلام :

١٨٤----- حديث (٢) امام صادق عليه السلام :

١٨٥----- حديث (٣) امام على عليه السلام :

١٨٥----- حديث (٤) امام على عليه السلام :

١٨٥----- حديث (٥) امام صادق عليه السلام:

١٨٥----- حديث (٦) امام رضا عليه السلام:

١٨٦----- حديث (٧) امام على عليه السلام:

١٨٦----- عجب

١٨٦----- حديث (١) قال الصادق عليه السلام :

١٨٧----- حديث (٢) قال رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم :

١٨٧----- حديث (٣) امام على عليه السلام :

١٨٧----- حديث (٤) امام صادق عليه السلام :

١٨٧----- حديث (٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

١٨٧----- تكبير

١٨٧----- حديث (١) امام صادق عليه السلام :

١٨٨----- حديث (٢) امام على عليه السلام :

١٨٨----- حديث (٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١٨٨----- حديث (٤) امام صادق عليه السلام :

١٨٨----- حديث (٥) امام على عليه السلام :

١٨٩----- حديث (٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١٨٩----- حديث (٧) امام صادق عليه السلام :

١٨٩----- حديث (٨) امام على عليه السلام :

حدیث (۹) امام حسن مجتبی علیه السلام : ۱۹۰

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام : ۱۹۰

حدیث (۱۱) امام کاظم علیه السلام : ۱۹۰

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۹۰

حدیث (۱۳) امام محمد باقر علیه السلام: ۱۹۲

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام: ۱۹۲

حدیث (۱۵) حضرت زهرا سلام الله علیها: ۱۹۲

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام: لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ؛ کسی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد ۱۹۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام: ۱۹۲

لجاجة ۱۹۳

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۹۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۹۳

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۹۴

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۹۴

قلب ۱۹۴

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۹۴

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۹۴

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۹۵

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۹۶

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام : ۱۹۶

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۹۶

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۹۶

حدیث (۸) امام زمان علیه سلام : ۱۹۸

حدیث (۹) امام علی علیه السلام: ۱۹۸

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام: ۱۹۸

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام: ۱۹۸

گوش ۱۹۸

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۹۸

حق و باطل ----- ١٩٩

حديث (١) پیامبر صلى الله عليه و آله: ----- ١٩٩

حديث (٢) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٠

حديث (٣) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٠

حديث (٤) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٠

حديث (٥) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٠

حديث (٦) امام على عليه السلام : ----- ٢٠١

حديث (٧) امام صادق عليه السلام : ----- ٢٠٢

حديث (٨) امام صادق عليه السلام : ----- ٢٠٢

حديث (٩) پیامبر صلى الله عليه و آله : ----- ٢٠٢

حديث (١٠) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٢

حديث (١١) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٤

حديث (١٢) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٤

حديث (١٣) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٤

حديث (١٤) امام صادق عليه السلام : ----- ٢٠٤

حديث (١٥) پیامبر صلى الله عليه و آله : ----- ٢٠٦

حديث (١٦) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٦

حديث (١٧) امام كاظم عليه السلام : ----- ٢٠٦

حديث (١٨) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٦

حديث (١٩) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٧

حديث (٢٠) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٨

حديث (٢١) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٨

حديث (٢٢) امام باقر عليه السلام : ----- ٢٠٨

حديث (٢٣) پیامبر صلى الله عليه و آله : ----- ٢٠٩

حديث (٢٤) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٩

حديث (٢٥) امام على عليه السلام : ----- ٢٠٩

حديث (٢٦) حضرت مسيح عليه السلام : ----- ٢٠٩

حديث (٢٧) امام سجاد عليه السلام : ----- ٢١٠

- ٢١٠-----: حديث (٢٨) امام سجاد عليه السلام :
- ٢١١-----: حديث (٢٩) پیامبر صلى الله عليه و آله : :-----
- ٢١١-----: حديث (٣٠) امام باقر عليه السلام : :-----
- ٢١٢-----: حديث (٣١) امام صادق عليه السلام : :-----
- ٢١٢-----: حديث (٣٢) امام صادق عليه السلام : :-----
- ٢١٢-----: حديث (٣٣) امام صادق عليه السلام : :-----
- ٢١٢-----: حديث (٣٤) امام صادق عليه السلام : :-----
- ٢١٤-----: حديث (٣٥) پیامبر صلى الله عليه و آله : :-----
- ٢١٤-----: حديث (٣٦) امام صادق عليه السلام : :-----
- ٢١٤-----: حديث (٣٧) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٥-----: حديث (٣٨) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٥-----: حديث (٣٩) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٥-----: حديث (٤٠) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٥-----: حديث (٤١) امام صادق عليه السلام : :-----
- ٢١٦-----: حديث (٤٢) امام حسن مجتبى عليه السلام : :-----
- ٢١٦-----: حديث (٤٣) امام حسين عليه السلام : :-----
- ٢١٧-----: جهل و نادانى :-----
- ٢١٧-----: حديث (١) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٧-----: حديث (٢) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٧-----: حديث (٣) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٧-----: حديث (٤) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٧-----: حديث (٥) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٨-----: حديث (٦) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٨-----: حديث (٧) رسول خدا صلى الله عليه و آله: :-----
- ٢١٨-----: حديث (٨) رسول خدا صلى الله عليه و آله: :-----
- ٢١٨-----: حديث (٩) امام صادق عليه السلام : :-----
- ٢١٩-----: حديث (١٠) امام على عليه السلام : :-----
- ٢١٩-----: حديث (١١) امام على عليه السلام : :-----

٢١٩----- حديث (١٢) رسول خدا صلى الله عليه و آله:-----

٢١٩----- حديث (١٣) امام على عليه السلام :-----

٢١٩----- حديث (١٤) امام كاظم عليه السلام :-----

٢٢٠----- حديث (١٥) امام على عليه السلام :-----

٢٢٠----- حديث (١٦) امام على عليه السلام :-----

٢٢٠----- حديث (١٧) امام على عليه السلام :-----

٢٢١----- حديث (١٨) امام على عليه السلام :-----

٢٢١----- حديث (١٩) رسول خدا صلى الله عليه و آله:-----

٢٢١----- حديث (٢٠) امام على عليه السلام :-----

٢٢١----- حديث (٢١) پیامبر صلى الله عليه و آله :-----

٢٢١----- حديث (٢٢) امام على عليه السلام :-----

٢٢٢----- حديث (٢٣) پیامبر صلى الله عليه و آله :-----

٢٢٢----- حديث (٢٤) امام صادق عليه السلام:-----

٢٢٣----- حديث(٢٥) امام على عليه السلام:-----

٢٢٣----- حديث (٢٦) امام على عليه السلام: الجاهلُ لا يَرْتَدِّعُ، وبالمواعظ لا يَنْتَفِعُ؛-----

٢٢٣----- حديث (٢٧) امام على عليه السلام: رأسُ الجَهِلِ مُعادَةُ الناسِ.-----

٢٢٣----- ظن و گمان-----

٢٢٣----- حديث (١) امام صادق عليه السلام :-----

٢٢٣----- خدا و شناخت او-----

٢٢٣----- اسلام-----

٢٢٣----- حديث (١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :-----

٢٢٤----- حديث (٢) امام صادق عليه السلام :-----

٢٢٤----- حديث (٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :-----

٢٢٥----- حديث (٤) امام صادق عليه السلام :-----

٢٢٥----- حديث (٥) امام رضا عليه السلام:-----

٢٢٥----- حديث (٦) امام صادق عليه السلام:-----

٢٢٥----- مسلمان-----

٢٢٥----- حديث (١) پیامبر صلى الله عليه و آله :-----

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۲۶

حدیث (۳) امام صادق علیہ السلام : ۲۲۷

دین - ۲۲۷

حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۲۷

حدیث (۲) امام صادق علیہ السلام : ۲۲۷

حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۲۷

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۲۹

حدیث (۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۲۹

حدیث (۶) امام علی علیہ السلام : ۲۲۹

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۲۹

حدیث (۸) امام علی علیہ السلام : ۲۳۱

حدیث (۹) امام رضا علیہ السلام : ۲۳۱

حدیث (۱۰) امام حسین علیہ السلام : ۲۳۱

حدیث (۱۱) امام علی علیہ السلام : ۲۳۱

حدیث (۱۲) امام صادق علیہ السلام : ۲۳۱

حدیث (۱۳) امام علی علیہ السلام : ۲۳۲

حدیث (۱۴) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۳۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیہ السلام : ۲۳۳

حدیث (۱۶) امام علی علیہ السلام : ۲۳۳

حدیث (۱۷) امام سجاد علیہ السلام : ۲۳۳

حدیث (۱۸) امام محمد باقر علیہ السلام : ۲۳۵

حدیث (۱۹) امام رضا علیہ السلام : ۲۳۵

حدیث (۲۰) امام صادق علیہ السلام : ۲۳۵

ایمان - ۲۳۵

حدیث (۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۳۵

حدیث (۲) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۳۵

حدیث (۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۲۳۶

حدیث (۴) امام حسن عسکری علیہ السلام : ۲۳۶

٢٣٧ حديث (٥) امام صادق عليه السلام فرمود:

٢٣٧ حديث (٦) پیامبر صلی الله علیه و آله:

٢٣٧ حديث (٧) امام علی علیه السلام:

٢٣٧ حديث (٨) پیامبر صلی الله علیه و آله:

٢٣٨ حديث (٩) پیامبر صلی الله علیه و آله:

٢٣٨ حديث (١٠) پیامبر صلی الله علیه و آله:

٢٣٨ حديث (١١) امام رضا علیه السلام:

٢٣٨ حديث (١٢) امام علی علیه السلام:

٢٤٠ حديث (١٣) امام صادق علیه السلام فرمود:

٢٤٠ حديث (١٤) پیامبر صلی الله علیه و آله:

٢٤٠ حديث (١٥) امام کاظم علیه السلام :

٢٤٠ حديث (١٦) امام صادق علیه السلام فرمود:

٢٤١ حديث (١٧) امام کاظم علیه السلام :

٢٤١ حديث (١٨) حضرت فاطمه زهرا علیها السلام :

٢٤١ حديث (١٩) امام حسن عسکری علیه السلام :

٢٤١ حديث (٢٠) امام محمد باقر علیه السلام:

٢٤١ حديث (٢١) پیامبر صلی الله علیه و آله:

٢٤٢ حديث (٢٢) امام رضا علیه السلام:

٢٤٢ حديث (٢٣) امام رضا علیه السلام:

٢٤٣ حديث (٢٤) امام صادق علیه السلام فرمود:

٢٤٣ حديث (٢٥) امام صادق علیه السلام فرمود: من افطر يوما من شهر رمضان خرج روح الايمان منه:

٢٤٣ حديث (٢٦) پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

٢٤٣ حديث (٢٧) امام علی علیه السلام:

٢٤٣ حديث (٢٨) پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

٢٤٤ حديث (٢٩) امیرالمؤمنین امام علی (ع) فرمودند:

٢٤٥ حديث (٣٠) امام صادق (ع) فرمودند:

٢٤٥ حديث (٣١) امام صادق (ع) فرمودند:

٢٤٥ مومن

- ٢٤٥----- حدیث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٤٥----- حدیث (٢) امام صادق علیه السلام :-----
- ٢٤٧----- حدیث (٣) امام صادق علیه السلام :-----
- ٢٤٧----- حدیث (٤) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٤٧----- حدیث (٥) امام علی علیه السلام:-----
- ٢٤٨----- حدیث (٦) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٤٨----- حدیث (٧) امام صادق علیه السلام :-----
- ٢٤٨----- حدیث (٨) امام صادق علیه السلام :-----
- ٢٤٨----- حدیث (٩) امام صادق علیه السلام :-----
- ٢٥٠----- حدیث (١٠) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٠----- حدیث (١١) امام صادق علیه السلام :-----
- ٢٥٠----- حدیث (١٢) امام صادق علیه السلام :-----
- ٢٥٠----- حدیث (١٣) امام علی علیه السلام:-----
- ٢٥٢----- حدیث (١٤) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٢----- حدیث (١٥) امام علی علیه السلام :-----
- ٢٥٢----- حدیث (١٦) امام رضا علیه السلام:-----
- ٢٥٢----- حدیث (١٧) امام علی علیه السلام:-----
- ٢٥٢----- حدیث (١٨) امام حسن عسکری علیه السلام:-----
- ٢٥٣----- حدیث (١٩) امام موسی کاظم علیه السلام:-----
- ٢٥٣----- حدیث (٢٠) امام حسن عسکری علیه السلام :-----
- ٢٥٤----- حدیث (٢١) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٤----- حدیث (٢٢) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٤----- حدیث (٢٣) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٤----- حدیث (٢٤) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٤----- حدیث (٢٥) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٥----- حدیث (٢٦) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٥----- حدیث (٢٧) پیامبر صلی الله علیه و آله :-----
- ٢٥٦----- حدیث (٢٨) امام علی علیه السلام :-----

- ٢٥٦----- حدیث (٢٩) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٦----- حدیث (٣٠) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٦----- حدیث (٣١) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٧----- حدیث (٣٢) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٧----- حدیث (٣٣) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٨----- حدیث (٣٤) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٨----- حدیث (٣٥) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٨----- حدیث (٣٦) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٨----- حدیث (٣٧) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٨----- حدیث (٣٨) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٩----- حدیث (٣٩) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٩----- حدیث (٤٠) امام علی علیه السلام :
- ٢٥٩----- حدیث (٤١) امام علی علیه السلام :
- ٢٦٠----- حدیث (٤٢) امام علی علیه السلام :
- ٢٦٠----- حدیث (٤٣) امام علی علیه السلام :
- ٢٦٠----- حدیث (٤٤) امام حسین علیه السلام :
- ٢٦٠----- حدیث (٤٥) امام صادق علیه السلام :
- ٢٦١----- حدیث (٤٦) امام کاظم علیه السلام :
- ٢٦٢----- حدیث (٤٧) امام رضا علیه السلام :
- ٢٦٢----- حدیث (٤٨) امام هادی علیه السلام :
- ٢٦٢----- حدیث (٤٩) امام عسکری علیه السلام :
- ٢٦٢----- حدیث (٥٠) امام صادق علیه السلام :
- ٢٦٣----- حدیث (٥١) لقمان حکیم علیه السلام :
- ٢٦٤----- حدیث (٥٢) امام صادق علیه السلام :
- ٢٦٤----- حدیث (٥٣) امام صادق علیه السلام :
- ٢٦٤----- حدیث (٥٤) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ٢٦٤----- حدیث (٥٥) امام علی علیه السلام :
- ٢٦٥----- حدیث (٥٦) امام باقر علیه السلام :

حدیث (۵۷) امام رضا علیہ السلام : ۲۶۵

حدیث (۵۸) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۲۶۵

حدیث (۵۹) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله : ۲۶۵

حدیث (۶۰) امام علی علیه السلام: ۲۶۶

حدیث (۶۱) امام صادق علیه السلام: ۲۶۷

حدیث (۶۲) امام علی علیه السلام: ۲۶۷

حدیث (۶۳) امام جعفر صادق علیه السلام: ۲۶۷

حدیث (۶۴) امام جواد علیه السلام: ۲۶۷

حدیث (۶۵) امام جواد علیه السلام: ۲۶۷

حدیث (۶۶) امام صادق علیه السلام: ۲۶۷

حدیث (۶۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۲۶۸

حدیث (۶۸) امام صادق (علیه السلام) : ۲۶۸

شُرک ۲۶۹

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ۲۶۹

حدیث (۲) رسول الله صلی الله علیه و آله : ۲۶۹

حدیث (۳) رسول الله صلی الله علیه و آله : ۲۶۹

حدیث (۴) حضرت زهرا (س): ۲۶۹

کفر ۲۷۱

حدیث (۱) امام حسن عسکری علیه السلام: ۲۷۱

حدیث (۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ۲۷۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام: ۲۷۱

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام: ۲۷۱

نفاق ۲۷۱

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۲۷۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۲۷۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۲۷۳

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۲۷۳

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۲۷۳

- ٢٧٣----- حدیث (٦) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : -----
- ٢٧٣----- حدیث (٧) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : -----
- ٢٧٤----- حدیث (٨) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : -----
- ٢٧٤----- حدیث (٩) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : -----
- ٢٧٤----- حدیث (١٠) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : -----
- ٢٧٥----- حدیث (١١) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : -----
- ٢٧٥----- حدیث (١٢) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٥----- حدیث (١٣) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٥----- حدیث (١٤) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٦----- حدیث (١٥) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٧----- حدیث (١٦) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٧----- حدیث (١٧) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٧----- حدیث (١٨) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٧----- حدیث (١٩) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٧----- حدیث (٢٠) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٨----- حدیث (٢١) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٨----- حدیث (٢٢) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٨----- حدیث (٢٣) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٨----- حدیث (٢٤) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٩----- حدیث (٢٥) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٩----- حدیث (٢٦) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٩----- حدیث (٢٧) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٧٩----- حدیث (٢٨) امام علی علیہ السلام : -----
- ٢٨٠----- حدیث (٢٩) امام حسین علیہ السلام : -----
- ٢٨١----- حدیث (٣٠) امام صادق علیہ السلام : -----
- ٢٨١----- حدیث (٣١) امام صادق علیہ السلام : -----
- ٢٨١----- حدیث (٣٢) امام کاظم علیہ السلام : -----
- ٢٨١----- حدیث (٣٣) امام رضا علیہ السلام : -----

حدیث (۳۴) امام هادی علیه السلام : ----- ۲۸۳

حدیث (۳۵) امام عسکری علیه السلام : ----- ۲۸۳

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام : ----- ۲۸۳

حدیث (۳۷) لقمان حکیم علیه السلام : ----- ۲۸۳

حدیث (۳۸) امام موسی کاظم علیه السلام : ----- ۲۸۴

حدیث (۳۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ----- ۲۸۴

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام : ----- ۲۸۵

حدیث (۴۱) امام صادق علیه السلام : ----- ۲۸۵

نیت ----- ۲۸۵

حدیث (۱) قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ----- ۲۸۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ----- ۲۸۵

حدیث (۳) قال علی علیه السلام : ----- ۲۸۷

حدیث (۴) قال علی علیه السلام : ----- ۲۸۷

حدیث (۵) قال السجّاد علیه السلام : ----- ۲۸۷

حدیث (۶) قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ----- ۲۸۷

حدیث (۷) قال علی علیه السلام : ----- ۲۸۸

حدیث (۸) قال الصادق علیه السلام : ----- ۲۸۹

حدیث (۹) قال علی علیه السلام : ----- ۲۸۹

حدیث (۱۰) قال الصادق علیه السلام : ----- ۲۸۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام : ----- ۲۸۹

حدیث (۱۲) قال علی علیه السلام : ----- ۲۸۹

حدیث (۱۳) امام کاظم علیه السلام : ----- ۲۹۰

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۲۹۱

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۲۹۱

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ----- ۲۹۱

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام : ----- ۲۹۱

حدیث (۱۸) امام باقر علیه السلام : ----- ۲۹۲

هدایت ----- ۲۹۲

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۲۹۲

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۲۹۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۲۹۳

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۲۹۳

حدیث (۵) قال الله تعالی : ۲۹۴

حدیث (۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله : ۲۹۴

شناخت خدا ۲۹۴

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۲۹۴

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۲۹۴

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام : ۲۹۶

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۲۹۷

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام : ۲۹۷

حدیث (۶) امام علی علیه السلام : ۲۹۸

حدیث (۷) امام علی علیه السلام : ۲۹۸

حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ۲۹۸

حدیث (۹) امام علی علیه السلام : ۲۹۸

حدیث (۱۰) امام موسی کاظم علیه السلام : ۲۹۹

حدیث (۱۱) امام محمد باقر علیه السلام : ۳۰۰

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام : ۳۰۰

حدیث (۱۳) امام کاظم علیه السلام : ۳۰۰

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام : ۳۰۰

حدیث (۱۵) امام حسن (علیه السلام) : ۳۰۱

معصیت و نافرمانی ۳۰۱

حدیث (۱) امام حسین علیه السلام : ۳۰۱

حدیث (۲) امام محمد باقر علیه السلام : ۳۰۲

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام : ۳۰۲

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۰۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۳۰۲

حدیث (۶) امام سجاد علیہ السلام : ۳۰۳

حدیث (۷) پیامبر اکرم (ص): ۳۰۴

حدیث (۸) امام صادق (ع): ۳۰۴

حدیث (۹) امام علی (ع): ۳۰۴

تقرب به خدا - ۳۰۴

حدیث (۱) امام کاظم علیہ السلام: ۳۰۴

حدیث (۲) امام صادق علیہ السلام: ۳۰۵

حدیث (۳) امام حسین علیہ السلام: ۳۰۵

حدیث (۴) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله : ۳۰۶

رسیدن به خدا ۳۰۶

حدیث (۱) امام حسن عسکری علیہ السلام: ۳۰۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۰۶

عدل ۳۰۶

بلا و آزمایش - ۳۰۶

حدیث (۱) امام صادق علیہ السلام : ۳۰۶

حدیث (۲) امام باقر علیہ السلام : ۳۰۸

حدیث (۳) امام صادق علیہ السلام : ۳۰۸

حدیث (۴) امام صادق علیہ السلام : ۳۰۸

حدیث (۵) امام صادق علیہ السلام : ۳۰۸

حدیث (۶) امام صادق علیہ السلام : ۳۰۹

حدیث (۷) امام باقر علیہ السلام : ۳۰۹

حدیث (۸) امام صادق علیہ السلام : ۳۰۹

حدیث (۹) امام صادق علیہ السلام : ۳۱۰

حدیث (۱۰) امام صادق علیہ السلام : ۳۱۰

حدیث (۱۱) امام صادق علیہ السلام : ۳۱۱

حدیث (۱۲) امام صادق علیہ السلام : ۳۱۱

نیوت ۳۱۱

پیامبران ۳۱۱

- حدیث (۱) امام رضا علیه السلام : ۳۱۱
- حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۳۱۱
- حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۳۱۲
- حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۳۱۳
- حدیث (۵) امام صادق علیه السلام : ۳۱۳
- حدیث (۶) امام رضا علیه السلام : ۳۱۳
- حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۱۴
- حدیث (۸) امام صادق علیه السلام : ۳۱۴
- حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۱۴
- حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۱۴
- حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام : ۳۱۵
- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ۳۱۶
- حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۳۱۶
- حدیث (۲) ابن شهر آشوب : ۳۱۶
- حدیث (۳) امام حسین علیه السلام : ۳۱۶
- حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۳۱۷
- حدیث (۵) ابن شهر آشوب : ۳۱۷
- حدیث (۶) ابن شهر آشوب : ۳۱۷
- حدیث (۷) ابن شهر آشوب : ۳۱۸
- حدیث (۸) امام صادق علیه السلام : ۳۱۸
- حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۳۱۸
- حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۱۹
- حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۱۹
- حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۱۹
- حدیث (۱۳) دیلمی : ۳۲۰
- حدیث (۱۴) قال المعصوم (ع) : ۳۲۰
- حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام : ۳۲۰
- حدیث (۱۶) انس : ۳۲۱

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام : ۳۲۱

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۲۱

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۲۲

حدیث (۲۰) ابی سعید الخدری : ۳۲۲

حدیث (۲۱) امام حسن مجتبی علیه السلام : ۳۲۲

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام : ۳۲۳

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام : ۳۲۳

حدیث (۲۴) زید بن ثابت: ۳۲۳

حدیث (۲۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۲۴

حدیث (۲۶) امام کاظم علیه السلام : ۳۲۴

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام : ۳۲۴

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام : ۳۲۴

حدیث (۲۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۲۶

حدیث (۳۰) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۲۶

حدیث (۳۱) انس بن مالک : ۳۲۶

حدیث (۳۲) امام کاظم علیه السلام : ۳۲۷

حدیث (۳۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۲۷

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام : ۳۲۷

حدیث (۳۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۲۷

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام : ۳۲۹

حدیث (۳۷) امام صادق علیه السلام : ۳۲۹

حدیث (۳۸) امام رضا علیه السلام : ۳۲۹

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام : ۳۲۹

حدیث (۴۰) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) : ۳۳۱

حدیث (۴۱) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) : ۳۳۱

قرآن ۳۳۱

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۳۳۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۳۳۱

حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ: ----- ۳۳۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ: ----- ۳۳۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ: ----- ۳۳۳

حدیث (۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ: ----- ۳۳۳

حدیث (۷) امام علی علیہ السلام: ----- ۳۳۳

حدیث (۸) امام علی علیہ السلام: ----- ۳۳۳

حدیث (۹) امام علی علیہ السلام: ----- ۳۳۴

حدیث (۱۰) امام صادق علیہ السلام: ----- ۳۳۵

حدیث (۱۱) امام علی علیہ السلام: ----- ۳۳۵

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ: ----- ۳۳۵

حدیث (۱۳) امام صادق علیہ السلام: ----- ۳۳۵

حدیث (۱۴) امام علی علیہ السلام: ----- ۳۳۷

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ: ----- ۳۳۷

حدیث (۱۶) حضرت زہرا سلام اللہ علیہا: ----- ۳۳۷

حدیث (۱۷) امام رضا علیہ السلام: ----- ۳۳۷

حدیث (۱۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ: ----- ۳۳۷

حدیث (۱۹) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ: ----- ۳۳۸

حدیث (۲۰) امام علی علیہ السلام: ----- ۳۳۹

حدیث (۲۱) امام علی علیہ السلام: ----- ۳۳۹

صلوات ----- ۳۳۹

حدیث (۱) امام صادق علیہ السلام: ----- ۳۳۹

حدیث (۲) امام صادق علیہ السلام: ----- ۳۳۹

حدیث (۳) امام صادق علیہ السلام: ----- ۳۴۰

امامت ----- ۳۴۱

امامت ----- ۳۴۱

حدیث (۱) حضرت زہرا سلام اللہ علیہا: ----- ۳۴۱

حدیث (۲) امام صادق سلام اللہ علیہ: ----- ۳۴۱

حدیث (۳) امام رضا علیہ السلام: ----- ۳۴۱

- ٣٤١ امام على سلام الله عليه
- ٣٤١ حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٣٤٣ حديث (٢) حضرت زهرا سلام الله علیها:
- ٣٤٣ حديث (٣) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ٣٤٣ حديث (٤) نوف البکالی :
- ٣٤٤ حديث (٥) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ٣٤٤ حديث (٦) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ٣٤٤ حديث (٧) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ٣٤٤ حديث (٨) امام على سلام الله عليه :
- ٣٤٥ امام حسن عليه السلام
- ٣٤٥ حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ٣٤٦ حديث (٢) امام سجاد عليه السلام :
- ٣٤٦ حديث (٣) پیامبر اکرم (صلى الله عليه و آله) :
- ٣٤٦ امام حسين عليه السلام
- ٣٤٦ حديث (١) امام صادق عليه السلام:
- ٣٤٦ حديث (٢) امام باقر عليه السلام:
- ٣٤٨ حديث (٣) امام صادق عليه السلام :
- ٣٤٩ حديث (٤) امام صادق عليه السلام:
- ٣٤٩ حديث (٥) امام حسين عليه السلام :
- ٣٤٩ حديث (٦) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ٣٤٩ حديث (٧) امام رضا عليه السلام:
- ٣٥١ حديث (٨) امام مهدى عجل الله تعالى :
- ٣٥١ حديث (٩) امام سجاد عليه السلام :
- ٣٥١ حديث (١٠) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:
- ٣٥١ امام رضا عليه السلام
- ٣٥١ حديث (١) على بن حَكَم:
- ٣٥٣ حديث (٢) پیامبر اکرم صلی الله وعلیه وآله :
- ٣٥٣ امام مهدى عليه السلام

- حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۳۵۳
- حدیث (۲) حضرت مہدی سلام اللہ علیہ : ۳۵۳
- حدیث (۳) امام رضا سلام اللہ علیہ : ۳۵۳
- حدیث (۴) امام علی علیہ السلام : ۳۵۴
- حدیث (۵) امام سجاد علیہ السلام : ۳۵۴
- حدیث (۶) امام علی علیہ السلام : ۳۵۴
- حدیث (۷) امام مہدی عجل اللہ تعالیٰ فرجہ : ۳۵۴
- حدیث (۸) امام مہدی عجل اللہ تعالیٰ فرجہ : ۳۵۵
- حدیث (۹) امام مہدی عجل اللہ تعالیٰ فرجہ : ۳۵۵
- حدیث (۱۰) امام مہدی عجل اللہ تعالیٰ فرجہ : ۳۵۵
- حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۳۵۵
- امام جواد علیہ السلام ۳۵۵
- حدیث (۱) امام رضا(سلام اللہ علیہ) : ۳۵۶
- امام کاظم علیہ السلام ۳۵۶
- حدیث (۱) امام رضا(سلام اللہ علیہ) : ۳۵۶
- اہل بیت علیہم السلام ۳۵۶
- حدیث (۱) حضرت زہرا سلام اللہ علیہا: ۳۵۶
- حدیث (۲) حضرت زہرا سلام اللہ علیہا: ۳۵۷
- حدیث (۳) امام علی علیہ السلام : ۳۵۷
- حدیث (۴) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۳۵۷
- حدیث (۵) امام رضا علیہ السلام : ۳۵۷
- حدیث (۶) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۳۵۸
- حدیث (۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۳۵۸
- حدیث (۸) امام علی علیہ السلام : ۳۵۹
- حدیث (۹) امام باقر علیہ السلام : ۳۵۹
- حدیث (۱۰) امام صادق علیہ السلام : ۳۵۹
- حدیث (۱۱) امام صادق علیہ السلام : ۳۵۹
- حدیث (۱۲) امام علی علیہ السلام : ۳۵۹

- ۳۶۰ حضرت فاطمه سلام الله عليها
- ۳۶۰ حدیث (۱) پیامبر اکرم (ص):
- ۳۶۰ حدیث (۲) حضرت مهدی (عج) :
- ۳۶۱ حضرت فاطمه معصومه سلام الله عليها:
- ۳۶۱ حدیث (۱) امام رضا عليه السلام :
- ۳۶۱ حدیث (۲) امام جواد عليه السلام :
- ۳۶۱ ظهور
- ۳۶۱ حدیث (۱) امام حسين عليه السلام:
- ۳۶۲ انتظار
- ۳۶۲ حدیث (۱) امام موسى كاظم عليه السلام:
- ۳۶۲ حدیث (۲) امام باقر عليه السلام:
- ۳۶۳ حدیث (۳) امام علي عليه السلام:
- ۳۶۳ ولایت
- ۳۶۳ حدیث (۱) امام صادق عليه السلام:
- ۳۶۳ حدیث (۲) پیامبر اکرم (صلى الله عليه و آله):
- ۳۶۳ حدیث (۲) امام محمد باقر عليه السلام :
- ۳۶۴ شفاعت
- ۳۶۴ حدیث (۱) رسول خدا صلى الله عليه و آله:
- ۳۶۴ حدیث (۲) امام باقر عليه السلام :
- ۳۶۵ حدیث (۳) رسول خدا صلى الله عليه و آله:
- ۳۶۵ حدیث (۴) امام صادق عليه السلام فرمودند:
- ۳۶۵ حدیث (۵) حضرت فاطمه سلام الله عليها فرمودند:
- ۳۶۶ حب و دوستی ائمه
- ۳۶۶ حدیث (۱) امام رضا عليه السلام:
- ۳۶۶ حدیث (۲) امام صادق عليه السلام:
- ۳۶۶ شیعه
- ۳۶۶ حدیث (۱) امام علي عليه السلام:
- ۳۶۶ حدیث (۲) امام حسين عليه السلام :

معاد ٣٦٨

دنیا ٣٦٨

حدیث (١) امام علی علیه السلام : ٣٦٨

حدیث (٢) امام علی علیه السلام : ٣٦٨

حدیث (٣) امام علی علیه السلام : ٣٦٨

حدیث (٤) امام علی علیه السلام : ٣٦٨

حدیث (٥) امام علی علیه السلام : ٣٦٩

حدیث (٦) امام علی علیه السلام : ٣٧٠

حدیث (٧) رسول خدا صلی الله علیه و آله: ٣٧٠

حدیث (٨) امام صادق علیه السلام: ٣٧٠

حدیث (٩) امام صادق علیه السلام: ٣٧٠

حدیث (١٠) پیامبر صلی الله علیه و آله : ٣٧١

حدیث (١١) امام علی علیه السلام : ٣٧٢

حدیث (١٢) امام علی علیه السلام : ٣٧٢

حدیث (١٣) رسول خدا صلی الله علیه و آله: ٣٧٢

حدیث (١٤) امام علی علیه السلام : ٣٧٢

حدیث (١٥) امام علی علیه السلام : ٣٧٣

حدیث (١٦) امام علی علیه السلام : ٣٧٤

حدیث (١٧) امام صادق علیه السلام : ٣٧٤

آخرت ٣٧٤

حدیث (١) امام علی علیه السلام : ٣٧٤

حدیث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله : ٣٧٤

حدیث (٣) امام علی علیه السلام : ٣٧٦

حدیث (٤) امام صادق علیه السلام : ٣٧٦

حدیث (٥) امام علی علیه السلام : ٣٧٦

حدیث (٦) امام علی علیه السلام : ٣٧٦

عمر ٣٧٨

حدیث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله : ٣٧٨

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۳۷۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ----- ۳۷۸

مرگ ----- ۳۷۹

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ----- ۳۷۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ----- ۳۷۹

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله: ----- ۳۷۹

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام: ----- ۳۷۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله: ----- ۳۸۱

حدیث (۶) امام علی علیه السلام : ----- ۳۸۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام : ----- ۳۸۱

حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ----- ۳۸۱

حدیث (۹) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: ----- ۳۸۱

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام: ----- ۳۸۳

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام : ----- ۳۸۳

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام : ----- ۳۸۳

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام : ----- ۳۸۳

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : لا شیءَ أُصدِّقُ مِنَ الأجلِ . ----- ۳۸۵

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام : ----- ۳۸۵

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ----- ۳۸۵

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام : کفی بالأجلِ حارسا . ----- ۳۸۵

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام : ----- ۳۸۵

سعادت و خوشبختی ----- ۳۸۵

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ----- ۳۸۵

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ----- ۳۸۶

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ----- ۳۸۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ----- ۳۸۷

حدیث (۵) حضرت زهرا سلام الله علیها: ----- ۳۸۷

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ----- ۳۸۷

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۸۹

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۸۹

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۸۹

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۸۹

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۱

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۱

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۱

حدیث (۱۴) قال الله تعالی : ۳۹۱

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۳

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۳

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام : ۳۹۳

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام : ۳۹۴

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام : ۳۹۴

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام : ۳۹۴

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام : ۳۹۴

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام : ۳۹۴

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام: ۳۹۵

شقاوت و بدبختی ۳۹۶

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۳۹۶

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۶

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۶

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۷

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۸

حدیث (۷) قال الله تعالی : ۳۹۸

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۳۹۸

حدیث (۹) امام علی علیه السلام : ۳۹۸

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام : ۳۹۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام : ----- ۴۰۰

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام : ----- ۴۰۰

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام : ----- ۴۰۰

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام: ----- ۴۰۰

قیامت ----- ۴۰۱

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۴۰۱

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۴۰۲

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام: ----- ۴۰۲

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام: ----- ۴۰۲

حدیث (۵) امام حسین علیه السلام: ----- ۴۰۳

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۴۰۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۴۰۳

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام: ----- ۴۰۳

حدیث (۹) امام محمد باقر علیه السلام: ----- ۴۰۳

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام فرمود: ----- ۴۰۴

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام فرمود: ----- ۴۰۵

عبادی ----- ۴۰۵

واجبات ----- ۴۰۵

نماز ----- ۴۰۵

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ----- ۴۰۵

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ----- ۴۰۵

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ----- ۴۰۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ----- ۴۰۶

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ----- ۴۰۶

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ----- ۴۰۷

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام : ----- ۴۰۷

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام : ----- ۴۰۷

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام : ----- ۴۰۷

- ٤٠٨----- حديث (١٠) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٤٠٩----- حديث (١١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٤٠٩----- حديث (١٢) امام على عليه السلام :
- ٤٠٩----- حديث (١٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٤١٠----- حديث (١٤) امام صادق عليه السلام :
- ٤١٠----- حديث (١٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٤١٠----- حديث (١٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٤١٠----- حديث (١٧) امام باقر عليه السلام :
- ٤١٢----- حديث (١٨) امام صادق عليه السلام :
- ٤١٢----- حديث (١٩) امام حسن عسكري عليه السلام:
- ٤١٢----- حديث (٢٠) امام صادق عليه السلام:
- ٤١٢----- حديث (٢١) امام صادق عليه السلام:
- ٤١٣----- حديث (٢٢) امام صادق عليه السلام:
- ٤١٤----- حديث (٢٣) امام كاظم عليه السلام:
- ٤١٤----- حديث (٢٤) امام على عليه السلام:
- ٤١٤----- حديث (٢٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٤١٤----- حديث (٢٦) امام محمدباقر عليه السلام:
- ٤١٤----- حديث (٢٧) امام على عليه السلام:
- ٤١٥----- حديث (٢٨) پیامبر صلى الله عليه و آله :
- ٤١٦----- حديث (٢٩) امام صادق عليه السلام :
- ٤١٦----- حديث (٣٠) امام على عليه السلام :
- ٤١٦----- حديث (٣١) امام صادق عليه السلام :
- ٤١٦----- حديث (٣٢) امام صادق عليه السلام :
- ٤١٨----- حديث (٣٣) امام على عليه السلام :
- ٤١٨----- حديث (٣٤) الغزالي في احياء العلوم :
- ٤١٨----- حديث (٣٥) امام صادق عليه السلام :
- ٤١٨----- حديث (٣٦) امام صادق عليه السلام:
- ٤١٩----- حديث (٣٧) امام على عليه السلام :

حديث (٣٨) حضرت زهرا سلام الله عليها : ٤١٩

حديث (٣٩) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ٤١٩

حديث (٤٠) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ٤١٩

حديث (٤١) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ٤١٩

حديث (٤٢) امام باقر علیه السلام: مَنْ أَتَمَّ زُكُوعَهُ لَمْ تَدْخُلْهُ وَحَشَهُ فِي الْقَبْرِ. ٤٢٠

روزه ٤٢٠

١- امام محمد باقر علیه السلام : ٤٢٠

٢- امام صادق علیه السلام : ٤٢١

٣- امام علی علیه السلام : ٤٢١

٤- امام رضا علیه السلام : ٤٢١

٥- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ٤٢١

٦- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ٤٢١

٧- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ٤٢٢

٨- حضرت علی علیه السلام : ٤٢٢

٩- حضرت علی علیه السلام : ٤٢٣

١٠- حضرت علی علیه السلام : ٤٢٣

١١- امام صادق علیه السلام : ٤٢٣

١٢- حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها : ٤٢٣

١٣- امام محمد باقر علیه السلام : ٤٢٣

١٤- امام علی علیه السلام : ٤٢٥

١٥- امام صادق علیه السلام : ٤٢٥

١٦- امام صادق علیه السلام : ٤٢٥

١٧- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ٤٢٥

١٨- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ٤٢٥

١٩- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ٤٢٧

٢٠- امام صادق علیه السلام : ٤٢٧

٢١- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ٤٢٧

٢٢- امام موسی کاظم علیه السلام : ٤٢٧

- ٢٣- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٢٧
- ٢٤- امام صادق عليه السلام : ٤٢٨
- ٢٥- امام موسى كاظم عليه السلام: ٤٢٩
- ٢٦- امام سجاد عليه السلام : ٤٢٩
- ٢٧- امام صادق عليه السلام : ٤٢٩
- ٢٨- امام كاظم عليه السلام : ٤٢٩
- ٢٩- امام صادق عليه السلام : ٤٢٩
- ٣٠- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣٠
- ٣١- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣١
- ٣٢- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣١
- ٣٣- امام على عليه السلام : ٤٣١
- ٣٤- امام على عليه السلام : ٤٣١
- ٣٥- امام صادق عليه السلام : ٤٣٢
- ٣٦- امام صادق عليه السلام : ٤٣٣
- ٣٧- امام صادق عليه السلام : ٤٣٣
- ٣٨- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣٣
- ٣٩- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣٤
- ٤٠- امام على عليه السلام : ٤٣٤
- ٤١- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣٤
- ٤٢- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣٤
- ٤٣- امام باقر عليه السلام: ٤٣٥
- ٤٤- امام صادق عليه السلام : ٤٣٦
- ٤٥- امام حسن عسكري عليه السلام: ٤٣٦
- ٤٦- امام صادق عليه السلام : ٤٣٦
- ٤٧- امام صادق عليه السلام : ٤٣٦
- ٤٨- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣٨
- ٤٩- امام باقر عليه السلام : ٤٣٨
- ٥٠- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٤٣٨

٤٣٩-----٥١- امام على عليه السلام :

٤٣٩----- حج

٤٣٩----- حديث (١) امام صادق عليه السلام:

٤٣٩----- حديث (٢) پیامبر صلى الله عليه و آله:

٤٤٠----- حديث (٣) امام باقر عليه السلام :

٤٤٠----- حديث (٤) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٤٤٠----- حديث (٥) پیامبر اکرم صلى الله عليه و آله :

٤٤٠----- زکات

٤٤٠----- ١- امام على عليه السلام :

٤٤٢----- ٢- امام على عليه السلام :

٤٤٢----- ٣- امام على عليه السلام :

٤٤٢----- ٤- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٤٢----- ٥- امام على عليه السلام :

٤٤٣----- ٦- امام على عليه السلام :

٤٤٤----- ٧- امام صادق عليه السلام :

٤٤٤----- ٨- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٤٤----- ٩- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٤٤----- ١٠- امام صادق عليه السلام :

٤٤٤----- ١١- امام صادق عليه السلام :

٤٤٤----- ١٢- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٤٤----- رابطه مردم با خدا

٤٤٤----- رابطه با خدا

٤٤٤----- حديث (١) امام على عليه السلام :

٤٤٤----- حديث (٢) امام صادق عليه السلام :

٤٤٨----- حديث (٣) امام على عليه السلام :

٤٤٨----- حديث (٤) رسول اکرم صلى الله عليه و آله :

٤٤٨----- حديث (٥) امام على عليه السلام :

٤٤٨----- حديث (٦) امام على عليه السلام :

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۴۹

حدیث (۸) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۰

حدیث (۹) امام صادق علیہ السلام : ۴۵۰

حدیث (۱۰) حضرت زہرا سلام اللہ علیہا: ۴۵۰

حدیث (۱۱) پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۰

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۰

حدیث (۱۳) پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۲

حدیث (۱۴) امام ہادی علیہ السلام : ۴۵۲

حدیث (۱۵) پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۲

حدیث (۱۶) پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۲

حدیث (۱۷) امام حسین علیہ السلام : ۴۵۲

عبادت ۴۵۳

حدیث (۱) لقمان حکیم علیہ السلام : ۴۵۳

حدیث (۳) قال اللہ تعالیٰ: ۴۵۴

حدیث (۴) امام صادق علیہ السلام : ۴۵۴

حدیث (۵) حضرت زہرا سلام اللہ علیہا: ۴۵۴

حدیث (۶) امام حسن عسکری علیہ السلام: ۴۵۵

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۵

حدیث (۸) امام حسن عسکری علیہ السلام: ۴۵۵

حدیث (۹) امام موسیٰ کاظم علیہ السلام: ۴۵۵

حدیث (۱۰) امام محمد باقر علیہ السلام: ۴۵۵

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۶

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۶

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۷

حدیث (۱۴) امام محمد باقر علیہ السلام: ۴۵۷

حدیث (۱۵) امام صادق علیہ السلام: ۴۵۷

حدیث (۱۶) پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۷

حدیث (۱۷) پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۴۵۷

حدیث (۱۸) امام صادق سلام الله علیه : ۴۵۸

حدیث (۱۹) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله : ۴۵۸

یاد خدا ۴۵۹

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۴۵۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۴۵۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۴۵۹

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ۴۵۹

حدیث (۵) امام باقر علیه السلام : ۴۶۰

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ۴۶۱

حدیث (۷) امام سجاد علیه السلام : ۴۶۱

حدیث (۸) امام سجاد علیه السلام : ۴۶۱

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام : ۴۶۲

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام : ۴۶۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام : ۴۶۲

حدیث (۱۲) امام حسن عسکری علیه السلام : ۴۶۲

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۴۶۴

حدیث (۱۴) امام جواد علیه السلام : ۴۶۴

خوف و ترس از خدا ۴۶۴

حدیث (۱) امام حسین علیه السلام : ۴۶۴

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۴۶۴

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام : ۴۶۵

دعا ۴۶۵

۱- امام صادق علیه السلام : ۴۶۵

۲- امام حسن مجتبی علیه السلام : ۴۶۶

۳- حضرت محمد صلی الله علیه و آله : ۴۶۶

۴- حضرت محمد صلی الله علیه و آله : ۴۶۶

۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله : ۴۶۶

۶- امام صادق علیه السلام : ۴۶۶

٤٦٨-----٧- امام صادق عليه السلام:

٤٦٨-----٨- امام سجاد عليه السلام :

٤٦٨-----٩- امام علي عليه السلام :

٤٦٩-----١٠- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٦٩-----١١- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٦٩-----١٢- امام سجاد عليه السلام :

٤٧٠-----١٣- امام صادق عليه السلام:

٤٧٠-----١٤- امام محمد باقر عليه السلام :

٤٧١-----١٥- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٧١-----١٦- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٧١-----١٧- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٧٢-----١٨- امام حسين عليه السلام :

٤٧٢-----١٩- امام موسى كاظم عليه السلام : أَوْشَكَ دَعْوَةٌ وَأَسْرَعُ إِجَابَتُهُ دُعَاءَ الْمَرْءِ لِإِخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ؛

٤٧٢-----٢٠- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٧٢-----٢١- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٧٢-----٢٢- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٧٣-----٢٣- امام رضا عليه السلام :

٤٧٤-----٢٤- امام موسى كاظم عليه السلام :

٤٧٤-----٢٥- امام صادق عليه السلام:

٤٧٤-----٢٦- امام علي عليه السلام :

٤٧٤-----توبه -

٤٧٤-----حديث (١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

٤٧٥-----حديث (٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

٤٧٥-----حديث (٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

٤٧٦-----حديث (٤) امام علي عليه السلام :

٤٧٦-----حديث (٥) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٤٧٦-----حديث (٦) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٤٧٦-----حديث (٧) امام علي عليه السلام :

٤٧٧----- حديث (٨) امام على عليه السلام :

٤٧٨----- حديث (٩) امام باقر عليه السلام :

٤٧٨----- حديث (١٠) پیامبر اکرم صلى الله عليه و آله :

٤٧٨----- حديث (١١) امام على عليه السلام :

٤٧٨----- توکل

٤٧٨----- حديث (١) امام على عليه السلام :

٤٧٩----- حديث (٢) امام على عليه السلام :

٤٧٩----- حديث (٣) امام صادق عليه السلام :

٤٧٩----- حديث (٤) امام باقر عليه السلام :

٤٨٠----- حديث (٥) رسول الله صلى الله عليه و آله :

٤٨٠----- حديث (٦) رسول الله صلى الله عليه و آله :

٤٨٠----- حديث (٧) امام موسى كاظم عليه السلام :

٤٨١----- حديث (٨) رسول الله صلى الله عليه و آله :

٤٨١----- حديث (٩) امام موسى كاظم عليه السلام :

٤٨١----- حديث (١٠) امام رضا عليه السلام :

٤٨١----- حديث (١١) امام موسى كاظم عليه السلام :

٤٨٢----- حديث (١٢) امام جواد عليه السلام :

٤٨٣----- حديث (١٣) امام جواد عليه السلام :

٤٨٣----- حديث (١٤) امام على عليه السلام :

٤٨٣----- حديث (١٥) امام معصوم عليه السلام :

٤٨٣----- حديث (١٦) امام صادق عليه السلام :

٤٨٣----- حديث (١٧) امام جواد عليه السلام :

٤٨٤----- اخلاص

٤٨٤----- ١- حضرت زهرا سلام الله عليها:

٤٨٥----- ٢- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٤٨٥----- ٣- امام على عليه السلام :

٤٨٥----- اذان

٤٨٥----- حديث (١) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٤٨٥----- حديث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٨٧----- حديث (٣) امام جعفر صادق علیه السلام :

٤٨٧----- حديث (٤) امام جعفر صادق علیه السلام :

٤٨٧----- حديث (٥) امام علی علیه السلام :

٤٨٧----- حديث (٦) امام محمد باقر علیه السلام :

٤٨٧----- حديث (٧) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٨٨----- غسل

٤٨٨----- حديث (١) امام رضا علیه السلام :

٤٨٩----- حديث (٢) امام رضا علیه السلام :

٤٨٩----- وضو

٤٨٩----- حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٨٩----- حديث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٨٩----- حديث (٣) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٠----- حديث (٤) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩١----- حديث (٥) امام صادق علیه السلام :

٤٩١----- حديث (٦) امام صادق علیه السلام :

٤٩١----- بسم الله الرحمن الرحيم

٤٩١----- حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٢----- حديث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٢----- حديث (٣) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٢----- حديث (٤) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٢----- حديث (٥) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٤----- حديث (٦) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٤----- حديث (٧) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٤----- حديث (٨) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٤----- حديث (٩) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٤----- حديث (١٠) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٤٩٤----- حديث (١١) پیامبر صلی الله علیه و آله :

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۴۹۶

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۴۹۶

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۴۹۶

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۴۹۸

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۴۹۸

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۴۹۸

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۴۹۸

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام : ۵۰۰

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام : ۵۰۰

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام : ۵۰۰

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام : ۵۰۰

حدیث (۲۳) امام کاظم علیه السلام : ۵۰۲

حدیث (۲۴) امام باقر علیه السلام : ۵۰۲

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام : ۵۰۲

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام : ۵۰۲

حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام : ۵۰۴

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام : ۵۰۴

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام : ۵۰۴

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام : ۵۰۴

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام : ۵۰۶

حدیث (۳۲) امام رضا علیه السلام : ۵۰۶

حدیث (۳۳) امام رضا علیه السلام : ۵۰۶

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام : ۵۰۶

حدیث (۳۵) امام حسن عسکری علیه السلام : ۵۰۸

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام : ۵۰۸

حدیث (۳۷) معصوم علیه السلام : ۵۰۸

نماز جمعه ۵۰۸

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۰۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۵۱۰

نماز شب ۵۱۰

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۱۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۵۱۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۵۱۰

رستگاری ۵۱۱

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۱۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۵۱۲

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام : ۵۱۲

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ۵۱۳

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۱۳

اطاعت و پیروی از خدا ۵۱۴

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام : ۵۱۴

حدیث (۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله : ۵۱۴

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۵۱۴

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام : ۵۱۴

عمل صالح ۵۱۵

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام : ۵۱۵

حدیث (۲) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله): ۵۱۶

حدیث (۳) امام باقر (علیه السلام): ۵۱۶

حدیث (۴) امام صادق (علیه السلام): ۵۱۶

حدیث (۵) امام صادق (علیه السلام): ۵۱۶

حدیث (۶) امام باقر (علیه السلام): ۵۱۷

استغفار ۵۱۸

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ۵۱۸

رابطه خدا با مردم ۵۱۸

توفیق ۵۱۸

حدیث (۱) امام کاظم علیه السلام : ۵۱۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۵۱۸

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۵۱۸

رضای خدا ۵۱۹

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم : ۵۱۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم : ۵۱۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم : ۵۱۹

حدیث (۴) امام حسن مجتبی علیه السلام : ۵۲۰

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام : ۵۲۰

حدیث (۶) امام حسین علیه السلام : ۵۲۰

حدیث (۷) امام حسین علیه السلام : ۵۲۰

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۲۱

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۲۲

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام : ۵۲۲

حدیث (۱۱) پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله : ۵۲۲

رحمت ۵۲۲

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۵۲۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۵۲۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۵۲۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۵۲۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۵۲۴

حدیث (۶) امام صادق (ع) : ۵۲۴

خدا کسی را دوست دارد که ۵۲۵

حدیث (۱) امام محمدباقر (ع) : ۵۲۵

حدیث (۲) رسول اکرم (ص) : ۵۲۶

دیگر ۵۲۶

مسجد سهله ۵۲۶

حدیث (۱) امام سجاد علیه السلام : ۵۲۶

جمعه ۵۲۶

- ٥٢٦-----حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ٥٢٦-----حديث (٢) امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٧-----حديث (٣) امام باقر علیه السلام :
- ٥٢٧-----عيد غدیر
- ٥٢٧-----حديث (١) امام رضا علیه السلام :
- ٥٢٧-----فرشتگان
- ٥٢٧-----حديث (١) امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٨-----حديث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :
- ٥٢٨-----ماه رمضان
- ٥٢٨-----١- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ٥٢٨-----٢- امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٨-----٣- امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٠-----٤- امام علی علیه السلام :
- ٥٢٠-----٥- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ٥٢٠-----٦- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ٥٢٠-----٧- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ٥٢٠-----٨- امام رضا علیه السلام :
- ٥٢١-----٩- امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٢-----١٠- امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٢-----١١- امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٢-----١٢- فضل بن یسار
- ٥٢٢-----١٣- امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٤-----١٤- امام محمد باقر علیه السلام :
- ٥٢٤-----١٥- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ٥٢٤-----١٦- امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٤-----١٧- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ٥٢٤-----١٨- امام صادق علیه السلام :
- ٥٢٥-----١٩- امام موسی کاظم علیه السلام :

٢٠- امام صادق عليه السلام : ٥٣٥

٢١- امام صادق عليه السلام : ٥٣٥

٢٢- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٥٣٦

٢٣- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٥٣٦

٢٤- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٥٣٦

٢٥- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٥٣٦

..... ماه شعبان - ٥٣٦

١- امام صادق عليه السلام : ٥٣٦

٢- امام علي عليه السلام : ٥٣٧

٣- امام رضا عليه السلام : ٥٣٨

٤- امام علي عليه السلام : ٥٣٨

٥- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم : ٥٣٨

..... ماه رجب - ٥٣٨

١- امام موسى كاظم عليه السلام : ٥٣٨

٢- امام علي عليه السلام : ٥٣٩

..... شيطان ٥٤٠

حديث (١) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٠

حديث (٢) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٠

حديث (٣) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٠

حديث (٤) امام باقر عليه السلام : ٥٤٠

حديث (٥) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٢

حديث (٧) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٢

حديث (٨) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٢

حديث (٩) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٢

حديث (١٠) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٢

حديث (١١) امام صادق عليه السلام : ٥٤٤

حديث (١٢) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٤

حديث (١٣) پیامبر صلى الله عليه و آله : ٥٤٤

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام : ۵۴۴

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام : ۵۴۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ۵۴۶

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۴۶

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام : ۵۴۶

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۴۷

حدیث (۲۰) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۴۸

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام : ۵۴۸

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام : ۵۴۸

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۴۸

سنت نیکو ۵۵۰

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۵۰

اعتکاف ۵۵۰

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام : ۵۵۰

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۵۰

حدیث (۳) امام محمد باقر علیه السلام : ۵۵۰

حدیث (۴) امام موسی کاظم علیه السلام : ۵۵۱

حدیث (۵) معصوم علیه السلام : ۵۵۱

حدیث (۶) امام جعفر صادق علیه السلام : ۵۵۲

حدیث (۷) امام جعفر صادق علیه السلام : ۵۵۲

حدیث (۸) امام جعفر صادق علیه السلام : ۵۵۲

حدیث (۹) امام جعفر صادق علیه السلام : ۵۵۲

حدیث (۱۰) امام جعفر صادق علیه السلام : ۵۵۲

حدیث (۱۱) امام جعفر صادق علیه السلام : ۵۵۳

اخلاقی ۵۵۴

سخن و زبان ۵۵۴

زبان ۵۵۴

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۵۵۴

- ٥٥٤----- حدیث (٢) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :-----
- ٥٥٤----- حدیث (٣) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :-----
- ٥٥٤----- حدیث (٤) امام باقر علیہ السلام :-----
- ٥٥٥----- حدیث (٥) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٥٦----- حدیث (٦) امام سجاد علیہ السلام :-----
- ٥٥٦----- حدیث (٧) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٥٦----- حدیث (٨) امام صادق علیہ السلام :-----
- ٥٥٦----- حدیث (٩) امام حسین علیہ السلام :-----
- ٥٥٨----- حدیث (١٠) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٥٨----- حدیث (١١) امام باقر علیہ السلام :-----
- ٥٥٩----- حدیث (١٢) امام حسن عسکری علیہ السلام :-----
- ٥٥٩----- حدیث (١٣) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :-----
- ٥٦٠----- حدیث (١٤) امام صادق علیہ السلام :-----
- ٥٦٠----- حدیث (١٥) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ :-----
- ٥٦٠----- حدیث (١٦) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٦٠----- حدیث (١٧) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٦٠----- حدیث (١٨) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٦١----- حدیث (١٩) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٦٢----- حدیث (٢٠) امام باقر علیہ السلام :-----
- ٥٦٢----- حدیث (٢١) امام صادق علیہ السلام :-----
- ٥٦٢----- حدیث (٢٢) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٦٢----- حدیث (٢٣) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ :-----
- ٥٦٣----- حدیث (٢٤) امام باقر علیہ السلام :-----
- ٥٦٣----- حدیث (٢٥) امام صادق علیہ السلام :-----
- ٥٦٣----- حدیث (٢٦) امام صادق علیہ السلام :-----
- ٥٦٣----- حدیث (٢٧) امام سجاد علیہ السلام :-----
- ٥٦٣----- حدیث (٢٨) امام علی علیہ السلام :-----
- ٥٦٤----- حدیث (٢٩) پیامبر خدا صلی اللہ علیہ و آلہ :-----

حدیث (۳۰) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ۵۶۴

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام: ۵۶۴

سختن ۵۶۵

حدیث (۱) امام علی علیه السلام: ۵۶۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۵۶۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۵۶۵

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام : ۵۶۵

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام : ۵۶۷

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ۵۶۷

حدیث (۷) حضرت مسیح علیه السلام: ۵۶۷

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۶۷

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام : ۵۶۸

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام : ۵۶۹

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۶۹

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۶۹

حدیث (۱۳) امام سجاد علیه السلام: ۵۷۰

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام: ۵۷۱

حدیث (۱۵) امام سجاد علیه السلام: ۵۷۱

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۷۱

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۵۷۱

حدیث (۱۸) امام حسین علیه السلام : ۵۷۲

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام : ۵۷۲

حدیث (۲۰) زید بن ثابت: ۵۷۳

حدیث (۲۱) امام محمدباقر علیه السلام: ۵۷۳

حدیث (۲۲) امام محمد باقر علیه السلام: ۵۷۳

حدیث (۲۳) امام موسی کاظم علیه السلام: ۵۷۳

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام: ۵۷۴

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام: ۵۷۵

راستگویی ۵۷۵

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ۵۷۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۵۷۵

حدیث (۳) ابن شهر آشوب : ۵۷۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۵۷۷

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۵۷۷

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ۵۷۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۷۷

حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ۵۷۸

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام : ۵۷۸

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام : ۵۷۹

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۷۹

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۷۹

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۷۹

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : ۵۷۹

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۸۰

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام : ۵۸۱

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۸۱

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۸۱

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام : ۵۸۱

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام : ۵۸۲

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام : ۵۸۲

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام : ۵۸۳

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۸۳

حدیث (۲۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۸۳

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام : ۵۸۳

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۵۸۴

حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام : ۵۸۵

حدیث (۲۹) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۵۸۵

حدیث (۳۰) امام صادق علیہ السلام : ۵۸۵

حدیث (۳۱) امام صادق علیہ السلام : ۵۸۵

حدیث (۳۲) امام صادق علیہ السلام : ۵۸۷

حدیث (۳۳) امام علی علیہ السلام : ۵۸۷

حدیث (۳۴) امام صادق علیہ السلام : ۵۸۷

حدیث (۳۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۵۸۷

حدیث (۳۶) امام صادق علیہ السلام : ۵۸۹

حدیث (۳۷) امام علی علیہ السلام : ۵۸۹

حدیث (۳۸) امام سجاد علیہ السلام : ۵۸۹

حدیث (۳۹) امام موسیٰ کاظم علیہ السلام : ۵۸۹

حدیث (۴۰) امام علی علیہ السلام : ۵۸۹

حدیث (۴۱) امام علی علیہ السلام : ۵۹۰

حدیث (۴۲) امام علی علیہ السلام : ۵۹۰

حدیث (۴۳) امام علی علیہ السلام : ۵۹۰

حدیث (۴۴) امام علی علیہ السلام : ۵۹۱

حدیث (۴۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۵۹۱

حدیث (۴۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۵۹۱

حدیث (۴۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۵۹۱

..... ۵۹۲ دروغ

۱- پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۵۹۲

۲- امام علی علیہ السلام : ۵۹۳

۳- امام علی علیہ السلام : ۵۹۳

۴- امام سجاد علیہ السلام : ۵۹۳

۵- پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۵۹۳

۶- امام علی علیہ السلام : ۵۹۴

۷- امام صادق علیہ السلام : ۵۹۴

۸- امام عسکری سلام اللہ علیہ : ۵۹۴

- ٥٩٥----- ٩- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٥٩٥----- ١٠- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٥٩٥----- ١١- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٥٩٥----- ١٢- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٥٩٦----- ١٣- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٥٩٧----- ١٤- امام صادق علیه السلام:-----
- ٥٩٧----- ١٥- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٥٩٧----- ١٦- امام صادق علیه السلام:-----
- ٥٩٧----- ١٧- امام علی علیه السلام:-----
- ٥٩٨----- ١٨- امام علی علیه السلام:-----
- ٥٩٨----- ١٩- امام صادق علیه السلام:-----
- ٥٩٩----- ٢٠- امام حسن عسکری علیه السلام:-----
- ٥٩٩----- ٢١- امام علی علیه السلام:-----
- ٥٩٩----- ٢٢- امام صادق علیه السلام:-----
- ٦٠٠----- ٢٣- امام علی علیه السلام:-----
- ٦٠١----- ٢٤- امام علی علیه السلام:-----
- ٦٠١----- ٢٥- امام علی علیه السلام:-----
- ٦٠١----- ٢٦- امام موسی کاظم علیه السلام:-----
- ٦٠١----- ٢٧- امام باقر علیه السلام:-----
- ٦٠١----- ٢٨- امام صادق علیه السلام:-----
- ٦٠٣----- ٢٩- امام علی علیه السلام:-----
- ٦٠٣----- ٣٠- امام علی علیه السلام:-----
- ٦٠٣----- ٣١- امام علی علیه السلام:-----
- ٦٠٣----- ٣٢- امام علی علیه السلام:-----
- ٦٠٣----- ٣٣- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٦٠٤----- ٣٤- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٦٠٥----- ٣٥- پیامبر صلی الله علیه و آله:-----
- ٦٠٥----- غیبت-----

- ١- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٠٥
- ٢- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٠٥
- ٣- امام صادق علیه السلام: ٦٠٥
- ٤- امام صادق علیه السلام: ٦٠٧
- ٥- امام علی علیه السلام: ٦٠٧
- ٦- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٠٧
- ٧- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٠٧
- ٨- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٠٨
- ٩- امام باقر علیه السلام: ٦٠٨
- ١٠- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٠٩
- ١١- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦١٠
- ١٢- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦١٠
- ١٣- امام صادق علیه السلام: ٦١٠
- ١٤- امام علی علیه السلام: ٦١٠
- ١٥- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦١٢
- سخنچینی ٦١٢
- حدیث (١) امام صادق علیه السلام : ٦١٢
- حدیث (٢) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ٦١٢
- حدیث (٣) پیامبر صلی الله علیه و آله : ٦١٤
- شوخی ٦١٤
- حدیث (١) امام باقر علیه السلام : ٦١٤
- حدیث (٢) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ٦١٤
- حدیث (٣) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ٦١٤
- حدیث (٤) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ٦١٤
- حدیث (٥) امام کاظم علیه السلام : ٦١٥
- حدیث (٦) امام علی علیه السلام : ٦١٦
- حدیث (٧) امام علی علیه السلام : ٦١٦
- حدیث (٨) امام علی علیه السلام : ٦١٦

٦١٦-----حديث (٩) امام هادى عليه السلام :

٦١٦-----حديث (١٠) امام صادق عليه السلام :

٦١٧-----حديث (١١) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٦١٨-----حديث (١٢) امام حسن عسکرى عليه السلام:

٦١٨-----حديث (١٣) امام موسى كاظم عليه السلام:

٦١٨-----حديث (١٤) امام على عليه السلام :

٦١٨-----حديث (١٥) امام صادق عليه السلام :

٦١٩-----ناسزاگويى و فحش

٦١٩-----١-پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٢٠-----٢- امام باقر عليه السلام:

٦٢٠-----٣- امام صادق عليه السلام:

٦٢٠-----٤- امام على عليه السلام: ثَمَرَةُ التَّوَّاضُعِ الْمَخْبِيَّةُ، ثَمَرَةُ الْكِبَرِ الْمَسْتَبِيَّةُ.

٦٢٠-----٥- امام على عليه السلام:

٦٢٠-----٦- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٢١-----٧- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٢١-----٨- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٢٢-----٩-پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٢٢-----١٠- امام على عليه السلام:

٦٢٢-----١١- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٢٣-----١٢- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٢٣-----١٣- امام كاظم سلام الله عليه:

٦٢٣-----١٤- امام على عليه السلام:

٦٢٣-----نصيحت

٦٢٣-----١- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٦٢٣-----٢- لقمان حكيم رحمه الله:

٦٢٤-----٣- امام على عليه السلام:

٦٢٤-----٤- امام جواد عليه السلام:

٦٢٥-----٥- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٦٢٥-----٦- حضرت محمد صلى الله عليه و آله :

٦٢٥-----٧- امام على عليه السلام:

٦٢٥-----٨- امام حسن عسكري عليه السلام:

٦٢٦-----٩- امام سجاد عليه السلام:

٦٢٧-----١٠- امام سجاد عليه السلام:

٦٢٧-----١١- امام على عليه السلام:

٦٢٧-----١٢- امام صادق عليه السلام:

٦٢٧-----١٣- لقمان حكيم عليه السلام:

٦٢٨-----١٤- امام حسن عليه السلام:

٦٢٩-----تهمت

٦٢٩-----حديث (١) امام صادق عليه السلام :

٦٢٩-----حديث (٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

٦٢٩-----تمسخر

٦٢٩-----حديث (١) امام سجاد عليه السلام :

٦٢٩-----سكوت

٦٣٠-----حديث (١) امام على عليه السلام :

٦٣١-----حديث (٢) امام على عليه السلام :

٦٣١-----حديث (٣) امام صادق عليه السلام :

٦٣١-----حديث (٤) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٦٣٢-----حديث (٥) امام صادق عليه السلام :

٦٣٢-----حديث (٦) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٦٣٣-----حديث (٧) امام صادق عليه السلام:

٦٣٣-----حديث (٨) امام موسى كاظم عليه السلام:

٦٣٣-----حديث (٩) پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٣٣-----حديث (١٠) امام على عليه السلام:

٦٣٤-----حديث (١١) امام رضا عليه السلام:

٦٣٥-----حديث (١٢) امام صادق عليه السلام:

٦٣٥-----نفس

نفس ۶۳۵

۱- امام صادق عليه السلام : ۶۳۵

۲- امام علي عليه السلام: ۶۳۵

۳- امام علي عليه السلام: ۶۳۵

۴- امام علي عليه السلام: ۶۳۶

۵- امام صادق عليه السلام : ۶۳۶

۶- امام علي عليه السلام: ۶۳۷

۷- امام علي عليه السلام: ۶۳۷

۸- امام علي عليه السلام: ۶۳۷

۹- امام علي عليه السلام: ۶۳۷

۱۰- امام علي عليه السلام: ۶۳۸

شبهوت و خواسته های نفسانی ۶۳۹

حدیث (۱) امام علي(ع) فرمودند: ۶۳۹

حدیث(۲) امام صادق عليه السلام : ۶۳۹

حدیث(۳) امام باقر عليه السلام : ۶۳۹

تقوا ۶۳۹

حدیث (۱) قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ۶۳۹

حدیث (۲) امام علي عليه السلام : ۶۴۰

حدیث (۳) امام علي عليه السلام : ۶۴۰

حدیث (۴) امام علي عليه السلام : ۶۴۱

حدیث (۵) امام علي عليه السلام : ۶۴۱

حدیث (۶) امام باقر عليه السلام : ۶۴۱

حدیث (۷) قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ۶۴۱

حدیث (۸) قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ۶۴۱

حدیث (۹) قال الصادق عليه السلام : ۶۴۲

حدیث (۱۰) قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ۶۴۳

حدیث (۱۱) امام باقر عليه السلام : ۶۴۳

حدیث (۱۲) قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ۶۴۳

٦٤٤ حديث (١٣) قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

٦٤٤ حديث (١٤) قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

٦٤٤ حديث (١٥) امام صادق عليه السلام :

٦٤٤ حديث (١٦) قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

٦٤٥ حديث (١٧) امام على عليه السلام :

٦٤٥ حديث (١٨) امام على عليه السلام :

٦٤٥ حديث (١٩) امام على عليه السلام :

٦٤٧ حديث (٢٠) امام على عليه السلام :

٦٤٧ حديث (٢١) امام على عليه السلام :

٦٤٧ حديث (٢٢) امام باقر عليه السلام :

٦٤٧ حديث (٢٣) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٦٤٨ حديث (٢٤) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٦٤٩ حديث (٢٥) پیامبر صلى الله عليه و آله :

٦٤٩ حديث (٢٦) امام صادق عليه السلام:

٦٤٩ حديث (٢٧) امام محمد باقر عليه السلام:

٦٤٩ حديث (٢٨) امام صادق عليه السلام:

٦٥١ حديث (٢٩) امام صادق عليه السلام:

٦٥١ حديث (٣٠) امام صادق عليه السلام:

٦٥١ حديث (٣١) پیامبر صلى الله عليه و آله:

٦٥١ حديث (٣٢) امام عسكري عليه السلام:

٦٥١ حديث (٣٣) امام صادق عليه السلام:

٦٥٢ زهد و زاهد

٦٥٢ حديث (١) امام على عليه السلام :

٦٥٣ حديث (٢) ابن شهر آشوب :

٦٥٣ حديث (٣) امام على عليه السلام :

٦٥٣ حديث (٤) حضرت فاطمه (س):

٦٥٣ حديث (٥) امام على عليه السلام :

٦٥٤ حديث (٥) امام على عليه السلام :

شكر ----- ٦٥٥

حديث (١) قال الصادق عليه السلام : ----- ٦٥٥

حديث (٢) قال رسول الله صلى الله عليه وآله : ----- ٦٥٥

حديث (٣) قال الحسين عليه السلام : ----- ٦٥٥

حديث (٤) قال علي عليه السلام : ----- ٦٥٥

حديث (٥) قال الصادق عليه السلام : ----- ٦٥٧

حديث (٦) قال الصادق عليه السلام : ----- ٦٥٧

حديث (٧) قال رسول الله صلى الله عليه وآله : ----- ٦٥٧

حديث (٨) قال الصادق عليه السلام : ----- ٦٥٧

حديث (٩) قال الرضا عليه السلام : ----- ٦٥٨

حديث (١٠) قال الجواد عليه السلام : ----- ٦٥٨

حديث (١١) امام سجاد عليه السلام : ----- ٦٥٨

حديث (١٢) امام علي عليه السلام : ----- ٦٥٩

حديث (١٣) امام علي عليه السلام : ----- ٦٥٩

حديث (١٤) امام علي عليه السلام : ----- ٦٥٩

حديث (١٥) امام حسن عليه السلام : ----- ٦٥٩

صبر ----- ٦٦٠

حديث (١) رسول اكرم صلى الله عليه وآله : ----- ٦٦٠

حديث (٢) امام علي عليه السلام : ----- ٦٦٠

حديث (٣) رسول اكرم صلى الله عليه وآله : ----- ٦٦١

حديث (٤) رسول اكرم صلى الله عليه وآله : ----- ٦٦١

حديث (٥) رسول اكرم صلى الله عليه وآله : ----- ٦٦٢

حديث (٦) امام كاظم عليه السلام : ----- ٦٦٢

حديث (٧) امام علي عليه السلام : ----- ٦٦٢

حديث (٨) رسول اكرم صلى الله عليه وآله : ----- ٦٦٢

حديث (٩) امام علي عليه السلام : ----- ٦٦٤

حديث (١٠) امام علي عليه السلام : ----- ٦٦٤

حديث (١١) امام علي عليه السلام : ----- ٦٦٤

- ٦٦٤ حديث (١٢) امام باقر عليه السلام :
- ٦٦٥ حديث (١٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٦٦ حديث (١٤) امام على عليه السلام :
- ٦٦٦ حديث (١٥) امام على عليه السلام :
- ٦٦٦ حديث (١٦) امام على عليه السلام :
- ٦٦٦ حديث (١٧) امام صادق عليه السلام :
- ٦٦٧ حديث (١٨) امام على عليه السلام :
- ٦٦٨ حديث (١٩) امام صادق عليه السلام :
- ٦٦٨ حديث (٢٠) امام على عليه السلام :
- ٦٦٨ حديث (٢١) امام على عليه السلام :
- ٦٦٨ حديث (٢٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٦٩ حديث (٢٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٧٠ حديث (٢٤) امام على عليه السلام :
- ٦٧٠ حديث (٢٥) امام على عليه السلام :
- ٦٧٠ حديث (٢٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٧٠ حديث (٢٧) امام رضا عليه السلام :
- ٦٧٢ حديث (٢٨) امام على عليه السلام :
- ٦٧٢ حديث (٢٩) امام على عليه السلام :
- ٦٧٢ حديث (٣٠) امام على عليه السلام :
- ٦٧٢ حديث (٣١) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٧٣ حديث (٣٢) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٧٤ حديث (٣٣) امام صادق عليه السلام :
- ٦٧٤ حديث (٣٤) امام على عليه السلام :
- ٦٧٤ حديث (٣٥) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٧٤ حديث (٣٦) امام صادق عليه السلام :
- ٦٧٥ حديث (٣٧) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٧٥ حديث (٣٨) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٦٧٥ حديث (٣٩) ابن شهر آشوب :

حدیث (۴۰) امام حسن عسکری علیه السلام : ۶۷۶

حدیث (۴۱) امام حسن علیه السلام: ۶۷۶

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام: ۶۷۶

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام: ۶۷۶

حدیث (۴۴) امام علی علیه السلام: ۶۷۷

حدیث (۴۵) امام محمد باقر علیه السلام : ۶۷۷

حدیث (۴۶) امام صادق علیه السلام : ۶۷۸

تذکیر ۶۷۸

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۶۷۸

حدیث (۲) رسول الله صلی الله علیه و آله : ۶۷۸

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۶۷۸

گریه ۶۷۸

۱- امام حسین علیه السلام: ۶۷۹

۲- امام صادق علیه السلام: ۶۷۹

۳- امام هادی علیه السلام: ۶۸۰

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۰

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۰

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۰

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۰

۷- امام علی علیه السلام: ۶۸۲

۸- امام باقر علیه السلام: ۶۸۲

۹- امام علی علیه السلام: ۶۸۳

۱۰- امام سجّاد علیه السلام: ۶۸۳

۱۱- امام صادق علیه السلام: ۶۸۳

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۴

۱۳- امام علی علیه السلام: ۶۸۴

۱۴- امام علی علیه السلام: ۶۸۴

خنده ۶۸۴

- ۱- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۴
- ۲- امام هادی علیه السلام: ۶۸۴
- ۳- امام حسن عسکری علیه السلام: ۶۸۵
- ۴- حضرت داوود علیه السلام: ۶۸۶
- ۵- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۶
- ۶- امام علی علیه السلام: ۶۸۶
- ۷- امام صادق علیه السلام: ۶۸۶
- ۸- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۶
- ۹- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۸۷
- ۱۰- امام باقر سلام الله علیه: ۶۸۸
- محاسبه ----- ۶۸۸
- ۱- امام رضا علیه السلام: ۶۸۸
- ۲- امام کاظم علیه السلام: ۶۸۸
- ۳- امام علی علیه السلام: ۶۸۸
- ۴- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ۶۸۹
- ۵- امام علی علیه السلام: ۶۹۰
- نگاه ----- ۶۹۰
- حدیث (۱) امام صادق علیه السلام: ۶۹۰
- حدیث (۲) امام علی علیه السلام: ۶۹۰
- حدیث (۳) امام علی علیه السلام: ۶۹۰
- حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۹۰
- حدیث (۵) امام صادق علیه السلام: ۶۹۱
- حدیث (۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ۶۹۲
- گرسنگی ----- ۶۹۲
- ۱- امام هادی علیه السلام: ۶۹۲
- ۲- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۹۲
- ۳- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۹۲
- ۴- پیامبر صلی الله علیه و آله: ۶۹۳

- ٥- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٩٣
- ٦- امام علی علیه السلام: ٦٩٣
- ٧- امام علی علیه السلام: ٦٩٤
- ٨- امام علی علیه السلام: ٦٩٤
- ٩- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٩٤
- ١٠- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٩٤
- ١١- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٩٥
- ١٢- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٩٦
- سیری ٦٩٦
- حدیث (١) لقمان حکیم علیه السلام : ٦٩٦
- حدیث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله : ٦٩٦
- اخلاقیات و آثارش ٦٩٦
- اخلاق ٦٩٦
- ١- امام صادق علیه السلام: ٦٩٦
- ٢- امام علی علیه السلام: ٦٩٧
- ٣- امام صادق علیه السلام: ٦٩٧
- ٤- امام علی علیه السلام: ٦٩٧
- ٥- امام علی علیه السلام: ٦٩٨
- ٦- امام صادق علیه السلام: ٦٩٨
- ٧- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٩٨
- ٨- امام صادق علیه السلام: ٦٩٨
- ٩- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٦٩٩
- ١٠- امام علی علیه السلام: ٧٠٠
- ١١- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٧٠٠
- ١٢- رفتار پیامبرانه ٧٠٠
- ١٣- امام صادق علیه السلام: ٧٠٠
- ١٤- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٧٠١
- ١٥- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٧٠٢

- ٧٠٢-----١٦- امام على عليه السلام:
- ٧٠٢-----١٧- امام صادق عليه السلام:
- ٧٠٢-----١٨- اخلاق پیامبران:
- ٧٠٣-----١٩- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٠٤-----٢٠- امام على عليه السلام:
- ٧٠٤-----٢١- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٠٤-----٢٢- امام رضا عليه السلام:
- ٧٠٤-----٢٣- امام على عليه السلام:
- ٧٠٥-----٢٤- امام صادق عليه السلام:
- ٧٠٦-----٢٥- امام على عليه السلام:
- ٧٠٦-----٢٦- امام على عليه السلام:
- ٧٠٦-----٢٧- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٠٦-----٢٨- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٠٧-----٢٩- امام صادق عليه السلام:
- ٧٠٨-----٣٠- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٠٨-----٣١- امام رضا عليه السلام:
- ٧٠٨-----٣٢- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٠٨-----٣٣- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٠٨-----٣٤- امام على عليه السلام:
- ٧٠٩-----٣٥- امام على عليه السلام:
- ٧٠٩-----٣٦- امام حسن مجتبیٰ عليه السلام:
- ٧١٠-----٣٧- امام على عليه السلام:
- ٧١٠-----٣٨- امام صادق عليه السلام:
- ٧١٠-----٣٩- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧١٠-----٤٠- امام على عليه السلام:
- ٧١١-----٤١- امام صادق عليه السلام:
- ٧١٢-----٤٢- توبه بداخلاق:
- ٧١٢-----٤٣- امام على عليه السلام:

٧١٢-----٤٤- امام على عليه السلام:

٧١٢-----٤٥- امام صادق عليه السلام:

٧١٣-----٤٦- امام على عليه السلام:

٧١٣-----٤٧- امام على عليه السلام:

٧١٣-----٤٨- امام صادق عليه السلام:

٧١٤-----٤٩- امام على عليه السلام:

٧١٤-----٥٠- امام على عليه السلام:

٧١٤-----٥١- امام على عليه السلام:

٧١٤-----٥٢- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٧١٥-----٥٣- امام على عليه السلام:

٧١٥-----٥٤- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٧١٦-----٥٥- امام على عليه السلام:

٧١٦-----٥٦- کدام کار ،خیر است؟

٧١٦-----٥٧- امام صادق عليه السلام:

٧١٦-----٥٨- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٧١٦-----٥٩- امام صادق عليه السلام:

٧١٧-----٦٠- امام صادق عليه السلام:

٧١٧-----٦١- امام صادق عليه السلام:

٧١٨-----٦٢- امام صادق عليه السلام:

٧١٨-----مكارم الاخلاق

٧١٨-----١- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٧١٨-----٢- امام على عليه السلام:

٧١٨-----٣- امام على عليه السلام:

٧١٩-----٤- امام على عليه السلام:

٧٢٠-----٥- امام صادق عليه السلام:

٧٢٠-----٦- امام على عليه السلام:

٧٢٠-----٧- امام على عليه السلام:

٧٢٠-----٨- امام صادق عليه السلام:

- ۷۲۲-.....: ۹- امام صادق عليه السلام:
- ۷۲۲-.....: ۱۰- امام صادق عليه السلام:
- ۷۲۲-.....: ۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ۷۲۲-.....: ۱۲- امام صادق عليه السلام:
- ۷۲۴-.....: شب زنده داری
- ۷۲۴-.....: ۱- امام هادی عليه السلام :
- ۷۲۴-.....: ۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ۷۲۴-.....: راز
- ۷۲۴-.....: حدیث (۱) امام علی عليه السلام :
- ۷۲۴-.....: حدیث (۲) امام علی عليه السلام :
- ۷۲۵-.....: نعمت
- ۷۲۵-.....: حدیث (۱) امام علی عليه السلام :
- ۷۲۵-.....: حدیث (۲) امام علی عليه السلام :
- ۷۲۵-.....: حدیث (۳) امام صادق عليه السلام :
- ۷۲۶-.....: حدیث (۴) امام حسن عليه السلام:
- ۷۲۶-.....: حدیث (۵) امام صادق عليه السلام :
- ۷۲۷-.....: حدیث (۶) امام صادق عليه السلام :
- ۷۲۷-.....: حدیث (۷) امام صادق عليه السلام :
- ۷۲۷-.....: حدیث (۸) امام علی عليه السلام :
- ۷۲۷-.....: حدیث (۹) قال الحسين عليه السلام :
- ۷۲۹-.....: حدیث (۱۰) قال الجواد عليه السلام :
- ۷۲۹-.....: حدیث (۱۱) امام علی عليه السلام :
- ۷۲۹-.....: حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :
- ۷۲۹-.....: حدیث (۱۳) امام صادق عليه السلام :
- ۷۳۰-.....: آزادگی
- ۷۳۰-.....: ۱- امام صادق عليه السلام:
- ۷۳۱-.....: ۲- امام علی عليه السلام:
- ۷۳۱-.....: ۳- امام صادق عليه السلام:

۷۳۱- امام علی علیه السلام:

۷۳۱- امام علی علیه السلام:

۷۳۱- امام علی علیه السلام:

۷۳۳- امام حسین علیه السلام:

۷۳۳- امام علی علیه السلام:

۷۳۳- بهشت

۷۳۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۵- امام صادق علیه السلام:

۷۳۵- امام علی علیه السلام:

۷۳۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۵- امام علی علیه السلام:

۷۳۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۷- امام علی علیه السلام:

۷۳۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۹- امام رضا علیه السلام:

۷۳۹- امام صادق علیه السلام:

۷۳۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۳۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۴۱- امام علی علیه السلام:

۷۴۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

۷۴۱- امام کاظم علیه السلام:

۷۴۱- امام علی علیه السلام:

۷۴۱- امام صادق علیه السلام:

۷۴۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

- ٢٣- پیامبر صلی الله علیه و آله: ----- ٧٤٣
- ٢٤- پیامبر صلی الله علیه و آله: ----- ٧٤٣
- ٢٥- امام حسین علیه السلام: ----- ٧٤٣
- ٢٦- پیامبر صلی الله علیه و آله: ----- ٧٤٣
- ٢٧- پیامبر صلی الله علیه و آله: ----- ٧٤٣
- ٢٨- امام علی علیه السلام: ----- ٧٤٤
- ٢٩- امام صادق علیه السلام: ----- ٧٤٤
- ٣٠- پیامبر صلی الله علیه و آله: ----- ٧٤٥
- ٣١- امام علی علیه السلام: ----- ٧٤٥
- ٣٢- امام صادق علیه السلام: ----- ٧٤٥
- ٣٣- امام صادق علیه السلام: ----- ٧٤٥
- ٣٤- امام صادق علیه السلام: ----- ٧٤٧
- تواضع ----- ٧٤٧
- حدیث (١) امام علی علیه السلام: ----- ٧٤٧
- حدیث (٢) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ----- ٧٤٧
- حدیث (٣) امام صادق علیه السلام: ----- ٧٤٧
- حدیث (٤) امام علی علیه السلام: ----- ٧٤٨
- حدیث (٥) امام علی علیه السلام: ----- ٧٤٨
- حدیث (٦) امام صادق علیه السلام: ----- ٧٤٩
- حدیث (٧) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ----- ٧٤٩
- حدیث (٨) امام کاظم علیه السلام: ----- ٧٤٩
- حدیث (٩) امام رضا علیه السلام: ----- ٧٥٠
- حدیث (١٠) امام علی علیه السلام: ----- ٧٥٠
- حدیث (١١) امام حسن عسکری علیه السلام: ----- ٧٥٠
- حدیث (١٢) امام صادق علیه السلام: ----- ٧٥٠
- حدیث (١٣) دیلمی: ----- ٧٥٢
- حدیث (١٤) ابن شهر آشوب: ----- ٧٥٣
- حدیث (١٥) پیامبر صلی الله علیه و آله: ----- ٧٥٣

٧٥٤----- حدیث (١٦) امام صادق علیه السلام :

٧٥٤----- حدیث (١٧) امام هادی علیه السلام :

٧٥٤----- حدیث (١٨) امام صادق علیه السلام :

٧٥٤----- حدیث (١٩) امام علی علیه السلام :

٧٥٤----- حدیث (٢٠) امام صادق علیه السلام :

٧٥٥----- حدیث (٢١) امام صادق علیه السلام :

٧٥٦----- عفت

٧٥٦----- ١- امام علی علیه السلام:

٧٥٦----- ٢- امام باقر علیه السلام:

٧٥٦----- ٣- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٥٦----- ٤- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٥٧----- ٥- امام علی علیه السلام:

٧٥٨----- ٦- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٥٨----- ٧- امام علی علیه السلام:

٧٥٨----- ٨- امام علی علیه السلام:

٧٥٨----- ٩- امام علی علیه السلام:

٧٥٨----- ١٠- امام علی علیه السلام:

٧٥٩----- ١١- امام صادق علیه السلام:

٧٥٩----- ١٢- امام علی علیه السلام:

٧٥٩----- غیظه

٧٥٩----- ١- امام صادق علیه السلام:

٧٥٩----- ٢- امام صادق علیه السلام:

٧٦٠----- ٣- امام علی علیه السلام:

٧٦٠----- ٤- امام علی علیه السلام:

٧٦٠----- ٥- امام علی علیه السلام:

٧٦٠----- ٦- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٦٠----- ٧- امام صادق علیه السلام:

٧٦٢----- ٨- امام صادق علیه السلام:

٧٦٢ ----- ٩- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٦٣ ----- ١٠- امام باقر علیه السلام:

٧٦٤ ----- شجاعت

٧٦٤ ----- حدیث (١) امام علی علیه السلام :

٧٦٤ ----- حدیث (٢) امام علی علیه السلام :

٧٦٤ ----- حدیث (٣) امام علی علیه السلام :

٧٦٤ ----- حدیث (٤) امام علی علیه السلام :

٧٦٥ ----- حدیث (٥) امام علی علیه السلام :

٧٦٥ ----- حدیث (٦) امام صادق علیه السلام :

٧٦٦ ----- حدیث (٧) امام علی علیه السلام :

٧٦٦ ----- حدیث (٨) امام علی علیه السلام :

٧٦٦ ----- حدیث (٩) امام علی علیه السلام :

٧٦٦ ----- حدیث (١٠) امام علی علیه السلام :

٧٦٦ ----- حدیث (١١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٧٦٧ ----- حدیث (١٢) امام علی علیه السلام :

٧٦٧ ----- حدیث (١٣) امام علی علیه السلام :

٧٦٨ ----- حدیث (١٤) ابن شهر آشوب :

٧٦٨ ----- خیر و شر

٧٦٨ ----- ١- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٦٨ ----- ٢- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٧٠ ----- ٣- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٧٠ ----- ٤- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٧٠ ----- ٥- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٧٠ ----- ٦- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٧٠ ----- ٧- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٧١ ----- ٨- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٧٢ ----- ٩- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٧٧٢ ----- ١٠- پیامبر صلی الله علیه و آله:

- ٧٧٢ - ١١- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٧٢ - ١٢- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٧٣ - ١٣- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٧٤ - ١٤- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٧٤ - ١٥- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٧٤ - ١٦- پیامبر صلی الله علیه و آله:
- ٧٧٤ - ١٧- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٥ - ١٨- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٦ - ١٩- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٦ - ٢٠- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٦ - ٢١- بهترین و بدترین خانه ها:
- ٧٧٦ - ٢٢- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٧ - ٢٣- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٨ - ٢٤- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٨ - ٢٥- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٨ - ٢٦- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٨ - ٢٧- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٩ - ٢٨- امام علی علیه السلام:
- ٧٧٩ - ٢٩- امام علی علیه السلام:
- ٧٨٠ - ٣٠- امام باقر علیه السلام:
- ٧٨٠ - ٣١- امام باقر علیه السلام:
- ٧٨٠ - ٣٢- امام باقر علیه السلام:
- ٧٨٠ - ٣٣- امام صادق علیه السلام:
- ٧٨٢ - ٣٤- امام صادق علیه السلام:
- ٧٨٢ - ٣٥- امام صادق علیه السلام:
- ٧٨٢ - ٣٦- امام کاظم علیه السلام:
- ٧٨٢ - ٣٧- امام رضا علیه السلام:
- ٧٨٣ - ٣٨- امام صادق علیه السلام:

- ٧٨٣-----٣٩- امام حسين عليه السلام:
- ٧٨٣-----٤٠- امام صادق عليه السلام:
- ٧٨٣-----٤١- امام حسن عليه السلام:
- ٧٨٤-----٤٢- امام سجّاد عليه السلام:
- ٧٨٥-----٤٣- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٥-----٤٤- امام باقر عليه السلام:
- ٧٨٥-----موعظه و پند و اندرز:
- ٧٨٥-----١- امام موسى كاظم عليه السلام:
- ٧٨٥-----٢- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٦-----٣- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٦-----٤- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٦-----٥- پيامبر خدا صلى الله عليه و آله و سلّم:
- ٧٨٦-----٦- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٧-----٧- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٧-----٨- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٧-----٩- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٧-----١٠- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٧-----١١- امام صادق عليه السلام:
- ٧٨٨-----١٢- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٨-----١٣- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٩-----١٤- امام صادق عليه السلام: أَصْدَقُ الْقَوْلِ وَ أْبْلَغُ الْمُوعِظَةِ وَ أَحْسَنُ الْقَصَصِ كِتَابَ اللَّهِ
- ٧٨٩-----١٥- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٩-----١٦- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٩-----١٧- امام علي عليه السلام:
- ٧٨٩-----١٨- امام سجّاد عليه السلام:
- ٧٩٠-----١٩- امام باقر عليه السلام:
- ٧٩٠-----٢٠- امام علي عليه السلام:
- ٧٩١-----٢١- امام علي عليه السلام:

٢٢- امام على عليه السلام: ٧٩١

٢٣- پیامبر خدا صلى الله عليه و آله و سلم: ٧٩١

٢٤- امام على عليه السلام: ٧٩١

٢٥- امام على عليه السلام: ٧٩١

٢٦- امام على عليه السلام: ٧٩٢

اينار - ٧٩٣

حديث (١) امام على عليه السلام: ٧٩٣

حديث (٢) امام على عليه السلام: ٧٩٣

حديث (٣) امام على عليه السلام: ٧٩٣

حديث (٤) امام على عليه السلام: ٧٩٣

حديث (٥) امام على عليه السلام: ٧٩٤

حديث (٦) امام على عليه السلام: ٧٩٤

حديث (٧) امام على عليه السلام: ٧٩٤

حديث (٨) امام على عليه السلام: ٧٩٤

ضد اخلاقيات و آثارش ٧٩٤

بخل ٧٩٤

١- امام رضا عليه السلام: ٧٩٤

٢- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٧٩٤

٣- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٧٩٤

٤- امام على عليه السلام: ٧٩٤

٥- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٧٩٤

٦- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٧٩٨

٧- امام على عليه السلام: ٧٩٨

٨- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٧٩٨

٩- امام باقر عليه السلام: ٧٩٩

١٠- امام حسن سلام الله عليه: ٧٩٩

حرص ٧٩٩

١- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٧٩٩

٧٩٩-----٢- امام على عليه السلام:

٨٠١-----٣- امام حسين عليه السلام:

٨٠١-----٤- امام صادق عليه السلام:

٨٠١-----٥- امام باقر عليه السلام:

٨٠٢-----٦- امام على عليه السلام:

٨٠٢-----٧- امام على عليه السلام:

٨٠٢-----٨- امام على عليه السلام:

٨٠٢-----٩- امام على عليه السلام:

٨٠٢-----١٠- امام على عليه السلام:

٨٠٣-----١١- امام على عليه السلام:

٨٠٤-----١٢- پیامبر صلى الله عليه و آله:

٨٠٤-----١٣- امام على عليه السلام:

٨٠٤-----١٤- امام باقر عليه السلام:

٨٠٤-----١٥- امام صادق عليه السلام:

٨٠٥-----١٦- امام باقر عليه السلام:

٨٠٦----- طمع:

٨٠٦----- حديث (١) امام على عليه السلام:

٨٠٦----- حديث (٢) امام على عليه السلام:

٨٠٦----- حديث (٣) امام على عليه السلام:

٨٠٦----- حديث (٤) امام على عليه السلام:

٨٠٧----- حديث (٥) امام على عليه السلام:

٨٠٧----- حديث (٦) امام سجاد عليه السلام:

٨٠٨----- كينه:

٨٠٨----- ١- امام على عليه السلام:

٨٠٨----- ٢- امام على عليه السلام:

٨٠٨----- ٣- امام على عليه السلام:

٨٠٨----- ٤- امام على عليه السلام:

٨٠٨----- ٥- امام حسين عليه السلام:

٨٠٩-.....: ٦- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٨٠٩-.....: ٧- امام علی علیه السلام:

٨٠٩-.....: ٨- امام علی علیه السلام:

٨١٠-.....: ٩- امام علی علیه السلام:

٨١٠-.....: ١٠- امام هادی علیه السلام:

٨١٠-.....: ١١- امام علی علیه السلام:

٨١٠-.....: ١٢- امام علی علیه السلام:

٨١٠-.....: ١٣- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٨١١-.....: حسد

٨١١-.....: ١- امام صادق علیه السلام:

٨١١-.....: ٢- امام علی علیه السلام:

٨١٢-.....: ٣- امام علی علیه السلام:

٨١٢-.....: ٤- امام علی علیه السلام:

٨١٢-.....: ٥- امام صادق علیه السلام:

٨١٢-.....: ٦- امام صادق علیه السلام:

٨١٢-.....: ٧- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٨١٣-.....: ٨- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٨١٣-.....: ٩- امام علی علیه السلام:

٨١٣-.....: ١٠- امام صادق علیه السلام:

٨١٤-.....: ١١- امام علی علیه السلام:

٨١٤-.....: ١٢- امام علی علیه السلام:

٨١٤-.....: ١٣- امام صادق علیه السلام:

٨١٤-.....: ١٤- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٨١٥-.....: ١٥- امام علی علیه السلام:

٨١٦-.....: ١٦- امام حسن عسکری علیه السلام:

٨١٦-.....: ١٧- امام صادق علیه السلام:

٨١٦-.....: ١٨- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٨١٨-.....: ١٩- امام صادق علیه السلام:

٢٠- امام صادق عليه السلام:----- ٨١٨

٢١- امام صادق عليه السلام:----- ٨١٨

خشم----- ٨١٨

١- پیامبر صلی الله علیه و آله:----- ٨١٨

٢- پیامبر صلی الله علیه و آله:----- ٨١٨

٣- پیامبر صلی الله علیه و آله:----- ٨١٩

٤- پیامبر صلی الله علیه و آله:----- ٨٢٠

٥- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٠

٦- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٠

٧- امام صادق علیه السلام:----- ٨٢٠

٨- امام صادق علیه السلام:----- ٨٢٠

٩- امام صادق علیه السلام:----- ٨٢١

١٠- امام هادی علیه السلام:----- ٨٢٢

١١- پیامبر صلی الله علیه و آله:----- ٨٢٢

١٢- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٢

١٣- امام سجّاد علیه السلام:----- ٨٢٢

١٤- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٤

١٥- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٤

١٦- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٤

١٧- امام صادق علیه السلام:----- ٨٢٤

١٨- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٤

١٩- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٤

٢٠- امام صادق علیه السلام:----- ٨٢٤

٢١- امام رضا علیه السلام:----- ٨٢٤

٢٢- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٤

٢٣- امام علی علیه السلام:----- ٨٢٧

٢٤- پیامبر صلی الله علیه و آله:----- ٨٢٨

٢٥- امام صادق علیه السلام:----- ٨٢٨

٢٦- امام باقر عليه السلام: ٨٢٨

٢٧- امام على عليه السلام: ٨٢٨

٢٨- امام صادق عليه السلام: ٨٢٨

٢٩- امام صادق عليه السلام: ٨٢٩

زنا ٨٣٠

حديث (١) پیامبر صلى الله عليه و آله و سلم : ٨٣٠

حديث (٢) امام صادق عليه السلام: ٨٣٠

حديث (٣) امام صادق عليه السلام : ٨٣٠

حديث (٤) رسول اکرم صلى الله عليه و آله : ٨٣١

عذاب ٨٣١

١- امام صادق عليه السلام: ٨٣١

٢- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٨٣١

٣- امام باقر عليه السلام: ٨٣١

٤- امام صادق عليه السلام: ٨٣٣

٥- امام باقر عليه السلام: ٨٣٣

٦- امام على عليه السلام: ٨٣٣

٧- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٨٣٣

٨- امام رضا عليه السلام: ٨٣٣

٩- امام صادق عليه السلام: ٨٣٥

١٠- امام على عليه السلام: ٨٣٥

بلا ٨٣٥

١- امام صادق عليه السلام: ٨٣٥

٢- امام رضا عليه السلام: ٨٣٥

٣- امام موسى كاظم عليه السلام: ٨٣٦

٤- امام صادق عليه السلام: ٨٣٧

٥- امام على عليه السلام: ٨٣٧

٦- امام صادق عليه السلام: ٨٣٧

٧- پیامبر صلى الله عليه و آله: ٨٣٧

٨- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٣٩

٩- امام رضا علیه السلام: ٨٣٩

ریا ٨٣٩

حدیث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ٨٣٩

حدیث (٢) امام باقر علیه السلام: ٨٣٩

فسق ٨٤١

١- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤١

٢- امام صادق علیه السلام: ٨٤١

٣- امام صادق علیه السلام: ٨٤١

٤- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤١

٥- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤٢

٦- امام علی علیه السلام: ٨٤٣

٧- امام علی علیه السلام: ٨٤٣

٨- امام علی علیه السلام: ٨٤٣

٩- امام صادق علیه السلام: ٨٤٣

١٠- لقمان علیه السلام: ٨٤٣

جهنم ٨٤٤

١- امام علی علیه السلام: ٨٤٤

٢- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤٥

٣- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤٥

٤- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤٥

٥- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤٥

٦- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤٦

٧- قال الله تعالی: ٨٤٦

٨- پیامبر صلی الله علیه و آله: ٨٤٦

١٠- امام صادق علیه السلام: ٨٤٦

١٢- امام علی علیه السلام: ٨٤٨

١٣- امام کاظم علیه السلام: ٨٤٨

٨٤٨-----١٤- امام حسين عليه السلام:

٨٤٨-----١٥- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٨٥٠-----١٦- امام صادق عليه السلام:

٨٥٠-----١٧- پیامبر صلی الله علیه و آله:

٨٥٠----- غفلت

٨٥٠-----١- امام علی عليه السلام:

٨٥٠-----٢- امام علی عليه السلام:

٨٥١-----٣- امام علی عليه السلام:

٨٥١-----٤- امام صادق عليه السلام:

٨٥٢-----٥- امام باقر و امام صادق عليهما السلام:

٨٥٢-----٦- امام علی عليه السلام:

٨٥٢-----٧- امام علی عليه السلام:

٨٥٢-----٨- امام علی عليه السلام:

٨٥٣-----٩- امام سجّاد عليه السلام :

٨٥٤----- ترس

٨٥٤----- حدیث (١) رسول اکرم عليه السلام :

٨٥٤----- حدیث (٢) امام علی عليه السلام :

٨٥٤----- حدیث (٣) امام علی عليه السلام :

٨٥٤----- تکبر

٨٥٤----- حدیث (١) امام صادق عليه السلام :

٨٥٦----- حدیث (٢) امام علی عليه السلام :

٨٥٦----- حدیث (٣) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٨٥٦----- حدیث (٤) امام صادق عليه السلام :

٨٥٦----- حدیث (٥) امام علی عليه السلام :

٨٥٦----- حدیث (٦) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٨٥٧----- حدیث (٧) امام صادق عليه السلام :

٨٥٨----- حدیث (٨) امام علی عليه السلام :

٨٥٨----- حدیث (٩) امام حسن مجتبیٰ عليه السلام :

٨٥٨ حديث (١٠) امام صادق عليه السلام :

٨٥٩ حديث (١١) امام كاظم عليه السلام :

٨٥٩ حديث (١٢) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :

٨٥٩ حديث (١٣) امام محمد باقر عليه السلام:

٨٥٩ حديث (١٤) امام صادق عليه السلام:

٨٦٠ حديث(١٥) حضرت زهرا سلام الله عليها:

٨٦١ حديث (١٦) امام صادق عليه السلام:

٨٦١ حديث (١٧) امام على عليه السلام:

٨٦١ اقتصادى

٨٦١ اقتصاد و معاملات

٨٦١ معامله

٨٦١ حديث (١) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم:

٨٦١ حديث (٢) امام باقر عليه السلام يا امام صادق عليه السلام:

٨٦٢ حديث (٣) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله و سلم:

٨٦٣ حديث (٤) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله و سلم:

٨٦٣ حديث (٥) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله و سلم:

٨٦٣ حديث (٦) امام على عليه السلام :

٨٦٣ انحرافات اقتصادى

٨٦٣ اسراف

٨٦٣ حديث (١) امام صادق عليه السلام :

٨٦٤ حديث (٢) امام باقر عليه السلام :

٨٦٥ حديث (٣) امام صادق عليه السلام :

٨٦٥ حديث (٤) امام صادق عليه السلام :

٨٦٥ حديث (٥) امام صادق عليه السلام :

٨٦٦ حديث (٦) امام على عليه السلام :

٨٦٦ حديث (٧) امام صادق عليه السلام :

٨٦٦ حديث (٨) امام على عليه السلام :

٨٦٦ حديث (٩) ديلمى :

تذير----- ٨٦٨

حديث (١) امام صادق عليه السلام : ----- ٨٦٨

حرام----- ٨٦٨

حديث (١) امام هادي عليه السلام:----- ٨٦٨

حديث (٢) امام صادق عليه السلام : ----- ٨٦٨

حديث (٣) پیامبر صلى الله عليه و آله و سلم : ----- ٨٦٨

حديث (٤) پیامبر صلى الله عليه و آله و سلم : ----- ٨٧٠

حديث (٥) امام صادق عليه السلام : ----- ٨٧٠

حديث (٦) امام باقر عليه السلام : ----- ٨٧٠

حديث (٧) امام علي عليه السلام : ----- ٨٧٠

حديث (٨) پیامبر صلى الله عليه و آله و سلم : ----- ٨٧١

حديث (٩) امام علي عليه السلام : ----- ٨٧٢

حديث (١٠) امام علي عليه السلام : ----- ٨٧٢

حديث(١١) حضرت فاطمه سلام الله عليها : ----- ٨٧٢

ربا----- ٨٧٢

حديث (١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله : ----- ٨٧٢

حديث (٢) امام صادق عليه السلام : ----- ٨٧٢

حديث (٣) امام باقر عليه السلام : ----- ٨٧٤

حديث (٤) امام صادق عليه السلام : ----- ٨٧٤

حديث (٥) امام علي عليه السلام : ----- ٨٧٤

حديث (٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله : ----- ٨٧٤

حديث (٧) امام صادق عليه السلام : ----- ٨٧٥

حديث (٨) امام صادق عليه السلام : ----- ٨٧٥

حديث (١٠) امام رضا عليه السلام : ----- ٨٧٥

حديث (١١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله : ----- ٨٧٦

حديث (١٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله : ----- ٨٧٦

حديث (١٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله : ----- ٨٧٦

حديث (١٤) امام كاظم عليه السلام : ----- ٨٧٦

٨٧٨ حدیث (١٥) امام رضا علیه السلام :

٨٧٨ حدیث (١٦) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٨٧٨ حدیث (١٧) امام صادق علیه السلام :

٨٧٨ حدیث (١٨) امام صادق علیه السلام :

٨٧٩ حدیث (١٩) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٨٧٩ احتکار

٨٧٩ حدیث (١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٨٧٩ حدیث (٢) حضرت علی علیه السلام :

٨٧٩ حدیث (٣) حضرت علی علیه السلام :

٨٨٠ حدیث (٤) حضرت علی علیه السلام :

٨٨٠ حدیث (٥) حضرت علی علیه السلام :

٨٨٠ حدیث (٦) حضرت علی علیه السلام :

٨٨١ حدیث (٧) حضرت علی علیه السلام :

٨٨١ حدیث (٨) حضرت علی علیه السلام :

٨٨١ حدیث (٩) حضرت علی علیه السلام :

٨٨١ حدیث (١٠) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

٨٨١ حدیث (١١) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

٨٨٣ حدیث (١٢) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

٨٨٣ حدیث (١٣) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

٨٨٣ حدیث (١٤) امام صادق علیه السلام :

٨٨٣ حدیث (١٥) امام علی علیه السلام :

٨٨٥ فقر و غنا

٨٨٥ فقر

٨٨٥ حدیث (١) امام صادق علیه السلام :

٨٨٥ حدیث (٢) امام باقر علیه السلام :

٨٨٥ حدیث (٣) امام علی علیه السلام :

٨٨٥ حدیث (٤) امام صادق علیه السلام :

٨٨٧ حدیث (٥) امام علی علیه السلام :

حدیث (۶) امام باقر علیہ السلام:----- ۸۸۷

حدیث (۷) رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ:----- ۸۸۷

حدیث (۸) امام صادق علیہ السلام :----- ۸۸۷

حدیث (۹) امام صادق علیہ السلام :----- ۸۸۸

حدیث (۱۰) امام صادق علیہ السلام :----- ۸۸۹

حدیث (۱۱) امام علی علیہ السلام :----- ۸۸۹

حدیث (۱۲) امام علی علیہ السلام :----- ۸۸۹

حدیث (۱۳) رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ:----- ۸۸۹

حدیث (۱۴) امام علی علیہ السلام :----- ۸۸۹

حدیث (۱۵) امام موسی کاظم علیہ السلام :----- ۸۹۱

حدیث (۱۶) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۱

حدیث (۱۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۱

حدیث (۱۸) طبرسی :----- ۸۹۱

حدیث (۱۹) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۳

حدیث (۲۰) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۳

ثروت----- ۸۹۳

حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۳

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۴

حدیث (۳) امام علی علیہ السلام :----- ۸۹۴

حدیث (۴) امام محمد باقر علیہ السلام :----- ۸۹۴

حدیث (۵) امام صادق علیہ السلام :----- ۸۹۴

حدیث (۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۵

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۵

حدیث (۸) امام علی علیہ السلام :----- ۸۹۵

حدیث (۹) امام علی علیہ السلام :----- ۸۹۵

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :----- ۸۹۶

حدیث (۱۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ :----- ۸۹۶

حدیث (۱۲) امام علی علیہ السلام :----- ۸۹۷

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام : ۸۹۷

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۸۹۷

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام : ۸۹۷

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ۸۹۹

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام : ۸۹۹

بی نیازی ۸۹۹

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۸۹۹

اخلاق اقتصادی ۸۹۹

سخاوت ۸۹۹

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۸۹۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۹۰۰

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۰۱

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ۹۰۱

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام : ۹۰۱

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۰۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام : ۹۰۲

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۰۳

حدیث (۹) امام حسن عسگری علیه السلام : ۹۰۳

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۰۳

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام : ۹۰۳

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۹۰۴

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام : ۹۰۵

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم : ۹۰۵

حدیث (۱۵) ابن شهر آشوب : ۹۰۵

حدیث (۱۶) امام باقر علیه السلام : ۹۰۶

نیکوکاری و سخاوت ۹۰۶

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۰۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۰۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۰۷

حدیث (۴) امام علی علیه السلام: ۹۰۷

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام : ۹۰۷

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۰۷

حدیث (۷) امام موسی کاظم علیه السلام: ۹۰۸

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام : ۹۰۸

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۹۰۹

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام : ۹۰۹

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۹۰۹

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام : ۹۰۹

حدیث (۱۳) امام باقر علیه السلام : ۹۱۱

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۹۱۱

حدیث (۱۵) امام حسین علیه السلام : ۹۱۱

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ۹۱۲

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام: ۹۱۲

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام: ۹۱۲

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام: ۹۱۲

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام: ۹۱۲

قناعت ۹۱۳

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۹۱۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۹۱۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۹۱۴

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ۹۱۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۹۱۴

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ۹۱۴

حدیث (۷) ابن شهر آشوب : ۹۱۶

انصاف ۹۱۶

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۹۱۶

- حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۱۷
- حدیث (۳) امام علی علیہ السلام : ۹۱۷
- حدیث (۴) امام علی علیہ السلام : ۹۱۷
- حدیث (۵) امام علی علیہ السلام : ۹۱۷
- حدیث (۶) امام صادق علیہ السلام : ۹۱۷
- حدیث (۷) امام علی علیہ السلام : ۹۱۸
- حدیث (۸) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۱۸
- حدیث (۹) امام علی علیہ السلام : ۹۱۹
- حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۱۹
- حدیث (۱۱) امام علی علیہ السلام : ۹۱۹
- حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۱۹
- حدیث (۱۳) امام علی علیہ السلام : ۹۲۱
- حدیث (۱۴) امام علی علیہ السلام : ۹۲۱
- حدیث (۱۵) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۲۱
- حدیث (۱۶) امام صادق علیہ السلام : ۹۲۱
- حدیث (۱۷) از حسن بزاز کہ گفت امام صادق علیہ السلام بہ من فرمود: صدقہ ۹۲۲
- حدیث (۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۲۲
- حدیث (۲) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۲۲
- حدیث (۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۲۳
- حدیث (۴) امام علی علیہ السلام : ۹۲۳
- حدیث (۵) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۲۳
- حدیث (۶) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۲۳
- حدیث (۷) امام باقر علیہ السلام : ۹۲۴
- حدیث (۸) امام صادق علیہ السلام : ۹۲۵
- حدیث (۹) امام صادق علیہ السلام : ۹۲۵
- حدیث (۱۰) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۹۲۵
- حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۹۲۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام : ۹۲۷

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۹۲۷

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۹۲۷

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام : ۹۲۸

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ۹۲۸

روزى ۹۲۸

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۹۲۸

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۹۲۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۹۲۹

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ۹۳۰

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام : ۹۳۰

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۹۳۰

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۹۳۱

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۹۳۱

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام: ۹۳۱

حدیث (۱۰) امام باقر علیه السلام: ۹۳۲

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام : ۹۳۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام : ۹۳۳

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام : ۹۳۳

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۹۳۳

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام : ۹۳۳

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام : ۹۳۵

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۹۳۵

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام: ۹۳۵

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام : ۹۳۵

حدیث (۲۰) امام حسین علیه السلام : ۹۳۷

حدیث (۲۱) امام رضا علیه السلام: ۹۳۷

حدیث (۲۲) امام موسی کاظم علیه السلام : ۹۳۷

حديث (٢٣) امام صادق عليه السلام : ٩٣٧

حديث (٢٤) امام على عليه السلام : ٩٣٨

حديث (٢٥) امام على عليه السلام : ٩٣٩

حديث (٢٦) امام على عليه السلام : ٩٣٩

حديث (٢٧) امام على عليه السلام : ٩٣٩

حديث (٢٨) پیامبر صلى الله عليه و آله و سلم : ٩٣٩

حديث (٢٩) امام على عليه السلام : ٩٤٠

حديث (٣٠) امام صادق عليه السلام : ٩٤١

حديث (٣١) امام باقر عليه السلام : ٩٤١

حديث (٣٢) امام على عليه السلام : ٩٤١

حديث (٣٣) امام صادق عليه السلام : ٩٤١

انفاق ٩٤١

حديث (١) امام هادى عليه السلام : ٩٤١

حديث (٢) امام صادق عليه السلام : ٩٤٣

حلال ٩٤٣

حديث (١) قال الله تعالى : ٩٤٣

حديث (٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم : ٩٤٣

حديث (٣) امام على عليه السلام : ٩٤٣

حديث (٤) امام صادق عليه السلام : ٩٤٤

حديث (٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم : ٩٤٥

حديث (٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم : ٩٤٥

حديث (٧) امام صادق عليه السلام : ٩٤٥

حديث (٨) امام باقر عليه السلام : ٩٤٥

حديث (٩) امام صادق عليه السلام : ٩٤٧

حديث (١٠) امام على عليه السلام : ٩٤٧

حديث (١١) امام صادق عليه السلام : ٩٤٧

حديث (١٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم : ٩٤٧

حديث (١٣) امام باقر عليه السلام : ٩٤٧

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : ----- ۹۴۹

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۴۹

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ----- ۹۴۹

حدیث (۱۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۴۹

حدیث (۱۸) ابن عباس : ----- ۹۵۰

حدیث (۱۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۱

حدیث (۲۰) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۱

حدیث (۲۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۱

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۱

قرض ----- ۹۵۳

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ----- ۹۵۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۳

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۳

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۳

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۵

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام : ----- ۹۵۵

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۵

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۵۶

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام : ----- ۹۵۷

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام : ----- ۹۵۷

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام : ----- ۹۵۷

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : ----- ۹۵۷

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ----- ۹۵۸

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ----- ۹۵۹

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام : ----- ۹۵۹

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام : ----- ۹۵۹

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام : ----- ۹۵۹

حدیث (۲۰) امام کاظم علیه السلام : ----- ۹۶۰

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام: ----- ۹۶۱

حدیث (۲۲) امام حسین سلام الله علیه : ----- ۹۶۱

میانہ رووی ----- ۹۶۱

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۹۶۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۱

دیگر ----- ۹۶۲

چهل حدیث ہمت و کار ----- ۹۶۲

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۹۶۲

حدیث (۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۶۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۹۶۳

حدیث (۴) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۹۶۳

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۳

حدیث (۶) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۳

حدیث (۷) حضرت علی علیه السلام : ----- ۹۶۴

حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۵

حدیث (۹) حضرت علی علیه السلام : ----- ۹۶۵

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۵

حدیث (۱۱) امیرالمؤمنان علیہ السلام : ----- ۹۶۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۶

حدیث (۱۳) حضرت علی علیه السلام : ----- ۹۶۶

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۷

حدیث (۱۵) امیرالمؤمنین علی علیه السلام : ----- ۹۶۷

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۷

حدیث (۱۷) امیرالمؤمنین علی علیه السلام : ----- ۹۶۷

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام : ----- ۹۶۷

حدیث (۱۹) امیرالمؤمنین علی علیه السلام : ----- ۹۶۸

- ٩٦٨ حديث (٢٠) امام على عليه السلام :
- ٩٦٨ حديث (٢١) امام حسن مجتبي عليه السلام :
- ٩٦٨ حديث (٢٢) امام حسن مجتبي عليه السلام :
- ٩٦٩ حديث (٢٣) امام حسن مجتبي عليه السلام :
- ٩٦٩ حديث (٢٤) امام صادق عليه السلام :
- ٩٦٩ حديث (٢٥) امام محمد باقر عليه السلام :
- ٩٦٩ حديث (٢٦) امام محمد باقر عليه السلام :
- ٩٧٠ حديث (٢٧) امام محمد باقر عليه السلام :
- ٩٧١ حديث (٢٨) امام جعفر صادق عليه السلام :
- ٩٧١ حديث (٢٩) امام جعفر صادق عليه السلام :
- ٩٧١ حديث (٣٠) امام جعفر صادق عليه السلام :
- ٩٧١ حديث (٣١) امام جعفر صادق عليه السلام :
- ٩٧٢ حديث (٣٢) امام جعفر صادق عليه السلام :
- ٩٧٣ حديث (٣٣) امام جعفر صادق عليه السلام :
- ٩٧٣ حديث (٣٤) امام جعفر صادق عليه السلام :
- ٩٧٣ حديث (٣٥) امام جعفر صادق عليه السلام :
- ٩٧٣ حديث (٣٦) امام موسى كاظم عليه السلام :
- ٩٧٣ حديث (٣٧) امام رضا عليه السلام :
- ٩٧٤ حديث (٣٨) امير المؤمنين على عليه السلام :
- ٩٧٤ حديث (٣٩) حضرت على عليه السلام :
- ٩٧٥ حديث (٤٠) امام محمد باقر عليه السلام :
- ٩٧٥ اجتماعي
- ٩٧٥ خانواده
- ٩٧٥ خانواده
- ٩٧٥ حديث (١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٧٥ حديث (٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٧٥ حديث (٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٧٦ حديث (٤) امام صادق عليه السلام :

٩٧٦----- حدیث (٥) امام صادق علیه السلام :

٩٧٧----- حدیث (٦) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٧٧----- حدیث (٧) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٧٧----- حدیث (٨) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٧٧----- حدیث (٩) امام صادق علیه السلام :

٩٧٩----- حدیث (١٠) امام صادق علیه السلام :

٩٧٩----- حدیث (١١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٧٩----- حدیث (١٢) امام صادق علیه السلام :

٩٧٩----- حدیث (١٣) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٨٠----- حدیث (١٤) امام حسین علیه السلام :

٩٨١----- حدیث (١٥) امام علی علیه السلام :

٩٨١----- حدیث (١٦) امام علی علیه السلام :

٩٨١----- حدیث (١٧) امام صادق علیه السلام :

٩٨١----- همسر

٩٨١----- حدیث (١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٨١----- حدیث (٢) امام علی علیه السلام :

٩٨٢----- حدیث (٣) امام باقر علیه السلام :

٩٨٢----- حدیث (٤) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٨٣----- حدیث (٥) حضرت زهرا سلام الله علیها:

٩٨٣----- حدیث (٦) امام رضا علیه السلام :

٩٨٣----- حدیث (٧) امام صادق علیه السلام :

٩٨٣----- حدیث (٨) امام سجاد علیه السلام :

٩٨٥----- حدیث (٩) پیامبر صلی الله علیه و آله :

٩٨٥----- قطع و صلہ رحم

٩٨٥----- حدیث (١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٨٥----- حدیث (٢) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

٩٨٥----- حدیث (٣) امام علی علیه السلام :

٩٨٦----- حدیث (٤) امام علی علیه السلام :

- ٩٨٦----- : حديث (٥) امام على عليه السلام :
- ٩٨٧----- : حديث (٦) امام على عليه السلام :
- ٩٨٧----- : حديث (٧) امام باقر عليه السلام :
- ٩٨٧----- : حديث (٨) امام باقر عليه السلام :
- ٩٨٧----- : حديث (٩) امام صادق عليه السلام :
- ٩٨٧----- : حديث (١٠) امام صادق عليه السلام :
- ٩٨٨----- : حديث (١١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٨٨----- : حديث (١٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٨٩----- : حديث (١٣) امام على عليه السلام :
- ٩٨٩----- : حديث (١٤) امام على عليه السلام :
- ٩٨٩----- : حديث (١٥) امام على عليه السلام :
- ٩٨٩----- : حديث (١٦) امام على عليه السلام :
- ٩٩٠----- : حديث (١٧) امام صادق عليه السلام :
- ٩٩٠----- : حديث (١٨) امام صادق عليه السلام :
- ٩٩١----- : حديث (١٩) امام صادق عليه السلام :
- ٩٩١----- : حديث (٢٠) امام رضا عليه السلام :
- ٩٩١----- : حديث (٢١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٩١----- : حديث (٢٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٩٢----- : حديث (٢٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٩٣----- : حديث (٢٤) امام صادق عليه السلام :
- ٩٩٣----- : حديث (٢٥) امام صادق عليه السلام :
- ٩٩٤----- : حديث (٢٦) امام على عليه السلام :
- ٩٩٤----- : حديث (٢٧) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٩٤----- : حديث (٢٨) امام صادق عليه السلام :
- ٩٩٤----- : حديث (٢٩) امام صادق عليه السلام :
- ٩٩٥----- : حديث (٣٠) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ٩٩٥----- : حديث (٣١) امام على عليه السلام :
- ٩٩٥----- : حديث (٣٢) پیامبر صلى الله عليه و آله :

حدیث (۳۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۹۹۶

حدیث (۳۴) امام محمدباقر علیه السلام: ۹۹۶

حدیث (۳۵) امام صادق علیه السلام: ۹۹۶

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام: ۹۹۶

والدین ۹۹۸

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۹۹۸

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۹۹۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۹۹۸

حدیث (۴) امام صادق سلام الله علیه : ۹۹۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۹۹۹

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ۹۹۹

حدیث (۷) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ۹۹۹

حدیث (۸) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۰۰۰

حدیث (۹) امام هادی علیه السلام : ۱۰۰۰

حدیث (۱۰) پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) : ۱۰۰۱

حدیث (۱۱) امام هادی علیه السلام : ۱۰۰۱

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام : ۱۰۰۱

پدر ۱۰۰۱

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۰۰۱

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۱۰۰۱

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام : ۱۰۰۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام: ۱۰۰۳

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام: ۱۰۰۳

فرزند ۱۰۰۳

حدیث (۱) امام باقر علیه السلام : ۱۰۰۳

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۰۳

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۰۰۴

حدیث (۴) امام موسی کاظم علیه السلام : ۱۰۰۴

حدیث (۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۵

حدیث (۶) امام موسیٰ کاظم سلام اللہ علیہ : ۱۰۰۵

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۵

حدیث (۸) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۵

حدیث (۹) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۶

حدیث (۱۰) امام باقر علیہ السلام : ۱۰۰۶

حدیث (۱۱) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۰۷

حدیث (۱۲) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۷

حدیث (۱۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۷

حدیث (۱۴) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۷

حدیث (۱۵) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۸

حدیث (۱۶) امام علی علیہ السلام : ۱۰۰۹

حدیث (۱۷) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۰۹

حدیث (۱۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۰۹

حدیث (۱۹) امام علی علیہ السلام : ۱۰۰۹

حدیث (۲۰) امام علی علیہ السلام : ۱۰۱۰

حدیث (۲۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۱۰

حدیث (۲۲) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۱۱

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۱۱

حدیث (۲۴) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۱۱

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۱۱

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۱۲

حدیث (۲۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۰۱۳

حدیث (۲۸) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۱۳

حدیث (۲۹) امام علی علیہ السلام : ۱۰۱۳

جوان و نوجوان ۱۰۱۳

حدیث (۱) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۱۳

حدیث (۲) امام علی علیہ السلام : ۱۰۱۴

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۰۱۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۰۱۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۱۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام : ۱۰۱۵

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۱۵

حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ۱۰۱۶

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۱۷

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۱۷

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام : ۱۰۱۷

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۱۷

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام : ۱۰۱۹

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام : ۱۰۱۹

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام : ۱۰۱۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام : ۱۰۱۹

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام : ۱۰۲۱

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام : ۱۰۲۱

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۱

حدیث (۲۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۱

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام : ۱۰۲۳

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۳

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۳

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام : ۱۰۲۳

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۴

حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۴

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۴

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام : ۱۰۲۵

مريض - ۱۰۲۵

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۰۲۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۰۲۵

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۵

خانه ۱۰۲۶

حدیث (۱) امام علی علیه السلام: ۱۰۲۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۷

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام : ۱۰۲۷

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۷

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۷

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۸

حدیث (۸) امام علی علیه السلام: ۱۰۲۸

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۹

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۹

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۹

دختر ۱۰۲۹

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۲۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۱۰۳۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۰۳۱

پسر ۱۰۳۱

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ۱۰۳۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۱۰۳۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله: ۱۰۳۱

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام : ۱۰۳۲

مرد ۱۰۳۲

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۳۲

حدیث (۲) امام جعفر صادق علیه السلام : ۱۰۳۳

حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۳

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۳

حدیث (۵) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۳۳

حدیث (۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۴

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۵

زن ۱۰۳۵

حدیث (۱) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۳۵

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۵

حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۵

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۶

حدیث (۵) امام باقر علیہ السلام : ۱۰۳۶

حدیث (۶) امام علی علیہ السلام : ۱۰۳۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۷

حدیث (۸) امام علی علیہ السلام : ۱۰۳۷

حدیث (۹) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۷

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۸

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۸

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۸

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۹

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۳۹

حدیث (۱۵) امام جعفر صادق علیہ السلام : ۱۰۳۹

حدیث (۱۶) امام علی علیہ السلام : ۱۰۳۹

حدیث (۱۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۰

حدیث (۱۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۱

حدیث (۱۹) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۱

حدیث (۲۰) پیامبر اعظم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۱

حدیث (۲۱) امام علی علیہ السلام : ۱۰۴۲

یتیم ۱۰۴۲

حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۲

حدیث (۲) امام علی علیہ السلام : ۱۰۴۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۳

حدیث (۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۴

حدیث (۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۴

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۵

حدیث (۸) امام باقر علیہ السلام : ۱۰۴۵

حدیث (۹) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۵

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۵

حدیث (۱۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۵

ازدواج ۱۰۴۷

حدیث (۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۷

حدیث (۲) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۴۷

حدیث (۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۷

حدیث (۴) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۴۹

حدیث (۵) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۴۹

حدیث (۶) امام موسی کاظم علیہ السلام : ۱۰۴۹

حدیث (۷) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۴۹

حدیث (۸) امیر المومنین علی ابن ابی طالب علیہ السلام : ۱۰۵۱

حدیث (۹) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۰۵۱

حدیث (۱۰) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۵۱

حدیث (۱۱) محمد بن مسلم : ۱۰۵۱

حدیث (۱۲) امام علی علیہ السلام : ۱۰۵۲

حدیث (۱۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۵۲

حدیث (۱۴) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۵۲

حدیث (۱۵) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۰۵۲

حدیث (۱۶) امام صادق علیہ السلام : ۱۰۵۴

- ١٠٥٤ حديث (١٧) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ١٠٥٤ حديث (١٨) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ١٠٥٤ حديث (١٩) امام صادق علیه السلام:
- ١٠٥٥ حديث (٢٠) حضرت محمد صلی الله و آله و سلم:
- ١٠٥٥ حديث (٢١) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٠٥٥ حديث (٢٢) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٠٥٥ حديث (٢٣) امام رضا علیه السلام :
- ١٠٥٦ حديث (٢٤) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٠٥٧ حديث (٢٥) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٥٧ حديث (٢٦) امام رضا علیه السلام :
- ١٠٥٧ حديث (٢٧) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٠٥٧ حديث (٢٨) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٥٨ حديث (٢٩) امام علی علیه السلام :
- ١٠٥٩ حديث (٣٠) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٠٥٩ حديث (٣١) امام محمد باقر علیه السلام :
- ١٠٥٩ حديث (٣٢) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٥٩ حديث (٣٣) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٦٠ حديث (٣٤) حضرت محمد صلی الله و آله و سلم :
- ١٠٦٠ حديث (٣٥) ابن بابویه رضی الله عنه :
- ١٠٦٠ حديث (٣٦) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٦٠ حديث (٣٧) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٦٢ حديث (٣٨) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٦٢ حديث (٣٩) امام باقر علیه السلام :
- ١٠٦٢ حديث (٤٠) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٦٢ حديث (٤١) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٠٦٤ حديث (٤٢) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٠٦٤ حديث (٤٣) امام صادق علیه السلام :
- ١٠٦٤ مَنُونَه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۶۴

کودک - ۱۰۶۴

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۶۴

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۶۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۰۶۵

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۶۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۱۰۶۵

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۶۶

حدیث (۷) امام کاظم علیه السلام : ۱۰۶۶

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام : ۱۰۶۶

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۶۷

نام ۱۰۶۷

حدیث (۱) امام جعفر صادق سلام الله علیه: ۱۰۶۷

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۰۶۷

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۰۶۷

پیری و کهولت ۱۰۶۸

حدیث (۱) امام سجاد(ع): ۱۰۶۸

حدیث (۲) پیامبر اکرم صلی الله و علیه و آله : ۱۰۶۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۱۰۶۹

همنشینی و دوستی ۱۰۶۹

همسایه ۱۰۶۹

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ۱۰۶۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۶۹

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۰۷۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۰۷۰

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام : ۱۰۷۰

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۷۱

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۷۲

حدیث (۸) امام کاظم علیہ السلام : ----- ۱۰۷۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۰۷۲

حدیث (۱۰) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۰۷۲

حدیث (۱۱) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۷۲

حدیث (۱۲) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۷۳

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۰۷۴

حدیث (۱۴) امام علی علیہ السلام: ----- ۱۰۷۴

حدیث (۱۵) رسول اکرم (ص): ----- ۱۰۷۴

دوست ----- ۱۰۷۴

حدیث (۱) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۷۴

حدیث (۲) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۰۷۵

حدیث (۳) لقمان حکیم رحمہ اللہ : ----- ۱۰۷۵

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۰۷۶

حدیث (۵) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۷۶

حدیث (۶) امام حسین علیہ السلام : ----- ۱۰۷۶

حدیث (۷) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۰۷۶

حدیث (۸) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۰۷۶

حدیث (۹) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۷۷

حدیث (۱۰) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۷۷

حدیث (۱۱) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۷۸

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۰۷۸

حدیث (۱۳) امام علی علیہ السلام: ----- ۱۰۷۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۰۷۸

حدیث (۱۵) امام علی علیہ السلام: ----- ۱۰۷۸

حدیث (۱۶) امام علی علیہ السلام: ----- ۱۰۷۹

حدیث (۱۷) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۷۹

حدیث (۱۸) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۸۰

حدیث (۱۹) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۰۸۰

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام : ۱۰۸۰

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام : ۱۰۸۰

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۸۲

حدیث (۲۳) امام جواد علیه السلام : ۱۰۸۲

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام: ۱۰۸۲

حدیث (۲۵) امام رضا علیه السلام: ۱۰۸۲

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام: ۱۰۸۲

حدیث (۲۷) امام محمد باقر علیه السلام: ۱۰۸۳

حدیث (۲۸) پیامبر اکرم م (صلی الله علیه و آله): ۱۰۸۳

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام: ۱۰۸۳

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام: ۱۰۸۴

حدیث (۳۱) امام عسکری سلام الله علیه : ۱۰۸۴

حدیث (۳۲) امام سجّاد سلام الله علیه : ۱۰۸۴

همنشینی ۱۰۸۴

حدیث (۱) امام علی(ع): ۱۰۸۴

حدیث (۲) پیامبر اکرم (ص): ۱۰۸۵

حدیث (۳) امام صادق (ع): ۱۰۸۵

حدیث (۴) امام علی(سلام الله علیه) : ۱۰۸۵

حدیث (۵) امام سجّاد (سلام الله علیه) : ۱۰۸۶

حدیث (۶) پیامبر اکرم (ص): ۱۰۸۶

خوردن ۱۰۸۶

خواص خوراکیها ۱۰۸۶

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۰۸۶

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۱۰۸۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۰۸۷

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۸۷

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۰۸۸

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام : ۱۰۸۸

- ١٠٨٨ حديث (٧) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٨٩ حديث (٨) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٠٨٩ حديث (٩) امام على عليه السلام :
- ١٠٨٩ حديث (١٠) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٠٨٩ حديث (١١) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٨٩ حديث (١٢) پیامبر صلى الله عليه و آله :
- ١٠٩٠ حديث (١٣) پیامبر صلى الله عليه و آله :
- ١٠٩٠ حديث (١٤) امام على عليه السلام :
- ١٠٩٠ حديث (١٥) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٩١ حديث (١٦) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٩١ حديث (١٧) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٩١ حديث (١٨) پیامبر صلى الله عليه و آله :
- ١٠٩١ حديث (١٩) پیامبر صلى الله عليه و آله :
- ١٠٩١ حديث (٢٠) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٩٣ حديث (٢١) امام على عليه السلام :
- ١٠٩٣ حديث (٢٢) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٩٣ حديث (٢٣) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٩٣ حديث (٢٤) امام على عليه السلام :
- ١٠٩٣ حديث (٢٥) امام كاظم عليه السلام :
- ١٠٩٤ حديث (٢٦) امام على عليه السلام :
- ١٠٩٥ حديث (٢٧) پیامبر صلى الله عليه و آله :
- ١٠٩٥ حديث (٢٨) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٩٥ حديث (٢٩) امام رضا عليه السلام :
- ١٠٩٧ حديث (٣٠) امام رضا عليه السلام :
- ١٠٩٧ حديث (٣١) پیامبر صلى الله عليه و آله :
- ١٠٩٧ حديث (٣٢) امام رضا عليه السلام :
- ١٠٩٧ حديث (٣٣) امام صادق عليه السلام :
- ١٠٩٨ حديث (٣٤) پیامبر صلى الله عليه و آله :

حدیث (۳۵) امام صادق علیه السلام : ۱۰۹۹

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام : ۱۰۹۹

حدیث (۳۷) امام صادق علیه السلام : ۱۰۹۹

حدیث (۳۸) امام صادق علیه السلام : ۱۰۹۹

حدیث (۳۹) امام رضا علیه السلام : ۱۱۰۱

حدیث (۴۰) امام صادق علیه السلام : ۱۱۰۱

حدیث (۴۱) امام صادق علیه السلام : ۱۱۰۱

حدیث (۴۲) امام صادق علیه السلام : ۱۱۰۱

حدیث (۴۳) امام صادق علیه السلام : ۱۱۰۲

حدیث (۴۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۳

حدیث (۴۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۳

حدیث (۴۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۳

زیتون - ۱۱۰۳

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۳

میوه ۱۱۰۵

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ۱۱۰۵

ولیمه ۱۱۰۵

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۵

اطعام ۱۱۰۵

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۱۰۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۱۱۰۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۱۰۶

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام : ۱۱۰۷

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۷

خوردن - ۱۱۰۷

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۷

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۷

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۰۸

١١٠٨----- حديث (٤) پیامبر صلی الله علیه و آله :

١١٠٩----- حديث (٥) پیامبر صلی الله علیه و آله :

١١٠٩----- حديث (٦) امام کاظم علیه السلام :

١١٠٩----- زعفران

١١٠٩----- حديث (١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

١١٠٩----- شام

١١٠٩----- حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :

١١١٠----- حديث (٢) امام علی علیه السلام :

١١١١----- سفره

١١١١----- حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :

١١١١----- حديث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله :

١١١١----- سحرى

١١١١----- حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :

١١١١----- مصالح اجتماعى

١١١٢----- مشورت

١١١٢----- حديث (١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

١١١٢----- حديث (٢) امام حسن علیه السلام :

١١١٢----- حديث (٣) امام علی علیه السلام :

١١١٣----- حديث (٤) امام علی علیه السلام :

١١١٣----- حديث (٥) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

١١١٣----- حديث (٦) امام علی علیه السلام :

١١١٣----- حديث (٧) امام علی علیه السلام :

١١١٣----- حديث (٨) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

١١١٤----- حديث (٩) امام سجاد علیه السلام :

١١١٥----- حديث (١٠) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

١١١٥----- حديث (١١) امام علی علیه السلام :

١١١٥----- حديث (١٢) امام علی علیه السلام :

١١١٥----- حديث (١٣) امام علی علیه السلام :

١١١٧ حديث (١٤) امام على عليه السلام :

١١١٧ حديث (١٥) امام صادق عليه السلام:

١١١٧ حديث (١٦) امام على عليه السلام :

١١١٧ حديث (١٧) امام حسن عليه السلام :

١١١٧ حديث (١٨) امام على عليه السلام :

١١١٨ مدارا

١١١٨ حديث (١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١١٨ حديث (٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١١٩ حديث (٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١١٩ حديث (٤) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١١٩ حديث (٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١١٩ حديث (٦) امام على عليه السلام :

١١١٩ حديث (٧) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٢٠ حديث (٨) امام حسين عليه السلام :

١١٢٠ حديث (٩) امام صادق عليه السلام :

١١٢١ حديث (١٠) امام على عليه السلام :

١١٢١ حديث (١١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٢١ حديث (١٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٢٢ حديث (١٣) پیامبر صلى الله عليه و آله :

١١٢٢ حديث (١٤) امام على عليه السلام :

١١٢٢ حديث (١٥) امام صادق عليه السلام :

١١٢٢ حديث (١٦) پیامبر صلى الله عليه و آله :

١١٢٣ حديث (١٧) پیامبر صلى الله عليه و آله :

١١٢٤ حديث (١٨) امام باقر عليه السلام :

١١٢٤ حديث (١٩) امام محمد باقر عليه السلام:

١١٢٤ حديث (٢٠) امام صادق عليه السلام:

١١٢٤ حديث (٢١) امام سجاد عليه السلام:

١١٢٤ حديث (٢٢) امام حسين عليه السلام:

..... همت ۱۱۲۵

..... حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۵

..... حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۶

..... حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۶

..... حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۶

..... حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۶

..... حدیث (۶) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۶

..... حدیث (۷) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۷

..... حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۷

..... حدیث (۹) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۷

..... حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۷

..... حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۸

..... حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۲۸

..... رحم ۱۱۲۸

..... حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۱۲۸

..... حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۱۲۸

..... حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۱۲۸

..... حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۱۲۹

..... حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۱۲۹

..... حدیث (۶) امام علی علیه السلام : ۱۱۳۰

..... حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۱۳۰

..... حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ۱۱۳۰

..... حدیث (۹) امام صادق علیه السلام : ۱۱۳۰

..... وحدت ۱۱۳۱

..... حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۱۳۱

..... حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۱۳۲

..... حدیث (۳) حضرت زهرا سلام الله علیها : ۱۱۳۲

..... حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۱۳۲

- ١١٣٣ حديث (٥) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ١١٣٣ حديث (٦) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١١٣٣ ادب
- ١١٣٣ حديث (١) امام صادق علیه السلام :
- ١١٣٣ حديث (٢) امام حسن عسکری علیه السلام:
- ١١٣٤ حديث (٣) امام حسن عسکری علیه السلام:
- ١١٣٥ حديث (٤) امام علی علیه السلام:
- ١١٣٥ حديث (٥) امام علی علیه السلام:
- ١١٣٥ حديث (٦) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ١١٣٥ حديث (٧) امام علی علیه السلام :
- ١١٣٦ حديث (٨) امام علی علیه السلام :
- ١١٣٧ حديث (٩) امام علی علیه السلام :
- ١١٣٧ حديث (١٠) امام علی علیه السلام :
- ١١٣٧ حديث (١١) أنس :
- ١١٣٨ حديث (١٢) علی بن حَکَم:
- ١١٣٨ حديث (١٣) امام علی علیه السلام :
- ١١٣٩ حديث (١٤) نوف البکالی :
- ١١٣٩ حديث (١٥) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ١١٣٩ حديث (١٦) امام علی علیه السلام :
- ١١٣٩ حديث (١٧) امام علی علیه السلام :
- ١١٤١ حديث (١٨) امام صادق علیه السلام :
- ١١٤١ حديث (١٩) امام حسن عسکری علیه السلام :
- ١١٤١ حديث (٢٠) امام صادق علیه السلام :
- ١١٤٢ حديث (٢١) امام علی علیه السلام :
- ١١٤٢ حديث (٢٢) امام علی علیه السلام :
- ١١٤٢ حديث (٢٣) امام علی علیه السلام :
- ١١٤٢ حديث (٢٤) امام صادق علیه السلام :
- ١١٤٤ حديث (٢٥) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۴----- حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

۱۱۴۴----- حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام :

۱۱۴۵----- حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۵----- حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۵----- حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام :

۱۱۴۶----- حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۷----- حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۷----- حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۷----- حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

۱۱۴۷----- حدیث (۳۵) امام سجاد علیه السلام :

۱۱۴۷----- حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۹----- حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۹----- حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

۱۱۴۹----- حدیث (۳۹) امام رضا علیه السلام :

۱۱۵۰----- حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

۱۱۵۰----- حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام :

۱۱۵۰----- حدیث (۴۲) امام حسین علیه السلام :

۱۱۵۰----- حدیث (۴۳) امام رضا علیه السلام :

۱۱۵۲----- امانتداری

۱۱۵۲----- حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

۱۱۵۲----- حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

۱۱۵۳----- حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

۱۱۵۳----- حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

۱۱۵۳----- حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

۱۱۵۳----- حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

۱۱۵۵----- حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

۱۱۵۵----- حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

۱۱۵۵----- حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

- ۱۱۵۵ حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۵۶ حدیث (۱۱) امام صادق علیہ السلام :
۱۱۵۷ حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۵۷ حدیث (۱۳) امام صادق علیہ السلام :
۱۱۵۷ حدیث (۱۴) امام علی علیہ السلام :
۱۱۵۷ حدیث (۱۵) امام صادق علیہ السلام :
۱۱۵۸ حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۵۸ حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۵۸ حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۵۸ حدیث (۱۹) امام صادق علیہ السلام :
۱۱۵۹ حدیث (۲۰) امام موسیٰ کاظم علیہ السلام :
۱۱۶۰ حدیث (۲۱) امام علی علیہ السلام :
۱۱۶۰ حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۶۰ حدیث (۲۳) ابن شہر آشوب :
۱۱۶۱ حدیث (۲۴) رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۶۱ دست دادن
۱۱۶۱ حدیث (۱) امام رضا علیہ السلام :
۱۱۶۱ وفای بہ عہد
۱۱۶۱ حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۶۱ حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۶۲ حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۶۳ حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۶۳ حدیث (۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :
۱۱۶۳ حدیث (۶) امام علی علیہ السلام :
۱۱۶۳ حدیث (۷) امام علی علیہ السلام :
۱۱۶۴ حدیث (۸) امام علی علیہ السلام :
۱۱۶۴ حدیث (۹) امام علی علیہ السلام :
۱۱۶۵ حدیث (۱۰) امام سجاد علیہ السلام :

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۶۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیہ السلام : ۱۱۶۵

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۶۵

حدیث (۱۴) امام حسن علیہ السلام: ۱۱۶۷

حدیث (۱۵) امام سجاد علیہ السلام : ۱۱۶۷

حدیث (۱۶) رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ: ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَ إِنْ صَامَ وَ صَلَّى وَ حَجَّ وَ اعْتَمَرَ وَ قَالَ «إِنِّي مُسْلِمٌ» مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذِبًا وَ إِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَ إِذَا انْتَمَنَ خَانَ؛ ۱۱۶۷

حدیث (۱۷) امام صادق (سلام اللہ علیہ): ۱۱۶۷

گذشت ۱۱۶۸

حدیث (۱) امام علی علیہ السلام : ۱۱۶۸

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۶۸

حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۶۹

حدیث (۴) امام رضا علیہ السلام : ۱۱۶۹

حدیث (۶) امام حسین علیہ السلام : ۱۱۶۹

حدیث (۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۶۹

حدیث (۸) امام رضا علیہ السلام : ۱۱۷۰

حدیث (۹) امام علی علیہ السلام : ۱۱۷۰

حدیث (۱۰) امام علی علیہ السلام : ۱۱۷۰

حدیث (۱۱) امام صادق علیہ السلام : ۱۱۷۱

حدیث (۱۲) امام علی علیہ السلام : ۱۱۷۱

حدیث (۱۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۷۱

حدیث (۱۴) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۷۲

حدیث (۱۵) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۷۲

حدیث (۱۶) امیرالمؤمنین علی علیہ السلام : ۱۱۷۲

حدیث (۱۷) امام صادق علیہ السلام: ۱۱۷۲

تربیت ۱۱۷۳

حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۷۳

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۱۷۴

حدیث (۳) امام سجاد علیہ السلام : ۱۱۷۴

١١٧٤ حديث (٤) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٧٤ حديث (٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٧٤ حديث (٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٧٥ حديث (٧) امام صادق عليه السلام :

١١٧٥ حديث (٨) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٧٦ حديث (٩) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٧٦ حديث (١٠) امام على عليه السلام :

١١٧٦ حديث (١١) امام على عليه السلام :

١١٧٦ حديث (١٢) امام على عليه السلام :

١١٧٧ هديه

١١٧٧ حديث (١) پیامبر صلى الله عليه و آله :

١١٧٧ حديث (٢) پیامبر صلى الله عليه و آله :

١١٧٨ حديث (٣) امير المومنين عليه السلام :

١١٧٨ مسواک

١١٧٨ حديث (١) امام باقر عليه السلام :

١١٧٨ حديث (٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٧٨ حديث (٣) امام صادق عليه السلام :

١١٨٠ حديث (٤) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٨٠ حديث (٥) امام على عليه السلام :

١١٨٠ حديث (٦) امام رضا عليه السلام :

١١٨٠ حديث (٧) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٨١ حديث (٨) امام صادق عليه السلام :

١١٨٢ حديث (٩) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٨٢ حديث (١٠) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٨٢ حديث (١١) امام باقر عليه السلام :

١١٨٣ حديث (١٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٨٣ حديث (١٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٨٣ حديث (١٤) پیامبر صلى الله عليه و آله :

کوتاه کردن ناخن ----- ۱۱۸۳

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ----- ۱۱۸۴

سلام ----- ۱۱۸۴

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۴

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ----- ۱۱۸۵

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۵

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۱۸۵

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۵

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۶

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۶

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام : ----- ۱۱۸۶

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۶

حدیث (۱۰) امام باقر علیه السلام : ----- ۱۱۸۷

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۷

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۱۸۷

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۱۸۷

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : ----- ۱۱۸۹

حدیث (۱۵) دیلمی : ----- ۱۱۸۹

امنیت ----- ۱۱۸۹

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۱۸۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۱۹۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ----- ۱۱۹۱

تشکر از مردم ----- ۱۱۹۱

حدیث (۱) امام سجاد علیه السلام : ----- ۱۱۹۱

حدیث (۲) امام رضا علیه السلام : ----- ۱۱۹۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ----- ۱۱۹۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ----- ۱۱۹۲

١١٩٢----- حديث (٥) امام على عليه السلام :

١١٩٣----- حديث (٦) امام على عليه السلام :

١١٩٤----- حديث (٧) امام رضا عليه السلام :

١١٩٤----- حديث (٨) امام صادق عليه السلام :

١١٩٤----- حديث (٩) امام على عليه السلام :

١١٩٤----- حديث (١٠) امام صادق عليه السلام :

١١٩٦----- حديث (١١) پیامبر صلى الله عليه و آله :

١١٩٦----- جماعت

١١٩٦----- حديث (١) پیامبر صلى الله عليه و آله :

١١٩٦----- حديث (٢) امام على عليه السلام :

١١٩٦----- حيا

١١٩٦----- حديث (١) امام على عليه السلام :

١١٩٨----- حديث (٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١١٩٨----- قرض

١١٩٨----- حديث (١) پیامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

١١٩٨----- حديث (٢) امام صادق عليه السلام :

١١٩٨----- حديث (٣) پیامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

١١٩٨----- حديث (٤) پیامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

١١٩٩----- حديث (٥) پیامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

١٢٠٠----- حديث (٦) پیامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

١٢٠٠----- حديث (٧) پیامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

١٢٠٠----- حديث (٨) امام رضا عليه السلام :

١٢٠٠----- حديث (٩) پیامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

١٢٠٢----- حديث (١٠) پیامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

١٢٠٢----- حديث (١١) امام صادق عليه السلام :

١٢٠٢----- حديث (١٢) امام صادق عليه السلام :

١٢٠٢----- حديث (١٣) امام صادق عليه السلام :

١٢٠٣----- حديث (١٤) امام على عليه السلام :

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۲۰۴

حدیث (۱۶) امام علی علیہ السلام : ۱۲۰۴

حدیث (۱۷) امام علی علیہ السلام : ۱۲۰۴

حدیث (۱۸) امام علی علیہ السلام : ۱۲۰۴

حدیث (۱۹) امام علی علیہ السلام : ۱۲۰۵

حدیث (۲۰) امام کاظم علیہ السلام : ۱۲۰۶

حدیث (۲۱) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۰۶

حدیث (۲۲) امام حسین سلام اللہ علیہ : ۱۲۰۶

پاکیزگی ۱۲۰۶

حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۲۰۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۲۰۷

حدیث (۳) امام علی علیہ السلام : ۱۲۰۷

حدیث (۴) امام علی علیہ السلام : ۱۲۰۸

حدیث (۵) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۰۸

حدیث (۶) امام علی علیہ السلام : ۱۲۰۸

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۲۰۸

حدیث (۸) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۰۹

حدیث (۹) امام علی علیہ السلام : ۱۲۰۹

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۲۰۹

بہداشت ۱۲۱۰

حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۰

حدیث (۳) امام علی علیہ السلام : ۱۲۱۰

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۰

حدیث (۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۲

حدیث (۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۲

حدیث (۷) امام باقر علیہ السلام : ۱۲۱۲

حدیث (۸) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۲

حدیث (۹) امام باقر علیہ السلام : ۱۲۱۳

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۴

حدیث (۱۱) امام علی علیہ السلام : ۱۲۱۴

حدیث (۱۲) امام رضا علیہ السلام : ۱۲۱۴

حدیث (۱۳) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۱۴

حدیث (۱۴) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۱۴

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۶

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۶

حدیث (۱۷) امام رضا علیہ السلام : ۱۲۱۶

حدیث (۱۸) امام علی علیہ السلام : ۱۲۱۶

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۷

حدیث (۲۰) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۱۷

حدیث (۲۱) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۱۷

حدیث (۲۲) امام باقر علیہ السلام : ۱۲۱۷

حدیث (۲۳) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۱۸

حدیث (۲۴) امام رضا علیہ السلام : ۱۲۱۸

حدیث (۲۵) امام علی علیہ السلام : ۱۲۱۹

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۹

حدیث (۲۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۱۹

حدیث (۲۸) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۱۹

حدیث (۲۹) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۰

حدیث (۳۰) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۱

حدیث (۳۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۱

حدیث (۳۲) امام علی علیہ السلام : ۱۲۲۱

حدیث (۳۳) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۲۱

حدیث (۳۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۱

..... محبت ۱۲۲۳

حدیث (۱) امام جواد علیہ السلام : ۱۲۲۳

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۳

حدیث (۳) امام علی علیہ السلام : ۱۲۲۳

حدیث (۴) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۲۳

حدیث (۵) امام سجاد علیہ السلام : ۱۲۲۴

حدیث (۶) امام علی علیہ السلام : ۱۲۲۴

حدیث (۷) امام علی علیہ السلام : ۱۲۲۴

حدیث (۸) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۲۵

حدیث (۹) امام علی علیہ السلام : ۱۲۲۵

حدیث (۱۰) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۵

حدیث (۱۱) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۲۵

حدیث (۱۲) امام علی علیہ السلام : ۱۲۲۶

حدیث (۱۳) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۲۶

حدیث (۱۴) امام رضا علیہ السلام : ۱۲۲۷

حدیث (۱۵) امام حسین علیہ السلام : ۱۲۲۷

حدیث (۱۶) امام علی علیہ السلام : ۱۲۲۷

حدیث (۱۷) امام علی علیہ السلام : ۱۲۲۷

حدیث (۱۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۸

حدیث (۱۹) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۹

حدیث (۲۰) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۲۹

حدیث (۲۱) امام سجاد علیہ السلام : ۱۲۲۹

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۲۹

عیادت مریض ۱۲۳۰

حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۳۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۳۱

حدیث (۳) امام صادق علیہ السلام : ۱۲۳۱

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۳۱

حدیث (۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۳۱

حدیث (۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۲۳۲

- ۱۲۳۳ حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۳۳ حدیث (۸) انس :
- ۱۲۳۴ حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ۱۲۳۴ اصلاح بین مردم
- ۱۲۳۴ حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ۱۲۳۴ حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ۱۲۳۴ حدیث (۳) امام کاظم علیه السلام :
- ۱۲۳۵ حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۳۶ حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۳۶ حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۳۶ حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۳۷ حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ۱۲۳۷ حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ۱۲۳۷ حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۳۷ حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۳۹ حدیث (۱۲) امام هادی (سلام الله علیه) :
- ۱۲۳۹ حدیث (۱۳) امام علی (سلام الله علیه) :
- ۱۲۳۹ گشاده رویی
- ۱۲۳۹ حدیث (۱) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۳۹ حدیث (۲) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۳۹ حدیث (۳) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۴۰ حدیث (۴) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۴۰ حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۴۰ حدیث (۶) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۴۰ حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ۱۲۴۰ حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۴۲ حدیث (۹) دیلمی :
- ۱۲۴۲ حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

١٢٤٣----- حديث (١١) امام صادق عليه السلام :

١٢٤٣----- عدالت-----

١٢٤٣----- حديث (١) امام صادق عليه السلام:

١٢٤٣----- حديث (٢) پیامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

١٢٤٤----- حديث (٣) امام على عليه السلام :

١٢٤٤----- حديث (٤) امام على عليه السلام :

١٢٤٤----- حديث (٥) امام على عليه السلام :

١٢٤٤----- حديث (٦) پیامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

١٢٤٤----- حديث (٧) امام على عليه السلام :

١٢٤٥----- حديث (٨) امام صادق عليه السلام :

١٢٤٥----- حديث (٩) امام صادق عليه السلام :

١٢٤٦----- حديث (١٠) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١٢٤٦----- حديث (١١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١٢٤٦----- حديث (١٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١٢٤٦----- حديث (١٣) امام على عليه السلام :

١٢٤٧----- حديث (١٤) امام على عليه السلام :

١٢٤٧----- حديث (١٥) امام على عليه السلام :

١٢٤٨----- حديث (١٦) امام على عليه السلام :

١٢٤٨----- حديث (١٧) امام على عليه السلام :

١٢٤٨----- حديث (١٨) امام على عليه السلام :

١٢٤٨----- حديث (١٩) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

١٢٤٩----- حديث (٢٠) امام على عليه السلام :

١٢٤٩----- حديث (٢١) امام على عليه السلام :

١٢٥٠----- حديث (٢٢) امام على عليه السلام :

١٢٥٠----- حديث (٢٣) فاطمه زهرا عليها السلام :

١٢٥٠----- حديث (٢٤) امام صادق عليه السلام :

١٢٥٠----- حديث (٢٥) امام على عليه السلام :

١٢٥٠----- حديث (٢٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

- ۱۲۵۱ حدیث (۲۷) امام سجاد علیه السلام :
- ۱۲۵۱ حدیث (۲۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :
- ۱۲۵۲ حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام:
- ۱۲۵۲ حدیث (۳۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ۱۲۵۲ حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۵۲ حدیث (۳۲) امام رضا علیه السلام :
- ۱۲۵۳ حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۳ حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۴ زیبایی
- ۱۲۵۴ حدیث (۱) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۴ حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ۱۲۵۴ حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :
- ۱۲۵۵ حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :
- ۱۲۵۵ حدیث (۵) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۵ مردانگی
- ۱۲۵۵ حدیث (۱) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۵ حدیث (۲) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۶ حدیث (۳) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۷ حدیث (۴) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۷ حدیث (۵) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۷ حدیث (۶) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۷ حدیث (۷) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۷ حدیث (۸) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۸ حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :
- ۱۲۵۸ حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :
- ۱۲۵۸ حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :
- ۱۲۵۹ حدیث (۱۲) امام حسین علیه السلام :
- ۱۲۵۹ شهادت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۲۵۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۲۵۹

حدیث (۳) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۲۵۹

حدیث (۴) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۲۶۱

آسایش ----- ۱۲۶۱

حدیث (۱) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۲۶۱

حدیث (۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۲۶۱

حدیث (۴) فاطمہ زہرا علیہا السلام : ----- ۱۲۶۱

حدیث (۵) امام سجاد علیہ السلام : ----- ۱۲۶۲

حدیث (۶) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۲

حدیث (۷) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۲۶۳

حدیث (۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ----- ۱۲۶۳

حدیث (۹) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۳

حدیث (۱۰) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۳

حدیث (۱۱) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۵

حدیث (۱۳) امام سجاد علیہ السلام : ----- ۱۲۶۵

حدیث (۱۴) امام باقر علیہ السلام : ----- ۱۲۶۶

حدیث (۱۵) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۶

حدیث (۱۶) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۶

حدیث (۱۷) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۲۶۷

حدیث (۱۸) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۲۶۷

حدیث (۱۹) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۷

حدیث (۲۰) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ----- ۱۲۶۷

حدیث (۲۱) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۲۶۸

حدیث (۲۲) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۲۶۹

حدیث (۲۳) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۲۶۹

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام : ۱۲۶۹

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام : ۱۲۶۹

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام : ۱۲۷۰

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام : ۱۲۷۰

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام : ۱۲۷۱

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام : ۱۲۷۱

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام : ۱۲۷۱

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۲۷۱

حدیث (۳۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۲۷۲

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام : ۱۲۷۳

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام : ۱۲۷۳

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام : ۱۲۷۳

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام : ۱۲۷۳

حدیث (۳۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۲۷۳

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام : ۱۲۷۴

حدیث (۳۹) امام صادق علیه السلام : ۱۲۷۴

حدیث (۴۰) امام صادق علیه السلام : ۱۲۷۴

حدیث (۴۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۲۷۵

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام : ۱۲۷۵

حدیث (۴۳) امام صادق علیه السلام : ۱۲۷۵

شادی کردن ۱۲۷۵

حدیث (۱) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) : ۱۲۷۵

مفاسد اجتماعی ۱۲۷۶

ظلم ۱۲۷۶

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۲۷۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۲۷۶

حدیث (۳) امام سجاد علیه السلام : ۱۲۷۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ۱۲۷۷

- ١٢٧٧ ----- حديث (٥) امام على عليه السلام:
- ١٢٧٨ ----- حديث (٦) امام على عليه السلام:
- ١٢٧٨ ----- حديث (٧) امام على عليه السلام:
- ١٢٧٨ ----- حديث (٨) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٧٨ ----- حديث (٩) امام على عليه السلام :
- ١٢٧٨ ----- حديث (١٠) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٠ ----- حديث (١١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٠ ----- حديث (١٢) امام صادق عليه السلام :
- ١٢٨٠ ----- حديث (١٣) امام على عليه السلام :
- ١٢٨٠ ----- حديث (١٤) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٠ ----- حديث (١٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٢ ----- حديث (١٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٢ ----- حديث (١٧) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٢ ----- حديث (١٨) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٢ ----- حديث (١٩) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٤ ----- حديث (٢٠) امام باقر عليه السلام :
- ١٢٨٤ ----- حديث (٢١) امام سجاد عليه السلام :
- ١٢٨٤ ----- حديث (٢٢) امام على عليه السلام :
- ١٢٨٤ ----- حديث (٢٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٦ ----- حديث (٢٤) امام على عليه السلام :
- ١٢٨٦ ----- حديث (٢٥) امام على عليه السلام :
- ١٢٨٦ ----- حديث (٢٦) امام على عليه السلام :
- ١٢٨٦ ----- حديث (٢٧) امام على عليه السلام :
- ١٢٨٦ ----- حديث (٢٨) امام باقر عليه السلام :
- ١٢٨٧ ----- حديث (٢٩) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٢٨٧ ----- حديث (٣٠) امام على عليه السلام :
- ١٢٨٨ ----- حديث (٣١) لقمان حكيم عليه السلام :
- ١٢٨٨ ----- حديث (٣٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام : ۱۲۸۸

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام : ۱۲۸۸

حدیث (۳۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۲۸۸

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام: ۱۲۸۹

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام: ۱۲۸۹

حدیث (۳۸) امام صادق علیه السلام: ۱۲۸۹

دشمنی ۱۲۹۰

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۲۹۰

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۲۹۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۲۹۰

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۲۹۰

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۱۲۹۱

حدیث (۶) امام علی علیه السلام : ۱۲۹۱

حدیث (۷) امام علی علیه السلام : ۱۲۹۲

حدیث (۸) امام حسین علیه السلام: ۱۲۹۲

حدیث (۹) امام علی علیه السلام : ۱۲۹۲

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام: ۱۲۹۲

گناه ۱۲۹۲

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۲۹۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۲۹۳

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۲۹۴

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۲۹۴

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام : ۱۲۹۴

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ۱۲۹۴

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۲۹۶

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام : ۱۲۹۶

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام: ۱۲۹۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام: ۱۲۹۷

حدیث (۱۱) قال الباقر علیه السلام : ----- ۱۲۹۷

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام: ----- ۱۲۹۸

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۲۹۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۲۹۸

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۲۹۸

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ----- ۱۲۹۹

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله : ----- ۱۲۹۹

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام: ----- ۱۳۰۰

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام : ----- ۱۳۰۰

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام: ----- ۱۳۰۰

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام: ----- ۱۳۰۰

حدیث (۲۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۱۳۰۲

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۱۳۰۲

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۳۰۲

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ----- ۱۳۰۲

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۳۰۲

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۱۳۰۳

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام : ----- ۱۳۰۴

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام : ----- ۱۳۰۴

حدیث (۳۰) امام محمدباقر علیه السلام فرمودند: ----- ۱۳۰۴

حدیث (۳۱) امام محمد باقر علیه السلام: ----- ۱۳۰۴

حدیث (۳۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: ----- ۱۳۰۵

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام: ----- ۱۳۰۵

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام: ----- ۱۳۰۶

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام: ----- ۱۳۰۶

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام: ----- ۱۳۰۶

عجله ----- ۱۳۰۶

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ----- ۱۳۰۶

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۱۳۰۷

حدیث (۳) امام علی علیه السلام: ۱۳۰۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۳۰۸

اختلاف ۱۳۰۸

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۰۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۳۰۸

حدیث (۳) حضرت زهرا سلام الله علیها: ۱۳۰۹

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۳۰۹

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۱۳۰۹

چاپلوسی ۱۳۱۰

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۳۱۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۱۳۱۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۳۱۰

حدیث (۴) امام هادی علیه السلام : ۱۳۱۰

فتنه ۱۳۱۱

حدیث (۱) امام باقر علیه السلام : ۱۳۱۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۳۱۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۳۱۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۳۱۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۳۱۳

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۳۱۳

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۳۱۳

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۳۱۳

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۱۴

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۱۴

زباله ۱۳۱۴

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۳۱۴

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۳۱۴

۱۳۱۵-----بدبینی

۱۳۱۵-----حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

۱۳۱۶-----حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

۱۳۱۶-----حدیث (۳) امام رضا علیه السلام :

۱۳۱۶-----حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

۱۳۱۶-----تجاوز و بغی

۱۳۱۶-----حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

۱۳۱۶-----حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

۱۳۱۸-----حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

۱۳۱۸-----حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

۱۳۱۸-----حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

۱۳۱۸-----عیبجویی

۱۳۱۸-----حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

۱۳۱۹-----حدیث (۲) امام علی علیه السلام:

۱۳۲۰-----حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

۱۳۲۰-----حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

۱۳۲۰-----حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

۱۳۲۰-----دعوا

۱۳۲۰-----حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

۱۳۲۱-----حدیث (۲) امام حسین علیه السلام:

۱۳۲۲-----جذام

۱۳۲۲-----حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

۱۳۲۲-----حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

۱۳۲۲-----حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

۱۳۲۲-----پسی

۱۳۲۲-----حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

۱۳۲۳-----پندهای اجتماعی

۱۳۲۳-----عزت و ذلت

- ١٣٢٣ حديث (١) امام حسن عسكري عليه السلام :
- ١٣٢٤ حديث (٢) امام صادق عليه السلام :
- ١٣٢٤ حديث (٣) امام علي عليه السلام :
- ١٣٢٤ حديث (٤) امام صادق عليه السلام :
- ١٣٢٤ حديث (٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٣٢٦ حديث (٦) امام علي عليه السلام :
- ١٣٢٦ حديث (٧) امام صادق عليه السلام :
- ١٣٢٦ حديث (٨) امام سجاد عليه السلام :
- ١٣٢٦ حديث (٩) امام علي عليه السلام :
- ١٣٢٨ حديث (١٠) امام صادق عليه السلام :
- ١٣٢٨ حديث (١١) امام علي عليه السلام :
- ١٣٢٨ حديث (١٢) امام صادق عليه السلام :
- ١٣٢٩ حديث (١٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٣٢٩ حديث (١٤) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٣٢٩ حديث (١٥) امام علي عليه السلام :
- ١٣٢٩ حديث (١٦) امام علي عليه السلام :
- ١٣٢٩ حديث (١٧) امام علي عليه السلام :
- ١٣٣٠ حديث (١٨) امام علي عليه السلام :
- ١٣٣٠ حديث (١٩) امام علي عليه السلام :
- ١٣٣١ حديث (٢٠) امام صادق عليه السلام :
- ١٣٣١ حديث (٢١) امام حسين عليه السلام :
- ١٣٣١ حديث (٢٢) امام علي عليه السلام :
- ١٣٣١ حديث (٢٣) امام صادق عليه السلام :
- ١٣٣١ حديث (٢٤) امام علي عليه السلام :
- ١٣٣٢ حديث (٢٥) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٣٣٣ حديث (٢٦) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :
- ١٣٣٣ حديث (٢٧) امام علي عليه السلام :
- ١٣٣٣ حديث (٢٨) امام علي عليه السلام :

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۳

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام: ۱۳۳۳

حدیث (۳۱) امام جواد علیه السلام: ۱۳۳۴

حدیث (۳۲) امام هادی علیه السلام: ۱۳۳۴

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۵

غیرت ۱۳۳۵

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام: ۱۳۳۵

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۳۳۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۶

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۳۶

حدیث (۸) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۶

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۳۷

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۷

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام: ۱۳۳۷

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۷

سلامتی ۱۳۳۸

حدیث (۱) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۸

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۳۹

حدیث (۳) امام علی علیه السلام: ۱۳۳۹

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۳۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۴۰

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۴۰

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۴۰

حدیث (۸) امام علی علیه السلام: ۱۳۴۰

حدیث (۹) امام علی علیه السلام: ۱۳۴۲

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: ۱۳۴۲

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۲

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام : ۱۳۴۲

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۳

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۴

طب ۱۳۴۴

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام : ۱۳۴۴

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۴

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۳۴۵

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام : ۱۳۴۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۴۵

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۴۵

حدیث (۷) امام رضا علیه السلام : ۱۳۴۶

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام : ۱۳۴۶

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام : ۱۳۴۷

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام : ۱۳۴۷

روانشناسی ۱۳۴۷

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۷

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۷

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام : ۱۳۴۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۹

حدیث (۶) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام : ۱۳۴۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام : ۱۳۴۹

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۵۰

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام : ۱۳۵۰

درد و درمان ۱۳۵۰

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۳۵۰

- ١٣٥١ حديث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥١ حديث (٣) پیامبر صلی الله علیه و آله :
- ١٣٥١ حديث (٤) امام علی علیه السلام :
- ١٣٥١ حديث (٥) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٢ طول عمر
- ١٣٥٢ حديث (١) امام صادق علیه السلام :
- ١٣٥٣ حديث (٢) امام صادق علیه السلام :
- ١٣٥٣ حديث (٣) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٣ حديث (٤) امام علی علیه السلام :
- ١٣٥٣ حديث (٥) امام صادق علیه السلام :
- ١٣٥٤ حديث (٦) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٥ حديث (٧) امام صادق علیه السلام :
- ١٣٥٥ حديث (٨) امام صادق علیه السلام :
- ١٣٥٥ حديث (٩) امام صادق علیه السلام :
- ١٣٥٥ حديث (١٠) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٦ حديث (١١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٧ حديث (١٢) امام صادق علیه السلام :
- ١٣٥٧ حديث (١٣) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٧ حديث (١٤) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٨ حديث (١٥) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٨ حديث (١٦) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٥٨ حديث (١٧) امام باقر علیه السلام:
- ١٣٥٨ حديث (١٨) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٦٠ حديث (١٩) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٦٠ حديث (٢٠) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :
- ١٣٦٠ حديث (٢١) امام علی علیه السلام :
- ١٣٦٠ حديث (٢٢) امام صادق علیه السلام :
- ١٣٦١ حديث (٢٣) امام صادق علیه السلام :

حدیث (۲۴) امام صادق علیہ السلام : ۱۳۶۲

حدیث (۲۵) امام باقر علیہ السلام: ۱۳۶۲

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۶۳

حدیث (۲۷) امام سجاد علیہ السلام: ۱۳۶۳

حدیث (۲۸) امام صادق علیہ السلام : ۱۳۶۳

حدیث (۲۹) امام صادق علیہ السلام : ۱۳۶۳

حدیث (۳۰) امام علی علیہ السلام : ۱۳۶۵

حدیث (۳۱) امام علی علیہ السلام : ۱۳۶۵

حدیث (۳۲) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۶۵

..... خواب ۱۳۶۵

حدیث (۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۶۵

حدیث (۲) امام صادق علیہ السلام : ۱۳۶۶

..... بہترین مردم - ۱۳۶۶

حدیث (۱) امام علی (ع): ۱۳۶۶

حدیث (۲) پیامبر اکرم (ص): ۱۳۶۶

حدیث (۳) حضرت فاطمہ (س): ۱۳۶۶

حدیث (۴) امام سجاد (ع): ۱۳۶۷

حدیث (۵) امام علی (علیہ السلام): ۱۳۶۷

..... عطر ۱۳۶۷

حدیث (۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۶۷

حدیث (۲) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۶۷

حدیث (۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۶۷

حدیث (۴) امام صادق علیہ السلام : ۱۳۶۸

حدیث (۵) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۶۸

حدیث (۶) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۶۸

حدیث (۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۶۹

حدیث (۸) امام باقر علیہ السلام : ۱۳۶۹

حدیث (۹) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۶۹

قسم ۱۳۶۹

حدیث (۱) امام علی علیه السلام: ۱۳۶۹

قدرت ۱۳۷۰

حدیث (۱) امام موسی کاظم علیه السلام: ۱۳۷۰

حدیث (۲) لقمان حکیم علیه السلام : ۱۳۷۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۳۷۱

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام : ۱۳۷۱

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۱۳۷۱

حمام ۱۳۷۱

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۳۷۱

مركب ۱۳۷۱

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۳۷۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۳۷۲

مهمان ۱۳۷۲

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۷۲

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۷۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۷۳

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۷۳

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام : ۱۳۷۳

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام : ۱۳۷۳

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۷۵

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام : ۱۳۷۵

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۷۵

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۷۵

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام : ۱۳۷۶

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام : ۱۳۷۷

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۷۷

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام : ۱۳۷۷

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۷۷

حدیث (۱۶) امام علی علیہ السلام : ۱۳۷۸

حدیث (۱۷) امام صادق علیہ السلام : ۱۳۷۹

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ۱۳۷۹

حدیث (۱۹) امام رضا علیہ السلام: ۱۳۷۹

حدیث (۲۰) امام کاظم علیہ السلام : ۱۳۷۹

برکت ۱۳۸۱

حدیث (۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۱

حدیث (۲) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۱

حدیث (۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۱

حدیث (۴) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۱

حدیث (۵) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۳

حدیث (۶) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۳

حدیث (۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۳

حدیث (۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۳

حدیث (۹) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۵

حدیث (۱۰) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۵

حدیث (۱۱) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۵

حدیث (۱۲) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۵

حدیث (۱۳) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۵

حدیث (۱۴) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۷

حدیث (۱۵) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۷

حدیث (۱۶) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۷

حدیث (۱۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۷

حدیث (۱۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۸

حدیث (۱۹) امام علی علیہ السلام: ۱۳۸۸

حدیث (۲۰) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم : ۱۳۸۸

حدیث (۲۱) امام علی علیہ السلام: ۱۳۸۹

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام: ۱۳۸۹

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام: ۱۳۸۹

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام: ۱۳۸۹

حدیث (۲۵) امام حسن علیه السلام: ۱۳۹۰

حدیث (۲۶) امام حسین علیه السلام: ۱۳۹۱

حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام: ۱۳۹۱

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام: ۱۳۹۲

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام: ۱۳۹۲

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام: ۱۳۹۲

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۳۹۲

حدیث (۳۲) امام کاظم علیه السلام: ۱۳۹۳

حدیث (۳۳) امام هادی علیه السلام: ۱۳۹۳

حدیث (۳۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۳۹۳

حدیث (۳۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۳۹۳

حدیث (۳۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم : ۱۳۹۵

حدیث (۳۷) امام حسن عسکری علیه السلام: ۱۳۹۵

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام : ۱۳۹۵

حدیث (۳۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله : ۱۳۹۵

حنا ۱۳۹۵

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام : ۱۳۹۵

مسافرت ۱۳۹۶

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۳۹۶

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام : ۱۳۹۷

دین ۱۳۹۷

حدیث (۱) پیامبر اکرم (ص) : ۱۳۹۷

سیاسی ۱۳۹۷

سرفصل ها ۱۳۹۷

امر به معروف و نهی از منکر ۱۳۹۷

- ١٣٩٧----- حديث (١) امام على عليه السلام :
- ١٣٩٧----- حديث (٢) امام على عليه السلام :
- ١٣٩٨----- حديث (٣) رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٣٩٩----- حديث (٤) رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٣٩٩----- حديث (٥) امام على عليه السلام :
- ١٣٩٩----- حديث (٦) رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٤٠٠----- حديث (٧) امام باقر عليه السلام :
- ١٤٠٠----- حديث (٨) رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٤٠٠----- حديث (٩) امام باقر عليه السلام :
- ١٤٠١----- حديث (١٠) رسول الله صلى الله عليه وآله :
- ١٤٠١----- حديث (١١) امام على عليه السلام :
- ١٤٠١----- حديث (١٢) امام على عليه السلام :
- ١٤٠١----- حديث (١٣) امام على عليه السلام :
- ١٤٠٣----- حديث (١٤) حضرت محمد صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٤٠٣----- حديث (١٥) حضرت محمد صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٤٠٣----- حديث (١٦) حضرت امام محمد باقر عليه السلام :
- ١٤٠٣----- حديث (١٧) حضرت محمد صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٤٠٥----- حديث (١٨) امام صادق عليه السلام :
- ١٤٠٥----- حديث (١٩) امام على عليه السلام :
- ١٤٠٥----- حديث (٢٠) امام على عليه السلام :
- ١٤٠٥----- حديث (٢١) امام على عليه السلام :
- ١٤٠٧----- حديث (٢٢) حضرت محمد صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٤٠٧----- حديث (٢٣) امام صادق عليه السلام :
- ١٤٠٧----- حديث (٢٤) امام سجاد سلام الله عليه :
- ١٤٠٧----- حديث (٢٥) امام على عليه السلام :
- ١٤٠٨----- حديث (٢٦) حضرت محمد صلى الله عليه وآله وسلم :
- ١٤٠٨----- حديث (٢٧) امام على عليه السلام :
- ١٤٠٨----- حديث (٢٨) امام على عليه السلام :

حدیث (۲۹) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم: ----- ۱۴۰۸

حدیث (۳۰) امام علی علیہ السلام: ----- ۱۴۰۹

حدیث (۳۱) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم: ----- ۱۴۰۹

حدیث (۳۲) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۰۹

حدیث (۳۳) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم: ----- ۱۴۰۹

حدیث (۳۴) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۰

حدیث (۳۵) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۱

حدیث (۳۶) امام محمد باقر علیہ السلام: ----- ۱۴۱۱

حدیث (۳۷) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم: ----- ۱۴۱۱

حدیث (۳۸) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۱

حدیث (۳۹) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۴۱۳

حدیث (۴۰) امام رضا علیہ السلام : ----- ۱۴۱۳

حدیث (۴۱) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم: ----- ۱۴۱۳

حدیث (۴۲) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم: ----- ۱۴۱۳

حدیث (۴۳) امام علی علیہ السلام: ----- ۱۴۱۵

حدیث (۴۴) امام علی علیہ السلام: ----- ۱۴۱۵

حدیث (۴۵) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم: ----- ۱۴۱۵

حدیث (۴۶) امام صادق علیہ السلام : ----- ۱۴۱۵

حدیث (۴۷) حضرت محمد صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم: ----- ۱۴۱۵

حدیث (۴۸) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۷

جہاد ----- ۱۴۱۷

حدیث (۱) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۷

حدیث (۲) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۷

حدیث (۳) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۷

حدیث (۴) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۹

حدیث (۵) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۴۱۹

حدیث (۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ : ----- ۱۴۱۹

حدیث (۷) امام علی علیہ السلام : ----- ۱۴۱۹

حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۰

حدیث (۹) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۱

حدیث (۱۰) امام محمد باقر علیه السلام: ۱۴۲۱

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۱

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۱

حدیث (۱۳) امام محمد باقر علیه السلام: ۱۴۲۲

حدیث (۱۴) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۴۲۳

حدیث (۱۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ۱۴۲۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۳

حکومت ۱۴۲۳

حدیث (۱) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۵

حدیث (۶) لقمان حکیم علیه السلام : ۱۴۲۵

حدیث (۷) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۵

حدیث (۸) امام علی علیه السلام : ۱۴۲۵

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله : ۱۴۲۷

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام: ۱۴۲۷

حدیث (۱۱) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: کَمَا تَكُونُوا يُولَىٰ عَلَيْكُمْ. ۱۴۲۷

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام: قُمْ عَنْ مَجْلِسِكَ لِأَيِّبِكَ وَ مُعَلِّمِكَ وَ إِنِّ أَلُوًا كُنْتُ أَمِيرًا! ۱۴۲۷

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام: ۱۴۲۷

درباره مرکز ۱۴۲۹

بانک موضوعی احادیث اهل بیت علیهم السلام

مشخصات کتاب

سرشناسه: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۷

عنوان و نام پدیدآور: بانک احادیث اهل بیت (علیهم السلام) - (موضوعی) با متن عربی و ترجمه فارسی به همراه آدرس منبع / واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان.

مشخصات نشر: اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۷۱۵ صفحه - نرم افزار تلفن همراه و رایانه

موضوع: احادیث شیعه

موضوع: اهل بیت (علیهم السلام)

اعتقادی

شناخت

علم

حدیث (۱) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

خَيْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَعَ الْعِلْمِ وَشَرُّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَعَ الْجَهْلِ ؛

خیر دنیا و آخرت با دانش است و شرّ دنیا و آخرت با نادانی.

(بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۱۷۰)

حدیث (۲) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَلَا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ بُعَاةَ الْعِلْمِ ؛

طلب دانش بر هر مسلمانی واجب است. خداوند جویندگان دانش را دوست دارد.

(مصباح الشریعه، ص ۱۳)

حدیث (۳) قال علی علیه السلام :

كُلِّ وَعَاءٍ يَضِيقُ بِمَا جُعِلَ فِيهِ إِلَّا وَعَاءَ الْعِلْمِ فَإِنَّهُ يَتَّسِعُ بِهِ؛

فضای هر ظرفی در اثر محتوای خود تنگ تر می شود مگر ظرف دانش که با تحصیل علوم، فضای آن بازتر می گردد.

(نهج البلاغه، ص ۵۰۵)

حدیث (۴) قال علی علیه السلام :

زَكَاهُ الْعِلْمِ بَدْلُهُ لِمُسْتَحِقِّهِ وَإِجْهَادُ النَّفْسِ فِي الْعَمَلِ بِهِ؛

زکات دانش، آموزش به کسانی که شایسته آنند و کوشش در عمل به آن است.

(غرر الحکم و درر الکلم، ص ۳۹۱)

حدیث (۵) قال علی علیه السلام :

خَيْرُ الْعِلْمِ مَا نَفَعُ؛

بهترین علم آن است که مفید باشد.

(غرر الحکم و درر الکلم، ص ۳۵۴)

حدیث (۶) قال الصادق علیه السلام :

مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَمِلَ بِهِ وَعَلَّمَ لِلَّهِ دُعَىٰ فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ عَظِيمًا فَقِيلَ: تَعَلَّمَ لِلَّهِ وَعَمِلَ لِلَّهِ وَعَلَّمَ لِلَّهِ؛

هر کس برای خدا دانش بیاموزد و به آن عمل کند و به دیگران آموزش دهد، در ملکوت آسمانها به بزرگی یاد شود و

گویند: برای خدا آموخت و برای خدا عمل

ص: ۱

کرد و برای خدا آموزش داد.

الذریعه الی حافظ الشریعه (شرح اصول کافی) ج ۱، ص ۵۶

حدیث (۷) قال علی علیه السلام :

يَاْنَ الْعِلْمِ حَيَاةُ الْقُلُوبِ وَ نُوْرُ الْبَصَارِ مِنَ الْعَمَى وَ قُوَّةُ الْبَدَانِ مِنَ الضَّعْفِ؛

به راستی که دانش، مایه حیات دل ها، روشن کننده دیدگان کور و نیروبخش بدن های ناتوان است.

(تحف العقول، ص ۲۸)

حدیث (۸) قال علی علیه السلام :

يَتَّبِعِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يَحْتَرِسَ مِنْ سُيِّئِ الْمَالِ وَ سُيِّئِ الْقُدْرَةِ ، وَ سُيِّئِ الْعِلْمِ ، وَ سُيِّئِ الْمَدْحِ وَ سُيِّئِ الشَّبَابِ ، فَإِنَّ لِكُلِّ ذَلِكَ رِيَاْحًا خَبِيْثَةً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسْتَخِفُّ الْوَقَارَ؛

سزاوار است که عاقل، از مستی ثروت، قدرت، دانش، ستایش و مستی جوانی پرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید.

(غرر الحکم، ص ۷۹۷)

حدیث (۹) قال ابی عبدالله علیه السلام :

إِنَّ مِنْ حَقِيْقَةِ الْاِيْمَانِ أَنْ تُؤَثِّرَ الْحَقُّ وَ اِنْ ضَرَّكَ عَلَى الْبَاطِلِ وَ اِنْ نَفَعَكَ وَ اِنْ لَا يَجُوْزَ مَنْطِقُكَ عِلْمَكَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

(بحار الانوار، ج ۲، ص ۱۱۴)

حدیث (۱۰) قال الصادق علیه السلام :

لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُورِثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَ الدَّبَّ الصَّالِحَ حَتَّى يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ جَمِيْعًا؛

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

(مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۲۰۱)

حدیث (۱۱) قال علی علیه السلام :

أَلْعِلْمُ قَاتِلُ الْجَهْلِ؛

دانش، نابود کننده نادانی است.

(غررالحکم و دررالکلم، ص ۵۶)

حدیث (۱۲) قال علی علیه السلام :

أَلَا إِنَّ فِيهِ عِلْمَ مَا يَأْتِي وَالْحَدِيثَ عَنِ الْمَاضِي وَدَوَاءَ دَائِكُمْ وَنَظْمَ مَا بَيْنَكُمْ؛

ص: ۲

گاه باشید که دانش آینده، اخبار گذشته و درمان دردهایتان و نظم میان شما در قرآن است.

(نهج البلاغه، ص ۲۲۳)

حدیث (۱۳) قال علی علیه السلام :

إِذَا تَفَقَّهَ الرَّفِيعُ تَوَاضَعَ؛

انسان بلند مرتبه چون به فهم و دانایی رسد، متواضع می شود.

(غررالحکم، ص ۲۸۵)

حدیث (۱۴) قال علی علیه السلام :

الْعِلْمُ كَنْزٌ عَظِيمٌ لَا يَفْنَى؛

علم گنج بزرگی است که با خرج کردن تمام نمی شود.

(غررالحکم و درر الکلم، ص ۶۶)

حدیث (۱۵) قال علی علیه السلام :

الْعِلْمُ وَرَائِهِ كَرِيمَةٌ ، وَ الْاِدَابُ حُلٌّ مُجَدَّدَةٌ ، وَ الْفِكْرُ مِرَاةٌ صَافِيَةٌ؛

علم میراث گرانبھائی است و ادب لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

(نهج البلاغه، ص ۴۶۹)

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَنَّه إِذَا قَالَ الْمُعَلِّمُ لِلصَّبِيِّ قُلْ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ فَقَالَ الصَّبِيُّ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ كَ-تَبَّ اللّٰهُ بِرَأْءِ اللِّصْبِيِّ وَ بِرَأْءِ
لِأَبِ-وَيْهِ وَ بِرَأْءِ لِلْمُعَلِّمِ؛

وقتی معلم به کودک بگوید: بگو بسم الله الرحمن الرحيم و کودک آن را تکرار کند خداوند برای کودک و پدر و مادرش و معلم، برائت از آتش در نظر خواهد گرفت.

بحار الانوار (ط-بیروت)، ج ۸۹، ص ۲۵۷

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

عِلْمُ الْمُنَافِقِ فِي لِسَانِهِ وَعِلْمُ الْمُؤْمِنِ فِي عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

(غررالحکم، ص ۴۶۳)

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

تَعَرَّبَ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي ط-لَبِ الْعَلَا وَ سَافِرٌ فِي الْأَشْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ تَفْرُجُ هَمَّ وَ اِكْتِسَابُ مَعِيشَةٍ وَعِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَةُ مَا جِدَّ؛

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

(مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۱۱۵)

حدیث (۱۹) پیامبر صلی لله علیه و آله :

الْعِلْمُ رَأْسُ الْخَيْرِ كُلِّهِ، وَ الْجَهْلُ رَأْسُ الشَّرِّ كُلِّهِ؛

دانایی سرآمد همه

ص: ۳

خوبی ها و نادانی سرآمد همه بدی هاست.

(بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۱۷۵)

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

أَلْعِلْمُ أَضْلُ كُلِّ خَيْرٍ، أَلْجَهْلُ أَضْلُ كُلِّ شَرٍّ؛

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

(غررالحکم، ص ۴۸)

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

رَأْسُ الْعِلْمِ التَّمْيِيزُ بَيْنَ الْأَخْلَاقِ وَ إِظْهَارُ مَحْمُودِهَا وَ قَمْعُ مَذْمُومِهَا؛

بالاترین درجه دانایی، تشخیص اخلاق از یکدیگر و آشکار کردن اخلاق پسندیده و سرکوب اخلاق ناپسند است.

(غررالحکم و دررالکلم، ص ۳۷۸)

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

جَالِسِ الْعُلَمَاءِ يَزِدُّ عِلْمَكَ وَ يَحْسُنُ أَدَبَكَ وَ تَزَكُّ نَفْسُكَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادب نیکو و جان پاک شود.

(غررالحکم و دررالکلم، ص ۳۴۱)

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ لِيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمٌ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد، با کردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

مثیر الاحزان، ص ۵۰

يَا مُؤْمِنُ إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ تَمَنُّ نَفْسِكَ فَاجْتَهِدْ فِي تَعْلُمِهِمَا ، فَمَا يَزِيدُ مِنْ عِلْمِكَ وَادِّبِكَ يَزِيدُ فِي ثَمَنِكَ وَقَدْرِكَ ، فَإِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدِي إِلَى رَبِّكَ وَبِالْأَدَبِ تَحْسِنُ خِدْمَةَ رَبِّكَ وَبِالْأَدَبِ الْخِدْمَةُ يَسْتَوْجِبُ الْعِبَادَةَ وَالْإِيْتَهُ وَقُرْبَهُ ، فَأَقْبَلِ النَّصِيحَةَ كَيْ تَنْجُوَ مِنَ الْعَذَابِ؛

ای مؤمن! به تحقیق این دانش و ادب بهای جان توست پس در آموختن آن دو بکوش که هر چه بر دانش و ادبت افزوده شود بر قیمت و قدرت افزوده می شود؛ زیرا با

دانش به پروردگارت راه می یابی و با ادب به پروردگارت خوش خدمتی می کنی و با ادب در خدمت گزارگی، بنده سزاوار دوستی و نزدیکی به او می شود. پس [این] نصیحت را بپذیر تا از عذاب برهی.

(بحار الانوار (ط-بیروت)، ج ۱، ص ۱۸۰)

حدیث (۲۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلْعَلِمُ إِمَامُ الْعَمَلِ وَالْعَمَلُ تَابِعُهُ يُلْهَمُ بِهِ السُّعْدَاءُ وَيُحْرِمُهُ الْأَشْقِيَاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن است. به خوشبختان دانش الهام می شود و بدبختان از آن محرومند.

(امالی طوسی، ص ۴۸۸)

حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ مِّنَ الْحِكْمَةِ كَبَيْتٍ خَرِبَ فَنَعَلَمُوا وَعَلَمُوا وَتَفَقَّهُوا وَلَا تَمُوتُوا جُهَالًا فَإِنَّ اللَّهَ - لَا يَعْذِرُ عَلَى الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. برآستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه، ص ۶۰۰

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

قُمْ عَنِ مَجْلِسِكَ لِأَيِّكَ وَ مُعَلِّمِكَ وَإِنْ كُنْتَ أَمِيرًا؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هر چند فرمان روا باشی.

(غررالحکم، ص ۱۳۶)

حدیث (۲۸) رسول اکرم (صلی الله علیه و آله):

الا- اخبرکم بأجود الأجواد قالوا بلی یا رسول الله. فقال أجود الأجواد الله و انا أجود بنی آدم و أجودهم بعدی رجل علم علما فشره و یبعث یوم القیمه امه واحده و رجل جاد بنفسه فی سبیل الله حتی قتل

پیغمبر- صلی الله علیه و آله- فرمود:

آیا خبر ندهم به بخشنده ترین بخشنده ها؟ گفتند: بلی یا رسول الله.

بخشنده ترین بخشنده ها خدای متعال جَلت عظمته می باشد. و من بخشنده ترین اولاد آدم هستم و بخشنده ترین اولاد آدم بعد از من مردی است که علمی را بیاموزد پس آن را منتشر کند و چنین کس در روز قیامت مبعوث شود در حالی که امت

ص: ۵

واحد است، یعنی کسی است که جامع خیرات است و به او اقتدا می شود. و نیز بخشنده ترین مردم بعد از من مردی است که جان خود را در راه خدا بخشش کند تا کشته شود.

(إرشاد القلوب / ترجمه طباطبایی، ص ۵۰)

حدیث (۲۹) امام محمد باقر علیه السلام :

ما شیبَ شیءٌ بشيءٍ أحسنَ من حِلْمٍ بعلمٍ؛

چیزی با چیزی نیامیخته است که بهتر از حلم با علم باشد.

(بحارالانوار ج ۷۵، ص ۱۷۲)

حدیث (۳۰) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله):

مَنْ عَمِلَ بِمَا يَعْلَمُ وَرَزَّهُ اللَّهُ عِلْمَ مَا لَمْ يَعْلَمْ.

هر کس به آنچه می داند عمل کند، خداوند دانش آنچه را که نمی داند به او ارزانی می دارد.

(مرآة العقول ج ۳، ص ۲۸۶)

حدیث (۳۱) امام علی (سلام الله علیه) :

العِلْمُ يُنْجِدُ الْفِكْرَ.

دانش روشنی بخش اندیشه است.

(غررالحکم و دررالکلم، ص ۴۸)

حدیث (۳۲) امام صادق (سلام الله علیه) :

لَسْتُ أُحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّابَّ مِنْكُمْ إِلَّا غَادِيًّا فِي حَالِيْنَ: إِمَّا عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا.

دوست ندارم جوانی از شما [شیعیان] را جز بر دو گونه بینم: دانشمند یا دانشجو.

(امالی طوسی ص ۳۰۳)

حدیث (۳۳) امام علی (سلام الله علیه) :

لا عَمَلَ كَالْتَحْقِيقِ.

هیچ عملی مانند پژوهش نیست.

(غررالحکم ودررالکم - ص ۷۶۸)

عالم

حدیث (۱) قال رسول الله (ص) :

أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ؛

داناترین مردم کسی است که دانش دیگران را به دانش خود بیفزاید.

(من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۳۹۵)

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لا يَتَّبِعِي لِمَنْ لَمْ يَكُنْ عَالِمًا أَنْ يُعَدَّ سَعِيدًا؛

کسی که بهره ای از دانش ندارد معنا ندارد که دیگران او را سعادتمند بدانند.

(تحف العقول، النص، ص ۳۶۴)

حدیث (۳) قال ابی عبدالله (ص) :

قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: يَغْدُو النَّاسُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَصْنَافٍ: عَالِمٍ، وَ مُتَعَلِّمٍ، وَ غُتَاءٍ، فَ نَحْنُ الْعُلَمَاءُ، وَ شِيعَتُنَا الْمُتَعَلِّمُونَ، وَ سَائِرُ النَّاسِ غُتَاءٌ؛

جمیل گوید: شنیدم از آن حضرت که می فرمود: مردم سه دسته صبح می کنند: عالم

ص: ۶

و متعلم و ورآبی، ما علماء هستیم، و شیعیان ما متعلم و دانش آموزند، و مردم دیگر ورآیند.

(الکافی، ج ۱، ص ۸۲)

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لَنْ تَبْقَى الْأَرْضُ إِلَّا وَ فِيهَا عَالِمٌ يَعْرِفُ الْحَقَّ مِنَ الْبَاطِلِ؛

هرگز زمین باقی نمی ماند مگر آن که در آن دانشمندی وجود دارد که حق را از باطل می شناسد.

(محاسن، ج ۱، ص ۲۳۴)

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

رُبَّ عَالِمٍ قَدْ قَتَلَهُ جَهْلُهُ ، وَ عِلْمُهُ مَعَهُ لَا يَنْفَعُهُ؛

چه بسیارند دانشمندانی که جهلشان آنها را کشته در حالی که علمشان با آنهاست، اما به حالشان سودی نمی دهد.

(نهج البلاغه، ص ۷۵۵)

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام:

الْعُلَمَاءُ حُكَّامٌ عَلَى الْمُلُوكِ؛

عالمان فرمانروای بر شهریاران هستند.

(کنز الفوائد، ج ۲، ص ۳۳)

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلَا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَ إِنَّ خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ؛

بدانید که بدترین بدها، علمای بدند و بهترین خوبان علمای خوبند.

(منیه المرید، ص ۱۳۷)

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

عَلَيْكَ بِمِدَارِهِ النَّاسِ وَ إِكْرَامِ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّفْحِ عَنِ زَلَّاتِ الْخَوَانِ فَقَدْ آدَبَكَ سَيِّدُ الْوَالِيْنَ وَ الْخَيْرِيْنَ بِقَوْلِهِ (ص): اُعْفُ عَمَّنْ ظَنَّمَكَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَ اَعْطِ مَنْ حَرَمَكَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است: «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

(بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۷۱)

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

جَالِسِ الْعُلَمَاءِ يَزِدُّدَ عِلْمُكَ وَ يَحْسُنُ آدُبُكَ وَ تَرَكَ نَفْسُكَ ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادبت نیکو و جانت پاک شود.

(غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۳۰)

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

ص: ۷

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَطْمَعُ فِي عَالِمٍ بَغَيْرِ آدَبٍ أَكْثَرَ مِنْ طَمَعِهِ فِي عَالِمٍ بِآدَبٍ ، فَتَأَدَّبُوا وَ الْآ فَانْتُمْ أَعْرَابٌ ؛

شیطان ، در عالم بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالم برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشید وگرنه شما، بیابانی (فاقد تمدن) هستید.

(أعلام الدین فی صفات المؤمنین، ص ۹۶)

حدیث (۱۱) قال رسول الله (ص) :

الْعَدْلُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْمَرَاءِ أَحْسَنُ، وَ السَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْغِنْيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

(نهج الفصاحه، ص ۵۷۸)

حدیث (۱۲) امام محمدباقر علیه السلام:

عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ أَلْفٍ عَابِدٍ؛

دانشمندی که از علمش سود برند ، از هفتاد هزار عابد بهتر است .

(بحار الانوار، ج ۷۵ ، ص ۱۷۳)

حدیث (۱۳) امام حسین علیه السلام:

مِنْ دَلَائِلِ الْعَالِمِ إِنْتِقَادُهُ لِحَدِيثِهِ وَ عِلْمِهِ بِحَقَائِقِ فُنُونِ النَّظَرِ؛

از نشانه های عالم ، نقد سخن و اندیشه خود و آگاهی از نظرات مختلف است.

(بحار الانوار، ج ۷۵ ، ص ۱۱۹)

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ.

دانشمندان وارثان پیامبران هستند

(الكافي (ط-اسلاميه)، ج ١، ص ٣٢ و ٣٤)

حديث (١٥) پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله :

فَقِيَهُ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَى إِبْلِيسَ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ.

وجود يك فقيه برای ابليس سخت تر از هزار عابد است.

(بحار الانوار، ج ١، ص ١٧٧)

حديث (١٦) امام علي عليه السلام:

جَالِسِ الْعُلَمَاءِ تَسْعَدُ

باعلما همنشینی کن تا سعادت مند شوی

(غرر الحکم، ح ٣٣٦)

حديث (١٧) امام صادق (سلام الله علیه) :

عَالِمٌ أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ وَأَلْفِ زَاهِدٍ.

يك عالم برتر از هزار عابد و هزار زاهد است.

(بصائر الدرجات فی فضائل آل محمد صلی الله علیهم، ج ١، ص ٨)

عقل

حديث (١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ الْعَقْلَ مَا

ص: ٨

اَكْتَسَبَتْ بِهِ الْجَنَّةَ وَطُلِبَ بِهِ رِضَى الرَّحْمَنِ؛

یا علی عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

(من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۶۹)

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

أَعْقَلَ النَّاسِ أَبْعَدُهُمْ عَن كُلِّ دَنِيَّةٍ؛

عقل ترین مردم کسی است که از همه پستی ها دورتر باشد.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۱۹۷)

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَمْ يُهْدَبْ نَفْسَهُ لَمْ يَنْتَفِعْ بِالْعَقْلِ؛

هر کس خود را تزکیه نکند، از عقل بهره نمی برد.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۲۴۰)

حدیث (۴) امام حسین علیه السلام:

لَا يَكْمُلُ الْعَقْلُ إِلَّا بِاتِّبَاعِ الْحَقِّ؛

عقل جز با پیروی از حق کامل نمی شود.

(بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲۷)

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

أَفْضَلُ النَّاسِ عَقْلًا أَحْسَنُهُمْ تَقْدِيرًا لِمَعَاشِهِ وَأَشَدُّهُمْ اهْتِمَامًا بِإِصْلَاحِ مَعَادِهِ؛

عقل ترین مردم کسی است که در امور زندگی بهتر برنامه ریزی کند و در اصلاح آخرتش بیشتر همت نماید.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۵۲)

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

زكوهُ الْعَقْلِ اِحْتِمَالُ الْجُهَالِ؛

زكات عقل تحمّل نادانان است.

(تصنيف غررالحكم و دررالکلم، ص ۵۶)

حديث (۷) امام علي عليه السلام :

رَدُّعِ النَّفْسِ عَن زَخَارِفِ الدُّنْيَا ثَمَرَةُ الْعَقْلِ؛

دوری از تجملات دنیا میوه عقل است.

(تصنيف غررالحكم و دررالکلم، ص ۲۴۱)

حديث (۸) امام علي عليه السلام :

لَيْسَ الْعَاقِلُ مَن يَعْرِفُ الْخَيْرَ مِنَ الشَّرِّ وَلَكِنَّ الْعَاقِلَ مَن يَعْرِفُ خَيْرَ الشَّرِّينَ؛

عاقل آن نیست که خیر را از شر تشخیص دهد، بلکه عاقل کسی است که میان دو شر، آن را که ضررش کمتر است بشناسد.

(بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۶)

حديث (۹) قال الحسين عليه السلام :

إِذَا وَرَدَتْ عَلَى الْعَاقِلِ لُؤْمَةٌ «قَمَعَ الْحُزْنَ بِالْحَزْمِ وَفَرَعَ الْعَقْلَ لِلِإِحْتِيَالِ؛

چون برای عاقل مشکلی پیش آید، غم خود را با هوشیاری و دوراندیشی از میان می برد و عقل را به چاره جویی وامی دارد.

(نزهه الناظر و تنبيه الخاطر، ص ۸۴)

حديث (۱۰) امام علي عليه السلام :

يَتَّبِعِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يَحْتَرِسَ مِنْ سُكْرِ الْمَالِ وَ

سُكْرِ الْقُدْرَةِ ، وَ سُكْرِ الْعِلْمِ ، وَ سُكْرِ الْمَدْحِ وَ سُكْرِ الشَّبَابِ ، فَإِنَّ لِكُلِّ ذَالِكِ رِيحًا خَبِيثَةً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسْتَخِفُّ الْوَقَارَ ؛

سزاوار است که عاقل ، از مستی ثروت، قدرت ، دانش ، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید .

(تصنیف غرر الحکم و دررالکلم، ص ۶۶)

حدیث (۱۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَلْهَمَ الصِّدْقَ فِي كَلَامِهِ وَ الْإِنصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بَرَّ وَالِدَيْهِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ، أُنْسِيَ أَلَّهُ فِي أَجَلُهُ وَ وَسَّعَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَ مُتَّعَ بِعَقْلِهِ وَ لَقِّنَ حُجَّتَهُ وَ قَتَّ مُسَاءَلَتَهُ ؛

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و وصله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سؤال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

(اعلام الدین، ص ۲۶۵)

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

الْحِلْمُ غِطَاءٌ سَاتَرَ وَالْعَقْلُ حُسَامٌ قَاطِعٌ، فَاسْتُرْ خَلَلَ خَلْقِكَ بِحِلْمِكَ وَ قَاتِلْ هَوَاكَ بِعَقْلِكَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

(الذریه الی الحافظ الشریعه، ج ۱، ص ۲۱۳)

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

حُبُّ الدُّنْيَا يُفْسِدُ الْعَقْلَ وَ يُصِمْ الْقَلْبَ عَنِ سَمَاعِ الْحِكْمَةِ وَ يُوْجِبُ أَلِيمَ الْعِقَابِ؛

دل بستگی به دنیا، عقل را فاسد می کند، قلب را از شنیدن حکمت ناتوان می سازد و باعث عذاب دردناک می شود.

(مستدرک الوسائل و منبسط المسائل، ج ۱۲، ص ۴۱)

حدیث (۱۴) امام حسین علیه السلام :

لَا يَكْمُلُ الْعَقْلُ إِلَّا بِاتِّبَاعِ الْحَقِّ؛

عقل جز با پیروی از حق کامل نمی

ص: ۱۰

شود.

(أعلام الدين في صفات المؤمنين، ص ۲۹۸)

حدیث (۱۵) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

مَنْ اسْتَشَارَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَلَمْ يَمَحْضُهُ النَّصِيحَةَ سَلَبَهُ اللَّهُ لُبَّهُ؛

هر کس برادر مؤمنش با او مشورت کند و او صادقانه راهنمائییش نکند، خداوند عقلش را از او بگیرد.

(بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۱۰۴)

حدیث (۱۶) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

أَعْقَلَ النَّاسِ أَشَدُّهُمْ مُدَارَاةً لِلنَّاسِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که بیشتر با مردم مدارا کند.

(من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۳۹۵)

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

الْعَقْلُ يَهْدِي وَيُنْجِي، وَالْجَهْلُ يُغْوِي وَيُردِي؛

عقل راهنمایی می کند و نجات می دهد و نادانی گمراه می کند و نابود می گرداند.

(غررالحکم و دررالحکم، ص ۱۲۴)

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

أَكْثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ؛

قربانگاه عقلها غالبا در پرتو طمعها است.

(نهج البلاغه، ص ۵۰۷)

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

لا غِنَى كَالْعَقْلِ، وَ لَا فَقْرَ كَالْجَهْلِ، وَ لَا مِيرَاثَ كَالْأَدَبِ وَ لَا ظَهِيرَ كَالْمُشَاوَرَةِ؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

(نهج البلاغه، ص ۴۷۸)

حدیث (۲۰) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا فَقْرَ أَشَدُّ مِنَ الْجَهْلِ، لا مَالَ أَعْوَدُ مِنَ الْعَقْلِ؛

هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

(تحف العقول، ص ۶)

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

الْحِلْمُ غِطَاءٌ سَاتِرٌ وَالْعَقْلُ حِصَانٌ قَاطِعٌ، فَاسْتُرْ خَلَلَ خَلْقِكَ بِحِلْمِكَ وَقَاتِلْ هَوَاكَ بِعَقْلِكَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

(الذریه الی الحافظ الشریعه، ج ۱، ص ۲۱۳)

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام:

أَعْقَلُ النَّاسِ مَنْ كَانَ بِعَيْنِهِ بَصِيرًا وَ عَنْ عَيْبِ غَيْرِهِ ضَرِيرًا؛

عاقل ترین مردم کسی است که به عیب های خویش بینا و از عیوب دیگران، نابینا باشد.

(غررالحکم، ص ۲۰۷)

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام:

لا يُعَدُّ الْعَاقِلُ عَاقِلًا حَتَّى يَسْتَكْمِلَ ثَلَاثًا: إِعْطَاءَ الْحَقِّ مِنْ

نَفْسِهِ عَلَى حَالِ الرِّضَا وَالْغَضَبِ وَ أَنْ يَرْضَى لِلنَّاسِ مَا يَرْضَى لِنَفْسِهِ وَ اسْتِعْمَالَ الْحِلْمِ عِنْدَ الْعَثْرَةِ؛

عاقل، عاقل نیست مگر آن که سه صفت را در خود به کمال رساند: حق را در هنگام خشنودی و خشم ادا کند، آنچه را برای خود می پسندد، برای دیگران هم پسندد و هنگام خطای دیگران، بردبار باشد.

(تحف العقول، ص ۳۱۸)

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

دِعَامَةُ الْإِنْسَانِ الْعَقْلُ وَالْعَقْلُ مِنْهُ الْفِطْنَةُ وَالْفَهْمُ وَالْحِفْظُ وَالْعِلْمُ وَالْبَعْقَلُ يَكْمُلُ وَ هُوَ دَلِيلُهُ وَ مُبْصِرُهُ وَ مِفْتَاحُ أَمْرِهِ فَإِذَا كَانَ تَأْيِيدُ عَقْلِهِ مِنَ التَّوَرِ كَانَ عَالِمًا حَافِظًا ذَاكِرًا فَطِنًا فَهَمَّا فَعَلِمَ بِذَلِكَ كَيْفَ وَ لِمَ وَ حَيْثُ وَ عَرَفَ مَنْ نَصِيحَتِهِ وَ مَنْ غَشَّهَ فَإِذَا عَرَفَ ذَلِكَ عَرَفَ

مَجْرَاهُ وَ مَوْصُولَهُ وَ مَفْصُولَهُ وَ أَخْلَصَهُ مِنْ تَأْيِيدِ الْعَقْلِ؛

ستون انسانیت، عقل است و از عقل، زیرکی، فهم، حفظ و دانش بر می خیزد. با عقل، انسان به کمال می رسد. عقل، راهنمای انسان، بینا کننده و کلید کارهای اوست. هر گاه عقل با نور یاری شود، دانا، حافظ، تیزهوش و فهیم می شود و بدین وسیله (پاسخ) چگونه، چرا و کجا را می فهمد و خیرخواه و دغلكار را می شناسد و هر گاه این را دانست، مسیر حرکت ۴۹ و خویش و بیگانه را می شناسد و در توحید و طاعت خداوند اخلاص

می ورزد و چون چنین کرد، آنچه از دست رفته جبران می کند و بر آنچه در آینده می آید چنان وارد می شود که می داند در کجای آن است و برای چه منظوری در آنجاست. از کجا آمده و به کجا می رود. و این همه از پرتو تأیید عقل است.

(کافی، ج ۱، ص

ص: ۱۲

حدیث (۲۵) امام کاظم علیه السلام :

كَمَا لَا يَقُومُ الْجَسَدُ إِلَّا بِالنَّفْسِ الْحَيَّةِ فَكَذَلِكَ لَا يَقُومُ الدِّينُ إِلَّا بِالنَّبِيِّ الصَّادِقِ وَلَا تَثْبُتُ النَّبِيُّ الصَّادِقَةُ إِلَّا بِالْعَقْلِ؛

همان گونه که قوام جسم، تنها به جان زنده است، قوام دینداری هم تنها به نیت پاک است و نیت پاک، جز با عقل حاصل نمی شود.

(تحف العقول، ص ۳۹۶)

حدیث (۲۶) امام رضا علیه السلام :

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَمْرًا سَلَبَ الْعِبَادَ عُقُولَهُمْ فَأَنْفَذَ أَمْرَهُ وَتَمَّتْ إِرَادَتُهُ فَإِذَا أَنْفَذَ أَمْرَهُ رَدَّ إِلَى كُلِّ ذِي عَقْلٍ عَقْلَهُ فَيَقُولُ كَيْفَ ذَا؟ وَمِنْ أَيْنَ ذَا؟

هر گاه خداوند چیزی را بخواهد، عقل های بندگان را از آنها می گیرد و حکم خود را اجرا می کند و خواسته خود را به پایان می رساند. همین که حکم خود را اجرا کرد، عقل هر صاحب عقل را به او بر می گرداند، آنگاه او مرتب می گوید: چگونه و از کجا چنین و چنان شد.

(تحف العقول، ص ۴۴۲)

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

أَعْقَلَ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ جِدُّهُ هَزْلَهُ وَاسْتَظْهَرَ عَلَى هَوَاهُ بَعْقَلِهِ؛

عاقل کسی است که جدی اش از شوخی اش بیشتر باشد و با کمک عقلش بر هوا و هوشش پیروز گردد.

(تصنیف غررالحکم، ص ۵۲)

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

أَلَا وَإِنَّ اللَّيْبَ مِنَ اسْتَقْبَلِ وُجُوهَ الْأَآرَاءِ بِفِكْرِ صَائِبٍ وَنَظَرٍ فِي الْعَوَاقِبِ؛

بدانید عاقل، کسی است که با فکر درست، به استقبال نظرات گوناگون برود و در عواقب امور بنگرد.

(غررالحکم، ص ۱۷۸)

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

إِحْتِمَلُ مَا يَمُرُّ عَلَيْكَ فَإِنَّ الْإِحْتِمَالَ سِتْرُ الْعُيُوبِ وَإِنَّ الْعَاقِلَ نِصْفُهُ إِحْتِمَالٌ وَنِصْفُهُ تَغَافُلٌ؛

در برابر آنچه بر تو می گذرد، بردبار باش، زیرا بردباری، عیب ها را می پوشاند. به راستی که نیمی از عقل، بردباری و نیمه دیگرش خود را به غفلت زدن است.

(غررالحکم، ص ۱۳۹)

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

الْعَاقِلُ مَنْ صَانَ

ص: ۱۳

لِسَانَهُ عَنِ الْغَيْبِ؛

عاقل کسی است که زبانش را از بدگویی پشت سر دیگران، نگه دارد.

(غررالحکم، ص ۱۰۸)

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

اتَّهَمُوا عُقُولَكُمْ فَإِنَّهُ مِنَ التَّقَةِ بِهَا يَكُونُ الْخَطَأُ؛

عقل خویش را زیر سؤال ببرید؛ زیرا از اعتماد به آن، خطاها سرچشمه می گیرد.

(شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم، ج ۲، ص ۲۶۷)

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

الْعَاقِلُ إِذَا تَ - كَلَّمَ بِكَلِمَةٍ اتَّبَعَهَا حِكْمَةٌ وَ مَثَلًا وَ الْأَحْمَقُ إِذَا تَ - كَلَّمَ بِكَلِمَةٍ اتَّبَعَهَا حِلْفًا؛

عاقل، هر گاه سخن بگوید، آن را با سخنی حکیمانه و ضرب المثل همراه سازد و نادان هرگاه سخن بگوید، آن را با سوگند همراه کند.

(شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۲۰، ص ۲۸۹)

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَيْءٍ إِفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ وَ مَا تَمَّ عَقْلُ امْرِئٍ إِ حَتَّى يَكُونَ فِيهِ خِصَالُ شَيْءٍ: الْكُفْرُ وَ الشَّرُّ مِنْهُ مَأْمُونَانِ وَ الرُّشْدُ وَ الْخَيْرُ مِنْهُ مَأْمُولَانِ وَ فَضْلُ مَالِهِ مَبْدُولٌ وَ فَضْلُ قَوْلِهِ مَكْفُوفٌ وَ نَصِيْبُهُ مِنَ الدُّنْيَا الْقَوْتُ لَا يَشْبَعُ مِنَ الْعِلْمِ دَهْرُهُ أَلْدُّ أَحَبُّ إِلَيْهِ مَعَ اللَّهِ مِنْ الْعِزِّ

تَمَامُ الْأَمْرِ؛

خداوند با چیزی بهتر از عقل عبادت نشده است، و عقل کسی کامل نشود، مگر در او چند خصلت باشد: کفر و بدی از او انتظار نمی رود، رشد و خوبی در او امید می رود، زیادی ثروتش بخشوده و زیادی سخنش نگه داشته شده است، بهره او از دنیا تنها غذای روزانه است، در طول زندگی از دانش سیر نمی شود، خواری را با خداوند از عزت با دیگران، بیشتر دوست دارد، عاقبت و عاقبت او دوست داشتنی تر از شرف و بزرگی

است، خوبی کم دیگران را بسیار و خوبی بسیار خود را کم می شمرد، همه مردم را از خودش بهتر

و خود را نزد خویش از همه بدتر می داند و این مهم ترین خصلت است.

(کافی، ج ۱، ص ۱۸)

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

الظَّنُّ الصَّوَابُ مِنْ شَيْمِ أَوْلَى الْأَبَابِ؛

خوش گمانی، از اخلاق عاقلان است.

(غررالحکم، ص ۲۵۳)

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام :

الْعَاقِلُ مَنْ أَحْسَنَ صَنَائِعُهُ وَ وَضَعَ سَعْيَهُ فِي مَوَاضِعِهِ؛

عاقل کسی است که کارهایش را خوب انجام دهد و تلاشی که می کند، به جا باشد.

(غررالحکم، ص ۹۶)

حدیث (۳۶) امام حسین علیه السلام :

لَا يَكْمُلُ الْعَقْلُ إِلَّا بِاتِّبَاعِ الْحَقِّ؛

عقل، جز با پیروی از حق، کامل نمی شود.

(اعلام الدین، ص ۲۹۸)

حدیث (۳۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَنْسُ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ يَكُونُ حَسَنَ الْعَقْلِ كَثِيرَ الذُّنُوبِ؟ قَالَ: مَا مِنْ آدَمِيٍّ إِلَّا وَ لَهُ ذُنُوبٌ وَ خَطَايَا يَفْتَرِفُهَا، فَمَنْ كَانَتْ سَجِيَّتُهُ الْعَقْلَ وَ غَرِيزَتُهُ الْيَقِينَ لَمْ تَضُرَّهُ ذُنُوبُهُ. قِيلَ: كَيْفَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِأَنَّهُ كُلَّمَا أَخْطَأَ لَمْ يَلْبَثْ أَنْ تَدَارَكَ ذَلِكَ بِتَوْبِهِ وَ نَدَامَةٍ عَلَيَّ مَا

كَانَ مِنْهُ فَيَمْحُو ذُنُوبَهُ وَ يَبْقَى لَهُ فَضْلٌ يَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ؛

آنس گوید: سؤال شد: «ای رسول خدا! ممکن است کسی از عقل نیکو برخوردار باشد و گناهان بسیار داشته باشد؟». پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هیچ انسانی نیست، مگر این که گناهان و خطاهایی مرتکب می شود، ولی هر کس سرشتش عقل

و نهادش یقین باشد، گناهانش به او آسیب نمی رساند». گفته شد: «ای رسول خدا! چگونه است این؟». فرمودند: «زیرا عاقل هرگاه مرتکب خطایی گردد، بی درنگ آن را با توبه و پشیمانی

جبران کند و با این کار، گناهانش را پاک می گرداند و خوبی هایی برایش باقی می ماند که با آن، وارد بهشت می گردد».

(مجموعه ورام، ج ۱، ص ۶۲)

حدیث (۳۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ قَوْلِهِ: «أ

ص: ۱۵

يُ-كُم أَحْسَنُ عَمَلًا فَقَالَ: أَيُّ-كُم أَحْسَنُ عَقْلًا، ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: اتَّمَكُم عَقْلًا وَ أَشَدُّكُم لِلَّهِ خَوْفًا وَ أَحْسَنُكُم فِيمَا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ وَ نَهَى عَنْهُ نَظَرًا وَ إِنْ كَانَ أَقَلُّكُم تَطَوُّعًا؛

از پیامبر صلی الله علیه و آله از معنی آیه «[تا بیازماید] کدامیک عملتان بهتر است» پرسیدند. فرمودند: یعنی کدامیک عاقل ترید. سپس فرمودند: مقصود، کسی است که عقلش کامل تر، از خدا بیمناک تر و در امر و نهی خداوند دقیق تر است؛ هر چند مستحباتش کمتر باشد.

(بحار الأنوار، ج ۶۷، ص ۲۳۳)

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام :

جَاهِدْ شَهْوَتَكَ وَ غَالِبْ غَضَبَكَ وَ خَالِفْ سَوْءَ عَادَتِكَ، تَزَكُ نَفْسُكَ وَ يَكْمُلُ عَقْلُكَ وَ تَسْت-كَمِلُ ثَوَابَ رَبِّكَ؛

با هوا و هوس مبارزه کن، بر خشم مسلط شو و با عادت های بدت مخالفت کن، تا روح پاک و عقلت کامل گردد و پاداش پروردگارت را به تمامی دریافت نمایی.

(غررالحکم، ص ۳۳۸)

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ شَاوَرَ ذَوِي الْعُقُولِ اسْتِضَاءً بِأَنْوَارِ الْعُقُولِ؛

هر کس با عقلا مشورت کند، از نور عقل ها بهره می برد.

(غررالحکم، ص ۶۲۷)

حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام :

إِنَّ بِذَوِي الْعُقُولِ مِنَ الْحَاجَةِ إِلَى الْأَدَبِ كَمَا يَظْمَأُ الزَّرْعُ إِلَى الْمَطْرِ؛

نیاز عاقلان به ادب، همانند نیاز کشتزار به باران است.

(غررالحکم، ص ۲۲۵)

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام :

الْعَقْلُ حِفْظُ التَّجَارِبِ وَ خَيْرٌ مَا جَرَّبْتَ مَا وَعَظَكَ؛

عقل، اندوختن تجربه ها (و عمل به آن) است و بهترین تجربه، آن است که پندت داده.

(نهج البلاغه، ص ۴۰۲)

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام :

لَقَدْ سَبَقَ إِلَى جَنَّاتِ عَدْنٍ أَقْوَامٌ مَا كَانُوا أَكْثَرَ النَّاسِ لَا صَوْمًا وَلَا صَلَاةً وَلَا حَجًّا وَلَا اِعْتِمَارًا وَ لَكِنَّهُمْ عَقَلُوا عَنِ اللَّهِ مَوَاعِظَهُ؛

گروه هایی به سوی بهشت برین (از دیگران) پیشی گرفتند که پیش

ص: ۱۶

از دیگران اهل روزه، نماز، حج و عمره نبودند، بلکه آنان در موعظه های الهی تعقل کردند.

(مجموعه ورام، ج ۲، ص ۲۱۳)

حدیث (۴۴) امام علی علیه السلام :

فَسَادُ الْأَخْلَاقِ بِمُعَاشَرَةِ الشُّفَهَاءِ وَ صَلَاحُ الْأَخْلَاقِ بِمُنَافَسَةِ الْعُقَلَاءِ وَ الْخَلْقُ أَشْكَالٌ فَكُلُّ يَعْمَلُ عَلَيَّ شَاكِلَتِهِ؛

معاشرت با نابخردان، اخلاق را فاسد و رقابت با عقلا اخلاق را اصلاح می نماید و مردم متفاوتند، و هر کس بر حسب طینت خود رفتار می کند.

(عوالم العلوم و المعارف، ج ۲۳، ص ۲۷۹)

حدیث (۴۵) امام علی علیه السلام :

يَتَّبِعِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يُخَاطَبَ الْجَاهِلَ مُخَاطَبَةَ الطَّبِيبِ الْمَرِيضِ؛

شایسته است که برخورد عاقل با نادان، مانند برخورد طیب با بیمار باشد.

(غررالحکم، ص ۷۹۷)

حدیث (۴۶) امام علی علیه السلام :

الْعَقْلُ حَيْثُ كَانَ أَلِفٌ مَأْلُوفٌ؛

عقل هر کجا باشد، انس گیرنده و الفت پذیر است.

(غررالحکم، ص ۶۷)

حدیث (۴۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلَا وَإِنَّ أَعْقَلَ النَّاسِ عَبْدٌ عَرَفَ رَبَّهُ فَطَاعَهُ وَ عَرَفَ عَدُوَّهُ فَعَصَاهُ وَ عَرَفَ دَارَ إِقَامَتِهِ فَاصْلَحَهَا وَ عَرَفَ سُرْعَةَ رَحِيلِهِ فَتَرَوَدَ لَهَا؛

بدانید که عاقل ترین مردم کسی است که پروردگارش را بشناسد و از او پیروی کند، دشمنان خدا را بشناسد و از آنان نافرمانی کند، جایگاه ابدی خود را بشناسد و آن را آباد کند و بداند به زودی به آنجا سفر خواهد کرد و برای آن، توشه بردارد.

(اعلام الدین، ص ۳۳۷)

حدیث (۴۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّمَا يُدْرِكُ الْخَيْرَ كُلَّهُ بِالْعَقْلِ، وَ لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ؛

همه خوبی ها با عقل شناخته می شوند و کسی که عقل ندارد، دین ندارد.

(تحف العقول، ص ۵۴)

حدیث (۴۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ مُدَارَاةُ النَّاسِ فِي غَيْرِ تَزَكٍّ حَقٌّ؛

کمال عقل پس از ایمان به خدا، مدارا کردن با مردم است به شرط آن که

ص: ۱۷

حق، ترک نشود.

(تحف العقول، ص ۴۲)

حدیث (۵۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَرْبَعَةٌ تَلْزِمُ كُلَّ ذِي حِجْبٍ وَ عَقْلٍ مِنْ أُمَّتِي، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا هُنَّ؟ قَالَ: إِسْتِمَاعُ الْعِلْمِ، وَ حِفْظُهُ، وَ نَشْرُهُ وَ الْعَمَلُ بِهِ؛

چهار چیز بر هر عاقل و خردمندی از امت من واجب است. گفته شد: «ای پیامبر خدا! آن چهار چیز کدام اند؟». فرمودند: «گوش فرادادن به دانش، نگهداری، نشر و عمل به آن».

(تحف العقول، ص ۵۷)

حدیث (۵۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ خِيَارَكُمْ أَوْلُوا النَّهْيِ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَ مَنْ أَوْلُوا النَّهْيِ؟ قَالَ: هُمْ أَوْلُوا الْأَخْلَاقِ الْحَسَنَةِ وَ الْأَحْلَامِ الرَّزِينَةِ وَ صَلَهِ الْأَرْحَامِ وَ الْبِرَّةِ بِالْأُمَّهَاتِ وَ الْأَبَاءِ وَ الْمُتَعَاهِدِينَ لِلْفُقَرَاءِ وَ الْجِيرَانَ وَ الْيَتَامَى وَ يُطْعَمُونَ الطَّعَامَ وَ يُفْشُونَ السَّلَامَ فِي الْعَالَمِ وَ يُصَلُّونَ وَ النَّاسُ نِيَامٌ غَافِلُونَ؛

«بهترین شما صاحبان عقل هستند». گفته شد: «ای رسول خدا! صاحبان عقل، چه کسانی اند؟». فرمودند: آنان که دارای اخلاق خوب اند، بردبار و باوقارند، صله رحم می نمایند، به پدران و مادران نیکی می کنند، به فقرا، همسایگان و یتیمان رسیدگی می نمایند، اطعام می کنند، آشکارا به همه سلام می کنند و هنگامی که مردم در خواب و غافلند، نماز (نماز شب) می گذارند.

(کافی، ج ۲، ص ۲۴۰، ح ۳۲)

حدیث (۵۲) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ فَتَقَ - دَ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ نَاقِصَ الْعَيْشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَشْغُولَ الْقَلْبِ، فَأَوْلُهَا: صِيحَّةُ الْيَدَيْنِ وَ الثَّانِيَةُ: الْأَمْنُ وَ الثَّلَاثَةُ: السَّعْيُ فِي الرِّزْقِ، وَ الرَّابِعَةُ: الْأَنْبِيَسُ الْمُؤَافِقُ (قال الراوي): قُلْتُ: وَ مَا الْأَنْبِيَسُ الْمُؤَافِقُ؟ قَالَ: الرَّوْجُ الصَّيْحَةُ، وَ الْوَلَدُ الصَّالِحُ، وَ الْخَلِيطُ الصَّالِحُ وَ

الخامسة: وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ: الدَّعَةُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی

اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ هم‌رأی. راوی پرسید: همراهِ هم‌رأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

(خصال، ص ۲۸۴)

حدیث (۵۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَطْرَحَ الْحِقْدَ اسْتَرَاخَ قَلْبُهُ وَ نُتِبَهُ؛

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده می گردد.

(غررالحکم، ص ۶۳۴)

حدیث (۵۴) امام علی علیه السلام :

أَضَلُّ الْعَقْلِ الْقَدْرَةُ وَ ثَمَرُهَا الشُّرُورُ؛

ریشه عقل، قدرت است و میوه آن شادی.

(بحارالأنوار، ج ۷۵، ص ۷)

حدیث (۵۵) امام صادق علیه السلام :

الْتَّوَمُّ رَاحَةٌ لِلْجَسَدِ وَ النَّطْقُ رَاحَةٌ لِلرُّوحِ وَ السُّكُوتُ رَاحَةٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

(من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۰۲)

حدیث (۵۶) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَقِي بِالتَّقْوَى عَنِ الْعَبْدِ مَا عَزَبَ عَنْهُ عَقْلُهُ وَ يُجَلِّي بِالتَّقْوَى عَنْهُ عَمَاءَهُ وَ جَهْلَهُ؛

خداوند عزوجل به وسیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

(کافی، ج ۸، ص ۵۲)

حدیث (۵۷) امام علی علیه السلام :

عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ يُحْصِيَ عَلَى نَفْسِهِ مَسَاوِيَهَا فِي الدِّينِ وَالرَّأْيِ وَالْأَخْلَاقِ وَالْأَدَبِ ، فَيَجْمَعُ ذَلِكَ فِي صِدْرِهِ أَوْ فِي كِتَابٍ وَيَعْمَلُ فِي إِزَالَتِهَا ؛

بر عاقل است که بدی هایش را در دین، اندیشه، اخلاق و ادب یادداشت کند و به خاطرش بسپارد و برای از بین بردن آنها بکوشد.

(بحار الأنوار ، ج ۷۵ ، ص ۶)

حدیث (۵۸) امام علی علیه السلام :

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي عَقْلاً كَامِلاً وَعَزْماً ثَابِتاً وَ لُبّاً رَاجِحاً وَقَلْباً زَكِيّاً وَعِلْماً كَثِيراً وَ أَدَباً بَارِعاً وَاجْعَلْ ذَلِكَ كُلَّهُ لِي

ص: ۱۹

وَلَا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؛

خدایا مرا عقلی کامل، تصمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشی فراوان و ادبی والا روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم، ای مهربانترین مهربانان.

(بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۳۲۵)

حدیث (۵۹) امام علی علیه السلام :

كُلُّ شَيْءٍ يَحْتَاجُ إِلَى الْعَقْلِ وَالْعَقْلُ يَحْتَاجُ إِلَى الْأَدَبِ؛

هر چیزی به عقل نیاز دارد و عقل به ادب نیازمند است.

(غررالحکم و درر الکلم، ص ۵۱۰)

حدیث (۶۰) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَبْلَ الْمَبْعُوثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ أَنْفَرَدَ وَاحِدًا بِأَحَدِهَا لَعَدَلَ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ؟! كَانَ نَبِيًّا أَمِينًا، صَادِقًا، حَادِقًا، أَصِيلًا، نَبِيلاً، مَكِينًا، فَصِيحًا، عَاقِلًا، فَاضِيَةً لًّا، عَابِدًا، زَاهِدًا، سَيِّخِيًّا، كَمِيًّا، قَانِعًا، مُتَوَاضِعًا، حَلِيمًا، رَحِيمًا، غَيُورًا، صَبُورًا، مُوَافِقًا،

مُرَافِقًا، لَمُيْخَالِطٍ مُنْجِمًا وَ لَا كَاهِنًا وَ لَا عِيَافًا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجم (قاتل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

(بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۱۷۵)

حدیث (۶۱) امام حسن علیه السلام :

لَا يَغْشَى الْعَاقِلُ مَنْ اسْتَنْصَحَهُ؛

خردمند به کسی که از او نصیحت می خواهد، خیانت نمی کند.

(تحف العقول، ص ۲۳۶)

حدیث (۶۲) امام صادق علیه السلام:

أَكْمَلُ النَّاسِ عَقْلاً أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً؛ عَاقِلٌ تَرِينٌ مَرْدَمٌ خَوْشٌ خَلْقٌ تَرِينٌ أَنَهَاسْتِ. (اصول کافی، ج ۱، ص ۲۳)

حدیث (۶۳) امام حسین علیه السلام: لا يكمل العقل إلا باتباع الحق؛

عقل کامل نمی شود

ص: ۲۰

مگر با پیروی از حق.

(بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۱۲۷)

حدیث (۶۴) امام موسی کاظم علیه السلام: التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ؛ مهرورزی و دوستی با مردم، نصف عقل است.

(تحف العقول، ص ۴۰۳ و ۴۴۳)

حدیث (۶۵) امام علی علیه السلام: الْعَاقِلُ مَنْ وَعَظْتَهُ التَّجَارِبُ

خردمند کسی است که تجربه ها او را پند دهد.

(تحف العقول، ص ۸۵)

حدیث (۶۶) امام علی علیه السلام: مَنْ تَرَكَ الْإِسْتِمَاعَ مِنْ ذَوِي الْعُقُولِ مَاتَ عَقْلُهُ.

هر که به خردمندان گوش نسیارد عقلش بمیرد.

(تحف العقول، ص ۸۵)

حدیث (۶۷) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله): مَا قَسَمَ اللَّهُ لِلْعِبَادِ شَيْئًا أَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ

خداوند، چیزی با ارزش تر از عقل، در میان بندگان تقسیم نکرد.

(الکافی، ج ۱، ص ۱۲)

حدیث (۶۸) امام عسکری (سلام الله علیه):

حُسْنُ الْعَقْلِ جَمَالٌ بَاطِنٌ.

نکویی خرد، زیبایی درون است.

(بحار الانوار، ج ۱، ص ۹۵)

حدیث (۶۹) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله):

رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ عِزٌّ وَ جَلُّ التَّحَبُّبِ إِلَى النَّاسِ

حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم : اساس عقل ، پس از ایمان به خداوند عز و جل ، اظهار دوستی با مردم است .

(الخصال ، ج ۱، ص ۱۵)

حدیث (۷۰) امام علی علیه السلام:

كَثْرَةُ الْأَمَانِي مِنَ فَسَادِ الْعَقْلِ.

آرزوهای زیاد از تباهی عقل است.

(غررالحکم، ص ۵۲۵)

فکر

حدیث (۱) لقمان حکیم علیه السلام :

يَا بُنَيَّ إِذَا امْتَلَأَتِ الْمَعِدَّةُ نَامَتِ الْفِكْرَةُ وَ خَرِسَتِ الْحِكْمَةُ وَقَعَدَتِ الْأَعْضَاءُ عَنِ الْعِبَادَةِ؛

فرزندم هر گاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام، ج ۱، ص ۱۰۲

حدیث (۲) امام حسین علیه السلام :

مَنْ أَحْجَمَ عَنِ الرَّيِّ وَعَيَّتَ بِهِ الْحَيْلُ كَانَ الرَّفْقَ مِفْتَاحُهُ؛

هر کس فکرش به جایی نرسد و راه تدبیر بر او بسته شود، کلیدش مداراست.

بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۱۲۸

حدیث (۳) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَيْسَتْ الْعِبَادَةُ كَثْرَةَ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَ أَمَّا الْعِبَادَةُ كَثْرَةُ التَّفَكُّرِ فِي أَمْرِ اللَّهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول، ص ۴۴۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

العِلْمُ وَرِاثَةُ كَرِيمَةٍ ، وَالْأَدَابُ حُلُلٌ مُجَدَّدَةٌ ، وَالفِكْرُ مِرَاةٌ صَافِيَةٌ؛

علم میراث گرانبھائی است و ادب

ص: ۲۱

لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

نهج البلاغه، ص ۴۶۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِي رَبِّي بِسَبْعٍ: أَوْصَانِي بِالْإِخْلَاصِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي وَأُعْطِيَ مَنْ حَرَمَنِي وَأَصِلَ مَنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ يَكُونَ صَمْتِي فِكْرًا وَ نَظْرِي عِبْرًا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد، ج ۲، ص ۱۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام:

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ؛

برترین عبادت مداومت نمودن بر تفکر درباره خداوند و قدرت اوست.

الکافی، ج ۲، ص ۵۵

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام:

فِكْرُهُ سَاعَةٌ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةٍ أَلْفِ سَنَةٍ؛

یک ساعت اندیشیدن در خیر و صلاح از هزار سال عبادت بهتر است.

مصباح الشریعه، ص ۱۱۴

حکمت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

لَيْسَ الْحَكِيمُ مَنْ لَمْ يُدَارِ مَنْ لَا يَجِدُ بُدًّا مِنْ مُدَارَاتِهِ؛

حکیم نیست آن کس که مدارا نکند با کسی که چاره ای جز مدارا کردن با او نیست.

حدیث (۲) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الزَّرْعَ يَبْتُ فِي السَّهْلِ وَلَا يَبْتُ فِي الصَّفا فَكَذَلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَلَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ، لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ التَّوَاضِعَ آلَةَ الْعَقْلِ وَجَعَلَ التَّكَبُّرَ مِنْ آلِهِ الْجَهْلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

(تحف العقول، ص ۳۹۶)

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْحِكْمَةَ لَتَكُونُ فِي قَلْبِ الْمُنافِقِ فَتَجْلِبُ فِي صَدْرِهِ حَتَّى

ص: ۲۲

يُخْرِجُهَا فَيُوعِيهَا الْمُؤْمِنُ وَتَكُونُ كَلِمَةُ الْمُنَافِقِ فِي صَدْرِ الْمُؤْمِنِ فَتَجْلِجُلُ فِي صَدْرِهِ حَتَّى يُخْرِجَهَا فَيُعِيهَا الْمُنَافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کند تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را بر گیرد.

(بحار الأنوار، ج ۲، ص ۹۴)

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ مِّنَ الْحِكْمَةِ كَبَيْتٍ خَرِبَ فَتَعَلَّمُوا وَعَلَّمُوا وَتَفَقَّهُوا وَلَا تَمُوتُوا جُهَالًا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَعْدِرُ عَلَى الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

(نهج الفصاحه، ص ۶۰۰)

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

خُذِ الْحِكْمَةَ أَنَّى كَانَتْ فَإِنَّ الْحِكْمَةَ ضَالَّةٌ كُلُّ مُؤْمِنٍ؛

حکمت را هر کجا که یافتی فراگیر، زیرا حکمت گمشده هر مومن است.

(غررالحکم، ص ۳۶۰)

حدیث (۶) امام موسی کاظم علیه السلام:

قَلَّةُ الْمَنْطِقِ حُكْمٌ عَظِيمٌ ، فَعَلَيْكُمْ بِالصَّمْتِ فَإِنَّهُ دَعَا حَسَنَةً وَقَلَّةٌ وَزِرٌّ وَخِيفَةٌ مِنَ الذُّنُوبِ؛

کم گویی ، حکمت بزرگی است ، بر شما باد به خموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است .

(بحالانوار(ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۰۹) - تحف العقول ص ۳۹۴

یقین

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

الرَّوْحُ وَالرَّاحَةُ فِي الرِّضَا وَالْيَقِينِ وَالْهَمُّ وَالْحَزَنُ فِي الشُّكِّ وَالسَّخَطِ؛

خوشی و آسایش، در رضایت و یقین است و غم و اندوه در شک و نارضایتی.

(مشکاه الأنوار، ص ۳۴)

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

حُرِّمَ الْحَرِيصُ خَصْلَتَيْنِ وَ لَزِمَتْهُ خَصْلَتَانِ: حُرْمَ الْقَنَاعَةِ فَافْتَقَدَ الرَّاحَةَ وَ حُرْمَ الرِّضَا فَافْتَقَدَ الْيَقِينَ؛

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه

ص: ۲۳

دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

(بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۱۶۱)

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ مَنْ يُرَى يَقِينُهُ فِي عَمَلِهِ، وَالْمُنَافِقُ مَنْ يُرَى شَكُّهُ فِي عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

(عیون الحکم والمواعظ، ص ۱۵۲)

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

يُسْتَدَلُّ عَلَى الْيَقِينِ بِقَصْرِ الْأَمَلِ وَ إِخْلَاصِ الْعَمَلِ وَ الزُّهْدِ فِي الدُّنْيَا

سه چیز از نشانه های یقین هستند: کوتاهی آرزو، اخلاص در عمل، بی رغبتی به دنیا

(مستدرک الوسائل ج ۱۱ ص ۲۰۱)

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْعَمَلَ الْقَلِيلَ الدَّائِمَ عَلَى الْيَقِينِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعَمَلِ الْكَثِيرِ عَلَى غَيْرِ يَقِينٍ؛

عمل اندک و بادوام که بر پایه یقین باشد و در نزد خداوند از عمل زیاد که بدون یقین باشد برتر است.

(وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۲۰۲)

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام:

إِنَّ الْإِيمَانَ أَفْضَلَ مِنَ الْإِسْلَامِ بِدَرَجَةٍ، وَ التَّقْوَى أَفْضَلُ مِنَ الْإِيمَانِ بِدَرَجَةٍ وَ لَمْ يَعْطِ بَنُو آدَمَ أَفْضَلَ مِنَ الْيَقِينِ؛

ایمان یک درجه بالاتر از اسلام است، و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف-رزن-د آدم چیزی ب-الات-ر از یقی-ن داده نشده است.

(تحف العقول، ص ۴۴۵)

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

مَا أَيْقَنَ بِاللَّهِ مَنْ لَمْ يَرَ عَهْدَهُ وَ ذِمَّتَهُ

کسی که عهد و پیمان خود را رعایت نکند به خدا یقین ندارد

(غررالحکم، ص ۲۵۳)

عُجَب

حدیث (۱) قال الصادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ أَنَّ الذَّنْبَ خَيْرٌ لِلْمُؤْمِنِ مِنَ الْعُجْبِ وَ لَوْلَا ذَلِكَ مَا ابْتُلِيَ مُؤْمِنٌ بِذَنْبٍ أَبَدًا؛

خداوند می دانست که برای شخص مومن گناه از عجب بهتر است و اگر این طور نبود، شخص مومن هیچ وقت آلوده به

ص: ۲۴

گناه نمی شد.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۱۳

حدیث (۲) قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :

لَوْلَا أَنَّ الذَّنْبَ لِلْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنَ الْعُجْبِ مَا خَلَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بَيْنَ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ وَبَيْنَ الذَّنْبِ أَبَدًا؛

اگر گناهی برای مومن از عجب بهتر بود، خداوند عز و جل هرگز بنده مومن را به گناه گرفتار نمی کرد.

عده الداعی و نجاح الساعی، ص ۲۳۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

سَيِّئَةٌ تَسُوءُكَ خَيْرٌ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ حَسَنَةٍ تُعْجِبُكَ؛

خطایی که باعث ناراحتی تو شود، نزد خداوند از کار نیکی که باعث عجب تو شود بهتر است.

نهج البلاغه (للصباحی صالح)، ص ۴۷۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

آفَةُ الدِّينِ الْحَسَدُ وَالْعُجْبُ وَالْفَخْرُ؛ آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۷

حدیث (۵) رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم :

آفَةُ الْحَسَبِ الْإِفْتِخَارُ وَالْعُجْبُ؛

آفت شرافت و بزرگی، به خود نازیدن و خود بزرگ بینی است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۸

تکبر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

الْكِبْرُ أَنْ تَغْمِصَ النَّاسَ وَتُسَفَّهُ الْحَقَّ؛

تکبر، این است که مردم را تحقیر کنی و حق را خوار شماری.

حديث (٢) امام علي عليه السلام :

الْحِرْصُ وَالْكِبْرُ وَالْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِي الذُّنُوبِ؛

حرص و تكبر و حسادت، انگیزه های فرورفتن در گناهانند.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ٥٤١، حکمت ٣٧١

حديث (٣) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ كُلُّ عَتَلٍ جَوَاطِ مُسْتَكْبِرٍ؛

آیا شما را از اهل دوزخ آگاه نکنم؟ هر درشتخویِ خشنِ متکبر.

کتاب العین، ج ٦، ص ١٧٠

حديث (٤) امام صادق علیه السلام :

مَا مِنْ أَحَدٍ يَتَّبِعُهُ إِلَّا مِنْ ذَلِّهِ يَجِدُهَا فِي نَفْسِهِ؛

هیچ کس نیست که تکبر ورزد، مگر بر اثر خواری و حقارتی است که در خود می بیند.

الكافي (ط-الاسلاميه)، ج ٢، ص ٣١٢

حديث (٥) امام علي عليه السلام :

عَجِبْتُ لِلْمُتَكَبِّرِ الَّذِي كَانَ بِالْمَسِّ نُطْفَةً وَيَكُونُ غَدًا جِيفَةً؛

در شگفتم از شخص متکبر، که دیروز نطفه ای بوده و

فردا لاشه ای است.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۴۹۱، حکمت ۱۲۶

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّهُ لَيُعْجِبُنِي أَنْ يَحْمِلَ الرَّجُلُ الشَّيْءَ فِي يَدِهِ يَكُونُ مَهْنَتًا لِأَهْلِهِ يَدْفَعُ بِهِ الْكِبَرَ عَن نَفْسِهِ؛

براستی که خوش دارم مرد با خوشحالی و افتخار چیزی را با دست خودش برای خانواده اش ببرد و بدین وسیله تکبر را از خود دور کند.

مجموعه ورام، ج ۱، ص ۲۰۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

مَنْ ذَهَبَ يَرَى أَنَّ لَهُ عَلَى الْآخِرِ فَضْلًا فَهُوَ مِنَ الْمُسْتَكْبِرِينَ، (قَالَ حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ): فَقُلْتُ لَهُ إِنَّمَا يَرَى أَنَّ لَهُ عَلَيْهِ فَضْلًا بِالْعَافِيَةِ إِذَا رَأَهُ مُرْتَكِبًا لِلْمَعَاصِي، فَقَالَ: هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ! فَلَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا أَتَى وَ أَنْتَ مَوْقُوفٌ مُحَاسِبٌ أَمَا تَلَوْتَ قِصَّةَ سَيِّحَرِهِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ؟

هر کس خودش را بهتر از دیگران بداند، او از متکبران است. حفص بن غیاث می گوید: عرض کردم: اگر گنهکاری را ببیند و به سبب بی گناهی و پاکدامنی خود، خویشتن را از او بهتر بداند چه؟ فرمودند: هرگز هرگز! چه بسا که او آمرزیده شود اما تو را برای حسابرسی نگه دارند، مگر داستان جادوگران و موسی علیه السلام را نخوانده ای؟

الکافی (ط-الاسلامیه)، ج ۸، ص ۱۲۸

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

وَعَنْ ذَاتِكَ مَا حَرَسَ اللَّهُ عِبَادَهُ الْمُؤْمِنِينَ بِالصَّلَوَاتِ وَالزَّكَاةِ وَمُجَاهِدَةِ الصِّيَامِ فِي أَيَّامِ الْمَفْرُوضَاتِ تَسْكِينًا لِأَطْرَافِهِمْ وَتَخْشِيعًا لِأَبْصَارِهِمْ وَتَذَلِيلًا لِنُفُوسِهِمْ وَتَخْفِيزًا لِقُلُوبِهِمْ وَإِذْهَابًا لِلْخِيَلِ عَنْهُمْ... أَنْظُرُوا إِلَى مَا فِي هَذِهِ الْفَعَالِ مِنْ قَمْعِ نَوَاجِمِ الْفَخْرِ وَقَدَعِ طَوَالِعِ الْكِبْرِ؛

از این جاست که خداوند بندگان مؤمن خود را به وسیله نمازها و زکاتها و جدیت در روزه داری در روزهای واجب، نگهبانی می کند، زیرا که این امور باعث آرام شدن اعضاء و جوارح و خشوع دیدگان و

ص: ۲۶

فروتنی جانها و خضوع دلها و بیرون راندن کبر و نخوت از وجود آنان می شود... بنگرید، که این اعمال چگونه نمودهای فخر فروشی را در هم می شکند و آثار و نشانه های تکبر را می زداید!

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۲۹۴

حدیث (۹) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَمَّا قِيلَ لَهُ إِنَّ فِيكَ كِبْرًا - : كَلَّا، الْكِبْرُ لِلَّهِ وَحْدَهُ وَلَكِنْ فِيَّ عِزَّةٌ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ)؛

در پاسخ کسی که به ایشان گفت: در وجود شما تکبر است، فرمودند: هرگز، تکبر تنها از آن خداست. اما در وجود من، عزت است. خدای متعال فرموده است: «و عزت از آن خدا و پیامبر او و مؤمنان است».

بحار الأنوار، ج ۲۴، ص ۳۲۵

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِي السَّمَاءِ مَلَائِكِينَ مُوَكَّلِينَ بِالْعِبَادِ، فَمَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ؛

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پست گردانند.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۱۲۲

حدیث (۱۱) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الزَّرْعَ يَبْتُ فِي السَّهْلِ وَلَا يَبْتُ فِي الصِّفَا فَكَذَلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَلَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ، لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ التَّوَاضِعَ آلَةَ الْعَقْلِ وَجَعَلَ التَّكَبُّرَ مِنْ آلِهِ الْجَهْلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص ۳۹۶

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِلَّا- أُخْبِرُكُمْ بِأَبْعِدِكُمْ مِنِّي سَبَبًا؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَلْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَيْدِيُّ، أَلْبَخِيلُ، أَلْمُخْتَالُ، أَلْحَقُودُ، أَلْحَسُودُ، أَلْفَاسِي الْقَلْبِ، أَلْبَعِيدُ

مِنْ كُلِّ خَيْرٍ يُرْجَى، غَيْرِ الْمَأْمُونِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ يُتَّقَى؛

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویی بی آبروی بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

الکافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۹۱

حدیث (۱۳) امام محمد باقر علیه السلام:

الْجَبَّارُونَ أَبْعَدُ النَّاسِ مِنَ اللَّهِ عَزُّو جَلُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

دورترین مردم از خداوند عز و جل در روز قیامت سرکشان متکبر هستند.

ثواب الاعمال (ترجمه حسن زاده) ص ۶۸۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ رَجُلٍ تَكَبَّرَ أَوْ تَجَبَّرَ إِلَّا لَدَلَّهُ يَجِدُهَا فِي نَفْسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج ۱۵ ص ۳۸۰

حدیث (۱۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً لَكُمْ مِنَ الشُّرْكِ، وَالصَّلَاةَ تَنْزِيهاً لَكُمْ عَنِ الْكِبْرِ؛ خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شرک قرار داد، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی)، ج ۱، ص ۹۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ؛ کسی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد

نمی شود. الکافی (ط-اسلامی) ج ۲ ص ۳۱۰

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام:

مَا أَقْبَحَ الْخُضُوعَ عِنْدَ الْحَاجِّهِ وَالْجَفَاءَ عِنْدَ الْغَنِيِّ.

چه زشت است فروتنی هنگام نیاز و درشتی هنگام بی نیازی.

لجاجت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَجَّ وَ تَمَادَى فَهُوَ الرَّاِكِسُ الَّذِي رَانَ اللَّهُ عَلَيْهِ قَلْبِهِ وَ صَارَتْ دَائِرَةُ السَّوِّ عَلَى رَأْسِهِ ؛

هر کس لجاجت کند و بر آن پافشاری نماید، او همان بخت برگشته ای است که خداوند بر دلش پرده [غفلت] زده و پیشامدهای ناگوار بر فراز سرش قرار گرفته است.

نهج البلاغه، نامه ۵۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْأَفْرَاطُ فِي الْمَلَامَةِ يَنْسُبُ نِيرَانَ اللَّجَاجِ ؛

زیاده روی

ص: ۲۸

در سرزنش کردن ، آتش لجاجت را شعله ور می سازد .

تحف العقول، ص ۸۴

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

سِتَّةٌ لَا تَكُونُ فِي الْمُؤْمِنِ: الْعَسْرُ وَالنَّكَةُ وَالْحَسَدُ وَاللَّجَاجَةُ وَالْكَذِبُ وَالْبَغْيُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول، ص ۳۷۷-وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۳۴۹

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خوبی عادت است و بدی لجاجت.

اساس البلاغه، ص ۴۳۸

قلب

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَعْجَبُ مَا فِي الْإِنْسَانِ قَلْبُهُ وَ لَهُ مَوَارِدٌ مِنَ الْحِكْمَةِ وَأَضْدَادٌ مِنْ خِلَافِهَا فَإِنْ سَيَّحَ لَهُ الرَّجَاءُ أَذَّ لَهُ الطَّمَعُ وَإِنْ هَاجَ بِهِ الطَّمَعُ أَهْلَكَهُ الْحِرْصُ وَإِنْ مَلَكَهُ الْيَأْسُ قَتَلَهُ السَّفْءُ... فَكُلُّ تَقْصِيرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ كُلُّ إِفْرَاطٍ بِهِ مُفْسِدٌ؛

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و اگر ناامیدی بر آن مسلط شود، اندوه، او را می کشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ج ۱، ص ۱۰۹

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فِي الْإِنْسَانِ مُضْغَةٌ إِذَا هِيَ سَلِمَتْ وَ صَحَّتْ سَلِمَ بِهَا سَائِرُ الْجَسَدِ، فَإِذَا سَقَمَتْ سَقِمَ بِهَا سَائِرُ الْجَسَدِ وَ فَسَدَ، وَ هِيَ الْقَلْبُ؛

در انسان پاره گوشتی است که اگر آن سالم و درست باشد، دیگر اعضای بدنش هم با آن سالم می شوند و هرگاه آن بیمار شود، دیگر اعضای بدنش بیمار و فاسد می گردند. آن پاره گوشت، قلب است.

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَكَلُ السَّفَرَجَلِ قُوَّةٌ لِلْقَلْبِ الضَّعِيفِ وَهُوَ يُطَيِّبُ الْمَعِدَةَ وَيَذَكِّي الْفُؤَادَ وَيَشَجِّعُ الْجَبَانَ وَيُحَسِّنُ الْوَلَدَ

خوردن به، قوه ای برای

ص: ۲۹

قلب ضعیف ، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص ۱۰۱

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ الْقُلُوبِ أَوْعَاها لِلْخَيْرِ وَ شَرُّ الْقُلُوبِ أَوْعَاها لِلشَّرِّ، فَأَعْلَى الْقَلْبِ الَّذِي يَعِي الْخَيْرَ مَمْلُوءٌ مِنَ الْخَيْرِ إِنْ نَطَقَ نَطَقَ مَأْجُورًا وَإِنْ أَنْصَتَ أَنْصَتَ مَأْجُورًا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگویند، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش در خور پاداش است.

جعفریات ص ۱۶۸

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا مُوسَى لَا تَفْرَحَ بِكَثْرَةِ الْمَالِ وَلَا تَدْعُ ذِكْرِي عَلَى كُلِّ حَالٍ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ تُنْسِي الدُّنُوبَ وَإِنْ تَزَكَّ ذِكْرِي يُقْسِي الْقُلُوبَ؛

خدای عزوجل به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۹۷

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ مِّنَ الْحِكْمَةِ كَبَيْتٍ خَرِبَ فَتَعَلَّمُوا وَعَلَّمُوا وَ تَفَقَّهُوا وَ لَا تَمُوتُوا جُهَالًا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَعْذِرُ عَلَى الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. برآستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه ص ۶۰۰، ح ۲۰۹۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ كَثُرَ طَعْمُهُ سَقُمَ بَدَنُهُ وَ قَسَا قَلْبُهُ؛

هر کس کم بخورد، سالم می ماند و هر کس زیاد بخورد

ص: ۳۰

تنش بیمار می شود و قساوت قلب پیدا می کند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۸، ح ۲۷۷۹

حدیث (۸) امام زمان علیه سلام :

قُلُوبِنَا أَوْعِيَهُ لِمَشِيئَةِ اللَّهِ فَإِذَا شَاءَ شِئْنَا؛

دل‌های ما ظرف اراده و مشیت خداست پس هرگاه او چیزی را اراده کند، ما نیز همان چیز را اراده می کنیم.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۲۵، ص ۳۳۷

حدیث (۹) امام علی علیه السلام:

فِي وَصِيَّتِهِ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ: أَحْيِ قَلْبَكَ بِالْمَوْعِظَةِ؛

در م-قام ان-درز ب-ه-ف-رزند خود : دلت را ب-ا-اندرز زنده گردان.

نهج البلاغه (صبحی صالح) نامه ۳۱، ص ۳۹۲

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

الْمَوَاعِظُ صَقَالُ النَّفْسِ ، وَ جَلَاءُ الْقُلُوبِ؛

اندرزها صیقل بخش جان‌ها، و جلا دهنده دل‌هاست.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۲۴، ح ۴۵۲۴

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام:

مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَةِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِكَثْرَةِ الدُّنُوبِ.

چشمها خشک نمی شود مگر به خاطر قساوت قلب و دلها قساوت پیدا نمی کند مگر به سبب زیادی گناه

وسائل الشیعه ج ۱۶، ص ۴۵

گوش

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ أُذُنَكَ حُسْنَ الإِسْتِمَاعِ وَلا تُصْغِ إِلَى ما لا يَزِيدُ فِي صَلاحِكَ اسْتِمَاعُهُ فَإِنَّ ذَليكَ يُصْديءُ القُلُوبَ وَ يَوجِبُ المَدامَّ؛

گوش خود را به شنیدن خوبی ها عادت بده و به آنچه که به صلاح و درستی تو نمی افزاید گوش مسپار، زیرا این کار، دل ها را زنگار می زند و موجب سرزنش می شود.

(غررالحکم، ص ۲۱۵)

حق و باطل

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

يا أَيُّها النَّاسُ إِنَّما هُوَ اللهُ وَ الشَّيْطانُ وَ الحَقُّ وَ الباطِلُ وَ الهُدَى وَ الضَّلالَةُ وَ الرُّشْدُ وَ الغَيُّ وَ العاجِلُ وَ الآجِلُ وَ العاقِبَةُ وَ الحَسَناتُ وَ السَّيِّئاتُ فَمَما كانَ مِنْ حَسَناتٍ فَلِلَّهِ وَ ما كانَ مِنْ سَيِّئاتٍ فَلِلشَّيْطانِ لَعَنَهُ اللهُ ؛

ای مردم! جز این نیست که خداست

ص: ۳۱

و شیطان، حق است و باطل، هدایت است و ضلالت، رشد است و گمراهی، دنیاست و آخرت، خوبی هاست و بدی ها. هر چه خوبی است از آن خداست و هر چه بدی است از آن شیطان ملعون است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

لا يعابُ المرءُ بتأخيرِ حقه إنَّما يعابُ من أخذَ ما ليسَ له؛

برای انسان عیب نیست که حقش تاخیر افتد، عیب آن است که چیزی را که حقش نیست بگیرد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

ظ-لَمْ الْحَقُّ مَنْ نَصَرَ الْبَاطِلَ؛

هر کس باطل را یاری کند، به حق ستم کرده است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۷۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

لا يُؤَنَسَنَّكَ إِلَّا الْحَقُّ وَ لا يُوَحِّشَنَّكَ إِلَّا الْبَاطِلُ؛

مبادا جز حق، با تو انس بگیرد و جز باطل، از تو بهراسد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۸۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

أما إنَّه لَيسَ بَينَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ إِلَّا أَرْبَعُ أَصَابٍ - ع - فَسَيِّئِلَ عَنْ مَعْنَى قَوْلِهِ هَذَا، فَجَمَعَ أَصَابَهُ وَ وَضَعَ بِهَا بَينَ أذُنِهِ وَ عَيْنِهِ - ثُمَّ قَالَ: أَلْبَاطِلُ أَنْ تَقُولَ: سَمِعْتُ وَ الْحَقُّ أَنْ تَقُولَ: رَأَيْتُ؛

هان! میان حق و باطل جز چهار انگشت فاصله نیست. از آن حضرت درباره معنای این فرمایش سؤال شد. امام انگشتان خود را به هم چسباند و آنها را میان گوش و چشم خود گذاشت و آن گاه فرمودند: باطل این است که بگویی: شنیدم و حق آن است که بگویی: دیدم.

حديث (٦) امام على عليه السلام :

فَلَوْ أَنَّ الْبَاطِلَ خَلَصَ مِنْ مِزَاجِ الْحَقِّ لَمْ يَخْفَ عَلَى الْمُتَادِينَ وَ لَوْ أَنَّ الْحَقَّ خَلَصَ مِنْ لَبْسِ الْبَاطِلِ انْقَطَعَتْ عَنْهُ أَلْسُنُ الْمُعَاتِدِينَ
وَلَكِنْ يُؤْخَذُ مِنْ هَذَا ضِعْفٌ

ص: ٣٢

وَمِنْ هَذَا ضَعْفٌ؛

اگر باطل با حق درنیامزد، بر حقیقت جویان پوشیده نمی ماند و اگر حق با باطل آمیخته نشود، زبان دشمنان آن بریده می شود، لیکن مشتی از آن برداشته می شود و مشتی از این. (و بدین ترتیب حق و باطل درهم آمیخته می شود و شبهه پیش می آید).

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۸۸

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

أَبَى اللَّهُ أَنْ يُعْرِفَ بَاطِلًا - حَقًّا أَبِي اللَّهِ أَنْ يَجْعَلَ الْحَقَّ فِي قَلْبِ الْمُؤْمِنِ بَاطِلًا - لَا شَكَّ فِيهِ وَ أَبِي اللَّهِ أَنْ يَجْعَلَ الْبَاطِلَ فِي قَلْبِ الْكَافِرِ الْمُخَالَفِ حَقًّا - لَا شَكَّ فِيهِ وَ لَوْ لَمْ يَجْعَلْ هَذَا هَكَذَا مَا عُرِفَ حَقٌّ مِنْ بَاطِلٍ؛

خداوند ابا دارد از این که باطلی را حق معرفی نماید، خداوند ابا دارد از این که حق را در دل مؤمن، باطلی تردیدناپذیر جلوه دهد، خداوند ابا دارد از این که باطل را در دل کافر حق ستیز به صورت حقی تردیدناپذیر جلوه دهد، اگر چنین نمی کرد، حق از باطل شناخته نمی شد.

محاسن، ج ۱، ص ۲۷۷

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

لَا يَسْتَيَقِنُ الْقَلْبُ أَنَّ الْحَقَّ بَاطِلٌ أَبَدًا وَ لَا يَسْتَيَقِنُ أَنَّ الْبَاطِلَ حَقٌّ أَبَدًا؛

هرگز دل به باطل بودن حق و به حق بودن باطل یقین نمی کند.

تفسیر العیاشی، ج ۲، ص ۵۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَمَّا عَلَامَةُ التَّائِبِ فَارْبَعَةٌ: النَّصِيحَةُ لِلَّهِ فِي عَمَلِهِ وَ تَرْكُ الْبَاطِلِ وَ لُزُومُ الْحَقِّ وَ الْجِرْصُ عَلَى الْخَيْرِ؛

نشانه توبه کننده چهار است: عمل خالصانه برای خدا، رها کردن باطل، پایبندی به حق و حریص بودن بر کار خیر.

تحف العقول، ص ۲۰

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

- وَقَدْ سُئِلَ عَنْ تَفْسِيرِ السُّنَّةِ وَالْبِدْعَةِ وَالْجَمَاعَةِ وَ

ص: ٣٣

الْفُرْقَةُ : السُّنَّةُ - وَاللَّهِ - سَيِّئُهُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَابْتِدَاعُهُ مَا فَارَقَهَا وَالجَمَاعَةُ - وَاللَّهِ - مُجَامَعُهُ أَهْلُ الْحَقِّ وَإِنْ قَلَّوْا وَ
الْفُرْقَةُ مُجَامَعُهُ أَهْلُ الْبَاطِلِ وَإِنْ كَثُرُوا؛

در پاسخ به پرسش از معنای سنت، بدعت، جماعت و تفرقه فرمودند: به خدا سوگند، سنت، همان سنت محمد صلی الله علیه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم بن قیس الهمالی، ج ۲، ص ۹۶۴

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

أَلَا وَ مَنْ أَكَلَهُ الْحَقُّ فَآلَى الْجَنَّةِ وَ مَنْ أَكَلَهُ الْبَاطِلُ فَآلَى النَّارِ؛

بدانید که هر کس در راه حق از دنیا برود، به بهشت و هر کس در راه باطل از دنیا برود، به جهنم می رود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۷۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

الْحَقُّ سَيْفٌ قَاطِعٌ

حق شمشیر برنده ایست.

الْحَقُّ سَيْفٌ عَلَى أَهْلِ الْبَاطِلِ

حق شمشیری است بر اهل باطل.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۶۸ حکمت های ۹۱۶ و ۹۲۱

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

قَلِيلُ الْحَقِّ يَدْفَعُ كَثِيرَ الْبَاطِلِ كَمَا أَنَّ الْقَلِيلَ مِنَ النَّارِ يُحْرِقُ كَثِيرَ الْحَطَبِ؛

اندکی حق، بسیاری باطل را نابود می کند، همچنان که اندکی آتش، هیزم های فراوانی را می سوزاند.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۶۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

لَيْسَ مِنْ بَاطِلٍ يَقُومُ بِإِزَاءِ الْحَقِّ إِلَّا غَلَبَ الْحَقُّ الْبَاطِلَ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ: «بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ...»؛

هیچ باطلی نیست که در برابر حق بایستد مگر آن که حق بر باطل چیره می شود و این سخن خداوند است:

ص: ۳۴

«بلکه حق را بر سر باطل می‌زنیم که آن را در هم می‌کوبد...».

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۴۲

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْحَقُّ ثَقِيلٌ مُرٌّ وَالْبَاطِلُ خَفِيفٌ حُلْوٌ وَرُبَّ شَهْوَةٍ سَاعَةٍ تَوْرَثُ حُزْنَنا طَوِيلًا؛

حق، سنگین و تلخ است و باطل، سبک و شیرین و بسا خواهش و هوا و هوس می‌کند که لحظه‌ای بیش نمی‌ماند، اما غم و اندوهی طولانی به دنبال می‌آورد.

الامالی (طوسی) ص ۵۳۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

إِصْبِرْ عَلَى مَرَارَةِ الْحَقِّ وَآيَاكَ أَنْ تَنْخَدِعَ لِحَلَاوَةِ الْبَاطِلِ؛

تلخی حق را تحمل کن، و مبادا که فریب شیرینی باطل را بخوری.

شرح آقا جمال الدین خوانساری برغررالحکم و درر الکلم ج ۲، ص ۲۳۷

حدیث (۱۷) امام کاظم علیه السلام :

قُلِ الْحَقُّ وَإِنْ كَانَ فِيهِ هَلَاكُكَ فَإِنَّ فِيهِ نَجَاتَكَ... اتَّقِ اللَّهَ وَدَعْ الْبَاطِلَ وَإِنْ كَانَ فِيهِ نَجَاتُكَ فَإِنَّ فِيهِ هَلَاكُكَ؛

حق را بگو اگر چه نابودی تو در آن باشد، زیرا که نجات تو در آن است... تقوای الهی پیشه کن و باطل را فرو گذار هر چند [به ظاهر] نجات تو در آن باشد، زیرا که نابودی تو در آن است.

تحف العقول ص ۴۰۸

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي رَافِعٍ: إِنَّ الْحَرُورِيَّةَ لَمَّا خَرَجَتْ وَهُوَ مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالُوا: لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ، قَالَ عَلِيُّ: كَلِمَةُ حَقٍّ أُرِيدَ بِهَا بَاطِلٌ؛

عبیدالله بن ابی رافع: زمانی که حروریه (خوارج) سر به نافرمانی برداشتند، او با علی بن ابی طالب بود. آنها می‌گفتند: داوری جز از آن خدا نیست. علی علیه السلام فرمودند: این سخن حقی است برای تبت باطلی.

الأخبار في مناقب امام الأبرار ص ٤٦٣

حديث (١٩) امام على عليه السلام :

إِنَّ مَنْ لَا

ص: ٣٥

يَنْفَعُهُ الْحَقُّ يَضُرُّهُ الْبَاطِلُ وَمَنْ لَا يَسْتَقِيمُ بِهِ الْهُدَى تَضُرُّهُ الضَّلَالَةُ وَمَنْ لَا يَنْفَعُهُ الْيَقِينُ يَضُرُّهُ الشَّكُّ؛

براستی که هر کس را حق سود ندهد، باطل زیانش رساند و هر کس به راه هدایت نرود، به کجراهه گمراهی افتد و هر کس یقین، او را سود نبخشد، شک زیانش رساند.

تحف العقول ص ۱۵۲

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ لَا يُعْرِفَانِ بِالنَّاسِ، وَلَكِنْ اعْرِفِ الْحَقَّ بِاتِّبَاعِ مَنْ اتَّبَعَهُ وَالْبَاطِلَ بِاجْتِنَابِ مَنْ اجْتَنَبَهُ؛

حق و باطل به مردم (و شخصیت افراد) شناخته نمی شوند بلکه حق را به پیروی کسی که از آهن (حق) پیروی می کند بشناس (یعنی افراد-به غیر از معصوم- حجت نیستند مگر اینکه به سوی حق حرکت کنند) و باطل را به دوری کردن کسی که از آن (باطل) دوری می کند.

امالی (طوسی) ص ۱۳۴

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

لَا تُقَاتِلُوا (تَقَاتِلُوا) الْخَوَارِجَ بَعْدِي، فَلَيْسَ مَنْ طَلَبَ الْحَقَّ فَآخِطَ -أَهْ كَمَنْ طَلَبَ الْبَاطِلَ فَأَذْرَكَهُ؛

بعد از من با خوارج نجنگید (آنان را نکشید)؛ زیرا کسی که طالب حق باشد و به آن نرسد، با کسی که جویای باطل باشد و به آن دست یابد، یکسان نیست.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۹۴

حدیث (۲۲) امام باقر علیه السلام :

مَا بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ إِلَّا قَلَّةُ الْعَقْلِ. قِيلَ: وَ كَيْفَ ذَلِكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ الَّذِي هُوَ لِلَّهِ رِضًا فَيُرِيدُ بِهِ غَيْرَ اللَّهِ فَلَوْ أَنَّهُ أَخْلَصَ لِلَّهِ لَجَاءَهُ الَّذِي يُرِيدُ فِي أَسْرَعِ مِنْ ذَلِكَ؛

میان حق و باطل جز کم عقلی فاصله نیست. عرض شد: چگونه، ای فرزند رسول خدا؟ فرمودند: انسان کاری را که موجب رضای خداست برای غیر خدا انجام می دهد، در

ص: ۳۶

صورتی که اگر آن را خالص برای رضای خدا انجام می داد، زودتر به هدف خود می رسید تا برای غیر خدا.

محاسن ج ۱، ص ۲۵۴

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكُمْ وَ التَّلَوْنَ فِي دِينِ اللَّهِ فَإِنَّ جَمَاعَةً فِيمَا ت-كُرْهُونَ مِنَ الْحَقِّ خَيْرٌ مِنْ فُرْقَةٍ فِيمَا تُحِبُّونَ مِنَ الْبَاطِلِ وَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ لَمْ يُعْطِ أَحَدًا بِفُرْقَةٍ خَيْرًا مِمَّنْ مَضَى وَلَا مِمَّنْ بَقِيَ ؛

از چند رنگی و اختلاف در دین خدا پرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۵۵

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

الْك-يُسُّ صَدِيقُهُ الْحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الْبَاطِلُ؛

انسان زیرک، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۶۸

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

ثَلَاثٌ فِيهِنَّ النَّجَاةُ: لُزُومُ الْحَقِّ وَ تَجَنُّبُ الْبَاطِلِ وَ رُكُوبُ الْجِدِّ؛

نجات و رستگاری در سه چیز است: پایبندی به حق، دوری از باطل و سوار شدن بر مرکب جدیت.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۶۹

حدیث (۲۶) حضرت مسیح علیه السلام :

خُذُوا الْحَقَّ مِنْ أَهْلِ الْبَاطِلِ وَ لَا تَأْخُذُوا الْبَاطِلَ مِنْ أَهْلِ الْحَقِّ، كُونُوا نُقَادَ الْكَلَامِ؛

حق را از اهل باطل فراگیرید و باطل را از اهل حق فرا نگیرید. سخن سنج باشید.

بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۲، ص ۹۶

حدیث (۲۷) امام سجّاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ... أَيُّثَارِ الْبَاطِلِ عَلَى الْحَقِّ...؛

خدایا به تو پناه می برم از این که باطل را بر حق ترجیح دهم.

صحیفه سجّادیه ص ۵۶

حدیث (۲۸) امام سجّاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ... وَأَزْهِقِ الْبَاطِلَ عَنْ ضَمَائِرِنَا

ص: ۳۷

وَ أَثْبِتِ الْحَقَّ فِي سَرَائِرِنَا، فَإِنَّ الشُّكُوكَ وَالظَّنُونَ لَوَاقِحُ الْفِتَنِ وَ مُكَدَّرَةٌ لِصَفْوِ الْمَنَائِحِ وَ الْمِنَنِ؛

بار الها... باطل را از درون ما محو نما و حق را در باطن ما جای ده. زیرا که تردیدها و گمان ها فتنه زاینده و بخشش ها و نعمت ها را تیره می سازند.

الوفای ج ۱، ص ۳

حدیث (۲۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثُ خِصَالٍ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَقَدِ اسْتَتْ - كَمَلَتْ خِصَالَ الْإِيمَانِ: الَّذِي إِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاءُ فِي بَاطِلٍ وَإِنْ غَضِبَ لَمْ يُخْرِجْهُ مِنَ الْحَقِّ وَ لَوْ قَدَّرَ لَمْ يَتَعَاطَ مَا لَيْسَ لَهُ؛

سه ویژگی است که در هر کس یافت شود، ویژگی های ایمان کامل می گردد: آن که وقتی خشنود گردد، خشنودی اش او را به باطل نکشاند و خشمش او را به هنگام خشم، از حق برون نبرد و هر گاه توان یافت، به آنچه از او نیست، دست درازی نکند.

الاصول الستة عشر (ط-دارالحدیث) ص ۱۷۳

حدیث (۳۰) امام باقر علیه السلام :

اتَّقُوا اللَّهَ وَ اسْتَعِينُوا عَلَي مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِالْوَرَعِ وَ الْأَجْتِهَادِ فِي طَاعَةِ اللَّهِ فَإِنَّ أَشَدَّ مَا يَكُونُ أَحَدُكُمْ اغْتِبَاطًا مَا هُوَ عَلَيْهِ لَوْ قَدْ صَارَ فِي حَيْدِ الْآخِرَةِ وَ انْقَطَعَتِ الدُّنْيَا عَنْهُ فَإِذَا كَانَ فِي ذَلِكَ الْحَيْدِ عَرَفَ أَنَّهُ قَدِ اسْتَقْبَلَ النَّعِيمَ وَ الْكِرَامَةَ مِنَ اللَّهِ وَ الْبُشْرَى بِالْجَنَّةِ وَ أَمِنَ مِمَّنْ

كَانَ يَخَافُ وَ أَيَقَنَ أَنَّ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ هُوَ الْحَقُّ وَ أَنَّ مَنْ خَالَفَ دِينَهُ عَلَى بَاطِلٍ هَالِكٌ؛

تقوای خدا پیشه کنید و در راهی که برگزیده اید از پارسایی و تلاش در اطاعت فرامین الهی کمک بجوئید، که اگر چنین کردید بیشترین غبطه به حال یکی از شما آنگاه خواهد بود که به سر

ص: ۳۸

حدّ آخرت برسد و ارتباط وی از دنیا قطع شده باشد، پس آنگاه که به چنین منزلگاهی رسید، می فهمد (می بیند) که نعمت و کرامت از طرف خداوند به وی رو نموده و بشارت بهشت به وی داده می شود و ایمن می شود از آنچه می ترسید و یقین می کند که

راهش بر حق بوده و هر کس

بر خلاف راه او بوده بر باطلی هلاک کننده بوده است.

بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۶، ص ۱۸۷

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ حَقِيقَةِ الْإِيْمَانِ أَنْ تُؤَثِّرَ الْحَقُّ وَإِنْ ضَرَّكَ عَلَى الْبَاطِلِ وَإِنْ نَفَعَكَ وَأَنْ لَا يَجُوزَ مَنْطِقُكَ عِلْمَكَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

محاسن ج ۱، ص ۲۰۵

حدیث (۳۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِلْحَقِّ دَوْلَةً وَ لِلْبَاطِلِ دَوْلَةً وَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي دَوْلَةِ صَاحِبِهِ ذَلِيلٌ؛

براستی که حق را دولتی است و باطل را دولتی، و هر یک از این دو، در دولت دیگری ذلیل است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۴۷

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

لَنْ تَبْقَى الْأَرْضُ إِلَّا وَ فِيهَا عَالِمٌ يَعْرِفُ الْحَقَّ مِنَ الْبَاطِلِ؛

هرگز زمین باقی نمی ماند مگر آن که در آن دانشمندی وجود دارد که حق را از باطل می شناسد.

محاسن ج ۱، ص ۲۳۴

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَطْعِمُ سَائِلًا لَا أَعْرِفُهُ مُسْلِمًا؟ فَقَالَ: نَعَمْ أَعْطِ مَنْ لَا تَعْرِفُهُ بِوَلَايَةِ وَ لَا عِدَاوَةٍ لِلْحَقِّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ

يَقُولُ: «وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» و

ص: ٣٩

لَا تُطْعِمُ مَنْ نَصَبَ لِشَيْءٍ مِنْ الْحَقِّ أَوْ دَعَا إِلَى شَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ؛

آیا به فقیری که نمی دانم مسلمان است غذا بدهم؟ حضرت فرمود: آری، به کسی که نمی دانی دوست است یا دشمن حق، غذا بده؛ زیرا خداوند می فرماید: «با مردم به نیکی سخن بگویند» ولی به کسی که با حق دشمنی می کند و یا به باطلی دعوت می کند غذا مده.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۳

حدیث (۳۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا يُكْمِلُ الْمُؤْمِنُ إِيْمَانَهُ حَتَّى يَحْتَوِيَ عَلَى مَائَةٍ وَ ثَلَاثِ خِصَالٍ... لَا يَقْبَلُ الْبَاطِلَ مِنْ صَدِيقِهِ وَلَا يَرُدُّ الْحَقَّ مِنْ عَدُوِّهِ...؛

ایمان مؤمن کامل نمی شود، مگر آن که ۱۰۳ صفت در او باشد... باطل را از دوستش نمی پذیرد و در مقابله با دشمن، حق را پایمال نمی کند.

مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۱۸۰

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

كَلَامٌ فِي حَقِّ خَيْرٍ مِنْ سُكُوتٍ عَلَى بَاطِلٍ؛

سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۹۶

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

اتَّقُوا خِدَاعَ الْأَمْوَالِ فَكَمْ مِنْ مُؤَمِّلٍ يَوْمَ لَمْ يُدْرِكْهُ وَ بَانِي بِنَاءٍ لَمْ يَشْكُنْهُ وَ جَامِعِ مَالٍ لَمْ يَأْكُلْهُ وَ لَعَلَّهُ مِنْ بَاطِلٍ جَمَعَهُ وَ مِنْ حَقٍّ مَنَعَهُ أَصَابَهُ حَرَامًا وَ اخْتَمَلَ بِهِ أَثَامًا؛

از خدعه و حيله آرزوها پرهیزید. چه بسیار آرزومند روزی که به آن روز نمی رسد و چه بسیار سازنده ای که در ساخته اش ساکن نمی شود و چه بسیار جمع کننده مالی که از آن استفاده نمی کند و شاید آن مال را از باطل به دست آورده و یا از حق کسی جلوگیری کرده، تا به آن مال رسیده است و باید

بار همه آن گناهان را به دوش کشد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۲۶۵

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

أَيُّهَا النَّاسُ لَوْ لَمْ تَتَخَذُوا عَنِ نَصِيرِ الْحَقِّ وَ لَمْ تَهِنُوا عَنِ تَوْهِينِ الْبَاطِلِ، لَمْ يَطْمَعْ فِيكُمْ مَنْ لَيْسَ مِثْلَكُمْ وَ لَمْ يَقُوْ مَنْ قُوَى عَلَيْكُمْ...؛

ای مردم! اگر در یاری حق کوتاهی نمی کردید و در خوار ساختن باطل سستی نمی نمودید، کسانی که همپایه شما نیستند، در شما طمع نمی کردند و هیچ قدرتی بر شما مسلط نمی شد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۴۱

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام :

مَنْ رَكِبَ الْبَاطِلَ أَهْلَكَهُ مَرْكَبُهُ.

کسی که بر باطل سوار شود، مرکبش او را هلاک خواهد کرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۱، ح ۱۰۳۲

مَنْ تَعَدَّى الْحَقَّ ضَاقَ مَذْهَبُهُ؛

کسی که از راه حق منحرف شود راه بر او تنگ خواهد شد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۰، ح ۱۰۰۷

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

نَحْنُ أَقْمَنُ عَمُودَ الْحَقِّ وَ هَزَمْنَا جُيُوشَ الْبَاطِلِ؛

ما (اهل بیت) ستون های حق را استوار و لشکریان باطل را متلاشی کردیم.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۱۲۰

حدیث (۴۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْقَلْبَ لَيَّ -تَجَلَّجُلُ فِي الْجَوْفِ يَطْلُبُ الْحَقَّ فَإِذَا أَصَابَهُ اطمأنَّ وَ قَرَّ؛

به راستی که دل در درون سینه بی قرار است و به دنبال حق می گردد و چون به آن رسید، آرام و قرار می گیرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۲۱

حدیث (۴۲) امام حسن مجتبی علیه السلام :

إِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ إِذَا عَلِمْنَا الْحَقَّ تَمَسَّكْنَا بِهِ

ما خاندانی هستیم که هر گاه حق را شناختیم ، بدان چنگ در می زنیم .

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۴۴، ص ۶۰

حدیث (۴۳) امام حسین علیه السلام:

لا يكمل العقل إلا باتباع الحق؛

عقل کامل نمی شود مگر با پیروی از حق.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵،

ص: ۴۱

جهل و نادانی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَعْظَمُ الْمَصَائِبِ الْجَهْلُ؛

بزرگ ترین مصیبت ها، نادانی است.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ص ۷۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

لَا يَزُكُو مَعَ الْجَهْلِ مَذْهَبٌ؛

هیچ آیینی، با نادانی رُشد نمی کند.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ص ۷۴

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

كَمْ مِنْ عَزِيزٍ أَذَلَّهُ جَهْلُهُ؛

چه بسیار عزیزانی که، نادانی اش او را خوار ساخت.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ص ۷۶

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

الْعَقْلُ يَهْدِي وَيُنْجِي، وَالْجَهْلُ يُغْوِي وَيُرْدِي؛

عقل راهنمایی می کند و نجات می دهد و نادانی گمراه می کند و نابود می گرداند.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ص ۵۱

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الْجَهْلُ أَصْلُ كُلِّ شَرٍّ؛

نادانی ریشه همه بدیهاست.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ص ۷۳

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

أَلْعِلْمُ قَاتِلُ الْجَهْلِ؛

دانش، نابود کننده نادانی است.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۴

حدیث (۷) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الْجَاهِلَ مَنْ عَصَى اللَّهَ وَإِنْ كَانَ جَمِيلَ الْمَنْظَرِ عَظِيمِ الْخَطْرِ؛

نادان کسی است که نافرمانی خدا کند، اگر چه زیبا چهره و دارای موقعیتی بزرگ باشد.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین، ص ۱۶۹

حدیث (۸) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

قَلْبٌ لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ مِّنَ الْحِكْمَةِ كَبِيتٍ خَرِبٍ فَتَعَلَّمُوا وَعَلَّمُوا وَتَفَقَّهُوا وَلَا تَمُوتُوا جُهَالًا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَعْذِرُ عَلَى الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمت نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و تعلیم دهید، بفهمید و نادان نمیرید. برآستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه ص ۶۰۰

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَخُذْ عَلَى الْجُهَالِ عَهْدًا بِطَلَبِ الْعِلْمِ حَتَّى أَخَذَ عَلَى الْعُلَمَاءِ عَهْدًا بِبَدْلِ الْعِلْمِ لِلْجُهَالِ، لِأَنَّ الْعِلْمَ كَانَ قَبْلَ الْجَهْلِ؛

خداوند از نادانان پیمان نگرفته که دانش بیاموزند، تا آنکه از عالمان پیمان گرفته که به نادانان بیاموزند، زیرا دانش، پیش از نادانی بود.

ص: ۴۲

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۴۱

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

الْجَهْلُ مُمِيتُ الْحَيَاءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقَاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۵

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

زكوهُ الْعَقْلِ اِحْتِمَالُ الْجُهَالِ؛

زکات عقل تحمل نادانان است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۵۶

حدیث (۱۲) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

خَيْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَعَ الْعِلْمِ وَ شَرُّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَعَ الْجَهْلِ؛

خیر دنیا و آخرت با دانش است و شر دنیا و آخرت با نادانی.

نهج الفصاحه ص ۴۶۶

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ كَثُرَ مِزَاجُهُ اسْتُجْهِلَ؛

هر کس زیاد شوخی کند، نادان شمرده می شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج ۵، ص ۱۸۳، ح ۷۸۸۳

حدیث (۱۴) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الزَّرْعَ يَبْتُ فِي السَّهْلِ وَلَا يَبْتُ فِي الصِّفَا فَكَذَلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَلَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ، لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ التَّوَاضِعَ آلَةَ الْعَقْلِ وَجَعَلَ التَّكَبُّرَ مِنْ آلِهِ الْجَهْلَ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص ۳۹۶

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

الصُّدُقُ عِزٌّ وَالْجَهْلُ ذُلٌّ؛

راستی عزت است و نادانی ذلت.

تحف العقول، ص ۳۵۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

لَا تَرَى الْجَاهِلَ إِلَّا مُفْرَطًا أَوْ مُفْرَطًا؛

همیشه جاهل یا افراط گر و تجاوزکار و یا کندرو و تفریط کننده است.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه ج ۱ ص ۱۹۴

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

لَا غِنَى كَالْعَقْلِ، وَلَا فَقْرٌ كَالْجَهْلِ، وَلَا مِيرَاثٌ كَالْأَدَبِ وَلَا ظَهِيرٌ كَالْمُشَاوَرَةِ؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و

ص: ۴۳

هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

وسایل الشیعه ج ۱۲ ص ۴۰- نهج البلاغه (للصبحی صالح) ص ۴۷۸

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

رُبَّ عَالِمٍ قَدْ قَتَلَهُ جَهْلُهُ ، وَ عِلْمُهُ مَعَهُ لَا يَنْفَعُهُ؛

چه بسیارند دانشمندانی که جهلشان آنها را کشته در حالی که علمشان با آنهاست، اما به حالشان سودی نمی دهد.

نهج البلاغه (للصبحی صالح) ص ۸۵۲-۴۸۵

حدیث (۱۹) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لَا فَقْرَ أَشَدَّ مِنَ الْجَهْلِ ، لَا مَالَ أَعُوذُ مِنَ الْعَقْلِ؛

هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

من لایحضره الفقیه ج ۴ ص ۳۷۲-اصول کافی (ط دارالحدیث)، ج ۱، ص ۵۸

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

الْجَهْلُ مُمِيتُ الْحَيَاءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقَاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۷۵

حدیث (۲۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعِلْمُ رَأْسُ الْخَيْرِ كُلِّهِ ، وَ الْجَهْلُ رَأْسُ الشَّرِّ كُلِّهِ ؛

دانایی سرآمد همه خوبی ها و نادانی سرآمد همه بدی هاست.

بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۴، ص ۱۷۵

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

أَلْعِلْمُ أَصْلُ كُلِّ خَيْرٍ، أَلْجَهْلُ أَصْلُ كُلِّ شَرٍّ؛

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم، ج ۱، ح ۸۱۸ و ۸۱۹

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّي وَ لَا مِنْ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَ مَا هُنَّ؟ قَالَ: حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يَعْيشُ بِهِ فِي النَّاسِ وَ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنِ مَعَاصِي اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ؛

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزوجل. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال، ج ۱، ص ۱۴۶

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام:

لا تُش - اور

ص: ۴۴

أَحْمَقُ وَلَا تَسْتَعِينَ بِكَذَّابٍ وَلَا تَتَّقِ بِمَوَدَّةِ مُلُوكٍ؛ بِأَحْمَقِ مَشُورَتِ نَكْنٍ وَازِ دَرُوعِ كُو يَارِي مَجُوعٍ وَبِهِ دُوسْتِي زَمَامِدَارَانِ اعْتِمَادِ
مَكْنٍ. بحار الانوار (ط-بيروت)، ج ٧٥، ص ٢٣٠

حدیث (٢٥) امام علی علیه السلام:

مِنَ الْخُرْقِ الْمَعَاجِلَهُ قَبْلَ الْإِمْكَانِ وَالْإِنَاءُ بَعْدَ الْفُرْصَةِ؛

شتاب کردن در کاری پیش از بدست آوردن توانایی و سستی کردن بعد از به دست آوردن فرصت از نادانی است.

وسایل شیعه ج ١٤، ص ٨٤

حدیث (٢٦) امام علی علیه السلام: الْجَاهِلُ لَا يَرْتَدِعُ، وَالْمَوَاعِظُ لَا يَنْتَفِعُ؛

نادان باز نمی ایستد (هیچ نهی و بازداشتی در او اثر نمی کند) و پند و اندرزها سودش نمی دهد.

شرح آقا جمال خوانساری بر دررالحم و غررالکلم ج ٢، ص ٣٥

حدیث (٢٧) امام علی علیه السلام: رَأْسُ الْجَهْلِ مُعَادَاهُ النَّاسِ.

سرآغاز نادانی، دشمنی با مردم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ج ٤، ص ٥١

ظن و گمان

حدیث (١) امام صادق علیه السلام :

حُسْنُ ظَنِّ بِاللَّهِ أَنْ لَا تَرْجُوَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا تَخَافَ إِلَّا ذَنْبَكَ.

گمان نیک به خداوند آن است که جز به او امیدوار نباشی و جز از گناه خودت نهراسی.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ج ٢، ص ٧٢ (باب حُسْنِ الظَّنِّ بِاللَّهِ عَزَّوَجَلَّ)

خدا و شناخت او

اسلام

حدیث (١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

وَمَنْ شَهِدَ شَهَادَةَ حَقٍّ لِيُحْيِيَ بِهَا حَقًّا امْرِيَّ ۖ مُسْلِمًا آتَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَوَجَّهَهُ نَوْزٌ مَدَّ الْبَصَرَ تَعْرِفُهُ الْخَلَائِقُ بِاسْمِهِ وَ نَسَبِهِ ۖ

کسی که برای زنده کردن حق یک مسلمان، شهادت حق بدهد، روز قیامت در حالی آورده می شود که پرتو نور چهره اش، تا چشم کار می کند دیده می شود و خلائق او را به نام و نسب می شناسند.

من لا يحضره الفقيه ج ۳ ص ۵۸ - الكافي (ط-الاسلاميه)، ج ۷، ص ۳۸۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِمَّا يُزَيَّنُ الْإِسْلَامَ الْإِخْلَاقُ الْحَسَنَةُ فِيمَا بَيْنَ النَّاسِ؛

خوش اخلاقی در بین مردم زینت اسلام است.

مشکات الانوار فی غرر الاخبار ص ۲۴۰

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْحَيَاءُ زِينَةُ الْإِسْلَامِ؛

ص: ۴۵

یا زینت اسلام است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱، ص ۴۸۸

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

اثافی الاسلام ثلاثه: الصلوه و الزکوة و الولایه، لا تصح واحده منهن الا بصاحبتهای؛

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی (ط-الاسلامیه)، جلد ۲، ص ۱۸

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام:

انّ الايمان افضل من الاسلام بدرجه، و التّقوى افضل من الايمان بدرجه و لم يعط بنو آدم افضل من اليقين؛

ایمان یک درجه بالاتر از اسلام است، و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف-رزن-د آدم چیزی ب-الات-ر از یقی-ن داده نشده است.

تحف العقول، ص ۴۴۵

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام:

انّ من فناء الإسلام و فناء المسلمین أن تصیر الأموال فی أیدی من لا یعرف فیها الحقّ و لا یصنع فیها المعروف

از (عوامل) نابودی اسلام و مسلمانان این است که اموال در دست کسانی باشد که حق و حقوق آن را نشناخته و با آن کار خیر انجام ندهند

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۴، ص ۲۵

مسلمان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

من نفس من مسلم کربته من کرب الدنيا نفس الله عنه کربته من کرب يوم القيامة و من یسر علی معسر الله علیه فی الدنيا و الآخره و من ستر علی مسلم ستر الله علیه فی الدنيا و الآخره؛

هر کس غمی از غم های دنیا را از مسلمانی برطرف نماید، خداوند غمی از غم های روز قیامت را از او برطرف کند و هر

کس بر شخص تنگدستی آسان بگیرد، خداوند در دنیا و آخرت بر او آسان گیرد و هر کس راز مسلمانی را بیوشاند، خداوند در دنیا و آخرت راز پوش وی شود.

نهج الفصاحه ص ۷۲۳

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ رَدَّ عَرَضٍ

ص: ۴۶

أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ الْبَتَّةَ.

هر که از آبروی برادر مسلمان خود دفاع کند مطمئناً بهشت بر او واجب می شود. وسائل الشیعه ج ۱۲، ص ۲۹۲

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

مَنْ كَانَ حَاجِبَهُ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ مَا كَانَ فِي حَاجَتِهِ أَخِيهِ.

کسی که در پی برآوردن نیاز برادر مسلمان خود باشد، تا زمانی که در این راه است خداوند هم در پی برآوردن حاجت او خواهد بود. وسائل الشیعه ج ۱۶، ص ۳۶۷

دین

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ خَانَ أَمَانَتَهُ فِي الدُّنْيَا وَلَمْ يَزِدَّهَا إِلَى أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَى غَيْرِ مِلَّتِي وَيَلْقَى اللَّهَ - وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ؛

کسی که در دنیا به امانتی خیانت کند و آن را به صاحبش برنگرداند و آنگاه بمیرد بر دین من نمرده است و با خدا دیدار می کند در حالی که بر او خشمگین است.

جامع الاحادیث الشیعه، ج ۲۳، ص ۱۱۵۴

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

أَبْصَرَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ رَجُلًا شَعَثًا شَعْرُ رَأْسِهِ وَسَيْحَةً ثِيَابُهُ، سَيِّئَةً حَالُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مِنْ الدِّينِ الْمُتَعَهُ وَإِظْهَارُ النِّعَمِ؛

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله مردی را دیدند که موهای ژولیده و جامه ای چرکین و سر و وضع نامرتبی داشت، فرمودند: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۶، ص ۴۳۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مَنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ؟ صَلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ، فَإِنَّ فَسَادَ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ؛

آیا شما را به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاه نکنم؟ آن چیز اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن

رابطه میان مردم ریشه کن کننده دین است.

ص: ۴۷

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما من شاب تزوج في حدائه سنه إلا عَجَّ شَيْطَانُهُ : يا وَيْلَهُ ، يا وَيْلَهُ! عَصَمَ مِنِّي ثُلٌّ - ثِي دِينِهِ ، فَلَيْتَقِي اللَّهَ - الْعَبْدُ فِي الثُّ - لُثِّ الْبَاقِي ؛
هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای بر من ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ،
مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سوم باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد .

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۴ ، ص ۱۴۹ - نوادر (راوندی) ص ۱۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْغَيْبَةُ أَسْرَعُ فِي دِينِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ مِنَ الْكَلْبَةِ فِي جَوْفِهِ؛

غیبت کردن در (نابودی) دین مسلمان مؤثرتر از خوره در درون اوست.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۵۷

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ - فَرَضَ الْجِهَادَ وَ عَظَّمَهُ وَ جَعَلَهُ نَصْرَهُ وَ نَاصِرَهُ . وَاللَّهُ مَا صَلَحَتْ دُنْيَا وَ لَا دِينٌ إِلَّا بِهِ؛

در حقیقت خداوند جهاد را واجب گردانید و آن را بزرگداشت و مایه پیروزی و یاور خود قرارش داد. به خدا سوگند کار
دنیا و دین جز با جهاد درست نمی شود.

الکافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۸ - وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۵

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا فَقَهَّهُمْ فِي الدِّينِ وَ وَقَّرَ صِيغَةَ غَيْرُهُمْ كَبِيرُهُمْ وَ رَزَقَهُمُ الرِّقَقَ فِي مَعِيشَتِهِمْ وَ الْقَصَدَ فِي نَفَقَاتِهِمْ وَ بَصَّرَهُمْ
عُيُوبَهُمْ فَيَتُوبُوا مِنْهَا؛

هرگاه خداوند برای خانواده ای خیر بخواهد آنان را در دین دانا می کند، کوچک ترها بزرگ ترهایشان را احترام می نمایند،
مدارا در زندگی و میانه روی در خرج روزیشان می نماید و به عیوبشان آگاهشان می سازد تا آنها را برطرف کنند.

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَتَى غَتِيَا فَتَوَاضَعَ لَهُ لِعِغَاهُ ذَهَبَ ثُلُثَا دِينِهِ؛

هر کس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین برود.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۵۰۸، حکمت ۲۲۸

حدیث (۹) امام رضا علیه السلام:

لَا يَسْتَكْمِلُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى تَكُونَ فِيهِ خِصَالُ ثَلَاثٍ: التَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ وَحُسْنُ التَّقْدِيرِ فِي الْمَعِيشَةِ، وَالصَّبْرُ عَلَى الرَّزَايَا؛

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: دین شناسی، تدبیر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول، ص ۳۲۴

حدیث (۱۰) امام حسین علیه السلام:

لَا تَرْفَعُ حَاجَتَكَ إِلَّا إِلَى إِلَهِي أَوْ إِلَى ثَلَاثَةٍ: إِلَهِي ذِي دِينِي، أَوْ مَوْلَى رُؤَسَائِكُمْ أَوْ حَسَبِكُمْ؛

جز به یکی از سه نفر حاجت مبر: به دیندار، یا صاحب مروت، یا کسی که اصالت خانوادگی داشته باشد.

تحف العقول، ص ۲۴۷

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

لِكُلِّ شَيْءٍ وَجْهٌ وَوَجْهٌ دِينِكُمُ الصَّلَاةُ؛

هر چیز دارای سیماست، سیمای دین شما نماز است.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۳، ص ۲۷۰

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ لَا يُخْلَقُ عَلَى الْكُذْبِ وَلَا عَلَى الْخِيَانَةِ وَخِصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي الْمُنَافِقِ، سَمْتُ حَسَنٌ وَفِقَّةٌ فِي السُّنَّةِ؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص ۳۶۷

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

إِجْعَلِ الدِّينَ كَهْفَكَ وَالْعَدْلَ سَيْفَكَ تَنْجُ مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَ تَظْفَرُ عَلَيَّ كُلَّ عَدُوٍّ؛

دین را پناهگاه و عدالت را اسلحه خود قرار ده تا از هر بدی نجات پیدا کنی و بر هر دشمنی پیروز گردی.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۱ ص ۳۱۹-تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۸۶

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّمَا يُدْرِكُ الْخَيْرَ كُلُّهُ بِالْعَقْلِ، وَ لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ؛

ص: ۴۹

مه خوبی ها با عقل شناخته می شوند و کسی که عقل ندارد، دین ندارد.

تحف العقول، ص ۵۴

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ صَاحِبَ الدِّينِ فَكَّرَ ف-ع-ل-تَهُ السَّكِينَةُ وَ اسْت-كَانَ ف-تَوَاضَعَ وَ قَبِعَ فَاسْتَتَعْنَى وَ رَضِيَ بِمَا أُعْطِيَ وَ انْفَرَدَ فَكَفَى الْأَخْوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرًّا وَ خَلَعَ الدُّنْيَا فَتَحَامَى الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسِيْدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّةُ وَ لَمْ يُخَفِ النَّاسَ ف-ل-م-يَخْفُهُمْ وَ لَمْ يُذْنِبْ إِلَيْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ فَفَازَ وَ اسْتَكْمَلَ الْفُضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِيَةَ فَأَمِنَ النَّدَامَةَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است. مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی کند

پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کشد.

امالی مفید، ص ۵۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الظَّنِّ رَاحَةُ الْقَلْبِ وَ سَلَامَةُ الدِّينِ؛

خوش گمانی، مایه آسایش قلب و سلامت دین است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۲۵۳

حدیث (۱۷) امام سجاد علیه السلام :

قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَخْبِرْنِي بِجَمِيعِ شَرَايِعِ الدِّينِ، قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قَوْلُ الْحَقِّ وَ الْحُكْمُ بِالْعَدْلِ وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ؛

به امام سجاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید، امام علیه السلام فرمودند: حقگویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

حدیث (۱۸) امام محمد باقر علیه السلام :

اتَّقُوا اللَّهَ وَصُونُوا دِينَكُمْ بِالْوَرَعِ ؛

تقوای خدا پیشه کنید و دینتان را با ورع و تقوا حفظ کنید.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۷۶

حدیث (۱۹) امام رضا علیه السلام :

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَرَكَ دُنْيَاهُ لِدِينِهِ وَ دِينَهُ لِدُنْيَاهُ؛ از ما نیست آن که دنیای خود را برای دینش و دین خود را برای دنیایش ترک گوید. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۸، ص ۲۲۳ - بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۳۴۶

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

أَفَهُ الدِّينِ الْحَسَدُ وَالْعُجْبُ وَالْفَخْرُ؛ آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۰۷

ایمان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

الصَّلَاةُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ فِيهَا مَرْضَاةُ الرَّبِّ عَزَّ وَجَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ النَّبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّي حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ هُدًى وَ اِيْمَانٌ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال، ج ۲، ص ۵۲۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله:

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةُ النَّبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَصْلُ الْاِيْمَانِ وَ رَاحَةُ الْبَدَانِ وَ كَرَاهِيَةٌ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْعَدَاءِ وَ اِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولُ الْعَمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ؛ نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضد

دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی)، ج ۱، ص ۱۹۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ؛ هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید میهمانش را گرامی دارد.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۶، ص ۲۸۵

حدیث (۴) امام حسن عسکری علیه السلام:

فی تفسیر قوله تعالی «وَقُولُوا لِلنَّاسِ

ص: ۵۱

حُسْنًا» قَالَ: قُولُوا لِلنَّاسِ كُلِّهِمْ حُسْنًا مُؤْمِنِهِمْ وَ مُخَالَفِهِمْ، أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ فَيَسِيْطُ لَهُمْ وَ جِهَهُ وَ أَمَّا الْمُخَالَفُونَ فَيَكَلِّمُهُمْ بِالْمَدَارَاهِ لِاجْتِدَابِهِمْ إِلَى الْإِيمَانِ. فَإِنْ اسْتَرَّ مِنْ ذَلِكَ بِكَفِّ شُرُورِهِمْ عَنِ نَفْسِهِ وَ عَنِ إِخْوَانِهِ الْمُؤْمِنِينَ؛

در تفسیر آیه «با مردم به زبان خوش سخن بگویند» فرمود: یعنی با همه مردم، چه مؤمن و چه مخالف، به زبان خوش سخن بگویند. مؤمن، به هم مذهببان، روی خوش نشان می دهد و با مخالفان، با مدارا سخن می گوید تا به ایمان، جذب شوند و حتی اگر نشدند، با این رفتار، از بدی های آنان در حق خود و برادران مؤمنش، پیشگیری کرده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۲، ص ۲۶۱

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام فرمود:

إِذَا تَهَّمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ إِنَّمَا الْإِيمَانُ مِنْ قَلْبِهِ كَمَا يَنْمَاثُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ؛

هرگاه مؤمن به برادر [دینی] خود تهمت بزند، ایمان در قلب او از میان می رود، همچنان که نمک در آب، ذوب می شود.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۶۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَوْعَفُ الْإِيمَانِ؛ هر کس از شما منکری ببیند باید با دست و اگر نتوانست با زبان و اگر نتوانست با قلبش آن را تغییر دهد، که پائین ترین درجه ایمان همین (تغییر قلبی) است.

نهج الفصاحه، ص ۷۶۸، ح ۳۰۱۰

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

(علامه) الْإِيمَانُ أَنْ تُؤَثِّرَ الصُّدْقَ حَيْثُ يَضُرُّكَ عَلَى الْكُذْبِ حَيْثُ يَنْفَعُكَ؛ (نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۵۵۶ حکمت ۴۵۸

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْغَيْرَةُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْمِدَاءُ مِنَ النِّفَاقِ؛ غیرت

از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

من لا يحضر الفقيه، ج ۳، ص ۴۴۴، نهج الفصاحه، ص ۵۸۷، ح ۲۰۴۵

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله:

لا- يُكْمَلُ الْمُؤْمِنُ إِيمَانَهُ حَتَّى يَحْتَوِيَ عَلَى مِائَةٍ وَ ثَلَاثِ خِصَالٍ... لا يَقْبَلُ الْبَاطِلُ مِنْ صِدِّيقِهِ وَ لا يُرَدُّ الْحَقُّ مِنْ عَدُوِّهِ...؛ ایمان مؤمن کامل نمی شود، مگر آن که ۱۰۳ صفت در او باشد... باطل را از دوستش نمی پذیرد و در مقابله با دشمن، حق را پایمال نمی کند.

التمحيص، ص ۷۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۶۴، ص ۳۱۱

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله:

ثَلَاثُ خِصَالٍ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَقَدِ اسْتَبَدَّتْ - كَمَلَتْ خِصَالُ الْإِيمَانِ: الَّذِي إِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاةً فِي بَاطِلٍ وَ إِنْ غَضِبَ لَمْ يُخْرِجْهُ مِنَ الْحَقِّ وَ لَوْ قَدَّرَ لَمْ يَتَعَاطَ مَا لَيْسَ لَهُ؛ سه ویژگی است که در هر کس یافت شود، ویژگی های ایمان کامل می گردد: آن که وقتی خشنود گردد، خشنودی اش او را به باطل نکشاند و خشمش او را به هنگام خشم، از حق برون نبرد و هر گاه توان یافت، به آنچه از او

نیست، دست درازی نکند.

الاصول الستة عشر (ط-دارالشبستری)، ص ۳۵

حدیث (۱۱) امام رضا علیه السلام:

لا يَسْتَكْمِلُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى تَكُونَ فِيهِ خِصَالٌ ثَلَاثٌ: التَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ وَ حُسْنُ التَّقْدِيرِ فِي الْمَعِيشَةِ، وَالصَّبْرُ عَلَى الرَّزَايَا؛ هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: دین شناسی، تدبیر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص ۳۲۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

لا يَكْمَلُ إِيمَانُ امْرِئٍ حَتَّى يُحِبَّ مَنْ أَحَبَّ اللَّهُ وَ يُبْغِضَ مَنْ أَبْغَضَ اللَّهُ؛ ایمان هیچ کس کامل نمی شود مگر هر که را خدا دوست دارد

دوست داشته باشد و آن که را خدا دشمن دارد دشمن داشته باشد.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)، ج ۱۸، ص ۵۱

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام فرمود:

إِنَّ مِنْ حَقِيقَةِ الْإِيمَانِ أَنْ تُؤَثِّرَ الْحَقُّ وَإِنْ ضَرَّكَ عَلَى الْبَاطِلِ وَإِنْ نَفَعَكَ وَأَنْ لَا يَجُوزَ مَنْطِقُكَ عِلْمَكَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

محاسن، ج ۱، ص ۲۰۵

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَا آمَنَ بِي مَنْ بَاتَ شَبَعَانَ وَجَارُهُ طَاوِيَا، مَا آمَنَ بِي مَنْ بَاتَ كَاسِيَا وَجَارُهُ عَارِيَا؛ بِهِ مِنْ إِيْمَانٍ نِيَّابْرَدَةٍ أَسْتَ أَنْ كَسَّ كَيْ شَبَّ سِيرَ بِخَوَابِدٍ وَهَمْسَايَهْ أَشْ كَرَسَنَهْ بَاشَد. بِهِ مِنْ إِيْمَانٍ نِيَّابْرَدَةٍ أَسْتَ أَنْ كَسَّ كَيْ شَبَّ پُوشِيْدَهْ بِخَوَابِدٍ وَهَمْسَايَهْ أَشْ بَرَهْنَهْ بَاشَد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۸، ص ۴۲۹، ح ۹۸۹۷

حدیث (۱۵) امام کاظم علیه السلام :

الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْيَمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْيَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ؛ حَيَاةً مِنْ إِيْمَانٍ وَ إِيْمَانٌ فِي بَهْشْتِ اسْتِ وَ بَدْرَبَانِي اَزْ بِي مَهْرِي وَ بَدْرَبْتَارِي اسْتِ وَ بَدْرَبْتَارِي دَرْ جَهَنَّمِ اسْتِ.

تحف العقول، ص ۳۹۴ - وسائل الشيعه، ج ۱۶، ص ۳۶ - بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۳۰۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام فرمود:

السَّخَاءُ مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ، وَهُوَ عِمَادُ الْإِيمَانِ، وَلَا يَكُونُ مُؤْمِنًا إِلَّا سَخِيًّا، وَلَا يَكُونُ سَخِيًّا إِلَّا ذُو يَقِينٍ وَهَمِّهِ عَالِيهِ؛ لِأَنَّ السَّخَاءَ شُعَاعُ نُورِ الْيَقِينِ، وَمَنْ عَرَفَ مَا قَصَدَ هَانَ عَلَيْهِ مَا بَدَّلَ؛ سَخَاوَاتٍ مِنْ أَخْلَاقِ رَسَالِمِ بَرَانٍ وَ سَتُونِ إِيْمَانِ اسْتِ. هِيْجْ مُؤْمِنِي نِيْسْتِ مَكْرَ أَنْ كَيْ بَخْشَنْدَهْ اسْتِ وَ تَنَهَا أَنْ كَسَّ بَخْشَنْدَهْ اسْتِ كَيْ اَزْ يَقِينٍ وَ هَمَّتْ وَالا بَرْخُورْدَارِ بَاشَد؛ زِيْرَا

ص: ۵۴

که بخشدگی

پرتو نور یقین است . هر کس هدف را بشناسد بخشش بر او آسان شود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، ج ۷، ص ۱۷-بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۶۸، ص ۳۵۵

حدیث (۱۷) امام کاظم علیه السلام :

إياك وَ المِزَاحَ فَإِنَّهُ يَذْهَبُ بِثُورِ إيمانِكَ؛ از شوخی (بی مورد) بپرهیز، زیرا که شوخی نور ایمان تو را می برد.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۶۶۵-من لا يحضره الفقيه ، ج ۴، ص ۴۰۸

حدیث (۱۸) حضرت فاطمه زهرا علیها السلام :

فَفَرَضَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً مِنَ الشُّرْكِ... وَ الْعَدْلَ تَسْكِيناً لِلْقُلُوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۵۶۸

حدیث (۱۹) امام حسن عسکری علیه السلام :

حَصَلَتَانِ لَيْسَ فَوْقَهُمَا شَيْءٌ: الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَ نَفْعُ الْإِخْوَانِ؛

دو خصلت است که بالاتر از آنها چیزی نیست: ایمان به خدا و سود رساندن به برادران.

مستدرک الوسائل ج ۱۲، ص ۳۹۱-تحف العقول ص ۴۸۹-بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۷۴

حدیث (۲۰) امام محمد باقر علیه السلام:

إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قُفْلًا- وَ قُفْلُ الْإِيمَانِ الرَّفْقُ؛ هر چیزی قفلی دارد و قفل ایمان مدارا کردن و نرمی است. کافی (ط-

الاسلامیه، ج ۲، ص ۱۱۸

حدیث (۲۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُ مَا كُنْتَ؛

برترین ایمان آن است که معتقد باشی هر کجا هستی خداوند با توست.

حدیث (۲۲) امام رضا علیه السلام

أَحْسَنُ النَّاسِ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَ أَلَطْفُهُمْ بِأَهْلِهِ، وَ أَنَا أَلَطْفُكُمْ بِأَهْلِي؛

نیکوترین مردم از نظر ایمان، خوش خلق ترین و با لطفترین آنها نسبت به اهل خویش است.

عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۳۸

حدیث (۲۳) امام رضا علیه السلام:

إِنَّ الْإِيمَانَ أَفْضَلُ مِنَ الْإِسْلَامِ بِدَرَجَةٍ، وَ التَّقْوَى أَفْضَلُ مِنَ الْإِيمَانِ بِدَرَجَةٍ وَ لَمْ يَعْطِ بَنُو آدَمَ أَفْضَلُ مِنَ الْيَقِينِ؛

ایمان یک درجه بالاتر از اسلام است، و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف-رزن-د آدم چیزی ب-الات-را از یقی-ن داده نشده

ص: ۵۵

است.

تحف العقول، ص ۴۴۵

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام فرمود:

مَنْ تَعَصَّبَ أَوْ تُعَصِّبَ لَهُ فَقَدْ خَلَعَ رَبْقَةَ الْإِيمَانِ مِنْ عُنُقِهِ؛

کسی که از چیزی طرفداری مصرّانه و نابجا کند یا اینکه از جانب دیگران به نفع او طرفداری نابجا شود (و او خشنود باشد) محققاً که ریسمان ایمان را از گردن خویش باز کرده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۷

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام فرمود: من افطر یوما من شهر رمضان خرج روح الایمان منه؛

هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ایمان از او جدا می شود.

وسائل الشیعه ج ۱۰، ص ۲۴۶ - من لا یحضره الفقیه ج ۲، ص ۱۱۸

حدیث (۲۶) پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

لَا يَسْتَكْمِلُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَدَعَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا.

هیچکس حقیقت ایمان را کامل نمی کند مگر اینکه جدال لفظی را رها کند، هر چند حق با او باشد.

بحار الانوار ج ۲ ص ۱۳۸

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام:

لَا يَصْدُقُ إِيْمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَكُونَ بِمَا فِي يَدِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَوْ ثَقَّ مِنْهُ بِمَا فِي يَدِهِ.

ایمان هیچ بنده ای راستین نمی شود مگر زمانی که اعتمادش به آنچه نزد خداست از اعتمادش به آنچه در دست خود دارد بیشتر باشد.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۵۲۹ - شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)، ج ۱۹، ص ۲۱۶

حدیث (۲۸) پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

لَيْسَ الْإِيمَانُ بِالْتَّحَلِّيِّ وَ لَا بِالْتَّمَنِّيِّ، لَكِنَّ الْإِيمَانَ مَا خَلَصَ فِي الْقَلْبِ وَ صَدَّقَهُ الْأَعْمَالُ.

ایمان به صرف ادعا و آرزو نیست، بلکه ایمان آن است که خالصانه در جان و دل قرار گیرد و اعمال هم آنرا تایید کند.

تحف العقول ص ۳۷۰

حدیث (۲۹) امیرالمؤمنین امام علی (ع) فرمودند:

لَا يَجِدُ أَحَدُكُمْ طَعْمَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيَخْطِئُهُ وَ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيَصِيبِهِ.

هیچ یک از شما مزه ایمان را نخواهد چشید تا اینکه بداند، آنچه به او رسیده،

ص: ۵۶

نمی توانست به او نرسد و آنچه به او نرسیده ممکن نبود به او اصابت کند و برسد

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۸

حدیث (۳۰) امام صادق (ع) فرمودند:

كَانَ امِيرُ الْمُؤْمِنِينَ كَثِيرًا مَا يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ يَا أَيُّهَا النَّاسُ! دِينُكُمْ دِينُكُمْ فَإِنَّ السَّيِّئَةَ فِيهِ خَيْرٌ مِنَ الْحَسَنَةِ فِي غَيْرِهِ وَ السَّيِّئَةُ فِيهِ تُغْفَرُ وَ الْحَسَنَةُ فِي غَيْرِهِ لَا تُقْبَلُ.

امیرالمومنین بسیار در خطبه خود می فرمود: ای مردم دینتان را بپایید دینتان را. بدی در این دین، بهتر است از نیکی در دین های دیگر. گناه و بدی در این دین آمرزیده است و نیکی در غیر آن، پذیرفته نمی شود.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۶۴

حدیث (۳۱) امام صادق (ع) فرمودند:

قُلْتُ لَهُ مَا الَّذِي يُثَبِّتُ الْإِيمَانَ فِي الْعَبْدِ قَالَ الْوَرَعُ وَالَّذِي يُخْرِجُهُ مِنْهُ قَالَ الطَّمَعُ.

به امام صادق (ع) چه چیز ایمان را در بنده استوار می سازد؟ فرمود: پرهیز از محرمات. و چه چیز بنده را از ایمان خارج می کند؟ فرمود: طمع.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۰

مومن

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوْ لَا أُدَلُّ - كُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَ - كُمْ؟

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر را دوست بدارید. آیا می خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار فی غرر الاخبار، ص ۱۲۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ سَبْعَةَ حُقُوقٍ، فَأَوْجِبُهَا أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ حَقًّا وَإِنْ كَانَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى وَالِدَيْهِ، فَلَا يَمِيلَ لَهُمْ عَنِ الْحَقِّ؛

مؤمن را بر مؤمن،

ص: ٥٧

هفت حق است. واجب ترین آنها این است که آدمی تنها حق را بگوید، هر چند بر ضد خود یا پدر و مادرش باشد و به خاطر آنها از حق منحرف نشود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۹، ص ۴۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۱، ص ۲۲۳

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَحْصَى عَلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ عَيْبًا لِيَعْيِيَهُ بِهِ يَوْمًا مَا كَانَ مِنْ أَهْلِ هَذِهِ الْآيَةِ قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ؛

هر کس درصدد عیب جویی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارند، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می داند و شما نمی دانید.

مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۱۱۰، ح ۱۰۳۷۹

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ، مِنْ كَرَامَةِ الْمُؤْمِنِ عَلَى اللَّهِ أَنْ تَهُ لَمْ يَجْعَلْ لِأَجَلِهِ وَقْتًا حَتَّى يَهْمَ بِبَائِقِهِ فَإِذَا هَمَّ بِبَائِقِهِ قَبَضَهُ إِلَيْهِ؛

ای علی! از ارجمندی مؤمن در نزد خدا این است که برایش وقت مرگ، معین نفرموده است، تا زمانی که قصد شری کند. آن گاه خداوند جانش را بستاند.

عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۳۶

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ شَدَّ ظَهْرُ الْمُؤْمِنِ وَ مَنْ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ أَرْغَمَ أَنْفَ الْمُنَافِقِ وَ أَمِنْ كَيْدِهِ؛

هر کس امر به معروف کند به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از

مکر او در امان می ماند.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۵۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ وَاسَى الْفَقِيرَ وَأَنْصَفَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ فَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ حَقًّا؛

هر کس به نیازمند کمک مالی کند و با مردم منصفانه رفتار نماید چنین کسی مؤمن حقیقی است.

خصال، ج ۱، ص ۴۷

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ فَوَّضَ إِلَى الْمُؤْمِنِ أُمُورَهُ كُلَّهَا وَلَمْ يُفَوِّضْ إِلَيْهِ أَنْ يَكُونَ ذَلِيلًا. أَمَا تَسْمَعُ اللَّهُ تَعَالَى يَقُولُ: (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ)؟ فَالْمُؤْمِنُ يَكُونُ عَزِيزًا وَلَا يَكُونُ ذَلِيلًا. قَالَ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَعَزُّ مِنَ الْجَيْلِ لِأَنَّ الْجَيْلَ يُسْتَقَلُّ مِنْهُ بِالْمَعَاوِلِ وَالْمُؤْمِنُ لَا يُسْتَقَلُّ مِنْ دِينِهِ بِشَيْءٍ؛

خداوند اختیار همه کارها را به مؤمن داده اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده ای که خدای تعالی می فرماید: «عزت از آن خدا و رسولش و مؤمنین است»؟ پس، مؤمن عزیز است و ذلیل نیست. [در ادامه] فرمودند: مؤمن از کوه محکم تر است، زیرا از کوه با ضربات تیشه کم می شود اما با هیچ وسیله ای از دین مؤمن نمی توان کاست.

التهدیب الاحکام، ج ۶، ص ۱۷۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغِطُّ وَلَا يَحْسُدُ وَالْمُنَافِقُ يَحْسُدُ وَلَا يَغِطُّ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد.

(غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۰۷

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

سِتَّةٌ لَا تَكُونُ فِي الْمُؤْمِنِ: الْعُسْرُ وَالنَّكَةُ وَالْحَسَدُ وَاللَّجَاجَةُ وَالْكَذِبُ وَالْبَغْيُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

ص: ۵۹

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ بِشَهْوَةِ أَهْلِهِ، الْمُنَافِقُ يَأْكُلُ أَهْلَهُ بِشَهْوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۴، ص ۱۲، ح ۶

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ إِذَا غَضِبَ لَمْ يُخْرِجْهُ غَضَبُهُ مِنْ حَقِّ وَإِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاهُ فِي بَاطِلٍ وَالَّذِي إِذَا قَدَرَ لَمْ يَأْخُذْ أَكْثَرَ مِمَّا لَهُ؛

مؤمن چون خشمگین شود، خشمش او را از حق بیرون نبرد و چون خشنود شود، خشنودیش او را به باطل نکشاند و چون قدرت یابد بیش از حق خود نگیرد.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص ۳۰۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۲۰۹، ح ۸۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا) - : أَيِّ لِلنَّاسِ كُلِّهِمْ مُؤْمِنِهِمْ وَمُخَالَفِهِمْ ، أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ فَيَسِيئُ لَهُمْ وَجْهَهُ ، وَأَمَّا الْمُخَالَفُونَ فَيُكَلِّمُهُم بِالْمُدَارَاهِ لِاجْتِدَابِهِمْ إِلَى الْإِيمَانِ ، فَإِنَّهُ بِأَيْسَرٍ مِنْ ذَلِكَ يَكْفُ شُرُورَهُمْ عَنِ نَفْسِهِ ، وَعَنْ إِخْوَانِهِ الْمُؤْمِنِينَ؛

درباره آیه (و با مردم سخن نیکو گوید) فرمود: مقصود همه مردمان اعم از مؤمن و کافر است. اما با مؤمنان باید گشاده رو بود و اما با کافران باید به نرمی و مدارا سخن گفت، تا به سوی ایمان کشیده شوند و کمترین ثمرش این است که خود و برادران مؤمنش را از گزند آنان مصون می دارد.

مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول، ج ۹، ص ۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۲، ص ۴۰۱، ح ۴۲

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ صَدُوقُ اللِّسَانِ بَدُولُ الْحَسَانِ؛

مؤمن بسیار راستگو و بسیار نیکوکار است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۸۹، ح ۱۵۲۱-شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم، ج ۲،

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ دَعِبٌ لَعِبٌ وَ الْمُنَافِقُ قَطْبٌ غَضِبٌ؛

مؤمن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول، ص ۴۹

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى رَسِّ يَتِيمٍ تَرَحُّمًا لَهُ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مَرَّتْ يَدُهُ عَلَيْهَا حَسَنَةً؛

هیچ مرد و زن مؤمنی نیست که دست محبت بر سر یتیمی بگذارد، مگر این که خداوند به اندازه هر تار مویی که بر آن دست کشیده است ثوابی برایش بنویسد.

وسایل الشیعه، ج ۲۱، ص ۳۷۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۲، ص ۴، ح ۹

حدیث (۱۶) امام رضا علیه السلام:

مَنْ فَرَجَ عَنِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ نَفَرَ رَجَّ اللَّهُ عَنْ قَلْبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

هر کس اندوه و مشکلی را از مومنی بر طرف نماید خداوند در روز قیامت ان-دوه را از قلبش بر طرف سازد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۰۰ [News/hadis/archive.aspx/.../...]

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ بَشْرَةٌ فِي وَجْهِهِ وَ حُزْنُهُ فِي قَلْبِهِ؛

شادی مومن در رخسار او و اندوهش در دل است.

مجموعه رسایل در شرح احادیثی از کافی ج ۲، ص ۲۴۱

حدیث (۱۸) امام حسن عسکری علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ بَرَكَهٌ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ حُجَّةٌ عَلَى الْكَافِرِ؛

مومن برای مومن برکت و برای کافر، اتمام حجت است.

تحف العقول، ص ۴۸۹

حدیث (۱۹) امام موسی کاظم علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ مِثْلُ كَفَّتِي الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَائِهِ؛

مومن همانند دو کفه ترازوست. هرگاه به ایمانش افزوده گردد، به بلایش نیز افزوده می گردد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۲، ص ۴۳۷ - تحف العقول، ص ۴۰۸

حدیث (۲۰) امام حسن عسکری علیه السلام:

عَلَامَاتُ الْمُؤْمِنِ خَمْسٌ: ... وَ الْجَهْرُ بِ- «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»؛

نشانه های مؤمن پنج چیز است: ... و بلند گفتن بسم الله الرحمن الرحيم.

تهذیب الأحکام، ج ۶

ص: ۶۱

حدیث (۲۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ وَسَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ فَهُوَ الْمُؤْمِنُ؛

هر کس از بدی اش ناراحت و از خوبی اش خوشحال شود، پس او مؤمن است.

وسایل الشیعه، ج ۱۶، ص ۹۲

حدیث (۲۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بَيَّهَ الْمُؤْمِنُ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَبَيَّهَ الْمُنَافِقُ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ؛

نیت مؤمن بهتر از عمل او و نیت منافق بدتر از عمل اوست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱، ص ۹۱

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَى يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَالُ يَعْسُوبُ الْمُنَافِقِينَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

الأمالی (طوسی)، ص ۳۵۵

حدیث (۲۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مِعَاءٍ وَاحِدَةٍ وَالْمُنَافِقُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

وسائل الشیعه، ج ۲۴، ص ۲۴۱

حدیث (۲۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هَمَّتْهُ فِي الصَّلَاةِ وَالصَّيَامِ وَالْعِبَادَةِ وَالْمُنَافِقُ هَمَّتْهُ فِي الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ كَالْبُهَيْمَةِ؛

هَمَّتْ مُؤْمِنٌ فِي نَمَازٍ وَرُزْءٍ وَعِبَادَةٍ اسْتَوَى وَهَمَّتْ مَنَافِقٌ فِي خُورْدِنِ وَنُوشِيدِنِ؛ مَانِدِ حَيَوَانَاتِ.

تنبيه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام)، ج ۱، ص ۹۹

حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ خَامِهِ الزَّرْعِ تُكْفِنُهَا الرِّيحُ كَذَا وَكَذَا وَكَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ تُكْفِيهِ الْأَوْجَاعُ وَالْأَمْرَاضُ وَ مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الْإِرْزَبِيِّ الْمُسْتَقِيمَةِ الَّتِي لَا يُصِيبُهَا شَيْءٌ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمَوْتُ فَيَقْصِفُهُ قَاصِفًا؛

مَثَلُ مُؤْمِنٍ مَانِدِ سَاقِهِ كَاشْتَهَ اسْتَوَى كِه بَادِهَ آن رَا بِه اَيْنِ سَوِ وَ آن سَوِ خَمِ مِي كِنْدِ هَمِ چِنِينِ مُؤْمِنِ رَا دَرْدِهَ وَ بِيْمَارِيهَ خَمِ مِي كِنْدِ وَ مَثَلِ مَنَافِقِ مَانِدِ عَصَايِ آهْنِي اسْتَوَى كِه چيزِي بِه اَوِ نَمِي رَسَدِ تَا اَيْنَكِه مَرگِ اَوِ فَرَا رَسَدِ وَ اَوِ رَا سَخْتِ مِي شَكِنْدِ.

الكافي (ط-الاسلاميه)، ج ۲، ص ۲۵۸

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ

ص: ۶۲

بِشَيْءٍ يُدَبِّرُهُ قَلْبُهُ ثُمَّ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَإِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِشَيْءٍ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِهِ؛

زبان مؤمن در پس دل اوست، هر گاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هر گاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبيه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام)، ج ۱، ص ۱۰۶

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا اسْتَعْنَى شَكَرَ... وَ الْمُنَافِقُ إِذَا اسْتَعْنَى طَغَى؛

مؤمن هنگام بی نیازی شکر می گزارد و منافق هر گاه بی نیاز شود طغیان می کند.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا تَكَلَّمَ ذَكَرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا تَكَلَّمَ لَعَا؛

مؤمن هر گاه سخن گوید یاد (خدا) می کند و منافق هر گاه سخن گوید بیهوده گویی می کند.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ مَنْ يُرَى يَقِينُهُ فِي عَمَلِهِ، وَ الْمُنَافِقُ مَنْ يُرَى شَكُّهُ فِي عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۲، ص ۵۴۴، ح ۳۵۵۱

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

شُكْرُ الْمُؤْمِنِ يَظْهَرُ فِي عَمَلِهِ؛

سپاسگزاری مؤمن در کردارش آشکار می شود، [اما سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی رود].

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۴، ص ۱۵۹، ح ۵۶۶۱

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

عَلَى لِسَانِ الْمُؤْمِنِ نُورٌ يَسْطَعُ وَعَلَى لِسَانِ الْمُنَافِقِ شَيْطَانٌ يَنْطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۲۰، ص ۲۸۰، ح ۲۱۸

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ

ص: ۶۳

كَثْرَةَ أَمْوَالٍ عَدُوٌّ لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَعْسُوبُ الْمُنَافِقِينَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پیشوای منافقان است.

التمحيص، ص ۴۸

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ مِنْ مُنِيبٍ مُسْتَعْفِرٍ تَوَّابٌ

مؤمن بازگشت کننده به خدا، آمرزش خواه و توبه کننده است

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۱، ص ۳۴۰، ح ۱۲۸۸

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام :

المؤمن حيي غني موقن تقي.

مؤمن شرمناک توانگر یقین دان پرهیزگار است

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۲، ص ۶۴، ح ۱۸۵۲

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام :

وَرِعَ الْمُؤْمِنُ يَظْهَرُ فِي عَمَلِهِ؛

پرهیزکاری مؤمن در رفتارش آشکار می شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۶، ص ۲۴۱، ۱۰۱۲۹

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا نَظَرَ اعْتَبَرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا نَظَرَ لَهَا؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سرگرمی است.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إِذَا سَكَتَ فَكَّرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا سَكَتَ سَهَا؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إِذَا أَصَابَتْهُ شِدَّةٌ صَبَرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا أَصَابَتْهُ شِدَّةٌ ضَغَا؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

عِلْمُ الْمُنَافِقِ فِي لِسَانِهِ وَعِلْمُ الْمُؤْمِنِ فِي عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج ۴، ص ۳۵۰، ح ۶۲۸۸ و ح ۶۲۸۹

حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام :

لَوْ ضَرَبْتُ خَيْشُومَ الْمُؤْمِنِ بَسَيْفِي هَذَا عَلَى أَنْ يُبَغِّضَنِي مَا أَبْغَضَنِي وَلَوْ صَبَّحْتُ الدُّنْيَا بِجَمَاتِهَا عَلَى الْمُنَافِقِ عَلَى أَنْ يُحِبَّنِي مَا أَحَبَّنِي؛

اگر با این شمشیرم بر بینی مؤمن بزنم که مرا دشمن بدارد

ص: ۶۴

با من دشمنی نمی کند و اگر همه دنیا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هیچگاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۴۷۷، حکمت ۴۵

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ فَهُوَ قَرِيبُ الرَّضَى بَعِيدُ السَّخَطِ... وَالْمُنَافِقُ فَهُوَ قَرِيبُ السَّخَطِ بَعِيدُ الرَّضَى؛

مؤمن زود خشنود و دیر ناراحت می شود و منافق زود ناراحت و دیر خشنود می گردد.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ يُرْضِيهِ عَلَى اللَّهِ الْيَسِيرُ وَلَا يُسَخِطُهُ عَلَى اللَّهِ الْكَثِيرُ... وَالْمُنَافِقُ يُسَخِطُهُ عَلَى اللَّهِ الْيَسِيرُ وَلَا يُرْضِيهِ الْكَثِيرُ؛

مؤمن از اندک خدا خشنود می شود و بسیارش او را ناراحت نمی کند و منافق از اندک خدا ناخشنود می شود و بسیارش هم او را خشنود نمی سازد.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۴۴) امام حسین علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يُسِيءُ وَلَا يَعْتَدِرُ، وَالْمُنَافِقُ كُلَّ يَوْمٍ يُسِيءُ وَيَعْتَدِرُ؛

مؤمن نه بدی می کند و نه معذرت می خواهد و منافق هر روز بدی می کند و معذرت می خواهد.

تحف العقول، ص ۲۴۸

حدیث (۴۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْحِكْمَةَ لَتَكُونُ فِي قَلْبِ الْمُنَافِقِ فَتَجَلْجَلُ فِي صَدْرِهِ حَتَّى يُخْرِجَهَا فَيُوعِيهَا الْمُؤْمِنُ وَتَكُونُ كَلِمَةُ الْمُنَافِقِ فِي صَدْرِ الْمُؤْمِنِ فَتَجَلْجَلُ فِي صَدْرِهِ حَتَّى يُخْرِجَهَا فَيُعِيهَا الْمُنَافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کند تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را بر گیرد.

بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۲، ص ۹۴، ح ۲۸

حديث (٤٦) امام كاظم عليه السلام :

الْمُؤْمِنُ قَلِيلُ الْكَلَامِ كَثِيرُ الْعَمَلِ، وَالْمُنَافِقُ كَثِيرُ الْكَلَامِ قَلِيلُ الْعَمَلِ؛

مؤمن كم

ص: ٦٥

حرف و پر کار است و منافق پر حرف و کم کار.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۹، ص ۱۸ - تحف العقول، ص ۳۹۷

حدیث (۴۷) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُؤَخِّرُ إِجَابَةَ الْمُؤْمِنِ شَوْقًا إِلَى دُعَائِهِ وَيَقُولُ: صَوْتُ أَحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ، وَيُعَجِّلُ إِجَابَةَ دُعَاءِ الْمُنَافِقِ وَيَقُولُ: صَوْتُ أَكْرَهُ سَمَاعَهُ؛

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را بشنوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۵، ص ۱۹۴ - فقه الرضا علیه السلام، ص ۳۴۵

حدیث (۴۸) امام هادی علیه السلام :

[الْمُؤْمِنُ] يُحْسِنُ وَيَبْكِي كَمَا أَنَّ الْمُنَافِقَ يُسِيءُ وَيَضْحَكُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی) ج ۱ ص ۱۳۵

حدیث (۴۹) امام عسکری علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ نَعْرِفُهُ بِسِمَاهُ، وَ نَعْرِفُ الْمُنَافِقَ بِمِيسَمِهِ؛

مؤمن را از سیمایش می شناسیم و منافق را از نشانه هایش.

الخرائج والجرائح، ج ۲، ص ۷۳۷، ح ۵۰

حدیث (۵۰) امام صادق علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ لَا يُخْلَقُ عَلَى الْكُذْبِ وَلَا عَلَى الْخِيَانَةِ وَ خِصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي الْمُنَافِقِ، سَمْتُ حَسَنٌ وَ فِقَهُ فِي السُّنَنِ؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص ۳۶۷

حدیث (۵۱) لقمان حکیم علیہ السلام :

عَلَيْكَ بِقَبُولِ الْمُوعِظَةِ وَالْعَمَلِ بِهَا فَإِنَّهَا عِنْدَ الْمُؤْمِنِ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ الشَّهِيدِ وَعَلَى الْمُنَافِقِ أَثْقَلُ مِنْ صِعُودِ الدَّرَجَةِ عَلَى الشَّيْخِ الْكَبِيرِ؛

موعظه را بپذیر و به آن عمل کن، زیرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شیرین تر

ص: ۶۶

است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص ۹۳

حدیث (۵۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَسْكُنُ إِلَى الْمُؤْمِنِ كَمَا يَسْكُنُ الظَّمَانُ إِلَى الْمَاءِ الْبَارِدِ؛

به راستی که مؤمن با برادر مؤمنش آرامش پیدا می کند، چنان که تشنه، با آب خنک آرامش می یابد.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۴۷

حدیث (۵۳) امام صادق علیه السلام :

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ إِيْمَانِهِ أَنْسًا يَسْكُنُ إِلَيْهِ، حَتَّىٰ لَوْ كَانَ عَلَىٰ قَلْبِهِ جَبَلٌ لَمْ يَسْتَوْحِشْ؛

هیچ مؤمنی نیست مگر آن که خداوند ایمان را همدم و آرامش بخش او قرار می دهد، چنانچه حتی اگر در قله کوهی هم باشد، احساس تنهایی نمی کند.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص ۴۶۰

حدیث (۵۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيْرٌ مَا أُعْطِيَ الرَّجُلُ الْمُؤْمِنُ خُلُقٌ حَسَنٌ وَ شَرٌّ مَا أُعْطِيَ الرَّجُلُ قَلْبٌ سَوِيٌّ فِي صُورَةٍ حَسَنَةٍ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ، ص ۴۷۴

حدیث (۵۵) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِهِ وَإِنَّ قَلْبَ الْمُنَافِقِ مِنْ وَرَاءِ لِسَانِهِ، لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِكَلَامٍ تَدَبَّرَهُ فِي نَفْسِهِ، فَإِنْ كَانَ خَيْرًا أَبَدَاهُ وَإِنْ كَانَ شَرًّا وَاوَاهُ وَإِنَّ الْمُنَافِقَ يَتَكَلَّمُ بِمَا آتَىٰ عَلَىٰ لِسَانِهِ لَا يَدْرِي مَاذَا لَهُ وَ مَاذَا عَلَيْهِ؛

زبان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منافق، در پشت زبان او، زیرا مؤمن هر گاه بخواهد سخنی بگوید، ابتدا درباره آن می اندیشد، اگر خوب بود اظهارش می کند و اگر بد بود آن را پنهان می دارد. اما منافق هر چه به زبانش آید می گوید، بی

آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، خطبه ۱۷۶، ص ۲۵۳

حدیث (۵۶) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ هَذَا اللِّسَانَ مِفْتَاحُ كُلِّ خَيْرٍ وَ شَرٍّ، فَيَتَّبِعِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَخْتِمَ عَلَى لِسَانِهِ كَمَا يَخْتِمُ عَلَى ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ؛

به راستی که این زبان کلید همه خوبی ها و بدی هاست پس شایسته است که مؤمن زبان خود را مُهر و موم کند، همان گونه که (صندوق) طلا و نقره خود را مُهر و موم می کند.

تحف العقول، ص ۲۹۸

حدیث (۵۷) امام رضا علیه السلام :

أَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ -عَزَّوَجَلَّ- يَقُولُ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ بِي، إِنَّ خَيْرًا فَخَيْرًا وَإِنْ شَرًّا فَشَرًّا؛

به خداوند خوش گمان باش، زیرا خدای عزوجل می فرماید: من نزد گمان بنده مؤمن خویش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبی با او رفتار می کنم و اگر به من بدگمان باشد، به بدی با او رفتار می کنم.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۷۲

حدیث (۵۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ بَشَرَ الْمُؤْمِنِ فِي وَجْهِهِ وَ قُوَّتُهُ فِي دِينِهِ وَ حُزْنُهُ فِي قَلْبِهِ.

شادی مومن در چهره اوست و قوت او در دینش و اندوه او در دلش.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج ۲، ص ۵۰۵، ح ۳۴۵۴

حدیث (۵۹) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

لَنْ يَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَيْرٍ يَسْمَعُهُ حَتَّى يَكُونَ مُتَّهَاهُ الْجَنَّةَ؛

هرگز مؤمن از شنیدن خیر و خوبی سیر نمی شود، تا آن که سرانجامش بهشت گردد.

نهج الفصاحه، ص ۶۳۹، ح ۲۲۹۲

حدیث (۶۰) امام علی علیه السلام:

عَامِلٌ سَائِرَ النَّاسِ بِالْإِنصَافِ، وَعَامِلٌ الْمُؤْمِنِينَ بِالْإِثَارِ

با دیگر مردمان، به انصاف رفتار کن و با مؤمنان، به ایثار

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر

ص: ۶۸

غررالحکم و درر الکلم ، ج ۴ ، ص ۳۶۶ ، ح ۶۳۴۲

حدیث (۶۱) امام صادق علیه السلام:

مَا أَقْبَحَ بِالْمُؤْمِنِ أَنْ تَكُونَ لَهُ رَغْبَةٌ تُذِلُّهُ؛ لِأَنَّ مَوْمِنًا يَمِيلُ وَرَغْبَتِي دَاشْتَه بَاشِدْ كِه اَو رَا بَه ذَلْتِ وَ خَوَارِي بَكْشَانَد. كَافِي (ط-الاسلاميه) ، ج ۲، ص ۳۲۰

حدیث (۶۲) امام علی علیه السلام:

خُذِ الْحِكْمَةَ أَنْتَى كَانَتْ؛ فَإِنَّ الْحِكْمَةَ ضَالَّةٌ كُلُّ مُؤْمِنٍ؛

حکمت را هر کجا که یافتی فراگیر، زیرا حکمت گمشده هر مومن است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ، ج ۳ ، ص ۴۴۰ ، ح ۵۰۴۳

حدیث (۶۳) امام جعفر صادق علیه السلام:

مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنٌ - نَسَتْهُ - وَ سَرَّاءَتْهُ سَيِّئٌ - تَسَتْهُ - وَ مُمْؤِمٌ - نَسَتْهُ - كَيْسِي كِه نِيكُو كَارِي اَش اَو رَا شَادِمَان كِنْدِ وَ بَدِي اَش وَي رَا بَدِ حَالِ گِرْدَانْدِ چنين كِسي مومن است. كَافِي (ط-الاسلاميه) ، ج ۲ ، ص ۲۳۲

حدیث (۶۴) امام جواد علیه السلام:

غَنَى الْمُؤْمِنِ غِنَاؤُهُ عَنِ النَّاسِ؛

توانگری مومن در بی نیازی از مردم است.

بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۶۴

حدیث (۶۵) امام جواد علیه السلام:

عَزَّ الْمُؤْمِنُ غِنَاؤُهُ عَنِ النَّاسِ؛

عزت مؤمن در بی نیازی او از مردم است.

تحف العقول ، ص ۸۹ - بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۱۰۹ ، ح ۱۲

حدیث (۶۶) امام صادق علیه السلام:

ما من عبدٍ مؤمنٍ إلَّا وَ فِي قَلْبِهِ نُورَانِ نُورٌ خَيْفَهُ وَ نُورٌ رَجَاءٌ؛

هیچ بنده مومنی نیست جز اینکه در قلب او دو نور وجود دارد: نور بیم و نور امید.

تفسیر نور الثقلین ، ج ۳، ص ۱۷۶

حدیث (۶۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اتقوا فراسه المؤمن فإنه ينظر بنور الله؛ از فراست مؤمن بترسید که چیزها را با نور خدا می نگرد. کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۱
ص ۲۱۸،

حدیث (۶۸) امام صادق (علیه السلام) :

مَنْ حَقَّرَ مُؤْمِنًا مَسْكِينًا أَوْ غَيْرَ مَسْكِينٍ لَمْ يَزَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ حَاقِرًا لَهُ مَا قَاتَا حَتَّى يَرْجِعَ عَنِ مَحَقَّرَتِهِ إِيَّاهُ.

هر کس مومن بینوا یا غیر بینوا را تحقیر نماید، خدای عزوجل، پیوسته او را

ص: ۶۹

خوار و دشمن می دارد تا اینکه از کوچک شمردن دست بردارد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۵۱

شرک

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

يَقُولُ إبليسُ لِجُنُودِهِ: أَلْقُوا بَيْنَهُمُ الحَسَدَ وَالبَغْيَ، فَإِنَّهُمَا يَعِدُ لَانَ عِنْدَ اللَّهِ الشُّرْكَ؛

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۲۷

حدیث (۲) رسول الله صلی الله علیه و آله :

الطَّيْرَةُ شِرْكٌ وَمَا مِنَّا إِلَّا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُدْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ؛

فال بد زدن شرک است و هیچ کس از ما نیست مگر این که به نحوی دستخوش فال بد زدن می شود، اما خداوند با توکل به او آن را از بین می برد.

مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول ج ۱۱، ص ۳۹۲

حدیث (۳) رسول الله صلی الله علیه و آله :

الظُّلْمُ ثَلَاثَةٌ: فَظُلْمٌ لَا يَغْفِرُهُ اللَّهُ وَ ظُلْمٌ يَغْفِرُهُ وَ ظُلْمٌ لَا يَتْرُكُهُ، فَأَمَّا الظُّلْمُ الَّذِي لَا يَغْفِرُهُ اللَّهُ فَالشُّرْكَ قَالَ اللَّهُ: «إِنَّ الشُّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ» وَ أَمَّا الظُّلْمُ الَّذِي يَغْفِرُهُ اللَّهُ فَظُلْمُ الْعِبَادِ أَنْفُسَهُمْ فِيمَا بَيْنَهُمْ وَ بَيْنَ رَبِّهِمْ وَ أَمَّا الظُّلْمُ الَّذِي لَا يَتْرُكُهُ اللَّهُ فَظُلْمُ

الْعِبَادِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا؛

ظلم سه قسم است: ظلمی که خدا نمی آمرزد، ظلمی که می آمرزد و ظلمی که از آن نمی گذرد، اما ظلمی که خدا نمی آمرزد شرک است. خداوند می فرماید: «حقا که شرک ظلمی بزرگ است» و اما ظلمی که خدا می آمرزد، ظلم بندگان به خودشان میان خود و پروردگارشان است اما ظلمی که خدا از آن نمی گذرد ظلم بندگان به یکدیگر است.

نهج الفصاحه، ص ۵۶۱، ح ۱۹۲۴

حدیث (۴) حضرت زهرا (س):

فَجَعَلَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً لَكُمْ مِنَ الشُّرْكِ ، وَ الصَّلَاةَ تَنْزِيهاً لَكُمْ عَنِ الْكِبْرِ ؛ خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از

ص: ۷۰

شرک قرار داد، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی)، ج ۱، ص ۹۹

کفر

حدیث (۱) امام حسن عسکری علیه السلام:

المؤمن بركة على المؤمن و حجة على الكافر؛

مومن برای مومن برکت و برای کافر، اتمام حجت است.

(تحف العقول، ص ۴۸۹)

حدیث (۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله:

أدنى الكفر أن يسمع الرجل من أخيه الكلمة فيحفظها عليه يريد أن يفضحه بها.

کمترین کفر این است که انسان از برادرش سخنی بشنود و آن را نگه دارد تا او را با آن سخن رسوا کند.

(وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۲۱۱)

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام:

إي-أك-م أن يحس-د بعضك-م بعض-أ ف-إن الكف-ر أصله الحس-د؛ از حس-د ورزی به یک-دیگ-ر بپ-رهیزی-د،

زی-را ریشه کف-ر، حس-د است. کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۸، ص ۸ - تحف العقول، ص ۳۱۵

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام:

أصول الكفر ثلاثة الحرص و الاستكبار و الحسد؛

ریشه های کفر سه چیز است: حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۸۹

نفاق

حدیث (۱) امام علی علیه السلام:

من أمر بالمعروف شد ظهر المؤمن و من نهى عن المنكر أرغم أنف المنافق و أمن كيدته؛

هر کس امر به معروف کند به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از مکر او در امان می ماند.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۵۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغِيبُ وَلَا يَحْسُدُ وَالْمُنَافِقُ يَحْسُدُ وَلَا يَغِيبُ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد.

(غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری

ص: ۷۱

دارد، نداشته باشد).

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۰۷، ح ۷

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْغَيْرَةُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْمِذَاءُ مِنَ النِّفَاقِ؛

غیرت از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

من لا يحضر الفقيه، ج ۳، ص ۴۴۴ - نهج الفصاحه، ص ۵۸۷، ح ۲۰۴۵

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ بِشَهْوَةِ أَهْلِهِ، الْمُنَافِقُ يَأْكُلُ أَهْلَهُ بِشَهْوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۴، ص ۱۲، ح ۶

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ دَعِبَ لَعِبٍ وَالْمُنَافِقُ قَطِبَ غَضَبٍ؛

مؤمن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول، ص ۴۹۶

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بَيِّتُهُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَبَيِّتُهُ الْمُنَافِقِ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ؛

نیت مؤمن بهتر از عمل او و نیت منافق بدتر از عمل اوست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱، ص ۹۱

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَى يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمَالُ يَعْسُوبُ الْمُنَافِقِينَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

امالی (طوسی) ص ۳۵۵

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مِعَاءٍ وَاحِدَةٍ وَ الْمُنَافِقُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

وسائل الشیعه ج ۲۴، ص ۲۴۱

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هَمَّتُهُ فِي الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ وَالْعِبَادَةِ وَالْمُنَافِقُ هَمَّتُهُ فِي الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ كَالْبَهِيمَةِ؛

همت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبيه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام)، ج ۱، ص ۹۹

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ خَامَةِ الزَّرْعِ تُكْفِتُهَا الرِّيحُ كَذَا وَ كَذَا وَ كَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ تُكْفِتُهُ الْوَجَاعُ وَالْمَرَضُ وَ مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الرِّزْبِيِّ الْمُسْتَقِيمَةِ الَّتِي لَا يُصِيبُهَا شَيْءٌ حَتَّى يَتِيَهُ الْمَوْتُ فَيَقْصِفُهُ قَصِيفًا؛

مثل مؤمن

ص: ۷۲

مانند ساقه کاشته است که بادها آن را به این سو و آن سو خم می کند هم چنین مؤمن را دردها و بیماریها خم می کند و مثل منافق مانند عصای آهنی است که چیزی به او نمی رسد تا اینکه مرگ او فرا رسد و او را سخت می شکند.

الکافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۵۸

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِشَيْءٍ يُدَبِّرُهُ قَلْبُهُ ثُمَّ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَإِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِشَيْءٍ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِهِ؛

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبيه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام)، ج ۱، ص ۱۰۶

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا اسْتَغْنَى شَكَرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا اسْتَغْنَى طَغَى؛

مؤمن هنگام بی نیازی شکر می گزارد و منافق هرگاه بی نیاز شود طغیان می کند.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا تَكَلَّمَ ذَكَرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا تَكَلَّمَ لَغَا؛

مؤمن هرگاه سخن گوید یاد (خدا) می کند و منافق هرگاه سخن گوید بیهوده گویی می کند.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ مَنْ يُرَى يَقِينُهُ فِي عَمَلِهِ، وَالْمُنَافِقُ مَنْ يُرَى شَكُّهُ فِي عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۲، ص ۵۴۴، ح ۳۵۵۱

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

شُكْرُ الْمُنَافِقِ لَا يَتَجَاوَزُ لِسَانَهُ؛

سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی

ص: ۷۳

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۴، ص ۱۵۹، ح ۳۵۵۱

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

عَلَى لِسَانِ الْمُؤْمِنِ نُورٌ يَسْطَعُ وَعَلَى لِسَانِ الْمُنَافِقِ شَيْطَانٌ يَنْطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۲۰، ص ۲۸۰، ح ۲۱۸

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

إِنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ عَدُوٌّ لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَعْسُوبُ الْمُنَافِقِينَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پیشوای منافقان است.

التمحیص، ص ۴۸

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

الْمُنَافِقُ مَكُورٌ مُضِرٌّ مُرْتَابٌ؛

منافق، نیرنگباز، زیانبار و شکاک است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج ۱، ص ۳۴۰، ح ۱۲۸۹

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

الْمُنَافِقُ وَقِحٌ غَبِيٌّ مُتَمَلِّقٌ شَقِيٌّ؛

منافق، بی شرم، کودن، چاپلوس و بدبخت است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج ۲، ص ۶۵، ح ۱۸۵۳

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

وَرَعَّ الْمُنَافِقِ لَا يَظْهَرُ إِلَّا عَلَى لِسَانِهِ؛

پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم، ج ۶، ص ۲۴۱، ح ۱۰۱۳۰

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا نَظَرَ اعْتَبَرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا نَظَرَ لَهَا؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سرگرمی است.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إِذَا سَكَتَ فَكَّرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا سَكَتَ سَهَا؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إِذَا أَصَابَتْهُ شِدَّةٌ صَبَرَ... وَالْمُنَافِقُ إِذَا أَصَابَتْهُ شِدَّةٌ ضَعَا؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

عِلْمُ الْمُنَافِقِ فِي لِسَانِهِ وَعِلْمُ الْمُؤْمِنِ فِي عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

ص: ۷۴

رح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج ۴، ص ۳۵۰، ح ۶۲۸۸ و ح ۶۲۸۹

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُنَافِقَ إِذَا مَرِضَ ثُمَّ أَعْفَى كَانَ كَالْبَعِيرِ، عَقَلَهُ أَهْلُهُ ثُمَّ أَرْسَلُوهُ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عَقَلُوهُ وَلِمَ أَرْسَلُوهُ؛

منافق هرگاه مریض شود سپس سلامت یابد، مانند شتری است که صاحبش او را بسته است و سپس رهایش کرده اند او نمی داند برای چه او را بسته اند و برای چه رهایش کرده اند.

النهاییهفی غریب الحدیث و الاثر، ج ۳، ص ۲۶۶

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

لَوْ ضَرَبْتُ خَيْشُومَ الْمُؤْمِنِ بَسَيْفِي هَذَا عَلَى أَنْ يُبَغِّضَنِي مَا أَبْغَضَنِي وَلَوْ صَيَّبْتُ الدُّنْيَا بِجَمَاتِهَا عَلَى الْمُنَافِقِ عَلَى أَنْ يُحِبَّنِي مَا أَحَبَّنِي؛

اگر با این شمشیرم بر بینی مؤمن بزنم که مرا دشمن بدارد با من دشمنی نمی کند و اگر همه دنیا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هیچگاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۴۷۷، حکمت ۴۵

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ فَهُوَ قَرِيبُ الرَّضَى بَعِيدُ السَّخَطِ... وَالْمُنَافِقُ فَهُوَ قَرِيبُ السَّخَطِ بَعِيدُ الرَّضَى؛

مؤمن زود خشنود و دیر ناراحت می شود و منافق زود ناراحت و دیر خشنود می گردد.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ يُرْضِيهِ عَلَى اللَّهِ الْيَسِيرُ وَلَا يُسَخِطُهُ الْكَثِيرُ... وَالْمُنَافِقُ يُسَخِطُهُ عَلَى اللَّهِ الْيَسِيرُ وَلَا يُرْضِيهِ الْكَثِيرُ؛

مؤمن از اندک خدا خشنود می شود و بسیارش او را ناراحت نمی کند و منافق از اندک خدا ناخشنود می شود و بسیارش هم او را خشنود نمی سازد.

تحف العقول، ص ۲۱۲

حديث (٢٩) امام حسين عليه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يُسِيءُ وَلَا يَعْتَدِرُ، وَالْمُنَافِقُ كُلُّ يَوْمٍ يُسِيءُ وَيَعْتَدِرُ؛

ص: ٧٥

وَمَنْ نَهَى بَدِيءَ مِي كَنْد وَ نَه مَعْدَرْت مِي خَوَاهِد وَ مَنَافِقِ هَر رُوز بَدِيءَ مِي كَنْد وَ مَعْدَرْت مِي خَوَاهِد.

تحف العقول، ص ۲۴۸

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمُنَافِقَ لَا يَرَعِبُ فِيمَا قَدْ سَعِدَ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ وَالسَّعِيدُ يَتَّعِظُ بِمَوْعِظَةِ التَّقْوَى وَ إِنْ كَانَ يُرَادُ بِالْمَوْعِظَةِ غَيْرُهُ؛

منافق به آنچه مؤمنان بواسطه آن خوشبخت می شوند، میلی ندارد، ولی خوشبخت سفارش به تقوا را می پذیرد هر چند مخاطب موعظه، کس دیگری باشد.

الكافي (ط-الاسلاميه)، ج ۸، ص ۱۵۱، ح ۱۳۲

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْحِكْمَةَ لَتَكُونُ فِي قَلْبِ الْمُنَافِقِ فَتَجْلِجِلُ فِي صَدْرِهِ حَتَّى يُخْرِجَهَا فَيُوعِيهَا الْمُؤْمِنُ وَتَكُونُ كَلِمَةُ الْمُنَافِقِ فِي صَدْرِ الْمُؤْمِنِ فَتَجْلِجِلُ فِي صَدْرِهِ حَتَّى يُخْرِجَهَا فَيُعِيهَا الْمُنَافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کند تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را بر گیرد.

بحار الأنوار (ط-بيروت)، ج ۲، ص ۹۴، ح ۲۸

حدیث (۳۲) امام کاظم علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ قَلِيلُ الْكَلَامِ كَثِيرُ الْعَمَلِ، وَ الْمُنَافِقُ كَثِيرُ الْكَلَامِ قَلِيلُ الْعَمَلِ؛

مؤمن کم حرف و پر کار است و منافق پر حرف و کم کار.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۹، ص ۱۸ - تحف العقول، ص ۳۹۷

حدیث (۳۳) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُؤَخِّرُ إِجَابَةَ الْمُؤْمِنِ شَوْقًا إِلَى دُعَائِهِ وَيَقُولُ: صَوْتُ أَحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ، وَيُعَجِّلُ إِجَابَةَ دُعَائِ الْمُنَافِقِ وَيَقُولُ: صَوْتُ أَكْرَهُ سَمَاعَهُ؛

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را

بشوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند

ص: ۷۶

و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، ج ۵ ، ص ۱۹۴ - فقه الرضا علیه السلام ، ص ۳۴۵

حدیث (۳۴) امام هادی علیه السلام :

[الْمُؤْمِنُ] يُحْسِنُ وَيَبْكِ كَمَا أَنَّ الْمُنَافِقَ يُسِيءُ وَيَضْحَكُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی) ج ۱ ص ۱۳۵

حدیث (۳۵) امام عسکری علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ نَعْرِفُهُ بِسِيمَاهُ، وَ نَعْرِفُ الْمُنَافِقَ بِمِيسَمِهِ؛

مؤمن را از سیمایش می شناسیم و منافق را از نشانه هایش.

الخرائج والجرائح، ج ۲، ص ۷۳۷، ح ۵۰

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ لَا يُخْلَقُ عَلَى الْكِذْبِ وَلَا عَلَى الْخِيَانَةِ وَ خِصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي الْمُنَافِقِ، سَمَتْ حَسَنٌ وَ فِقَهُ فِي السُّنَّةِ؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص ۳۶۷

حدیث (۳۷) لقمان حکیم علیه السلام :

عَلَيْكَ بِقَبُولِ الْمَوْعِظَةِ وَالْعَمَلِ بِهَا فَإِنَّهَا عِنْدَ الْمُؤْمِنِ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ الشَّهْدِ وَ عَلَى الْمُنَافِقِ أَثْقَلُ مِنَ صُعُودِ الدَّرَجَةِ عَلَى الشَّيْخِ الْكَبِيرِ؛

موعظه را بپذیر و به آن عمل کن، زیرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شیرین تر است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص ۹۳

حدیث (۳۸) امام موسی کاظم علیه السلام :

أداء الأمانة والصدق يجلبان الرزق، والخيانة والكذب يجلبان الفقر والنفاق؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ، ص ۴۰۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۲۷

حدیث (۳۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَحَجَّ وَاعْتَمَرَ وَقَالَ «أَنِّي

ص: ۷۷

مُسْلِمٌ» مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أَتَمَّنَ خَانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ، ص ۴۲۲، ح ۱۲۸۰

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِهِ وَإِنَّ قَلْبَ الْمُنَافِقِ مِنْ وَرَاءِ لِسَانِهِ، لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِكَلَامٍ تَدَبَّرَهُ فِي نَفْسِهِ، فَإِنْ كَانَ خَيْرًا أَبَدَاهُ وَإِنْ كَانَ شَرًّا وَاوَاهُ وَإِنَّ الْمُنَافِقَ يَتَكَلَّمُ بِمَا آتَى عَلَى لِسَانِهِ لَا يَدْرِي مَاذَا لَهُ وَمَاذَا عَلَيْهِ؛

زبان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منافق، در پشت زبان او، زیرا مؤمن هر گاه بخواهد سخنی بگوید، ابتدا درباره آن می اندیشد، اگر خوب بود اظهارش می کند و اگر بد بود آن را پنهان می دارد. اما منافق هر چه به زبانش آید می گوید، بی آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، خطبه ۱۷۶، ص ۲۵۳

حدیث (۴۱) امام صادق علیه السلام :

الْغِنَاءُ يورثُ النِّفَاقَ.

غنا از خود نفاق بر جای می گذارد.

وسایل الشیعه ، ج ۱۷، ص ۳۰۹ - کافی (ط-دارالحدیث)، ج ۱۲، ص ۷۸۰ - بحار الانوار(ط-بیروت)، ج ۷۶، ص ۲۴۱

نیت

حدیث (۱) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

الَّتِيئَةُ الْحَسَنَةُ تُدْخِلُ صَاحِبَهَا الْجَنَّةَ؛

نیت خوب صاحب خویش را به بهشت می برد.

نهج الفصاحه ، ص ۱۴۳، ح ۳۱۶۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

وَصَوْلُ الْمَرْءِ إِلَى كُلِّ مَا يَبْتَغِيهِ مِنْ طَيِّبِ عَيْشِهِ وَآمَنِ سَرِيهِ وَسَعَةِ رِزْقِهِ بِحُسْنِ نَيْتِهِ وَ

ص: ٧٨

سَعَهُ خُلِقِهِ؛

آدمی با نیت خوب و خوش اخلاقی به تمام آن چه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و وسعت روزی، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۹۲، ح ۱۶۰۷

حدیث (۳) قال علی علیه السلام :

مَنْ حَسَنَتْ نِيَّتَهُ أَمَدَّهُ التَّوْفِيقُ؛

هر کس نیتش خوب باشد، توفیق یاریش خواهد نمود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۹۲، ح ۱۶۰۵

حدیث (۴) قال علی علیه السلام :

حُسْنُ النِّيَّةِ مِنْ سَلَامَةِ الطَّوْبِيِّ؛

نیت خوب، برخاسته از سلامت درون است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۹۲، ح ۱۶۰۱

حدیث (۵) قال السجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ ... وَانْتَهَ بَيْتِي إِلَى أَحْسَنِ النَّيَاتِ وَبِعَمَلِي إِلَى أَحْسَنِ الْعَمَالِ، اللَّهُمَّ وَفِّرْ بِلُطْفِكَ نِيَّتِي؛

خدایا ... نیتم را به بهترین نیت ها و عملم را به بهترین اعمال برسان، خدایا به لطف خود نیت مرا کامل گردان.

صحیفه ی سجادیه، ص ۹۲، دعای ۲۰ (دعای ایشان در طلب مکارم اخلاق)

حدیث (۶) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِذَا هَمَّ عَبْدِي بِحَسَنَةٍ وَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبْتُهَا لَهُ حَسَنَةً فَإِنْ عَمَلَهَا كَتَبْتُهَا لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ وَإِذَا هَمَّ بِسَيِّئَةٍ وَلَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ أَكْتُبْهَا عَلَيْهِ فَإِنْ عَمَلَهَا كَتَبْتُهَا عَلَيْهِ سَيِّئَةً وَاحِدَةً؛

خدای والا می فرماید: وقتی بنده من کار نیکی اراده کند و نکند آن را یک کار نیک برای وی ثبت کنم و اگر بکند ده کار نیک تا هفتصد برابر ثبت کنم و وقتی کار بدی اراده کند و نکند بر عهده او ثبت نکنم و اگر بکند یک کار بد بر عهده او

ثبت كنم.

نهج الفصاحه، ص ۵۹۳

حدیث (۷) قال علی علیه السلام :

إِذَا فَسَدَتِ النَّيَّةُ وَقَعَتِ الْبَلَاءُ؛

هرگاه نیت فاسد شود، بلا و گرفتاری پیش می آید.

ص: ۷۹

حدیث (۸) قال الصادق علیه السلام :

صَاحِبُ النَّيِّ الصَّادِقِ صَاحِبُ الْقَلْبِ السَّلِيمِ ، لِأَنَّ سَلَامَةَ الْقَلْبِ مِنْ هَوَاجِسِ الْمَحْذُورَاتِ بِتَخْلِيصِ النَّيِّ لَلَّهِ فِي الْمَوْرِ كُلِّهَا ؛

کسی که نیت درست داشته باشد، دل سالم و پاک دارد، زیرا سالم داشتن دل از وسوسه های شیطانی به سبب خالص گردانیدن نیت در همه کارها برای خداوند است.

مصباح الشریعه ، ص ۵۳

حدیث (۹) قال علی علیه السلام :

وَلَوْ أَنَّ النَّاسَ حِينَ تَنْزَلُ بِهِمُ النَّقْمُ وَتَنْزُولُ عَنْهُمْ النَّعْمُ ، فَزِعُوا إِلَى رَبِّهِمْ بِصِدْقٍ مِنْ نِيَاتِهِمْ وَوَلَّهِ مِنْ قُلُوبِهِمْ ، لَرَدَّ عَلَيْهِمْ كُلَّ شَارِدٍ ، وَأَصْلَحَ لَهُمْ كُلُّ فَاسِدٍ ؛

اگر مردم به هنگامی که بلاها بر آنان فرود می آمد و نعمت ها از دستشان می رفت، با نیت های خوب و دلی مشتاق به پروردگارشان پناه می بردند، بی گمان هر از دست رفته ای به آنان باز می گشت و هر فاسدی اصلاح می شد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ، ۲۵۷ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، ج ۵ ، ص ۱۸۴

حدیث (۱۰) قال الصادق علیه السلام :

مَا ضَعُفَ بَدَنٌ عَمَّا قَوَّيْتِ عَلَيْهِ النَّيَّ ؛

اگر اراده قوی باشد، هیچ بدنی برای انجام دادن کار، ناتوان نیست.

من لایحضره الفقیه، ج ۴ ، ص ۴۰۰ ، ح ۵۸۵۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

عِنْدَ فَسَادِ النَّيِّ تَرْتَفِعُ الْبَرَكَهْ ؛

هرگاه نیت ها فاسد باشد، برکت از میان می رود.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ، ص ۹۲ ، ح ۱۶۱۰

حدیث (۱۲) قال علی علیه السلام :

لَا يَفُوزُ بِالْجَنَّةِ إِلَّا مَنْ حَسَنَتْ سِرِّيَّتُهُ وَخُلِصَتْ نِيَّتُهُ؛

به پاداش بهشت نمی رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیتش خالص باشد.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم، ص ۱۶۸، ح ۳۳۲۵

حدیث (۱۳) امام کاظم علیه السلام :

كَمَا لَا يَقُومُ الْجَسَدُ إِلَّا

ص: ۸۰

بِالنَّفْسِ الْحَيَّةِ فَكَذَلِكَ لَا يَقُومُ الدِّينُ إِلَّا بِالنِّيَّةِ الصَّادِقَةِ وَلَا تَثْبُتُ النِّيَّةُ الصَّادِقَةُ إِلَّا بِالْعَقْلِ؛

همان گونه که قوام جسم، تنها به جان زنده است، قوام دینداری هم تنها به نیت پاک است و نیت پاک، جز با عقل حاصل نمی شود.

تحف العقول، ص ۳۹۶

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا سَرَّ عَبْدٌ سَرِيرَةً إِلَّا أَلْبَسَهُ اللَّهُ مِرْدَاءَهَا إِنْ خَيْرًا فَخَيْرٌ وَإِنْ شَرًّا فَشَرٌّ؛

هیچ کس نیتی را در دل پنهان نمی کند، مگر اینکه خداوند آن نیت را (در رفتار و کردار او) همانند لباس ظاهر می کند، با نیت خوب ظاهر خوب و با نیت بد ظاهر بد خواهد داشت.

نهج الفصاحه، ص ۶۹۵، ح ۲۶۱۶

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَ نِيَّةُ الْكَافِرِ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ وَ كُلُّ عَامِلٍ يَعْمَلُ عَلَى نِيَّتِهِ؛

نیت مؤمن بهتر از عمل او، و نیت کافر بدتر از عمل اوست و هر کس مطابق نیت خود عمل می کند.

(کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۸۴)

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

عَوَّدَ نَفْسَكَ حُسْنَ النِّيَّةِ وَ جَمِيلَ الْمَقْصِدِ، تُدْرِكُ فِي مَبَاغِيكَ النَّجَاحَ؛

خودت را به داشتن نیت خوب و مقصد زیبا عادت ده، تا در خواسته هایت موفق شوی.

تصنیف غررالحکم و دررالكلم، ص ۹۲، ح ۱۶۰۲

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام:

مَنْ حَسُنَتْ نِيَّتُهُ زِيدَ فِي رِزْقِهِ.

هر که خوش نیت باشد روزیش زیاد می شود.

تحف العقول ، ص ۲۹۵ - کافی (ط-الاسلاميه)، ج ۲، ص ۱۰۵

حدیث (۱۸) امام باقر علیه السلام:

إِذَا عَلِمَ اللَّهُ حُسْنَ نِيَةٍ مِنْ أَحَدٍ إِكْتَنَفَهُ بِالْعِصْمَةِ

هرگاه خداوند ببیند کسی حسن نیت دارد او را در پناه خود حفظ می کند

اعلام الدین فی صفات المومنین ، ص ۳۰۱ - بحار الانوار (ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۱۸۸

هدایت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنْ

ص: ۸۱

الجرِ مِثْلُ أُجُورٍ مَنِ تَبِعَهُ لَا - يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَ مَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامٍ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا؛

هر کسی، به هدایتی راهنمایی کند، پاداشی را که برای پیروان هدایت وجود دارد، برای او نیز خواهد بود؛ بی آن که از پاداش پیروان کاسته شود، و هر کس به گمراهی راهنمایی کند گناهی که برای پیروان آن وجود دارد، برای او نیز خواهد بود؛ بی آن که از گناه آنها کاسته شود.

نهج الفصاحه ، ص ۷۵۳ ، ح ۲۹۳۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

كُونُوا دُعَاءَ لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ، لِيُرُوا مِنْكُمْ الْوَرَعَ وَ الْجِتْهَادَ وَ الصَّلَاةَ وَ الْخَيْرَ، فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ؛

مردم را به غیر از زبان خود، دعوت کنید، تا پرهیزکاری و کوشش در عبادت و نماز و خوبی را از شما ببینند، زیرا اینها خود دعوت کننده است.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۷۸، ح ۱۴

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الصَّلَاةُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ فِيهَا مَرْضَاةُ الرَّبِّ عَزَّ وَجَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ النَّبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّي حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ هُدًى وَ اِيْمَانٌ وَ نُورٌ الْمَعْرِفَةِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، ج ۳، ص ۷۷ - خصال ، ج ۲، ص ۵۲۲

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بِى أَنْدَرْتُمْ وَ بَعْلَى بْنِ أَبِي طَالِبٍ اهْتَدَيْتُمْ... وَ بِالْحَسَنِ أُعْطِيتُمْ الْإِحْسَانَ وَ بِالْحُسَيْنِ تَسْعَدُونَ وَ بِهِ تَشْفَوْنَ أَلَا وَ إِنَّ الْحُسَيْنَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ مَنْ عَادَاهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ، ج ۳ ، ص ۲۳۲

حدیث (۵) قال الله تعالی :

إِنِّي قَدْ قَضَيْتُ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادِيًا أَهْدِي بِهِ السُّعْدَاءَ وَ يَكُونُ حُجَّةً عَلَيَّ الْأَشْقِيَاءَ؛

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرایع ، ج ۱ ، ص ۱۹۶ {شبهه این حدیث در الکافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۸ ، ص ۲۸۵ ، ح ۴۳۰ }

حدیث (۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

لَئِنْ يَهْدِي اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا؛

اگر خداوند بوسیله تو یک نفر را هدایت کند برای تو بهتر است از دنیا و هر آنچه در آن است.

الحیاه (ترجمه ی احمد آرام) ، ج ۱ ، ص ۶۹۲

شناخت خدا

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفْضَلُ الْعَمَالِ الْعِلْمُ بِاللَّهِ إِنَّ الْعِلْمَ يَنْفَعُكَ مَعَهُ قَلِيلُ الْعَمَلِ وَ كَثِيرُهُ وَإِنَّ الْجَهْلَ لَا يَنْفَعُكَ مَعَهُ قَلِيلُ الْعَمَلِ وَلَا كَثِيرُهُ؛

بهترین اعمال، خداشناسی است، زیرا با وجود علم و معرفت، عمل، کم یا زیاد تو را سود می بخشد اما با وجود نادانی (نسبت به خدا) عمل، نه اندکش تو را سود می بخشد نه بسیارش.

نهج الفصاحه ، ص ۲۲۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

وَ لَوْ ضَرَبْتَ فِي مِزَاهِبِ فِكْرِكَ لِتَبْلُغَ غَايَتِهِ مَا دَلَّتْكَ الدَّلَالَةُ إِلَّا عَلَى أَنَّ فَاطِرَ النَّمْلِ هُوَ فَاطِرُ النَّخْلِ لِذَقِيقِ تَفْصِيلِ كُلِّ شَيْءٍ ءِ وَ

غَامِضِ اِخْتِلَافِ كُلِّ حَيٍّ وَ مَا

ص: ٨٣

الْجَلِيلُ وَاللَّطِيفُ وَالثَّقِيلُ وَالْخَفِيفُ وَالْقَوِيُّ وَالضَّعِيفُ فِي خَلْقِهِ إِلَّا سَوَاءً؛

اگر راههای اندیشه ات را در نوردی تا به پایانه های آن رسی، هیچ دلیلی تو را جز به این رهنمون نشود که آفریننده مورچه همان آفریننده درخت خرما است و این به سبب دقت و ظرافتی است که جداسازی هر چیزی از چیز دیگر و پیچیدگی و تنوعی است که در هر موجود زنده ای به کار رفته است موجودات بزرگ و کوچک، سنگین و سبک و نیرومند و ناتوان، همگی در آفرینش برای خداوند یکسانند.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۲۷۱، خطبه ۱۸۵

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام :

إِنَّمَا قُلْتُ اللَّطِيفُ، لِلْخَلْقِ اللَّطِيفِ وَلِلْعِلْمِ بِالشَّيْءِ اللَّطِيفِ أَلَا تَرَى إِلَى أَثَرِ صُنْعِهِ فِي النَّبَاتِ اللَّطِيفِ وَغَيْرِ اللَّطِيفِ وَفِي الْخَلْقِ اللَّطِيفِ مِنْ أَجْسَامِ الْحَيَوَانِ مِنَ الْجَرَجِسِ وَالْبَعُوضِ وَمَا هُوَ أَصْغَرُ مِنْهُمَا مِمَّا لَا يَكَادُ تَسْتَبِيهُ الْعُيُونُ بَلْ لَا يَكَادُ يُسْتَبَانُ لِصَغَرِهِ الذَّكْرُ مِنَ النَثَى وَالْمَوْلُودُ مِنَ الْقَدِيمِ

فَلَمَّا رَأَيْنَا صِغَرَ ذَلِكَ فِي لُطْفِهِ ... عَلِمْنَا أَنَّ خَالِقَ هَذَا الْخَلْقِ لَطِيفٌ؛

گفتم لطیف است، چون هم موجودات لطیف آفریده و هم به چیزهای ظریف و ریز آگاهی دارد. آیا نشانه آفرینش او را در گیاهان ظریف و غیر ظریف و در پیکرهای ظریف و ریز جاندارانی چون کک و پشه و کوچک تر از اینها را نمی بینی که تقریباً به چشم دیده نمی شوند و از بس ریزند نر و ماده آنها و نوزاد و کهن زادشان از یکدیگر تشخیص داده نمی شوند. پس چون ریزی و ظرافت این چیزها را دیدیم... پی بردیم که آفریننده این

موجودات نیز

ص: ۸۴

لطیف است.

التوحید(صدوق) ، ص ۶۳

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِائَةَ رَحْمَةٍ كُلُّ رَحْمَةٍ طَبَاقٌ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَجَعَلَ مِنْهَا فِي الْأَرْضِ رَحْمَةً فِيهَا تَعْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلَى وُلْدِهَا وَالْوَحْشُ وَالطَّيْرُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ وَأَخَّرَ تِسْعًا وَتَسْعِينَ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَكْمَلَهَا بِهَذِهِ الرَّحْمَةِ؛

خداوند روزی که آسمانها و زمین را آفرید، صد رحمت بیافرید که هر یک از آنها میان زمین و آسمان را پر می کند و یکی را در زمین قرار داد که بوسیله آن مادر به فرزند محبت می کند و حیوانات وحشی و پرندگان به یکدیگر مأنوسند و نود و نه رحمت را نگه داشته و همین که روز قیامت شود این یک رحمت را نیز بر آن می افزاید.

نهج الفصاحه ، ص ۳۱۳ ، ح ۷۸۱

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

وَقَدْ سَأَلَهُ ابْنُ أَبِي الْعَوْجَاءِ: وَلِمَ احْتَجَبَ عَنْهُمْ وَأَرْسَلَ إِلَيْهِمُ الرُّسُلَ؟ وَيَلْمُكَ وَكَيْفَ احْتَجَبَ عَنْكَ مَنْ أَرَاكَ قُدْرَتَهُ فِي نَفْسِكَ؟ نَشَأَكَ وَلَمْ تَكُنْ وَكَبَّرَكَ بَعْدَ صَغْرِكَ وَقَوَّأَكَ بَعْدَ صَغْفِكَ... وَ مَا زَالَ يُعِيدُ عَلَيَّ قُدْرَتَهُ الَّتِي هِيَ فِي نَفْسِي الَّتِي لَا أَدْفَعُهَا حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُظْهِرُ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ؛

در پاسخ ابن ابی العوجاء که پرسید: چرا خداوند خود را از مردم در پرده داشت و آن گاه پیامبران را سویشان فرستاد؟ فرمودند: وای بر تو کسی که قدرتش را در وجود تو نشانت داده چگونه خود را از تو پوشیده داشته است؟ تو را که نبودی پدید آورد، کوچک بودی بزرگت کرد، ناتوان بودی توانایت گردانید... حضرت پیوسته مظاهر قدرت خدا را

ص: ۸۵

که در وجود من است و نمی توانم منکرشان شوم برآیم برشمرد تا جایی که خیال کردم بزودی خداوند میان من و او ظاهر خواهد شد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۷۵ - التوحید (صدوق)، ص ۱۲۷

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

وَلَا يَعْزُبُ عَنْهُ عَيْدُ قَطْرِ الْمَاءِ وَلَا نُجُومُ السَّمَاءِ وَلَا سِوَا فِي الرِّيحِ فِي الْهَوَاءِ وَلَا دَيْبُ النَّمْلِ عَلَى الصِّفَا وَلَا مَقِيلُ الذَّرِّ فِي اللَّيْلَةِ
الظُّلْمَاءِ يَعْلَمُ مَسَاقِطَ الْوَرَاقِ وَخَفِيَّ طَرْفِ الْحَدَاقِ؛

شمار قطره های آبها و ستارگان آسمان و ذرات گردوغبار پراکنده در هوا و حرکت مورچه برسنگ بزرگ و خوابگاه مورچگان در شب تاریک بر او پوشیده نیست و محل ریزش برگها و برهم خوردن پلکها را می داند.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۲۵۶، خطبه ۱۷۸

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

... عَالِمٌ السَّرِّ مِنْ ضَمَائِرِ الْمُضْمِرِينَ وَنَجْوَى الْمُتَخَفِتِينَ وَخَوَاطِرِ رَجَمِ الظُّنُونِ وَعَقْدِ عَزِيمَاتِ الْيَقِينِ ...؛

خدا داناست به هر رازی که مردم در دل نهان داشته اند، و به نجوای آهسته رازگویان و به هر گمان که در خاطری نهفته است و به هر تصمیمی که از روی یقین گرفته شود.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۱۳۴، خطبه ۹۱

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

أَعْلَمُ النَّاسِ بِاللَّهِ أَكْثَرُهُمْ لَهُ مَسْأَلَةٌ؛

خداشناس ترین مردم پر درخواست ترین آنها از خداست.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم، ص ۱۹۲، ح ۳۷۳۴

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

يَتَّبِعِي لِمَنْ عَرَفَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ أَنْ لَا يَخْلُقَ قَلْبُهُ مِنْ رَجَائِهِ وَخَوْفِهِ؛

کسی که خدای سبحان را می شناسد، شایسته است دلش از بیم و امید به او خالی نباشد.

شرح آقا جمال الدين خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ، ج ۶، ص ۴۴۱، ح ۱۰۹۲۶

حدیث (۱۰) امام موسی کاظم علیه السلام:

ص: ۸۶

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ؛

بهترین عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشایش است.

تحف العقول، ص ۴۰۳

حدیث (۱۱) امام محمد باقر علیه السلام:

مَا عَرَفَ اللَّهُ مَنْ عَصَاهُ؛

خدا را نشناخته آن که نافرمانی اش کند.

تحف العقول، ص ۲۹۴

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

مَنْ عَرَفَ اللَّهَ خَافَ اللَّهَ وَ مَنْ خَافَ اللَّهَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنِ الدُّنْيَا؛

هر که خدا را بشناسد ترس او در دلش می افتد و هر از خدا ترسان باشد نفسش از دنیا باز می ماند.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۶۸-تحف العقول، ص ۳۶۲

حدیث (۱۳) امام کاظم علیه السلام:

أَفْضَلُ مَا يَتَقَرَّبُ بِهِ الْعَبْدُ إِلَى اللَّهِ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ بِهِ ، الصَّلَاةُ؛

بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به وسیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است.

تحف العقول، ص ۳۹۱

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

مَنْ عَرَفَ اللَّهَ -خَافَهُ، وَ مَنْ خَافَ اللَّهَ -حَثَّهُ الْخَوْفُ مِنَ اللَّهِ عَلَى الْعَمَلِ بِطَاعَتِهِ وَ الْأَخْذِ بِتَأْدِيَتِهِ، فَبَشِّرِ الْمُطِيعِينَ الْمُتَأَدِّينَ بِأَدَبِ اللَّهِ وَ الْأَخْذِينَ عَنِ اللَّهِ إِنَّهُ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُنْجِيَهُ مِنْ مُضَلَّاتِ الْفِتَنِ؛

آن که خدا را شناخت ، از او ترسید و آن کس که از خدا ترسید ، ترس از خدا او را به عمل به فرمان او و در پیش گرفتن ادبش واداشت . پس فرمان برداران ادب شده به ادب خدا و اطاعت کنندگان دستورهای او را بشارت ده که بر خداست که آنها را از فتنه های گمراه کننده برهاند.

حدیث (۱۵) امام حسن (علیه السلام):

مَنْ عَرَفَ اللَّهَ أَحَبَّهُ.

هر کس خدا را بشناسد، دوستش بدارد.

مجموعه ی ورام، ج ۱، ص ۵۲

معصیت و نافرمانی

حدیث (۱) امام حسین علیه السلام:

مَنْ حَاوَلَ أَمْرًا بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ كَانَ أَفْوَتًا لِمَا يَرْجُو وَأَسْرَعَ لِمَجِيئِ مَا يَحْذَرُ؛

آن که در کاری که نافرمانی خداست بکوشد امیدش

ص: ۸۷

را از دست می دهد و نگرانیها به او رو می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۷۳

حدیث (۲) امام محمد باقر علیه السلام:

مَا عَرَفَ اللَّهُ مَنْ عَصَاهُ؛

خدا را نشناخته آن که نافرمانی اش کند.

تحف العقول، ص ۲۹۴

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام:

مَنْ حَاوَلَ أَمْرًا بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ كَانَ أَفْوَتْ لِمَا يَرْجُو وَ أَسْرَعُ لِمَا يَحْذَرُ؛

کسی که بخواهد از راه گناه به مقصدی برسد، دیرتر به آرزویش می رسد و زودتر به آنچه می ترسد گرفتار می شود.

تحف العقول، ص ۲۴۸

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّي وَ لَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَ مَا هُنَّ؟ قَالَ: حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يَعْيشُ بِهِ فِي النَّاسِ وَ وَرَعٌ يَخْجِزُهُ عَنِ مَعْصِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؛

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزوجل. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

وسایل الشیعه، ج ۲۰، ص ۳۵۹ - بحار الانوار (ط-بیروت) - ج ۶۶، ص ۳۸۶ - ج ۶۸، ص ۴۱۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

لَا يَسْعَدُ امْرُؤٌ إِلَّا بِطَاعَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَ لَا يَشْقَى امْرُؤٌ إِلَّا بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ؛

هیچ کس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمی شود و جز با معصیت خدا بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۳

حدیث (۶) امام سجاد علیه السلام :

فَأَمَّا حَقُّ اللَّهِ الْأَكْبَرُ فَإِنَّكَ تَعْبُدُهُ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ بِإِخْلَاصٍ جَعَلَ لَكَ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ يَكْفِيكَ أَمْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَيَحْفَظَ لَكَ مَا تُحِبُّ مِنْهَا ؛

حق بزرگ تر خداوند این است که او

ص: ۸۸

را بپرستی و چیزی را با او شریک نسازی، که اگر خالصانه چنین کنی، خداوند کار دنیا و آخرت را کفایت می کند و آنچه را دوست داری برایت نگه می دارد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۱، ص ۱۵۵ - تحف العقول (در رساله حقوق امام سجاد)، ص ۲۵۶

حدیث (۷) پیامبر اکرم (ص):

لَا تَنْظُرُوا إِلَى صَغِيرِ الذَّنْبِ وَ لَكِنْ انظُرُوا إِلَى مَا اجْتَرَأْتُمْ؛

به کوچکی گناه نگاه نکنید بلکه به چیزی [نافرمانی خدا] که بر آن جرات یافته اید بنگرید.

{باب جهاد النفس وسایل الشیعه} (ترجمه ی افراسیابی ، ص ۱۸۳ ، ح ۴۰۵)

حدیث (۸) امام صادق (ع):

أرج الله رجاءً لا يجزئك على معصيته و خف الله خوفاً لا يؤيسك من رحمة؛

به خداوند امیدوار باش، امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرات نبخشد و از خداوند بیم داشته باش بیمی که تو را از رحمتش ناامید نگرداند.

وسایل الشیعه باب جهاد النفس ، ج ۱۵ ، ص ۲۱۸

حدیث (۹) امام علی (ع):

مَنْ تَلَذَّذَ بِمَعَاصِي اللَّهِ أَوْرَثَهُ اللَّهُ ذُلًّا؛

هر که از معصیت خدا لذت ببرد خداوند او را به ذلت می افکند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ، ص ۱۸۶ ، ح ۳۵۶۵

تقرب به خدا

حدیث (۱) امام کاظم علیه السلام:

أَفْضَلُ مَا يَتَقَرَّبُ بِهِ الْعَبْدُ إِلَى اللَّهِ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ بِهِ ، الصَّلَاةُ؛

بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به وسیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است.

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

الْجَبَّارُونَ أَبْعَدُ النَّاسِ مِنَ اللَّهِ عَزُّو جَلُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

دورترین مردم از خداوند عز و جل در روز قیامت سرکشانِ متکبر هستند.

وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۳۸۱

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام:

مَنْ طَلَبَ رِضَى اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ أُمُورَ النَّاسِ وَ مَنْ طَلَبَ رِضَى النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ.

هر که

ص: ۸۹

خشنودی خدا را بطلبد هر چند به قیمت خشم مردم، خداوند او را از مردم بی نیاز می کند و هر که رضایت مردم را با ناخوشنودی خدا طلب کند خداوند او را به مردم وا می گذارد.

الامالی (صدوق)، ص ۲۰۱ - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل، ج ۱۲، ص ۲۰۹

حدیث (۴) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُ مَا كُنْتَ.

برترین [مرتبه] ایمان آن است که بدانی هر کجا باشی خدا با تو است.

نهج الفصاحه ص ۲۲۹

رسیدن به خدا

حدیث (۱) امام حسن عسکری علیه السلام:

إِنَّ الْوُضُوءَ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ سَفَرٌ لَا يُدْرِكُ إِلَّا بِامْتِطَاءِ اللَّيْلِ؛

وصول به خداوند عزوجل سفری است که جز با عبادت در شب حاصل نگردد.

بحار الانوار (ط-بیروت)، ج ۷۵، ص ۳۸۰

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ انْقَطَعَ إِلَى اللَّهِ كَفَاهُ اللَّهُ كُلَّ مَوْنِهِ وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَ مَنْ انْقَطَعَ إِلَى الدُّنْيَا وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَيْهَا؛

هر کس از غیر خدا ببرد، خداوند، هزینه زندگی او را تأمین می کند و از جایی که انتظار ندارد، روزی اش می دهد؛ اما هر کس چشم امیدش به دنیا باشد، خداوند، او را به دنیا وا می گذارد.

نهج الفصاحه، ص ۷۳۱

عدل

بلا و آزمایش

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عِبَادًا فِي الْأَرْضِ مِنْ خَالِصِ عِبَادِهِ مَا يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ تُحْفَةً إِلَى الْأَرْضِ إِلَّا صَيَّرَهَا عَنْهُمْ إِلَى غَيْرِهِمْ وَلَا يَلِيَهُ إِلَّا

صَرَفَهَا إِلَيْهِمْ.

خدای عز و جل بندگانی در زمین دارد و در بین بندگان خالصش، کسانی هستند که هر نعمتی از آسمان به زمین فرود آید، آن را از ایشان باز دارد و به دیگران دهد، و هر گرفتاری که نازل شود، بر ایشان فرود آورد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه)

ص: ۹۰

حديث (۲) امام باقر عليه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا عَتَّهُ بِالْبَلَاءِ غَتًّا وَثَجَّهُ بِالْبَلَاءِ تَجًّا فَإِذَا دَعَا قَالَ لَتَيْكَ عَبْدِي لَتْنٍ عَجَلْتُ لَكَ مَا سَأَلْتَ إِنِّي عَلَى ذَلِكَ لِقَادِرٌ وَلَتْنٍ ادَّخَرْتُ لَكَ فَمَا ادَّخَرْتُ لَكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ .

خداوند تبارک و تعالی چون بنده ای را دوست دارد در بلا و مصیبتش غرقه سازد و باران گرفتاری بر سرش فرود آرد و آنگاه که این بنده خدا را بخواند فرماید : لیبیک بنده ی من ! بی شک اگر بخواهم خواسته ات را زود اجابت کنم می توانم اما اگر بخواهم آن را برایت اندوخته سازم این برای تو بهتر است

اصول کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲ ، ص ۲۵۳ (باب شده ابلاء المومن حديث ۷)

حديث (۳) امام صادق عليه السلام :

الْمُؤْمِنُ لَا يَمْضِي عَلَيْهِ اَرْبَعُونَ لَيْلَةً اِلَّا عَرَضَ لَهُ اَمْرٌ يَحْزَنُهُ يُذَكِّرُ بِهِ .

چهل شب بر بنده مومن نگذرد مگر اینکه واقعه ای برایش رخ دهد و او را غمگین سازد و به واسطه آن ، متذکر گردد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۲۵۴ (باب شده ابلاء المومن حديث ۱۱)

حديث (۴) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً لَا يَلُغُهَا عَبْدٌ اِلَّا بِالْاَيْتَاءِ فِي جَسَدِهِ .

در بهشت مقام و منزلتی وجود دارد که هیچ بنده ای به آن نرسد ، مگر به درد و بیماری ای که در بدنش حادث شود.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۲۵۵ (باب شده ابلاء المومن حديث ۱۴)

حديث (۵) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لِبِأَفْضَلِ مَكَانٍ ثَلَاثًا إِنَّهُ لَيَتَلِيهِ بِالْبَلَاءِ ثُمَّ يَنْزِعُ نَفْسَهُ عُضْوًا عُضْوًا مِنْ جَسَدِهِ وَهُوَ يَحْمَدُ اللَّهَ عَلَى ذَلِكَ .

ایگاه مومن نزد خدای عزوجل برترین جایگاه است و این جمله را سه بار فرمود چرا که گاه بنده ای را خداوند به گرفتاری مبتلا می سازد و می فرماید . آنگاه جانش را عضو عضو از پیکرش بیرون می کشد، در حالی که وی بر این پیشامد خداوند را حمد و ستایش می گوید.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۲۵۴ (باب شده ابلاء المومن حدیث ۱۳)

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

يَا عَبْدَ اللَّهِ لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا لَهُ مِنَ الْأَجْرِ فِي الْمَصَائِبِ لَتَمَنَّى أَنَّهُ قُرْضَ بِالْمَقَارِيضِ.

ای عبد الله، اگر مومن می دانست که پاداش مصائب و گرفتاری هایش چه اندازه است ، آرزو میکرد با قیچی تکه تکه شود.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۲۵۵ (باب شده ابلاء المومن حدیث ۱۵)

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَتَعَاهَدُ الْمُؤْمِنُ بِالْبَلَاءِ كَمَا يَتَعَاهَدُ الرَّجُلُ أَهْلَهُ بِالْهَدِيَّةِ مِنَ الْغَيْبَةِ وَ يَحْمِيهِ الدُّنْيَا كَمَا يَحْمِيهِ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ.

خداوند عزیز و با جلال از بنده مؤمنش با رنج و بلا دلجویی می کند، همچنان که شخص با هدیه ای که از سفر آورده، از خانواده اش دلجویی می کند و خدا مومن را از دنیا پرهیز می دهد، همچنان که طیب بیمار را (از بعضی خوردنی ها و آشامیدنیها) پرهیز می دهد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۲۵۵ (باب شده ابلاء المومن حدیث ۱۷)

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ خَامَةِ الزَّرْعِ تُكْفِنُهَا الرِّيحُ كَذَاً وَ كَذَاً وَ كَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ تَكْفِيهِ الْأَوْجَاعُ وَ الْأَمْرَاضُ وَ مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الْإِرْزَبِيِّ الْمُسْتَقِيمِ الَّتِي لَا يُصِيبُهَا شَيْءٌ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمَوْتُ فَيَقْصِفُهُ قَصْفًا.

رسول خدا فرمودند: حکایت مومن حکایت ساقه گیاه است که بادهای آن

را به این سو و آن سو کج و راست می کنند. مومن هم به واسطه ی بیماریها و دردها کج و راست می شود. اما حکایت منافق، حکایت عصای آهنین بی انعطافی است که هیچ آسیبی به آن نمی رسد، تا اینکه مرگش به سراغش می آید و کمرش را در هم می شکند.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲، ص ۲۵۸ (باب شده ابلاء المومن حدیث ۲۵)

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ بَلَاءً النَّبِيُّونَ ثُمَّ الْوَصِيُّونَ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَلِأَمْثَلٍ وَإِنَّمَا يُبْتَلَى الْمُؤْمِنُ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِ الْحَسَنَةِ فَمَنْ صِيحَّ دِينُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ أَشَدَّ بَلَاءُوهُ وَذَلِكَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَجْعَلِ الدُّنْيَا ثَوَابًا لِمُؤْمِنٍ وَلَا عِقَابًا لِكَافِرٍ وَمَنْ سَخِطَ دِينُهُ وَضَعُفَ عَمَلُهُ قَلَّ بَلَاءُوهُ

وَ أَنَّ الْبَلَاءَ أُسْرِعَ إِلَى الْمُؤْمِنِ التَّقِيِّ مِنَ الْمَطَرِ إِلَى قَرَارِ الْأَرْضِ.

در کتاب علی آمده: شدیدترین بلاها در بین آفریدگان، نخست به پیامبران و سپس به اوصیاء می رسد و آنگاه به مثل و شبیه ترین مردم به آنها. مومن به مقدار نیکی هایش آزموده می شود. هر که دینش درست و کارش نیک باشد، بلایش شدیدتر است، چرا که خدای عزوجل دنیا را مایه پاداش مومن قرار نداده و نه وسیله عذاب کافر. اما آن که دینش نادرست و کارش سست باشد، بلایش اندک است. بلا به انسان مومن پرهیزکار زودتر می رسد تا باران به سطح زمین.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲، ص ۲۵۹ (باب شده ابلاء المومن حدیث ۲۹)

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

كُلَّمَا أَزْدَادَ الْعَبْدُ إِيمَانًا أَزْدَادَ ضَيْقًا فِي مَعِيشَتِهِ.

هر اندازه که ایمان بنده افزون گردد، تنگ دستی اش بیشتر و زندگی اش سخت تر

شود.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۲۶۱ (باب فضل فقراء المسلمين حديث ۴)

حديث (۱۱) امام صادق عليه السلام :

مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِحَدِيٍّ أَسِيكَ مُلْقَى عَلَى مَرْبَلِهِ مَيْتًا فَقَالَ لِأَصْحَابِهِ كَمْ يُسَاوِي هَذَا فَقَالُوا لَعَلَّهُ لَوْ كَانَ حَيًّا لَمْ يُسَاوِي دِرْهَمًا فَقَالَ النَّبِيُّ (ص) وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لِلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ هَذَا الْجَدِيٍّ عَلَى أَهْلِهِ

روزی رسول خدا (ص) از کنار بزغاله گوش بریده مرده ای که در زباله دان افتاده بود، گذر می کرد. پس رو به اصحاب کرد و فرمود: این ، به چند ارزد. گفتند: شاید اگر زنده بود، یک درهم. پیامبر (ص) فرموده: به خدایی که جانم در دست اوست، دنیا در پیشگاه خدا، بی ارزش تر از این بزغاله نزد صاحبش.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۱۲۹ (باب ذم الدنيا و الزهد فيها)

حديث (۱۲) امام صادق عليه السلام :

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَوْ لَا أَنْ يَجِدَ عَبْدِي الْمُؤْمِنُ فِي قَلْبِهِ لَعَصَبْتُ رَأْسَ الْكَافِرِ بِعَصَابِهِ حَدِيدٍ لَا يُصَدِّعُ رَأْسَهُ أَبَدًا.

خداوند عروجل می فرماید اگر بنده مومن من دل آزرده نمی شد، سر انسان کافر را با دستمالی آهنین می بستم، تا هرگز دچار سردرد نشود.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج ۲ ، ص ۲۵۷ (باب شده ابتلاء المومن، حديث ۲۴)

نبوت

پیامبران

حديث (۱) امام رضا عليه السلام :

مِنْ أَخْلَاقِ النَّبِيَاءِ التَّنْظُفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶۷، ح ۵۰

حديث (۲) رسول اکرم صلى الله عليه و آله :

كَادَ الْحَلِيمُ أَنْ يَكُونَ نَبِيًّا؛

آدم بردبار به پیامبری نزدیک است.

نهج الفصاحه ص ۶۰۳ - بحار الأنوار (ط-بيروت) ج ۴۳، ص ۷۰، ح ۶۱

حديث (۳) رسول اکرم صلى الله عليه و آله :

إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ إِنَّمَا فَضَّلَهُمُ اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ بِشِدَّةِ مُدَارَاتِهِمْ لِأَعْدَاءِ دِينِ اللَّهِ وَحُسْنِ تَقَاتِيهِمْ لِأَجْلِ إِخْوَانِهِمْ فِي اللَّهِ؛

خداوند از این رو پیامبران را

ص: ۹۴

بر دیگر مردمان برتری داد که با دشمنان دین خدا بسیار با مدارا رفتار می کردند و برای حفظ برادران همکیش خود نیکو تقیه می کردند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۰۱، ح ۴۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُمْ وَحُبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ؛

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

مقدمه قاموس قرآن ص ۲

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

لَمْ يَنْبَغِ لِلَّهِ نَبِيًّا قَطُّ إِلَّا بِالْبِرِّ وَالْعَدْلِ؛

خداوند هیچ پیامبری را جز به نیکی و عدالت بر نینگیخت.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، الخاتمه ج ۴ ، ص ۱۲۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۲۴ ، ص ۲۹۲

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام :

... فَمَا قَالَ قَائِلٌ : فَلِمَ وَجَبَ عَلَيْهِمْ مَعْرِفَةُ الرُّسُلِ وَالْإِقْرَارُ بِهِمْ وَالْإِذْعَانُ لَهُمْ بِالطَّاعَةِ؟ قِيلَ : لِإِنَّهُ لَمَّا أَنْ لَمْ يَكُنْ فِي خَلْقِهِمْ وَ قَوَاهِمُ مَا يُكْمِلُونَ بِهِ مَصَالِحَهُمْ وَ كَانَ الصَّانِعُ مُتَعَالِيًا عَنْ أَنْ يُرَى وَ كَانَ ضَعْفُهُمْ وَ عَجْزُهُمْ عَنْ إِدْرَاكِ ظَاهِرِهِ ، لَمْ يَكُنْ بُدًّا لَهُمْ مِنْ رَسُولٍ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهُمْ

مَعْصُومٍ ، يُؤَدِّي إِلَيْهِمْ أَمْرَهُ وَ نَهْيَهُ وَ أَدْبَهُ ، وَ يَقْفُهُمْ عَلَى مَا يَكُونُ بِهِ اجْتِرَارُ مَنَافِعِهِمْ وَ مَضَارِّهِمْ ؛

اگر کسی بگوید : چرا شناخت پیامبران و اعتراف به آنها و اقرار به (لزوم) اطاعت از آنان ، بر مردم واجب است؟ در پاسخ گفته شود : چون در وجود مردم و قوای آنان ، چیزی نیست که با آن ، مصالحشان را کامل سازند و آفریدگار نیز برتر از آن است که دیده شود ، سستی و ناتوانی آنان از ادراک او آشکار است ، پس چاره ای جز این نیست که میان خداوند

و مردم، پیام آوری معصوم باشد که اوامر و نواهی و ادب (و آموزه های) او را به ایشان برساند و آنها را به آنچه مایه سود و زیانشان است، آگاه سازد.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۱۰۰

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّا أَمَرْنَا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ بِمُدَارَاهِ النَّاسِ، كَمَا أَمَرْنَا بِإِقَامَةِ الْفَرَائِضِ؛

ما پیامبران، همان گونه که به برپا داشتن واجبات مأمور شده ایم، به مدارا کردن با مردم نیز مأمور شده ایم.

کافی (ط-دارالحدیث) ج ۳، ص ۳۰۴ - امالی (طوسی) ص ۵۲۱

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

مَيَّا كَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله الْعِبَادَ بِكُنْهِ عَقْلِهِ قَطُّ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله : إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أَمَرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگز با مردم به اندازه عقل خود سخن نگفتند و فرمودند: ما پیامبران مأموریم که با مردم به اندازه عقل و فهمشان سخن بگوییم.

تحف العقول ص ۳۷ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۶۸ و ج ۱، ص ۲۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ: الْحَيَاءُ وَ الْجِلْمُ وَ الْحِجَامَةُ وَ السَّوَاكُ وَ التَّعَطُّرُ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، بردباری، حجامت کردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه، ص ۴۶۲، ح ۱۴۶۳

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَكْرَمُ أَخْلَاقِ النَّبِيِّينَ وَ الصَّادِقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ التَّرَاوُرُ فِي اللَّهِ ؛

بزرگوارانه ترین اخلاق پیامبران، صدیقین (انسان های راستین) شهدا و صالحین، دیدار یکدیگر برای خداست.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۶، ص ۲۳۹، ح ۱۹۷۲۳ - دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۱۰۶

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ آدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى الْبِرِّ وَالْفَاجِرِ؛

خداوند عزوجل هیچ

ص: ۹۶

پیامبری را نفرستاد، مگر به راستگویی و برگرداندن امانت به نیکوکار و بدکار .

وسایل الشیعه ج ۱۹ ، ص ۷۳ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴

حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

فِي صَفَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : طَيِّبٌ دَوَّارٌ بِطَبِّهِ قَدْ أَحْكَمَ مَرَاهِمَهُ وَأَحْمَى (أَمْضَى) مَوَاسِمَهُ يَضَعُ ذَلِكَ حَيْثُ الْحَاجَةُ إِلَيْهِ مِنْ قُلُوبٍ عُمِيٍّ وَآذَانٍ صُمٍّ وَاللِّسَانِ بُكْمٍ، مُتَّبِعٌ بِدَوَائِهِ مَوَاضِعَ الْغَفْلَةِ وَمَوَاطِنَ الْحَيْرَةِ...؛

در توصیف پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: پزشکی است که با دانش خود، همواره میان مردم می گردند، مرهم هایش را به خوبی فراهم و ابزار کارش را آماده کرده و آنها را هر جا که لازم باشد، از دل‌های کور و گوش‌های کر و زبان‌های گنگ به کار می برد. غفلت گاه‌ها و جایگاه‌های حیرت را جستجو و با داروی خود آنها را درمان می کند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۵۶ ، خطبه ۱۰۸

حدیث (۲) ابن شهر آشوب :

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ "لَافِظًا وَلَا غَلِيظًا وَلَا صَخَابًا فِي السَّوَابِقِ وَلَا يَجْزِي السَّيِّئَةَ السَّيِّئَةَ وَ لَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ؛

"پیامبر خدا صلی الله علیه و آله " نه تندخوست و نه خشن و نه اهل جارو جنجال. در کوچه و بازار، بدی را با بدی جواب نمی دهد، بلکه می بخشد و گذشت می کند.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهر آشوب)، ج ۱، ص ۱۴۷

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام :

كَانَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ... يُعْطَى كُلَّ جُلَسَائِهِ نَصِيبَهُ وَلَا يَحْسَبُ أَحَدٌ مِنْ جُلَسَائِهِ أَنَّ أَحَدًا أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنْهُ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله بهره هر یک از هم نشینان خود را

عطا می فرمودند و چنان معاشرت می نمودند که کسی گمان نمی کرد شخص دیگری نزد پیامبر از او گرامی تر باشد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۸، ص ۴۳۸ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۶، ص ۱۵۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ، أَجْوَدُ النَّاسِ كَفًّا وَ أَرْحَبُ النَّاسِ صِدْرًا وَ أَصْدَقُ النَّاسِ لَهْجَةً وَ أَوْفَى النَّاسِ ذِمَّةً وَ أَلْيَنُهُمْ عَرِيكَةً وَ أَكْرَمُهُمْ عِشْرَةً مَنْ رَأَاهُ بِدِيَهَةِ هَابُهُ وَ مَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ يَقُولُ نَاعِيْتُهُ: لَمْ أَرَقْبَلُهُ وَ لَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ؛

او خاتم پیامبران است. بخشنده ترین مردم بود، سعه صدرش از همه بیشتر (پرحوصله ترین مردم) و راستگوترین و پایبندترین آنان به عهد و پیمان. از همه نرمخوتر بود و رفتارش بزرگوارانه تر. هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را وصف کند، می گفت: نظیر او را در گذشته و حال ندیده ام.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۶، ص ۱۹۰

حدیث (۵) ابن شهر آشوب :

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ " لَا يَقُومُ وَ لَا يَجْلِسُ إِلَّا عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ ؛

"پیامبر خدا صلی الله علیه و آله " بر نمی خاست و نمی نشست مگر با ذکر خدا.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۴۷

حدیث (۶) ابن شهر آشوب:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ... يُجَالِسُ الْفُقَرَاءَ وَ يُوَكِّلُ الْمَسَاكِينَ؛

در مناقب ابن شهر آشوب آمده است: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با تهیدستان می نشستند و با مستمندان غذا می خوردند.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام

حدیث (۷) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَبْلَ الْمَبْعُوثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ، لَوْ أَنْفَرَدَ أَحَدٌ بِأَحَدِهَا لَعَدَلَ عَلَى جَلَالِهِ، فَكَيْفَ مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ؟! كَانَ نَبِيًّا أَمِينًا، صَادِقًا، حَادِقًا، أَصِيلًا، نَبِيلاً، مَكِينًا، فَصِيحًا، نَصِيحًا، عَاقِلًا، فَاضِلًا، عَابِدًا، زَاهِدًا، سَخِيًّا، كَمِيًّا، قَانِعًا، مُتَوَاضِعًا، حَلِيمًا، رَحِيمًا، غَيُورًا، صَبُورًا، مُوَافِقًا، مُرَافِقًا، لَمْ يُخَالِطْ مُنْجَمًا وَلَا كَاهِنًا وَلَا عَتِيفًا؛

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله پیش از آن که مبعوث شود، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بود که اگر فردی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل بر عظمت اوست چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، والامقام، سخنور، خیرخواه، خردمند، بافضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و جنگاور، قانع، فروتن، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار و نرمخو

بود، با هیچ منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبود.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَكْثَرَ مَا يَجْلِسُ تُجَاهَ الْقِبْلَةِ؛

پیامبر خدا هنگام نشستن، بیشتر رو به قبله می نشست.

وسایل الشیعه ج ۱۲، ص ۱۰۹، ح ۱۵۷۸۳ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۱

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَنَّ أَدِيبَ اللَّهِ وَ عَلِيَّ أَدِيْبِي، أَمَرَنِي رَبِّي بِالسَّخَاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهَانِي عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفَاءِ وَ مَا شَىءٌ أَبْغَضُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سُوءِ الْخُلُقِ، وَ إِنَّهُ لِيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگار مرا به سخاوت و نیکی کردن

فرمان داد و از بخل و سختگیری بازم داشت. در نزد خداوند عزوجل چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی، عمل را ضایع می کند، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق، ص ۱۷

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَ خَيْرَ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ شَرَّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا؛

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی الله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی (طوسی) ص ۳۳۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۴، ص ۱۲۲

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشْبَهِكُمْ بِي؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا وَ أَلْيَنُكُمْ كَنَفًا وَ أَبْرُّكُمْ بِقَرَابَتِيهِ وَ أَشَدُّكُمْ حُبًّا لِأَخْوَانِهِ فِي دِينِهِ وَ أَصَبْرُكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَكْظَمُكُمْ لِلْغَيْظِ وَ أَحْسَنُكُمْ عَفْوًا وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ أَنْصَافًا فِي الرِّضَا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکو کارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰ و ۲۴۱

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَبْعِدِكُمْ مِنِّي شَبَهِهَا؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: الْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَيْدِيُّ، الْبَخِيلُ، الْمُخْتَالُ، الْحَقُودُ، الْحَسُودُ، الْقَاسِي الْقَلْبِ، الْبَعِيدُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ يُرْجَى، غَيْرُ الْمَأْمُونِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ يُتَّقَى؛

آیا شما را از کم شباهت ترینان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگوی بی آبروی بی شرم، بخیل، متکبر، کینه

ص: ۱۰۰

توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۹۱

حدیث (۱۳) دیلمی :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ... يُسَلِّمُ عَلَى مَنْ أَسِيَتْ قَبْلَهُ مِنْ كَبِيرٍ وَصَغِيرٍ وَغَنِيِّ وَفَقِيرٍ وَلَا يُحَقِّرُ مَا دُعِيَ إِلَيْهِ وَلَا إِلَى خَشْفِ التَّمْرِ وَكَانَ خَفِيفَ الْمُؤُونَةِ كَرِيمَ الطَّبِيعَةِ، جَمِيلَ الْمُعَاشَرَةِ، طَلَّقَ الْوَجْهَ، بَشَاشًا مِنْ غَيْرِ ضَحْكٍ، مَحْزُونًا مِنْ غَيْرِ عَبُوسٍ، مُتَوَاضِعًا مِنْ غَيْرِ مَذَلَّةٍ، جَوَادًا مِنْ غَيْرِ سَرَفٍ، رَقِيقَ

الْقَلْبِ، رَحِيمًا بِكُلِّ مُسْلِمٍ...؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلتی نشان دهند، متواضع بودند، می بخشیدند ولی اسراف نمی

نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

حدیث (۱۴) قال المعصوم (ع) :

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ كَانَ يُحِبُّ الْفَالَ الْحَسَنَ وَيَكْرَهُ الطَّيْرَةَ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله فال خوب را دوست داشتند و از فال بد، بدشان می آمد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۲۹۴ - مکارم الاخلاق، ص ۳۵۰

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

وَهُوَ خَائِمُ النَّبِيِّينَ، أَجْوَدُ النَّاسِ كَفْمًا وَأَرْحَبُ النَّاسِ صِدْرًا وَأَصْدَقُ النَّاسِ لَهْجَةً وَأَوْفَى النَّاسِ ذِمَّةً وَالْيَنُّهُمُ عَرِيكَةٌ وَأَكْرَمُهُمْ عَشْرَةٌ مَنْ رَأَاهُ بِدِيَهَةِ هَابَةٍ

ص: ۱۰۱

وَمَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ يَقُولُ نَاعْتُهُ لَمْ أَرْ قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ؛

او که خاتم پیامبران بود، بخشنده ترین، پرحوصله ترین، راستگوترین، پایبندترین مردم به عهد و پیمان، نرم خوترین و خوش مصاحبت ترین مردم بود، هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۶، ص ۱۹۰

حدیث (۱۶) انس :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِذَا فَتَقَدَّ الرَّجُلُ مِنْ إِخْوَانِهِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ سَأَلَ عَنْهُ، فَإِنْ كَانَ غَائِبًا، دَعَا لَهُ وَإِنْ كَانَ شَاهِدًا زَارَهُ وَإِنْ كَانَ مَرِيضًا عَادَهُ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله هرگاه یکی از اصحاب خود را سه روز نمی دیدند از حال او جویا می شدند، آنگاه اگر در سفر بود، دعایش می کردند و اگر در شهر بود به دیدارش و اگر مریض بود، به عیادتش می رفتند.

مکارم الاخلاق، ص ۱۹

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

مَيَّا كَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ الْعِبَادَ بِكُنْهِ عَقْلِهِ قَطُّ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمُرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عَقُولِهِمْ ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگز با مردم به اندازه عقل خود سخن نگفتند و فرمودند: ما پیامبران مأموریم که با مردم به اندازه عقل و فهمشان سخن بگوییم.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۲۳

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِي رَبِّي بِسَبْعٍ: أَوْصَانِي بِالْإِحْلَاصِ

ص: ۱۰۲

فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي وَأَعْطَى مَنْ حَرَمَنِي وَأَصِلَ مَنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ يَكُونَ صَمْتِي فِكْرًا وَ نَظْرِي عِبْرًا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکر و نگاهم برای عبرت باشد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۷۰ - کنزالفوائد ج ۲، ص ۱۱

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَقْرَبُكُمْ غَدَا مَنِّي فِي الْمَوْقِفِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدِيثِ وَ إِذَا كُمْ لِلْأَمَانَةِ وَ أَوْفَاكُمْ بِالْعَهْدِ وَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا وَ أَقْرَبُكُمْ مِنَ النَّاسِ؛

نزدیک ترین شما به من در قیامت: راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد و پیمان، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

امالی (طوسی) ص ۲۲۹

حدیث (۲۰) ابی سعید الخدری :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خِدْرِهَا. وَ كَانَ إِذَا كَرِهَ شَيْئًا عَرَفْنَاهُ فِي وَجْهِهِ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله از دختران پشت پرده با حیا تر بودند، و اگر چیزی را دوست نمی داشتند، از چهره شان می فهمیدیم.

مکارم الأخلاق ص ۱۷

حدیث (۲۱) امام حسن مجتبی علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ فَخْمًا مُفَخَّمًا... يَتَكَلَّمُ بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ فَضِيلاً لَا فُضُولَ فِيهِ وَ لَا تَقْصِيرَ. دَمَثًا، لَيْسَ بِالْجَافِي وَ لَا بِالْمَهِينِ تَعْظُمُ عِنْدَهُ النُّعْمَةُ وَ إِنْ دَقَّتْ لَا يَدُّ مِنْهَا شَيْئًا غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ لَا يَدُّ ذَوَاقًا وَ لَا يَمْدَحُهُ وَ لَا تُغْضِبُهُ الدُّنْيَا وَ مَا كَانَ لَهَا، فَإِذَا تُعَوِّطَى الْحَقُّ لَمْ يَعْرِفْهُ أَحَدٌ، وَ

لَمْ يَقُمْ لِغَضَبِهِ شَيْءٌ حَتَّى يَنْتَصِرَ لَهُ...؛

رسول اکرم صلی

ص: ۱۰۳

الله علیه و آله (در نظرها) با شکوه و بزرگوا بودند... سخنانی کوتاه، جامع و بی چون و چرا می گفتند بدون کم و زیاد، نرم خو و مهربان بودند، در حق کسی ظلم نمی کردند، کسی را خوار نمی شمردند، نعمت را اگر چه کم بود، بزرگ می دانستند و چیزی از آن را نکوهش نمی کردند، از مزه غذا نه بد می گفتند و نه تعریف می کردند، دنیا و آنچه به آن مرتبط است ایشان را خشمگین نمی ساخت و هرگاه

حق ضایع می شد، احدی را ملاحظه نمی کردند و چیزی باعث رفع خشمشان نمی شد، تا آن که حق را حاکم سازند.

عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۳۱۷

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَيْسِيئُ الرَّجُلِ مِنْ أَصْحَابِهِ إِذَا رَأَهُ مَعْمُومًا بِالْمُدَاعَبَةِ وَكَانَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يُبَغِضُ الْمُعَبَّسَ فِي وَجْهِ إِخْوَانِهِ؛

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله یکی از اصحاب خود را غمگین می دیدند، با شوخی او را خوشحال می کردند و می فرمودند: خداوند، کسی را که با برادران (دینی) اش با ترش رویی و چهره عبوس روبرو شود، دشمن می دارد.

کشف الریبه ص ۸۳

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يُدَاعِبُ وَلَا يَقُولُ إِلَّا حَقًّا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله شوخی می کردند ولی جز حق چیزی نمی گفتند.

مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۴۰۸

حدیث (۲۴) زید بن ثابت:

كُنَّا إِذَا جَلَسْنَا إِلَيْهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِذَا أَخَذْنَا فِي حَدِيثٍ فِي ذِكْرِ الْآخِرَةِ أَخَذَ مَعَنَا وَإِنْ أَخَذْنَا فِي ذِكْرِ الدُّنْيَا أَخَذَ مَعَنَا وَإِنْ أَخَذْنَا فِي ذِكْرِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ أَخَذَ مَعَنَا؛

هرگاه با رسول اکرم صلی

ص: ۱۰۴

الله علیه و آله می نشستیم، اگر در مورد آخرت صحبت می کردیم، ایشان هم با ما همان سخن را می گفتند و اگر در مورد دنیا صحبت می کردیم، ایشان هم چنین می کردند و اگر در مورد خوردنی و نوشیدنی صحبت می کردیم، ایشان هم با ما هم سخن می شدند.

مکارم الاخلاق، ص ۲۱

حدیث (۲۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا يُبَلِّغُنِي أَحَدٌ مِنْكُمْ عَنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِي شَيْئًا، فَإِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ وَأَنَا سَلِيمٌ الصَّدْرِ؛

کسی از شما حق ندارد از هیچ یک از یارانم چیزی به من بگوید؛ زیرا دوست دارم در حالی که چیزی از شما در دلم نیست به سویتان بیایم.

مکارم الاخلاق، ص ۱۷

حدیث (۲۶) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ كَانَ إِذَا آتَاهُ الضَّيْفُ أَكَلَ مَعَهُ وَلَمْ يَزْفَعْ يَدَهُ مِنَ الْخِوَانِ حَتَّى يَزْفَعَ الضَّيْفُ يَدَهُ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگاه میهمان داشتند، با او غذا می خوردند و دست از سفره و غذا نمی کشیدند، تا آن که میهمان دست از غذا خوردن بکشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۶

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

كَانَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَا يَذُمُّ أَحَدًا وَلَا يُعَيِّرُهُ وَلَا يَطْلُبُ عَثْرَاتِهِ وَلَا عَوْرَتَهُ وَلَا يَتَّكِلُ إِلَّا فِيمَا رَجَا ثَوَابَهُ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله، هرگز بدگویی کسی را نمی کردند، سرزنش نمی نمودند و در پی لغزش ها و اسرار دیگران نبودند و [درباره دیگران] چیزی جز خیر (خوبی) نمی گفتند.

عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۳۱۹

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِذَا سُئِلَ شَيْئًا فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَفْعَلَهُ قَالَ: نَعَمْ وَإِذَا أَرَادَ

أَنْ لَا يَفْعَلَ سَكَتَ وَكَانَ لَا يَقُولُ لِشَيْءٍ لَّا...؛

هر گاه از رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی تقاضا می شد، اگر ایشان آن را می خواستند انجام دهند، می ف رمودند: بله و اگر نمی خواستند انجام دهند، سکوت می نمودند و هیچ گاه ایشان برای چیزی نه نمی گفتند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۲۲، ص ۲۹۴ و ج ۹۰، ص ۳۲۷

حدیث (۲۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَمَرْتُ أَنْ آخُذَ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَاءِكُمْ فَأَرُدَّهَا فِي فَقَرَاءِكُمْ؛

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندان بگیرم و به فقرا بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۷، ص ۱۰۵

حدیث (۳۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَمَرَنِي رَبِّي بِسَبْعِ خِصَالٍ: حُبِّ الْمَسَاكِينِ وَالِدُّنُوِّ مِنْهُمْ وَأَنْ أَكْثَرَ مِنْ «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» وَأَنْ أَصِلَ بِرَحْمِي وَإِنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنِّي وَلَا أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقِي وَأَنْ لَا يَأْخُذَنِي فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ وَأَنْ أَقُولَ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا وَأَنْ لَا أَشَالَ أَحَدًا شَيْئًا؛

پروردگارم مرا به هفت خصلت امر نموده است: دوست داشتن بینوایان و نزدیک شدن به آنها، ذکر لا حول و لا قوه الا بالله را بسیار گفتن، با خویشاوندان رابطه برقرار کردن؛ هر چند آنان قطع رابطه کنند، [و در مسائل مادی]، به پایین تر از خود نگاه کنم نه به بالاتر، در راه خدا سرزنش ملامتگران را به خود نگیرم، حق را بگویم اگر چه تلخ باشد و از کسی چیزی نخواهم.

الأصول الستة عشر (ط-دار الشبستری) ص ۷۵

حدیث (۳۱) انس بن مالک :

كَانَ مِنْ فِعْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِذَا لَبَسَ الثَّوْبَ الْجَدِيدَ حَمِدَ اللَّهَ - ثُمَّ يَدْعُو مِسْكِينًا

ص: ۱۰۶

فَيُعْطِيهِ الْقَدِيمَ، ثُمَّ يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَكْسُو مُسْلِمًا مِنْ شَمَلِ ثِيَابِهِ - لَا يَكْسُوهُ إِلَّا لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ - إِلَّا كَانَ فِي ضَمَانِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَ حِرْزِهِ وَ خَيْرِهِ وَ أَمَانِهِ حَيًّا وَ مَيِّتًا؛

هر وقت رسول اکرم صلی الله علیه و آله لباس جدیدی می پوشیدند، خداوند را سپاس می گفتند و سپس بینوایی را می خواستند و لباس قدیشان را به او می دادند و می فرمودند: مسلمانی که فقط برای رضایت خداوند عزوجل، لباس کهنه خود را به مسلمان فقیری بدهد، تا هنگامی که لباس به تن آن فقیر است، در پناه و خیر و ضمانت خداوند است، چه زنده بماند و چه بمیرد.

مکارم الاخلاق، ص ۳۶

حدیث (۳۲) امام کاظم علیه السلام :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله إِذَا أَصْبَحَ مَسَحَ عَلَى رُؤُوسِ وُلْدِهِ وَ وُلْدِ وُلْدِهِ؛

هرگاه صبح می شد پیامبر صلی الله علیه و آله دست نوازش بر سر فرزندان و نوه های خود می کشیدند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۱، ص ۹۹ - عده الداعی و نجاح الساعی ص ۸۹

حدیث (۳۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نَحْنُ قَوْمٌ لَا نَأْكُلُ حَتَّى نَجُوعَ وَإِذَا أَكَلْنَا لَا نَشْبَعُ؛

ما قومی هستیم که تا گرسنه نشویم غذا نمی خوریم و تا سیر نشده ایم دست از غذا می کشیم.

طب النبی ص ۳

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

الْأَكْلُ عِنْدَ أَهْلِ الْمُصِيبَةِ مِنْ عَمَلِ الْجَاهِلِيَّةِ وَ السُّنَّةُ الْبَعْثُ إِلَيْهِمْ بِالطَّعَامِ؛

غذا خوردن نزد مصیبت زدگان و با خرج آنان، از رفتارهای جاهلیت است و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله فرستادن غذا برای مصیبت زدگان است.

وسایل الشیعه ج ۳، ص ۲۳۷ - من لایحضره الفقیه، ج ۱، ص ۱۸۲

حدیث (۳۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ وَ

ص: ١٠٧

أَنَا خَيْرُكُمْ لِنِسَائِي؛

بهترین شما کسی است که برای زنان خود بهتر باشد و من بهترین شما برای زن خود هستم.

من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۴۴۳

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَا يُؤْتِرُ عَلَى الصَّلَاةِ عِشَاءً وَ لَا غَيْرَهُ وَ كَانَ إِذَا دَخَلَ وَقْتَهَا كَانَ لَا يَعْرِفُ أَهْلًا وَ لَا حَمِيمًا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی مثل شام و غیر آن را بر نماز مقدم نمی داشتند و هنگامی که وقت نماز می رسید، گویی که هیچ یک از اهل خانه و دوستان را نمی شناختند.

مجموعه ورام، ج ۲، ص ۷۸

حدیث (۳۷) امام صادق علیه السلام :

كَانَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَا يَجْلِسُ إِلَيْهِ أَحَدٌ وَ هُوَ يُصَلِّي إِلَّا خَفَّفَ صَلَاتَهُ وَ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ: أَلَيْكَ حَاجَةٌ؟ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَاتِهِ عَادَ إِلَى صَلَاتِهِ؛

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله نماز می خواندند و کسی نزد ایشان می نشست، ایشان نماز خود را کوتاه می کردند و به او رو می نمودند و می فرمودند: آیا خواسته ای داری؟

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۴۷

حدیث (۳۸) امام رضا علیه السلام :

إِنَّا أَهْلُ بَيْتِ نَبِيِّنَا وَعَدْنَا عَلَيْكَ دِينَنَا كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ؛

ما اهل بیت، وعده های خود را برای خودمان، بدهی و دین حساب می کنیم، چنانکه رسول اکرم صلی الله علیه و آله چنین می کردند.

تحف العقول، ص ۴۴۶

حدیث (۳۹) امام علی علیه السلام :

كُنَّا إِذَا احْمَرَّ الْبَأْسُ وَ لَقِيَ الْقَوْمُ الْقَوْمَ اتَّقَيْنَا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَمَا يَكُونُ أَحَدٌ أَقْرَبَ إِلَيَّ الْعَدُوِّ مِنْهُ؛

وقتی که آتش

ص: ۱۰۸

جنگ بر افروخته می شد و دو لشکر به هم می رسیدند، به پیامبر پناهنده می شدیم و کسی نبود که از آن حضرت به دشمن نزدیک تر باشد.

مکارم الاخلاق، ص ۱۸

حدیث (۴۰) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) :

بُعِثْتُ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَ مُحَاسِنِهَا

من برای (احیای) مکارم و نیکی های اخلاقی مبعوث شدم.

الأُمَالِ (طوسی) ص ۵۹۶

حدیث (۴۱) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) :

أَدَّبَنِي رَبِّي بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ.

پروردگارم مرا به فضایل اخلاقی ادب آموخته است.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۶۰

قرآن

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الْبَيْتَ إِذَا كَثُرَ فِيهِ تِلَاوَةُ الْقُرْآنِ كَثُرَ خَيْرُهُ وَ اتَّسَعَ أَهْلُهُ وَ أَضَاءَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ كَمَا تُضِيءُ نُجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الدُّنْيَا؛

خانه ای که در آن قرآن فراوان خوانده شود، خیر آن بسیار گردد و به اهل آن وسعت داده شود و برای آسمانیان بدرخشد چنان که ستارگان آسمان برای زمینیان می درخشند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۱۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

خيار کم من تعلم قرآن وع-لمه

بهترین شما کسیست که قرآن را بیاموزد و آموزش دهد.

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

يَا بُنَيَّ لَا تَغْفُلْ عَنِ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ - إِذَا أَصْبَحْتَ، وَ إِذَا أَمْسَيْتَ - فَإِنَّ الْقُرْآنَ يُحْيِي الْقَلْبَ الْمَيِّتَ وَ يَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَ الْمُنْكَرِ؛

فرزندم از خواندن قرآن غافل مباش، زیرا که قرآن دل مرده را زنده می کند و از فحشاء و زشتی باز می دارد.

البرهان فی تفسیر القرآن ج ۱، ص ۱۹

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

إِنْ أَرَدْتُمْ عَيْشَ السُّعْدَاءِ وَ مَوْتَ الشُّهَدَاءِ وَ النَّجَاةَ يَوْمَ الْحَسْرَةِ وَ الظَّلَّ يَوْمَ الْحُرُورِ وَ الْهُدَى يَوْمَ الضَّلَالَةِ فَادْرُسُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ كَلَامُ الرَّحْمَانِ وَ حِرْزٌ مِنَ الشَّيْطَانِ وَ رُجْحَانٌ فِي الْمِيزَانِ؛

اگر زندگی سعادت‌مندان، مرگ شهیدان،

ص: ۱۰۹

نجات روز حسرت (قیامت)، سایه روز سوزان و هدایت در روز گمراهی را می خواهید، قرآن را یاد بگیرید که آن سخن خدای مهربان است و سپری است در مقابل شیطان و سنگینی در ترازوی اعمال.

الحیاه (ترجمه ی احمد آرام) ج ۲، ص ۲۳۴

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

أَصْدَقُ الْقَوْلِ وَأَبْلَغُ الْمَوْعِظَةِ وَأَحْسَنُ الْقَصَصِ كِتَابُ اللَّهِ؛

راست ترین سخن، رساترین پند و زیباترین حکایت، کتاب خدا (قرآن) است.

من لایحضر الفقیه ج ۴، ص ۴۰۲

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ابْتِغَاءً وَجَهَ اللَّهِ وَتَفَقَّهَ فِي الدِّينِ كَانَ لَهُ مِنَ الثَّوَابِ مِثْلَ جَمِيعِ مَا أُعْطِيَ الْمَلَائِكَةُ وَالْأَنْبِيَاءُ وَالْمُرْسَلُونَ؛

هر کس برای کسب رضایت خدا و آگاهی در دین قرآن بیاموزد، ثوابی مانند همه آنچه که به فرشتگان و پیامبران و رسولان داده شده، برای اوست.

وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۱۸۴، ح ۷۶۸۳

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

عَلَيْكُمْ بِكِتَابِ اللَّهِ ... مَنْ عَمِلَ بِهِ سَبَقَ؛

بر شما باد رجوع به کتاب خدا (قرآن) ... کسی که به آن عمل کند از همه پیشی می گیرد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۱۹، خطبه ۱۵۶

حدیث (۸) امام علی علیه السلام:

أَلَا إِنَّ فِيهِ عِلْمَ مَا يَأْتِي وَالْحَدِيثَ عَنِ الْمَاضِي وَدَوَاءَ دَائِكُمْ وَنَظْمَ مَا بَيْنَكُمْ؛

آگاه باشید که دانش آینده، اخبار گذشته و درمان دردهایتان و نظم میان شما در قرآن است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۲۳، خطبه ۱۵۸

إِنَّ الْقُرْآنَ ظَاهِرُهُ أُنِيقٌ وَبَاطِنُهُ عَمِيقٌ لَا تَفْنَى عَجَائِبُهُ وَلَا تَنْقُضِي غَرَائِبُهُ وَلَا تُكْشِفُ الظُّلْمَاتُ إِلَّا بِهِ؛

براستی که قرآن ظاهرش زیباست و باطنش عمیق، عجایبش پایان ندارد، اسرار نهفته آن پایان نمی پذیرد و تاریکی های جهل
جز بوسیله آن

ص: ۱۱۰

رفع نخواهد شد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۲۳، خطبه ۱۸

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَعْرِفِ الْحَقَّ مِنَ الْقُرْآنِ لَمْ يَتَنَّكَبِ الْفِتْنَةَ؛

هر کس حقیقت را از طریق قرآن نشناسد، از فتنه‌ها برکنار نمی‌ماند.

محاسن، ج ۱، ص ۲۱۶

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام:

وَ حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُحَسِّنَ إِسْمَهُ وَ يُحَسِّنَ آدَبَهُ، وَ يُعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ؛

حق فرزندی بر پدر، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۶، حکمت ۳۹۹

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَبَّلَ وَلَمَدَهُ كَيْ تَبَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ لَهُ حَسَنَةٌ وَ مَنْ فَرَّخَهُ فَرَّخَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَ مَنْ عَلَّمَهُ الْقُرْآنَ دُعِيَ بِالْأَبِّ وَ يَنْبَغِي أَنْ يُكْسِبَ مِنْ حُلَّتَيْنِ يُضِيءُ مِنْ نَوْرِهِمَا وَ جُوهُ أَهْلِ الْجَنَّةِ؛

هر کس فرزندش را ببوسد، خداوند عزوجل برای او ثواب می‌نویسد و هر کسی که او را شاد کند، خداوند روز قیامت او را شاد خواهد کرد و هر کس قرآن به او بیاموزد، پدر و مادرش دعوت می‌شوند و دو لباس بر آنان پوشیده می‌شود که از نور آنها، چهره‌های بهشتیان نورانی می‌گردد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام:

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَ هُوَ شَابٌّ مُؤْمِنٌ اِخْتَلَطَ الْقُرْآنُ بِلَحْمِهِ وَ دَمِهِ وَ جَعَلَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ، وَ كَانَ الْقُرْآنُ حَاجِزًا عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

هر جوان مؤمنی که در جوانی قرآن تلاوت کند، قرآن با گوشت و خونس می‌آمیزد و خداوند عزوجل او را با فرشتگان

بزرگوار و نیک قرار می دهد و قرآن نگهبان او در روز قیامت، خواهد بود.

ص: ۱۱۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام:

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ... وَعِزًّا لَاتُهْزَمُ أَنْصَارُهُ...؛

قرآنی که بر پیامبر نازل شد... عزتی است که هوادارانش شکست نمی خورند...

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۱۵، خطبه ۱۹۸

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُمْ وَحُبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ؛

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

قاموس قرآن، المقدمة، ص ۲

حدیث (۱۶) حضرت زهرا سلام الله علیها:

قَارِئُ الْحَدِيدِ، وَ إِذَا وَقَعَتْ، وَ الرَّحْمَنُ، يَدْعِي فِي الْمَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ، سَاكِنِ الْفَرْدُوسِ؛

تلاوت کننده سوره حدید و واقعه و الرحمن در آسمانها اهل بهشت خوانده می شوند.

عوالم العلوم و المعارف (مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد علیه السلام) ج ۱۱، قسم ۲، حضرت فاطمه سلام الله علیها، ص ۹۱۵

حدیث (۱۷) امام رضا علیه السلام:

مَنْ قَرَأَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ آيَةَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ كَانَ كَمَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ؛

هر کس ماه رمضان یک آیه از کتاب خدا را قرائت کند مثل اینست که در ماههای دیگر تمام قرآن را بخواند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۱

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا جَلَسَ قَوْمٌ فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَ يَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَ غَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَ حَفَّتْهُمْ

الْمَلَائِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ؛

هیچ جلسه قرآنی برای تلاوت و درس در مجلسی از مساجد خدا برقرار نشد، مگر این که آرامش بر آنان نازل شد و رحمت در برشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در میان کسانی که در نزدش هستند، از آنان یاد کرد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسائل ح ۳۷۸۸، ج ۳، ص ۳۶۳

حدیث (۱۹) پیامبر صلی لله علیه و آله :

إِنَّ

ص: ۱۱۲

أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَ خَيْرَ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ شَرَّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا؛

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی الله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی (طوسی) ص ۳۳۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت)، ج ۷۴، ص ۱۲۲

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ -تَعَالَى- أَنْزَلَ كِتَابًا هَادِيًا بَيِّنَ فِيهِ الْخَيْرَ وَ الشَّرَّ، فَخُذُوا نَهْجَ الْخَيْرِ تَهْتَدُوا وَ اصْدِفُوا عَنْ سَمْتِ الشَّرِّ تَقْصِدُوا؛

خدای تعالی کتابی راهنما فرستاد و در آن خوب و بد را روشن ساخت. پس راه خوبی را پیش گیرید تا هدایت شوید و از راه بدی دوری جوئید تا به مقصد برسید.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۴۲، خطبه ۱۶۷

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ سَبْحَانَهُ لَمْ يَعْظُ أَحَدًا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ؛

خداوند سبحان هیچ کس را به چیزی چون این قرآن اندرز نداده است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۵۴، خطبه ۱۷۶

صلوات

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءُ الزَّكَاةِ يَعْنِي الْفِطْرَةَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ (ص) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ؛

تکمیل روزه به پرداخت زکاه یعنی فطره است، همچنان که صلوات بر پیامبر (ص) کمال نماز است.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۳ - وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۳۱۸

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

أَثْقَلُ مَا يَوْضَعُ فِي الْمِيزَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الصَّلَاةُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ.

سنگین ترین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال قرار داده می شود صلوات بر محمد و اهل بیت اوست.

وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۹۷

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ عَمَلٍ أَفْضَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ.

در روز جمعه هیچ عملی برتر از صلوات بر محمد و خاندان

ص: ۱۱۳

او (ع) نیست.

الخصال ص ۳۹۴

امامت

امامت

حدیث (۱) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللهُ...إِطَاعَتَنَا نِظَامًا لِلْمِلَّةِ وَ إِمَامَتَنَا أَمَانًا لِلْفِرْقَةِ؛

خدا اطاعت و پیروی از ما اهل بیت را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت و رهبری ما را عامل وحدت و درامان ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی) ج ۱ ، ص ۹۹

حدیث (۲) امام صادق سلام الله علیه :

مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً؛

هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است.

وسائل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۲۴۶ - کافی (ط-دارالحدیث) ج ۶ ، ص ۱۲۳

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام :

كَمَالُ الدِّينِ وَ لَا يُتْنَا وَ الْبِرَاءَةُ مِنْ عَدُوِّنَا.

کمال دین، در ولایت ما و بیزاری جستن از دشمن ماست.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۲۷ ، ص ۵۸

امام علی سلام الله علیه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

الرُّوحُ وَ الرَّاحَةُ وَ الْفَلَاحُ وَ الْفَلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ الْبَرَكَهُ وَ الْعَفْوُ وَ الْعَافِيَةُ وَ الْمُعَافَاةُ وَ الْبُشْرَى وَ النَّصْرَةُ وَ الرِّضَا وَ الْقُرْبُ وَ الْقَرَابَةُ وَ النَّصْرُ وَ الظَّفَرُ وَ التَّمَكِينُ وَ الشُّرُورُ وَ الْمَحَبَّةُ مِنَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَلَيَّ مِنْ أَحَبِّ عَلَيَّ بَنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ الْوَالَهُ وَ

اِنَّكُمْ بِهِ وَاَقْرَبُ بِفَضْلِهِ وَ

تَوَلَّى الْأَوْصِيَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَحَقُّ عَلِيِّ أَنْ أُدْخِلَهُمْ فِي شَفَاعَتِي وَحَقُّ عَلِيِّ رَبِّي أَنْ يَسْتَجِيبَ لِي فِيهِمْ وَهُمْ أَتْبَاعِي وَ مَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرمی و رضایت‌مندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار

ص: ۱۱۴

نماید، و امامان پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۹۲

حدیث (۲) حضرت زهرا سلام الله علیها:

إِنَّ السَّعِيدَ، كُلَّ السَّعِيدِ، حَقَّ السَّعِيدِ مَنْ أَحَبَّ عَلِيًّا فِي حَيَاتِهِ وَ بَعْدَ مَوْتِهِ؛

همانا سعادت مند (به معنای) کامل و حقیقی کسی است که امام علی (ع) را در دوران زندگی و پس از مرگش دوست داشته باشد.

امالی (صدوق) ص ۱۸۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَنَا أَدِيبُ اللَّهِ وَ عَلِيٌّ أَدِيبِي ، أَمَرَنِي رَبِّي بِالسَّخَاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهَانِي عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفَاءِ وَ مَا شِئْتُ أَنْ أَبْغُضُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سُوءِ الْخُلُقِ ، وَ إِنَّهُ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْحَلُّ الْعَسَلَ ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازماند. در نزد خداوند عزوجل چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست، و همانا آن عمل را ضایع می کند، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

حدیث (۴) نوف البکالی :

رَأَيْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مُؤَلِّيًا مُبَادِرًا ، فَقُلْتُ : أَيْنَ تُرِيدُ يَا مَوْلَايَ؟ فَقَالَ : دَعْنِي يَا نَوْفُ ، إِنَّ أَمَالِي تُقَدِّمُنِي فِي الْمَحْبُوبِ . فَقُلْتُ : يَا مَوْلَايَ وَ مَا أَمَالُكَ؟ قَالَ : قَدْ عَلِمَهَا الْمَأْمُولُ وَ اسْتَتَعْنَيْتُ عَنْ تَبْسِينِهَا لِغَيْرِهِ ، وَ كَفَى بِالْعَبْدِ أَدْبًا أَلَّا يُشْرِكَ فِي نِعْمِهِ وَ إِرْبِهِ غَيْرَ رَبِّهِ ؛

امیر المؤمنین علیه السلام را دیدم که شتابان می رود. عرض کردم: مولای

ص: ۱۱۵

من کجا می روی؟ فرمودند: «ای نوف ره‌ایم کن! آرزوهایم مرا به پیشگاه محبوب می کشاند». عرض کردم: مولای من! آرزوهایتان چیست؟ فرمودند: «آن کس که مورد آرزوست، خود آنها را می داند و نیازی نیست به غیر او بگویم. بنده را همین ادب بس که در نعمت‌ها و نیازش، غیر پروردگارش را شریک نگرداند».

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۱، ص ۹۴ - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۱، ص ۲۲۱

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلِيٌّ يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَالُ يَعْسُوبُ الْمُنَافِقِينَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

امالی (طوسی) ص ۳۵۵

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بِي أُنْذِرْتُمْ وَبِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ اهْتَدَيْتُمْ... وَبِالْحَسَنِ أُعْطِيتُمْ الْإِحْسَانَ وَبِالْحُسَيْنِ تَسْعَدُونَ وَبِهِ تَشْفَوْنَ أَلَا وَإِنَّ الْحُسَيْنَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ مَنْ عَادَاهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ج ۳، ص ۲۳۲

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

حَقُّ عَلِيٍّ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ كَحَقِّ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ.

حق علی بر این امت همچون حق پدر است بر فرزندش.

امالی (طوسی) ص ۵۴

حدیث (۸) امام علی سلام الله علیه :

وَاللَّهِ لَأَبْنُ أَبِي طَالِبٍ آتَسُّ بِالْمَوْتِ مِنَ الطُّفْلِ بِئَدْيِ أُمَّهِ.

به خدا سوگند که اُنس پسر ابوطالب به مرگ از انس کودک به پستان مادرش بیشتر است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۲، خطبه ۵ {شبيه این حدیث در نزهه الناظر و تنبيه الخاطر ص ۵۶}

امام حسن علیه السلام

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بی اُنْدِرْتُمْ

ص: ۱۱۶

وَبِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ اهْتَدَيْتُمْ... وَبِالْحَسَنِ أُعْطِيتُمْ الْإِحْسَانَ وَبِالْحُسَيْنِ تَسْعَدُونَ وَبِهِ تَشْقُونَ أَلَا وَإِنَّ الْحُسَيْنَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ مَنْ عَادَاهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ، ج ۳ ، ص ۲۳۲

حدیث (۲) امام سجاد علیه السلام :

إِنَّ الْحَسَنَ (ع) لَمْ يُرْ فِي شَيْءٍ مِنْ أَحْوَالِهِ إِلَّا ذَاكِرًا لِلَّهِ سُبْحَانَهُ.

امام حسن (ع) در همه حال خدای سبحان را یاد می کرد.

امالی (صدوق) ص ۱۷۹

حدیث (۳) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) :

حَسَنٌ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ، أَحَبُّ اللَّهِ مَنْ أَحَبَّهُ.

حسن از من است و من از اویم؛ هر که دوستش بدارد، خداوند دوستدار او است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۴۳ ، ص ۳۰۶

امام حسین علیه السلام

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

الْبَرَكَةُ مِنْ قَبْرِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَشْرَةَ أَمْيَالٍ؛

تا ده میل اطراف قبر حسین بن علی علیه السلام برکت است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۸ ، ص ۱۱۶ ، ح ۴۱

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْحُسَيْنَ بَيْنَ صَاحِبِ كَرْبَلَا- فُقَيْلٍ مَظْلُومًا، مَكْرُوبًا عَطْشَانًا، لَهْفَانًا فَآلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَلَا مَكْرُوبٌ وَلَا

مُذْنِبٌ وَلَا مَغْمُومٌ وَلَا عَطْشَانٌ وَلَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَتَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ إِلَّا نَفْسَ اللَّهِ
مُكْرِبَتَهُ وَأَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَغَفَرَ ذَنْبَهُ وَمَدَّ

فِي عُمُرِهِ وَبَسَطَ فِي رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ؛

ص: ١١٧

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

مستدرک الوسایل و مستنبط المسائل ج ۱۰، ص ۲۳۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۴۶، ح ۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

فِي فَضْلِ زِيَارَةِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ لَقَدْ حَدَّثَنِي أَبِي عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّهُ لَمْ يَخُلْ مَكَانَهُ مُنْذُ قُتِلَ مِنْ مُصَلٍّ يُصَلِّي عَلَيْهِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ أَوْ مِنَ الْجِنِّ أَوْ مِنَ النَّسِّ أَوْ مِنَ الْوَحْشِ وَمَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَهُوَ يَغْبُطُ زَائِرَهُ وَيَتَمَسَّحُ بِهِ وَيَرْجُو فِي النَّظَرِ إِلَيْهِ الْخَيْرَ لِنَظَرِهِ إِلَى قَبْرِهِ؛

پدرم در فضیلت زیارت حسین بن علی علیه السلام فرمودند: جایگاه آن حضرت از آن زمان که کشته شده، از فرشته یا جن یا حیوان وحشی که بر آن حضرت درود می فرستد خالی نیست و هر چیزی غبطه زائر آن حضرت را می خورد و خود را به او می مالد و در نگاه کردن به زائر امام حسین علیه السلام امید خیر دارد زیرا او به قبر امام حسین علیه السلام نگاه کرده است.

کامل زیارات ص ۳۲۵ - مستدرک

ص: ۱۱۸

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام:

لَا تَدَعُ زِيَارَةَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ مُرَّاصِحَابِكَ بِمَذَالِكَ، يُمِيدُ اللَّهُ فِي عُمْرِكَ وَ يَزِيدُ اللَّهُ فِي رِزْقِكَ وَ يُحْيِيكَ اللَّهُ سَعِيدًا وَ لَا تَمُوتُ إِلَّا سَعِيدًا وَ يَكْتُبُكَ سَعِيدًا؛

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادت مند نمی میری و نام تو را در شمار سعادت مندان، ثبت می کند.

کامل الزیارات ص ۱۵۲

حدیث (۵) امام حسین علیه السلام:

وَ حَقِيقٌ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يَأْتِيَنِي مَكْرُوبٌ إِلَّا أَرُدُّهُ وَ أَقْلِبُهُ إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا؛

بر خداوند است که هیچ گرفتاری به زیارت من نیاید مگر آن که او را شادمان بازگردانم و به خانواده اش برسانم.

ثواب الأعمال و عقاب الأعمال ص ۹۸

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله:

بِي أَنْذَرْتُمْ وَ بَعَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ اهْتَدَيْتُمْ... وَ بِالْحَسَنِ أُعْطِيتُمْ الْإِحْسَانَ وَ بِالْحُسَيْنِ تَسْعَدُونَ وَ بِهِ تَشْقُونَ أَلَا وَ إِنَّ الْحُسَيْنَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ مَنْ عَادَاهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ج ۳، ص ۲۳۲

حدیث (۷) امام رضا علیه السلام:

كَانَ أَبِي إِذَا دَخَلَ شَهْرَ الْمُحَرَّمِ لَا يُرَى ضَاحِكًا

چون ماه

محرم فرا می رسید، کسی پدرم را خندان نمی دید.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۴۴، ص ۲۸۴

حدیث (۸) امام مهدی عجل الله تعالی :

لَأَنْدَبَنَّكَ صَبَاحًا وَمَسَاءً وَلَأُبَكِّينَ عَلَيْكَ بَدَلَ الدُّمُوعِ دَمًا.

هر صبح و شام بر تو گریه و شیون می کنم و در مصیبت تو به جای اشک، خون می گریم.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۸ - ص ۲۳۸

حدیث (۹) امام سجاد علیه السلام :

رَحِمَ اللَّهُ الْعَبَّاسَ فَلَقَدْ آثَرَ وَ أَبْلَى وَ فَدَى أَخَاهُ بِنَفْسِهِ

رحمت خدا بر عباس! ایثار کرد و کوشید و جان فدای برادرش کرد.

خصال ج ۱، ص ۶۸ - امالی (صدوق) ص ۴۶۲

حدیث (۱۰) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

إِنَّ لِقَتْلِ الْحُسَيْنِ حَرَارَةً فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لَا تَبْرُدُ أَبَدًا.

کشته شدن حسین علیه السلام چنان داغی در دل مؤمنان است که هرگز سرد نشود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۰، ص ۳۱۸

امام رضا علیه السلام

حدیث (۱) علی بن حکم:

عَنْ دَعْبِلِ بْنِ عَلِيٍّ : أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ أَمَرَ لَهُ بِشَيْءٍ ، فَأَخَذَهُ وَ لَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ . - قَالَ : فَقَالَ لَهُ : لِمَ لَمْ تَحْمَدِ اللَّهَ ؟! قَالَ : ثُمَّ دَخَلْتُ بَعْدُ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ أَمَرَ لِي بِشَيْءٍ ، فَقُلْتُ : الْحَمْدُ لِلَّهِ . فَقَالَ لِي : تَأَدَّبْتَ ؛

دعبل بن علی به خدمت امام رضا علیه السلام رسید و امام امر فرمودند انعامی به او بدهند . دعبل آن را گرفت، اما خدا را سپاس نگفت . امام به او فرمودند : چرا خداوند را سپاس نگفتی؟! دعبل گفت : پس از مدتی بار دیگر خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم و ایشان فرمودند انعامی به من بدهند . من گفتم : خدا را سپاسگزارم . امام به من فرمودند : ادب

را به جا آوردی.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۴۹۶

حدیث (۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله :

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ ضَاحِكًا مُسْتَبْشِرًا فَلْيَتَوَلَّ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرَّضَا (ع).

کسی که دوست دارد خندان و با روی گشاده خداوند را دیدار کند، باید از محبت و ولایت علی بن موسی الرضا (ع) بهره مند باشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۳۶، ص ۲۹۶

امام مهدی علیه السلام

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه وآله :

مَهْدِيُّ أُمَّتِي الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مَلَأَتْ جُورًا وَظُلْمًا؛

مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

کتاب سلیم بن قیس هلالی ج ۲، ص ۹۱۰ {شبییه این حدیث در بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۱۱۹}

حدیث (۲) حضرت مهدی سلام الله علیه :

فإِنَّا يُحِيطُ عَلِمْنَا بِأَنْبَائِكُمْ وَلَا يَغْرُبُ عَنَّا شَيْءٌ مِنْ أَخْبَارِكُمْ

علم ما به شما احاطه دارد و چیزی از اخبار شما بر ما پوشیده نیست

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) مقدمه ج ۱، ص ۳۸ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۵۳، ص ۱۷۵

حدیث (۳) امام رضا سلام الله علیه :

لَوْ كَانَ فِيكُمْ عِدَّةُ أَهْلِ بَدْرٍ لَقَامَ قَائِمُنَا.

اگر به تعداد اهل بدر [مؤمن کامل] در میان شما بود، قائم ما قیام می کرد.

مشکاه الأنوار فی غرر الاخبار ص ۶۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

المَهْدِيُّ رَجُلٌ مِّنَّا مِنْ وُلْدِ فَاطِمَةَ

مهدی مردی است از ما، از نسل فاطمه.

التشريف بالمنن في التعريف بالفتن ص ۱۵۷

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

الْمُنْتَظَرُونَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ

منتظران ظهور امام مهدی (ع) برترین اهل هر زمان اند.

کمال الدین و تمام نعمه ج ۱ ، ص ۳۲۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۵۲ ، ص ۱۲۲

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

أَصْحَابُ الْمَهْدِيِّ شَبَابٌ لَا كُهُولَ فِيهِمْ.

یاران مهدی جوان اند و میان سالی در میان آنان نیست. الغیبه (طوسی) ص ۴۷۶

حدیث (۷) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه :

أَنَا خَاتِمٌ

ص: ۱۲۱

الأوصياء، بي يُدْفَعُ البلاءُ من أهلي وشيعتي

من وصي آخرين ام، به وسيله من بلا از خانواده و شيعانم دفع مي شود الدعوات (راوندي)، ص ۲۰۷

حديث (۸) امام مهدي عجل الله تعالى فرجه :

إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا، فَلَا فَاقَةَ بِنَا إِلَى غَيْرِهِ، وَالْحَقُّ مَعَنَا فَلَنْ يُوْحِشَنَا مَنْ قَعَدَ عَنَّا.

خدا با ما است و نیازمند دیگری نیستیم، و حق با ما است و باکی نداریم که کسی از ما روی بگرداند. الغیبه (طوسی) ص ۲۸۵ -
احتجاج علی

اهل اللجج (طبرسی) ج ۲، ص ۴۶۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۵۳، ص ۱۷۸

حديث (۹) امام مهدي عجل الله تعالى فرجه :

قُلُوبُنَا أَوْعِيَهُ لِمَشِيئَةِ اللَّهِ، فَإِذَا شَاءَ شِئْنَا.

قلب های ما جایگاه خواسته های الهی است؛ هر گاه او بخواهد ما نیز می خواهیم.

الغیبه (طوسی) ص ۲۴۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۵۲، ص ۵۱

حديث (۱۰) امام مهدي عجل الله تعالى فرجه :

أَنَا بَقِيَّةُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَخَلِيفَتُهُ وَحُجَّتُهُ عَلَيْكُمْ.

من یادگار خدا در زمین و جانشین و حجت او بر شما هستم. کمال الدین و تمام نعمه ج ۱، ص ۳۳۱

حديث (۱۱) رسول اکرم صلى الله عليه وآله :

الْمَهْدِيُّ طَاوُوسٌ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

مهدي طاووس بهشتیان است.

بهبه نظر فی اثبات الوصایه و الامامه ص ۱۸۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۵۱، ص ۹۱ بانک احادیث موضوعی [././-hadis

[farsi.aspx

حدیث (۱) امام رضا (سلام الله علیه) :

هذا [الامام الجواد(ع)] المولود الذي لم يولد مولوداً أعظم بركة على شيعتنا منه.

این (امام جواد(علیه السلام)) مولودی است که پر برکت تر از او برای شیعه ما به دنیا نیامده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۳۲۱

امام کاظم علیه السلام

حدیث (۱) امام رضا (سلام الله علیه) :

زيارة قبر أبي مثل زيارة قبر الحسين.

زیارت قبر پدرم، موسی بن جعفر(ع)، مانند زیارت قبر حسین(ع) است.

وسایل الشیعه ج ۱۴، ص ۵۴۷ - کامل الزیارات، ص ۳۰۰

اهل بیت علیهم السلام

حدیث (۱) حضرت زهرا سلام الله علیها:

نَحْنُ وَسَيْلَتُهُ فِي خَلْقِهِ وَنَحْنُ خَاصَّتُهُ وَ مَحَلُّ قُدْسِهِ وَ نَحْنُ حُجَّتُهُ

ص: ۱۲۲

فِي غَيْبِهِ وَ نَحْنُ وَرَثَةُ أَنْبِيَائِهِ؛

ما اهل بیت رسول خدا(ص) وسیله ارتباط خدا با مخلوقاتیم ما برگزیدگان خداییم و جایگاه پاکی ها، ما دلیل های روشن خداییم و وارث پیامبران الهی.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خویی) ج ۲۰، ص ۹۷ - شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۱۶، ص ۲۱۱

حدیث (۲) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللَّهُ...إِطَاعَتَنَا نِظَامًا لِلْمَلَّةِ وَ إِمَامَتَنَا أَمَانًا لِلْفِرْقَةِ؛

خدا اطاعت و پیروی از ما اهل بیت را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت و رهبری ما را عامل وحدت و درامان ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی) ج ۱، ص ۹۹

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

نَحْنُ أَقَمْنَا عَمُودَ الْحَقِّ وَ هَزَمْنَا جُيُوشَ الْبَاطِلِ؛

ما (اهل بیت) ستون های حق را استوار و لشکریان باطل را متلاشی کردیم.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم، ص ۱۲۰

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ : حُبِّ نَبِيِّكُمْ وَ حُبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ عَلَى قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ ؛

فرزندانتان را به سه چیز ادب کنید: عشق به پیامبرتان، عشق به خاندان او، و قرآن خواندن.

قاموس قرآن ، المقدمه ، ص ۲

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام :

إِنَّا أَهْلُ بَيْتِ نَبِيِّ نَرَى وَعَدْنَا عَلَيْنَا دَيْنًا كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله؛

ما اهل بیت، وعده های خود را برای خودمان، بدهی و دین حساب می کنیم، چنانکه رسول اکرم صلی الله علیه و آله چنین می کردند.

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اللَّهُمَّ أَحِبَّ حَسَنًا وَحُسَيْنًا وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُمَا

بار خدایا! حسن و حسین را دوست بدار و دوستداران آن دو را نیز دوست بدار.

مناقب آل ابی طالب (ابن شهر آشوب) ج ۳، ص ۳۸۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّمَا مَثَلُ أَهْلِ بَيْتِي فِيكُمْ

ص: ۱۲۳

كَمَثَلِ سَفِينَةِ نُوحٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ (رَكِبَهَا) دَخَلَهَا نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ؛

مَثَلِ اهل بيت من، همانند کشتی نوح است که هر کس سوار آن شد، نجات یافت و هر کس رهایش کرد، غرق گردید.

امالی (طوسی) ص ۳۴۹

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

إِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ فِينَا قُولُوا إِنَّا عِبِيدٌ مَرْبُوبُونَ وَقُولُوا فِي فَضْلِنَا مَا شِئْتُمْ.

درباره ما غلو نکنید، ما را بندگان پرورش یافته (حق تعالی) بدانید آنگاه در فضیلت ما هر چه خواستید بگویید.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰، ص ۹۲ - خصال ج ۲، ص ۶۱۴

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

فَاطِمَةُ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

فاطمه بانوی زنان بهشت است.

مکارم الاخلاق ص ۹۳ {خصال ج ۲، ص ۵۷۳ - امالی (صدوق) ص ۱۲۵}

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

مَنْ زَارَنَا فِي مَمَاتِنَا فَكَأَنَّمَا زَارَنَا فِي حَيَاتِنَا.

هر که ما را پس از مردنمان زیارت کند گویا ما را هنگام زنده بودنمان زیارت کرده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۰، ص ۱۸۳ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۷، ص ۱۲۴

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

حَدِيثٌ تَدْرِيهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ حَدِيثٍ تَرْوِيهِ.

یک حدیث بفهمی بهتر است از آن که هزار حدیث [نفهمیده] نقل کنی.

معانی الاخبار ص ۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

ذِكْرُنَا أَهْلَ الْبَيْتِ شِفَاءً مِنَ الْعَلَلِ وَ الْأَسْقَامِ وَ وَسْوَاسِ الرَّيْبِ

یاد ما اهل بیت شفابخش بیماریها و ناخوشی ها و درمانگر وسوسه شک است.

خصال ج ۲، ص ۶۲۵

حضرت فاطمه سلام الله علیها

حدیث (۱) پیامبر اکرم (ص):

فَاطِمَةَ بَضَعَهُ مِنِّي فَمَنْ آذَاهَا فَقَدْ آذَانِي وَ مَنْ سَرَّهَا فَقَدْ سَرَّنِي

فاطمه پاره وجود من است، هر که او را بیازارد مرا آزار داده و هر که او را خوشحال کند مرا خوشحال کرده است.

امالی (صدوق) ص ۱۰۴، بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۷، ص ۳

حدیث (۲) حضرت مهدی (عج):

وَ لِي فِي ابْنِهِ رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

دختر

ص: ۱۲۴

رسول خدا (فاطمه) برای من سرمشقی نیکوست.

عوالم العلوم و المعارف (مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد) ج ۱۱، ص ۸

حضرت فاطمه معصومه سلام الله عليها

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

مَنْ زَارَهَا عَارِفًا بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ

کسی که او (حضرت معصومه) را زیارت کند در حالی که آگاه به حقیقت باشد بهشت برای اوست.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۴۸، ص ۳۱۷

حدیث (۲) امام جواد علیه السلام :

مَنْ زَارَ عَمَّتِي بِقُمْ فَلَهُ الْجَنَّةُ

کسی که عمه ام (حضرت معصومه) را در قم زیارت کند بهشت برای اوست

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۴۸، ص ۳۱۶

ظهور

حدیث (۱) امام حسین علیه السلام:

فِي بَيَانٍ مَا يَحْدُثُ فِي زَمَنِ ظُهُورِ الْمَامِ الْحُجَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : وَ لَتَنْزِلَنَّ الْبَرَكَهَ مِنْ السَّمَاءِ إِلَى الرِّضِ حَتَّى إِنَّ الشَّجَرَةَ لَتَقْصِفُ مِمَّا يَزِيدُ اللَّهُ فِيهَا مِنَ الثَّمَرِ وَ لَتَوَكَّلُ ثَمَرُهُ الشَّتَاءِ فِي الصَّيْفِ وَ ثَمَرُهُ الصَّيْفِ فِي الشَّتَاءِ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى : «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم

بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ الرِّضِ وَلَكِنْ كَذَّبُوا»؛

در بیان آنچه هنگام ظهور امام زمان علیه السلام رخ می دهد : برکت از آسمان به سوی زمین فرو می ریزد، تا آن جا که درخت از میوه فراوانی که خداوند در آن می افزاید، می شکند. (مردم) میوه زمستان را در تابستان و میوه تابستان را در زمستان می خورند و این معنای سخن خداوند است که: (و اگر مردم آبادی ها ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند، برکت هایی از آسمان و زمین به روی آنان می گشودیم،

لیکن تکذیب کردند)

انتظار

حدیث (١) امام موسیٰ کاظم علیه السلام:

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ؛

بهترین عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشایش است.

تحف العقول ص ٤٠٣

حدیث (٢) امام باقر علیه السلام:

ما ضر من مات منتظر

ص: ١٢٥

لامرنا ألا يموت في وسط فسطاط المهدي و عسكره

آنکه در انتظار امر ما بمیرد از اینکه در وسط خیمه مهدی و لشکرش از دنیا نرفته ضرر نکرده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۳۷۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

أَلَا فَمَنْ ثَبَّتَ مِنْهُمْ عَلَى دِينِهِ وَ لَمْ يَقْسُ قَلْبُهُ لِطَوْلِ أَمَدِ غَيْبِهِ إِمَامِهِ فَهُوَ مَعِيَ فِي دَرَجَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ

بدانید آنان که در زمان غیبت حجت خدا در دین خود ثابت مانده و به خاطر طول مدت غیبت منکرش نشوند، روز قیامت با من هم درجه خواهند بود.

بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۵۱ ص ۱۰۹

ولایت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

اثافی الاسلام ثلاثه: الصلوه و الزكوه و الولایه، لا تصح واحده منهن الا بصاحبتيها؛

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۸

حدیث (۲) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله):

يَوْمُ غَدِيرِ حُجْمٍ أَفْضَلُ أَيَّامِ أُمَّتِي.

روز غدیر خم برترین عید امت من است.

امالی (صدوق) ص ۱۲۵

حدیث (۲) امام محمد باقر علیه السلام :

مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مُطِيعًا لِلَّهِ تَنَفَعَهُ وَ لَائِنَّا وَ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ عَاصِيًا لِلَّهِ لَمْ تَنْفَعَهُ وَ لَائِنَّا وَ يَحْكُمُ لَّا تَغْتَرُّوا وَ يَحْكُمُ لَّا تَغْتَرُّوا.

هر کدام از شما شیعیان مطیع خداوند باشد ولایت ما برایش مفید خواهد بود و هر که خدا را نافرمانی کند ولایت ما سودی

برایش ندارد

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۵ و ۷۶، ح ۵

شفاعت

حدیث (۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لَا يَنَالُ شَفَاعَتِي مَنْ أَخَّرَ الصَّلَاةَ بَعْدَ وَقْتِهَا؛

کسی که نماز را از وقتش تأخیر بیندازد، (فردای قیامت) به شفاعت من نخواهد رسید.

محاسن ج ۱، ص ۸۰ - وسایل الشیعه ج ۴، ص ۱۱۴

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام:

لَا شَفِيعَ لِلْمَرْأَةِ أَنْجَحَ عِنْدَ رَبِّهَا مِنْ رِضَا زَوْجِهَا؛

هیچ شفیعی برای زن نزد پروردگارش نجات بخش تر از رضایت شوهرش

ص: ۱۲۶

نیست.

وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۲۲ - خصال ج ۲ ص ۵۸۸

حدیث (۳) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

الرُّوحُ وَ الرِّاحَةُ وَ الفَلَاحُ وَ الفَلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ البرَّكَةُ وَ العَفْوُ وَ العَافِيَةُ وَ المُعَافَاةُ وَ البُشْرَى وَ النَّصْرَةُ وَ الرِّضَا وَ القُرْبُ وَ القَرَابَةُ وَ النَّصْرُ وَ الظَّفَرُ وَ التَّمَكِينُ وَ الشُّرُورُ وَ المَحَبَّةُ مِنَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَلَيَّ مَنْ أَحَبَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ الوَالَةَ وَ اتَّئَمَّ بِهِ وَ أَقَرَّ بِفَضْلِهِ وَ

تَوَلَّى الأَوْصِيَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَ حَقَّ عَلَيَّ أَنْ أُدْخِلَهُمْ فِي شَفَاعَتِي وَ حَقَّ عَلَيَّ رَبِّي أَنْ يَسْتَجِيبَ لِي فِيهِمْ وَ هُمْ أَتْبَاعِي وَ مَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامان پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۹۲ {شبیبه این حدیثدر المحاسن ج ۱، ص ۱۵۲}

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام فرمودند:

لَا يَنَالُ شَفَاعَتَنَا مَنْ اسْتَخَفَّ بِالصَّلَاةِ؛

هر کس نماز را سبک بشمارد، بشفاعت ما دست نخواهد یافت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۷۰

حدیث (۵) حضرت فاطمه سلام الله علیها فرمودند:

إذا حشرت يوم القيامة أرفع هذا إلى يدي و أشفع في عصاه أمه أبي

آن گاه که در

ص: ۱۲۷

روز قیامت برانگیخته شوم، دستم را بلند میکنم گناهکاران امت پدرم را شفاعت خواهم کرد.

عوالم العلوم و المعارف ج ۱۱ ، ص ۴۵۱

حب و دوستی ائمه

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام:

لَا تَدْعُوا الْعَمَلَ الصَّالِحَ وَ الْإِجْتِهَادَ فِي الْعِبَادَةِ اتِّكَالاً عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) وَ لَا تَدْعُوا حُبَّ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) لِأَمْرِهِمْ -
إِتِّكَ - الْأَعْلَى الْعِبَادَةِ فَإِنَّهُ لَأَيُّقٌ - بَلْ أَحَدُهُمْ - دُونَ الْآخَرِ؛

مبادا اعمال نیک را به اتکای دوستی آل محمد (ص) رها کنید، مبادا دوستی آل محمد (ص) را به اتکای اعمال صالح از دست بدهید، زیرا هیچ کدام از ای-ن دو، به تنهایی پذیرفته نمی شود.

فقه الرضا ص ۳۳۹ - بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۴۷ و ۳۴۸

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

إِعْرِفُوا مَنَازِلَ النَّاسِ مِنَّا عَلَى قَدْرِ رِوَايَتِهِمْ عَنَّا.

منزلت مردم را در نزد ما، از اندازه روایتشان از ما بشناسید.

اصول الستة عشر (ط-دار الحدیث) ص ۵ - بحارالأنوار (ط-بیروت) ج ۲، ص ۱۵۰

شیعه

حدیث (۱) امام علی علیه السلام:

شِيعَتُنَا الْمُتَبَاذِلُونَ فِي وِلَايَتِنَا، الْمُتَحَابُّونَ فِي مَوَدَّتِنَا الْمُتَرَاوِرُونَ فِي إِحْيَاءِ أَمْرِنَا الَّذِينَ إِنْ غَضِبُوا لَمْ يَظْلِمُوا وَإِنْ رَضُوا لَمْ يُسْرِفُوا،
بَرَكَهٌ عَلَى مَنْ جَاوَرُوا سَلَمٌ لِمَنْ خَالَطُوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمیگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶ و ۲۳۷

حدیث (۲) امام حسین علیه السلام:

إِنَّ شَيْعَتَنَا مَنْ سَلِمَتْ قُلُوبُهُمْ مِنْ كُلِّ غِشٍّ وَغِلٍّ وَدَغَلٍ؛

بی گمان شیعیان ما دل هایشان از

ص: ۱۲۸

هر خیانت، کینه، و فریبکاری پاک است.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۰۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۵، ص ۱۵۶

معاد

دنیا

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

حُبُّ الدُّنْيَا يُفْسِدُ الْعَقْلَ وَ يُصِمْ الْقَلْبَ عَنْ سَمَاعِ الْحِكْمَةِ وَ يُوْجِبُ أَلِيمَ الْعِقَابِ؛

دل بستگی به دنیا، عقل را فاسد می کند، قلب را از شنیدن حکمت ناتوان می سازد و باعث عذاب دردناک می شود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲، ص ۴۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

رَدْعُ النَّفْسِ عَنْ زَخَارِفِ الدُّنْيَا ثَمَرَةُ الْعَقْلِ؛

دوری از تجمّلات دنیا میوه عقل است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الدُّنْيَا مَشْغَلَةٌ عَنْ غَيْرِهَا وَ لَمْ يُصِبْ صَاحِبُهَا مِنْهَا شَيْئًا إِلَّا فَتَحَتْ لَهُ حِرْصًا عَلَيْهَا وَ لَهَجًا بِهَا وَ لَنْ يَسْتَعْنَى صَاحِبُهَا بِمَا نَالَ فِيهَا
عَمَّا لَمْ يَبْلُغْ مِنْهَا؛

براستی که دنیا آدمی را به کلی سرگرم خود می سازد و دنیاپرست به چیزی از آن نرسد، مگر آن که باب حرص و شیفتگی به آن بر رویش گشوده شود و به آنچه از این دنیا دست یافته اکتفا نمی کند تا در پی چیزی که بدست نیاورده نرود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۲۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ الْجِهَادَ وَ عَظَّمَهُ وَ جَعَلَهُ نَصْرَهُ وَ نَاصِرَهُ. وَ اللَّهُ مَا صَلَحَتْ دُنْيَا وَ لَا دِينٌ إِلَّا بِهِ؛

در حقیقت خداوند جهاد را واجب گردانید و آن را بزرگداشت و مایه پیروزی و یاور خود قرارش داد. به خدا سوگند کار دنیا و دین جز با جهاد درست نمی شود.

وسائل الشیعه ج ۱۵، ص ۱۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الدُّنْيَا أَصْعَرُ وَأَحْقَرُ وَأَنْزَرُ مِنْ أَنْ تُطَاعَ فِيهَا الْحَقَادُ؛

دنیا کوچک تر و حقیر تر و ناچیز تر از آن است که در آن از کینه ها پیروی

ص: ۱۲۹

شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۵۲، ح ۱۸۰۴

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ «وَلَا تَنَسَ نَفْسِيكَ مِنَ الدُّنْيَا»: لَا تَنَسَ صِحَّتَكَ وَفُوتَكَ وَفَرَاغَكَ وَشِبَابَكَ وَنَشَاطَكَ أَنْ تَطْلُبَ بِهَا الْخَيْرَ ؛

درباره آیه سهم خود را از دنیا فراموش مکن : [یعنی] سلامتی ، توانایی ، فرصت ، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن ، تا با آنها ، آخرت را به دست آوری.

وسایل الشیعه ج ۱ ، ص ۹۰ - مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۱۶۵

حدیث (۷) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

إِثْنَانِ يَعَجِّلُهُمَا اللَّهُ فِي الدُّنْيَا الْبَغْيَ وَ عُقُوقَ الْوَالِدَيْنِ ؛

دو چیز را خداوند در دنیا کیفر می دهد : تعدی و ناسپاسی پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص ۱۶۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام:

ال-رَّغْبَةُ فِي-ال-دُّنْيَا-تُورِثُ الْعَمَّ وَ الْحُزْنَ وَ الزُّهْمَ-دِ فِي-الدُّنْيَا رَاحَةُ الْقَلْبِ وَ الْب-دَنِ.

رغبت و تمایل به دنیا مایه غم و اندوه و زهد و ب-ی میلی به دنیا سبب راحتی قلب و بدن است.

تحف العقول، ص ۳۵۸

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام:

مَنْ عَرَفَ اللَّهَ خَافَ اللَّهَ وَ مَنْ خَافَ اللَّهَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنِ الدُّنْيَا؛

هر که خدا را بشناسد ترس او در دلش می افتد و هر از خدا ترسان باشد نفسش از دنیا باز می ماند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۸ - تحف العقول ص ۳۶۲ - وسایل الشیعه ج ۱۵ ، ص ۲۲۰

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الدُّنْيَا دَارُ بَلَاءٍ وَ مَنَزِلُ بُلْغَةٍ وَ عَنَاءٍ قَدْ نَزَعَتْ عَنْهَا نُفُوسُ السُّعْدَاءِ وَ انْتَزَعَتْ بِالْكَرِهِ مِنْ أَيْدِي الْأَشْقِيَاءِ فَأَسْعَدُ النَّاسِ بِهَا أَرْغَبُهُمْ عَنْهَا
وَ أَشْقَاهُمْ بِهَا أَرْغَبُهُمْ فِيهَا؛

دنیا سرای بلا و گرفتاری و محل گذران زندگی و زحمت است خوشبختان از آن دل کنده اند

ص: ۱۳۰

و از دست بدبختان به زور گرفته می شود پس خوشبخت ترین مردم، بی میل ترین آنان به دنیا و بدبخت ترین مردم، مایل ترین آنان به دنیاست.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۳۴۲ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۸۵

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

مَنْ كَانَ فِيهِ ثَلَاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ: يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَيَأْتِمُرُ بِهِ وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَيَنْتَهِي عَنْهُ وَيُحَافِظُ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا؛

هر کس سه خصلت داشته باشد، دنیا و آخرتش سالم می ماند: به خوبی فرمان دهد و خود به آن عمل کند، از زشتی باز دارد و خود از آن باز ایستد و از حدود الهی پاسداری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

ثَوَابُ الْآخِرَةِ يَنْسِي مَشَقَّةَ الدُّنْيَا.

پاداش آخرت، رنج و سختی دنیا را از یاد می برد

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج ۷، ص ۱۴۱

حدیث (۱۳) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

أَجْمِلُوا فِي طَلَبِ الدُّنْيَا فَإِنَّ كُلَّ مَيْسِرٍ لَمَّا خُلِقَ لَهُ؛

در طلب دنیا معتدل باشید و حرص نزنید، زیرا به هر کس هر چه قسمت اوست می رسد.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص ۳۲۰

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

فِي صِفَةِ الدُّنْيَا: إِنَّ الدُّنْيَا دَارٌ... مَوْعِظَةٌ لِمَنْ اتَّعَظَ بِهَا... ذَكَرْتُهُمُ الدُّنْيَا فَتَذَكَّرُوا، وَ حَدَّثْتُهُمْ فَصَدَّقُوا، وَ وَعَظْتُهُمْ فَاتَّعَظُوا؛

- در وصف دنیا-: همانا دنیا... سرای پند است برای کسی که پند گیرد... دنیا به آنان یادآوری کرد و ایشان یادآور شدند، آنان را خبر داد و ایشان تصدیق کردند، آنان را پند داد و ایشان پندش را پذیرفتند.

نهج البلاغه (صبحى صالح) ص ٤٩٣ ، حكمت ١٣١

حديث (١٥) امام على عليه السلام :

الأمل كالسراب

ص: ١٣١

يَغْرِ مَنْ رَأَهُ وَ يَخْلِفُ مَنْ رَجَاءُ.

آرزو چون سراب است، بیننده را فریب داده و امیدوار را مأیوس می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۱۲، ح ۷۲۰۷

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

إِبْنُ آدَمَ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ مِنَ الدُّنْيَا مَا يَكْفِيكَ فَإِنَّ أَيْسَرَ مَا فِيهَا يَكْفِيكَ وَإِنْ كُنْتَ إِثْمًا تُرِيدُ مَا لَا يَكْفِيكَ فَإِنَّ كُلَّ مَا فِيهَا لَا يَكْفِيكَ.

ای فرزند آدم، اگر از دنیا بقدر کفایت بخواهی اندکی از دنیا تو را کفایت می کند و اگر بیش از کفایت بخواهی همه دنیا هم تو بس نباشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۳۸

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

مَثَلُ الْحَرِيصِ عَلَى الدُّنْيَا مَثَلُ دُودِهِ الْقَزِّ كُلَّمَا ازْدَادَتْ مِنَ الْقَزِّ عَلَى نَفْسِهَا لَفَأَ كَانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ حَتَّى تَمُوتَ غَمًّا.

حکایت انسان حریص به دنیا حکایت کرم ابریشم است، که هر چه بیشتر بر خود می تند، بیرون آمدنش از پیله بعیدتر می شود تا اینکه از غم و اندوه می میرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۱۶

آخرت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

لَا تَكُنْ مِمَّنْ يَرْجُو الْآخِرَةَ بِغَيْرِ الْعَمَلِ... يَنْهَى وَ لَا يَنْتَهَى وَ يَأْمُرُ بِمَا لَا يَأْتِي...؛

از کسانی مباش که بی عمل، به آخرت امید دارند... از گناه باز می دارند، اما خود باز نمی ایستند، به کارهایی فرمان می دهند که خود انجام نمی دهند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۹۷ و ۴۹۸، حکمت ۱۵۰

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فَلْيَتَرَوُذِ الْعَبْدُ مِنْ دُنْيَاهُ لِآخِرَتِهِ ، وَ مِنْ حَيَاتِهِ لِمَوْتِهِ وَ مِنْ شَبَابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَإِنَّ الدُّنْيَا خُلِقَتْ لَكُمْ وَ أَنْتُمْ خُلِقْتُمْ لِلْآخِرَةِ ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه بگیرد، چرا که

ص: ۱۳۲

دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبيه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام) ج ۱، ص ۱۳۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَفْضَلُ النَّاسِ عَقْلًا أَحْسَنُهُمْ تَقْدِيرًا لِمَعَاشِهِ وَأَشَدُّهُمْ اهْتِمَامًا بِإِصْلَاحِ مَعَادِهِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که در امور زندگی بهتر برنامه ریزی کند و در اصلاح آخرتش بیشتر همت نماید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۵۲

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

الْخَيْرُ كُلُّهُ أَمَامَكَ وَإِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ أَمَامَكَ وَلَنْ تَرَى الْخَيْرَ وَالشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرَةِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِي الْجَنَّةِ وَالشَّرَّ كُلَّهُ فِي النَّارِ؛

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها را در بهشت و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول، ص ۳۰۶

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ كَانَ فِيهِ ثَلَاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ: يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَيَأْتِمُرُ بِهِ وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَيَنْتَهِي عَنْهُ وَيُحَافِظُ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ جَلًّا وَعَلَا؛

هر کس سه خصلت داشته باشد، دنیا و آخرتش سالم می ماند: به خوبی فرمان دهد و خود به آن عمل کند، از زشتی باز دارد و خود از آن باز ایستد و از حدود الهی پاسداری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ... بِمَنْزِلَةِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَ مَا شِ بَيْنَهُمَا كَلَّمَا قَرَّبَ مِنْ وَاحِدٍ بَعُدَ مِنَ الْآخِرِ وَ هُمَا بَعْدُ ضَرَّتَانِ.

دنیا و آخرت به منزله مشرق و مغرب هستند و کسی که میان آن دو راه می پیماید هر اندازه به یکی نزدیک شود از دیگری

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۸۶، حکمت ۱۰۳

عمر

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسَالَ عَنْ أَرْبَعٍ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ أَكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ وَعَنْ حُبِّنَا أَهْلَ الْبَيْتِ ؛

انسان، در روز قیامت، قدم از قدم بر نمی دارد، مگر آن که از چهار چیز پرسیده می شود: از عمرش که چگونه گذرانده است، از جوانی اش که چگونه سپری کرده، از ثروتش که از کجا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوستی ما اهل بیت [پیامبر صلی الله علیه و آله].

امالی (صدوق) ص ۳۹ - خصال ج ۱، ص ۲۵۳، ح ۱۲۵

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

طُوبَى لِمَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ فَحَسُنَ مُنْقَلَبُهُ إِذْ رَضِيَ عَنْهُ رَبُّهُ وَوَيْلٌ لِمَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ وَسَاءَ مُنْقَلَبُهُ إِذْ سَخِطَ عَلَيْهِ رَبُّهُ؛

خوشا به سعادت کسی که عمرش طولانی و کردارش خوب باشد. چنین کسی عاقبتش خوب است؛ زیرا پروردگارش از او راضی است. و وای بر کسی که عمرش طولانی و کردارش بد باشد. چنین کسی عاقبتش بد است؛ چرا که پروردگارش از او ناراضی است.

بحار الأنوار، ج ۶۶، ص ۴۰۰، ح ۹۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنْ أُجِلَّتْ فِي عُمْرِكَ يَوْمَيْنِ فَاجْعِلْ أَحَدَهُمَا لِادْبَعِكَ لِتَسْتَعِينَ بِهِ عَلَى يَوْمِ مَوْتِكَ. فَقِيلَ لَهُ: وَمَا تِلْكَ الْإِسْتِعَانَةُ؟ قَالَ: تُحْسِنُ تَدْبِيرَ مَا تُخَلِّفُ وَتُحْكِمُهُ؛

اگر در عمرت دو روز مهلت داده شدی، یک روز آن را برای ادب خود قرار ده تا از آن برای روز مُردنت کمک بگیری. به امام گفته

شد: این کمک گرفتن چگونه است؟ فرمودند: به این که آنچه را از خود برجا می گذاری، خوب برنامه ریزی کنی و محکم کاری نمایی.

وسائل الشیعه ج ۱۹، ص ۲۶۶ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۰

مرگ

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

صِلَهُ الرَّحِمَ تُرَكِّي الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِي الْأَمْوَالَ وَ تُيسِّرُ الْحِسَابَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَى وَ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ.

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، حساب (قیامت) را آسان می کند و بلا را برطرف و روزی را زیاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷، ح ۳۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

صِلَهُ الرَّحِمِ تَحْسِنُ الْخُلُقَ وَ تُسَمِّحُ الْكَفَّ وَ تُطِيبُ النَّفْسَ وَ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ وَ تُنْسِي فِي الْجَلِّ؛

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۶

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَيَتَزَوَّدُ الْعَبْدُ مِنْ دُنْيَاهُ لِآخِرَتِهِ ، وَ مِنْ حَيَاتِهِ لِمَوْتِهِ وَ مِنْ شَبَابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَإِنَّ الدُّنْيَا خُلِقَتْ لَكُمْ وَ أَنْتُمْ خُلِقْتُمْ لِلْآخِرَةِ ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه بگیرد، چرا که دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبيه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام) ج ۱، ص ۱۳۱

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام:

الْبُرِّ وَ الصَّدَقَةِ يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَ يَزِيدَانِ فِي الْعُمْرِ وَ يَدْفَعَانِ عَنِ صَاحِبَيْهِمَا سَبْعِينَ مِائَةَ سُوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را می براند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا يحضره الفقيه ج ٢

ص: ١٣٥

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِي الزَّانِئَاتِ خِصَالٌ: ثَلَاثٌ مِنْهَا فِي الدُّنْيَا وَ ثَلَاثٌ فِي الْآخِرَةِ، فَأَمَّا الَّتِي فِي الدُّنْيَا فَيَذْهَبُ بِالْبَهَاءِ وَيُعَجِّلُ الْفَنَاءَ وَيَقْطَعُ الرِّزْقَ وَ
أَمَّا الَّتِي فِي الْآخِرَةِ فَسَوْءُ الْحِسَابِ وَ سَخَطُ الرَّحْمَنِ وَ الْخُلُودُ فِي النَّارِ؛

زنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می برد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در آتش است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۶۷ - خصال ج ۱، ص ۳۲۱، ح ۳

حدیث (۶) امام علی علیه السلام:

الْمَيْتَةُ وَلَا الدَّيْتَةُ وَ التَّقَلُّلُ وَ لَا التَّوَسُّلُ؛

مرگ آری اما پستی و خواری هرگز، به اندک ساختن آری اما دست سوی این و آن دراز کردن هرگز.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۱ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۶، حکمت ۳۹۶

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام:

يَعِيشُ النَّاسُ بِإِحْسَانِهِمْ أَكْثَرَ مِمَّا يَعِيشُونَ بِأَعْمَارِهِمْ وَ يَمُوتُونَ بِذُنُوبِهِمْ أَكْثَرَ مِمَّا يَمُوتُونَ بِأَجَالِهِمْ؛

مردم، بیشتر از آن که با عمر خود زندگی کنند، با احسان و نیکوکاری خود زندگی می کنند و بیشتر از آن که با اجل خود بمیرند، بر اثر گناهان خود می میرند.

دعوات (راوندی) ص ۲۹۱، ح ۳۳

حدیث (۸) امام علی علیه السلام:

مَنْ عَطَفَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ أَذْبَاهُ وَ أَبْلِيَاهُ وَ إِلَى الْمَنِيَا أَذْنِيَاهُ؛

شب و روز بر هر کس بگذرد، او را ادب می کند، فرسوده اش می نماید و به مرگ نزدیکش می سازد.

تصنيف غرر الحکم و دررالکلم ص ۱۳۳

حدیث (۹) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم:

كَفَى بِالْمَوْتِ وَاِعْظَا؛

مرگ برای اندرز

ص: ۱۳۶

گرفتن بس است.

تحف العقول، ص ۳۵ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۷۵

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

أَبْلَغُ الْعِظَاتِ الْإِعْتِبَارُ بِمَصَارِعِ الْأَمْوَاتِ؛

رساترین پندها، عبرت گرفتن از آرامگاه های مردگان است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۴۲۳

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام:

ذِكْرُ الْمَوْتِ يُمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِي النَّفْسِ ، وَ يَقْلَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَةِ ، وَ يُقَوِّي الْقَلْبَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ ، وَ يُرِقُّ الطَّبَعُ ، وَ يَكْسِرُ أَعْلَامَ الْهَوَى وَ يُطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ ، وَ يُحَقِّقُ الدُّنْيَا؛

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶، ص ۱۳۳، ح ۳۲ - {شبهه این حدیث در مصباح الشریعه ص ۱۷۱}

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

عَجِبْتُ لِمَنْ يَرَى أَنَّهُ يَنْقُصُ كُلَّ يَوْمٍ فِي نَفْسِهِ وَ عُمُرِهِ وَ هُوَ لَا يَتَأَهَّبُ لِلْمَوْتِ.

در شگفتم از کسی که می بیند هر روز از جان و عمر او کاسته می شود، اما برای مرگ آماده نمی شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۴، ص ۳۳۶ ح ۶۲۵۳ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۶۳، ح ۳۱۵۶

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

خَلَقَ الْآجَالَ فَأَطَالَهَا وَ قَصَّرَهَا ، وَ قَدَّمَهَا وَ أَخَّرَهَا ، وَ وَصَلَ بِالْمَوْتِ أَسْبَابَهَا .

[خداوند]، [اجلها (مدت عمرها) را مشخص ساخته، برخی را کوتاه و برخی را دراز گردانید و پاره ای را پس و برخی را پیش

انداخت و عوامل آنها را به مرگ ، پیوند

ص: ۱۳۷

داد (موجبات به سرآمدن اجل را فراهم آورد). نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۳۴، خطبه ۹۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام : لا شیء أصدق من الأجل .

چیزی راست تر از اجل (مرگ) نیست. شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۶، ص ۳۸۲، ح ۱۰۶۴۸

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

نَعْمَ الدَّوَاءُ الْأَجْلُ .

خوب دارویی است اجل. شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۶، ص ۱۶۰، ح ۹۹۰۵

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

نَفْسُ الْمَرءِ خُطَاةٌ إِلَى أَجَلِهِ .

نَفْسهای آدمی گامهای او به سوی مرگ است. نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۸۰، حکمت ۷۴

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام : كفى بالأجل حارسا .

نگهبانی اجل، کافی است. نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۲۹، ح ۳۰۶

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

الأجل حِصْنٌ حَصِينٌ .

اجل ، دژی استوار است. تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۶۱، ح ۳۱۱۱ - شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۱، ص ۱۳۳، ح ۴۹۴

سعادت و خوشبختی

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصَّدَقَةُ عَلَى وَجْهِهَا وَ اصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ وَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ وَ صَلَهِ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَ تَزِيدُ فِي الْعُمُرِ وَ تَقِي مَصَارِعَ الشُّوْءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صلّه رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا- یزالُ الناسُ بِخَیْرِ ما آمَـروا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوا عَنِ الْمُنْـكِرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ اتَّقُوا فَاِذَا لَمْ یَفْعَلُوا ذَلِکَ نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَکَاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ وَ لَمْ یَكُنْ لَهُمْ ناصِرٌ فِی الرِّضِ وَ لا فِی السَّماءِ؛

تا زمانی که مردم، امر به معروف و نهی از منکر نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند، در خیر و

سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند. نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۲۶ - تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۱۸۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

لَا تَدَعُ زِيَارَةَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ مُرَاصِحَابِكَ بِذَلِكَ، يَمِيدُ اللَّهُ فِي عُمْرِكَ وَ يَزِيدُ اللَّهُ فِي رِزْقِكَ وَ يُحْيِيكَ اللَّهُ سَعِيدًا وَ لَا تَمُوتُ إِلَّا سَعِيدًا وَ يَكْتُبُكَ سَعِيدًا؛

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادت مند نمی میری و نام تو را در شمار سعادت مندان، ثبت می کند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۴۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لَا يَتَّبِعِي لِمَنْ لَمْ يَكُنْ عَالِمًا أَنْ يُعَدَّ سَعِيدًا؛

کسی که بهره ای از دانش ندارد معنا ندارد که دیگران او را سعادت مند بدانند.

تحف العقول ص ۳۶۴

حدیث (۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

إِنَّ السَّعِيدَ، كُلَّ السَّعِيدِ، حَقَّ السَّعِيدِ مَنْ أَحَبَّ عَلِيًّا فِي حَيَاتِهِ وَ بَعْدَ مَوْتِهِ؛

همانا سعادت مند (به معنای) کامل و حقیقی کسی است که امام علی (ع) را در دوران زندگی و پس از مرگش دوست داشته باشد.

امالی (صدوق) ص ۱۸۲

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمُنَافِقَ لَا يَرْغَبُ فِي مَا قَدْ سَعِدَ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ وَ السَّعِيدُ يَتَّعِظُ بِمَوْعِظَةِ التَّقْوَى وَ إِنْ كَانَ يُرَادُ بِالْمَوْعِظَةِ غَيْرُهَا؛

منافق به آنچه مؤمنان بواسطه آن خوشبخت می شوند، میلی ندارد، و خوشبخت سفارش به تقوا را می پذیرد هر چند مخاطب موعظه، کس دیگری باشد.

مجموعه ی ورام ج ۲

ص: ۱۳۹

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ وَ رِضَاءَهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ مِنْ شِقْوَةِ ابْنِ آدَمَ تَرَكَهُ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ وَ سَخَطُهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ؛

از خوشبختی انسان درخواست خیر از خداوند و خشنودی به خواست اوست و از بدبختی انسان است که از خدا درخواست خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول ص ۵۵

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَرْبَعٌ مِنَ السَّعَادَةِ وَ أَرْبَعٌ مِنَ الشَّقَاوَةِ، فَالْأَرْبَعُ الَّتِي مِنَ السَّعَادَةِ: الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ وَالْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ وَالْجَارُ الصَّالِحُ وَالْمَرْكَبُ الْبَهِيُّ وَ الْأَرْبَعُ الَّتِي مِنَ الشَّقَاوَةِ: الْجَارُ السُّوءُ وَالْمَرْأَةُ السُّوءُ وَالْمَسْكَنُ الضَّيِّقُ وَالْمَرْكَبُ السُّوءُ؛

چهار چیز از خوشبختی و چهار چیز از بدبختی است: چهار چیز خوشبختی: همسر خوب، خانه بزرگ، همسایه خوب و سواری نیکو است و چهار چیز بدبختی: همسایه بد، همسر بد، خانه کوچک و سواری بد است.

مکارم الأخلاق ص ۱۲۶

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا اسْتِخَفَّتْ وَلَايَةُ اللَّهِ وَ السَّعَادَةُ جَاءَ الْأَجَلَ بَيْنَ الْعَيْنَيْنِ وَ ذَهَبَ الْأَمَلُ وَرَاءَ الظَّهِرِ وَ إِذَا اسْتِخَفَّتْ وَلَايَةُ الشَّيْطَانِ وَ الشَّقَاوَةُ جَاءَ الْأَمَلُ بَيْنَ الْعَيْنَيْنِ وَ ذَهَبَ الْأَجَلَ وَرَاءَ الظَّهِرِ؛

هر گاه کسی مستحق دوستی خداوند و خوشبختی باشد، مرگ در برابر چشمان او می آید و آرزو پشت سرش می رود و هر گاه مستحق دوستی شیطان و بدبختی باشد، آرزو پیش چشم او، و مرگ پشت سرش قرار می گیرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۵۸، ح ۲۷

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلْعَلِمُ إِمَامَ الْعَمَلِ وَ الْعَمَلُ تَابِعُهُ يُلْهَمُ بِهِ السُّعْدَاءُ وَ يُحَرِّمُهُ الْأَشْقِيَاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن است. به خوشبختان دانش الهام می شود و

بدبختان از آن محرومند.

امالی (طوسی) ص ۴۸۸، ح ۳۸

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَشَقَى النَّاسِ الْمُلُوكُ... وَ أَسَعَدُ النَّاسِ مَنْ خَالَطَ كِرَامَ النَّاسِ؛

بدبخت ترین مردم پادشاهانند.... و خوشبخت ترین مردم کسی است که با مردم بزرگوار معاشرت کند.

من لا يحضر الفقيه ج ۴، ص ۳۹۵ - امالی (صدوق) ص ۲۱

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

السَّعِيدُ مَنْ اخْتَارَ بَاقِيَهُ يَدَوْمٌ نَعِيمُهَا عَلَى فَانِيَةٍ لَا يَنْفَدُ عَذَابُهَا وَقَدَّمَ لِمَا يَقْدِمُ عَلَيْهِ مِمَّا هُوَ فِي يَدَيْهِ قَبْلَ أَنْ يُخَلِّفَهُ لِمَنْ يَسَعَدُ بِإِنْفَاقِهِ وَ قَدْ شَقِيَ هُوَ بِجَمْعِهِ؛

خوشبخت کسی است که سرای باقی را که نعمتش پایدار است بر سرای فانی که عذابش بی پایان است برگزیند و از آنچه در اختیار دارد برای سرایی که به آنجا می رود پیش فرستد قبل از آن که آنها را برای کسی بگذارد که او با انفاق آن خوشبخت می شود ولی خودش با گردآوری آن (دارایی ها) بدبخت شده است.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۳۴۵

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بِى أَنْدَرْتُمْ وَ بَعْلَىٰ بِنِ أَبِي طَالِبٍ اهْتَدَيْتُمْ... وَ بِالْحَسَنِ أُعْطِيتُمْ الْإِحْسَانَ وَ بِالْحُسَيْنِ تَسَعَدُونَ وَ بِهِ تَشَقُونَ أَلَا وَ إِنَّ الْحُسَيْنَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ مَنْ عَادَاهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۳، ص ۲۳۲

حدیث (۱۴) قال الله تعالى :

إِنِّي قَدْ قَضَيْتُ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادِيًا أَهْدِي بِهِ السُّعْدَاءَ وَ يَكُونُ حُجَّةً عَلَيَّ

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرايع، ج ۱، ص ۱۹۶ {شبيه اين حديث در الكافي (ط-الاسلاميه)، ج ۸، ص ۲۸۵، ح ۴۳۰}

حديث (۱۵) پیامبر صلی الله عليه و آله :

الدُّنْيَا دَارُ بَلَاءٍ وَ مَنَزِلٌ بُلُغِهِ وَ عَنَاءٍ قَدْ نَزَعَتْ عَنْهَا نُفُوسُ السُّعْدَاءِ وَ انْتَزَعَتْ بِالْكَرهِ مِنْ أَيْدِي الْأَشْقِيَاءِ فَاسْعَدُ النَّاسِ بِهَا أَرْغَبُهُمْ عَنْهَا وَ أَشْقَاهُمْ بِهَا أَرْغَبُهُمْ فِيهَا؛

دنیا سرای بلا و گرفتاری و محل گذران زندگی و زحمت است خوشبختان از آن دل کنده اند و از دست بدبختان به زور گرفته می شود پس خوشبخت ترین مردم، بی میل ترین آنان به دنیا و بدبخت ترین مردم، مایل ترین آنان به دنیا است.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۳۴۲ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۸۵

حديث (۱۶) پیامبر صلی الله عليه و آله :

مَنْ ضَمِنَ وَصِيَّةَ الْمَيِّتِ مِنْ أَمْرِ الْحَجِّ فَلَا يَعْجُزَنَّ فِيهَا فَإِنَّ عُقُوبَتَهَا شَدِيدَةٌ وَ نَدَامَتَهَا طَوِيلَةٌ، لَا يَعْجُزُ عَنْ وَصِيَّةِ الْمَيِّتِ إِلَّا شَقِيٌّ وَ لَا يَقُومُ بِهَا إِلَّا سَعِيدٌ؛

هر کس وصیت میت را در کار حج بر عهده بگیرد، نباید در آن کوتاهی کند، زیرا عقوبت آن سخت و پشیمانی اش طولانی است. از وصیت میت جز بدبخت کوتاهی نکند و به آن جز خوشبخت عمل ننماید.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۵۹ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۴، ص ۱۱۶

حديث (۱۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَجْهَدَ نَفْسَهُ فِي إِصْلَاحِهَا سَعِدَ، مَنْ أَهْمَلَ نَفْسَهُ فِي لَذَاتِهَا شَقِيَ وَ بَعُدَ؛

هر کس برای اصلاح خود، خویشتن را به زحمت بیندازد، خوشبخت می شود هر کس خود را در لذت ها رها کند، بدبخت می گردد و بی بهره می ماند.

شرح

ص: ۱۴۲

آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و دررالکلم ج ۵، ص ۲۵۸، ح ۸۲۴۶ و ح ۸۲۴۷

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

لَا يَسْعَدُ امْرُؤٌ إِلَّا بِطَاعَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَلَا يَشْقَى امْرُؤٌ إِلَّا بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ؛

هیچ کس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمی شود و جز با معصیت خدا بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۳ ح ۳۴۶۹

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ حَقِيقَةَ السَّعَادَةِ أَنْ يُخْتَمَ لِلْمَرْءِ عَمَلُهُ بِالسَّعَادَةِ؛ وَإِنَّ حَقِيقَةَ الشَّقَاءِ أَنْ يُخْتَمَ لِلْمَرْءِ عَمَلُهُ بِالشَّقَاءِ؛

براستی که حقیقت خوشبختی آن است که پایان کار انسان خوشبختی باشد و حقیقت بدبختی آن است که کار انسان به بدبختی خاتمه یابد.

معانی الأخبار ص ۳۴۵

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

التَّوْفِيقُ مِنَ السَّعَادَةِ وَالْخِذْلَانُ مِنَ الشَّقَاوَةِ؛

توفیق [انجام کار نیک] از خوشبختی و بی توفیقی از بدبختی است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲، ح ۷۰

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

لَا يَسْعَدُ أَحَدٌ إِلَّا بِإِقَامَةِ حُدُودِ اللَّهِ وَلَا يَشْقَى أَحَدٌ إِلَّا بِإِضَاعَتِهَا؛

هیچ کس جز با اجرای حدود و احکام خدا خوشبخت نمی شود و جز با ضایع کردن آن بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۱۶۷، ح ۳۲۹۴

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ أَسْعَدَ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا مَنْ عَدَلَ عَمَّا يَعْرِفُ ضُرَّهُ، وَإِنَّ أَشْقَاهُمْ مَنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ؛

خوشبخت ترین مردم در دنیا، کسی است که از آنچه می داند برایش زیان آور است دوری کند و بدبخت ترین آنان کسی است، که از هوای نفس خود پیروی کند.

وقعه صفین (نصر بن مزاحم) ص ۱۰۸

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ إِنْسَانٍ يَطْعَنُ فِي عَيْنِ مُؤْمِنٍ إِلَّا مَاتَ بِشَرِّ مِيتَةٍ وَ كَانَ قِمْنًا أَنْ لَا يَرْجِعَ إِلَى خَيْرٍ.

هر که پیش روی مومنی به او طعنه زند مرگ بدی در

ص: ۱۴۳

انتظار او بوده و سزاوار است روی خیر و سعادت را نبیند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۶۱

شقاوت و بدبختی

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْصَّدَقَةُ عَلَى وَجْهِهَا وَاصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ وَبِرُّ الْوَالِدَيْنِ وَصِلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَتَزِيدُ فِي الْعُمْرِ وَتَقِي مَصَارِعَ الشُّوْءِ؛
صدقه بجا، نیکو کاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد
جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْجَهْلُ مُمِيتُ الْأَحْيَاءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقَاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۵، ح ۱۱۶۴

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ اسْتِخَارَةُ اللَّهِ وَ رِضَاةُ بِمَا قَضَى اللَّهُ، وَ مِنْ شِقْوَةِ ابْنِ آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ وَ سَخَطُهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ؛

از خوشبختی انسان درخواست خیر از خداوند و خشنودی به خواست اوست و از بدبختی انسان است که از خدا درخواست
خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول، ص ۵۵

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَرْبَعٌ مِنَ السَّعَادَةِ وَ أَرْبَعٌ مِنَ الشَّقَاوَةِ، فَالْأَرْبَعُ الَّتِي مِنَ السَّعَادَةِ: الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ وَ الْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ وَ الْجَارُ الصَّالِحُ وَ الْمَرْكَبُ الْبَهِيُّ
وَ الْأَرْبَعُ الَّتِي مِنَ الشَّقَاوَةِ: الْجَارُ الشُّوْءُ وَ الْمَرْأَةُ الشُّوْءُ وَ الْمَسْكَنُ الضَّيِّقُ وَ الْمَرْكَبُ الشُّوْءُ؛

چهار چیز از خوشبختی و چهار چیز از بدبختی است: چهار چیز خوشبختی: همسر خوب، خانه بزرگ، همسایه خوب و سواری

نیکو است و چهار چیز بدبختی: همسایه بد، همسر بد، خانه کوچک و سواری بد است.

مکارم الأخلاق، ص ۱۲۶

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلْعِلْمُ إِمَامَ الْعَمَلِ وَالْعَمَلُ تَابِعُهُ يُلْهِمُ بِهِ السُّعْدَاءُ وَيُحْرِمُهُ الْأَشْقِيَاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن

ص: ۱۴۴

است. به خوشبختان دانش الهام می شود و بدبختان از آن محرومند.

امالی (طوسی) ص ۴۸۸، ح ۳۸

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَشَقَى النَّاسِ الْمُلُوكُ... وَ أَسَعَدُ النَّاسِ مَنْ خَالَطَ كِرَامَ النَّاسِ؛

بدبخت ترین مردم پادشاهانند و خوشبخت ترین مردم کسی است که با مردم بزرگوار معاشرت کند.

من لا يحضر الفقيه ج ۴، ص ۳۹۵ - امالی (صدوق) ص ۲۱

حدیث (۷) قال الله تعالى :

إِنِّي قَدْ قَضَيْتُ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادِيًا أَهْدِي بِهِ السُّعْدَاءَ وَ يَكُونُ حُجَّةً عَلَيَّ الْأَشْقِيَاءَ؛

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۹۶ {شبهه این حدیث در الکافی (ط-الاسلامیه)، ج ۸، ص ۲۸۵، ح ۴۳۰}

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ ضَمِنَ وَصِيَّةَ الْمَيِّتِ مِنْ أَمْرِ الْحَجِّ فَلَا يَعْجِزَنَّ فِيهَا فَإِنَّ عُقُوبَتَهَا شَدِيدَةٌ وَ نَدَامَتَهَا طَوِيلَةٌ، لَا يَعْجِزُ عَنْ وَصِيَّةِ الْمَيِّتِ إِلَّا شَقِيٌّ وَ لَا يَقُومُ بِهَا إِلَّا سَعِيدٌ؛

هر کس وصیت میت را در کار حج بر عهده بگیرد، نباید در آن کوتاهی کند، زیرا عقوبت آن سخت و پشیمانی اش طولانی است. از وصیت میت جز بدبخت کوتاهی نکند و به آن جز خوشبخت عمل ننماید.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۵۹ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۴، ص ۱۱۶

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَجْهَدَ نَفْسَهُ فِي إِصْلَاحِهَا سَعِدَ، مَنْ أَهْمَلَ نَفْسَهُ فِي لَذَاتِهَا شَقِيَ وَ بَعُدَ؛

هر کس برای اصلاح خود، خویشتن را به زحمت بیندازد، خوشبخت می شود هر کس خود را در لذت ها رها کند، بدبخت می گردد و بی بهره می ماند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و دررالکلم ج ۵، ص ۲۵۸، ح ۸۲۴۶ و ح ۸۲۴۷

حديث (١٠) امام على عليه السلام :

لا يَسْعُدُ امْرُؤٌ اِلَّا بِطَاعَةِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَ لَا

ص: ١٤٥

يَشْقَى امْرُؤٌ إِلَّا بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ؛

هیچ کس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمی شود و جز با معصیت خدا بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۳ ح ۳۴۶۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام:

إِنَّ حَقِيقَةَ السَّعَادَةِ أَنْ يُخْتَمَ لِلْمَرْءِ عَمَلُهُ بِالسَّعَادَةِ؛ وَإِنَّ حَقِيقَةَ الشَّقَاءِ أَنْ يُخْتَمَ لِلْمَرْءِ عَمَلُهُ بِالشَّقَاءِ؛

براستی که حقیقت خوشبختی آن است که پایان کار انسان خوشبختی باشد و حقیقت بدبختی آن است که کار انسان به بدبختی خاتمه یابد.

معانی الأخبار، ص ۳۴۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

التَّوْفِيقُ مِنَ السَّعَادَةِ وَالْخِذْلَانُ مِنَ الشَّقَاوَةِ؛

توفیق [انجام کار نیک] از خوشبختی و بی توفیقی از بدبختی است.

بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۱۲، ح ۷۰

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

لَا يَسْعَدُ أَحَدٌ إِلَّا بِإِقَامَةِ حُدُودِ اللَّهِ وَلَا يَشْقَى أَحَدٌ إِلَّا بِإِضَاعَتِهَا؛

هیچ کس جز با اجرای حدود و احکام خدا خوشبخت نمی شود و جز با ضایع کردن آن بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۱۶۷، ح ۳۲۹۴

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام:

إِنَّ أَسْعَدَ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا مَنْ عَدَلَ عَمَّا يَعْرِفُ ضُرَّهُ، وَإِنَّ أَشْقَاهُمْ مَنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ؛

خوشبخت ترین مردم در دنیا، کسی است که از آنچه می داند برایش زیان آور است دوری کند و بدبخت ترین آنان کسی است، که از هوای نفس خود پیروی کند.

قيامت

حديث (١) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يُؤْتَى بِأَحَدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَوْفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَ يُدْفَعُ إِلَيْهِ كِتَابُهُ فَلَا يَرَى حَسَنَاتِهِ فَيَقُولُ: إِلَهِي لَيْسَ هَذَا كِتَابِي فَأَنَّى لَا أَرَى فِيهَا طَاعَتِي! فَيَقَالُ لَهُ: إِنَّ رَبَّكَ لَا يَضِلُّ وَلَا يَنْسَى ذَهَبَ عَمَلِكَ بِاِغْتِيَابِ النَّاسِ ثُمَّ يُؤْتَى بِأَخْرَ وَ يُدْفَعُ إِلَيْهِ كِتَابُهُ فَيَرَى فِيهِ طَاعَاتٍ كَثِيرَةً فَيَقُولُ: إِلَهِي مَا هَذَا كِتَابِي فَأَنَّى مَا

عَمِلْتُ هَذِهِ

ص: ١٤٦

الطَّاعَاتِ فَيُقَالُ: لَأَنَّ فُلَانًا اِغْتَابَكَ فَدَفَعْتَ حَسَنَاتَهُ إِلَيْكَ؛

روز قیامت فردی را می آورند و او را در پیشگاه خداوند نگه می دارند و کارنامه اش را به او می دهند، اما حسنات خود را در آن نمی بیند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من در آن طاعات خود را نمی بینم! به او گفته می شود: پروردگار تو نه خطا می کند و نه فراموش. عمل تو به سبب غیبت کردن از مردم بر باد رفت. سپس مرد دیگری را می آورند و کارنامه اش را به او می دهند. در آن طاعت بسیاری

را مشاهده می کند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من این طاعات را بجا نیاورده ام! گفته می شود: فلانی از تو غیبت کرد، حسنات او به تو داده شد.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۱۴۷

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

وَمَنْ شَهِدَ شَهَادَةً حَقًّا لِيُحْيِيَ بِهَا حَقًّا امْرِيٍّ مُسْلِمًا آتَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لُوجِهَهُ نُوْرٌ مَدَّ الْبَصْرَ تَعْرِفُهُ الْخَلَائِقُ بِاسْمِهِ وَ نَسَبِهِ ؛

کسی که برای زنده کردن حق یک مسلمان، شهادت حق بدهد، روز قیامت در حالی آورده می شود که پرتو نور چهره اش، تا چشم کار می کند دیده می شود و خلائق او را به نام و نسب می شناسند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۷، ص ۳۸۱

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام:

إِنَّمَا يُدَاقُ اللَّهُ الْعِبَادَ فِي الْحِسَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى قَدْرِ مَا آتَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ فِي الدُّنْيَا

خدا در روز قیامت نسبت به حساب بندگانش به اندازه عقلی که در دنیا به آنها داده است باریک بینی می کند.

محاسن ج ۱، ص ۱۹۵ - کافی(ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۱۹۵

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام:

م-ن-ف-ر-ج

ص: ۱۴۷

عن م-وم-ن ف-رَجَّ اللهُ عَنْ قَلْبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

هر کس اندوه و مشکلی را از مومنی بر طرف نماید خداوند در روز قیامت ان-دوه را از قلبش بر طرف سازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۰۰

حدیث (۵) امام حسین علیه السلام:

لَا يَأْمَنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا مَنْ خَافَ اللَّهَ فِي الدُّنْيَا؛ كَسَىٰ فِي قِيَامَتِهِ أَمَانَ نِيسَتٍ مَّكَرَ كَسَىٰ كَمَا فِي دُنْيَا تَرَسَ مِنَ اللَّهِ فِي الدُّنْيَا. مناقب آل أبي طالب عليهم السلام (ابن شهر آشوب) ج ۴، ص ۶۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فَإِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا مَاتَ فَقَدْ قَامَتِ قِيَامَتُهُ يَرَىٰ مَا لَهُ مِنْ خَيْرٍ وَ شَرٍّ

هر گاه یکی از شما بمیرد، قیامتش برپا می شود و خوبی ها و بدی های خود را می بیند.

ارشادالقلوب (ترجمه ی سلگی) ج ۱، ص ۶۴

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوَّلُ مَا يَوْضَعُ فِي مِيزَانِ الْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُسْنُ خُلُقِهِ؛

نخستین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال بنده گذاشته می شود، اخلاق خوب اوست.

قرب الإسناد (ط-الحديثه) ص ۴۶، ح ۱۴۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ النَّاسِ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، مَنْ وَصَفَ عَدْلًا ثُمَّ خَالَفَهُ إِلَىٰ غَيْرِهِ؛ بِشِيمَانِ تَرِينِ شَخْصٍ فِي رُوزِ قِيَامَتِهِ، كَسَىٰ كَمَا فِي دُنْيَا تَرَسَ مِنَ اللَّهِ فِي الدُّنْيَا. برای مردم از عدالت سخن بگویند، اما خودش به دیگران عدالت روا ندارد. وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۲۹۵ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۰

حدیث (۹) امام محمد باقر علیه السلام:

الْجَبَّارُونَ أَبْعَدُ النَّاسِ مِنَ اللَّهِ عَزُّو جَلُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

دورترین مردم از خداوند عز و جل در روز قیامت سرکشان متکبر هستند.

وسایل الشعیه ج ۱۵ ، ص ۳۸۱ - ثواب الاعمال (ترجمه ی حسن زاده) ص ۶۸۸

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام فرمود:

انما امروا بالصوم لکی يعرفوا الم الجوع و العطش فیستدلوا علی فقر الاخره؛

مردم به انجام روزه امر شده اند تا درد گرسنگی و تشنگی را

ص: ۱۴۸

بفهمند و به واسطه آن فقر و بیچارگی آخرت را بیابند.

وسایل الشیعه ج ۱۰، ص ۹ - هدایه الائمه علیهم السلام ج ۴، ص ۱۶۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام فرمود:

إِنَّ أَعْظَمَ الْحَسِرَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَسْرَةُ رَجُلٍ كَسَبَ مَالًا فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ فَوَرِثَهُ رَجُلٌ فَاَنْفَقَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ فَدَخَلَ بِهِ الْجَنَّةَ وَ دَخَلَ الْأَوَّلَ بِه النَّارَ.

روز قیامت بزرگترین افسوس، افسوس مردی است که مالی را به ناروا گرد آورده به دوزخ رود و آن مال را برای کسی به ارث گذارد که در طاعت خداوند سبحان خرجش نموده به بهشت رود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۲، حکمت ۴۲۹

عبادی

واجبات

نماز

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا تَحَابَبُوا وَ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوْا الزَّكَاةَ وَ قَرَأُوا الضَّيْفَ ... ؛

اُمّت همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرامی بدارند...

امالی (طوسی) ص ۶۴۷، ح ۱۳۴۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الدَّعَاءُ مِفْتَاحُ الرَّحْمَةِ وَ الْوُضُوءُ مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ وَ الصَّلَاةُ مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ

دعا کلید رحمت و وضو کلید نماز و نماز کلید بهشت است.

نهج الفصاحه ص ۴۸۵، ح ۱۵۸۸

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَوَّلُ الْوَقْتِ رِضْوَانُ اللَّهِ وَ آخِرُهُ عَفْوُ اللَّهِ

نماز در اول وقت خشنودی خداوند و پایان وقت عفو خداوند است.

من لا يحضره الفقيه ج ۱، ص ۲۱۷، ح ۶۵۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

لَوْ يَعْلَمُ الْمُصَلِّي مَا يَغْشَاهُ مِنَ الرَّحْمَةِ لَمَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ؛

اگر نمازگزار بداند تا چه حد مشمول رحمت الهی است هرگز سر خود را از سجده بر نخواهد داشت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۵، ح ۳۳۴۷

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

أَنْظِرْ فِيمَا تُصَلِّي وَ عَلَيَّ مَا

ص: ۱۴۹

تُصَلِّيَ إِنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ وَجْهِهِ وَحِلَّةٍ فَلَا قَبُولَ؛

بنگر در چه (لباسی) و بر چه (چیزی) نماز می گزاری، اگر از راه صحیح و حلالش نباشد، قبول نخواهد بود.

تحف العقول ص ۱۷۴

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ قَبَلَ اللَّهَ مِنْهُ صَلَاةً وَاحِدَةً لَمْ يُعَذِّبْهُ وَمَنْ قَبَلَ مِنْهُ حَسَنَةً لَمْ يُعَذِّبْهُ؛

خداوند از هر کس یک نماز و یا یک کار نیک را قبول کند، عذابش نمی نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۶۶، ح ۱۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

تَسْبِيحُ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ فِي كُلِّ يَوْمٍ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ صَلَاةِ أَلْفِ رَكَعَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ؛

تسبیحات فاطمه زهرا علیها السلام در هر روز پس از هر نماز نزد من محبوب تر از هزار رکعت نماز در هر روز است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۳۴۳، ح ۱۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

سَجْدَةُ الشُّكْرِ وَاجِبَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ تُتِمُّ بِهَا صَلَاتَكَ وَتُرْضَى بِهَا رَبِّكَ وَتُعْجِبُ الْمَلَائِكَةَ مِنْكَ...؛

سجده شکر بر هر مسلمانی واجب است، با آن نمازت را کامل و پروردگارت را خشنود می سازی و فرشتگان را به شگفتی می آوری.

من لا يحضره الفقيه ج ۱، ص ۳۳۳، ح ۹۷۹ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۲، ص ۱۱۰، ح ۱۸۳

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

يُعْرِفُ مَنْ يَصِفُ الْحَقَّ بِثَلَاثِ خِصَالٍ: يُنْظَرُ إِلَى أَصْحَابِهِ مَنْ هُمْ؟ وَإِلَى صَلَاتِهِ كَيْفَ هِيَ؟ وَفِي أَيِّ وَقْتٍ يُصَلِّيَهَا؟؛

کسی که از حق دم می زند با سه ویژگی شناخته می شود: ببینید دوستانش چه کسانی هستند؟ نمازش چگونه است؟ و در چه وقت آن را می خواند؟

محاسن ص ٢٥٤، ح ٢٨١

حديث (١٠) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

الصَّلَاةُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ

ص: ١٥٠

فِيهَا مَرْضَاهُ الرَّبِّ عَزَّ وَجَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ النَّبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّي حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ هُدًى وَ إِيمَانٌ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نماز گزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال ص ۵۲۲، ح ۱۱

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اعلموا أنَّ الله تعالى قد فرض عليكم الجمعة فمن تركها في حياتي و بعد مماتي و لهم إمام عادلٌ استخفافا بها و جُحودا لها فلا جمَعَ اللهُ شملهَ و لا بَارَكَ لَهُ في أمرِهِ أَلَا وَ لا صَلَاةَ لَهُ أَلَا وَ لا زَكَاةَ لَهُ أَلَا وَ لا حَجَّ لَهُ أَلَا وَ لا صَوْمَ لَهُ أَلَا وَ لا بَرَكَهَ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادل دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

النَّظِيفُ مِنَ النَّيَابِ يُذْهِبُ الْهَمَّ وَالْحُزْنَ وَ هُوَ طَهْرٌ لِلصَّلَاةِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را برطرف می کند و باعث پاکیزگی نماز است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۴۴، ح ۱۴

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصَّيَامِ وَ الصَّلَاةِ وَ الصَّدَقَةِ؟ صَلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ، فَإِنَّ فَسَادَ ذَاتِ

ص: ۱۵۱

البین هی الحالقه؛

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص ۲۴۰، ح ۴۵۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

كُونُوا دُعَاةَ لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكُمْ الْوَرَعَ وَالْإِجْتِهَادَ وَالصَّلَاةَ وَالْخَيْرَ فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ.

مردم را به غیر از زبان خود، دعوت کنید، تا پرهیزکاری و کوشش در عبادت و نماز و خوبی را از شما ببینند، زیرا اینها خود دعوت کننده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۸، ح ۱۴

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صِيَالَتِهِمْ وَصَوْمِهِمْ وَكَثْرَةِ الْحَجِّ وَالْمَعْرُوفِ وَطَنَطَنَتِهِمْ بِاللَّيْلِ، وَلَكِنْ انظُرُوا إِلَى صِدْقِ الْحَدِيثِ وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ؛

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۵۱، ح ۱۹۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۱۴، ح ۵

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ اغْتَابَ مُسْلِمًا أَوْ مُسْلِمَةً لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهُ وَلَا صِيَامَهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَلَيْلَةً إِلَّا أَنْ يَغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ؛

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۲۵۸، ح ۵۳

حدیث (۱۷) امام باقر علیه السلام :

قَالَ لَهُ رَجُلٌ إِنَّي ضَعِيفُ الْعَمَلِ قَلِيلُ الصَّلَاةِ قَلِيلُ الصَّوْمِ وَلَكِنْ أَرْجُو أَنْ لَا أَكُلَ إِلَّا حَلَالًا وَلَا أَتَكَلَّمُ إِلَّا حَلَالًا فَقَالَ وَ أَيْ جِهَادٍ

أَفْضَلُ مِنْ عَفِّهِ بَطْنٍ وَ فَوْجٍ

ص: ١٥٢

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص ۲۹۲، ح ۴۴۸

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

لَا تَغْتَرُوا بِصِيَامِهِمْ وَلَا بِصِيَامِهِمْ، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهَجَ بِالصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ حَتَّىٰ لَوْ تَرَكَهُ اسْتَوْحَشَ، وَلَكِنْ اخْتَبِرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ؛

فرب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۲

حدیث (۱۹) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَيْسَتْ الْعِبَادَةُ كَثْرَةَ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَ أَمَّا الْعِبَادَةُ كَثْرَةُ التَّفَكُّرِ فِي أَمْرِ اللَّهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص ۴۴۲

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ؛

نزدیکترین حالات بنده به پروردگارت حالت سجده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۳۲۴، ح ۱۱

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام:

أَتَأْفِي الْإِسْلَامَ ثَلَاثَةَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالْوَلَايَةِ لَا تَصِحُّ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ إِلَّا بِصَاحِبَتَيْهَا.

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۸، ح ۴

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءُ الزَّكَاةِ يَعْنِي الْفِطْرَةَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ؛

تکمیل روزه به پرداخت

ص: ۱۵۳

زکاه یعنی فطره است، همچنان که صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) کمال نماز است.

من لا یحضره الفقیه ج ۲، ص ۱۸۳، ح ۲۰۸۵

حدیث (۲۳) امام کاظم علیه السلام:

أَفْضَلُ مَا يَتَقَرَّبُ بِهِ الْعَبْدُ إِلَى اللَّهِ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ بِهِ، الصَّلَاةُ؛

بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به وسیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است.

تحف العقول ص ۳۹۱

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام:

لِكُلِّ شَيْءٍ وَجْهٌ وَ وَجْهُ دِينِكُمُ الصَّلَاةُ؛

هر چیز دارای سیماست، سیمای دین شما نماز است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۷۰، ح ۱۶

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا يَنَالُ شَفَاعَتِي مَنْ أَخَّرَ الصَّلَاةَ بَعْدَ وَقْتِهَا؛

کسی که نماز را از وقتش تأخیر بیندازد، (فردای قیامت) به شفاعت من نخواهد رسید.

محاسن ص ۸۰، ح ۵ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۸۰، ص ۲۰، ح ۳۵

حدیث (۲۶) امام محمدباقر علیه السلام:

مَنْ تَرَكَ الْجَمَاعَةَ رَغْبَةً عَنْهَا وَ عَنْ جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ مِنْ غَيْرِ عِلَّةٍ فَلَا صَلَاةَ لَهُ ؛

کسی که از روی بی میلی، بدون عذر و علت نماز جماعت را که اجتماع مسلمانان است ترک کند، نمازی برای او نیست.

امالی (صدوق) ص ۴۸۵، ح ۱۳

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام:

مَنْ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ يَعْلَمُ مَا يَقُولُ فِيهِمَا انْصَرَفَ وَ لَيْسَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ - عَزَّ وَ جَلَّ - ذَنْبٌ؛

هر کس دو رکعت نماز بخواند و بداند چه می گوید، از نماز فارغ می شود، درحالی که میان او و میان خدای عز و جل گناهی نیست.

مکارم الاخلاق ص ۳۰۰

حدیث (۲۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هَمَّتُهُ فِي الصَّلَاةِ وَالصَّيَامِ وَالْعِبَادَةِ وَالْمُنَافِقُ هَمَّتُهُ فِي الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ كَالْبَهِيمَةِ؛

همت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و

ص: ۱۵۴

همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبيه الخواطر يا مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۹

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام :

لَا تَغْتَرُوا بِصِيَالَتِهِمْ وَلَا بِصِيَامِهِمْ، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهَجَ بِالصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ حَتَّىٰ لَوْ تَرَكَهُ اسْتَوْحَشَ، وَ لَكِنَّ اخْتَبَرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ؛

فرب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خود می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۲

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

النَّظِيفُ مِنَ الثَّيَابِ يُذْهِبُ الْهَمَّ وَالْحُزْنَ وَهُوَ طَهُورٌ لِلصَّلَاةِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را می برد و موجب پاکیزگی نماز است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۴۴، ح ۱۴

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :

مَا يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهِ غَمٌّ مِنْ غُمُومِ الدُّنْيَا أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ يَدْخُلَ مَسْجِدَهُ وَ يَرْكَعَ رَكَعَتَيْنِ فَيَدْعُو اللَّهَ فِيهِمَا؟ أَمَا سَمِعْتَ اللَّهَ يَقُولُ: «وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ»؟

چه چیز مانع می شود که هر گاه بر یکی از شما غم و اندوه دنیایی رسید، وضو بگیرد و به سجده گاه خود رود و دو رکعت نماز گزارد و در آن دعا کند؟ مگر نشنیده ای که خداوند می فرماید: «از صبر و نماز مدد بگیرید»؟

تفسیر عیاشی ج ۱، ص ۴۳، ح ۳۹

حدیث (۳۲) امام صادق علیه السلام :

مَا خَسِرَ وَاللَّهِ مَنْ أَتَى بِحَقِيقَةِ السُّجُودِ ... وَ لَا بَعِيدَ أَيْدَاءَ عَنِ اللَّهِ مَنْ أَحْسَنَ تَقَرُّبَهُ فِي السُّجُودِ وَ لَا قَرَبَ إِلَيْهِ أَيْدَاءَ مَنْ أَسَاءَ أَدَبَهُ وَ ضَيَّعَ حُرْمَتَهُ بِتَغْلِيقِ قَلْبِهِ بِسِوَاهِ

سوگند به خدا، هر کس که حقیقت سجده را به جای آورد، زیان

ص: ۱۵۵

نکرد و کسی که در سجده، به خوبی به خداوند نزدیک شد، هرگز از خداوند دور نیست. و آن که به {ساحت مقدس} او بی ادبی کرد و حرمتش را زیر پا گذاشت، و به غیر او دل بست، هرگز به او نزدیک نشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۲، ص ۱۳۶، ح ۱۶

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) لَا يُؤَثِّرُ عَلَى الصَّلَاةِ عِشَاءً وَ لَا غَيْرَهُ وَ كَانَ إِذَا دَخَلَ وَقْتُهَا كَانَ لَهُ لَا يَعْرِفُ أَهْلًا وَ لَا حَمِيمًا؛ رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی مثل شام و غیر آن را بر نماز مقدم نمی داشتند و هنگامی که وقت نماز می رسید، گویی که هیچ یک از اهل خانه و دوستان را نمی شناختند.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۷۸

حدیث (۳۴) الغزالی فی احیاء العلوم :

كَانَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) لَا يَجْلِسُ إِلَيْهِ أَحَدٌ وَ هُوَ يُصَلِّي إِلَّا خَفَفَ صَلَاتُهُ وَ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ: أَلَيْكَ حَاجَةٌ؟

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله نماز می خواندند و کسی نزد ایشان می نشست، ایشان نماز خود را کوتاه می کردند و به او رو می نمودند و می فرمودند: آیا خواسته ای داری؟

مناقب آل ابی طالب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۴۷

حدیث (۳۵) امام صادق علیه السلام :

فَضْلُ الْوَقْتِ الْأَوَّلِ عَلَى الْآخِرِ كَفَضْلِ الْآخِرِ عَلَى الدُّنْيَا

فضیلت خواندن نماز در اول وقت نسبت به تأخیر انداختن آن، مثل فضیلت آخرت بر دنیا است.

ثواب الاعمال ص ۳۶ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۹، ص ۳۵۹، ح ۴۳

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

لَا يَنَالُ شَفَاعَتَنَا مَنْ اسْتَحَفَّ بِالصَّلَاةِ؛

هرکس نماز را سبک بشمارد، بشفاعت ما

دست نخواهد یافت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۷۰، ح ۱۵

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

الصَّلَاةُ حِصْنٌ مِنْ سَطَوَاتِ الشَّيْطَانِ؛

نماز قلعه و دژ محکمی است که نماز گزار را از حملات شیطان نگاه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۵، ح ۳۳۴۳

حدیث (۳۸) حضرت زهرا سلام الله علیها :

فَجَعَلَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً لَكُمْ مِنَ الشَّرِّ، وَ الصَّلَاةَ تَنْزِيهاً لَكُمْ عَنِ الْكِبْرِ؛

خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شرک قرار داد، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. احتجاج (طبرسی) ج ۱، ص ۹۹

حدیث (۳۹) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ الصَّلَاةُ لَوْ قَتَلَهَا ثُمَّ بَرَّ الْوَالِدَيْنِ ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است، آنگاه نیکی به پدر و مادر، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص ۱۶۷، ح ۷۰

حدیث (۴۰) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

إِذَا قُمْتَ فِي صَلَاتِكَ فَأَقْبِلْ عَلَى اللَّهِ بِوَجْهِكَ يُقْبَلْ عَلَيْكَ.

هرگاه به نماز ایستادی، با دل به خدا رو کن تا او نیز به تو رو کند. بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۱، ص ۲۲۱

حدیث (۴۱) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ عَبْدٍ لَا يَحْضُرُ قَلْبُهُ مَعَ بَدَنِهِ.

خداوند نماز بنده ای را که دلش همراه بدنش نیست نمی پذیرد. محاسن ص ۲۶۱، ح ۳۱۷

حدیث (۴۲) امام باقر علیه السلام: مَنْ آتَمَّ رُكُوعَهُ لَمْ تَدْخُلْهُ وَحْشَهُ فِي الْقَبْرِ.

هر که رکوع نمازش را کامل انجام دهد هیچ ترس و وحشتی در قبر با سراغش نمی آید. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۳۲۱،

ح ۷

روزه

۱- امام محمد باقر علیه السلام :

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسَةِ أَشْيَاءَ عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَالصَّوْمِ وَالْوَلَايَةِ

اسلام بر پنج چیز استوار است، بر نماز و زکات حج و روزه و ولایت (رهبری اسلامی).

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴،

ص: ۱۵۷

ص ۶۲، ح ۱ {شبهه این حدیث در تفسیر نور الثقلین ج ۱، ص ۳۷۲، ح ۲۷۹}

۲- امام صادق علیه السلام :

إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ (عَزَّ وَجَلَّ) الصَّيَّامَ لِيَسْتَوِيَ بِهِ الْغَنِيُّ وَالْفَقِيرُ

خداوند روزه را واجب کرده تا بدین وسیله دارا و ندار (غنی و فقیر) مساوی گردند.

من لا يحضره الفقيه ج ۲ ص ۷۳، ح ۱۷۶۶

۳- امام علی علیه السلام :

فرض الله... الصَّيَّامَ اِتِّبَاءً لِإِخْلَاصِ الْخَلْقِ

خداوند روزه را واجب کرد تا به وسیله آن اخلاص خلق را بیازماید.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۱۲، ح ۲۵۲ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۶، ح ۳۳۷۶

۴- امام رضا علیه السلام :

إِنَّمَا أُمِرُوا بِالصَّوْمِ لِكُنْيِ يَعْرِفُوا أَلَمَ الْجُوعِ وَالْعَطَشِ فَيَسْتَدِلُّوا عَلَى فَقْرِ الْآخِرَةِ

مردم به انجام روزه امر شده اند تا درد گرسنگی و تشنگی را بفهمند و به واسطه آن فقر و بیچارگی آخرت را بیابند.

وسایل الشیعه ج ۱۰، ص ۹، ح ۱۲۷۰۱

۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَ زَكَاةُ الْأَبْدَانِ الصَّيَّامُ

برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدن‌ها روزه است.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۷۵، ح ۱۷۷۴ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۲، ح ۲

۶- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ

روزه سپر آتش (جهنم) است. «یعنی بواسطه روزه گرفتن انسان از آتش جهنم در امان خواهد بود.»

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۲، ح ۱ - تحف العقول ص ۲۵۸

۷- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّوْمُ فِي الْحَرِّ جِهَادٌ

روزه گرفتن در گرما، جهاد است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۵۷، ح ۱۴

۸- حضرت علی علیه السلام :

صَوْمُ النَّفْسِ عَنْ لَذَاتِ الدُّنْيَا أَنْفَعُ الصِّيَامِ

روزه نفس از لذت‌های دنیوی سودمندترین روزه هاست.

تصنیف

ص: ۱۵۸

۹- حضرت علی علیه السلام :

الصَّيَامُ اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ كَمَا يَمْتَنِعُ الرَّجُلُ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ.

روزه پرهیز از حرامها است همچنانکه شخص از خوردنی و نوشیدنی پرهیز می کند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۹۴، ح ۲۱

۱۰- حضرت علی علیه السلام :

صَوْمُ الْقَلْبِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ اللِّسَانِ وَ صِيَامِ اللِّسَانِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ الْبَطْنِ

روزه قلب بهتر از روزه زبان است و روزه زبان بهتر از روزه شکم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۶ ، ح ۳۳۶۳

۱۱- امام صادق علیه السلام :

إِذَا صُمْتَ فَلْيَصُمْ سَمْعُكَ وَ بَصْرُكَ وَ شَعْرُكَ وَ جِلْدُكَ

آنگاه که روزه می گیری باید چشم و گوش و مو و پوست تو هم روزه دار باشند. «یعنی از گناهان پرهیز کند.»

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۸۷، ح ۱

۱۲- حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها :

مَا يَصْنَعُ الصَّائِمُ بِصِيَامِهِ إِذَا لَمْ يَصْنِ لِسَانَهُ وَ سَمْعَهُ وَ بَصْرَهُ وَ جَوَارِحَهُ

روزه داری که زبان و گوش و چشم و جوارح خود را حفظ نکرده روزه اش به چه کارش خواهد آمد.

دعائم الاسلام ج ۱، ص ۲۶۸ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۹۵، ح ۱۵

۱۳- امام محمد باقر علیه السلام :

لَا صِيَامَ لِمَنْ عَصَى الْإِمَامَ وَ لَا صِيَامَ لِعَبْدٍ آتَقَى حَتَّى يَرْجِعَ وَ لَا صِيَامَ لِمَرْأَةٍ نَاشِرَةٍ حَتَّى تَتُوبَ وَ لَا صِيَامَ لَوْلَدٍ عَاقٍ حَتَّى يَبْر

روزه این افراد کامل نیست:

۱ - کسی که امام (رهبر) را نافرمانی کند.

۲ - بنده فراری تا زمانی که برگردد.

۳ - زنی که اطاعت شوهر نکرده تا اینکه توبه کند.

۴ - فرزندی که نافرمان شده تا اینکه فرمانبردار شود.

دعائم الاسلام ج ۱ ، ص ۲۶۸ - بحار

ص: ۱۵۹

۱۴- امام علی علیه السلام :

كَمْ مِنْ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ وَالظَّمَأُ وَ كَمْ مِنْ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ قِيَامِهِ إِلَّا السَّهَرُ وَالْعَنَاءُ

چه بسا روزه داری که از روزه اش جز گرسنگی و تشنگی بهره ای ندارد و چه بسا شب زنده داری که از نمازش جز بیخوابی و سختی سودی نمی برد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۹۵، حکمت ۱۴۵

۱۵- امام صادق علیه السلام :

وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلَاةِ قَالَ الصَّبْرُ الصُّومُ

خداوند عزو جل که فرموده است: از صبر و نماز کمک بگیرد، صبر، روزه است.

تفسیر قمی ج ۱، ص ۴۶ - تفسیر عیاشی ج ۱، ص ۴۴، ح ۴۱

۱۶- امام صادق علیه السلام :

صَدَقَهُ دِرْهَمٌ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ يَوْمٍ

یک درهم صدقه دادن از یک روز روزه مستحبی برتر و والاتر است.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۸۴، ح ۱۷۹۴ - ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۸۲

۱۷- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى الصَّوْمُ لِي وَ أَنَا أُجْزَى بِهِ

خداوند تبارک و تعالی می فرماید روزه برای من است و من پاداش آن را می دهم.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۷۵، ح ۱۷۷۳ - {شبهه این حدیث در تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۴، ص ۱۵۲، ح

{۴۲۰

۱۸- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ مَنَعَهُ الصَّوْمُ مِنْ طَعَامٍ يَشْتَهِيهِ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُطْعِمَهُ مِنْ طَعَامِ الْجَنَّةِ وَيَسْقِيَهُ مِنْ شَرَابِهَا

کسی که روزه او را از غذاهای مورد علاقه اش باز دارد برخداست که به او از غذاهای بهشتی بخوراند و از شرابهای بهشتی

ص: ۱۶۰

به او بنوشاند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۴۰، ص ۳۳۱، ح ۱۳

۱۹- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

طُوبَى لِمَنْ ظَمَأَ، أَوْ جَاعَ لِلَّهِ، أَوْلَيْكَ الَّذِينَ يَشْبَعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

خوشا بحال کسانی که برای خدا گرسنه و تشنه شده اند اینان در روز قیامت سیر می شوند.

هدایه الامه الی احکام الائمه ج ۴، ص ۲۶۸، ح ۹

۲۰- امام صادق علیه السلام :

لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَهُ عِنْدَ إِفْطَارِهِ وَ فَرْحَهُ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ.

برای روزه دار دو سرور و خوشحالی است:

۱- هنگام افطار ۲- هنگام لقاء پروردگار (وقت مردن و در قیامت)

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۵، ح ۱۵ - من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۷۶، ح ۱۷۶۰

۲۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

ان للجنة بابا يدعى الريان لا يدخل منه الا الصائمون.

برای بهشت دری است بنام (ریان) که از آن فقط روزه داران وارد می شوند.

معانی الاخبار ص ۴۰۹، ح ۹۰

۲۲- امام موسی کاظم علیه السلام :

دَعْوَةُ الصَّائِمِ تُسْتَجَابُ عِنْدَ إِفْطَارِهِ

دعای شخص روزه دار هنگام افطار مستجاب می شود.

مکارم الاخلاق ص ۲۷ - دعوات (راوندی) ص ۲۶، ح ۴۳ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۵۵، ح ۳۳

۲۳- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الشَّيْءُ رَيْبُ الْمُؤْمِنِ يَطُولُ فِيهِ لَيْلُهُ فَيَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى قِيَامِهِ وَ يَقْصُرُ فِيهِ نَهَارُهُ فَيَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى صِيَامِهِ

زمستان بهار مومن است از شب های طولانی اش برای شب زنده داری و از روزهای کوتاهش برای روزه داری بهره می گیرد.

امالی (صدوق) ص ۲۳۷، ح ۲ - معانی الاخبار ص ۲۲۸، ح ۱

۲۴- امام صادق علیه السلام :

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا مِنْ ذَلِكَ صِيَامٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ

هر کس

ص: ۱۶۱

کار نیکی انجام دهد برابر آن پاداش دارد و از جمله آنها سه روز روزه در هر ماه است.

وسایل الشیعه ج ۱۰، ص ۴۲۸، ح ۱۳۷۶۷ - بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۹۴، ص ۱۰۳، ح ۳۷

۲۵ - امام موسی کاظم علیه السلام:

فَطْرُكَ أَخَاكَ الصَّائِمِ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِكَ

افطاری دادن به برادر روزه داری از گرفتن روزه بهتر است. محاسن ص ۳۹۶، ح ۶۶ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۸، ح ۲

۲۶ - امام سجاد علیه السلام:

وَأَمَّا حَقُّ الصَّوْمِ فَإِنَّ تَغْلَمَ أَنَّهُ حِجَابٌ ضَرَبَهُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِكَ وَ سَمْعِكَ وَ بَصَرِكَ وَ فَرْجِكَ وَ بَطْنِكَ لِيَشْتُرَكَ بِهِ مِنَ النَّارِ.

حق روزه آن است که بدانی این پرده ای است که خداوند در برابر زبان، گوش، چشم، اندام و شکمت آویخته تا ترا از آتش بیوشاند.

تحف العقول ص ۲۵۸

۲۷ - امام صادق علیه السلام:

مَنْ فَطَرَ صَائِمًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ.

هر کس روزه داری را افطار دهد، برای او هم مثل اجر روزه دار است.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۴، ص ۲۰۱، ح ۵۷۹ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۸، ح ۱

۲۸ - امام کاظم علیه السلام:

فَطْرُكَ أَخَاكَ الصَّائِمِ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِكَ

افطاری دادن به برادر روزه داری از گرفتن روزه (مستحبی) بهتر است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۸، ح ۲ - محاسن ص ۳۹۶، ح ۶۶

۲۹ - امام صادق علیه السلام:

مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ خَرَجَ رُوحُ الْإِيمَانِ مِنْهُ

هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ایمان از او جدا می شود

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۲۳۶ - من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۱۸، ح ۱۸۹۲

۳۰- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

صوموا تَصِحُّوا؛

روزه

ص: ۱۶۲

بگیرید تا تندرست باشید.

نهج الفصاحه ص ۵۴۷، ح ۱۸۵۴ - دعائم الاسلام ج ۱، ص ۳۴۲

۳۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَشْبَعَ صَائِمًا سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ حَوْضِي شَرِبَهُ لَا يَظْمَأُ بَعْدَهَا؛

هر کس روزه داری را سیر نماید، خداوند از حوض (کوثر) من شربتی نصیب او خواهد کرد که پس از آن هرگز تشنه نشود.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۲، ح ۱۴ - دعائم الإسلام ج ۱، ص ۲۶۹

۳۲- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اللَّهُمَّ لَكَ صُومَنَا وَ عَلَي رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا ذَهَبَ الظَّمْأُ وَ ابْتَلَّتِ العُرُوقُ وَ بَقِيَ الأَجْرُ.

بار خدایا برای تو روزه گرفتیم و با روزی تو افطار می کنیم پس آن را از ما بپذیر، تشنگی رفت و رگها شاداب شد و پاداش ماند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۹۵، ح ۱ {شبهه این حدیث در بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۶، ص ۲۴۲}

۳۳- امام علی علیه السلام :

ليس الصوم الإمساك عن المأكل و المشرب الصوم الإمساك عن كل ما يكرهه الله سبحانه

روزه امساک از خوردن و آشامیدن نیست بلکه روزه، خودداری از تمامی چیزهایی است که خداوند سبب آنها را بد می داند.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۹۹، ح ۴۱۷

۳۴- امام علی علیه السلام :

نَوْمُ الصَّائِمِ عِبَادَةٌ وَ صَمْتُهُ تَسْبِيحٌ وَ دُعَاؤُهُ مُسْتَجَابٌ وَ عَمَلُهُ مُضَاعَفٌ.

إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ افْطَارِهِ دَعْوَةً لَا تُرَدُّ؛

خواب روزه دار عبادت، سکوت او تسبیح، دعایش پذیرفته و عملش دو چندان است.

دعای روزه دار به هنگام افطار از درگاه خدا رد نمی شود.

٣٥- امام صادق عليه السلام :

أَمَّا الْعِلَّةُ فِي الصِّيَامِ لِيَسْتَوِيَ بِهِ الْغَنِيُّ وَالْفَقِيرُ وَذَلِكَ لِأَنَّ الْغَنَى لَمْ يَكُنْ

ص: ١٦٣

لِيَجِدَ مَسَّ الْجُوعِ فَيَرْحَمَ الْفَقِيرَ لِأَنَّ الْغَنَى كَلَّمَا أَرَادَ شَيْئًا قَدَرَ عَلَيْهِ...؛

علت روزه گرفتن آن است که به سبب آن ثروتمند و فقیر برابر شوند زیرا ثروتمند گرسنگی را احساس نکرده تا به فقیر رحم کند چرا که ثروتمند هرگاه چیزی بخواهد می تواند فراهم کند...

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۷۱، ح ۵۳

۳۶- امام صادق علیه السلام:

الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ آفَاتِ الدُّنْيَا وَ حِجَابٌ مِنَ عَذَابِ الْآخِرَةِ؛

روزه سپری است از آفت های دنیا و پرده ای است از عذاب آخرت.

مصباح الشریعه ص ۱۳۵ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۷، ص ۳۶۹، ح ۸۴۴۱

۳۷- امام صادق علیه السلام:

الصَّوْمُ قُوَّةٌ لَا يَتَكَلَّمُ إِلَّا بِالْخَيْرِ؛

روزه داری (در حکم) دهانی است که جز به خیر سخن نگوید.

تفسیر عیاشی ج ۱، ص ۸۱، ح ۱۸۸ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۲۵، ح ۱۵

۳۸- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمْ الْجُمُعَةَ فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي وَ بَعْدَ مَمَاتِي وَ لَهُمْ إِمَامٌ عَادِلٌ إِسْتِخْفَافًا بِهَا وَ جُحُودًا لَهَا فَلَا جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَ لَا بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ إِلَّا وَ لَا صَلَاةَ لَهُ إِلَّا وَ لَا زَكَاةَ لَهُ إِلَّا وَ لَا حَجَّ لَهُ إِلَّا وَ لَا صَوْمَ لَهُ إِلَّا وَ لَا بَرَكَهَ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادل دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه

ص: ۱۶۴

آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

۳۹- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا أخیرکم بأفضل من درجه الصّیام و الصّلوه و الصّدقه؟ صلاح ذات البین، فإنّ فساد ذات البین هی الحالقه.

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص ۲۴۰، ح ۴۵۸

۴۰- امام علی علیه السلام :

رَوُّوا أَنْفُسَكُمْ عَلَى الْإِخْلَاقِ الْحَسَنَةِ فَإِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ يَبْلُغُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ؛

خودتان را بر خوش اخلاقی تمرین و ریاضت دهید، زیرا که بنده مسلمان با خوش اخلاقی خود به درجه روزه گیر شب زنده دار می رسد.

تحف العقول ص ۱۱۱

۴۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ كَثْرَةِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طُنْطُنْتِهِمْ بِاللَّيْلِ، وَ لَكِنْ انظُرُوا إِلَى صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۵۱، ح ۱۹۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۱۴، ح ۵

۴۲- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ اغْتَابَ مُسْلِمًا أَوْ مُسْلِمَةً لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهُ وَ لَا صِيَامَهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَ لَيْلَةً إِلَّا أَنْ يَغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ؛

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۲۵۸، ح ۵۳

قَالَ لَهُ رَجُلٌ

ص: ١٦٥

إِنِّي ضَعِيفُ الْعَمَلِ قَلِيلُ الصَّلَاةِ قَلِيلُ الصَّوْمِ وَ لَكِنُّ أَرْجُو أَنْ لَا آكُلَ إِلَّا حَلَالًا وَ لَا أَنْكُحَ إِلَّا حَلَالًا فَقَالَ وَ أَيُّ جِهَادٍ أَفْضَلُ مِنْ عَفِّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص ۲۹۲، ح ۴۴۸

۴۴- امام صادق علیه السلام :

لَا تَغْتَرُوا بِصِيَامِهِمْ وَ لَا بِصِيَامِهِمْ، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهَجَ بِالصَّلَاةِ وَ الصَّوْمِ حَتَّىٰ لَوْ تَرَكَهُ اسْتَوْحَشَ ، وَ لَكِنِ اخْتَبَرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ؛

فرب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۲

۴۵- امام حسن عسکری علیه السلام:

لَيْسَتْ الْعِبَادَةُ كَثْرَةَ الصِّيَامِ وَ الصَّلَاةِ وَ إِنَّمَا الْعِبَادَةُ كَثْرَةُ التَّفَكُّرِ فِي أَمْرِ اللَّهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص ۴۴۲

۴۶- امام صادق علیه السلام :

إِذَا صُمْتَ فَلْيُصِّمْ سَمْعَكَ وَ بَصَرَكَ وَ شَعْرَكَ وَ جِلْدَكَ؛

آنگاه که روزه می گیری باید چشم و گوش و مو و پوست تو هم روزه دار باشند. (یعنی از گناهان پرهیز کند).

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۸۷، ح ۱ - من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۰۸، ح ۱۸۵۵

۴۷- امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءَ الزَّكَاةِ يَغْنِي الْفِطْرَةَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاةَ عَلَيَّ

النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَلَمْ يُؤَدِّ الزَّكَاةَ فَلَمَّا صَوَّمَ لَهُ إِذَا تَرَكَهَا مُتَعَمِّدًا وَ لَا صِيْلَاءَ لَهُ إِذَا تَرَكَ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آله تَكْمِيلَ رُوزِهِ بِهِ بِرِدَاخْتِ زَكَاةٍ يَعْنِي فَطْرَهُ اسْتِ،

همچنان که صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله کمال نماز است. همانا کسی که روزه بگیرد و زکات ندهد روزه ای برای او نیست هنگامی که عمدا ترک کند و نماز نیست هنگامی که صلوات بر پیامبر را ترک کند

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۳، ح ۲۰۸۵

۴۸- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هَمَّتُهُ فِي الصَّلَاةِ وَالصَّيَامِ وَالْعِبَادَةِ وَالْمُنَافِقُ هَمَّتُهُ فِي الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ كَالْبَهِيمَةِ؛

هَمَّتْ مُؤْمِنٌ فِي نَمَازٍ وَ رُوزَةٍ وَ عِبَادَةٍ اسْتِ وَ هَمَّتْ مُنَافِقٌ فِي خُورْدَنِ وَ نُوشِيدَنِ؛ مَانَدِ حَيَوَانَاتِ.

تنبيه الخواطر يا مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۹

۴۹- امام باقر علیه السلام :

الصَّيَامُ وَ الْحُجُّ تَسْكِينُ الْقُلُوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالی (طوسی) ص ۲۹۶، ح ۵۸۲

۵۰- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَبَاعَدَ الشَّيْطَانُ مِنْكُمْ كَمَا تَبَاعَدَ الْمَشْرِقُ مِنَ الْمَغْرِبِ؟ قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: الصَّوْمُ يُسَوِّدُ وَجْهَهُ وَ الصَّدَقَةُ تَكْسِرُ ظَهْرَهُ وَ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَ الْمُوَازَرَةُ عَلَى الْعَمَلِ الصَّالِحِ يَقْطَعُ دَابِرَهُ وَ الْأَسْتِغْفَارُ يَقْطَعُ وَ تَيْنَهُ وَ لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَ زَكَاةُ

لِلْأَبْدَانِ الصَّيَامِ.

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای

ص: ۱۶۷

خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاهرگش را می زند و برای هر چیزی زکات است و زکات بدن ها روزه است.

منهاج البراعه ج ۷، ص ۴۲۶

۵۱- امام علی علیه السلام :

صِيَامُ الْقَلْبِ عَنِ الْفِكْرِ فِي الْأَثَامِ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ الْبُطْنِ عَنِ الطَّعَامِ

روزه قلب از فکر در گناهان ، برتر از روزه شکم از طعام است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۶ ، ح ۳۳۶۵

حج

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

مَنْ رَجَعَ مِنْ مَكَّةَ وَهُوَ يَنْوِي الْحَجَّ مِنْ قَابِلِ زَيْدٍ فِي عُمَرِهِ ؛

هر کس از مکه بر گردد و تصمیم داشته باشد که سال بعد هم به حج برود، بر عمرش افزوده می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۲۸۱، ح ۳

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ -تَعَالَى- قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمْ الْجُمُعَةَ فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ مَمَاتِي وَ لَهُمْ إِمَامٌ عَادِلٌ إِسْتِخْفَافًا بِهَا وَ جُحُودًا لَهَا فَلَا جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَلَا -بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ الْإِ- وَلَا -صِيَلَهُ لَهُ الْإِ- وَلَا -زَكَاهُ لَهُ الْإِ- وَلَا حَيْجَ لَهُ الْإِ وَلَا صَوْمَ لَهُ الْإِ وَلَا بَرَكَهَ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادل دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲،

ص: ۱۶۸

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام :

الصَّيَامُ وَالْحَجُّ تَسْكِينُ الْقُلُوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالی (طوسی) ص ۲۹۶، ح ۵۸۲

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ صَمِنَ وَصِيَّهَ الْمَيْتِ مِنْ أَمْرِ الْحَجِّ فَلَا يَعْجُزَنَّ فِيهَا فَإِنَّ عُقُوبَتَهَا شَدِيدَةٌ وَ نَدَامَتَهَا طَوِيلَةٌ، لَا يَعْجُزُ عَنْ وَصِيَّهِ الْمَيْتِ إِلَّا شَقِيٌّ وَ لَا يَقُومُ بِهَا إِلَّا سَعِيدٌ؛

هر کس وصیت میت را در کار حج بر عهده بگیرد، نباید در آن کوتاهی کند، زیرا عقوبت آن سخت و پشیمانی اش طولانی است. از وصیت میت جز بدبخت کوتاهی نکند و به آن جز خوشبخت عمل ننماید.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۵۹

حدیث (۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا كَانَتْ عَشِيَّتُهُ عَرَفَهُ يَقُولُ اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ انظُرُوا إِلَيَّ إِلَى عِبَادِي وَ إِمَائِي شُعْنًا غَيْرًا حَيَاءُ وَنِي مِنْ كُلِّ فَحْجٍ عَمِيقٍ لَمْ يَرَوْا رَحْمَتِي وَ لَا عَذَابِي يَعْنِي الْجَنَّةَ وَ النَّارَ؛ أُشْهِدُكُمْ مَلَائِكَتِي أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمُ الْحَاجَّ وَ غَيْرَ الْحَاجِّ فَلَمْ يَرَ يَوْمًا أَكْثَرَ عُتْقَاءَ مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ وَ لَيْلَتِهَا

هنگام غروب روز عرفه خداوند به فرشتگانش میفرماید به بندگانم (زن و مرد) نگاه کنید با حالت ژولیده و غبار آلود به سمت من آمده اند از هر راه دوری، رحمت و عذابم را نمیبینند (فقط برای من آمده اند) یعنی بهشت و جهنم؛ شهادت میدهم به شما فرشتگانم همانا به تحقیق آنها را بخشیدم حاجی و غیر حاجی؛ روزی دیده نشده بیشتر از روز و شب عرفه از آتش آزاد شوند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۰، ص ۳۲، ح ۱۱۳۸۵

زکات

۱- امام علی علیه السلام :

الْبَرَكَهُ فِي مَالٍ مِّنْ آتَى الزَّكَاةَ وَوَأَسَى الْمُؤْمِنِينَ وَوَصَلَ الْقَرَبِينَ؛

برکت در مال کسی است که زکات پردازد، به مؤمنان

ص: ۱۶۹

مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید.

تحف العقول ص ۱۷۲

۲- امام علی علیه السلام :

زَكَاهُ الْيَسَارِ بُرُّ الْجِيرَانِ وَ صَلَهِ الْأَرْحَامِ

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صلہ رحم است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۴۰۶، ح ۹۲۹۴

۳- امام علی علیه السلام :

لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَ زَكَاةُ الْعَقْلِ اخْتِمَالُ الْجُهَالِ بِرَأْيِ هَرِّ شَيْءٍ زَكَاتِيست و زکات عقل تحمّل نادانان است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۵۶، ح ۵۲۷

۴- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ -تعالی- قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمْ الْجُمُعَةَ فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي وَ بَعْدَ مَمَاتِي وَ لَهُمْ إِمَامٌ عَادِلٌ إِسْتِخْفَافًا بِهَا وَ جُحُودًا لَهَا فَلَا جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَ لَا -بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ الْآلَا- وَ لَا -صَيَّ لَاهُ لَهُ الْآلَا- وَ لَا -زَكَاهُ لَهُ الْآلَا وَ لَا حَيَّجَّ لَهُ الْآلَا وَ لَا صَوْمَ لَهُ الْآلَا وَ لَا بَرَكَهَ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادل دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

۵- امام علی علیه السلام :

زَكَاهُ الْعِلْمِ بَدَلُهُ لِمُسْتَحِقِّهِ وَ إِجْهَادُ النَّفْسِ فِي الْعَمَلِ بِهِ؛

زکات دانش، آموزش به کسانی که شایسته آن اند و کوشش در عمل به آن است.

تصنيف غررالحكم و درر الكلم ص ٤٤، ح ١٣٢

٦- امام علي عليه السلام :

زَكَاةُ الْقُدْرَةِ الْاِنْصَافُ؛

زكات قدرت، انصاف است.

ص: ١٧٠

۷- امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ أَقْسِمُ بِاللَّهِ أَنَّهَا الْحَقُّ مَا نَقَصَ مَالٌ مِنْ صَدَقَةٍ وَلَا زَكَاةٍ وَلَا ظُلْمٍ أَحَدٌ بِظُلَامِهِ فَقَدَرَ أَنْ يُكَافِيَ بِهَا فَكَظَمَهَا إِلَّا أَبَدَلَهُ اللَّهُ مَكَانَهَا عِزًّا وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ عَلَى نَفْسِهِ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ.

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای در خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۰۹، ح ۷۹ {شبهه این حدیث در کشف الغمه (ط-قدیمه) ج ۲، ص ۲۰۷}

۸- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لَا تَرَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا تَحَابُّوا وَ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوْا الزَّكَاةَ وَ قَرَّوْا الضَّيْفَ ... ؛

اُمّت همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرمی بدارند...

امالی (طوسی) ص ۶۴۷، ح ۱۳۴۰

۹- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَ زَكَاةُ الْأَبْدَانِ الصِّيَامُ.

برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدنها روزه است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۲، ح ۲ - من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۷۵، ح ۱۷۷۴

۱۰- امام صادق علیه السلام :

أَثَابَتِي الْإِسْلَامُ ثَلَاثَةً الصَّلَاةَ وَ الزَّكَاةَ وَ الْوَلَايَةَ لَا تَصِحُّ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ إِلَّا بِصَاحِبَتَيْهَا.

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی (ط-الاسلامیه)

۱۱- امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءَ الزَّكَاةِ يَعْنِي الْفِطْرَةَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَلَمْ يُؤَدِّ الزَّكَاةَ فَلَا صَوْمَ لَهُ إِذَا تَرَكَهَا مُتَعَمِّدًا وَلَا صِيَامًا لَهُ إِذَا تَرَكَ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه وآله) تَكْمِيلَ رُوزَةٍ بِهَ بِرِدَاخَتِ زَكَاةٍ يَعْنِي فِطْرَةَ اسْتِ،

همچنان که صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله کمال نماز است. همانا کسی که روزه بگیرد و زکات ندهد روزه ای برای او نیست هنگامی که عمدا ترک کند و نماز نیست هنگامی که صلوات بر پیامبر را ترک کند .

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۳، ح ۲۰۸۵

۱۲- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

أُمِرْتُ أَنْ آخِذَ الصَّدَقَةَ مِنْ أَعْيَانِكُمْ فَأَرُدَّهَا فِي فَقْرَائِكُمْ

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروت مندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۷، ص ۱۰۵، ح ۷۷۶۲

رابطه مردم با خدا

رابطه با خدا

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْرَأَ أَوْ يَعْمَلَ عَمَلًا [و] يَقُولُ: ... «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» فَإِنَّهُ يُبَارَكُ لَهُ فِيهِ.

هرگاه بنده ای بخواهد چیزی بخواند و یا کاری انجام دهد و بسم الله الرحمن الرحيم بگوید در کارش برکت داده می شود.

تفسیر منسوب به امام حسن عسکری ص ۲۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

الْمُفَوَّضُ أَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فِي رَاحَةِ الْأَبَدِ وَالْعَيْشِ الدَّائِمِ الرَّغْدِ وَالْمُفَوَّضُ حَقًّا هُوَ الْعَالِي عَنْ كُلِّ هِمَّةٍ دُونَ اللَّهِ تَعَالَى

کسی که کارهای خود را به خدا بسپارد همواره از آسایش و خیر و برکت در زندگی برخوردار است و واگذارنده حقیقی

کارها به خدا، کسی است که تمام همّتش تنها بسوی خدا باشد.

مصباح الشریعه ص ۱۷۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَصْلَحَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ أَصْلَحَ اللَّهُ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ؛

هر کس رابطه اش را با خدا اصلاح کند، خداوند رابطه او را با مردم اصلاح خواهد نمود.

من لا يحضره الفقيه ج ۴ ، ص ۳۹۶ ، ح ۵۸۴۵ - تنبيه الخواطر يا مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۱۶۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۳۶۶ ، ح ۱۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ (تَبَارَكَ وَتَعَالَى) لَا يَنْظُرُ إِلَى صَوْرَتِكُمْ وَلَا إِلَى أَمْوَالِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ.

خداوند به شکل شما و اموال شما نگاه نمی کند بلکه به دلها و اعمال شما توجه می نماید.

امالی (طوسی) ص ۵۳۶ {شبيهه این حدیث در مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۲۲۸ و مستدرک الوسایل ج ۱۱ ، ص ۲۶۴ ، ح ۱۲۹۵۱ }
{

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

طُوبَى لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ عَمَلَهُ وَعِلْمَهُ وَحُبَّهُ وَبُغْضَهُ وَأَخَذَهُ وَتَرَكَهُ وَكَلَامَهُ وَصَمْتَهُ وَفِعْلَهُ وَقَوْلَهُ؛

خوشا به سعادت کسیکه عمل، علم، دوستی، دشمنی، گرفتن، رها کردن، سخن، سکوت، کردار و گفتارش را برای خدا خالص گرداند.

تحف العقول ص ۱۰۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَرَكَ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ شَيْئًا عَوَّضَهُ اللَّهُ خَيْرًا مِمَّا تَرَكَ؛

هر کس به خاطر خدای سبحان از چیزی بگذرد، خداوند بهتر از آن را به او عوض خواهد داد.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۰ ، ح ۴۸۵۵

حدیث (۷) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :

لَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يَظُنُّ بِاللَّهِ خَيْرًا إِلَّا كَانَ عِنْدَ ظَنِّهِ بِهِ؛

بندہ ای

ص: ۱۷۳

نیست که به خداوند خوش گمان باشد مگر آن که خداوند نیز طبق همان گمان با او رفتار کند.

تفسیر قمی ج ۲، ص ۲۶۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۷، ص ۳۸۴، ح ۴۲

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا ظَهَرَتْ يَنَابِيعُ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ عَلَى لِسَانِهِ؛

هر کس چهل روز خود را برای خدا خالص کند چشمه های حکمت از قلب وی بر زبانش جاری می شود.

نهج الفصاحه ص ۷۳۸، ح ۲۸۳۶ - جامع الاخبار (شعیری) ص ۹۴

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

مَنْ اسْتَخَارَ اللَّهَ رَاضِيًا بِمَا صَنَعَ اللَّهُ لَهُ خَارَ اللَّهُ لَهُ حَتْمًا؛

هر کس از خدا خیر بخواهد و به آنچه خدا خواسته راضی باشد، خداوند حتما برای او خیر خواهد خواست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۴۱، ح ۳۳۰

حدیث (۱۰) حضرت زهرا سلام الله علیها:

نَحْنُ وَسَيْلَتُهُ فِي خَلْقِهِ وَ نَحْنُ خَاصَّتُهُ وَ مَحَلُّ قُدْسِهِ وَ نَحْنُ حُجَّتُهُ فِي غَيْبِهِ وَ نَحْنُ وَرَثَةُ أَنْبِيَائِهِ؛

ما اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسیله ارتباط خدا با مخلوقاتیم ما برگزیدگان خداییم و جایگاه پاکی ها، ما دلیل

های روشن خداییم و وارث پیامبران الهی

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج ۲۰، ص ۹۷

حدیث (۱۱) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَخَفْ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَائِمَةً.

در راه خدا از ملامت و نکوهش ملامتگران نترس.

تحف العقول ص ۲۶ و ص ۱۸۰ - خصال ص ۵۲۶ - امالی (مفید) ص ۲۶۹ - معانی الأخبار ص ۳۳۵

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكَ أَنْ تَمْنَعَ فِي طَاعِهِ اللَّهُ فَتُنْفِقَ مِثْلِيهِ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ.

از خرج کردن در راه طاعت خدا دریغ مکن و گرنه دو برابرش را در راه معصیت او خرج خواهی کرد

تحف العقول ص ۴۰۸

ص: ۱۷۴

- بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۰

حدیث (۱۳) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ - يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَطْوَعُهُمْ لَهُ

روز قیامت محبوب ترین آدمیان نزد خداوند فرمان برترین آنها از او است

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۴۰

حدیث (۱۴) امام هادی علیه السلام :

مَنْ أَطَاعَ الْخَالِقَ لَمْ يُبَالِ سَخَطَ الْمَخْلُوقِينَ.

کسی که از خدا اطاعت می کند، از خشم مردم باکی ندارد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۱۸۲، ح ۴۱

حدیث (۱۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

خَصَلْتَانِ لَيْسَ فَوْقَهُمَا مِنَ الْبِرِّ شَيْءٌ إِلَّا بِإِيمَانٍ بِاللَّهِ وَالنَّفْعُ لِعِبَادِ اللَّهِ

دو خصلت است که هیچ کار خوبی بالاتر از آن دو نیست: ایمان به خدا و سود رساندن به بندگان خدا.

تحف العقول ص ۳۵ - نهج الفصاحه ص ۴۵۷، ح ۱۴۴۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۳۷، ح ۲

حدیث (۱۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ اسْتَعْمَلَ غُلَامًا فِي عِصَابَتِهِ فِيهَا مَنْ هُوَ أَرْضَى لِلَّهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ.

هر که از بین گروهی، کسی را به کار گمارد در حالیکه در بین آنها خدا پسندتر از او وجود داشته باشد به خدا خیانت کرده است

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۲۳، ص ۷۵، ح ۲۴ - مناقب آل ابی طالب ج ۱، ص ۲۵۸

حدیث (۱۷) امام حسین علیه السلام :

مَنْ حَاوَلَ أَمْرًا بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ كَانَ أَفْوَتَ لِمَا يَرْجُو وَ أَسْرَعَ لِمَجِيءِ مَا يَخْذَرُ

آن که در کاری که نافرمانی خداست بکوشد امیدش را از دست می دهد و نگرانیها به او رو می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۷۳ ، ح ۳ - تحف العقول ص ۲۴۸

عبادت

حدیث (۱) لقمان حکیم علیه السلام :

يَا بُنَيَّ إِذَا امْتَلَأَتِ الْمَعِدَّةُ نَامَتِ الْفِكْرَةُ وَ خَرَسَتِ الْحِكْمَةُ وَ قَعَدَتِ الْأَعْضَاءُ عَنِ الْعِبَادَةِ؛

فرزندم

ص: ۱۷۵

هرگاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۱۰۲

حدیث (۳) قال الله تعالی:

يَا أَحْمَدُ إِنَّ الْعِبَادَةَ عَشْرَةٌ أَجْزَاءُ: تِسْعَةٌ مِنْهَا طَلَبُ الْحَلَالِ فَإِذَا طَيَّبْتَ مَطْعَمَكَ وَمَشَرَبَكَ فَأَنْتَ فِي حِفْظِي وَ كَنْفِي؛

در حدیث قدسی آمده است که خداوند می فرماید: ای احمد همانا عبادت ده جزء است که نه جزء آن طلب روزی حلال است، پس چون خوراکی و نوشیدنی خود را پاک کردی در پناه و حمایت من هستی.

وافی ج ۲۶، ص ۱۴۷ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۲۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام:

لَوْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى عِبَادَةٌ تَعْبُدُ بِهَا عِبَادُهُ الْمُخْلِصُونَ أَفْضَلُ مِنَ الشُّكْرِ عَلَى كُلِّ لَأَطْلَقَ لَفْظَهُ فِيهِمْ مِنْ جَمِيعِ الْخَلْقِ بِهَا فَلَمَّا لَمْ يَكُنْ أَفْضَلُ مِنْهَا خَصَّهَا مِنْ بَيْنِ الْعِبَادَاتِ وَ خَصَّ أَرْبَابَهَا فَقَالَ *وَ قَلِيلٌ مِنْ عِبَادِي الشُّكُورُ*

اگر نزد خداوند عبادتی بهتر از شکرگزاری در همه حال بود که بندگان مخلصش با آن عبادتش کنند، هر آینه آن کلمه را درباره همه خلقش به کار می برد، اما چون عبادتی بهتر از آن نبود از میان عبادات آن را خاص قرار داد و صاحبان آن را ویژه گردانید و فرمود: «واندکی از بندگان من سپاسگزارند».

مصباح الشریعه ص ۲۴ {شبییه این حدیث در تفسیر نور الثقلین ج ۴، ص ۳۲۴، ح ۳۳}

حدیث (۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

من اصعد الى الله خالص عبادته اهبط الله عز وجل اليه افضل مصلحته؛

کسی که عبادت های خالصانه خود را به سوی خدا فرستد، پروردگار بزرگ برترین مصلحت را

ص: ۱۷۶

به سويش فرو خواهد فرستاد.

عده الداعی ص ۲۳۳

حدیث (۶) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَيْسَتْ الْعِبَادَةُ كَثْرَةَ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَانَّمَا الْعِبَادَةُ كَثْرَةُ التَّفَكُّرِ فِي أَمْرِ اللَّهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص ۴۸۸ و ص ۴۴۲

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءً، أَفْضَلُهَا جُزْءٌ طَلَبُ الْحَلَالِ؛

عبادت هفتاد جزء است و بالاترین و بزرگترین جزء آن کسب حلال است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳، ص ۱۲، ح ۱۴۵۸۵

حدیث (۸) امام حسن عسکری علیه السلام:

إِنَّ الْوُصُولَ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ سَفَرٌ لَا يُدْرِكُ إِلَّا بِامْتِطَاءِ اللَّيْلِ؛

وصول به خداوند عزوجل سفری است که جز با عبادت در شب حاصل نگردد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۸۰

حدیث (۹) امام موسی کاظم علیه السلام:

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ؛

بهترین عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشایش است.

تحف العقول ص ۴۰۳ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۶، ح ۴

حدیث (۱۰) امام محمد باقر علیه السلام:

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ عَفَّةُ الْبَطْنِ وَ الْفَرَجِ؛

بالاترین عبادت، عفت شکم و شهوت است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۹، ح ۲ - تصنیفغرالحکم و دررالکلم ص ۱۹۹، ح ۳۹۴۶ - تحف العقول ص ۲۹۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هَمَّتُهُ فِي الصَّلَاةِ وَالصَّيَامِ وَالْعِبَادَةِ وَالْمُنَافِقُ هَمَّتُهُ فِي الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ كَالْبَهِيمَةِ؛

همت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبيه الخواطر يا مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۹

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَدْلُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَبْعِينَ سَنَةً قِيَامَ لَيْلِهَا وَ صِيَامَ نَهَارِهَا؛

ساعتی عدالت بهتر از هفتاد سال عبادت است که شب هایش به نماز و روزهایش به

ص: ۱۷۷

روزه بگذرد.

مشکاه الانوار ص ۳۱۶ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۱، ص ۳۱۷، ح ۱۳۱۴۲ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۲، ح ۶۱

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَعْرَضَ عَنِ مُحَرَّمٍ أَبَدَلَهُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَةً تَسْرُهُ؛

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را شاد کند نصیبش می گرداند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۲۱، ح ۲۰

حدیث (۱۴) امام محمدباقر علیه السلام:

عَالِمٌ يُتَنَفَّعُ بِعِلْمِهِ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ أَلْفٍ عَابِدٍ؛

دانشمندی که از علمش سود برند، از هفتاد هزار عابد بهتر است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۳۳، ح ۸ - تحف العقول ص ۲۹۴ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۷۳

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام:

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قُدْرَتِهِ؛

برترین عبادت مداومت نمودن بر تفکر درباره خداوند و قدرت اوست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۵، ح ۳

حدیث (۱۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ سَاعَةٌ فِي خِدْمَةِ الْعِيَالِ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ أَلْفِ سَنَةٍ

یا علی! ساعتی در خدمت عیال بودن بهتر از هزار سال عبادت بهتر است.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۰۲ - جامع الاحادیث الشیعه (بروجردی) ج ۲۲، ص ۳۰۴

حدیث (۱۷) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

من عَبدَ الله حق عبادته آتاه الله فوق امانيه و كفايته؛

هر كه خدا را، آنگونه كه سزاوار اوست، بندگی كند، خداوند بیش از آرزوها و كفايتش به او عطا می كند. مجموعه ورام
ج ۲، ص ۱۰۸ - بحار الانوار (ط-بيروت) ج ۶۸، ص ۱۸۴، ح ۴۴

حديث (۱۸) امام صادق سلام الله عليه :

لا تُكْرَهُوا إِلَى أَنْفُسِكُمُ الْعِبَادَةَ.

عبادت را نزد خویش ناپسند مگردانید.

كافی (ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۸۶

حديث (۱۹) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

النَّظْرُ فِي ثَلَاثَةِ أَشْيَاءٍ عِبَادَةَ النَّظْرِ فِي وَجْهِ الْوَالِدَيْنِ وَ فِي الْمُصْحَفِ وَ

ص: ۱۷۸

نگاه کردن به سه چیز عبادت است: به صورت پدر و مادر، به قرآن و به دریا.

صحیفه امام رضا ص ۹۰، ح ۱۹ - بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۱۰، ص ۳۶۸، ح ۱۰

یاد خدا

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الذِّكْرُ يُونِسُ اللَّبِّ وَ يُنِيرُ الْقَلْبَ وَ يَسْتَنْزِلُ الرَّحْمَةَ؛

یاد خدا عقل را آرامش می دهد، دل را روشن می کند و رحمت او را فرود می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۹، ح ۳۶۳۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

أذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا خَالِصًا تَحْيَوَاهُ أَفْضَلَ الْحَيَاةِ وَ تَسْلُكُوا بِهِ طُرُقَ النَّجَاهِ؛

خدا را خالصانه یاد کنید تا بهترین زندگی را داشته باشید و با آن راه نجات و رستگاری را به پیمایید.

بحارالأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۹، ح ۱۶ - تحف العقول ص ۲۰۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ ذَكَرَ اللَّهَ وَ إِنْ قَلَّتْ صَلَاتُهُ وَ صِيَامُهُ وَ تِلَاوَتُهُ لِلْقُرْآنِ؛

هر کس خدای عزوجل را اطاعت کند خدا را یاد کرده است، هر چند نماز خواندن و روزه گرفتن و قرآن خواندنش اندک باشد.

مکارم الاخلاق ص ۴۶۸ - بحارالأنوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۸۶، ح ۳

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (لَذِكْرِ اللَّهِ أَكْبَرُ) - : ذِكْرُ اللَّهِ عِنْدَ مَا أَحَلَّ وَ حَرَّمَ؛

درباره آیه «یاد خدا بزرگتر است» - : به یاد خدا بودن در هنگام روبه رو شدن با حلال و حرام.

حدیث (۵) امام باقر علیه السلام :

كَانَ الْمُؤْمِنِينَ هُمُ الْفُقَهَاءَ أَهْلُ فِكْرِهِ وَ عِبْرَتِهِ لَمْ يُصَيِّمَهُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ جَلَّ اسْمُهُ مَا سَمِعُوا بِأَذَانِهِمْ وَ لَمْ يُعْمِهِمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ مَا رَأَوْا مِنْ الزَّيْنَةِ

گویا مؤمنان همان فقیهان (فرزانگان

ص: ۱۷۹

دین فهم) و اهل اندیشیدن و پند گرفتن هستند. شنیده های دنیوی، گوش آنها را از (شنیدن) یاد خدا کر نمی کند و زرق و برق دنیا چشم آنان را از یاد خدا کور نمی گرداند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۳۳ {شبهه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۳۶، ح ۱۷}

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

(أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ) : يَا مُوسَى لَا تَنْسِيَ نِي عَلَى كُلِّ حَالٍ وَلَا تَفْرَحَ بِكَثْرَةِ الْمَالِ، فَإِنَّ نِسْيَانِي يُقْسِي الْقُلُوبَ، وَمَعَ كَثْرَةِ الْمَالِ كَثْرَةُ الذُّنُوبِ؛

خدای عزوجل به موسی وحی کرد: ای موسی در هیچ حالی مرا فراموش نکن و به ثروت زیاد شاد نشو، زیرا از یاد بردن من دلها را سخت می کند و همراه ثروت زیاد، گناهان زیاد است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۴۵، ح ۸-تحف العقول ص ۴۹۳

حدیث (۷) امام سجاد علیه السلام :

أَنَّ قَسْوَةَ الْبُطْنَةِ وَ فَتْرَةَ الْمَيْلَةِ وَ سُكْرَ الشَّبَعِ وَ غَرَّةَ الْمُلْكِ مِمَّا يُبْطِطُ وَ يُبْطِئُ عَنِ الْعَمَلِ وَ يُنْسِي الذِّكْرَ

پرخوری و سستی اراده و مستی سیری و غفلت حاصل از قدرت، از عوامل بازدارنده و کند کننده در عمل است و ذکر (خدا) را از یاد می برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲۹، ح ۱

حدیث (۸) امام سجاد علیه السلام :

يَا مَنْ ذِكْرُهُ شَرَفٌ لِلذَّاكِرِينَ، وَ يَا مَنْ شُكْرُهُ فَوْزٌ لِلشَّاكِرِينَ، وَ يَا مَنْ طَاعَتُهُ نَجَاةٌ لِلْمُطِيعِينَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اشْغَلْ قُلُوبَنَا بِذِكْرِكَ عَنْ كُلِّ ذِكْرٍ

ای آن که یادش مایه شرافت و بزرگی یاد کنندگان است و ای آن که سپاسگزاریش موجب دست یافتن سپاسگزاران (بر نعمتها) است و ای آن که فرمانبرداریش سبب نجات فرمانبرداران است، بر محمد

و آل او درود فرست و با یاد خود دل‌های ما را از هر یاد دیگری بازدار.

صحیفه سجادیه ص ۶۲، دعای ۱۱

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

ذِكْرُ اللَّيْلِ وَالْحَمْدُ وَالشَّيْءُ وَ ذِكْرُ النَّفْسِ الْجُهْدِ وَالْعَنَاءُ وَ ذِكْرُ الرُّوحِ الْخَوْفُ وَالرَّجَاءُ وَ ذِكْرُ الْقَلْبِ الصِّدْقُ وَالصَّفَاءُ وَ ذِكْرُ الْعَقْلِ التَّعْظِيمُ وَالْحَيَاءُ وَ ذِكْرُ الْمَعْرِفَةِ التَّسْلِيمُ وَالرِّضَا وَ ذِكْرُ السَّرِّ الرَّؤْيَةُ وَاللِّقَاءُ

ذکر زبان حمد و ثناء، ذکر نفس سختکوشی و تحمل رنج، ذکر روح بیم و امید، ذکر دل صدق و صفا، ذکر عقل تعظیم و شرم، ذکر معرفت تسلیم و رضا و ذکر باطن مشاهده و لقا است.

مشکاه الانوار ص ۵۵

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

لِيَجْزِيَكَ الْمَدَائِنِيُّ - أَلَا أُحَدِّثُكَ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ قُلْتُ بَلَى قَالَ الصَّفْحُ عَنِ النَّاسِ وَ مُوَاسَاةُ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِي مَالِهِ وَ ذِكْرُ اللَّهِ كَثِيرًا

به جزای مدائنی فرمودند: آیا به تو بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، سهیم کردن برادر (دینی) در مال خود و بسیار به یاد خدا بودن.

معانی الأخبار ص ۱۹۱، ح ۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا تَفْرَحَ بِكَثْرَةِ الْمَالِ وَ لَا تَدْعُ ذِكْرِي عَلَى كُلِّ حَالٍ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ تُنْسِي الذُّنُوبَ وَ إِنَّ تَرْكَ ذِكْرِي يُقْسِي الْقُلُوبَ

خدای عزوجل به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۹۷، ح ۷

حدیث (۱۲) امام حسن عسکری علیه السلام :

أَكْثِرُوا

ذِكْرَ اللَّهِ وَ ذِكْرَ الْمَوْتِ وَ تِلَاوَةَ الْقُرْآنِ.

خدا را بسیار یاد کنید و همیشه به یاد مرگ باشید و قرآن زیاد بخوانید.

تحف العقول ص ۴۸۸

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ سَاعَةٍ تَمُرُّ بِابْنِ آدَمَ لَمْ يُذَكَّرْ فِيهَا إِلَّا حَسِرَ عَلَيْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

هر لحظه ای که بر فرزند آدم بگذرد و او به یاد خدا نباشد روز قیامت حسرتش را خواهد خورد

نهج الفصاحه ص ۷۰۷، ح ۲۶۷۷

حدیث (۱۴) امام جواد علیه السلام :

الْقَصْدُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِالْقُلُوبِ أَبْلَغُ مِنْ إِتْعَابِ الْجَوَارِحِ بِالْأَعْمَالِ

رو آوردن به سوی خدای تعالی با دل، از به رنج انداختن بدن در طاعت الهی مؤثرتر است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۶۴

خوف و ترس از خدا

حدیث (۱) امام حسین علیه السلام:

لَا يَأْمَنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا مَنْ خَافَ اللَّهَ فِي الدُّنْيَا؛

هیچ کس روز قیامت در امان نیست، مگر آن که در دنیا خدا ترس باشد.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۴، ص ۶۹ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۴۴، ص ۱۹۲، ح ۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

أَرْجَى اللَّهُ رَجَاءً لَا يَجْزِيكَ عَلَى مَعْصِيَتِهِ وَ خَفَ اللَّهُ خَوْفًا لَا يُؤْسِكُ مِنْ رَحْمَتِهِ؛

به خداوند امیدوار باش، امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرات نبخشد و از خداوند بیم داشته باش بیمی که تو را از رحمتش ناامید نگرداند.

جامع الاخبار(شعیری) ص ۹۸

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام:

الْبُكَاءُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ نَجَاةٌ مِنَ النَّارِ

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنم است

جامع الاخبار(شعیری) ص ۹۷

دعا

۱- امام صادق علیه السلام:

عَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ فَإِنَّكُمْ لَا تَقْرَبُونَ بِمِثْلِهِ وَلَا تَتْرُكُوا صَغِيرَةً لِيَصْغُرَ بِهَا أَنْ تَدْعُوا بِهَا إِنَّ صَاحِبَ الصَّغَارِ هُوَ صَاحِبُ الْكِبَارِ.

شما را سفارش می کنم به دعا کردن، زیرا با هیچ چیز

ص: ۱۸۲

به مانند دعا به خدا نزدیک نمی شوید و دعا کردن برای هیچ امر کوچکی را، به خاطر کوچک بودنش رها نکنید، زیرا حاجتهای کوچک نیز به دست همان کسی است که حاجتهای بزرگ به دست اوست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۶۷، ح ۶

۲- امام حسن مجتبی علیه السلام:

أَنَا الضَّامِنُ لِمَنْ لَمْ يَهْجُسْ فِي قَلْبِهِ إِلَّا الرِّضَا أَنْ يَدْعُو اللَّهَ فَيَسْتَجَابَ لَهُ.

کسی که در دلش هوایی جز خشنودی خدا خطور نکند، من ضمانت می کنم که خداوند دعایش را مستجاب کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۲، ح ۱۱

۳- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللَّهُ لَهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَالْكَرْبِ فَلْيَكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ؛

هر کس دوست دارد خداوند هنگام سختی ها و گرفتاری ها دعای او را اجابت کند، در هنگام آسایش، دعا بسیار کند.

نهج الفصاحه ص ۷۷۰، ح ۳۰۲۳

۴- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لَيْسَ شَيْءٌ أَسْرَعَ إِجَابَةً مِنْ دَعْوِهِ غَائِبٍ لِعَائِبٍ

هیچ دعایی زودتر از دعایی که انسان در غیاب کسی می کند، مستجاب نمی شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۱۰، ح ۷- بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۵۹، ح ۱۷

۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إِغْتَنِمُوا الدُّعَاءَ عِنْدَ الرَّقَّةِ فَإِنَّهَا رَحْمَةٌ؛

دعا کردن را در هنگام رقت قلب غنیمت شمرد، که رقت قلب، رحمت است.

نهج الفصاحه ص ۲۲۶، ح ۳۷۳- بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۴۷، ح ۱۴

۶- امام صادق علیه السلام:

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ فَلْيَطِيبْ كَسْبَهُ وَ لِيُخْرِجْ مِنْ مَظَالِمِ النَّاسِ وَإِنَّ اللَّهَ لَا يُرْفَعُ إِلَيْهِ دُعَاءُ عَبْدٍ وَ فِي بَطْنِهِ حَرَامٌ أَوْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ.

هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق

ص: ۱۸۳

مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۲۱، ح ۳۱

۷- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْعَبْدَ لَيَدْعُو فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِلْمَلَائِكَةِ قَدْ اسْتَجَبْتُ لَهُ وَ لَكِنْ أَحْبَبْتُهُ بِحَاجَتِهِ فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَ صَوْتَهُ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَدْعُو فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَجَّلُوا لَهُ حَاجَتَهُ فَإِنِّي أُبْغِضُ صَوْتَهُ.

هر آینه بنده دعا می کند و خداوند عزوجل به دو فرشته می فرماید: من دعای او را مستجاب کردم اما حاجتش را نگه دارید، زیرا دوست دارم صدای او را بشنوم و همانا بنده دعا می کند و خداوند تبارک و تعالی می فرماید: زود خواسته اش را بر آورید که من خوش ندارم صدای او را بشنوم.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۸۹، ح ۳

۸- امام سجاد علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَرْجُ النَّاسَ فِي شَيْءٍ وَ رَدَّ أَمْرَهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي جَمِيعِ أُمُورِهِ اسْتَجَابَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ فِي كُلِّ شَيْءٍ

هر کس در هیچ کاری به مردم امید نبندد و همه کارهای خود را به خدای عز و جل واگذارد، خداوند هر خواسته ای که او داشته باشد اجابت کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۸، ح ۳

۹- امام علی علیه السلام:

رُبَّمَا سَأَلْتُ الشَّيْءَ فَلَمَّا تَوَتَّأَهُ وَ أُوتِيَتْ خَيْرًا مِنْهُ عَاجِلًا أَوْ آجِلًا أَوْ صَدِرَفَ عَنْكَ لِمَا هُوَ خَيْرٌ لَكَ فَلَرُبَّ أَمْرٍ قَدْ طَلَبْتَهُ فِيهِ هَلَاكُ دِينِكَ لَوْ أُوتِيْتَهُ فَلَتَكُنْ مَسْأَلَتُكَ فِيمَا يَبْقَى لَكَ جَمَالُهُ وَ يُنْفَى عَنْكَ وَبَالُهُ

گاه چیزی را (از خدا) می خواهی اما به تو داده نمی شود و دیر یا زود

ص: ۱۸۴

بهبتر از آن به تو داده می شود، یا به خاطر آنچه خیر و مصلحت تو در آن است از برآورده شدن خواسته ات دریغ می شود، زیرا بسا خواسته ای که اگر برآورده شود به نابدی و تباهی دین تو می انجامد، پس، چیزی بخواه که زیبایی و نیکیش برایت می ماند و پیامد سوئی ندارد.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۰۴

۱۰- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَرَادَ أَنْ تُسْتَجَابَ دَعْوَتُهُ وَأَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيُفْرَجْ عَنْ مُعَسِّرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب شود و غمش از بین برود باید گره از کار گرفتاری باز کند.

نهج الفصاحه ص ۷۵۹، ح ۲۹۶۱

۱۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

الصَّدَقَةُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِيَ أَنْجَحُ دَوَاءٍ وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَامًا وَ لَا يَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَةُ

صدقه بلا را برطرف می کند و مؤثرترین داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۱۳۷، ح ۱۴

۱۲- امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَأَنْ تَشْكُرَهُ وَ تَذْكُرَ مَعْرُوفَهُ وَ تَكْسِبَ بِهِ الْمَقَالَهَ الْحَسَنَةَ وَ تُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ كُنْتَ قَدْ شَكَرْتَهُ سِرًّا وَ عَلَانِيَةً ثُمَّ إِنَّ قَدْرَتَ عَلَيَّ مُكَافَأَتِهِ يَوْمًا كَافِيَتُهُ

حق کسی که به تو نیکی کرده، این است که از او تشکر کنی و نیکی اش را به زبان آوری و از او به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزوجل برایش خالصانه دعا کنی، هرگاه چنین کردی بی گمان در

ص: ۱۸۵

پنهان و آشکار از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی (صدوق) ص ۳۷۲ - مکارم الاخلاق ص ۴۲۲

۱۳- امام صادق علیه السلام:

الدُّنُوبُ الَّتِي تُعَيِّرُ النَّعَمَ الْبُغْيُ وَالذُّنُوبُ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَالَّتِي تُنَزِلُ النَّعَمَ الظُّلْمُ وَالَّتِي تَهْتِكُ الشُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَالَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَالَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَالَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَتُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجاب دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴، ح ۲۷

۱۴- امام محمد باقر علیه السلام :

إِنَّ الْحَسِينَ صَاحِبَ كَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُومًا مَكْرُوبًا عَطْشَانًا لَهْفَانًا [فَأَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ] وَحَقُّ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَلَا مَكْرُوبٌ وَلَا مُذْنِبٌ وَلَا مَغْمُومٌ وَلَا عَطْشَانٌ وَلَا ذُو عَاهَةٍ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَتَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ عِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

إِلَّا نَفْسَ اللَّهِ كُوبَتَهُ وَأَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَغَفَرَ ذُنُوبَهُ [ذَنْبَهُ] وَ مَدَّ فِي عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فِي رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس

ص: ۱۸۶

خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و عمرش را طولانی و

روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

کامل الزیارات ص ۱۶۸

۱۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إِذَا لَمْ يَأْمُرُوا بِمَعْرُوفٍ وَ لَمْ يَنْهَوْا عَن مِّنْكَرٍ وَ لَمْ يَتَّبِعُوا الْأَخْيَارَ مِن أَهْلِ بَيْتِي سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ شِرَارَهُمْ فَيَدْعُو عِنْدَ ذَلِكِ خِيَارَهُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ

هرگاه (مردم) امر به معروف و نهی از منکر نکنند، و از نیکان خاندان من پیروی نمایند، خداوند بدانشان را بر آنان مسلط گرداند و نیکانشان دعا کنند اما دعایشان مستجاب نشود .

امالی (صدوق) ص ۳۰۸

۱۶- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاهُ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةُ الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَةُ لِلشَّيْطَانِ وَ سَلْمَاخُ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةُ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولُ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضد دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۱

۱۷- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَكَلَ مِنَ الْحَلَالِ الْقُوتَ صَفَا قَلْبُهُ وَ رَقَّ وَ دَمَعَتْ عَيْنَاهُ وَ لَمْ يَكُنْ لِدَعْوَتِهِ حِجَابٌ . هر کس از لقمه

ص: ۱۸۷

حلال بخورد، قلبش صفا و رقت می یابد، چشمانش از ترس خداوند متعال پر اشک می شود و برای (استجابت) دعایش مانعی نمی باشد.

مجمع البحرین ج ۵، ص ۳۵۳

۱۸- امام حسین علیه السلام :

أَعْجَزَ النَّاسُ مَنْ عَجَزَ عَنِ الدُّعَاءِ؛

عاجزترین مردم کسی است که نتواند دعا کند. امالی (مفید) ص ۳۱۷ - امالی (طوسی) ص ۸۹ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۲، ح ۳۷۴۲ - مکارم الاخلاق ص ۲۶۸ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۲۹۴

۱۹- امام موسی کاظم علیه السلام : أَوْشَكَ دَعْوَهُ وَ أَسْرَعَ إِجَابَهُ دُعَاءُ الْمَرْءِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ؛

دعایی که بیشتر امید اجابت آن می رود و زودتر به اجابت می رسد، دعا برای برادر دینی است در پشت سر او.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۰۷، ح ۱

۲۰- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

ادْعُوا اللَّهَ وَ أَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءَ مَنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ.

خدا را بخوانید و به اجابت دعای خود یقین داشته باشید و بدانید که خداوند دعا را از قلب غافل بیخبر نمی پذیرد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۲۱

۲۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لَا يُرَدُّ دُعَاءٌ أَوَّلُهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دعایی که با بسم الله الرحمن الرحيم شروع شود، رد نمی شود.

الدعوات (راوندی) ص ۵۲، ح ۱۳۱

۲۲- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَرَادَ تَسْتَجَابَ دَعْوَتَهُ وَ أَنْ تَكْشَفَ كُرْبَتَهُ فَلْيَفْرَجْ عَنِ مُعْسِرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص ۷۵۹، ح ۲۹۶۱

۲۳- امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُؤَخِّرُ إِجَابَةَ الْمُؤْمِنِ شَوْقًا إِلَى دُعَائِهِ وَيَقُولُ صَوْتٌ أَحَبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ وَيُعَجِّلُ إِجَابَةَ دُعَاءِ الْمُنَافِقِ وَيَقُولُ صَوْتٌ أَكْرَهُ سَمَاعَهُ.

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد

ص: ۱۸۸

و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را بشنوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

فقه الرضا علیه السلام ص ۳۴۵

۲۴- امام موسی کاظم علیه السلام :

دعوه الصائم تستجاب عند افطاره؛

دعای شخص روزه دار هنگام افطار مستجاب می شود.

مکارم الاخلاق ص ۲۷ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۲۵۵، ح ۳۳

۲۵- امام صادق علیه السلام:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ فِي الشَّدَّةِ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ.

هر که خوش دارد دعایش هنگام سختی مستجاب شود، هنگام آسایش، بسیار دعا کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۷۲، ح ۴

۲۶- امام علی علیه السلام :

لَا تَسْتَبِطِي إِجَابَةَ دُعَائِكَ وَقَدْ سَدَدْتَ طَرِيقَهُ بِالذُّنُوبِ

اجابت دعایت را دیر مپندار، در حالی که خودت با گناه راه اجابت آن را بسته ای.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۳، ح ۳۷۶۸

توبه

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ حَبَسَ عَنِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ شَيْئًا مِنْ حَقِّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَرَكَهَ الرِّزْقِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ؛

هر کس چیزی از حق برادر مسلمان خود را نگه دارد [و به او ندهد]، خداوند، برکت روزی را بر او حرام می کند، مگر آن که توبه کند [و جبران نماید].

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَ لَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ ؛

توبه زیباست، ولی در جوانی زیباتر .

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَمَّا عَلَامَةُ التَّائِبِ فَارْبَعَةٌ: النَّصِيحَةُ لِلَّهِ فِي عَمَلِهِ وَ تَرْكُ الْبَاطِلِ وَ لُزُومُ الْحَقِّ وَ الْحِرْصُ عَلَى الْخَيْرِ ؛

نشانه توبه کننده چهار است: عمل خالصانه برای خدا، رها کردن باطل، پایبندی به حق

ص: ۱۸۹

و حریص بودن بر کار خیر.

تحف العقول ص ۲۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ مُنِيبٌ مُسْتَغْفِرٌ تَوَّابٌ، الْمُنَافِقُ مَكْرُورٌ مُضِرٌّ مُرْتَابٌ؛

مؤمن بازگشت کننده به خدا، آمرزش خواه و توبه کننده است و منافق نیرنگباز، زیانبار و شکاک.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم ج ۱، ص ۳۴۰، ح ۱۲۸۸ و ۱۲۸۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَبَى اللَّهُ لِصَاحِبِ الْخُلُقِ السَّيِّئِ بِالتَّوْبَةِ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ ذَلِكَ؟ قَالَ: لِإِنَّ تَابَ إِذَا تَابَ مِنْ ذَنْبٍ وَقَعَ فِي أَعْظَمِ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي تَابَ مِنْهُ؛

خداوند از آدم بد اخلاق توبه نمی پذیرد. عرض شد: ای رسول خدا، چرا؟ فرمودند: چون هرگاه از گناهی توبه کند در ورطه گناهی بدتر از آن که توبه کرده است می افتد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۹۹، ح ۱۲ {شبهه این حدیث در نوادر(راوندی) ص ۱۸}

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعَيْدُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأُمَرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

تَرَكَ الذَّنْبَ أَهْوَنُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ.

گناه نکردن آسان تر از طلب توبه است.

كافي (ط-الاسلاميه) ج ٨، ص ٣٨٥، ح ٥٨٤

حديث (٨) امام علي عليه السلام :

نحن نريد ألا نموت حتى نتوب و نحن لا نتوب حتى نموت

ص: ١٩٠

صد ما این است که نمیریم تا توبه کنیم، ولی توبه نمی کنیم تا اینکه می میریم

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۲۹، ح ۷۷۷

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

كَفَى بِالنَّدَمِ تَوْبَةً؛

پشیمانی از گناه برای توبه کافی است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۲۶، ح ۱

حدیث (۱۰) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

اللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ الْعَبْدِ مِنَ الْعَقِيمِ الْوَالِدِ وَ مِنَ الضَّالِّ الْوَاجِدِ.

خداوند از توبه بنده اش بیش از عقیمی که صاحب فرزند شود و گم کرده ای که گمشده اش را پیدا می کند خوشحال می شود.

نهج الفصاحه ص ۶۲۰، ح ۲۱۹۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

تَعَطَّرُوا بِالِاسْتِغْفَارِ لَا تَفْضَحْكُمْ رَوَائِحُ الذُّنُوبِ.

با آمزش خواهی، خود را معطر کنید تا بوی گناهان شما را رسوا نکند.

امالی (طوسی) ص ۳۷۲

توکل

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

التَّوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ نَجَاءٌ مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَ حِرْزٌ مِنْ كُلِّ عَدُوٍّ؛

توکل بر خداوند، مایه نجات از هر بدی و محفوظ بودن از هر دشمنی است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷۹، ح ۵۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ ذَلَّتْ لَهُ الصَّعَابُ وَ تَسَهَّلَتْ عَلَيْهِ الْأَسْبَابُ؛

هر کس به خدا توکل کند، دشواری ها برای او آسان می شود و اسباب برایش فراهم می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۷، ح ۳۸۸۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْغِنَى وَالْعِزَّ يَجُولَانِ فَإِذَا ظَفِرَا بِمَوْضِعِ التَّوَكُّلِ أَوْطَنَا؛

بی نیازی و عزت به هر طرف می گردند و چون به جایگاه توکل دست یافتند در آنجا قرار می گیرند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۵، ح ۳

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ لَا يُغْلَبُ وَ مَنْ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ لَا يُهْرَمُ؛

هر کس به خدا

ص: ۱۹۱

توکل کند، مغلوب نشود و هر کس به خدا توسل جوید، شکست نخورد.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۱۸

حدیث (۵) رسول الله صلی الله علیه و آله :

الطَّيْرَةُ شِرْكٌ وَ مَا مِنَّا إِلَّا وَ لَكِنَّ اللَّهَ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ؛

فال بد زدن شرک است و هیچ کس از ما نیست مگر این که به نحوی دستخوش فال بد زدن می شود، اما خداوند با توکل به او آن را از بین می برد.

مرآة العقول ج ۱۱، ص ۳۹۲ - بحار الأنوار (ط - بیروت) ج ۵۵، ص ۳۲۲، ح ۱۰

حدیث (۶) رسول الله صلی الله علیه و آله :

رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله قَوْمًا لَا يَزْرَعُونَ قَالَ: مَا أَنْتُمْ؟ قَالُوا: نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُونَ، قَالَ: لَا، بَلْ أَنْتُمْ الْمُتَّكِلُونَ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله گروهی را که کشت و کار نمی کردند، دیدند و فرمودند: شما چه کاره اید؟ عرض کردند ما توکل کنندگانیم. فرمودند: نه، شما سر بارید.

مستدرک الوسائل ج ۱۱، ص ۲۱۷، ح ۱۲۷۸۹

حدیث (۷) امام موسی کاظم علیه السلام :

سَيَأْتِيَنَّ عَيْنَ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ فَتَقَالَ التَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ فِي أُمُورِكَ كُلِّهَا فَمَا فَعَلَ بِكَ كُنْتُ عَنْهُ رَاضِيًا تَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَأْلُوكَ خَيْرًا وَ فَضْلًا وَ تَعْلَمُ أَنَّ الْحُكْمَ فِي ذَلِكَ لَهُ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

بِتَفْوِيضِ ذَلِكَ إِلَيْهِ وَ ثِقْ بِهِ فِيهَا وَ فِي غَيْرِهَا.

از ایشان درباره کلام خدای عز و جل سوال شد که می فرمایند «و هر کس به خدا توکل کند او برای وی بس است» توکل کردن بر خدا درجاتی دارد: یکی از آنها این است که در تمام کارهایت به خدا توکل کنی و

ص: ۱۹۲

هر چه با تو کرد از او خشنود باشی و بدانی که او نسبت به تو از هیچ خیر و تفضلی کوتاه نمی کند و بدانی که در این باره حکم، حکم اوست، پس با واگذاری کارهایت به خدا بر او توکل کن و در آن کارها و دیگر کارها به او اعتماد داشته باش.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۵، ح ۵

حدیث (۸) رسول الله صلی الله علیه و آله :

يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَا مِنْ مَخْلُوقٍ يَعْصِمُ دُونِي إِلَّا قَطَعْتُ أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ وَأَسْبَابَ الْأَرْضِ مِنْ دُونِهِ فَإِنْ سَأَلَنِي لَمْ أُعْطِهِ وَإِنْ دَعَانِي لَمْ أُجِبْهُ؛

خداوند عزوجل می فرماید: هیچ مخلوقی نیست که به غیر من پناه ببرد، مگر این که دستش را از اسباب و ریسمان های آسمانها و زمین کوتاه کنم، پس اگر از من بخواهد عطایش نکنم و اگر مرا بخواند جوابش ندهم.

امالی (طوسی) ص ۵۸۵، ح ۱۲۱۰

حدیث (۹) امام موسی کاظم علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید.

فقه الرضا ص ۳۵۸

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام :

مَا حُدُّ التَّوَكُّلِ؟ فَقَالَ لِي: أَنْ لَا تَخَافَ مَعَ اللَّهِ أَحَدًا؛

حد توکل چیست؟ حضرت فرمودند: اینکه با وجود خدا از هیچ کس نترسی

امالی (صدوق) ص ۲۴۰، ح ۸

حدیث (۱۱) امام موسی کاظم علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید .

حدیث (۱۲) امام جواد علیه السلام :

الثَّقَّةُ بِاللَّهِ تَمَنُّ لِكُلِّ غَالٍ و سَلَّمَ إِلَى كُلِّ عَالٍ؛

اعتماد به خدا بهای هر چیز گرانها است و نردبانی به سوی هر بلندایی.

نزّهه الناظر و تنبیه الخاطر ص

ص: ۱۹۳

حدیث (۱۳) امام جواد علیه السلام :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَنْدَمْ تَرْكُ الْعَجَلِ وَالْمَشُورَةِ وَالتَّوَكُّلُ عِنْدَ الْعَزْمِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند، پشیمان نگردد: ۱- اجتناب از عجله، ۲- مشورت کردن، ۳- و توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری. کشف الغمه (ط - القدیمة) ج ۲، ص ۳۴۹

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ ذَلَّتْ لَهُ الصَّعَابُ وَتَسَهَّلَتْ عَلَيْهِ الْأَسْبَابُ

هر که بر خدا توکل کند دشواریها برایش آسان شده و اسباب برایش فراهم گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۹۷، ح ۳۸۸۸

حدیث (۱۵) امام معصوم علیه السلام :

يَقُولُ اللَّهُ (عز و جل): لَا قَطْعَ أَمَلٍ كُلِّ مُؤْمِنٍ أَمَلٍ دُونِي بِالْإِيَّاسِ.

خداوند (عز و جل) می فرماید: بی گمان امید هر مومنی که به غیر من امید ببندد را با مأیوس کردن او قطع می کنم.

مستدرک الوسائل ج ۱۱، ص ۲۲۱، ح ۱۲۷۹۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

حُسْنُ الظَّنِّ بِاللَّهِ أَنْ لَا تَرْجُوَ إِلَّا اللَّهَ، وَلَا تَخَافَ إِلَّا ذَنْبَكَ.

خوش گمانی به خدا این است که جز به خدا امید نداشته باشی و جز از گناهت ترسی.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۲، ح ۴

حدیث (۱۷) امام جواد علیه السلام:

مَنْ انْقَطَعَ إِلَى غَيْرِ اللَّهِ وَكَلَّهُ اللَّهُ إِلَيْهِ.

کسی که به غیر خدا تکیه کند، خدا وی را به لقم او وامی گذارد.

اخلاص

۱- حضرت زهرا سلام الله علیها:

مَنْ أَصْعَدَ إِلَى اللَّهِ خَالِصَ عِبَادَتِهِ أَهْبَطَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ أَفْضَلَ مَصْلَحَتِهِ

کسی که عبادت های خالصانه خود را به سوی خدا فرستد، پروردگار بزرگ برترین

ص: ۱۹۴

مصلحت را به سویش فرو خواهد فرستاد.

عده الداعی ص ۲۳۳

۲- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِي رَبِّي بِسَبْعٍ: أَوْصَانِي بِالْإِخْلَاصِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي وَأُعْطِيَ مَنْ حَرَمَنِي وَأَصِلَ مَنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ يَكُونَ صَمْتِي فِكْرًا وَ نَظْرِي عِبْرًا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج ۲، ص ۱۱

۳- امام علی علیه السلام :

فرض الله ... الصيام ابتلاء لا خلاص الخلق؛

خداوند روزه را واجب کرد تا به وسیله آن اخلاص خلق را بیازماید.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۱۲، حکمت ۲۵۲

اذان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

روی ان الملائكة اذا سمعت الأذان من اهل الارض قالت هذه اصوات أمه محمد بتوحيد الله فيستغفرون الله لآمه محمد صلی الله علیه و آله حتى يفرغوا من تلك الصلاة

(روایت شده است) که فرشتگان هنگامی که اذان مردم زمین را می شنوند می گویند: این آواز امت محمد (ص) به وجدانیت خداوند است از این رو برای امت او تا آن گاه که مردم از آن نماز فارغ شوند استغفار می کنند.

لوامع (صاحبقرانی) ج ۳، ص ۵۴۴

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ فَلْيُؤَدِّ فِي أُذُنِهِ الْيُمْنَى وَ لِيُقِمَّ فِي الْيُسْرَى فَإِنَّ ذَلِكَ عِصْمَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ

کسی که فرزندی به او داده شد (به دنیا آمد) در گوش راستش اذان و در گوش چپش اقامه بگوید، زیرا این عمل ، نوزاد را از شر شیطان

ص: ۱۹۵

حفظ می نماید.

بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۸۱، ص ۱۶۲

حدیث (۳) امام جعفر صادق علیه السلام :

يُجْزَى فِي السَّفَرِ إِقَامَةُ بَعْضِ أَذَانِ

در سفر فقط اقامه کفایت می کند.

من لا يحضره الفقيه ج ۱، ص ۲۹۱، ح ۹۰۰

حدیث (۴) امام جعفر صادق علیه السلام :

مَنْ لَمْ يَأْكُلِ اللَّحْمَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا سَاءَ خُلُقُهُ وَ مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ فَأَذَّنُوا فِي أُذُنِهِ

کسی تا چهل روز گوشت نخورد بد اخلاق می شود، وقتی که بد اخلاق شد در گوش او اذان بگوییید.

من لا يحضره الفقيه ج ۱، ص ۲۹۹، ح ۹۱۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

إِجَابَةُ الْمُؤَذِّنِ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ

اجابت دعوت اذان گو، سبب افزایش روزی می شود.

خصال ص ۵۰۵

حدیث (۶) امام محمد باقر علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَمٍ إِذَا سَمِعَ الْمُؤَذِّنَ يُؤَذِّنُ قَالَ مِثْلَ مَا يَقُولُهُ فِي كُلِّ شَيْءٍ ءِ .

رسول خدا (ص) وقتی صدای اذان مؤذن را می شنید، و آن جملات را تکرار می کرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۳۰۷، ح ۲۹

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَجَابَ الْمُؤَذِّنَ وَ أَجَابَ الْعُلَمَاءَ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَ لِوَائِي وَ يَكُونُ فِي الْجَنَّةِ فِي جَوَارِي وَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ ثَوَابٌ سِتِّينَ شَهِيدًا

هر کس به مؤذن و دانشمند روی آورد روز قیامت در زیر پرچم من و در بهشت همسایه من خواهد بود و برای او در نزد خدا ثواب شصت شهید است .

جامع الاخبار (شعیری) ص ۶۸

غسل

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

وَمَنْ اغْتَسَلَ مِنَ الْمَاءِ الَّذِي قَدْ اغْتَسَلَ فِيهِ فَأَصَابَهُ الْجُذَامُ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ ؛

هر کس با آبی غسل کند که پیش تر در آن غسل شده است و به جذام مبتلا شود، کسی را جز خود سرزنش نکند.

ص: ۱۹۶

حدیث (۲) امام رضا علیه السلام :

غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ سُنَّةٌ وَ غُسْلُ الْعِيدَيْنِ وَ غُسْلُ دُخُولِ مَكَّةَ وَ الْمَدِينَةَ وَ غُسْلُ الزِّيَارَةِ وَ غُسْلُ الْإِحْرَامِ وَ أَوَّلُ لَيْلِهِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ لَيْلَهُ سَبْعَ عَشْرَةَ وَ لَيْلَهُ تِسْعَ عَشْرَةَ وَ لَيْلَهُ إِحْدَى وَ عِشْرِينَ وَ لَيْلَهُ ثَلَاثَ وَ عِشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَذِهِ الْأَغْسَالُ سُنَّةٌ وَ غُسْلُ الْجَنَابَةِ فَرِيضَةٌ وَ غُسْلُ الْحَيْضِ مِثْلُهُ

غسل روز جمعه سنت است و غسل دو عید (فطر و قربان) و غسل داخل شدن به مکه و مدینه و غسل زیارت و غسل احرام و شب اول ماه رمضان و شب هفده و نوزده و بیست و یک و بیست و سوم ماه رمضان این غسل ها سنت است و غسل حیض و جنابت واجب است .

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۱۲۳

وضو

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَكْثَرُ مِنَ الطَّهْوَرِ يَزِدُ اللَّهُ مَنِي عُمَرَكُ؛

وضو زیاد بگیر تا خداوند، عمرت را زیاد کند.

امالی (مفید) ص ۶۰، ح ۵

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَ إِنَّ الشَّيْطَانَ خَلَقَ مِنَ النَّارِ وَ إِنَّمَا تَطْفَأُ النَّارَ بِالْمَاءِ فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ

خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با آب خاموش می شود، پس هرگاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

نهج الفصاحه ص ۲۸۶، ح ۶۶۰

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

التَّسْمِيَةُ مِفْتَاحُ الْوُضُوءِ وَ مِفْتَاحُ كُلِّ شَيْءٍ؛

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، کلید وضو و کلید هر چیزی است.

مستدرک الوسائل ج ۱، ص ۳۲۳

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعَبْدُ... إِنْ قَالَ فِي أَوَّلِ وُضُوئِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ طَهَّرَتْ أَعْضَاؤُهُ كُلَّهَا مِنَ الذُّنُوبِ؛

اگ-ر بن-ده ای... در ابتدای

ص: ۱۹۷

وضویش، بسم الله الرحمن الرحيم بگوید همه اعضایش از گناهان پاک می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص ۵۲۱، ح ۳۱۹

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

ما يمنع أحدكم إذا دخل عليه غم من غموم الدنيا- أن يتوضأ ثم يدخل مسجده و يركع ركعتين- فيدعو الله فيهما أ ما سمعت الله يقول: «وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ»

چه چیز مانع می شود که هر گاه بر یکی از شما غم و اندوه دنیایی رسید، وضو بگیرد و به سجده گاه خود رود و دو رکعت نماز گزارد و در آن دعا کند؟ مگر نشنیده ای که خداوند می فرماید: «از صبر و نماز مدد بگیرید»؟

تفسیر عیاشی ج ۱، ص ۴۳، ح ۳۹

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَطَهَّرَ ثُمَّ أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ بَاتَ وَفِرَاشُهُ كَمَسْجِدِهِ وَإِنْ ذَكَرَ أَنَّهُ لَيْسَ عَلَى وَضُوءٍ فَتَيَمَّمْ مِنْ دِتَارِهِ كَأَنَّ مَا كَانَ لَمْ يَزَلْ فِي صَلَاةٍ مَا ذَكَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ.

هر که با طهارت به بستر رود، آن شب بستر او به منزله مسجد اوست و اگر یادش آمد که وضو ندارد به همان رو انداز خود - هر چه می خواهد باشد- تیمم کند که اگر چنین کرد پیوسته در نماز و ذکر خداوند خواهد بود.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۲، ص ۱۱۶

بسم الله الرحمن الرحيم

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ... إِذَا قَالَ الْعَبْدُ: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» قَالَ اللَّهُ - جَلَّ جَلَالُهُ - : بَدَأَ عَبْدِي بِاسْمِي، وَحَقُّ عَلَيَّ أَنْ أُتَ -مَمَّ لَهُ أُمُورُهُ وَأُبَارِكَ لَهُ فِي أَحْوَالِهِ؛

خداوند می فرماید: «... هر گاه بنده بگوید: بسم الله الرحمن الرحيم، خدای متعال می گوید: بنده من

ص: ۱۹۸

با نام من آغاز کرد. بر من است که کارهایش را به انجام رسانم و او را در همه حال، برکت دهم».

امالی (صدوق) ص ۱۷۷۴ - عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۳۰۰، ح ۵۹

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا وَضِعَتْ الْمَائِدَةُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَةُ أَلْفِ مَلَكٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ بَارَكَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فِي طَعَامِكُمْ ثُمَّ يَقُولُونَ لِلشَّيْطَانِ اخْرُجْ يَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَكَ عَلَيْهِمْ

هر گاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم الله» فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلط نداری».

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۹۲، ح ۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْتَّسْمِيَةُ مِفْتَاحُ الْوُضُوءِ وَ مِفْتَاحُ كُلِّ شَيْءٍ؛

بسم الله الرحمن الرحيم، کلید وضو و کلید هر چیزی است.

مستدرک الوسائل ج ۱، ص ۳۲۳

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا يُرَدُّ دُعَاءٌ أَوْلَهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ؛

دعایی که با بسم الله الرحمن الرحيم شروع شود، رد نمی شود.

الدعوات (راوندی) ص ۵۲، ح ۱۳۱

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ رَفَعَ قِرْطَاسًا مِنَ الْأَرْضِ مَكْتُوبًا عَلَيْهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِجْلَالًا لِلَّهِ وَ لِاسْمِهِ عَنْ أَنْ يُدَاسَّ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الصَّادِقِينَ وَ حُفَّتْ عَنْ وَالِدِيهِ وَ إِنْ كَانَ مُشْرِكِينَ؛

هر کس کاغذی را که روی آن بسم الله الرحمن الرحيم نوشته شده است از روی زمین بردارد و این کار برای بزرگداشت خداوند و جلوگیری از اهانت به نام او باشد، نزد خداوند از صدیقین به شمار می رود و از بار گناه پدر و مادرش برداشته

خواهد شد، حتی اگر مشرک باشند.

مجموعه ورام

ص: ۱۹۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا قَالَ الْعَبْدُ عِنْدَ مَنَامِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - يَقُولُ اللَّهُ مَلَائِكَتِي اكْتُبُوا نَفْسَهُ إِلَى الصَّبَاحِ.

هر گاه بنده ای هنگام خوابش، بسم الله الرحمن الرحيم بگوید، خداوند به فرشتگان می گوید: به تعداد نفس هایش تا صبح برایش حسنه بنویسد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۵۸

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعَبْدُ... إِنْ قَالَ فِي أَوَّلِ وَضُوئِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ طَهَّرَتْ أَعْضَاؤُهُ كُلَّهَا مِنَ الذُّنُوبِ؛

اگ-ر بن-ده ای... در ابتدای وضویش، بسم الله الرحمن الرحيم بگوید همه اعضایش از گناهان پاک می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص ۵۲۱، ح ۳۱۹

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

زَيِّنُوا مَوَائِدَكُمْ بِالْبَقْلِ؛ فَإِنَّهَا مَطْرَدَةٌ لِلشَّيَاطِينِ مَعَ التَّسْمِيَةِ؛

سفره هایتان را با سبزی، زینت دهید؛ زیرا سبزی با بسم الله الرحمن الرحيم، شیطان را طرد می کند.

طب النبی ص ۳۰

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَرَأَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كَ - تَبَّ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ أَرْبَعَةَ أَلْفٍ حَسَنَةً وَمَا عَنْهُ أَرْبَعَةَ أَلْفٍ سَيِّئَةٍ - وَرَفَعَهُ لَهُ أَرْبَعَةَ أَلْفٍ دَرَجَةٍ؛

هر کس بسم الله الرحمن الرحيم را قرائت کند خداوند به ازای هر حرف آن چهار هزار حسنه برایش می نویسد و چهار هزار گناه از او پاک می کند و چهار هزار درجه او را بالا می برد.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۴۲ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۵۸

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَنَّهُ إِذَا قَالَ الْمُعَلِّمُ لِلصَّبِيِّ قُلْ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ فَقَالَ الصَّبِيُّ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ كَـ تَبَّ اللّٰهُ بِرَءَاةٍ لِلصَّبِيِّ وَ بِرَءَاةٍ لِأَبِـوَيْهِ وَ بِرَءَاةٍ لِلْمُعَلِّمِ؛

وقتی معلم به کودک بگوید: بگو بسم الله الرحمن الرحيم و کودک آن را تکرار کند خداوند برای کودک و پدر و مادرش و

ص: ۲۰۰

معلم، براءت از آتش در نظر خواهد گرفت.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۵۷

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ كَتَبَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَجَوَّدَهُ تَعْظِيمًا لِلَّهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ؛

هر کس بسم الله الرحمن الرحيم را برای بزرگداشت خداوند زیبا بنویسد، خداوند او را می بخشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۳۵

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَنِ اللَّهِ جَلٍّ وَ عَزَّ أَنْتَهُ قَالَ: كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَمْ يُذَكَّرْ فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ فَهُوَ أَتْبَرُ؛

از خداوند عزیز و جلیل نقل کرده است که فرمود: هر کار ارزشمندی که در آن بسم الله ذکر نشود ناقص است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۳۰۵

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ حَزَنَهُ أَمْرٌ تَعَاظَاهُ فَصَالَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - وَ هُوَ مُخْلِصٌ لِلَّهِ يُقْبَلُ بِقَلْبِهِ إِلَيْهِ لَمْ يَنْفَكْ مِنْ إِحْدَى اثْنَتَيْنِ إِمَّا بُلُوغِ حَاجَتِهِ فِي الدُّنْيَا وَ إِمَّا يُعَدُّ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَ يُدْخَرُ لَدَيْهِ - وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَ أَبْقَى لِلْمُؤْمِنِينَ

هر کس کاری او را اندوهگین و به خود مشغول کند و او با اخلاص برای خدا بسم الله الرحمن الرحيم بگوید و با قلبش به سوی او رو کند، یکی از این دو برای او خواهد بود: یا در دنیا به حاجتش می رسد و یا حاجتش نزد پروردگار بوده و برای او ذخیره می شود و آن برای مؤمنان ماندگارتر است.

التوحيد (صدوق) ص ۲۳۲

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَرَادَ أَنْ يُنَجِّيَهُ اللَّهُ مِنَ الزَّبَانِيَةِ التَّسْعَةِ عَشَرَ فَلْيَقْرَأْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَإِنَّهَا تِسْعَةَ عَشَرَ حَرْفًا لِيَجْعَلَ اللَّهُ كُلَّ حَرْفٍ مِنْهَا جَنَّةً مِنْ وَاحِدٍ مِنْهُمْ؛

هر کس می خواهد خداوند او را از زبانیه (فرشتگان عذاب) نوزده گانه برهاند، بسم الله الرحمن الرحيم را قرائت کند زیرا آن

نوزده حرف است. تا

ص: ۲۰۱

خداوند هر حرف آن را سپری در مقابل یکی از آن فرشتگان قرار دهد.

مستدرک الوسائل ج ۴، ص ۳۸۷، ح ۴۹۸۹

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا مَرَّ الْمُؤْمِنُ عَلَى الصَّرَاطِ فَيَقُولُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ طَفِئَتْ لَهَبُ النَّيِّرَانِ وَ نَقُولُ: جُزِيَ يَا مُؤْمِنُ فَإِنَّ نَوْرَكَ قَدْ أَطْفَأَ لَهْبِي؛

هنگامی که مؤمن بر صراط می گذرد، و می گوید: بسم الله الرحمن الرحيم. ناگاه زبانه های آتش خاموش می شود و می گوید: ای مؤمن عبور کن زیرا نور تو آتش مرا خاموش کرد.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۴۲

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَوْ قَرَأْتَ بِسْمِ اللَّهِ تَحْفَظُكَ الْمَلَائِكَةُ إِلَى الْجَنَّةِ وَ هُوَ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ؛

اگر بسم الله را قرائت کنی، فرشتگان، تا بهشت تو را حفظ می کنند و آن شفای هر دردی است.

مستدرک الوسائل ج ۴، ص ۳۸۹، ح ۴۹۹۵

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِفْتَاحُ كُلِّ كِتَابٍ؛

بسم الله الرحمن الرحيم، کلید هر نوشته ای است.

مکاتیب الرسول ج ۱، ص ۵۶

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ هُمْ يَقُولُونَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - فَتُقَلُّ حَسَنَاتُهُمْ فِي الْمِيزَانِ فَيَقَالُ أَلَا مَا أَرَا جَح [أَرْجَح] مَوَازِينَ أُمِّهِ مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه و آله و سلم) فَتَقُولُ الْأَنْبِيَاءُ (عليهم السلام) إِنَّ ابْتِدَاءَ كَلَامِهِمْ ثَلَاثَةٌ أَسْمَاءٍ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ لَوْ وَضِعَتْ فِي كِفِّهِ

الْمِيزَانِ وَ وَضِعَتْ سَيِّئَاتُ الْخَلْقِ فِي كِفِّهِ أُخْرَى لَرَجَحَتْ حَسَنَاتُهُمْ

امت من در روز قیامت می آیند در حالی که بسم الله الرحمن الرحيم می گویند. آنگاه اعمال نیک آنها در ترازوی اعمال،

سنگین می شود. گفته می شود: چه چیزی باعث شده که ترازوی اعمال امت محمد سنگین شود. پیامبران جواب می دهند:
چون

ص: ۲۰۲

سخن ایشان به سه نام از نام های پروردگار شروع می شود که اگر در یک کفه ترازو قرار گیرد و گناهان مردم در کفه دیگر گزارد شده شود، حسنات آنها برتری می یابد.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۳۲

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْرَأَ أَوْ يَعْمَلَ عَمَلًا وَيَقُولُ... بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَإِنَّهُ يُبَارَكُ لَهُ فِيهِ؛

هر بنده ای بخواهد چیزی بخواند یا کاری انجام دهد و بسم الله الرحمن الرحيم بگوید، در کارش برکت داده می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص ۲۵

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ اسْتَمَعَ إِلَى قَارِيٍّ يَقْرَأُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ [بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ] كَانَ لَهُ بِقَدْرِ مَا لِلْقَارِيٍّ؛

هر کس به صدای قاری ای که بسم الله الرحمن الرحيم را قرائت می کند گوش دهد، برای او آن خواهد بود، که برای قاری است.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج ۱، ص ۳۰۲

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

بِسْمِ اللَّهِ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَعَوْنٌ لِكُلِّ دَوَاءٍ؛

بسم الله، شفای هر دردی و یاری کننده هر دارویی است.

نزّه الناظر و تنبيه الخاطر ص ۴۲

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

أَلَا- فَمَنْ قَرَأَهَا (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) مُعْتَقِدًا لِمَوْلَاهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ مُنْقَادًا لِأَمْرِهَا مُؤْمِنًا بِظَاهِرِهِمَا وَ بَاطِنِهِمَا أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِكُلِّ حَرْفٍ مِنْهَا حَسَنَةً كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهَا أَفْضَلُ مِنَ الدُّنْيَا وَ مَا فِيهَا مِنْ أَصْنَافِ أَمْوَالِهَا وَ خَيْرَاتِهَا؛

هر که بسم الله الرحمن الرحيم را با اعتقاد و دوستی محمد و آل پاکش و با تسلیم در برابر دستوراتشان و با ایمان به ظاهر و باطنش بخواند خداوند عزیز و جلیل در مقابل هر حرف آن، چیزی برتر از

دنیا و آنچه در آن است، از ثروت و خوبی‌ها را به او می‌بخشد.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج ۱، ص ۳۰۲

حدیث (۲۳) امام کاظم علیه السلام :

سُئِلَ الْكَاطِمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : وَ أَى آيَةٍ أَعْظَمُ فِي كِتَابِ اللَّهِ ؟ فَقَالَ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ؛

از امام کاظم علیه السلام پرسیدند: کدامیک از آیات کتاب خدا برتر و بزرگ‌تر است؟ فرمودند: بسم الله الرحمن الرحيم.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۳۸، ح ۳۸

حدیث (۲۴) امام باقر علیه السلام :

أَوَّلُ كُتُبٍ نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - فَمَاذَا قَرَأْتَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - فَلَا تُبَالِي أَلَّا تَشْتَعِبَ وَإِذَا قَرَأْتَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - سَتَرْتُكَ فِيمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ .

ابتدای هر کتابی که از آسمان نازل شده، بسم الله الرحمن الرحيم است. هر گاه بسم الله الرحمن الرحيم را قرائت کردی اشکالی ندارد که استعاذه نکنی (نگویی که پناه می‌برم به خدا) و هر گاه بسم الله الرحمن الرحيم را تلاوت کردی، تو را از آنچه میان آسمان و زمین است محفوظ می‌دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۳۱۳، ح ۳

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

إِحْتَجِزَ مِنَ النَّاسِ كُلِّهِمْ ب- «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» وَ ب- «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» إِقْرَأْهَا عَنِ يَمِينِكَ وَ عَنِ شِمَالِكَ وَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْكَ وَ مِنْ خَلْفِكَ وَ مِنْ فَوْقِكَ وَ مِنْ تَحْتِكَ ؛

خود را از تمامی مردم با بسم الله الرحمن الرحيم و قل هو الله احد حفظ کن. آن را از سمت راست و چپ و جلو و عقب و بالا و پایین بخوان.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۲۴، ح ۲۰

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام :

لَا تَدْعُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ إِنْ كَانَ بَعْدَهُ

بسم الله الرحمن الرحيم را رها مکن حتی اگر بعدش شعر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۷۲، ح ۱

حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام :

إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ وَ لَمْ يُسَمِّ كَانَ لِلشَّيْطَانِ فِي وُضُوئِهِ شِرْكٌ وَ إِنْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ أَوْ لَبَسَ وَ كُلُّ شَيْءٍ صَنَعَهُ يَتَبَغَى أَنْ يُسَمَّى عَلَيْهِ فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ كَانَ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ شِرْكٌ؛

هر گاه یکی از شما وضو بگیرد و بسم الله الرحمن الرحيم نگوید. شیطان در آن شریک است و اگر غذا بخورد و آب بنوشد یا لباس بپوشد و هر کاری که باید نام خدا را بر آن جاری سازد، انجام دهد و چنین نکند، شیطان در آن شریک است.

محاسن ص ۴۳۳، ح ۲۶۰

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اسْمُ اللَّهِ الْأَكْبَرِ أَوْ قَالَ الْأَعْظَمِ؛

بسم الله الرحمن الرحيم، بزرگ ترین - فرمود - یا با عظمت ترین نام خداوند است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۲۲۳، ح ۱

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام :

الْبَاءُ بِهَاءِ اللَّهِ وَ السَّيْنُ سَيْنَاءِ اللَّهِ وَ الْمِيمُ مَخِيْدُ اللَّهِ وَ رَوَى بَعْضُهُمْ الْمِيمَ مُلْكُ اللَّهِ وَ اللَّهُ إِلَهُ كُلِّ شَيْءٍ وَ الرَّحْمَنُ بِجَمِيعِ خَلْقِهِ وَ الرَّحِيمُ بِالْمُؤْمِنِينَ خَاصَّةً.

باء (بسم الله الرحمن الرحيم) بهاء (روشنی) خدا و سین آن سناء (بزرگی) خدا و میم آن مجد (عظمت) خدا، و الله معبود همه چیز، رحمن مهربان به همه خلق، رحیم مهربان فقط به مؤمنان است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۱۱۴، ح ۱ - محاسن ص ۲۳۸، ح ۲۱۳

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام :

رُبَّمَا تَرَكَ بَعْضُ شَيْعَتِنَا فِي افْتِيَا حِ أَمْرِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - فَيَمْتَحِنُهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِمَكْرُوهِ لِيُنَبِّهَهُ عَلَى شُكْرِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ

تَعَالَى وَالشَّاءِ عَلَيْهِ

ص: ٢٠٥

وَيَمَحَقْ عَنْهُ وَضَمَّهُ تَقْصِيرِهِ عِنْدَ تَرْكِهِ قَوْلَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسا که یکی از شیعیان ما در آغاز کاری، بسم الله الرحمن الرحيم نمی گوید و به همین خاطر، خداوند، او را گرفتار چیزی ناخوشایند می سازد تا به شکر و ثنای الهی متوجه گردد و کوتاهی اش را در گفتن بسم الله، جبران کند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۳۲، ح ۱۴

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :

الْبِسْمَلَةُ تِجَانُ

بسم الله الرحمن الرحيم، تاج است.

عوامل العلوم ص ۷۵۱

حدیث (۳۲) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَقْرَبُ إِلَى اسْمِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ مِنْ سَوَادِ الْعَيْنِ إِلَى بَيَاضِهَا؛

بسم الله الرحمن الرحيم، به اسم اعظم نزدیک تر است از سیاهی چشم به سفیدی اش.

عیون أخبار الرضا ج ۲، ص ۵، ح ۱۱

حدیث (۳۳) امام رضا علیه السلام :

مَعْنَى قَوْلِ الْقَائِلِ بِسْمِ اللَّهِ أَيْ أَسْمُ عَلَى نَفْسِي سِمَةٌ مِنْ سِمَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ هِيَ الْعِبَادَةُ

معنای گفته کسی که بسم الله می گوید، یعنی نشانی از نشانه های خداوند را بر خود می گذارم و آن عبادت است.

توحید (صدوق) ص ۲۲۹

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

قولوا عند افتتاح كل أمر صغیر أو عظیم: بسم الله الرحمن الرحيم؛ أي استعين على هذا الأمر بالله الذي لا يحق العبادة لغيره، المغيث إذا استغيث، المغيث إذا دعى، الرحمن الذي يرحم بسط الرزق علينا، الرحيم بنا في أدياننا و دنيانا و آخرتنا، خفف علينا الدين و جعله سهلاً خفيفاً، و هو

يرحمنا بتميزنا من أعدائه؛

هنگام آغاز هر کار کوچک و بزرگی بسم الله الرحمن الرحيم بگوئيد. يعنى براى اين كار، از خدا مدد مى جوييم. خدائى كه
جز او كسى سزاوار پرستش نيست.

ص: ۲۰۶

پناهگاه پناهجو و فریادرس فریاد خواه است. خداوند بخشنده ای که با گسترش روزی بر ما رحم می کند، مهربان به ما، در آیین و دنیا و آخرتمان. دین را بر ما آسان و سبک و سهل گرفت. و به ما رحم می کند با جدا کردن از دشمنانش.

توحید(صدوق) ص ۲۳۲

حدیث (۳۵) امام حسن عسکری علیه السلام :

عَلَامَاتُ الْمُؤْمِنِ خَمْسٌ: ... وَ الْجَهْرُ بِ- «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»؛

نشانه های مؤمن پنج چیز است: ... و بلند گفتن بسم الله الرحمن الرحيم.

تهذیب الأحكام(تحقیق خراسان) ج ۶، ص ۵۲، ح ۳۷

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

اغْلُقُوا أَبْوَابَ الْمَعْصِيَةِ بِالْإِسْتِعَاذَةِ وَ افْتَحُوا أَبْوَابَ الطَّاعَةِ بِالتَّسْمِيَةِ ؛

درهای گناهان را با استعاذه (پناه بردن به خدا) ببندید و درهای طاعت را با بسم الله گفتن بگشایید.

دعوات(راوندی) ص ۵۲، ح ۱۳۰

حدیث (۳۷) معصوم علیه السلام :

مَنْ حَقَّ الْقَلَمُ عَلَى مَنْ أَخَذَهُ إِذَا كَتَبَ أَنْ يَبْدَأَ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

از حقوق قلم بر کسی که آن را برای نوشتن در دست می گیرد این است که با بسم الله الرحمن الرحيم آغاز کند.

مستدرک الوسائل ج ۸، ص ۴۳۴، ح ۹۹۱۸

نماز جمعه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اعلموا أنَّ اللَّهَ -تعالى- قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمْ الْجُمُعَةَ فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي وَ بَعْدَ مَمَاتِي وَ لَهُمْ إِمَامٌ عَادِلٌ اسْتِخْفَافًا بِهَا وَ جُحُودًا لَهَا فَلَا جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَ لَا- بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ الْآلَا- وَ لَا- صِيْلَاهُ لَهُ الْآلَا- وَ لَا- زَكَاهُ لَهُ الْآلَا وَ لَا حَيْجٌ لَهُ الْآلَا وَ لَا صَوْمٌ لَهُ الْآلَا وَ لَا بَرَكَهَ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی

و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادل دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الإیمانُ إِلَى الْجُمُعَةِ زیارة و جمال.

حضور در نماز جمعه هم زیارت است و هم زیبایی. نوادر(راوندی) ص ۲۴

نماز شب

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةُ الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَيْدِي وَ كَرَاهِيَةُ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلْمَاخٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضد دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

صَلَاةُ اللَّيْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُطَيِّبُ الرِّيحَ وَ تَدْرُ الرِّزْقَ وَ تَقْضِي الدَّيْنَ وَ تَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَ تَجْلُو الْبَصَرَ؛

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوش بو می کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص ۴۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

سَهْرُ اللَّيْلِ فِي طَاعَةِ اللَّهِ رَيْعُ الْأَوْلِيَاءِ وَ رَوْضَةُ السُّعَدَاءِ

شب بیداری در طاعت خدا، بهار اولیا و بوستان نیک بختان است.

تصنیف غررالحکم ودرر الکلم ص ۳۱۹، ح ۷۳۸۱

رستگاری

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ص: ۲۰۸

لرَّوْحُ وَ الرِّاحَةُ وَ الفَلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ البرَّكَهُ وَ العَفْوُ وَ العَافِيَةُ وَ المُعَافَاةُ وَ البُشْرَى وَ النَّصْرَةُ وَ الرِّضَا وَ القُرْبُ وَ القَرَابَةُ وَ النَّصْرُ وَ الظَّفَرُ وَ التَّمَكِينُ وَ الشَّرُّورُ وَ المَحَبَّةُ مِنَ اللّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَلَى مَنْ أَحَبَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) وَ الوَالَةَ وَ ائْتَمَّ بِهِ وَ أَقَرَّ بِفَضْلِهِ وَ

تَوَلَّى الأَوْصِيَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَ حَقَّ عَلَيَّ أَنْ أُدْخِلَهُمْ فِي شَفَاعَتِي وَ حَقَّ عَلَى رَبِّي أَنْ يَسْتَجِيبَ لِي فِيهِمْ وَ هُمْ أَتْبَاعِي وَ مَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامان پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۹۲، ح ۵۲ {شبهه این حدیث در محاسن ص ۱۵۲، ح ۷۴}

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

ثَلَاثٌ فِيهِنَّ النَّجَاةُ: لُزُومُ الْحَقِّ وَ تَجَنُّبُ الْبَاطِلِ وَ رُكُوبُ الْجِدِّ؛

نجات و رستگاری در سه چیز است: پایبندی به حق، دوری از باطل و سوار شدن بر مرکب جدیت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۹، ح ۹۷۳

حدیث (۳) امام حسین علیه السلام:

لَا أَفْلَحَ قَوْمٌ اسْتَرَوْا

ص: ۲۰۹

رستگ-ار نمی شوند م-ردم-ی که خشن-ودی مخل-وق را در مق-ابل غضب خ-الق خریدن-د.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۴۴، ص ۳۸۳

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ صَاحِبَ الدِّينِ فَكَّرَ ف-ع-ل-تُهُ السَّكِينَةُ وَ اسْت-كان ف-تَوَاضَعَ وَقَبِعَ فَاسْتَعْنَى وَ رَضِيَ بِمَا أُعْطِيَ وَ انْفَرَدَ فَكَفَى الْأَخْوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرًّا وَ خَلَعَ الدُّنْيَا فَتَحَامَى الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسِيْدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّةُ وَ لَمْ يُخْفِ النَّاسَ ف-ل-م-يَخْفُهُمْ وَ لَمْ يُذْنِبِ إِلَيْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ فَفَازَ وَ اسْتَكْمَلَ الْفُضْلَ وَ ابْصَرَ الْعَافِيَةَ فَأَمِنَ النَّدَامَةَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است. مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا بَلَغَ الرَّجُلُ أَرْبَعِينَ سَنَةً وَ لَمْ يَغْلِبْ خَيْرُهُ شَرَّهُ قَبَلَ الشَّيْطَانُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَ قَالَ: هَذَا وَجْهٌ لَا يُفْلِحُ؛

هرگاه انسان چهل ساله شود و خوبیش بیشتر از بدیش نشود، شیطان بر پیشانی او بوسه می زند و می گوید: این چهره

ص: ۲۱۰

ای است که روی رستگاری را نمی بیند.

مشکاه الأنوار ص ۱۶۹

اطاعت و پیروی از خدا

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام:

مَنْ اتَّقَى اللَّهَ - يُتَّقَى وَ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ - يُطَاعُ؛

هر کس حریم خدا را حفظ کند، حرمتش حفظ می شود و هر کس خدا را اطاعت کند، اطاعت می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۱۳۸، ح ۳

حدیث (۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

أَفْضَلَ الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَ الْبُغْضُ فِي اللَّهِ

برترین اعمال دوست داشتن در راه خدا و دشمنی در راه اوست.

مستدرک الوسائل ج ۱۲ ص ۲۲۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

مَنْ صَبَرَ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ عَوَّضَهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ خَيْرًا مِمَّا صَبَرَ عَلَيْهِ.

هر که بر طاعت خدا شکیبا باشد، خداوند سبحان بهتر از آنچه صبر کرده به او می دهد.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم ج ۵، ص ۳۳۱، ۸۶۱۱

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام:

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى نَبِيِّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ إِذَا أُطِعْتُ رَضِيْتُ وَ إِذَا رَضِيْتُ بَارَكْتُ وَ لَيْسَ لِبِرْكَتِي نَهَائِيَّةٌ وَ إِذَا عُصِيْتُ غَضِبْتُ وَ إِذَا غَضِبْتُ لَعْنْتُ وَ لَعْنَتِي تَبْلُغُ السَّابِعَ مِنَ الْوَرَى.

خدای عزوجل به یکی از پیغمبران وحی فرستاد که چون اطاعت شوم، خورسند گردم، برکت دهم و برای برکت من پایانی نیست. و هر گاه عصیان شوم، به خشم آیم و چون به خشم آیم لعنت کنم و لعنت من به هفت پشت برسد.

عمل صالح

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام:

لا تدعوا العمل الصالح و الاجتهاد فی العبادہ اتکالا علی حب آل محمد (ع) و لا تدعوا حب آل محمد (ع) و التسلیم لأمرهم اتکالا علی العبادہ فإنه لا یقبل أحدهما دون الآخر

مبادا اعمال نیک را به اتکای دوستی آل محمد (ص) رها کنید، مبادا دوستی

ص: ۲۱۱

آل محمد (ص) را به اتکای اعمال صالح از دست بدهید، زیرا هیچ کدام از ای-ن دو، به تنهایی پذیرفته نمی شود.

فقه الرضا ص ۳۳۹ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۴۷ و ۳۴۸

حدیث (۲) پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله):

فَوْقَ كُلِّ ذِي بَرٍّ بَرٌّ حَتَّى يُقْتَلَ الرَّجُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِذَا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَيْسَ فَوْقَهُ بَرٌّ

برتر از هر کار نیکی، کاری هست تا جاییکه مرد در راه خدا کشته شود، پس چون در راه خدا کشته شد برتر از آن کاری وجود ندارد

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۸، ح ۴

حدیث (۳) امام باقر (علیه السلام):

مَنْ عَمِلَ بِمَا يَعْلَمُ عَلَّمَهُ اللَّهُ مَا لَمْ يَعْلَمْ.

آنکه به دانسته هایش عمل کند خدا آنچه نمی داند را به او یاد می دهد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۸۹، ح ۴۴

حدیث (۴) امام صادق (علیه السلام):

لَا يَتِمُّ الْمَعْرُوفُ إِلَّا بِثَلَاثٍ: تَعْجِيلِهِ وَ تَصْغِيرِهِ وَ تَسْتِيرِهِ.

کار نیک کامل نمی شود مگر به سه چیز: شتاب در انجام دادن، کوچک شمردن و پنهان داشتن آن.

خصائص الائمة ص ۱۰۰

حدیث (۵) امام صادق (علیه السلام):

الْعَامِلُ عَلَى غَيْرِ بَصِيرَةٍ كَالسَّائِرِ عَلَى غَيْرِ الطَّرِيقِ لَا يَزِيدُهُ سُرْعَةُ السَّيْرِ إِلَّا بُعْدًا.

آن کس که بدون بصیرت حرکت می کند مانند کسی است که بیراهه می رود و تند رفتنش جز به دور شدن از راه نمی انجامد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۴۳

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَكَانَ مِنْ قَرْنِهِ إِلَى قَدَمِهِ ذُنُوبًا بَدَّلَهَا اللَّهُ حَسَنَاتٍ الصَّدْقُ وَالْحَيَاءُ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَالشُّكْرُ

اگر کسی دارای چهار خصلت باشد هر چند از سر تا قدمش را گناه فرا گرفته باشد خداوند آن گناهان را

به نیکی تبدیل می کند: راستگویی، شرم و حیا، نیک خلقی، روحیه شکرگزاری.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۷

استغفار

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

إِذَا أَكْثَرَ الْعَبْدُ مِنَ اسْتِغْفَارِ رُفِعَتْ صَحِيفَتُهُ وَ هِيَ تَتَلَاأُ

هر گاه بنده فراوان استغفار کند، نامه عملش در حالی بالا رود که می درخشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۰۴، ح ۲

رابطه خدا با مردم

توفیق

حدیث (۱) امام کاظم علیه السلام:

مُشَاوَرَةُ الْعَاقِلِ النَّاصِحِ يُمْنٌ وَ بَرَكَهٌ وَ رُشْدٌ وَ تَوْفِيقٌ مِنَ اللَّهِ؛

مشورت با عاقل خیرخواه، خجستگی، برکت، رشد و توفیقی از سوی خداست.

تحف العقول ص ۳۹۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ حَسُنَتْ نَيْتُهُ أَمَدَّهُ التَّوْفِيقُ؛

هر کس نیتش خوب باشد، توفیق یاریش خواهد نمود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۶۰۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

التَّوْفِيقُ مِنَ السَّعَادَةِ وَ الْخِذْلَانُ مِنَ الشَّقَاوَةِ؛

توفیق [انجام کار نیک] از خوشبختی و بی توفیقی از بدبختی است.

رضای خدا

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

يَا عَلِيُّ الْعَقْلُ مَا اكْتَسَبْتُ بِهِ الْجَنَّةَ وَ طَلَبَ بِهِ رِضَا الرَّحْمَنِ

ای علی! عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۶۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّلَاةُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ فِيهَا مَرْضَاةُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ الْأَنْبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّي حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ هُدًى وَ إِيمَانٌ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ ...

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است...

خصال ص ۵۲۲، ح ۱۱

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةٌ

ص: ۲۱۳

الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَضْيَالُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَةُ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلْمَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضد دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۱

حدیث (۴) امام حسن مجتبی علیه السلام :

أَنَا الضَّامِنُ لِمَنْ لَمْ يَهْجُسْ فِي قَلْبِهِ إِلَّا الرِّضَا أَنْ يَدْعُو اللَّهَ فَيَسْتَجَابَ لَهُ.

کسی که در دلش هوایی جز خشنودی خدا خطور نکند، من ضمانت می کنم که خداوند دعایش را مستجاب کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۲، ح ۱۱

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام:

مَنْ رَضِيَ عَنِ اللَّهِ تَعَالَى بِالْقَلِيلِ مِنَ الرِّزْقِ رَضِيَ اللَّهُ مِنْهُ بِالْقَلِيلِ مِنَ الْعَمَلِ؛

هر کس-س به رزق و روزی کم از خدا راضی باشد، خداوند از عمل کم او راضی خواهد بود.

بح-ارالان-وار (ط-الاسلامیه) ج ۷۵، ص ۳۵۶، ۳۵۷

حدیث (۶) امام حسین علیه السلام:

لَا أَفْلَحَ قَوْمٌ اشْتَرَوْا مَرْضَاهُ الْمَخْلُوقِ بِسَخَطِ الْخَالِقِ

رستگک-ار نمی شوند م-ر دم-ی که خشن-ودی مخل-وق را در مق-ابل غضب خ-الق خریدن-د.

بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۴۴، ص ۳۸۳

حدیث (۷) امام حسین علیه السلام:

مَنْ طَلَبَ رِضَى النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَّهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ؛

کسی که برای جلب رضایت و خوشنودی مردم، موجب خشم و غضب خداوند شود، خداوند او را به مردم وا می گذارد.

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ وَرِضَاءَهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ، وَمِنْ شِقْوَةِ ابْنِ آدَمَ تَرَكُهُ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ وَسَخَطُهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ؛

از خوشبختی انسان درخواست خیر از

ص: ۲۱۴

خداوند و خشنودی به خواست اوست و از بدبختی انسان است که از خدا درخواست خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول ص ۵۵

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ التَّمَسَّ رِضَى اللَّهِ بِسَخِطِ النَّاسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَرْضَى اللَّهُ عَنْهُ وَ مِنَ التَّمَسَّ رِضَى النَّاسِ بِسَخِطِ اللَّهِ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
أَسَخَطَ عَلَيْهِ النَّاسَ؛

هر کس رضای خدا به خشم مردم جوید، خداوند از او خشنود شود و مردم را از او خشنود کند و هر کس رضای مردم را به خشم خدا جوید، خداوند بر او خشم گیرد و مردم را از او خشمگین کند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۹، ح ۲۷۸۳

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: مَا تَحَبَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِأَحَبِّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ؛

خداوند می فرماید: بنده من با هیچ کاری پسندیده تر از انجام آن چه که بر او فرض کردم، محبوب من نمی شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۸۲، ح ۵

حدیث (۱۱) پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله :

أَسْبَغِ الْوُضُوءَ تَمَرَّ عَلَى الصِّرَاطِ مَرَّ السَّحَابِ أَفْشِ السَّلَامَ يَكْثُرُ خَيْرٌ بَيْتِكَ أَكْثَرُ مِنْ صَدَقَةِ السَّرِّ فَإِنَّهَا تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ.

وضو را کامل بگیر تا همچون ابر از صراط عبور کنی، با صدای آشکار سلام کن تا خیر و برکت خانه ات افزون شود و زیاد صدقه ی پنهانی بده که این کار خشم پروردگار را فرو می نشاند.

وسائل الشیعه ج ۱، ص ۴۸۹، ح ۱۲۹۳

رحمت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنِّي لَمْ أَبْعَثْ لَعَانًا وَ إِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً؛

من پیامبر نشده ام که لعن و نفرین کنم، بلکه مبعوث شده ام تا مایه رحمت باشم.

دلائل الصدق لنهج الحق ج ٤، ص ١٥٠

حديث (٢) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا نَظَرَ إِلَى امْرَأَتِهِ

ص: ٢١٥

وَنظَرَتْ إِلَيْهِ نَظْرَ اللَّهِ تَعَالَى إِلَيْهِمَا نَظْرَ الرَّحْمَةِ؛

وقتی مردی به همسر خود نگاه کند و همسرش به او نگاه کند خداوند ب دیده رحمت به آنان نگاه می کند.

نهج الفصاحه ص ۲۷۸ ، ح ۶۲۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اغْتَنِمُوا الدُّعَاءَ عِنْدَ الرَّقَّةِ فَإِنَّهَا رَحْمَةٌ؛

دعا کردن را در هنگام رقت قلب غنیمت شمرد، که رقت قلب، رحمت است.

نهج الفصاحه ص ۲۲۶ ، ح ۳۷۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۴۷، ح ۱۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَبْلَغُ مَا تَسْتَدِرُّ بِهِ الرَّحْمَةَ أَنْ تُضْمِرَ لِجَمِيعِ النَّاسِ الرَّحْمَةَ؛

مؤثرترین وسیله جلب رحمت خدا این است که خیرخواه همه مردم باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۰، ح ۱۰۳۴۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ما جلس قوم فی مجلس من مساجد الله یتلون کتاب الله یتدارسونه بینهم الا نزلت علیهم السکینه و غشیتهم الرحمة و حففتهم الملائکه و ذکرهم الله فیمن عنده؛

هیچ جلسه قرآنی برای تلاوت و درس در مجلسی از مساجد خدا برقرار نشد، مگر این که آرامش بر آنان نازل شد و رحمت دربرشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در میان کسانی که در نزدش هستند، از آنان یاد کرد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ح ۳۷۸۸، ج ۳، ص ۳۶۳

حدیث (۶) امام صادق (ع) :

ارج الله رجاء لا یجزئک علی معاصیه و خف الله خوفا لا یؤیسک من رحمته.

به خداوند امیدوار باش، امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرأت نبخشد و از او بیم داشته باش، بیمی که تو را از رحمتش ناامید نگرداند

امالی (صدوق) ص ۱۴ ، ح ۵ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۷ ص ۳۸۴

خدا کسی را دوست دارد که ...

حدیث (۱) امام محمدباقر (ع):

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ

ص: ۲۱۶

يُحِبُّ الْمُدَاعِبَ فِي الْجَمَاعَةِ بِلا رَفْتٍ؛

خداوند عز و جل کسی را که در میان جمع ، بدون ناسزاگویی شوخی کند، دوست دارد . کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۶۶۳ ، ح ۴

حدیث (۲) رسول اکرم (ص):

إِنَّ أَحَبَّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَيَّ اللَّهُ أَنْصَحُهُمْ لِعِبَادِهِ؛

محبوب ترین بندگان خدا نزد وی کسی است که با بندگان او دلسوزتر و مهربانتر باشد. نهج الفصاحه ص ۲۶۹ ، ح ۵۷۸

دیگر

مسجد سهله

حدیث (۱) امام سجّاد علیه السلام:

مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدِ السَّهْلَةِ رَكَعَتَيْنِ زَادَ اللَّهُ فِي عُمُرِهِ سَنَتَيْنِ

هر کس در مسجد سهله دو رکعت نماز بخواند، خداوند، دو سال بر عمر او می افزاید.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۳ ، ص ۴۱۷ ، ح ۳۹۰۶

جمعه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّمَ أَظْفَارَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَزِيدُ فِي عُمُرِهِ وَ مَالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۲۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

خُذْ مِنْ شَارِبِ كَكٍ وَ أَظْفَارِكَ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فَإِنَّ لَمْ يَكُنْ فِيهَا شَيْءٌ فَحُكَّهَا لَا يُصِيبُكَ جُنُونٌ وَ لَا جُذَامٌ وَ لَا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، اندکی از سیبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۳

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام :

الْخَيْرُ وَالشَّرُّ يُضَاعَفُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ؛

خوبی و بدی در روز جمعه چند برابر (حساب) می شود.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۴۳

عید غدیر

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ يَوْمَ الْغَدِيرِ فِي السَّمَاءِ أَشْهَرُ مِنْهُ فِي الْأَرْضِ؛

روز غدیر در آسمان مشهورتر از زمین است.

تهذیب الأحكام (تحقیق خراسان) ج ۶، ص ۲۴، ح ۵۲

فرشتگان

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

ص: ۲۱۷

بَيْتُ الْغِنَاءِ بَيْتٌ لَا تُؤْمَنُ فِيهِ الْفَجِيعَةُ وَلَا تُجَابُ فِيهِ الدَّعْوَةُ وَلَا تُدْخِلُهُ الْمَلَائِكَةُ

خانه ای که در آن غنا (آوازه خوانی - موسیقی و سایر مظاهر غنا) باشد ، از مصیبت دردناک ناگهانی در امان نیست و دعا در آن خانه مستجاب نمی گردد و فرشتگان در آن منزل داخل نمی شود.

دعائم الاسلام ج ۲ ، ص ۲۰۸ ، ح ۷۶۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ بَيْتَهُ فَلْيَسَلِّمْ، فَإِنَّهُ يُنَزَّلُ الْبَرَكَهَ وَ تُؤْنَسُ الْمَلَائِكَةُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج ۲ ، ص ۵۸۳ ، ح ۲۳

ماه رمضان

۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ شَهْرٌ يُضَاعَفُ اللَّهُ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَيَمْحُو فِيهِ السَّيِّئَاتِ وَ هُوَ شَهْرُ الْبَرَكَهَ؛

ماه رمضان، ماه خداست و آن ماهی است که خداوند در آن حسنات را می افزاید و گناهان را پاک می کند و آن ماه برکت است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۳۴۰ - فضایل الا شهر الثلاثة ص ۹۵

۲- امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَ وَصَلَهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ

هر کس سه روز آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و به روزه ماه رمضان وصل کند خداوند ثواب روزه دو ماه پی در پی را برایش محسوب می کند.

من لا يحضره الفقيه ج ۲ ، ص ۹۴ ، ح ۱۸۲۹ - امالی (صدوق) ص ۶۷۰

۳- امام صادق علیه السلام :

من افطر یوما من شهر رمضان خرج روح الايمان منه؛

هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ایمان از او جدا می شود

من لا يحضره

ص: ۲۱۸

۴- امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر رسول الله و رجب شهری؛
رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج ۴، ص ۱۴

۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

هُوَ شَهْرٌ أَوْلُهُ رَحْمَةٌ وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ وَ آخِرُهُ الْإِجَابَةُ وَالْعِتْقُ مِنَ النَّارِ

رمضان ماهی است که ابتدایش رحمت است و میانه اش مغفرت و پایانش اجابت و آزادی از آتش جهنم.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۷ {شبهه این حدیث در بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۲}

۶- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ تَفْتَحُ فِي أَوَّلِ لَيْلِهِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ لَا تُغْلَقُ إِلَّا آخِرَ لَيْلِهِ مِنْهُ

درهای آسمان در اولین شب ماه رمضان گشوده می شود و تا آخرین شب آن بسته نخواهد شد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۴

۷- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لَوْ يَعْلَمُ الْعَبْدُ مَا فِي رَمَضَانَ لَوَدَّ أَنْ يَكُونَ رَمَضَانَ السَّنَةَ

اگر بنده «خدا» می دانست که در ماه رمضان چیست [چه برکتی وجود دارد] دوست می داشت که تمام سال، رمضان باشد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۶، ح ۱۲

۸- امام رضا علیه السلام :

مَنْ قَرَأَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ كَانَ كَمَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ

هر کس ماه رمضان یک آیه از کتاب خدا را قرائت کند مثل اینست که در ماه های دیگر تمام قرآن را بخواند.

فضائل الأشهر الثلاثة ص ۹۷ ، ح ۸۲ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۱

۹- امام صادق علیه السلام :

رَأْسُ السَّنَةِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

ص: ۲۱۹

يُكْتَبُ فِيهَا مَا يَكُونُ مِنَ السَّنَةِ إِلَى السَّنَةِ.

آغاز سال (حساب اعمال) شب قدر است. در آن شب برنامه سال آینده نوشته می شود.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۴، ص ۳۳۲

۱۰- امام صادق علیه السلام :

كَيْفَ تَكُونُ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرًا مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ قَالَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ لَيْسَ فِيهَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

چگونه شب قدر از هزار ماه بهتر است؟

حضرت فرمود: کار نیک در آن شب از کار در هزار ماه که در آنها شب قدر نباشد بهتر است.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۵۸، ح ۲۰۲۵

۱۱- امام صادق علیه السلام :

التقدير في ليله تسعه عشر و الابرام في ليله احدى و عشرين و الامضاء في ليله ثلاث و عشرين؛

برآورد اعمال در شب نوزدهم انجام می گیرد و تصویب آن در شب بیست و یکم و تنفیذ آن در شب بیست و سوم.

وسایل الشیعه ج ۱۰، ص ۳۵۴، ح ۱۳۵۹۱

۱۲- فضل بن یسار

كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ إِحْدَى وَ عَشْرِينَ وَ لَيْلَةُ ثَلَاثٍ وَ عَشْرِينَ أَخَذَ فِي الدُّعَاءِ حَتَّى يَزُولَ اللَّيْلُ فَإِذَا زَالَ اللَّيْلُ صَلَّى

امام باقر علیه السلام در شب بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان مشغول دعا می شد تا شب بسر آید و آنگاه که شب به پایان می رسید نماز صبح را می خواند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۵۵

۱۳- امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءَ الرَّكَاهِ يَعْنِي الْفِطْرَةَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ لِأَنَّهُ مِنْ صَامٍ وَ لَمْ يُؤَدِّ الرَّكَاهَ فَلَا صَوْمَ لَهُ

تكميل

ص: ۲۲۰

روزه به پرداخت زکاه یعنی فطره است، همچنان که صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) کمال نماز است همانند کسی که روزه بگیرد و زکات نپردازد برایش روزه ای نیست

من لا یحضره الفقیه ج ۲، ص ۱۸۳، ح ۲۰۸۵

۱۴- امام محمد باقر علیه السلام :

لکل شیء ربيع و ربيع القرآن شهر رمضان؛

هر چیز بهاری دارد و بهار قرآن ماه رمضان است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۳۰، ح ۱۰

۱۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

أَكثَرُوا فِيهِ مِنْ تَلَاوَةِ الْقُرْآنِ

در ماه [رمضان] قرآن را بسیار تلاوت کنید.

فضائل الأشهر الثلاثة ص ۹۵

۱۶- امام صادق علیه السلام :

إِطَارُكَ فِي مَنْزِلِ أَخِيكَ الْمُسْلِمِ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِكَ سَبْعِينَ ضِعْفًا.

افطار کردن در منزل برادر مسلمان، برتر از هفتاد روز روزه تو است.

محاسن ص ۴۱۱، ح ۱۴۵

۱۷- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّائِمُ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُ.

دعای روزه دار رد نمی شود.

نهج الفصاحه ص ۵۴۷، ح ۱۸۵۶

۱۸- امام صادق علیه السلام :

الطَّيْبُ تُحَفَّهُ الصَّائِمُ.

بوی خوش، تحفه روزه دار است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۱۳

۱۹- امام موسی کاظم علیه السلام :

فَطْرُكَ أَخَاكَ الصَّائِمِ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِكَ.

افطاری دادن به برادر روزه دارت از روزه ات بهتر است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۸، ح ۲ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۴، ص ۲۰۱، ح ۵۸۰

۲۰- امام صادق علیه السلام :

قَلْبُ شَهْرِ رَمَضَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ.

شب قدر، قلب ماه رمضان است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۶ - من لایحضره الفقیه ج ۲، ص ۹۹، ح ۱۸۴۳

۲۱- امام صادق علیه السلام :

مَنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ إِلَى مِثْلِهِ مِنْ قَابِلٍ إِلَّا أَنْ يَشْهَدَ عَرَفَةَ

کسی که در ماه رمضان آمرزیده نشود، تا رمضان آینده آمرزیده

ص: ۲۲۱

نگردد، مگر آن که در عرفه حاضر شود.

دعائم الاسلام ج ۱، ص ۲۶۹

۲۲- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إِذَا اسْتَهَلَّ رَمَضَانَ غُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ، وَفُتِحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَصُفِّدَتِ الشَّيْطَانُ

چون لیل ماه رمضان پدید آید، در لای دوزخ بسته گردد و در لای بهشت گشوده شود و شیاطین به زنجیر کشیده شوند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۸، ح ۱۴

۲۳- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

قَدْ وَكَّلَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيْدٍ سَبْعَةَ مِنْ مَلَائِكَتِهِ فَلَيْسَ بِمَحْلُولٍ حَتَّى يَنْقُضِيَ شَهْرَكُمْ هَذَا

خداوند بر هر شیطان سرکشی هفت تن از فرشتگان خود را گمارده است که تا پایان این ماه همچنان در بند آن می باشد.

وسایل الشیعه ج ۱۰، ص ۳۰۴، ح ۱۳۴۷۷

۲۴- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ

هر که ماه رمضان را دریابد و آمرزیده نشود، خداوند او را (از رحمت خود) دور گرداند.

فضائل الأشهر الثلاثة ص ۵۴

۲۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

فَمَنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي رَمَضَانَ فَبِئْسَ شَهْرٌ يُغْفَرُ لَهُ كَسَى كَسَى فِي رَمَضَانَ آمْرَزِيْدَةٌ نَشُوْدُ، دَر كَدَام مَاه آمْرَزِيْدَةٌ خَوَالِد شَد؟

امالی (صدوق) ص ۵۳ - ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۷۲

ماه شعبان

۱- امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَصَلَّاهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ

هر کس سه روز آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و به روزه ماه رمضان وصل کند خداوند ثواب روزه دو ماه پی در پی را برایش محسوب می کند.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۹۴، ح ۱۸۲۹ - امالی (صدوق) ص ۶۷۰

۲- امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر

ص: ۲۲۲

رسول الله و رجب شهری؛

رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج ۴، ص ۱۴

۳- امام رضا علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنْ لَمْ تَكُنْ غَفَرْتَ لَنَا فِيمَا مَضَى مِنْ شَعْبَانَ فَاغْفِرْ لَنَا فِيمَا بَقِيَ مِنْهُ

خدایا اگر ما را در روزهایی که از ماه شعبان گذشت نبخشیدی پس ما را در باقیمانده آن بیامرز {این دعا سفارش شده است در روزهای پایانی ماه شعبان زیاد خوانده شود}

وسایل الشیعه ج ۱۰، ص ۳۰۱، ح ۱۳۴۷۱

۴- امام علی علیه السلام :

صَوْمُ شَعْبَانَ يَذْهَبُ بِوَسْوَاسِ الصَّدْرِ وَ بَلَابِلِ الْقَلْبِ.

روزه ماه شعبان، وسواس دل و پریشانی های جان را از بین می برد.

تحف العقول ص ۱۰۲ - خصال ص ۶۱۲

۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

شَعْبَانُ شَهْرِي... فَمَنْ صَامَ شَهْرِي كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

شعبان ماه من است. هر که ماه مرا روزه بدارد، روز قیامت شفیع او خواهم بود.

فضائل الاشهر الثلاثة ص ۶۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۴، ص ۸۳، ح ۵۴

ماه رجب

۱- امام موسی کاظم علیه السلام :

رجب نهر فی الجنة اشد بیاضا من اللبن و احلی من العسل فمن صام یوما من رجب سقاه الله من ذلك النهر.

رجب نام نهری است در بهشت از شیر سفیدتر و از عسل شیرین تر هرکس یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند از آن

نهر به او می نوشاند.

من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۹۲، ح ۱۸۲۱

۲- امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر رسول الله و رجب شهری
رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج ۴،

ص: ۲۲۳

شیطان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا وُضِعَتْ الْمَائِدَةُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَةُ أَلْمَافٍ مَلَكَ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ بَارَكَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فِي طَعَامِكُمْ ثُمَّ يَقُولُونَ لِلشَّيْطَانِ اخْرُجْ يَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَكَ عَلَيْهِمْ

هرگاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم الله» فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلط نداری».

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۹۲، ح ۱

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاهُ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةُ الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَيْدِي وَ كَرَاهِيَةُ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضد دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۱

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا يُطَوَّلَنَّ أَحَدُكُمْ شَارِبُهُ وَ لَا عَانَتُهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطِيهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَّخِذُهَا مَخَابِي يَسْتَتِرُ بِهَا

کسی از شما موهای سیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را بلند نکند؛ چرا که شیطان (میکروب) این نقاط را پناهگاه خود قرار داده، و زیر موها پنهان می شود.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۱۹ {شبهه این حدیث در وسایل الشیعه ج ۲، ص ۱۱۵، ح ۱۶۵۵}

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

إِنَّمَا قُصَّ الْأَطْفَارُ لِأَنَّهَا مَقْبِلُ الشَّيْطَانِ وَ مِنْهُ يَكُونُ النَّسِيَانُ.

کوتاه کردن ناخن، از آن رو لازم است که

ص: ۲۲۴

پناهگاه شیطان است و فراموشی می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۶

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا تُبَيِّتُوا الْقَمَامَةَ فِي بُيُوتِكُمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَارًا، فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّيْطَانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۵، ح ۴۹۶۸ - امالی (صدوق) ص ۴۲۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لِيُبَالِغَ أَحَدُكُمْ فِي الْمَضْمَضَةِ وَالِاسْتِنْشَاقِ فَإِنَّهُ غُفْرَانٌ لَكُمْ وَ مَنْفَرَةٌ لِلشَّيْطَانِ

سزاوار است هر یک از شما در دهان و بینی زیاد آب بچرخاند، چرا که این کار، مایه آمرزش شما و گریز شیطان است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۹

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بَيْتُ الشَّيَاطِينِ مِنْ بُيُوتِكُمْ بَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۳۲، ح ۱۱

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِي حَدَاثِهِ سَنَهُ إِلَّا عَجَّ شَيْطَانُهُ يَا وَيْلَهُ يَا وَيْلَهُ عَصَمَ مِنِّي ثُلْثِي دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِي الثُّلْثِ الْبَاقِي

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند، شیطان فریاد بر می آورد که: وای بر من، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من، مصون نگه داشت. پس بنده باید برای حفظ یک سوم باقی مانده دینش، تقوای الهی پیشه سازد.

نوادر(راوندی) ص ۱۲

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا هُوَ اللَّهُ وَالشَّيْطَانُ وَالْحَقُّ وَالْبَاطِلُ وَالْهُدَى وَالضَّلَالَةُ وَالرُّشْدُ وَالْغَيُّ وَالْعَاجِلُ وَالْآجِلُ وَالْعَاقِبَةُ وَالْحَسَنَاتُ وَالسَّيِّئَاتُ فَمَا كَانَ مِنْ حَسَنَاتٍ فَلِلَّهِ وَمَا كَانَ مِنْ سَيِّئَاتٍ فَلِلشَّيْطَانِ لَعَنَهُ

ص: ٢٢٥

ای مردم! جز این نیست که خداست و شیطان، حق است و باطل، هدایت است و ضلالت، رشد است و گمراهی، دنیا است و آخرت، خوبی هاست و بدی ها. هر چه خوبی است از آن خداست و هر چه بدی است از آن شیطان ملعون است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۶، ح ۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

يَقُولُ إِبْلِيسُ لِحُجُودِهِ أَلْقُوا بَيْنَهُمُ الْحَسَدَ وَ الْبَغْيَ فَإِنَّهُمَا يَعْدِلَانِ عِنْدَ اللَّهِ الشُّرَكَ

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۷، ح ۲

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ مِنَ النَّارِ وَإِنَّمَا تُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ؛

خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با آب خاموش می شود، پس هرگاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

نهج الفصاحه ص ۲۸۶، ح ۶۶۰

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

زَيِّنُوا مَوَائِدَكُمْ بِالْبَقْلِ؛ فَإِنَّهَا مَطْرَدَةٌ لِلشَّيَاطِينِ مَعَ التَّسْمِيَةِ؛

سفره هایتان را با سبزی، زینت دهید؛ زیرا سبزی با بسم الله الرحمن الرحيم، شیطان را طرد می کند.

طب النبى ص ۳۰ - بحار الانوار (ط-بيروت) ج ۵۹، ص ۳۰۰

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ وَ لَمْ يُسَمِّ كَانَ لِلشَّيْطَانِ فِي وَضُوئِهِ شِرْكٌ وَ إِنْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ أَوْ لَبَسَ وَ كُلُّ شَيْءٍ عَصِيْبَةٌ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يُسَمَّى عَلَيْهِ فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ كَانَ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ شِرْكٌ

هر گاه یکی از شما وضو بگیرد و بسم الله الرحمن الرحيم نگوید. شیطان در آن شریک است و اگر غذا بخورد و آب بنوشد

يا لباس

ص: ٢٢٦

بپوشد و هر کاری که باید نام خدا را بر آن جاری سازد، انجام دهد و چنین نکند، شیطان در آن شریک است.

محاسن ج ۲، ص ۴۳۰، ح ۲۵۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

أَكَلُ الرَّبَا لَا يَخْرُجُ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَتَحَبَّطَهُ الشَّيْطَانُ؛

ربا خوار از دنیا نرود، تا آن که شیطان دیوانه اش کند.

بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۲۰، ح ۳۰

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

عَلَى لِسَانِ الْمُؤْمِنِ نُورٌ يَسْطَعُ وَعَلَى لِسَانِ الْمُنَافِقِ شَيْطَانٌ يَنْطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری است و درخشان و بر زبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۸۰، ح ۲۱۸

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا بَلَغَ الرَّجُلُ أَرْبَعِينَ سَنَةً وَ لَمْ يَغْلِبْ خَيْرُهُ شَرَّهُ قَبَلَ الشَّيْطَانُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَقَالَ: هَذَا وَجْهٌ لَا يُفْلِحُ؛

هرگاه انسان چهل ساله شود و خوبیش بیشتر از بدیش نشود، شیطان بر پیشانی او بوسه می زند و می گوید: این چهره ای است که روی رستگاری را نمی بیند.

مشکاه الأنوار ص ۱۶۹

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَطْمَعُ فِي عَالِمِ بَعْضِ أَدَبٍ أَكْثَرَ مِنْ طَمَعِهِ فِي عَالِمِ بَأَدَبٍ فَتَأَدَّبُوا وَإِلَّا فَانْتَمَّ أَغْرَابُ

شیطان، در عالم بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالم برخوردار از ادب. پس ادب داشته باشید و گرنه شما، بیابانی (فاقد تمدن) هستید.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۹۶

حدیث (۱۹) پیامبر صلی لله علیه و آله :

إِذَا اسْتَحَقَّتْ وَلَمَّا يَهُ اللَّهُ وَ السَّعَادَةُ حِيَاءَ الْأَجَلِ بَيْنَ الْعَيْنَيْنِ وَ ذَهَبَ الْأَمَلُ وَرَاءَ الظَّهْرِ وَ إِذَا اسْتَحَقَّتْ وَلَيَهُ الشَّيْطَانِ وَ الشَّقَاوَةُ جَاءَ
الْأَمَلُ بَيْنَ الْعَيْنَيْنِ وَ ذَهَبَ الْأَجَلُ وَرَاءَ الظَّهْرِ

هرگاه کسی مستحق دوستی خداوند و خوشبختی باشد، مرگ

ص: ۲۲۷

در برابر چشمان او می آید و آرزو پشت سرش می رود و هرگاه مستحق دوستی شیطان و بدبختی باشد، آرزو پیش چشم او، و مرگ پشت سرش قرار می گیرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۵۸، ح ۲۷

حدیث (۲۰) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ألا- أخبركم بشيء إن أنتم فعلتموه تباعد الشيطان منكم كما تباعد المشرق من المغرب؟ قالوا: بلى يا رسول الله، قال: الصوم يسود وجهه، و الصدقة تكسر ظهره، و الحب في الله و الموازرة على العمل الصالح يقطع دابره، و الاستغفار يقطع و تينه

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاهرگش را می زند.

منهاج البراعه (خویی) ج ۷، ص ۴۲۶

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

الصَّلَاةُ حِصْنٌ مِنْ سَطَوَاتِ الشَّيْطَانِ؛

نماز قلعه و دژ محکمی است که نماز گزار را از حملات شیطان نگاه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۷۵، ح ۳۳۴۳

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام :

إِذَا رَأَيْتُمُ الْعَبْدَ مُتَفَقِّدًا لِذُنُوبِ النَّاسِ نَاسِيًا لِذُنُوبِهِ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ قَدْ مُكِرَ بِهِ

هرگاه دیدید که بنده ای گناهان مردمان را جستجو می کند و گناهان خویش را فراموش کرده است بدانید که او فریب شیطان را خورده است.

وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۲۹۲، ح ۲۰۵۴۶

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ لَا يُبَالِي مَا قَالَ وَلَا مَا قِيلَ لَهُ فَهُوَ شَرُّكُمْ الشَّيْطَانُ؛

هرگاه دیدید که مردی باکی ندارد که

ص: ۲۲۸

چه می گوید و چه درباره اش گفته می شود، چنین کسی شریک شیطان است

وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۳۵، ح ۲۰۹۰۳

سنت نیکو

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَنَّ سُنَّةَ حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ

هر کس سنت نیکویی را بنا نهد، اجر آن و اجر همه عمل کنندگان به آن عمل تا روز قیامت برای اوست، بدون اینکه از اجر آنان کم گردد

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۹

اعتکاف

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

سئل عن الاعتكاف فقال لا يصلح الاعتكاف إلا في المسجد الحرام و مسجد الرسول و مسجد الكوفة و مسجد الجماعة و يصوم ما دام معتكفا و لا ينبغي للمعتكف أن يخرج من المسجد إلا لحاجة لا بد منها و تشييع الجنازه و يعود المريض و لا يجلس حتى يرجع من ساعته و اعتكاف المرأة مثل اعتكاف الرجل.

فقه الرضا ص ۱۹۰ {شبيه این حدیث با کمی تفاوت در کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۷۶، ح ۲}

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا اِعْتِكَافَ إِلَّا بِصَوْمٍ

اعتکاف جز با روزه گرفتن ممکن نیست.

فقه الرضا ص ۱۹۰

حدیث (۳) امام محمد باقر علیه السلام :

لقضاء حاجه رجل مسلم افضل من عشر نسمات و اعتكاف شهر في المسجد.

اصول الستة عشر (ط - دار الشبستری) ص ۷۹

حديث (٤) امام موسى كاظم عليه السلام :

أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْمَشَى فِي حَاجِهِ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ اعْتِكَافِ شَهْرَيْنِ مُتَّابِعَيْنِ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِصِيَامِهِمَا ثُمَّ قَالَ أَبُو الْحَسَنِ عَلَيْهِ
السَّلَامُ وَمِنْ اعْتِكَافِ الدَّهْرِ

المومن ص ٤٧ ، ح ١١٢

حديث (٥) معصوم عليه السلام :

مَشَى الرَّجُلِ فِي حَاجِهِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تُكْتَبُ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ تُمْحَى عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَ يُرْفَعُ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَ يَعْدِلُ

ص: ٢٢٩

عَشْرَ رِقَابٍ وَ أَفْضَلُ مِنْ اِعْتِكَافِ شَهْرِ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ صِيَامِهِ

المومن ص ٥٣ ، ح ١٣٥

حديث (٦) امام جعفر صادق عليه السلام :

لَا اِعْتِكَافَ اِلَّا بِصَوْمٍ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ

كافي (ط-الاسلاميه) ج ٤ ، ص ١٧٦ ، ح ٣ - من لا يحضره الفقيه ج ٢ ، ص ١٨٤ ، ح ٢٠٨٦

حديث (٧) امام جعفر صادق عليه السلام :

كَانَتْ بَدْرٌ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فَلَمْ يَعْتِكِفْ رَسُولُ اللَّهِ ص فَلَمَّا اُنْ كَانَ مِنْ قَابِلِ اِعْتِكَافِ عَشْرَيْنِ عَشْرًا لِعَامِهِ وَ عَشْرًا قَضَاءً لِمَا فَاتَهُ

من لا يحضره الفقيه ج ٢ ، ص ١٨٤ ، ح ٢٠٨٨

حديث (٨) امام جعفر صادق عليه السلام :

سَيَأْتِي اَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ امْرَأَةٍ كَانَتْ زَوْجَهَا غَائِبًا فَقَدِمَ وَ هِيَ مُعْتَكِفَةٌ بِاِذْنِ زَوْجِهَا فَخَرَجَتْ حِينَ بَلَغَهَا قُدُومُهُ مِنَ الْمَسْجِدِ الَّذِي هِيَ فِيهِ فَتَهَيَّأَتْ لِزَوْجِهَا حَتَّى وَاقَعَهَا فَقَالَ اِنْ كَانَتْ خَرَجْتَ مِنَ الْمَسْجِدِ قَبْلَ اَنْ تَمْضِيَ ثَلَاثَةَ اَيَّامٍ وَ لَمْ تَكُنِ اشْتَرَطْتَ فِي اِعْتِكَافِهَا فَاِنَّ عَلَيْهَا مَا عَلَى الْمُظَاهِرِ

من لا يحضره الفقيه ج ٢ ، ص ١٨٥ و ١٨٦ ، ح ٢٠٩٤

حديث (٩) امام جعفر صادق عليه السلام :

لَا يَكُونُ الْاِعْتِكَافُ اَقْلَ مِنْ ثَلَاثَةِ اَيَّامٍ وَ مَنْ اِعْتَكَفَ صَامًا وَ يَتَّبِعِي لِلْمُعْتَكِفِ اِذَا اِعْتَكَفَ اَنْ يَشْتَرِطَ كَمَا يَشْتَرِطُ الَّذِي يُحْرَمُ

من لا يحضره الفقيه ج ٢ ، ص ١٨٦ ، ح ٢٠٩٥

حديث (١٠) امام جعفر صادق عليه السلام :

اِذَا اِعْتَكَفَ الرَّجُلُ يَوْمًا وَ لَمْ يَكُنِ اشْتَرِطَ فَلَهُ اَنْ يَخْرُجَ وَ اَنْ يَفْسَخَ اِعْتِكَافَهُ وَ اِنْ اَقَامَ يَوْمَيْنِ وَ لَمْ يَكُنِ اشْتَرِطَ فَلَيْسَ لَهُ اَنْ يَفْسَخَ اِعْتِكَافَهُ حَتَّى تَمْضِيَ ثَلَاثَةُ اَيَّامٍ

من لا يحضره الفقيه ج ٢ ، ص ١٨٦ ، ح ٢٠٩٦

حديث (١١) امام جعفر صادق عليه السلام :

الْمُعْتَكِفُ لَا يَشْمُ الطُّيْبَ وَ لَا يَتَلَذُّ بِالرَّيْحَانِ وَ لَا يُمَارِي وَ لَا يَشْتَرِي وَ لَا يَبِيعُ

ص: ٢٣٠

قَالَ وَ مَنْ اعْتَكَفَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَهُوَ يَوْمَ الرَّابِعِ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ زَادَ ثَلَاثَةَ أُخْرَى وَ إِنْ شَاءَ خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ فَإِنْ أَقَامَ يَوْمَيْنِ بَعْدَ الثَّلَاثَةِ فَلَا يَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى يُتِمَّ ثَلَاثَةَ

أَيَّامٍ

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۱۸۶، ح ۲۰۹۷

اخلاقی

سخن و زبان

زبان

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

مَا أَضْمَرَ أَحَدٌ شَيْئًا إِلَّا ظَهَرَ فِي فَلَاتِ لِسَانِهِ وَ صَفَحَاتِ وَجْهِهِ

هیچ کس چیزی را در دل پنهان نداشت، جز این که در لغزش های زبان و خطوط چهره او آشکار شد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۲، ح ۲۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكَلِّمْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ.

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید سخن خیر بگوید یا سکوت نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۷

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

جَمَالُ الرَّجُلِ فَصَاحَةُ لِسَانِهِ؛

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص ۷۳

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ هَذَا اللِّسَانَ مِفْتَاحُ كُلِّ خَيْرٍ وَشَرٍّ فَيَتَّبِعِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَخْتِمَ عَلَى لِسَانِهِ كَمَا يَخْتِمُ عَلَى ذَهَبِهِ وَفِضَّتِهِ؛

براستی که این زبان کلید همه خوبیها و بدیهاست پس سزاوار است که مؤمن بر زبان خود مهر زند، همان گونه که بر (کیسه) طلا و نقره خود مهر می زند.

تحف العقول ص ۲۹۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

أَيُّهَا النَّاسُ، فِي الْإِنْسَانِ عَشْرُ خِصَالٍ يُظْهِرُهَا لِسَانُهُ: شَاهِدٌ يُخْبِرُ عَنِ الضَّمِيرِ، حَاكِمٌ يَفْصِلُ بَيْنَ الْخِطَابِ، وَنَاطِقٌ يُرَدُّ بِهِ الْجَوَابُ، وَشَافِعٌ يُدْرِكُ بِهِ الْحَاجَةَ، وَوَاصِفٌ يُعْرِفُ بِهِ الْأَشْيَاءَ، وَآمِيرٌ يَأْمُرُ بِالْحَسَنِ، وَوَاعِظٌ يَنْهَى عَنِ الْقَبِيحِ، وَمُعَزٌّ تُسَكَّنُ بِهِ الْأَحْزَانُ، وَحَاضِرٌ تُجَلَى بِهِ الضَّعَائِنُ، وَمُوقِنٌ تَلْتَدُّ بِهِ الْأَسْمَاعُ.

در انسان ده خصلت

ص: ۲۳۱

وجود دارد که زبان او آنها را آشکار می سازد، زبان گواهی است که از درون خبر می دهد. داوری است، که به دعوای خاتمه می دهد. گویایی است که بوسیله آن به پرسش ها پاسخ داده می شود. واسطه ای است که با آن مشکل برطرف می شود. وصف کننده ای است که با آن اشیاء شناخته می شود. فرماندهی است که به نیکی فرمان می دهد. اندرزگویی است که از زشتی باز می دارد. تسلیت دهنده ای است که غمها به آن تسکین می

یابد. حاضری است که بوسیله آن کینه ها برطرف می شود و دلربایی است که گوشها بوسیله آن لذت می برند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۰

حدیث (۶) امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ اللِّسَانِ إِكْرَامُهُ عَنِ الْخَنَى وَ تَعْوِيدُهُ الْخَيْرَ وَ تَرْكُ الْفُضُولِ الَّتِي لَا فَائِدَةَ لَهَا وَ الْبِرُّ بِالنَّاسِ وَ حُسْنُ الْقَوْلِ فِيهِمْ

حق زبان، دور داشتن آن از زشت گویی، عادت دادنش به خیر و خوبی، ترک گفتار بی فایده و نیکی به مردم و خوشگویی درباره آنان است.

امالی (صدوق) ص ۳۶۸ - خصال ص ۵۶۶ - مکارم الاخلاق ص ۴۱۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

اللِّسَانُ سَبْعٌ إِنْ خُلِّيَ عَنْهُ عَقَرَ؛

زبان، درنده ای است که اگر رها شود، گاز می گیرد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۸، ح ۶۰

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خِزْيًا أَجْرَى فَضِيحَتَهُ عَلَى لِسَانِهِ؛

هرگاه خداوند بخواهد بنده ای را رسوا کند، از طریق زبانش او را رسوا می کند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۲۸، ح ۱۰۱

حدیث (۹) امام حسین علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ ابْنِ آدَمَ يُشْرِفُ كُلَّ يَوْمٍ عَلَى جَوَارِحِهِ فَيَقُولُ كَيْفَ أَصْبَحْتُمْ فَيَقُولُونَ بِخَيْرٍ إِنْ تَرَكْتَنَا وَ يَقُولُونَ

اللَّهُ اللَّهُ فِينَا وَيُنَاشِدُونَهُ وَيَقُولُونَ إِنَّمَا نُنَابُ بِكَ وَنُعَاقِبُ بِكَ.

زبان آدمیزاد، هر روز به اعضای او نزدیک می شود و می گوید: چگونه اید؟ آنها می گویند: اگر تو ما را به خودمان واگذاری، خوب هستیم و می گویند: از خدا بترس و کاری به ما نداشته باش: و او را سوگند می دهند و می گویند: ما فقط به واسطه تو پاداش می یابیم و به واسطه تو، مجازات می شویم.

خصال ص ۶ - مستدرک الوسائل ج ۹، ص ۲۵، ح ۱۰۱۰۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۲۷۸، ح ۱۴

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

إِحْسِ لِسَانَكَ قَبْلَ أَنْ يُطِيلَ حَبْسِكَ وَ يُرْدِيَ نَفْسَكَ فَلَا شَيْءَ أَوْلَى بِطُولِ سَجْنٍ مِنْ لِسَانٍ يَعْدِلُ عَنِ الصَّوَابِ وَيَتَسَرَّعُ إِلَى الْجَوَابِ؛

پیش از آن که زبانت تو را به زندان طولانی و هلاکت درافکند، او را زندانی کن، زیرا هیچ چیز به اندازه زبانی که از جاده صواب منحرف می شود و به جواب دادن می شتابد، سزاوار زندانی شدن دراز مدت نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۴، ح ۴۱۸۰

حدیث (۱۱) امام باقر علیه السلام:

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسَيْنًا قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَانَ السَّبَابَ الطَّعَانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویند» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویند، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهند، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار،

ص: ۲۳۳

بدزبان و گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عقیف پارسا را دوست دارد.

امالی (صدوق) ص ۲۵۴

حدیث (۱۲) امام حسن عسکری علیه السلام :

فِي تَفْسِيرِ قَوْلِهِ تَعَالَى وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ كُلِّهِمْ حُسْنًا مُؤْمِنِهِمْ وَ مُخَالَفِهِمْ أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ فَيَبْسُطُ لَهُمْ وَجْهَهُ وَ أَمَّا الْمُخَالَفُونَ فَيَكَلِّمُهُمْ بِالْمُدَارَاةِ لِاجْتِنَابِهِمْ إِلَى الْإِيمَانِ فَإِنْ اسْتَرَّ مِنْ ذَلِكَ بِكَفِّ شُرُورِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ وَ عَنْ إِخْوَانِهِ

الْمُؤْمِنِينَ

در تفسیر آیه «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: یعنی با همه مردم، چه مؤمن و چه مخالف، به زبان خوش سخن بگویید. مؤمن، به هم مذهببان، روی خوش نشان می دهد و با مخالفان، با مدارا سخن می گوید تا به ایمان، جذب شوند و حتی اگر نشدند، با این رفتار، از بدی های آنان در حق خود و برادران مؤمنش، پیشگیری کرده است.

مستدرک الوسائل ج ۱۲، ص ۲۶۱، ح ۱۴۰۶۱

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يُعَذِّبُ اللَّهُ اللِّسَانَ بِعَذَابٍ لَا يُعَذِّبُ بِهِ شَيْئًا مِنَ الْجَوَارِحِ فَيَقُولُ أَيُّ رَبِّ عَذَّبْتَنِي بِعَذَابٍ لَمْ تُعَذِّبْ بِهِ شَيْئًا فَيَقَالُ لَهُ خَرَجْتَ مِنْكَ كَلِمَةً فَبَلَغْتَ مَسَارِقَ الْأَرْضِ وَ مَعَارِبَهَا فَسَفِكَ بِهَا الدَّمَ الْحَرَامَ وَ انْتَهَبَ بِهَا الْمَالَ الْحَرَامَ وَ انْتَهَكَ بِهَا الْفَرْجَ الْحَرَامَ

خداوند! زبان را عذابی دهد که هیچ یک از اعضای دیگر را چنان عذابی ندهد. زبان گوید: ای پروردگار! مرا عذابی دادی که هیچ چیز را چنان عذاب ندادی! در پاسخش گفته شود: سخنی از تو بیرون آمد و به شرق و غرب زمین رسید و به واسطه آن خونی بناحق ریخته شد و مالی به غارت رفت و ناموسی هتک شد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۵،

ص: ۲۳۴

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

كُونُوا دُعَاءَ لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكُمْ الْوَرَعَ وَالْاجْتِهَادَ وَالصَّلَاةَ وَالْخَيْرَ فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ.

مردم را به غیر از زبان خود، دعوت کنید، تا پرهیزکاری و کوشش در عبادت و نماز و خوبی را از شما ببینند، زیرا اینها خود دعوت کننده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۸، ح ۱۴

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِشَيْءٍ يُدَبِّرُهُ بِقَلْبِهِ ثُمَّ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَإِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِالشَّيْءِ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِهِ

زبان مؤمن در پس دل اوست، هر گاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هر گاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبيه الخواطر ج ۱، ص ۱۰۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

عَلَى لِسَانِ الْمُؤْمِنِ نُورٌ يَسْطَعُ وَعَلَى لِسَانِ الْمُنَافِقِ شَيْطَانٌ يَنْطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۸۰، ح ۲۱۸

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

وَرَعُ الْمُنَافِقِ لَا يَظْهَرُ إِلَّا عَلَى لِسَانِهِ

پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۴۵۹، ح ۱۰۵۰۹

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

عِلْمُ الْمُنَافِقِ فِي لِسَانِهِ وَ عِلْمُ الْمُؤْمِنِ فِي عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

شرح آقا جمال الدین خوانساری ج ۴ ، ص ۳۵۰ ، ح ۶۲۸۸

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِهِ وَإِنَّ قَلْبَ الْمُنَافِقِ مِنْ وَرَاءِ لِسَانِهِ لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِكَلَامٍ

ص: ۲۳۵

تَدَبَّرَهُ فِي نَفْسِهِ فَإِنْ كَانَ خَيْرًا أَبْدَاهُ وَإِنْ كَانَ شَرًّا وَارَاهُ وَإِنَّ الْمُنَافِقَ يَتَكَلَّمُ بِمَا أَتَى عَلَى لِسَانِهِ لَا يَدْرِي مَا ذَا لَهُ وَمَا ذَا عَلَيْهِ

زبان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منافق، در پشت زبان او، زیرا مؤمن هر گاه بخواهد سخنی بگوید، ابتدا درباره آن می اندیشد، اگر خوب بود اظهارش می کند و اگر بد بود آن را پنهان می دارد. اما منافق هر چه به زبانش آید می گوید، بی آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۵۳

حدیث (۲۰) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ هَذَا اللِّسَانَ مِفْتَاحُ كُلِّ خَيْرٍ وَ شَرِّ فَيَتَّبِعُنِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَخْتِمَ عَلَيَّ لِسَانَهُ كَمَا يَخْتِمُ عَلَيَّ ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ

به راستی که این زبان کلید همه خوبی ها و بدی هاست پس شایسته است که مؤمن زبان خود را مهر و موم کند، همان گونه که (صندوق) طلا و نقره خود را مهر و موم می کند.

تحف العقول ص ۲۹۸

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ [أَرْبَعَ عِلَامَاتٍ وَجْهٍ مُبَسِّطٍ وَ لِسَانٍ لَطِيفٍ وَ قَلْبٍ رَحِيمٍ وَ يَدٍ مُعْطِيَةٍ].

بهشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دست دهنده.

امالی (طوسی) ص ۶۸۳ - مجموعه ورام ج ۲، ص ۹۱

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

عَوْدٌ لِسَانَكَ لِيَنَّ الْكَلَامِ وَ بَدَلُ السَّلَامِ يَكْثُرُ مُحِبُّوكَ وَ يَقِلُّ مُبْغِضُوكَ

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۵، ح ۹۹۴۶

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَهُ وَ مَنْ حَفِظَ

ص: ۲۳۶

لِسَانُهُ سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ؛

هر کس خشمش را برطرف سازد، خداوند کيفرش را از او بردارد و هر کس زبانش را نگه دارد، خداوند عيبش را پوشاند.

نهج الفصاحه ص ۷۶۷، ح ۳۰۰۴

حدیث (۲۴) امام باقر عليه السلام :

لَا يَسْلَمُ أَحَدٌ مِنَ الذُّنُوبِ حَتَّى يَخْزَنَ لِسَانَهُ؛

هیچکس تا زبانش را نگه ندارد از گناهان در امان نیست.

تحف العقول ص ۲۹۸ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۷۸

حدیث (۲۵) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ أْبْعَضَ خَلْقِ اللَّهِ عَبْدٌ اتَّقَى النَّاسَ لِسَانَهُ

همانا نفرت انگیزترین مخلوق خدا بنده ای است که مردم از شرّ زبان او پرهیز می کنند. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۳

حدیث (۲۶) امام صادق عليه السلام :

كُونُوا دُعَاءَ لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكُمْ الْوَرَعَ وَالْإِحْتِهَادَ وَالصَّلَاةَ وَالْخَيْرَ فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ.

مردم را با غیر زبانتان بخوانید تا از شما پارسایی و کوشش و نماز و خوبی را ببینند زیرا این امور آنان را به سوی حق فرا می خواند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۸، ح ۱۴

حدیث (۲۷) امام سجاد عليه السلام :

الْمُؤْمِنُ يَضْمَتُ لِيَسْلَمَ، وَيَنْطِقُ لِيُعْزَمَ

مؤمن، خاموشی اختیار می کند تا سالم بماند و سخن می گوید تا سودی ببرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۱

حدیث (۲۸) امام علی عليه السلام :

لا تَقُلْ ما لا تُحِبُّ أن يُقالَ لَكَ؛

آنچه دوست نداری درباره ات گفته شود، درباره دیگران مگوی.

تحف العقول ص ۷۴

حدیث (۲۹) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

أَفْشِ السَّلَامَ يَكْثُرُ خَيْرٌ بَيْتِكَ؛

سلام را رواج ده تا خیر و برکت خانه ات زیاد شود.

خصال ص ۱۸۱

حدیث (۳۰) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

إِيَّاكَ وَ ما يُعْتَدِرُ مِنْهُ

بپرهیز از کاری که موجب عذرخواهی می شود.

امالی (صدوق) ص ۳۲۳

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ أَبْغَضَ خَلْقِ اللَّهِ عَبْدٌ اتَّقَى النَّاسَ لِسَانَهُ.

مبغوض ترین خلق خدا بنده

ص: ۲۳۷

ای است که مردم از زبان او بترسند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۳

سخن

حدیث (۱) امام علی علیه السلام:

إِيَّاكَ وَ مَا يَسْتَهْجَنُ مِنَ الْكَلَامِ فَإِنَّهُ يَحْبِسُ عَلَيْكَ اللَّئَامَ وَ يُنْفِرُ عَنْكَ الْكِرَامَ

از به زبان آوردن سخنان زشت بر حذر باش. زیرا فرومایگان را گرد تو جمع می کند و گرانمایگان را از تو فراری می دهد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ح ۴۱۷۴ ص ۲۱۴

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ سَبْعَةَ حُقُوقٍ فَأَوْجِبُهَا أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ حَقًّا وَ إِنْ كَانَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى وَالِدَيْهِ فَلَا يَمِيلُ لَهُمْ عَنِ الْحَقِّ.

مؤمن را بر مؤمن، هفت حق است. واجب ترین آنها این است که آدمی تنها حق را بگوید، هر چند بر ضد خود یا پدر و مادرش باشد و به خاطر آنها از حق منحرف نشود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۹، ص ۴۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْتِّئَاءُ بِأَكْثَرِ مِنَ الْإِسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِيرُ عَنِ الْإِسْتِحْقَاقِ عِيٌّ أَوْ حَسَدٌ.

عریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۳۵، حکمت ۳۴۷

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسَيْنًا قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَانَ السَّبَابَ الطَّعَانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویند» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویند، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهند، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و

گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عقیف پارسا را دوست دارد.

امالی (صدوق) ص ۲۵۴

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِضْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلَتْ فِدَاكَ مَا الْإِضْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَامًا يَبْلُغُهُ فَتَخْبِثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و برخلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۱، ح ۱۶

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

كَلَامٌ فِي حَقِّ خَيْرٍ مِنْ سُكُوتٍ عَلَى بَاطِلٍ؛

سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۹۶

حدیث (۷) حضرت مسیح علیه السلام:

خُذُوا الْحَقَّ مِنْ أَهْلِ الْبَاطِلِ وَ لَا تَأْخُذُوا الْبَاطِلَ مِنْ أَهْلِ الْحَقِّ كُونُوا نُقَادَ الْكَلَامِ

حق را از اهل باطل فراگیرید و باطل را از اهل حق فرا نگیرید. سخن سنج باشید.

محاسن ص ۲۳۰، ح ۱۶۹

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

من كان يؤمن بالله و اليوم الآخر، فليقل خيرا، أو يسكت

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید سخن خیر بگوید یا سکوت نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) مقدمه ص ۶

حديث (٩) امام باقر عليه السلام :

خُذُوا الْكَلِمَةَ الطَّيِّبَةَ مِمَّنْ قَالَهَا وَ إِن لَّمْ يَعْمَلْ بِهَا

سَخَن طيب و

ص: ٢٣٩

پاکیزه را از هر که گفت بگیرد، اگر چه او خود، بدان عمل نکند.

تحف العقول ص ۲۹۱

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

أَدَّبْتُ نَفْسِي فَمَا وَجَدْتُ لَهَا بَعِيرَ تَقْوَى الْإِلَهِ مِنْ آدَبٍ
فِي كُلِّ حَالَتِهَا وَإِنْ قَصُرَتْ أَفْضَلَ مِنْ صَمْتِهَا عَنِ الْكُذْبِ
وَ غَيْبِ النَّاسِ أَنْ غَيَّبَتْهُمْ حَرَمَهَا ذُوالْجَلَالِ فِي الْكُتُبِ
إِنْ كَانَ مِنْ فَضْلِهِ كَلَامُكَ يَا نَفْسُ فَإِنَّ السُّكُوتَ مِنْ ذَهَبٍ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فرو بستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیر المومنین ص ۶۹

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكَ أَنْ تَضْحَكَ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ أَوْ تَمْشِيَ وَ تَتَكَلَّمُ فِي غَيْرِ آدَبٍ.

از خندیدن بی تعجب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتن بی ادبانه پرهیز.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۲۷۳

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِشَيْءٍ ۖ يُدَبِّرُهُ بِقَلْبِهِ ثُمَّ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَإِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِالشَّيْءِ ۖ
أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِهِ

زبان مؤمن در پس دل اوست، هر گاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق

جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبيه الخواطر ج ١ ، ص ١٠٦

حدیث (١٣) امام سجاد علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ يَصْمُتُ لِيَسْلَمَ وَيَنْطِقُ لِيُغْنِمَ

ص: ٢٤٠

وَمَنْ سَكَوتَ مِی كَند تا سالَم ماند و سخن می گوید تا سود برد.

الكافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام:

لا تَقُلْ ما لا تُحِبُّ أَنْ يُقالَ لَكَ؛

آنچه دوست نداری درباره ات گفته شود، درباره دیگران مگوی.

تحف العقول ص ۷۴

حدیث (۱۵) امام سجاد علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ يَصْمُتُ لِيَسْلَمَ وَ يَنْطِقُ

لِيَعْنَمَ

مؤمن سکوت می کند تا سالم ماند و سخن می گوید تا سود برد.

الكافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۱

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَ خَيْرَ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ، وَ شَرَّ الْأُمُورِ مُخَدَّاتُهَا

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی الله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی (طوسی) ص ۳۳۷

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ الْقُلُوبِ أَوْعَاها لِلْخَيْرِ وَ شَرُّ الْقُلُوبِ أَوْعَاها لِلشَّرِّ، فَأَعْلَى الْقَلْبِ الَّذِي يَعِي الْخَيْرَ مَمْلُوءٌ مِنَ الْخَيْرِ إِنْ نَطَقَ نَطَقَ مَأْجُورًا وَ إِنْ أَنْصَتَ أَنْصَتَ مَأْجُورًا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور

پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات (اشعنیات) ص ۱۶۸

حدیث (۱۸) امام حسین علیه السلام :

لَا تَقُولَنَّ فِي أَخِيكَ الْمُؤْمِنِ إِذَا تَوَارَى عَنْكَ إِلَّا مَا تُحِبُّ أَنْ يَقُولَ فِيكَ إِذَا تَوَارَى عَنْهُ

وقتی که برادر دینی ات از تو جدا شد، سخنی پشت سر او نگو، مگر این که دوست داری او در پشت سر تو آن را بگوید.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲۷

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إِذَا حَسَنَ الْخُلُقَ لَطَفَ النُّطْقُ؛

با اخلاق نیکو، گفتار

ص: ۲۴۱

نرم می شود.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۵ ، ح ۵۳۸۵

حدیث (۲۰) زید بن ثابت:

كُنَّا إِذَا جَلَسْنَا إِلَيْهِ صَ إِِنْ أَخَذْنَا فِي حَدِيثٍ فِي ذِكْرِ الْآخِرَةِ أَخَذَ مَعَنَا وَ إِِنْ أَخَذْنَا فِي ذِكْرِ الدُّنْيَا أَخَذَ مَعَنَا وَ إِِنْ أَخَذْنَا فِي ذِكْرِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ أَخَذَ مَعَنَا

هر گاه با رسول اکرم صلی الله علیه و آله می نشستیم، اگر در مورد آخرت صحبت می کردیم، ایشان هم با ما همان سخن را می گفتند و اگر در مورد دنیا صحبت می کردیم، ایشان هم چنین می کردند و اگر در مورد خوردنی و نوشیدنی صحبت می کردیم، ایشان هم با ما هم سخن می شدند.

مکارم الاخلاق ص ۲۱

حدیث (۲۱) امام محمدباقر علیه السلام:

قولوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ؛

بهترین چیزی را که دوست دارید درباره شما بگویند ، درباره مردم بگویید.

تحف العقول ص ۳۰۰ - امالی (صدوقی) ص ۲۵۴ - تفسیر العیاشی ج ۱ ، ص ۴۸

حدیث (۲۲) امام محمد باقر علیه السلام:

خُذُوا الْكَلِمَةَ الطَّيِّبَةَ مِمَّنْ قَالَهَا وَ إِن لَّمْ يَعْمَلْ بِهَا؛

سخن نیک را از هر کسی ، هر چند به آن عمل نکند ، فرا گیرید .

تحف العقول ص ۲۹۱ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۷۰

حدیث (۲۳) امام موسی کاظم علیه السلام:

قَلْبُهُ الْمَنْطِقُ حُكْمٌ عَظِيمٌ ، فَعَلَيْكُمْ بِالصَّمْتِ فَإِنَّهُ دَعَا حَسَنَةً وَ قَلْبُهُ وَزِيرٌ وَ خِيفَةٌ مِنَ الدُّنُوبِ؛

کم گویی ، حکمت بزرگی است ، بر شما باد به خموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است .

تحف العقول ص ۳۹۴

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام:

أَصْدَقَ الْقَوْلِ وَأَبْلَغَ الْمُوعِظَةِ وَأَحْسَنَ الْقَصَصِ كِتَابُ اللَّهِ

راست ترین سخن و رساترین پند و بهترین داستان، کتاب خداست.

من لا يحضره الفقيه ج ۴،

ص: ۲۴۲

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام:

الْكَلَامُ كَالدَّوَاءِ قَلِيلُهُ يَنْفَعُ وَكَثِيرُهُ قَاتِلٌ

سخن چون دواست، اندکش سودمند و زیادش کشنده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۱، ح ۴۰۸۱

راستگویی

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى الْبُرِّ وَالْفَاجِرِ

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی، و برگرداندن امانت به نیکوکار و یا بدکار.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الصَّادِقَ أَوَّلُ مَنْ يُصَدِّقُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَعْلَمُ أَنَّهُ صَادِقٌ وَ تُصَدِّقُهُ نَفْسُهُ تَعْلَمُ أَنَّهُ صَادِقٌ؛

راستگو را نخستین کسی که تصدیق می کند، خدای عز و جل است که می داند او راستگوست و نیز نفس او تصدیقش می کند که می داند راستگوست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۶

حدیث (۳) ابن شهر آشوب:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ قَبِيلَ الْمَبْعُوثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَمَدَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مِنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيًّا أَمِينًا صَادِقًا حَادِقًا أَصِيلًا نَبِيلًا مَكِينًا فَصِيحًا عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِدًا زَاهِدًا سَخِيًّا كَمِيًّا قَانِعًا مُتَوَاضِعًا حَلِيمًا

رَحِيمًا غَيُورًا صَبُورًا مُوَافِقًا مُرَافِقًا لَمْ يُخَالِطْ مُنْجَمًا وَ لَا كَاهِنًا وَ لَا عَيَّافًا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو،

ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار،
مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو

ص: ۲۴۳

بودند و با هیچ

منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَرْبَعٌ مَنْ أُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ أُعْطِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ صِدْقُ حَدِيثٍ وَأَدَاءُ أَمَانَةٍ وَعِفَّةُ بَطْنٍ وَحُسْنُ خُلُقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷، ح ۴۲۸۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الصَّادِقُ عَلَى شَفَا مَنَاجِهِ وَ كَرَامِهِ وَ الْكَاذِبُ عَلَى شَرَفِ مَهْوَاهِ وَ مَهَانَةِ

راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۱۷، خطبه ۸۶

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

لَمَا تَعْتَرُوا بِصِدَائِهِمْ وَ لَمَا بَصَّيَا مِنْهُمْ فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهَجَ بِالصَّلَاةِ وَ الصَّوْمِ حَتَّىٰ لَوْ تَرَكَهُ الشَّيْطَانُ وَ حَشَّ وَ لَكِنْ اخْتَبَرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ.

فرب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۲

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا رَأَيْتَ مِنْ أَخِيكَ ثَلَاثَ خِصَالٍ فَارْجُهُ: الْحَيَاءُ وَ الْأَمَانَةُ وَ الصَّدْقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص ۱۹۳ ، ح ۲۰۵

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ صَدُوقُ اللِّسَانِ بَدُولُ الْإِحْسَانِ

مؤمن بسیار راستگو و بسیار نیکوکار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۸۹ ، ح ۱۵۲۱

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَدَّقَ لِسَانَهُ زَكِيَ عَمَلُهُ؛

هر کس راستگو باشد عملش پاکیزه می شود و

ص: ۲۴۴

رشد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۵، ح ۱۱

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

يُبْلَغُ الصَّادِقَ بِصِدْقِهِ مَا يَبْلُغُهُ الْكَاذِبَ بِاحْتِيَالِهِ؛

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حيله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص ۸۰۹

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصدق طمأنينه و الكذب ريبه

راستگویی [مایه] آرامش و دروغگویی {مایه} تشویش است.

نهج الفصاحه ص ۵۴۸، ح ۱۸۶۴

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اعْلَمُ أَنَّ الصِّدْقَ مُبَارَكٌ وَ الْكَذِبَ مَشْتُومٌ

بدان که راستگویی، پر برکت است و دروغگویی، شوم.

تحف العقول ص ۱۴

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّهُ مَعَ الْبِرِّ وَ هُمَا فِي الْجَنَّةِ وَ أَيَاكُمْ وَ الْكِذْبِ فَإِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ وَ هُمَا فِي النَّارِ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی پرهیزید که دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۲، ح ۱۹۷۶

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

خَيْرُ إِخْوَانِكَ مَنْ دَعَاكَ إِلَى صِدْقِ الْمَقَالِ بِصِدْقِ مَقَالِهِ وَنَدَبَكَ إِلَى أَفْضَلِ الْأَعْمَالِ بِحُسْنِ أَعْمَالِهِ؛

بهترین برادرانت (دوستانت)، کسی است که با راستگویی اش تو را به راستگویی دعوت کند و با اعمال نیک خود، تو را به بهترین اعمال برانگیزد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱۷، ح ۹۵۳۵

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أُهِمَّ الصِّدْقُ فِي كَلَامِهِ وَ الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِ وَ بَرٌّ وَالْتِمَافِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ أَنْسَى لَهُ فِي أَجَلِهِ وَ وَسَّعَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَ مُتَّعَ بِعَقْلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَ قَتَّ مُسَاءَلَتَهُ.

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از

ص: ۲۴۵

عقلش بهره مند می شود و هنگام سؤال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص ۲۶۵

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

أَنْظُرَ مَا بَلَغَ بِهِ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَالزَّمَهُ؛ فَإِنْ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّمَا بَلَغَ مَا بَلَغَ بِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِصَدَقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ

بنگر علی علیه السلام با چه چیز آن مقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله پیدا کرد همان را پیروی کن. همانا علی علیه السلام آن مقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با راستگویی و امانتداری بدست آورد.

کافی (دار الحدیث) ج ۳، ص ۲۷۰ و ۲۷۱، ح ۱۷۷۳

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ كَثْرَةِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنَطَنَتِهِمْ بِاللَّيْلِ أَنْظُرُوا إِلَى صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ.

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۵۱، ح ۱۹۷ - امالی (صدوق) ص ۳۰۳

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَضْمِنُوا لِي سِتِّتَهُ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمِنَ لَكُمْ الْجَنَّةَ اضِدُّوا إِذَا حِدَّتُمْ وَ أَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَ أَدُوا إِذَا أُؤْتِمْتُمْ وَ اخْفَظُوا فُرُوجَكُمْ وَ غُضُّوا أَبْصَارَكُمْ وَ كَفُّوا أَيْدِيَكُمْ

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگاه داشتن دست (از غیر حلال).

معدن الجواهر ص ۵۳ - نهج الفصاحه ص ۲۱۶، ح ۳۲۱

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

ص: ۲۴۶

لِحِلْمِ سِرَاجِ اللَّهِ ... وَالْحِلْمُ يَدُورُ عَلَى خَمْسَةِ أَوْجِهٍ أَنْ يَكُونَ عَزِيْزاً فَيُذَلُّ أَوْ يَكُونَ صَادِقاً فَيَتَّهَمَ أَوْ يَدْعُوَ إِلَى الْحَقِّ فَيَسْتَخَفَّ بِهِ أَوْ أَنْ يُؤْذِيَ بِلَا جُزْمٍ أَوْ أَنْ يَطْلُبَ بِالْحَقِّ فَيَخَالِفُوهُ فِيهِ فَإِذَا آتَيْتَ كُلًّا مِنْهَا حَقُّهُ فَقَدْ أَصَبْتَ

بردباری چراغ خداست... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی... .

مصباح الشریعه ص ۱۵۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۴۲۲، ح ۶۱

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

وَهُوَ نَخَاتِمُ النَّبِيِّينَ أَجْوَدُ النَّاسِ كَفَاءً وَ أَرْحَبُ النَّاسِ صِدْرًا وَ أَصْدَقُ النَّاسِ لِهَجَّةٍ وَ أَوْفَى النَّاسِ ذِمَّةً وَ أَلْيَنُهُمْ عَرِيكَةً وَ أَكْرَمُهُمْ عِشْرَةً مَنْ رَأَاهُ بِدِيَهَةِ هَابَهُ وَ مَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ يَقُولُ نَاعَتُهُ لَمْ أَرَقَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ مِثْلُهُ.

او که خاتم پیامبران بود، بخشنده ترین، پرحوصله ترین، راستگوترین، پایبندترین مردم به عهد و پیمان، نرم خوترین و خوش مصاحبت ترین مردم بود، هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۶، ص ۱۹۰

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

تَحَرَّى الصُّدْقِ وَ تَجَنَّبُ الكَذِبِ أَجْمَلُ شِيَمِهِ وَ أَفْضَلُ آدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ،

ص: ۲۴۷

زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷، ح ۴۲۹۴

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

[عَلَامَةُ الْإِيْمَانِ] الْإِيْمَانُ أَنْ تُؤَثِّرَ الصُّدُقَ حَيْثُ يَضُرُّكَ عَلَى الْكُذِبِ حَيْثُ يَنْفَعُكَ

(نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۶، حکمت ۴۵۸

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَحَبُّ الْكُذِبِ فِي الصَّلَاحِ وَ أَبْغَضُ الصُّدُقِ فِي الْفَسَادِ

خداوند عزوجل، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از راستی که باعث فتنه شود بیزار است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۵۳، ح ۵۷۶۲

حدیث (۲۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ تَصْدِيقًا لِلنَّاسِ أَصْدَقُهُمْ حَدِيثًا وَإِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ تَكْذِيبًا أَكْذَبُهُمْ حَدِيثًا؛

هر کس راستگوتر است سخن مردم را بیشتر باور می کند و هر کس دروغگوتر است مردم را بیشتر دروغگو می داند.

نهج الفصاحه ص ۲۷۲، ح ۵۹۱

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

أَنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ شِيعَتِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ بِالْوَرَعِ وَالْإِجْتِهَادِ وَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ آدَاءِ الْأَمَانَةِ وَ التَّمَسُّكِ بِمَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ فَإِنَّمَا يَغْتَبِطُ أَحَدُكُمْ إِذَا
انْتَهَتْ نَفْسُهُ إِلَى هَاهُنَا وَ أَوْمَى بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِهِ

امام صادق علیه السلام به بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج ۱، ص ۶۶ و ۶۷

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :

إِنْ أَحَبَبْتُمْ أَنْ يُحِبَّكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَأَدُوا إِذَا اتُّمِنْتُمْ وَاصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَأَحْسِنُوا جِوَارَ مَنْ جَاوَزَكُمْ؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما

ص: ۲۴۸

را دوست بدارند وقتی امانتی به شما سپردند رد کنید و چون سخن گویند راست گویند و با همسایگان خود به نیکی رفتار نمایند.

نهج الفصاحه ص ۲۶۴، ح ۵۵۴

حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام :

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ فَإِنْ اشْتَبَعَتْ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلْتَكُنْ ... صِدْقُ الْبَأْسِ وَ صِدْقُ اللِّسَانِ وَ آدَاءُ الْأَمَانَةِ وَ صَلََةُ الرَّحِمِ وَ إِقْرَاءُ الضَّيْفِ وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ وَ الْمُكَافَأَةُ عَلَى الصَّنَائِعِ وَ التَّدْمُمُ لِلجَارِ وَ التَّدْمُمُ لِلصَّاحِبِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاءُ.

مکارم ده تا است: اگر می توانی آنها را داشته باش ...: استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۵ و ۵۶

حدیث (۲۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَقْرَبُكُمْ مِنِّي غَدَاً فِي الْمَوْزِفِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدِيثِ وَ آدَاكُمْ لِلْأَمَانَةِ وَ أَوْفَاكُمْ بِالْعَهْدِ وَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا وَ أَقْرَبُكُمْ مِنَ النَّاسِ

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

تحف العقول ص ۴۶ - امالی (طوسی) ص ۲۲۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۹۴، ح ۱۲

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ آدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ.

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی، و برگرداندن امانت به نیکوکار و یا بدکار.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۱

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الصَّادِقَ أَوَّلُ مَنْ يُصَدِّقُهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَعْلَمُ أَنَّهُ صَادِقٌ وَ تُصَدِّقُهُ نَفْسُهُ تَعْلَمُ أَنَّهُ صَادِقٌ؛

راستگو را نخستین کسی که تصدیق می کند، خدای

عزوجل است که می داند او راستگوست و نیز نفس او تصدیقش می کند که می داند راستگوست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۶

حدیث (۳۲) امام صادق علیه السلام :

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلَتْ فِدَاكَ مَا الْإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمِعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَامًا يُبْلَغُهُ فَتُخَبِّثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فَبَيْنَكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و بر خلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۱، ح ۱۶

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

الصَّادِقُ عَلَى شَفَا مَنَاجَاهٍ وَ كَرَامَةٍ وَ الْكَاذِبُ عَلَى شَرَفِ مَهْوَاهِ وَ مَهَانَةٍ

راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۱۷، خطبه ۸۶

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

لَا تَعْتَرُوا بِصِيَامِهِمْ وَ لَا بِصِيَامِهِمْ، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهَجَ بِالصَّلَاةِ وَ الصَّوْمِ حَتَّى لَوْ تَرَكَهُ اسْتَوْحَشَ ، وَلَكِنْ اخْتَبِرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ آدَاءِ الْأَمَانَةِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۲

حدیث (۳۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا رَأَيْتَ مِنْ

أَخِيكَ ثَلَاثَ خِصَالٍ فَارْجُهُ: الْحَيَاءُ وَالْأَمَانَةُ وَالصَّدْقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص ۱۹۳، ح ۲۰۵

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَدَّقَ لِسَانَهُ زَكِيَ عَمَلُهُ؛

هر کس راستگو باشد عملش پاکیزه می شود و رشد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۵، ح ۱۱

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

يَبْلُغُ الصَّادِقُ بِصِدْقِهِ مَا يَبْلُغُهُ الْكَاذِبُ بِاِخْتِيَالِهِ؛

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حيله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص ۸۰۹

حدیث (۳۸) امام سجاد علیه السلام :

خَيْرُ مَفَاتِيحِ الْأُمُورِ الصَّدْقُ، وَ خَيْرُ خَوَاتِيمِهَا الْوَفَاءُ

بهترین شروع کارها صداقت و راستگویی و بهترین پایان آنها وفا است.

نزهه الناظر و تنبيه الخاطر ص ۹۳

حدیث (۳۹) امام موسی کاظم علیه السلام :

أَدَاءُ الْأَمَانَةِ وَالصَّدْقُ يَجْلِبَانِ الرِّزْقَ، وَالْخِيَانَةُ وَالْكَذِبُ يَجْلِبَانِ الْفَقْرَ وَالنَّفَاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و کذب و نفاق فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَحَرَّى الصَّدَقَ خَفَّتْ عَلَيْهِ الْمُؤْنُ؛

هر کس صدقات و راستگویی پیشه کند، بار زندگی برای او سبک می شود.

تحف العقول ص ۹۱

حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام :

مَا السَّيْفُ الصَّارِمُ فِي كَفِّ الشُّجَاعِ بِأَعَزَّ لَهُ مِنَ الصَّدَقِ؛

شمشیر بُرنده در دست شجاع برای او دشمن شکن تر از راستگویی نیست.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۲۹۶، ح ۳۸۷

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام :

أَفْبَحِ الصَّدَقِ ثَنَاءَ الرَّجُلِ عَلَى نَفْسِهِ؛

زشت ترین راستگویی، تعریف انسان از خودش می باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۶۶، ح ۱۰۷۲۹

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام :

إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا أَلْهَمَهُ الصَّدَقَ؛

هر گاه خداوند بنده ای را دوست بدارد، راستگویی

ص: ۲۵۱

را به او الهام می نماید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷، ح ۴۲۹۲

حدیث (۴۴) امام علی علیه السلام :

يَكْتَسِبُ الصَّادِقُ بِصِدْقِهِ ثَلَاثًا حُسْنَ الثَّقَةِ بِهِ وَ الْمَحَبَّةَ لَهُ وَ الْمَهَابَةَ عَنْهُ

راستگو با راستگویی خود، سه چیز را به دست می آورد: اعتماد، محبت و شکوه (در دل ها).

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۹، ح ۴۳۵۸

حدیث (۴۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ كَثْرَةِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَطْنَتِهِمْ بِاللَّيْلِ وَ لَكِنْ انظُرُوا إِلَى صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ.

به زیادی نماز و روزه و حج و نیکی و ورد و ذکر شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنان توجه نمایید.

عیون اخبار الرضا علیه السلام ج ۲، ص ۵۱، ح ۱۹۷

حدیث (۴۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ يَقْبَحُ فِيهِنَّ الصَّادِقُ التَّمِيمَةَ وَ إِخْبَارُكَ الرَّجُلَ عَنْ أَهْلِهِ بِمَا يَكْرَهُ وَ تَكْذِيبُكَ الرَّجُلَ عَنِ الْخَيْرِ

در سه چیز راستگویی زشت است: سخن چینی، خبر ناخوشایند دادن به مردی درباره زن و فرزندش و تکذیب کردن خبر کسی.

تحف العقول ص ۹

حدیث (۴۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالصَّادِقِ فَإِنَّهُ مَعَ الْبِرِّ وَ هُمَا فِي الْجَنَّةِ وَ إِيَّاكُمْ وَ الْكُذْبَ فَإِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ وَ هُمَا فِي النَّارِ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکی همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی پرهیزید که دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۲، ح ۱۹۷۶

١- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَّ رَجُلًا أَتَى سَيِّدَنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي خُلُقًا يَجْمَعُ لِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَقَالَ

ص: ٢٥٢

لَا تَكْذِبْ

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: به من اخلاقی بیاموزید که خیر دنیا و آخرت در آن جمع باشد، حضرت فرمودند: دروغ نگو.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۹، ص ۲۶۲، ح ۴۳

۲- امام علی علیه السلام:

لَيْسَ الْكَذِبُ مِنْ خَلَاتِقِ الْإِسْلَامِ؛

دروغگویی از اخلاق اسلام نیست.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۲۰، ح ۴۳۷۹

۳- امام علی علیه السلام:

(علامه) الْإِيمَانُ أَنْ تُؤَثِّرَ الصُّدْقَ حَيْثُ يَضُرُّكَ عَلَى الْكَذِبِ حَيْثُ يَنْفَعُكَ؛

(نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۶، حکمت ۴۵۸

۴- امام سجاد علیه السلام:

اتَّقُوا الْكَذِبَ الصَّغِيرَ مِنْهُ وَالْكَبِيرَ، فِي كُلِّ جِدٍّ وَهَزَلٍ فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا كَذَبَ فِي الصَّغِيرِ اجْتَرَأَ عَلَى الْكَبِيرِ؛

از دروغ کوچک و بزرگش، جدی و شوخیش بپرهیزید، زیرا انسان هر گاه در چیز کوچک دروغ بگوید، به گفتن دروغ بزرگ نیز جرئت پیدا می کند.

تحف العقول ص ۲۷۸

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْكَذِبُ يَنْقُصُ الرِّزْقَ؛

دروغ، روزی را کم می کند.

۶- امام علی علیه السلام:

يَكْتَسِبُ الْكَاذِبُ بِكَذِبِهِ ثَلَاثًا سَخَطَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاسْتِهَانَةَ النَّاسِ بِهِ وَمَقْتَ الْمَلَائِكَةِ لَهُ

دروغگو با دروغگویی خود سه چیز بدست می آورد: خشم خدا را نسبت به خود، نگاه تحقیرآمیز مردم را نسبت به خود و دشمنی فرشتگان را نسبت به خود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۱، ح ۴۴۱۸

۷- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِمَّا أَعَانَ اللَّهُ بِهِ عَلَى الْكُذَّابِينَ النَّسِيَانَ

از جمله کمکهای خداوند بر ضد دروغگویان فراموشی است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۱، ح ۱۵

۸- امام عسکری سلام الله علیه:

جُعِلَتْ الْخَبَائِثُ فِي

ص: ۲۵۳

بَيْتٍ وَجُعِلَ مِفْتَاحُهُ الْكُذْبُ.

همه پلیدی ها را در خانه ای نهادند و کلید آن، دروغ است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۹، ص ۲۶۳

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَحَبُّ الْكُذْبِ فِي الصَّلَاحِ وَأَبْغَضُ الصِّدْقِ فِي الْفَسَادِ؛

خداوند عزوجل، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از راستی که باعث فتنه شود بیزار است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۵۳، ح ۵۷۶۲

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الصدق طمأنينه و الكذب ريبه

راستگویی [مایه] آرامش و دروغگویی [مایه] تشویش است.

نهج الفصاحه ص ۵۴۸، ح ۱۸۶۴

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اعْلَمُ أَنَّ الصِّدْقَ مُبَارَكٌ وَالْكَذِبَ مَشْتُومٌ

بدان که راستگویی، پر برکت است و دروغگویی، شوم.

تحف العقول ص ۱۴

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا زَعِيمٌ بِمَيْتٍ فِي رَبْضِ الْجَنَّةِ وَبَيْتٍ فِي وَسِطِ الْجَنَّةِ وَبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا وَلِمَنْ تَرَكَ الْكُذْبَ وَإِنْ كَانَ هَازِلًا وَلِمَنْ حَسَنَ خُلُقَهُ.

من برای کسی که بگو مگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

۱۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّهُ مَعَ الْبِرِّ وَ هُمَا فِي الْجَنَّةِ وَ أَيُّكُمْ وَ الْكِذْبِ فَإِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ وَ هُمَا فِي النَّارِ؛

شما را سفارش می‌کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی پرهیزید که

ص: ۲۵۴

دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۲، ح ۱۹۷۶

۱۴- امام صادق علیه السلام:

لَا يَتَّبِعِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ أَنْ يُوَاجِحِي الْفَاجِرَ وَلَا الْأَحْمَقَ وَلَا الْكَذَّابَ.

سزاوار نیست که مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۴۰، ح ۳

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مِنْ عَامِلِ النَّاسِ فَلَمْ يَظْلِمُهُمْ وَ حَرَدَتْهُمْ فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ يُخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ كَمَلَتْ مَرْؤَتُهُ وَ ظَهَرَتْ عِدَالَتُهُ وَ وَجِبَتْ أُخُوَّتُهُ وَ حَرَمَتْ غَيْبَتُهُ.

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

تحف العقول ص ۵۷ - خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸

۱۶- امام صادق علیه السلام:

سِتُّهُ لَا تَكُونُ فِي مُؤْمِنٍ الْعُسْرُ وَ النَّكَدُ وَ الْحَسَدُ وَ اللَّجَاجَةُ وَ الْكُذِبُ وَ الْبُغْيُ.

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول ص ۳۷۷

۱۷- امام علی علیه السلام:

لَا تَسْتَشِيرِ الْكَذَّابَ فَإِنَّهُ كَالسَّرَابِ يُقَرَّبُ عَلَيْكَ الْبُعِيدَ وَ يُبْعَدُ عَلَيْكَ [إِلَيْكَ] الْقَرِيبَ

با دروغگو مشورت نکن، چون دروغگو، مانند سراب، دور را در نظرت نزدیک نشان می دهد و نزدیک را دور.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۲، ح ۱۰۰۹۲

۱۸- امام علی علیه السلام:

لَوْ تَمَيَّزَتِ الْأَشْيَاءُ لَكَانَ الصُّدْقُ مَعَ الشَّجَاعَةِ وَكَانَ الْجُبْنُ مَعَ الْكُذْبِ

اگر خصلت ها از یکدیگر متمایز و جدا شوند، هر آینه راستی با شجاعت باشد و بزدلی با دروغ.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۹، ح ۴۳۴۹

۱۹- امام صادق علیه السلام:

تَرَكَ الْحُقُوقِ مَذَلَّةً وَإِنَّ الرَّجُلَ يَحْتَاجُ إِلَى أَنْ يَتَعَرَّضَ فِيهَا لِلْكَذِبِ؛

ندادن حقوق

ص: ۲۵۵

(دیگران) ذلت می آورد و انسان در این باره مجبور به دروغ گفتن می شود.

تحف العقول ص ۳۶۰

۲۰- امام حسن عسکری علیه السلام:

جُعِلَتِ الْخَبَائِثُ فِي بَيْتٍ وَ جُعِلَ مِفْتَاحُهُ الْكُذْبُ؛

تمام پلیدیها در خانه ای قرار داده شده و کلید آن دروغگویی است.

نزهه الناظر و تنبيه خاطر ص ۱۴۵ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۷۷

۲۱- امام علی علیه السلام:

أَذَبْتُ نَفْسِي فَمَا وَجَدْتُ لَهَا بَغَيْرِ تَقْوَى الْإِلَهِ مِنْ أَدَبٍ

فِي كُلِّ حَالَتِهَا وَإِنْ قَصُرَتْ أَفْضَلَ مِنْ صَمْتِهَا عَنِ الْكُذْبِ

وَ غِيْبِهِ النَّاسِ أَنْ غَيَّبَتْهُمْ حَرَمَهَا ذُو الْجَلَالِ فِي الْكُتُبِ

إِنْ كَانَ مِنْ فَضِّهِ كَلَامُكَ يَا نَفْسُ فَإِنَّ السُّكُوتَ مِنْ ذَهَبٍ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر بر نیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فرو بستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

۲۲- امام صادق علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ لَا يُحْلَقُ عَلَى الْكُذْبِ وَ لَا عَلَى الْخِيَانَةِ وَ حَصَلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي الْمُنَافِقِ سَمْتُ حَسَنٌ وَ فِقَهُ فِي سُنَّهِ.

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۵۱ - تحف العقول ص ۳۶۷

تَحَرَّى الصُّدْقِ وَ تَجَنَّبُ الكَذِبِ أَجْمَلُ شِيمَةٍ وَ أَفْضَلُ أَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ، زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷، ح

ص: ۲۵۶

۲۴- امام علی علیه السلام:

الصَّادِقُ عَلَى شَفَا مَنَاجِهِ وَ كَرَامِهِ وَ الْكَاذِبُ عَلَى شُرْفِ مَهْوَاهِ وَ مَهَانِهِ؛
راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۱۷ ، خطبه ۸۶

۲۵- امام علی علیه السلام:

يُبْلَغُ الصَّادِقُ بِصِدْقِهِ مَا يَبْلُغُهُ الْكَاذِبُ بِاِحْتِيَالِهِ؛
راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حيله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص ۸۰۹

۲۶- امام موسی کاظم علیه السلام :

أداء الأمانة و الصدق يجلبان الرزق، و الخيانة و الكذب يجلبان الفقر و النفاق؛
ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳

۲۷- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ لِلشَّرِّ أَفْقَالًا وَ جَعَلَ مَفَاتِيحَ تِلْكَ الْأَقْفَالِ الشَّرَابَ وَ الْكَذِبَ شَرًّا مِنَ الشَّرَابِ.

به راستی که خداوند عزوجل برای شر قفل هایی گذارد و کلید آن قفل ها را شراب قرار داد و دروغ از شراب بدتر است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۹، ح ۳

۲۸- امام صادق علیه السلام:

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِضْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلَتْ فِدَاكَ مَا الْإِضْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمِعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَامًا يَبْلُغُهُ فَتَحْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و بر خلاف آنچه شنیده ای، به

ص: ۲۵۷

او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۱، ح ۱۶

۲۹- امام علی علیه السلام:

لَا تُحَدِّثِ النَّاسَ بِكُلِّ مَا سَمِعْتَ بِهِ، فَكَفَى بِذَلِكَ كَذِبًا؛

هر چه را شنیدی برای مردم بازگو مکن، که همین برای دروغگویی (تو) کافی است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۵۹، از نامه ۶۹

۳۰- امام علی علیه السلام:

أَمْرَانِ لَا يَنْفَكَانِ مِنَ الْكَذِبِ: كَثْرَةُ الْمَوَاعِيدِ، وَ شِدَّةُ الْاِعْتِدَارِ؛

دو چیز از دروغ جدا نمی شود: بسیار وعده دادن و به شدت عذرخواهی نمودن.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۲۸۷، ح ۲۸۲

۳۱- امام علی علیه السلام:

الْكَذِبُ فِي الْعَاجِلِ عَارٌ وَ فِي الْآجِلِ عَذَابُ النَّارِ؛

دروغ در دنیا ننگ و عار است و در آخرت عذاب جهنم.

غررالحکم و دررالکلم ص ۹۱، ح ۱۷۳۷

۳۲- امام علی علیه السلام:

لَيْسَ لِكُذُوبِ اَمَانَةٍ، وَ لَا لِفُجُورِ صِيَانَةٍ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰، ح ۴۳۸۷

۳۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ تَصْدِيقًا لِلنَّاسِ أَصْدَقُهُمْ حَدِيثًا وَإِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ تَكْذِيبًا أَكْذَبُهُمْ حَدِيثًا؛

هر کس راستگوتر است سخن مردم را بیشتر باور می کند و هر کس دروغگوتر است مردم را بیشتر دروغگو می داند.

نهج الفصاحه ص ۲۷۲ ، ح ۵۹۱

۳۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ثلاث من كنّ فيه فهو منافق و إن صام و صلّى و حجّ و اعتمر و قال: «إني مسلم» من إذا حدّث كذب و إذا وعد أخلف و إذا
ائتمن خان.

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید

ص: ۲۵۸

من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲، ح ۱۲۸۰

۳۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذِبًا وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ؛

نشان منافق سه چیز است: ۱- سخن به دروغ بگوید. ۲- از وعده تخلف کند. ۳- در امانت خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص ۱۵۶، ح ۷

غیبت

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

هَيْلٌ تَدْرُونَ مَا الْغَيْبَةُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ قَالَ صَ إِِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اِعْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ

آیا می دانید غیبت چیست؟ عرض کردند: خدا و پیامبر او بهتر می دانند. فرمودند: این که از برادرت چیزی بگویی که دوست ندارد. عرض شد: اگر آنچه می گویم در برادرم بود چه؟ فرمودند: اگر آنچه می گویی در او باشد، غیبتش کرده ای و اگر آنچه می گویی در او نباشد، به او تهمت زده ای.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۱۱۸

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ اِعْتَابَ مُسْلِمًا أَوْ مُسْلِمَةً لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهُ وَ لَا صِيَامَهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَ لَيْلَةً إِلَّا أَنْ يَغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ.

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۲۵۸، ح ۵۳

۳- امام صادق علیه السلام:

الْغَيْبَةُ أَنْ تَقُولَ فِي أَخِيكَ مَا سَرَّهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ

أَمَّا الْأَمْرُ الظَّاهِرُ فِيهِ مِثْلُ الْحِدَّةِ وَالْعَجَلَةِ فَلَا

غیبت آن است که درباره برادرت چیزی بگویی که خداوند آن را پوشیده نگه داشته است، اما (گفتن) خصلتهای آشکاری چون تندخویی و شتابزدگی غیبت نیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۵۸، ح ۷

۴- امام صادق علیه السلام:

إِذَا جَاهَرَ الْفَاسِقُ بِفِسْقِهِ فَلَا حُرْمَةَ لَهُ وَلَا غَيْبَةَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی (صدوق) ص ۳۹

۵- امام علی علیه السلام:

السَّامِعُ لِلْغَيْبَةِ كَالْمُغْتَابِ؛

شنونده غیبت، مانند غیبت کننده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۱، ح ۴۴۴۳

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

كَفَّارَةُ الْإِغْتِيَابِ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنْ اغْتَبْتَهُ؛

کفاره غیبت این است که برای شخصی که از او غیبت کرده ای، آمرزش بطلبی.

امالی (طوسی) ص ۱۹۲

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِذَا وَقَعَ فِي الرَّجُلِ وَأَنْتَ فِي مَلَأٍ، فَكُنْ لِلرَّجُلِ نَاصِرًا وَلِلْقَوْمِ زَاجِرًا وَقَمِّ عَنْهُمْ؛

اگر در میان جمعی بودی و از کسی غیبت شد، او را یاری کن و آن جمع را از غیبت کردن بازدار و از میانشان برخیز و برو.

نهج الفصاحه ص ۲۰۲، ح ۲۴۷

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْغَيْبَةُ أَسْرَعُ فِي دِينِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ مِنَ الْأَكْلَةِ فِي جَوْفِهِ

غیبت کردن در (نابودی) دین مسلمان مؤثرتر از خوره در درون اوست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۵۷، ح ۱

۹- امام باقر علیه السلام:

مَنْ اغْتَيْبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَنَصَّرَهُ وَ أَعَانَهُ نَصَّرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ مَنْ اغْتَيْبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَلَمْ يَنْصُرْهُ وَ لَمْ يُعِنْهُ وَ لَمْ يَدْفَعْ عَنْهُ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَى نُصْرَتِهِ وَ عَوْنِهِ إِلَّا خَفَضَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.

کسی که در حضور او

ص: ۲۶۰

از برادر مؤمنش غیبت شود و او به یاریش برخیزد، خداوند در دنیا و آخرت او را یاری دهد و کسی که در حضور او از برادر مؤمنش غیبت شود و او - با آن که می تواند یاریش کند - به یاری او برخیزد و از وی دفاع نکند، خداوند او را در دنیا و آخرت پست گرداند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۴۸

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يُؤْتِي بِأَحَدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُوقِفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَ يُدْفَعُ إِلَيْهِ كِتَابُهُ فَلَمَّا يَرَى حَسَنَاتِهِ يَقُولُ إِلَهِي لَيْسَ هَذَا كِتَابِي فَإِنِّي لَأَرَى فِيهَا طَاعَتِي فَيَقَالُ إِنَّ رَبَّكَ لَا يَضِلُّ وَلَا يَنْسِي ذَهَبَ عَمَلِكَ بِاغْتِيَابِ النَّاسِ ثُمَّ يُؤْتِي بِآخَرَ وَ يُدْفَعُ إِلَيْهِ كِتَابُهُ فَيَرَى فِيهِ طَاعَاتٍ كَثِيرَةً فَيَقُولُ إِلَهِي مَا هَذَا كِتَابِي فَإِنِّي مَا عَمِلْتُ هَذِهِ الطَّاعَاتِ فَيَقُولُ إِنَّ فُلَانًا اغْتَابَكَ فَدَفَعْتُ حَسَنَاتَهُ إِلَيْكَ.

روز قیامت فردی را می آورند و او را در پیشگاه خدا نگه می دارند و کارنامه اش را به او می دهند، اما حسنات خود را در آن نمی بیند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من در آن طاعات خود را نمی بینم! به او گفته می شود: پروردگار تو نه خطا می کند و نه فراموش. عمل تو به سبب غیبت کردن از مردم بر باد رفت. سپس مرد دیگری را می آورند و کارنامه اش را به او می دهند. در آن طاعت بسیاری را مشاهده می کند. عرض

می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من این طاعات را بجا نیاورده ام! گفته می شود: فلانی از تو غیبت کرد و من حسنات

ص: ۲۶۱

او را به تو دادم.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۴۷

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ يَظْلِمْهُمْ وَحَدَّثَهُمْ فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَوَعَدَهُمْ فَلَمْ يَخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ كَمَلَتْ مُرُوَّتُهُ وَظَهَرَتْ عِدَالَتُهُ وَوَجِبَتْ أُخُوَّتُهُ وَحُرِّمَتْ غَيْبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

تحف العقول ص ۵۷ - خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الذَّنْبُ شَوْمٌ عَلَى غَيْرِ فَاعِلِهِ إِنْ عَيَّرَهُ ابْتِلَى بِهِ وَإِنْ أَعْتَابَهُ أَثِمَ وَإِنْ رَضِيَ بِهِ شَارَكَهُ؛

گناه برای غیر گناهکار نیز شوم است، اگر گناهکار را سرزنش کند به آن مبتلا می شود، اگر از او غیبت کند گناهکار شود و اگر به گناه او راضی باشد، شریک وی است.

نهج الفصاحه ص ۴۹۳، ح ۱۶۲۳

۱۳- امام صادق علیه السلام:

قَالَ لِقْمَانُ لِابْنِهِ: وَ لِلْحَاسِدِ ثَلَاثُ عِلَامَاتٍ: يَغْتَابُ إِذَا غَابَ وَ يَتَمَلَّقُ إِذَا شَهِدَ وَ يَشْمَتُ بِالْمُصِيبَةِ؛

لقمان به فرزندش گفت: حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص ۱۲۱، ح ۱۱۳

۱۴- امام علی علیه السلام:

أَدَّبْتُ نَفْسِي فَمَا وَجَدْتُ لَهَا بَعِيرَ تَقْوَى الْإِلَهِ مِنْ أَدَبٍ

فِي كُلِّ حَالَتِهَا وَإِنْ قَصُرَتْ أَفْضَلَ مِنْ صَمْتِهَا عَنِ الْكَذِبِ

وَ غَيْبِهِ النَّاسِ أَنْ غَيَّبَتْهُمْ حَرَمَهَا ذُو الْجَلَالِ فِي الْكُتُبِ

إِنْ كَانَ مِنْ فَضِّهِ كَلَامُكَ يَا نَفْسُ فَإِنَّ السُّكُوتَ مِنْ ذَهَبٍ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد /

ص: ۲۶۲

برای آن چیزی بهتر از دم فرو بستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ تَطَوَّلَ عَلَى أَخِيهِ فِي غَيْبِهِ سَمِعَهَا فِيهِ فِي مَجْلِسٍ فَرَدَّهَا عَنْهُ رَدَّ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ مِنَ الشَّرِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

هر که در مجلسی بشنود که از برادرش غیبت می شود و آن غیبت را از او دفع کند خداوند هزار باب بدی را در دنیا و آخرت از او دفع می کند.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۱۵

سخنچینی

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ السَّحْرِ النَّمِيمَةَ يُفَرِّقُ بِهَا بَيْنَ الْمُتَحَابِّينَ وَيُجَلِّبُ الْعِدَاوَةَ عَلَى الْمُتَصَافِينَ وَيُسِفُكَ بِهَا الدَّمَاءَ وَيُهْدِمُ بِهَا الدُّورَ وَيُكْشِفُ بِهَا الشُّتُورَ وَالنَّمَامَ أَشْرُّ مَنْ وَطِئَ الْأَرْضَ بِقَدَمٍ

از بزرگ ترین جادو، سخن چینی است؛ زیرا با سخن چینی، میان دوستان جدایی می افتد، دوستان یکدل با هم دشمن می شوند، به واسطه آن خون ها ریخته می شود، خانه ها ویران می گردد و پرده ها دریده می شود. سخن چین، بدترین کسی است که روی زمین راه می رود.

احتجاج (طبرسی) ج ۲، ص ۳۴۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۰، ص ۲۱، ح ۱۴

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ يَقْبُحُ فِيهِنَّ الصَّدْقُ النَّمِيمَةُ وَإِخْبَارُكَ الرَّجُلَ عَنْ أَهْلِهِ بِمَا يَكْرَهُ وَتَكْذِيبُكَ الرَّجُلَ عَنِ الْخَيْرِ

در سه چیز راستگویی زشت است: سخن چینی، خبر ناخوشایند دادن به مردی درباره زن و فرزندش و تکذیب کردن خبر کسی.

تحف العقول ص ۹ - خصال ص ۸۷،

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا يُبَلِّغُنِي أَحَدٌ مِنْكُمْ عَنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِي شَيْئًا، فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ وَأَنَا سَلِيمُ الصَّدْرِ؛

کسی از شما حق ندارد از هیچ یک از یارانم چیزی به من بگوید؛ زیرا دوست دارم در حالی که چیزی از شما در دلم نیست به سویتان بیایم.

سفینه البحار ج ۲ ، ص ۶۹۳

شوخی**حدیث (۱) امام باقر علیه السلام :**

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الْمُدَاعِبَ فِي الْجَمَاعَةِ بِلا رَفَثٍ؛

خداوند عزوجل دوست دارد کسی را که در میان جمع شوخی کند به شرط آن که ناسزا نگوید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۳، ح ۴

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنِّي أَمْزُحُ وَلَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا؛

من شوخی می کنم، اما جز حق نمی گویم.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۶، ص ۳۳۰

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ دَعِبٌ لِعَبٍّ وَ الْمُنَافِقُ قَطْبٌ غَضِبٌ؛

مؤمن شوخ و سنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول ص ۴۹

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَتَتْ امْرَأَةً عَجُوزٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ لَا تَدْخُلِي الْجَنَّةَ عَجُوزٌ، فَبَكَتْ، فَقَالَ: إِنَّكَ لَسْتَ يَوْمَئِذٍ بِعَجُوزٍ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا)؛

پیر زنی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد. حضرت به او فرمودند: پیر به بهشت نمی رود. پیرزن گریست. حضرت فرمودند: تو در آن روز پیر نخواهی بود. خدای متعال می فرماید: «ما آنان را آفرینش نوینی بخشیدیم و همه را دوشیزه قرار دادیم».

تنبيه الخواطر ج ۱، ص ۱۱۲

حدیث (۵) امام کاظم علیه السلام :

كَانَ يَأْتِيهِ الْأَعْرَابِيُّ فِيهِدِي لَهُ الْهَيْدِيَّةَ ثُمَّ يَقُولُ مَكَانَهُ أَعْطَانَا ثَمَنَ هَيْدِيَّتِنَا فَيَضْحَكُ رَسُولُ اللَّهِ ص وَكَانَ إِذَا اغْتَمَّ يَقُولُ مَا فَعَلَ الْأَعْرَابِيُّ لَيْتَهُ أَتَانَا.

بادیه نشینی بود که نزد رسول خدا صلی الله علیه

ص: ۲۶۴

و آله می آمد و برای آن حضرت هدیه می آورد و همان جا می گفت: پول هدیه ما را بده و رسول خدا صلی الله علیه و آله می خندیدند. آن حضرت هر گاه اندوهگین می شدند، می فرمودند: آن بادیه نشین چه شد؟ کاش نزد ما می آمد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۳، ح ۱

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

كَثْرَةُ الْمِزَاحِ تَذْهَبُ الْبَهَاءَ وَ تَوْجِبُ الشَّحْنَاءَ؛

شوخی زیاد، ارج و احترام را می برد و موجب دشمنی می شود.

عیون الحکم و المواعظ ص ۳۹۰، ح ۶۶۱۱

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ كَثُرَ مِزَاحُهُ اسْتُجْهِلَ

هر کس زیاد شوخی کند، نادان شمرده می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۲، ح ۴۴۷۲

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

رُبَّ هَزَلٍ عَادٍ جَدًّا؛

چه بسا شوخی ای که جدی می شود.

تحف العقول ص ۸۵

حدیث (۹) امام هادی علیه السلام :

الْهُزْءُ فُكَاهَةٌ السُّفَهَاءِ، وَ صِنَاعَةُ الْجُهَّالِ.

هزل گویی، شوخی کم خردان و کار نادانان است.

الدره الباهره ص ۴۳ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۴۷، ح ۲۰

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إِذَا أَحْبَبْتَ رَجُلًا فَلَا تُمَارِحْهُ وَلَا تُمَارِهِ؛

هر گاه کسی را دوست داشتی، با او نه شوخی کن نه مجادله.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۴، ح ۹

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رَبْضِ الْجَنَّةِ وَبَيْتٍ فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ وَبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا وَلِمَنْ تَرَكَ
الْكَذِبَ وَإِنْ كَانَ هَازِلًا وَلِمَنْ حَسَنَ خُلُقَهُ

من برای کسی که بگومگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه به شوخی باشد، ترک
گوید و برای کسی که

ص: ۲۶۵

اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص ۱۴۴، ح ۱۷۰

حدیث (۱۲) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَا تُمَارِ فَيَذْهَبَ بِهَاؤُكَ وَلَا تَمَازِحَ فَيَجْتَرُّ عَلَيْكَ؛

جدال مکن که ارزشت می رود و شوخی مکن که بر تو دلیر شوند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۵، ح ۱۷ - تحف العقول ص ۴۸۶

حدیث (۱۳) امام موسی کاظم علیه السلام:

إِيَّاكَ وَالْمِزَاحَ فَإِنَّهُ يَذْهَبُ بِنُورِ إِيْمَانِكَ؛

از شوخی (بی مورد) بپرهیز، زیرا که شوخی نور ایمان تو را می برد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۵، ح ۱۹ - تحف العقول ص ۴۰۹ - من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۴۰۸، ح ۵۸۸۵ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَيَسِيرُ الرَّجُلَ مِنْ أَصْحَابِهِ إِذَا رَأَاهُ مَعْمُومًا بِالْمُدَاعَبَةِ وَكَانَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْمُعَبَّسَ فِي وَجْهِ إِخْوَانِهِ؛

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله یکی از اصحاب خود را غمگین می دیدند، با شوخی او را خوشحال می کردند و می فرمودند: خداوند، کسی را که با برادران (دینی) اش با ترشرویی و چهره عبوس روبرو شود، دشمن می دارد.

کشف الریبه ص ۸۳

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يُدَاعِبُ وَلَا يَقُولُ إِلَّا حَقًّا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله شوخی می کردند ولی جز حق چیزی نمی گفتند.

مستدرک الوسائل ج ۸، ص ۴۰۸، ح ۹۸۱۸

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لا تَسُبُّوا النَّاسَ فَإِنَّكُمْ تَسُبُّوا الْعِدَاوَةَ بَيْنَهُمْ؛

به مردم

ص: ۲۶۶

ناسزا نگویند، که با این کار در میان آنها دشمن پیدا می کنید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۶۰، ح ۳

۲- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُحِبُّ الْمُدَاعِبَ فِي الْجَمَاعَةِ بِلا رَفَثٍ؛

خداوند عزوجل دوست دارد کسی را که در میان جمع شوخی کند به شرط آن که ناسزا نگوید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۳، ح ۴

۳- امام صادق علیه السلام:

الْفُحْشُ وَ الْبِدَاءُ وَ السَّلَاطَةُ مِنَ النَّفَاقِ؛

دش-ن-ام-گویی و ب-د زبانی و دری-دگ-ی از (نشانه های) نفاق است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۵، ح ۱۰

۴- امام علی علیه السلام: ثَمَرَةُ التَّوَّاضِعِ الْمَحَبَّةُ، ثَمَرَةُ الْكِبَرِ الْمَسَبَّةُ.

ثمره فروتنی دوستی است، ثمره تکبر ناسزا (شنیدن) است.

عیون الحکم و المواعظ (للیثی) ص ۲۰۹، ح ۴۱۹۲ و ۴۱۹۳

۵- امام علی علیه السلام:

مَنْ عَابَ عَيْبَ، وَ مَنْ شَتَّمَ أَحْيَبَ، وَ مَنْ غَرَسَ أَشْجَارَ التَّقَى اجْتَنَى ثَمَارَ الْمُنَى.

هر که عیبجویی کند، عیبجویی شود و هر که ناسزا گوید، پاسخ (ناسزا) شنود و هر که درختهای تقوا بنشانند، میوه های آرزوها را بچینند.

کشف الغمّه (ط-القدیمه) ج ۲، ص ۳۴۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷۹

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

سَبَّابُ الْمُؤْمِنِ كَالْمُشْرِفِ عَلَى الْهَلَكَةِ

ناسزاگویی به مؤمن همچون کسی است که در آستانه هلاکت باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۵۹، ح ۱

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

سَبَابُ الْمُؤْمِنِ فُسُوقٌ قِتَالُ الْمُؤْمِنِ كُفْرٌ أَكَلُ لَحْمِهِ مِنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حُزْمُهُ مَالِهِ كَحُزْمِهِ دَمِهِ.

ناسزاگفتن به مؤمن فسق است و جنگیدن با او کفر و خوردن گوشت او (غیبت کردن از وی) معصیت خداست و حرمت مالش مثل حرمت خونسش است

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۷۷، ح ۵۷۸۱

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا تَسُبُّوا الرِّيَّاحَ فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ وَلَا تَسُبُّوا الْجِبَالَ وَ

ص: ۲۶۷

لَا السَّاعَاتِ وَلَا الْأَيَّامِ وَلَا اللَّيَالِي فَتَأْتُمُوا وَ تَرْجِعَ عَلَيْكُمْ.

به بادها ناسزا مگوئید که آنها (از جانب خداوند) مأمورند و کوهها و لحظه ها و روزها و شبها را ناسزا نگوئید که گنهگار می شوید و به خودتان بر می گردد.

علل الشرائع ج ۲، ص ۵۷۷، ح ۱

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا تَسُبُّوا النَّاسَ فَتَكْتَسِبُوا الْعَدَاوَةَ بَيْنَهُمْ.

به مردم ناسزا مگوئید که با این کار در میان آنها دشمن پیدا می کنید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۶۰، ح ۳

۱۰- امام علی علیه السلام:

مَهْلًا- يَا قَبْرُ! دَعِ شَاتِمَكَ مُهَانًا تُرْضِ الرَّحْمَنَ وَ تُسَخِّطِ الشَّيْطَانَ وَ تُعَاقِبَ عَيْدُوكَ، فَوَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَ بَرَأَ النَّسِيمَةَ مَا أَرْضَى الْمُؤْمِنُ رَبَّهُ بِمِثْلِ الْحِلْمِ، وَ لَا أَسَخَطَ الشَّيْطَانَ بِمِثْلِ الصَّمْتِ، وَ لَا عُوقِبَ الْأَحْمَقُ بِمِثْلِ الشُّكُوتِ عَنْهُ.

- خطاب به قبر- که می خواست به کسی که بدو ناسزا گفته بود، ناسزا گوید - آرام باش قبر! دشنامگوی خود را خوار و سرشکسته بگذار تا خدای رحمان را خشنود و شیطان را ناخشنود کرده و دشمنت را کیفر داده باشی. قسم به خدایی که دانه را شکافت و خلایق را بیافرید، مؤمن پروردگار خود را با چیزی همانند بردباری و گذشت خشنود نکرد و شیطان را با حربه ای چون خاموشی به خشم نیاورد و احمق را چیزی مانند سکوت در مقابل

او کیفر نداد. أمالی (مفید) ص ۱۱۸، ح ۲

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْجَنَّةَ عَلَى كُلِّ فَحَّاشٍ بَدَىٰ فِي قَلِيلِ الْحَيَاءِ- لَا يُبَالِي مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ لَهُ

خداوند بهشت را بر هر فحاش بد زبان بی شرمی که باکی

ندارد چه گوید و چه شنود، حرام کرده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۳، ح ۳

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ مِنْ شَرِّ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ تَكَرَّرَ مُجَالَسَتَهُ لِفُحْشِهِ؛

بدترین بندگان خدا کسی است که از ترس فحش او، هم نشینی با او را خوش ندارند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۵، ح ۸

۱۳- امام کاظم سلام الله علیه:

مَا تَسَابَّ اثْنَانِ إِلَّا انْحَطَّ الْأَعْلَىٰ إِلَىٰ مَرْتَبَةِ الْأَسْفَلِ

هیچ گاه دو تن به هم دشنام ندادند جز آن که بالاتر به مرتبه فروتر سقوط کرد.

اعلام الدین ص ۳۰۵ - دره الباهره ص ۳۴

۱۴- امام علی علیه السلام:

مَنْ سَمِعَ بِفَاحِشَةٍ فَايْدَاهَا كَأَنَّ كَمَنْ أَتَاهَا

آنکه سخن زشتی بشنود و بازگوش کند مانند کسی است که آن را گفته شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۷۳، ح ۱۶۰

نصیحت

۱- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْشَاهُمْ فِي أَرْضِهِ بِالنَّصِيحَةِ لِخَلْقِهِ.

بلند مرتبه ترین مردم نزد خداوند در روز قیامت کسی است که در روی زمین بیشتر در نصیحت و ارشاد مردم قدم بردارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۰۸، ح ۵

۲- لقمان حکیم رحمه الله:

يَا بُنَيَّ ... عَلَيْكَ بِالْمَوْعِظَةِ فَاعْمَلْ بِهَا فَإِنَّهَا عِنْدَ الْعَاقِلِ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ الشَّهْدِ؛

فرزندم نصیحت را بپذیر و به آن عمل کن که نصیحت نزد عاقل از عسل ناب شیرین تر است.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۷۲

۳- امام علی علیه السلام:

مَنْ قَبِلَ النَّصِيحَةَ سَلِمَ مِنَ الْفَضِيحَةِ؛

هر کس نصیحت را بپذیرد، از رسوایی به سلامت می ماند.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۴۷، ح ۷۹۱۱

۴- امام جواد علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ يَحْتَاجُ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ تَوْفِيقٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ وَاِعْظِ مِنْ نَفْسِهِ وَ قَبُولِ مِمَّنْ يَنْصَحُهُ.

مؤمن

ص: ۲۶۹

نیازمند سه چیز است: توفیقی از پروردگار، پند دهنده ای از درون خویش و پذیرش از نصیحت کنندگان.

مستدرک الوسایل ج ۸، ص ۳۲۹، ح ۹۵۷۶ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۵۸، ح ۱

۵- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إذا أراد الله بعبد خيرا جعل له واعظا من نفسه يأمره و ينهاه.

هرگاه خداوند خیر بنده ای را بخواهد، واعظی از درون او برایش قرار می دهد که او را به کار نیک وادارد و از کار بد باز دارد.

نهج الفصاحه ص ۱۸۳، ح ۱۵۴

۶- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لا واعظ أبلغ من النصيح؛

هیچ واع-ظ-ی م-ؤثرتر از نصیحت نیست.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۲۲۶، ح ۴۵۹۸

۷- امام علی علیه السلام:

المسلم مزأه أخيه فإذا رأيتم من أحيكم هفوة فلا تكونوا عليه ألبا و أرشدوه و انصحو له و ترفقوا به

مسلمان آینه برادر خویش است، هرگاه خطایی از برادر خود دیدید همگی او را مورد حمله قرار ندهید بلکه او را راهنمایی و نصیحت نمایید و با او مدارا کنید...

تحف العقول ص ۱۰۸

۸- امام حسن عسکری علیه السلام:

من وعظ أخاه سراً فقد زانه و من وعظه علانية فقد شانه؛

هر کس برادر (دینی) خود را پنهانی نصیحت کند، او را آراسته و اگر آشکارا نصیحتش نماید ارزش او را کاسته است.

تحف العقول ص ۴۸۹

وَ أَمَّا حَقُّ الْمُسْتَنْصِحِ فَإِنَّ حَقَّهُ أَنْ تُؤَدِّيَ إِلَيْهِ النَّصِيحَةَ عَلَى الْحَقِّ الَّذِي تَرَى لَهُ أَنَّهُ يَحْمِلُ وَيَخْرُجُ الْمَخْرَجَ الَّذِي يَلِينُ عَلَى مَسَامِعِهِ
وَ تُكَلِّمُهُ مِنَ الْكَلَامِ بِمَا يُطِيقُهُ عَقْلُهُ فَإِنَّ لِكُلِّ عَقْلٍ طَبَقَهُ مِنَ الْكَلَامِ يَعْرِفُهُ وَ يَجْتَنِبُهُ وَ لِيُكُنْ مَذْهَبُكَ الرَّحْمَةَ

حقّ نصیحت خواه این است که به راه

صحیحی که می دانی می پذیرد، راهنمایش کنی و سخن در حد درک و فهم و عقلش بگویی که هر عقلی ظرفیت مخصوص خود را دارد و روش تو باید همراه با مهربانی و رحمت باشد.

مستدرک الوسایل ج ۱۱، ص ۱۶۶

۱۰- امام سجاد علیه السلام:

وَأَمَّا حَقُّ النَّاصِحِ فَإِنَّ تُلِينَ لَهُ جَنَاحَكَ ثُمَّ تَشْرَبُ لَهُ قَلْبَكَ وَتُفْتَحُ لَهُ سَمْعَكَ حَتَّى تَفْهَمَ عَنْهُ نَصِيحَتَهُ ثُمَّ تَنْظُرُ فِيهَا فَإِنْ كَانَ وَفَّقَ فِيهَا لِلصَّوَابِ حَمِدْتَ اللَّهَ عَلَى ذَلِكَ وَقَبِلْتَ مِنْهُ وَعَرَفْتَ لَهُ نَصِيحَتَهُ

حقّ نصیحت کننده این است که نسبت به او فروتنی کنی، دل را برای فهم نصیحتش آماده نمایی و به سخنانش گوش دهی و اگر گفتارش درست بود خدا را شکر گویی و پذیری و حق شناسی کنی... .

تحف العقول ص ۲۶۹

۱۱- امام علی علیه السلام:

النُّصْحُ بَيْنَ الْمَلَأِ تَقْرِيعٌ؛

نصیحت کردن در حضور دیگران، خُرد کردن شخصیت است.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۴۱، ح ۹۰۸

۱۲- امام صادق علیه السلام:

النَّصِيحَةُ مِنَ الْحَاسِدِ مُحَالٌ؛

نصیحت و خیرخواهی از حسود محال است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۵۴، ح ۵۰۹۲ - خصال ص ۲۶۹

۱۳- لقمان حکیم علیه السلام:

عَلَيْكَ بِقَبُولِ الْمُوعِظَةِ وَالْعَمَلِ بِهَا فَإِنَّهَا عِنْدَ الْمُؤْمِنِ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ الشَّهِيدِ وَعَلَى الْمُنَافِقِ أَثْقَلُ مِنْ صِعُودِ الدَّرَجَةِ عَلَى الشَّيْخِ الْكَبِيرِ

موعظه را بپذیر و به آن عمل کن، زیرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شیرین تر است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد

کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدین ص ۹۳

۱۴- امام حسن علیه السلام:

لا یَغشُ العَاقِلُ مَنْ اسْتَنصَحَه؛

خردمند به کسی که از او نصیحت می

ص: ۲۷۱

خواهد، خیانت نمی کند.

تحف العقول ص ۲۳۶

تهمت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِذَا اتَّهَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ انَّمَا الْإِيْمَانُ مِنْ قَلْبِهِ كَمَا يَنْمَاتُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ.

هرگاه مؤمن به برادر [دینی] خود تهمت بزند، ایمان در قلب او از میان می رود، همچنان که نمک در آب، ذوب می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۶۱، ح ۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

هَيْلٌ تَدْرُونَ مَا الْغَيْبَةُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذَكَرَكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ قَالَ صَ إِِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَّهُ

آیا می دانید غیبت چیست؟ عرض کردند: خدا و پیامبر او بهتر می دانند. فرمودند: این که از برادرت چیزی بگویی که دوست ندارد. عرض شد: اگر آنچه می گویم در برادرم بود چه؟ فرمودند: اگر آنچه می گویی در او باشد، غیبتش کرده ای و اگر آنچه می گویی در او نباشد، به او تهمت زده ای.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۱۱۸

تمسخر

حدیث (۱) امام سجاد علیه السلام :

وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُنَزَلُ النَّقَمَ عِصْيَانُ الْعَارِفِ بِالْبَغْيِ وَ التَّطَاوُلُ عَلَى النَّاسِ وَ الْإِسْتِهْزَاءُ بِهِمْ وَ السُّخْرِيَّةُ مِنْهُمْ ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن آنان.

وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۲۸۱، ح ۲۱۵۵۶

سکوت

حديث (١) امام على عليه السلام :

أَدَبْتُ نَفْسِي فَمَا وَجَدْتُ لَهَا بِغَيْرِ تَقْوَى الْإِلَهِ مِنْ أَدَبٍ
فِي كُلِّ حَالَتِهَا وَإِنْ قَصُرَتْ أَفْضَلَ مِنْ صَمْتِهَا عَنِ الْكُذِبِ
وَ غَيْبِهِ النَّاسِ أَنْ غَيَّبَتْهُمْ حَزَمَهَا ذُو الْجَلَالِ فِي الْكُتُبِ
إِنْ كَانَ مِنْ فِضِّهِ كَلَامُكَ يَا نَفْسُ فَإِنَّ السُّكُوتَ مِنْ

ص: ٢٧٢

ذَهَبُ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فرو بستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إِذَا سَكَتَ فَكَّرَ... وَ الْمُنَافِقُ إِذَا سَكَتَ سَهَا؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول ص ۲۱۲

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

كَلَامٌ فِي حَقِّ خَيْرٍ مِنْ سُكُوتِ عَلِيٍّ بَاطِلٌ؛

سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۹۶

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ الْقُلُوبِ أَوْعَاهِيَا لِلْخَيْرِ وَ شَرُّ الْقُلُوبِ أَوْعَاهِيَا لِلشَّرِّ فَأَعْلَى الْقَلْبِ الَّذِي يَعِي الْخَيْرَ مَمْلُوءٌ مِنَ الْخَيْرِ إِنَّ نَطَقَ نَطَقَ مِأْجُورًا وَ إِنَّ أَنْصَتَ أَنْصَتَ مَأْجُورًا.

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش در خور پاداش است.

جعفریات (اشعثیات) ص ۱۶۸

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

كَمَالُ الْأَدَبِ وَالْمُرُوءَةِ سَبْعُ خِصَالٍ الْعَقْلُ وَالْحِلْمُ وَالصَّبْرُ وَالرَّفْقُ وَالصَّمْتُ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَالْمُدَارَاةُ.

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص ۵۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِي رَبِّي بِسَبْعٍ أَوْصَانِي بِالْإِخْلَاصِ فِي السِّرِّ وَ

ص: ۲۷۳

الْعَلَانِيَةِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي وَ أَعْطَى مَنْ حَرَمَنِي وَ أَصِلَ مَنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ يَكُونَ صَمْتِي فِكْرًا وَ نَظْرِي عِبْرًا.

پروردگرم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفواد ج ۲، ص ۱۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام:

عَلَيْكَ بِالصَّمْتِ تُعَدَّ حَلِيمًا جَاهِلًا كُنْتَ أَوْ عَالِمًا فَإِنَّ الصَّمْتَ زَيْنٌ لَكَ عِنْدَ الْعُلَمَاءِ وَ سِتْرٌ لَكَ عِنْدَ الْجُهَالِ

عالم باشی یا جاهل، خاموشی را برگزین تا بردبار به شمار آیی. زیرا خاموشی نزد دانایان زینت و در پیش نادانان پوشش است. تحف العقول ص ۳۰۵

حدیث (۸) امام موسی کاظم علیه السلام:

قَلَّ الْمُنْطِقِ حُكْمٌ عَظِيمٌ فَاعْلَيْكُمْ بِالصَّمْتِ فَإِنَّهُ دَعَا حَسَنَةً وَ قَلَّ وَزِرٌ وَ خِفَّةٌ مِنَ الذُّنُوبِ

کم گویی، حکمت بزرگی است، بر شما باد به خاموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است.

تحف العقول ص ۳۹۴

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَيْكَ بِطَوْلِ الصَّمْتِ فَإِنَّهُ مَطْرَدَةٌ لِلشَّيَاطِينِ وَ عَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ

خود را ملزم به سکوت طولانی کن، چرا که این کار موجب طرد شیطان بوده و در کار دین، یاور توست

خصال ص ۵۲۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

السُّكُوتُ عَلَى الْأَحْمَقِ أَفْضَلُ جَوَابِهِ

سکوت در برابر احمق بهتر از جواب دادن به اوست

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۷، ح ۱۲۵۶

مِنْ عَلَامَاتِ الْفِقْهِ الْحِلْمُ وَالْعِلْمُ وَالصَّمْتُ إِنَّ الصَّمْتَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْحِكْمَةِ إِنَّ الصَّمْتَ يَكْسِبُ الْمَحَبَّةَ

إِنَّهُ دَلِيلٌ عَلَى كُلِّ خَيْرٍ.

از نشانه های فهم عمیق و درست، بردباری، دانش و سکوت است. سکوت دری از درهای حکمت است. سکوت محبت می آورد و راهنمای هر خیری است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۳

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام:

لَا يَزَالُ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يُكْتَبُ مُحْسِنًا مَا دَامَ سَاكِتًا فَإِذَا تَكَلَّمَ كُتِبَ مُحْسِنًا أَوْ مُسِيئًا.

بنده مومن مادام که خاموش است جزء نیکان شمرده می شود، پس هرگاه زبان بگشاید، یا نیکوکار است یا بدکار.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۶، حدیث ۲۱

نفس

نفس

۱- امام صادق علیه السلام:

احْمِلْ نَفْسَكَ لِنَفْسِكَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ لَمْ يَحْمِلْكَ غَيْرُكَ.

نفست را به خاطر خودت به زحمت و مشقت بیاورد زیرا اگر چنین نکنی دیگری خودت را به زحمت نمی افکند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۵۴، ح ۵

۲- امام علی علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَعْطِ نَفْسَهُ شَهْوَتَهَا أَصَابَ رُشْدَهُ؛

کسی که به نفس خود، خواسته نفس را عطا نکند به رشد خود رسیده است.

وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۲۵۰

۳- امام علی علیه السلام:

نِعَمَ الْعَوْنُ عَلَى أَشْرِ النَّفْسِ وَكَسَرَ عَادَتَهَا التَّجَوُّعُ؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری دهنده ای بر سرکشیِ نفس و شکستنِ عادت آن است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۶، ص ۱۶۶، ح ۹۹۴۲

۴- امام علی علیه السلام:

كَثْرَةُ الْأَكْلِ وَالنَّوْمِ تُفْسِدَانِ النَّفْسَ وَتَجْلِبَانِ الْمَضْرَّةَ.

فراوانیِ خواب و خوراک، نفس را تباه می کند و زیان می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۰، ح ۸۱۶۴

۵- امام صادق علیه السلام:

ذِكْرُ الْمَوْتِ يُمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِي النَّفْسِ وَ يَقَطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَةِ وَ يُقَوِّي الْقَلْبَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ تَعَالَى وَ يُرِقُّ الطَّيْعَ وَ يَكْسِرُ أَعْلَامَ

ص: ۲۷۵

الْهَوَىٰ وَ يُطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ يُحَقِّقُ الدُّنْيَا

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶، ص ۱۳۳، ح ۳۲ - مصباح الشریعه ص ۱۷۱

۶- امام علی علیه السلام:

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ جَاهِدَهَا، مَنْ جَهِلَ نَفْسَهُ أَهْمَلَهَا؛

هر که نفس خود را شناخت، به جهاد با آن برخاست و هر که آن را نشناخت، به حال خود رهایش ساخت.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۵۳، ح ۸۱۲۳ و ۸۱۲۴

۷- امام علی علیه السلام:

مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ سَعِدَ؛

هر که نفس خود را محاسبه کند، خوشبخت شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۶، ح ۴۷۴۴

۸- امام علی علیه السلام:

مَنْ أَجْهَدَ نَفْسَهُ فِي إِصْلَاحِهَا سَعِدَ، مَنْ أَهْمَلَ نَفْسَهُ فِي لَذَائِهَا شَقِيَ وَ بَعُدَ؛

هر که نفس خود را در راه اصلاح آن به رنج افکند، خوشبخت شود و هر که آن را با لذت‌هایش واگذارد، بدبخت گردد و (از درگاه حق) دور شود.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۴۵، ح ۷۸۲۱، ۷۸۲۲

۹- امام علی علیه السلام:

إِنَّ أَسْعَدَ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا مَنْ عَدَلَ عَمَّا يَعْرِفُ ضُرَّهُ، وَ إِنَّ أَشْقَاهُمْ مَنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ؛

خوشبخت ترین مردم در دنیا، کسی است که از آنچه می داند برایش زیان آور است دوری کند و بدبخت ترین آنان کسی

است، که از هوای نفس خود پیروی کند.

بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۵

۱۰- امام علی علیه السلام:

الْعَفَافُ يَصُونُ النَّفْسَ وَيُنْزِهُهَا عَنِ

ص: ۲۷۶

عفت، نفس را مصون می دارد و آن را از پستیها دور نگه می دارد.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۲۵۶، ح ۵۴۲۰

شهوَت و خواسته های نفسانی

حدیث (۱) امام علی (ع) فرمودند:

كَمْ مِنْ شَهْوَةٍ سَاعَةٍ أَوْرَثَتْ حُزْنَ طَوِيلًا؛

چه بسیار خواهش های نفسانی لحظه ای، که اندوه طولانی و درازی را در پی دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۵۱، ح ۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

إِيَّاكُمْ وَ النَّظْرَةَ فَإِنَّهَا تَزْرَعُ فِي الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَ كَفَى بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَةً؛

از نگاه [ناپاک] پرهیزید که چنین نگاهی تخم شهوت را در دل می کارد و همین برای فتنه ی صاحب آن دل بس است.

تحف العقول ص ۳۰۵

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام:

جَاهِدْ هَوَاكَ كَمَا تُجَاهِدُ عَدُوَّكَ؛

با هوای نفسانی خود مبارزه کن همانگونه که با دشمنت مبارزه می کنی.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۴۱۰، ح ۵۸۹۳

تقوا

حدیث (۱) قال رسول الله صلى الله عليه و آله:

مَنْ رَزَقَ تَقَى فَقَدْ رَزِقَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛

هر کس تقوا روزی اش شود، خیر دنیا و آخرت روزی او شده است.

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ التَّقْوَى مُتْتَهَى رِضَى اللَّهِ مِنْ عِبَادِهِ وَ حَاجَتِهِ مِنْ خَلْقِهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِنَّ أَسْرَرَتُمْ عَلِمَهُ وَ إِنَّ أَعْلَنَتُمْ كَتَبَهُ

نهایت خشنودی خداوند از بندگانش و خواسته او از آفریدگانش تقواست، پس تقوا از خداوندی بکنید که اگر پنهان کنید می داند و اگر آشکار سازید می نویسد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۵۴، ح ۳۳۵۸

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

لَوْ أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ كَانَتَا عَلَى عَيْدٍ رَتْفًا ثُمَّ اتَّقَى اللَّهُ لَجَعَلَ لَهُ مِنْهَا مَخْرَجًا وَ رِزْقًا مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ.

اگر آسمان ها و زمین راه را بر بنده

ص: ۲۷۷

ای ببندند و او تقوای الهی پیشه کند، خداوند حتما راه گشایشی برای او فراهم خواهد کرد و از جایی که گمان ندارد روزی اش خواهد داد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۱۶، ح ۷۰۶۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إن لأهل التقوى علامات يعرفون بها : صدق الحديث و أداء الأمانة و وفاء العهد

تقوایندگان نشانه هایی دارند که با آنها شناخته می شوند: راستگویی، امانتداری، وفای به عهد و

تفسیر العیاشی ج ۲، ص ۲۱۳، ح ۵۰

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

التَّقِيُّ سَابِقٌ إِلَى كُلِّ خَيْرٍ؛

تقوایپیشه برای انجام هر کار خیری سبقت می گیرد.

اعلام الدین ص ۱۸۶

حدیث (۶) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقِي بِالتَّقْوَى عَنِ الْعَبْدِ مَا عَزَبَ عَنْهُ عَقْلُهُ وَ يُجَلِّي بِالتَّقْوَى عَنْهُ عَمَاءُ وَ جَهْلُهُ؛

خداوند به وسیله تقوا بنده را حفظ می کند از آنچه که عقلش به آن نمی رسد و کور دلی و نادانی او را بر طرف می سازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۵۲

حدیث (۷) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

اتَّقَى النَّاسِ مَنْ قَالَ الْحَقَّ فِيمَا لَهُ وَعَلَيْهِ؛

باتقواترین مردم، کسی است که در آنچه به نفع یا ضرراوست، حق را بگوید.

امالی (صدوق) ص ۲۰ - من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۹۵

حدیث (۸) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

تَمَامُ التَّقْوَى أَنْ تَتَعَلَّمَ مَا جَهِلْتَ وَ تَعْمَلَ بِمَا عَلِمْتَ؛

تمام و کمال تقوا این است که آنچه را نمی دانی بیاموزی و بدانچه می دانی عمل کنی .

مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۱۲۰

حدیث (۹) قال الصادق علیه السلام :

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ فَقَالَ يُطَاعُ فَلَا يُعْصَى وَ

ص: ۲۷۸

يُذَكِّرُ فَلَا يُنْسَىٰ وَ يُشَكِّرُ فَلَا يُكْفَرُ.

از امام صادق علیه السلام درباره آیه (تقوای الهی داشته باشید آنگونه که حق تقواست) سؤال شد، فرمودند: از خدا فرمان می برد و نافرمانی نمی کند، به یاد اوست و فراموشش نمی کند، شکرگزار اوست و کفران نمی کند.

غررالحکم، ج ۲، ص ۴۵۱، ح ۳۲۶۰

حدیث (۱۰) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

لا- يَكُونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يُحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسِبِهِ الشَّرِيكَ لِشَرِيكِهِ فَيَعْلَمَ مِنْ أَيْنَ مَطْعَمُهُ وَ مِنْ أَيْنَ مَشْرَبُهُ وَ مِنْ أَيْنَ مَلْبَسُهُ أَمْ مِنْ حِلِّ ذَلِكُمْ أَمْ مِنْ حَرَامٍ؟

انسان از تقوای پیشگان نیست مگر آن که سخت تر از حسابرسی شریک از شریک، از خود حساب بکشد و بداند خوردنی، نوشیدنی و پوشیدنی اش از کجاست آیا از حلال است یا حرام؟

الزهد ص ۱۷، ح ۳۷

حدیث (۱۱) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقِي بِالتَّقْوَى عَنِ الْعَبْدِ مَا عَزَبَ عَنْهُ عَقْلُهُ وَ يُجَلِّي بِالتَّقْوَى عَنْهُ عَمَاءَهُ وَ جَهْلَهُ؛

خداوند عزوجل به وسیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۵۲، ح ۱۶

حدیث (۱۲) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

لَمَّا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى فَإِذَا لَمْ يَفْعَلُوا ذَلِكَ نُزِعَتْ مِنْهُمْ الْبَرَكَاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ.

تا زمانی که مردم، امر به معروف و نهی از منکر نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند، در خیر و سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از

ص: ۲۷۹

آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند. نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۶، ص ۱۸۱، ح ۲۲

حدیث (۱۳) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِي حَدَاثِهِ سِنَّهُ إِلَّا عَجَّ شَيْطَانُهُ يَا وَيْلَهُ يَا وَيْلَهُ عَصَمَ مِنِّي ثَلَاثِي دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِي الثُّلَاثِ الْبَاقِي.

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای بر من ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سوم باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد .

نوادر (راوندی) ص ۱۲

حدیث (۱۴) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي عُمْرِهِ وَ يُوسَّعَ لَهُ فِي رِزْقِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَ لِيَصِلْ رَحْمَهُ

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه کند و صله رحم نماید.

الزهد ص ۳۹، ح ۱۰۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۰۲، ح ۵۶

حدیث (۱۵) امام صادق عليه السلام :

اتَّقُوا اللَّهَ وَ عَلَيْكُمْ بِأَدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى مَنْ ائْتَمَنَكُمْ فَلَوْ أَنَّ قَاتِلَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عِ اتَّمَنَنِي عَلَى أَمَانَةٍ لَأَدَّيْتُهَا إِلَيْهِ.

تقوای الهی پیشه کنید و امانت را به کسی که شما را امین دانسته است، باز گردانید، زیرا حتی اگر قاتل امیرالمؤمنین علیه السلام امانتی را به من بسپرد هر آینه آن را به او بر می گردانم.

امالی (صدوق) ص ۳۱۸ {شبهه این حدیث در کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۳۳، ح ۴}

حدیث (۱۶) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِي حَدَاثِهِ سِنَّهُ إِلَّا عَجَّ شَيْطَانُهُ يَا وَيْلَهُ يَا وَيْلَهُ عَصَمَ مِنِّي

ص: ۲۸۰

ثُلثِي دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِي الثُّلْثِ الْبَاقِي

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای بر من ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سوم باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد .

نوادر (راوندی) ص ۱۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِخَاصِّهِ أَوْلِيَائِهِ وَهُوَ لِبَاسُ التَّقْوَى وَدِرْعُ اللَّهِ الْحَصِينَةُ وَجَنَّتُهُ الْوَثِيقَةُ

براستی که جهاد یکی از درهای بهشت است که خداوند آن را برای اولیای خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم اوست.

الغارات (ط-القدیمه) ج ۲ ، ص ۳۲۶

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

فِي صِفَةِ الْمُتَّقِينَ - : بُعْدُهُ عَمَّنْ تَبَاعَدَ عَنْهُ زُهْدٌ وَ تَزَاهَةٌ وَ دُنُوُّهُ مِمَّنْ دَنَا مِنْهُ لِينٌ وَ رَحْمَةٌ لَيْسَ تَبَاعُدُهُ بِكِبَرٍ وَ عَظَمَةٍ وَ لَا دُنُوُّهُ بِمَكْرٍ وَ خَدِيعَةٍ؛

در وصف پرهیزگاران، می فرماید: اگر از کسی دوری می کند، به خاطر دنیاگریزی و پاکدامنی است و اگر به کسی نزدیک می شود، از سر خوشخویی و مهربانی است، نه دوری کردنش از روی تکبر و نخوت است و نه نزدیک شدنش از روی مکر و فریب.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۰۶ ، خطبه ۱۹۳

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

أَدْبْتُ نَفْسِي فَمَا وَجَدْتُ لَهَا بَغَيْرِ تَقْوَى الْأَلِهِ مِنْ أَدَبٍ

فِي كُلِّ حَالَتِهَا وَإِنْ قَصُرَتْ أَفْضَلَ مِنْ صَمْتِهَا عَنِ الْكُذِبِ

وَ غَيْبِهِ النَّاسِ أَنْ غَيَّبَتْهُمْ حَرَمَهَا ذُو الْجَلَالِ فِي الْكُتُبِ

إِنْ كَانَ مِنْ فِضِّهِ كَلَامُكَ يَا نَفْسُ فَإِنَّ السُّكُوتَ مِنْ ذَهَبٍ؛

به ادب

و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم
و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فرو بستن از دروغ نیافتم
و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است
ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ حَيٌّ غَنِيٌّ مُوقِرٌ تَقِيٌّ؛

مؤمن، با حیا، بی نیاز، با وقار و پرهیزگار است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۵۵، ح ۱۴۲۵

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

وَرِعَ الْمُؤْمِنُ يَظْهَرُ فِي عَمَلِهِ، وَرِعَ الْمُنَافِقِ لَا يَظْهَرُ إِلَّا عَلَى لِسَانِهِ؛

پرهیزکاری مؤمن در رفتارش آشکار می شود و پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۵۰۴، ح ۹۲۳۰، ۹۲۳۱

حدیث (۲۲) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقِي بِالْتَّقْوَى عَنِ الْعَبْدِ مَا عَزَبَ عَنْهُ عَقْلُهُ وَيُجَلِّي بِالْتَّقْوَى عَنْهُ عَمَاءَهُ وَجَهْلَهُ؛

خداوند عز و جل به وسیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۵۲، ح ۱۶

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلَا إِنَّ خَيْرَ عِبَادِ اللَّهِ التَّقِيُّ النَّقِيُّ الْخَفِيُّ وَإِنَّ شَرَّ عِبَادِ اللَّهِ الْمُشَارُّ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ؛

آگاه باشید، بدرستی که بهترین بندگان خدا کسی است که با تقوا، پاک و گمنام باشد و بدترین بندگان خدا کسی است که انگشت نما باشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۷، ص ۱۱۱، ح ۱۲

حدیث (۲۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّي وَ لَا مِنْ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ

ص: ۲۸۲

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَتْ حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلُ الْجَاهِلِ وَحُسْنُ خُلُقٍ يَعْيشُ بِهِ فِي النَّاسِ وَوَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنِ مَعَاصِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزوجل. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال ص ۱۴۵ و ۱۴۶، ح ۱۷۲

حدیث (۲۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعَيْدُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَمْرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام:

الْحَسْبُ الْفِعَالُ وَالشَّرْفُ الْمَالُ وَالكَرْمُ التَّقْوَى؛

گوهر مرد و بزرگی او اعمال اوست و شرافت و ارجمندی او دارایی او و کرامت و بزرگواری او تقوای اوست .

معانی الاخبار ص ۴۰۵، ح ۷۶

حدیث (۲۷) امام محمد باقر علیه السلام:

اتَّقُوا اللَّهَ وَصُونُوا دِينَكُمْ بِالْوَرَعِ؛

تقوای خدا پیشه کنید و دینتان را با ورع و تقوا حفظ کنید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۶، ح ۲

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام:

اعْمَلْ بِفَرَائِضِ اللَّهِ؛

ص: ٢٨٣

تَكَنُّ أَتَقَى النَّاسَ

به واجبات الهی عمل کن تا پرهیزکارترین مردمان باشی.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۸۲، ح ۴

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام:

لَا يَنْفَعُ اجْتِهَادٌ لَّا وَرَعَ فِيهِ؛

کوششی که پارسایی در آن رعایت نشود، سودی نخواهد داشت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۶، ح ۱

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام:

لَيْسَ مِنَّا وَ لَا كِرَامَةً مَن كَانَ فِي مِصْرَ فِيهِ مِائَةُ الْفِ أَوْ يَزِيدُونَ وَ كَانَ فِي ذَلِكَ الْمِصْرَ أَحَدٌ أَوْرَعَ مِنْهُ

از ما نیست و کرامتی ندارد آنکه در شهری صد هزار نفری با بیشتر زندگی کند و در آن شهر کسی باتقواتر از او باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۸، ح ۱۰

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَتَقَى النَّاسَ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى

هر که دوست دارد با تقواترین مردم باشد به خدای تعالی توکل کند

من لا يحضره فقيه ج ۴، ص ۴۰۰، ح ۵۸۵۸

حدیث (۳۲) امام عسکری علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَتَّقِ وُجُوهَ النَّاسِ لَمْ يَتَّقِ اللَّهَ.

آن که از مردم پروا نکند از خدا نیز پروا نمی کند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۳۶

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام:

مَا نَقَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَبْدًا مِنْ ذُلِّ الْمَعَاصِي إِلَى عِزِّ التَّقْوَى إِلَّا أَغْنَاهُ مِنْ غَيْرِ مَالٍ وَ أَعَزَّهُ مِنْ غَيْرِ عَشِيرَةٍ وَ آنَسَهُ مِنْ غَيْرِ بَشَرٍ.

خدای عزوجل بنده ای را از خواری گناهان به عزت تقوا منتقل نمی کند، مگر اینکه بدون مال و ثروت، بی نیازش می سازد و بدون خویشان و بستگان عزیزش می گرداند و وجود آدمی، او را (با خود) مأنوس قرار می دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۶، ح ۸

زهد و زاهد

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الزُّهْدُ فِي

ص: ۲۸۴

بی رغبتی به دنیا، بزرگ ترین آسایش است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۷، ح ۱۱۹۸

حدیث (۲) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَبِيلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصِيلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَمَدَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيًّا أَمِينًا صَادِقًا حَادِقًا أَصِيلًا نَبِيًّا مَكِينًا فَصِيحًا عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِدًا زَاهِدًا سَخِيًّا كَمِيًّا قَانِعًا مُتَوَاضِعًا حَلِيمًا رَحِيمًا غَيُورًا صَبُورًا مُوَافِقًا مُرَافِقًا لَمْ يُخَالِطْ مُنْجَمًا وَ لَا كَاهِنًا وَ لَا عَيَافًا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ كَرُمَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ هَانَتْ عَلَيْهِ شَهْوَتُهُ

هر که برای خود احترام قائل باشد خواهشهای نفسانیش در نظر او بی ارزش می شود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۵، ح ۴۴۹

حدیث (۴) حضرت فاطمه (س):

أَزْهَدُ النَّاسِ مَنْ تَرَكَ الْحَرَامَ أَشَدُّ النَّاسِ اجْتِهَادًا مَنْ تَرَكَ الذُّنُوبَ.

زاهد ترین مردم کسی است که حرام را وانهد، کوشاترین مردم تارک گناهان است. تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

عَظَّمُوا أَقْدَارَكُمْ بِالتَّغَاوُلِ عَنِ الدَّنِيِّ مِنَ الْأُمُورِ.

با بی توجهی به امور پست، بر ارزش خود بیفزایید. تحف العقول ص ۲۲۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

ص: ۲۸۵

رِضَا الْمَرءِ عَنِ نَفْسِهِ بُرْهَانٌ سَخَافَهُ عَقْلُهُ

از خود راضی بودن نشانه سبک عقلی است. تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۷، ح ۷۰۶۴

شکر

حدیث (۱) قال الصادق علیه السلام :

لَوْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى عِبَادَةٌ تَعْبُدُ بِهَا عِبَادُهُ الْمُخْلِصُونَ أَفْضَلَ مِنَ الشُّكْرِ عَلَى كُلِّ لَأَطْلَقَ لَفْظَهُ فِيهِمْ مِنْ جَمِيعِ الْخَلْقِ بِهَا فَلَمَّا لَمْ يَكُنْ أَفْضَلُ مِنْهَا خَصَّهَا مِنْ بَيْنِ الْعِبَادَاتِ وَ خَصَّ أَرْبَابَهَا فَقَالَ وَ قَلِيلٌ مِنْ عِبَادِي الشُّكُورُ

اگر نزد خداوند عبادتی بهتر از شکرگزاری در همه حال بود که بندگان مخلصش با آن عبادتش کنند، هر آینه آن کلمه را درباره همه خلقش به کار می برد، اما چون عبادتی بهتر از آن نبود از میان عبادات آن را خاص قرار داد و صاحبان آن را ویژه گردانید و فرمود: «واندکی از بندگان من سپاسگزارند».

مصباح الشریعه ص ۲۴ و ص ۲۵

حدیث (۲) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ كَأَجْرِ الصَّائِمِ الْمُحْتَسِبِ ، وَ الْمُعَافَى الشَّاكِرُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ كَأَجْرِ الْمُبْتَلَى الصَّابِرِ ، وَ الْمُعْطَى الشَّاكِرُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ كَأَجْرِ الْمَحْرُومِ الْقَانِعِ ؛

سپاسگزار اجزش همانند روزه داری است که برای خدا روزه می گیرد، تندرست سپاسگزار همانند آن اجری را دارد که بیمار شکیبا و بخشنده سپاسگزار همان اجر را دارد که تنگدست قانع.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۹۴، ح ۱

حدیث (۳) قال الحسين عليه السلام :

شُكْرُكَ لِنِعْمَةٍ سَالَفَةٍ يَقْتَضِي نِعْمَةً آتِيَةً؛

شکر تو بر نعمت گذشته، زمینه ساز نعمت آینده است.

نزهه الناظر و تنبيه خاطر ص ۸۰

حدیث (۴) قال علي عليه السلام :

أَكْثَرُ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى مَنْ فَضَّلْتَ عَلَيْهِ، فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ أَبْوَابِ الشُّكْرِ؛

به کسی که بر او برتری داده شده ای بسیار بنگر، زیرا این کار یکی

ص: ۲۸۶

از انگیزه های شکرگزاری است. (به ضعیف تر از خودت بسیار نگاه کن که موجب شکرگزاری ات از خداوند می گردد)

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۶۰، نامه ۶۹

حدیث (۵) قال الصادق علیه السلام :

ما مِنْ عَبْدٍ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ نِعْمَةً فَعَرَفَ أَنَّهَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَحْمَدَهُ؛

هیچ بنده ای نیست که خداوند به او نعمتی دهد و او آن را از جانب خدا بداند مگر آن که، پیش از سپاسگویی او، خداوند بیامرزدش.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۲۷، ح ۸

حدیث (۶) قال الصادق علیه السلام :

أَدْنَى الشُّكْرِ رُؤْيَاهُ النُّعْمَةَ مِنَ اللَّهِ مِنْ غَيْرِ عَلَيْهِ يَتَعَلَّقُ الْقَلْبُ بِهَا دُونَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَالرِّضَا بِمَا أُعْطِيَ وَالْأُتْعَصِيهِ بِنِعْمَتِهِ وَتُخَالِفُهُ بِشَيْءٍ مِنْ أَمْرِهِ وَنَهْيِهِ بِسَبَبِ نِعْمَتِهِ؛

کم ترین سپاسگزاری، این است که انسان نعمت را (مستقیماً) از خدا بداند و جز او علتی برای آن نداند و نیز به آنچه خداوند عطايش کرده، خرسند باشد و با نعمت او مرتکب گناه وی نشود و نعمت خدا را وسیله مخالفت با امر و نهی او قرار ندهد.

شرح مصباح الشریعه (ترجمه گیلانی) ص ۶۱

حدیث (۷) قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

إِنَّ اللَّهَ لَيُؤْضِي عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ أَكْلَهُ أَوْ يَشْرَبَ شَرْبَهُ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا

خداوند از بنده ای که پس از خوردن لقمه ای غذا و یا آشامیدن جرعه ای او را سپاس می گوید، خشنود می گردد.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۸

حدیث (۸) قال الصادق علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى ع يَا مُوسَى اشْكُرْنِي حَقَّ شُكْرِي فَقَالَ يَا رَبِّ وَكَيْفَ أَشْكُرُكَ حَقَّ شُكْرِكَ وَ لَيْسَ مِنْ شُكْرٍ أَشْكُرُكَ بِهِ إِلَّا وَ أَنْتَ أَنْعَمْتَ بِهِ

ص: ۲۸۷

عَلَى قَالَ يَا مُوسَى الْآنَ شَكَرْتَنِي حِينَ عَلِمْتَ أَنَّ ذَلِكَ مِنِّي.

خدای تعالی به موسی علیه السلام وحی فرمود که : ای موسی مرا چنان که باید شکر کن . موسی عرض کرد : پروردگارا چگونه تو را چنان که باید شکر گویم حال آن که هر شکری که تو را می گویم خود نعمتی است که تو به من ارزانی داشته ای؟ فرمود : ای موسی حال که دانستی توفیق آن شکر را هم من به تو داده ام ، شکر مرا ادا کرده ای .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۹۸ ، ح ۲۷

حدیث (۹) قال الرضا عليه السلام :

اعْلَمُوا أَنَّكُمْ لَا تَشْكُرُونَ اللَّهَ تَعَالَى بِشَيْءٍ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَبَعْدَ الْإِعْتِرَافِ بِحُقُوقِ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ صَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ مُعَاوَنَتِكُمْ لِإِخْوَانِكُمُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى دُنْيَاهُمْ

بدانید که بعد از ایمان به خدا و بعد از اعتراف به حقوق اولیاء الله از آل محمد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هیچ شکری نزد خدا خوشایندتر از این نیست که برادران مؤمن خود را در امور دنیایشان یاری رسانید .

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۱۶۹

حدیث (۱۰) قال الجواد عليه السلام :

نِعْمَةٌ لَا تُشْكُرُ كَسَيْئَةٍ لَا تُغْفَرُ؛

نعمتی که سپاسگزاری نشود مانند گناهی است که آمرزیده نشود.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۹۷ ، ح ۹۱۶۴

حدیث (۱۱) امام سجاد عليه السلام :

وَ أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَإِنَّ تَشْكُرَهُ وَ تَذْكُرُ مَعْرُوفَهُ وَ تَكْسِبُهُ الْمَقَالَهَ الْحَسَنَهَ وَ تُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ كُنْتَ قَدْ شَكَرْتَهُ سِرًّا وَ عَلَانِيَةً ثُمَّ إِنَّ قَدْرَتَ عَلَيَّ مُكَافَأَتِهِ يَوْمًا كَافِيَتَهُ

ص: ۲۸۸

حق کسی که به تو نیکی کرده ، این است که از او تشکر کنی و نیکی اش را به زبان آوری و از او به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزوجلّ برایش خالصانه دعا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان در پنهان و آشکار از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی (صدوق) ص ۳۷۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

زِيَادَةُ الشُّكْرِ وَ صَلَهِ الرَّحِمِ تَزِيدُ فِي الْعُمُرِ وَ تَفْسُحُ فِي الْأَجَلِ

شکرگزاری فراوان و صلّه رحم، عمر را زیاد می کنند و بر مهلت زندگی می افزایند.

عیون الحکم والمواعظ (لیثی) ص ۲۷۵، ح ۴۹۹۹

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

الْعِفَافُ زِينَةُ الْفَقْرِ، وَ الشُّكْرُ زِينَةُ الْغِنَى.

خویشتن داری، زینت فقر است و سپاسگزاری زینت غنا و توانگری.

تحف العقول ص ۹۰ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۹، ح ۶۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

شُكْرُ الْمُؤْمِنِ يَظْهَرُ فِي عَمَلِهِ، شُكْرُ الْمُنَافِقِ لَا يَتَجَاوَزُ لِسَانَهُ؛

سپاسگزاری مؤمن در کردارش آشکار می شود، [اما] سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی رود.

عیون الحکم والمواعظ (لیثی) ص ۲۹۱، ح ۵۲۰۰ و ۵۲۰۱

حدیث (۱۵) امام حسن علیه السلام:

الْخَيْرُ الَّذِي لَا شَرَّ فِيهِ، الشُّكْرُ مَعَ النَّعْمَةِ وَ الصَّبْرُ عَلَى النَّازِلِ؛

خیری که هیچ شری در آن نیست ، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است .

تحف العقول ص ۲۳۴

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصَّبْرُ ثَلَاثَةٌ: صَبْرٌ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ، وَ صَبْرٌ عَلَى الطَّاعَةِ وَ صَبْرٌ عَنِ الْمَعْصِيَةِ؛

صبر سه نوع است: صبر در هنگام مصیبت، صبر بر طاعت و صبر بر ترک گناه.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۹۱، ح ۱۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الصَّبْرُ أَنْ يَحْتَمِلَ الرَّجُلُ مَا

ص: ۲۸۹

صبر آن است که انسان گرفتاری و مصیبتی را که به او می رسد تحمل کند و خشم خود را فرو خورد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۵۶، ح ۱۴۳۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَامَةُ الصَّابِرِ فِي ثَلَاثٍ أَوْلَاهَا أَنْ لَا يَكْسَلَ وَ الثَّانِيَةُ أَنْ لَا يَضْجَرَ وَ الثَّلَاثَةُ أَنْ لَا يَشْكُوَ مِنْ رَبِّهِ تَعَالَى لِأَنَّهُ إِذَا كَسَلَ فَقَدْ ضَيَّعَ الْحَقَّ وَ إِذَا ضَجَرَ لَمْ يُؤَدِّ الشُّكْرَ وَ إِذَا شَكَا مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَصَاهُ.

صبور سه نشانه دارد : اول آن که سستی نمی کند ، دوم آن که افسرده و دلتنگ نمی شود و سوم آن که از پروردگار خود شکوه نمی کند ؛ زیرا اگر سستی کند، حق را ضایع کرده، و اگر افسرده و دلتنگ باشد شکر نمی گذارد و اگر از پروردگار شکوه کند او را معصیت کرده است .

علل الشرایع، ج ۲، ص ۴۹۸، ح ۱

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فَلِلصَّبْرِ أَرْبَعٌ شُعَبٌ الشَّوْقُ وَ الشَّفَقَةُ وَ الزَّهَادَةُ وَ التَّرَقُّبُ فَمَنْ اشْتَاقَ إِلَى الْجَنَّةِ سَلِمَ عَنِ الشَّهَوَاتِ وَ مَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ رَجَعَ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ وَ مَنْ زَهَدَ فِي الدُّنْيَا تَهَاوَنَ بِالْمُصِيبَاتِ وَ مَنْ تَرَقَّبَ الْمَوْتَ سَارَعَ إِلَى الْخَيْرَاتِ

صبر چهار شعبه دارد : شوق، ترس، زهد و انتظار ، هر کس شوق بهشت داشته باشد ، از هوا و هوس دست می کشد و هر کس از آتش بترسد، از حرام ها خود را نگه می دارد و هر کس به دنیا بی اعتنا باشد ، گرفتاری ها را به چیزی نگیرد و هر کس منتظر مرگ باشد ، در کارهای خیر بکوشد .

معدن الجواهر ص

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ الرِّضَا بِالْقَضَاءِ وَالصَّبْرُ عِنْدَ الْبَلَاءِ وَالِدُّعَاءُ عِنْدَ الشَّدَّةِ وَالرَّخَاءِ.

کسی که سه خصلت در او باشد خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او فراهم می کند: خشنودی به مقدرات، صبر در بلا و دعا در سختی و راحتی .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۱۵۶، ح ۷۱

حدیث (۶) امام کاظم علیه السلام :

اضْبِرْ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ وَ اضْبِرْ عَنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ فَإِنَّمَّا الدُّنْيَا سَاعَةٌ فَمَا مَضَى مِنْهَا فَلَيْسَ تَجِدُ لَهُ سُرُورًا وَ لَا حُزْنَ وَ مَا لَمْ يَأْتِ مِنْهَا فَلَيْسَ تَعْرِفُهُ فَاضْبِرْ عَلَى تِلْكَ السَّاعَةِ الَّتِي أَنْتَ فِيهَا فَكَأَنَّكَ قَدْ اغْتَبَطْتَ

بر طاعت خدا صبر کن و در ترک معاصی او شکبیا باش ؛ زیرا دنیا لحظه ای بیش نیست . آنچه گذشته جای شادی و غم ندارد و از آنچه نیامده نیز خبری نداری . پس لحظه ای را که در آن به سر میبری ، صبور باش چنان که گویی خوشبخت و خوشحالی .

تحف العقول ص ۳۹۶ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۱۱، ح ۱

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

فَصَبِرًا عَلَى دُنْيَا تَمُرُّ بِلَأْوَائِهَا كَلَيْلِهِ بِأَحْلَامِهَا تَنْسَلِخُ

در برابر دنیایی که گرفتاری آن، مانند خواب های پریشان شب می گذرد شکبیا باش.

امالی (صدوق) ص ۶۲۲ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۴۰، ص ۳۴۸، ح ۲۹

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمَعُونَةَ تَنْزِلُ عَلَى قَدْرِ الْمُؤْنَةِ وَ إِنَّ الصَّبْرَ يَنْزِلُ عَلَى قَدْرِ شِدَّةِ الْبَلَاءِ.

براستی که کمک از جانب خداوند به اندازه هزینه می رسد و صبر از جانب خداوند به اندازه گرفتاری می آید.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۲۹۴، ح ۲۴۹۸ {شبهه این حدیث در امالی (صدوق) ص ۵۵۲، ح

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّكَ إِنْ صَبَرْتَ جَرَتْ عَلَيْكَ الْمَقَادِيرُ وَ أَنْتَ مَأْجُورٌ وَإِنْ جَزَعْتَ جَرَتْ عَلَيْكَ الْمَقَادِيرُ وَ أَنْتَ مَأْزُورٌ.

اگر صبر کنی مقدرات الهی بر تو جاری می شود و اجر خواهی بُرد و اگر بیتابی کنی باز هم مقدرات خداوند بر تو جاری می شود و گناهکار خواهی بود.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۱۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

الصَّبْرُ فِي الْأُمُورِ بِمَنْزِلَةِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ فَإِذَا فَارَقَ الرَّأْسُ الْجَسَدَ فَسَدَ الْجَسَدُ وَإِذَا فَارَقَ الصَّبْرُ الْأُمُورَ فَسَدَتِ الْأُمُورُ.

نقش صبر در کارها همانند نقش سر در بدن است؛ همچنان که اگر سر از بدن جدا شود، بدن از بین می رود، صبر نیز هرگاه همراه کارها نباشد، کارها تباه می گردند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۹۰، ح ۹

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

الْحِلْمُ حِجَابٌ مِنَ الْأَفَاتِ.

بردباری، مانعی در برابر آفت هاست.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۲۴، ح ۲۲۸

حدیث (۱۲) امام باقر علیه السلام :

فِي قَوْلِهِ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسَيْنًا قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَانَ السَّبَّابَ الطَّعَانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهنده، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عقیف پارسا را دوست دارد.

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :

يَا عَلِيُّ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشْبَهِكُمْ بِي خُلِقَ قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا وَ أَعْظَمُكُمْ

ص: ۲۹۲

حِلْمًا وَ أَبْرُكُم بِقَرَاتِهِ وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافًا

به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۷۰

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَبْدَ لَيَحْرُمُ نَفْسَهُ الرِّزْقَ الْحَلَالَ بِتَرْكِ الصَّبْرِ، وَلَا يُزَادُ عَلَيَّ مَا قُدِّرَ لَهُ؛

بنده به سبب بی صبری، خودش را از روزی حلال محروم می کند و بیشتر از روزی مقدر هم نصیبش نمی شود.

شرح نهج البلاغه (لبن ابی الحدید) ج ۳، ص ۱۶۰

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

الْحِلْمُ يُطْفِئُ نَارَ الْغَضَبِ وَ الْحِدَّةُ تُؤَجِّجُ إِحْرَاقَهُ؛

بردباری آتش خشم را فرو می نشاند و تندی آن را شعله ورت می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۷، ح ۶۴۵۰

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ غَاظَكَ بِقُبْحِ السَّفَةِ عَلَيْكَ، فَغِظْهُ بِحُسْنِ الْجِلْمِ عَنْهُ؛

هر کس با زشتی سبکسری تو را خشمگین کرد تو با زیبایی بردباری او را به خشم آور.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۶۰، ح ۸۳۵۸

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ لَا تُعْرَفُ إِلَّا فِي ثَلَاثِ مَوَاطِنَ - لَا يُعْرَفُ الْحَلِيمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَةِ

سه کس اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی.

بحار الأنوار (ط-بيروت) ج ٧٥، ص ٢٢٩، ح ١٠٧

حديث (١٨) امام علي عليه السلام :

أَشْرَفُ الْخَلَائِقِ التَّوَّاضِعُ وَالْحِلْمُ وَلَيْنُ الْجَانِبِ؛

شريف ترين اخلاق، تواضع،

ص: ٢٩٣

بردباری و نرم خوئی است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۱۵، ح ۲۵۵۵

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

الْحِلْمُ سِرَاجُ اللَّهِ ... الْحِلْمُ يَدُورُ عَلَى خَمْسَةِ أَوْجِهٍ أَنْ يَكُونَ عَزِيزًا فَيَذَلَّ أَوْ يَكُونَ صَادِقًا فَيَتَّهَمَ أَوْ يَدْعُو إِلَى الْحَقِّ فَيَسْتَحْفَ بِهِ أَوْ أَنْ يُؤَذَى بِلَا جُزْمٍ أَوْ أَنْ يَطْلُبَ بِالْحَقِّ فَيَخَالَفُوهُ فِيهِ فَإِذَا آتَيْتَ كُلًّا مِنْهَا حَقَّهُ فَقَدْ أَصَبْتَ

بردباری چراغ خداست... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی...

مصباح الشریعه ص ۱۵۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۴۲۲، ح ۶۱

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

الْحِلْمُ غِطَاءٌ سَاتِرٌ وَالْعَقْلُ حِسَامٌ قَاطِعٌ، فَاسْتُرْ خَلَلَ خَلْفِكَ بِحِلْمِكَ وَ قَاتِلْ هَوَاكَ بِعَقْلِكَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۱، حکمت ۴۲۴

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

إِنْ لَمْ تَكُنْ حَلِيمًا فَتَحَلَّمْ فَإِنَّهُ قَلٌّ مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ إِلَّا أَوْشَكَ أَنْ يَكُونَ مِنْهُمْ؛

اگر بردبار نیستی خود را بردبار جلوه ده، زیرا کمتر کسی است که خود را شبیه گروهی کند و بزودی یکی از آنان نشود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۶، حکمت ۲۰۷

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كَادَ الْحَلِيمُ أَنْ يَكُونَ نَبِيًّا؛

آدم بردبار به پیامبری نزدیک است.

بحار الأنوار (ط-بيروت) ج ٤٣، ص ٧٠، ح ٦١

حديث (٢٣) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

لَيْسَ بِحَلِيمٍ مَنْ لَمْ يُعَاشِرْ بِالْمَعْرُوفِ مَنْ لَا بُدَّ لَهُ مِنْ مُعَاشَرَتِهِ حَتَّى

ص: ٢٩٤

يَجْعَلُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ مَخْرَجًا؛

بردبار نیست آن که با کسی که چاره ای جز معاشرت با او ندارد به نیکی معاشرت نکند تا این که خداوند برای او راه نجاتی از معاشرت با وی فراهم آورد.

نهج الفصاحه ص ۶۶۰، ح ۲۳۹۲

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

لَيْسَ الْحَلِيمُ مَنْ عَجَزَ فَهَجَمَ وَإِذَا قَدَرَ انْتَقَمَ إِنَّمَا الْحَلِيمُ مَنْ إِذَا قَدَرَ عَفَا وَكَانَ الْحِلْمُ غَالِبًا عَلَى كُلِّ أَمْرِهِ

کسی که چون ناتوان شود هجوم برد و چون قدرت یابد انتقام گیرد بردبار نیست، بلکه بردبار کسی است که قدرت داشته باشد اما گذشت کند و بردباری بر تمامی امور او غالب باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۶، ح ۶۴۳۷

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ حَلَمَ عَنِ عَدُوِّهِ ظَفِرَ بِهِ؛

هر کس در مقابل دشمن بردبار باشد بر او پیروز می شود.

کنزالفوائد ج ۱، ص ۳۱۹

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فَأَمَّا الْحِلْمُ فَمِنْهُ رُكُوبُ الْجَمِيلِ وَ صِيْحْبَةُ الْأَبْرَارِ وَ رَفْعٌ مِنَ الضُّعْفِ وَ رَفْعٌ مِنَ الْحَسِيَّاسَةِ وَ تَشَهُّيُ الْخَيْرِ وَ تَقَرُّبُ صَاحِبِهِ مِنْ مَعَالِي الدَّرَجَاتِ وَ الْعَفْوُ وَ الْمَهْلُ وَ الْمَعْرُوفُ وَ الصَّمْتُ فَهَذَا مَا يَشْعَبُ لِلْعَاقِلِ بِحِلْمِهِ

حاصل بردباری: آراسته شدن به خوبیها، هم نشینی با نیکان، ارجمند شدن، عزیز گشتن، رغبت به نیکی، نزدیک شدن بردبار به درجات عالی، گذشت، آرامش و تأنی، احسان و خاموشی. اینها ثمره بردباری عاقل است.

تحف العقول ص ۱۶

حدیث (۲۷) امام رضا علیه السلام:

لَا يَسْتَكْمِلُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى تَكُونَ فِيهِ خِصَالٌ ثَلَاثٌ التَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ وَ حُسْنُ التَّقْدِيرِ فِي الْمَعِيشَةِ وَ الصَّبْرُ عَلَى الرِّزَايَا.

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: دین شناسی،

ص: ۲۹۵

تدبر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص ۴۴۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۳۹

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إِذَا أَصَابَتْهُ شِدَّةٌ صَبَرَ... وَالْمُنَافِقُ... إِذَا أَصَابَتْهُ شِدَّةٌ ضَعُفَ؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول ص ۲۱۲

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ إِنْ أُغْضِبَ حَلِمَ وَإِنْ ظَلِمَ غَفَرَ وَإِنْ أَسَىءَ إِلَيْهِ أَحْسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و چنانچه به او ظلم شود، ببخشايد و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۲۸۵، ح ۶۳۹۴

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

اِحْتَمِلْ مَا يَمُرُّ عَلَيْكَ فَإِنَّ الْاِحْتِمَالَ سِتْرَ الْعُيُوبِ، وَإِنَّ الْعَاقِلَ نِصْفُهُ اِحْتِمَالٌ وَنِصْفُهُ تَعَافُلٌ.

در برابر آنچه بر تو می گذرد، بردبار باش، زیرا بردباری، عیب ها را می پوشاند. به راستی که نیمی از عقل، بردباری و نیمه دیگرش خود را به غفلت زدن است.

عيون الحكم و المواعظ (لثی) ص ۸۴، ح ۲۰۳۹

حدیث (۳۱) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

أَطْعِمُوا الْمَرْأَةَ فِي شَهْرِهَا الَّذِي تَلِدُ فِيهِ التَّمْرَ فَإِنَّ وَلَدَهَا يَكُونُ حَلِيمًا نَقِيًّا؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده، خرما بدهید، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۱۴۱، ح ۱۴

حدیث (۳۲) پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ :

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّي وَ لَمَّا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قَبِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا هُنَّ قَالِ حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ
يَعِيشُ بِهِ فِي النَّاسِ وَ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنِ مَعَاصِي اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

سه چیز است که

ص: ۲۹۶

هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزوجل. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال ص ۱۴۵، ح ۱۷۲ {شبهه این حدیث در وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۳۵۹، ح ۲۵۸۲۹}

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

كَمَالُ الْأَدَبِ وَالْمُرُوءَةِ سَبْعُ خِصَالٍ الْعَقْلُ وَالْحِلْمُ وَالصَّبْرُ وَالرَّفْقُ وَالصَّمْتُ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَالْمُدَارَاةُ.

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص ۵۹

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّكَ مُقَوِّمٌ بِأَدَبِكَ فَزَيِّنْهُ بِالْحِلْمِ؛

تو با ادب ارزش گذاری می شوی، پس آن را با بردباری زینت بخش.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۷۲، ح ۳۵۹۹

حدیث (۳۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

العدل حسن و لكن في الامراء أحسن، السخاء حسن و لكن في الأغنياء أحسن، الورع حسن و لكن في العلماء أحسن، الصبر حسن و لكن في الفقراء أحسن، التوبة حسن و لكن في الشباب أحسن، الحياء حسن و لكن في النساء أحسن.

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

إِيَّاكَ وَخَصْلَتَيْنِ الضَّجْرَ وَالْكَسَلَ فَإِنَّكَ إِنْ ضَجِرْتَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَى حَقٍّ وَإِنْ كَسَلْتَ لَمْ تُؤَدِّ حَقًّا

ص: ۲۹۷

از دو خصلت پرهیز: بی حوصلگی و تنبلی، زیرا اگر کم حوصله باشی بر حق شکیبایی نکنی و اگر سست و تنبل باشی حقی را ادا نکنی.

من لا يحضره الفقيه ج ٤، ص ٣٥٥، ح ٥٧٦٢ - امالی (صدوق) ص ٥٤٣

حدیث (٣٧) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشْبَهِكُمْ بِي قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا وَ أَلْيَنُكُمْ كَنَفًا وَ أَبْرُّكُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّكُمْ حُبًّا لِإِخْوَانِهِ فِي دِينِهِ وَ أَضَبُّكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَكْظَمُكُمْ لِلْغَيْظِ وَ أَحْسَنُكُمْ عَفْوًا وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافًا فِي الرِّضَا وَ الْغَضَبِ.

آیا شما را از شبیه ترینان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکو کارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ٢، ص ٢٤٠، ح ٣٥

حدیث (٣٨) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ: الْحَيَاءُ وَ الْحِلْمُ وَ الْحِجَامَةُ وَ السَّوَاكُ وَ التَّعَطُّرُ

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، بردباری، حجامت کردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص ٤٦٢، ح ١٤٦٣

حدیث (٣٩) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ قَبِيلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصِيْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَمَدَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيًّا أَمِينًا صَادِقًا حَازِقًا أَصِيْلًا نَبِيْلًا مَكِينًا فَصِيْحًا عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِدًا زَاهِدًا سَخِيًّا كَمِيًّا قَانِعًا مُتَوَاضِعًا حَلِيْمًا

رَحِيْمًا غَيُورًا صَبُورًا مُوَافِقًا مُرَافِقًا لَمْ يُخَالِطْ مُنْجِمًا وَ لَا كَاهِنًا وَ لَا عَيَافًا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست

خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۴۰) امام حسن عسکری علیه السلام :

الْجَهْلُ خَصْمٌ، وَالْحِلْمُ حُكْمٌ.

نادانی دشمن است و بردباری حکمرانی است.

نزهه الناظر و تنبيه الخاطر ص ۱۴۶، ح ۱۷

حدیث (۴۱) امام حسن علیه السلام:

الْخَيْرُ الَّذِي لَا شَرَّ فِيهِ، الشُّكْرُ مَعَ النِّعْمَةِ وَالصَّبْرُ عَلَى النَّازِلَةِ؛

خیری که هیچ شری در آن نیست، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است.

تحف العقول ص ۲۳۴

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام:

لَا يَعْدَمُ الصَّبْرُ الظَّفَرَ وَإِنْ طَالَ بِهِ الزَّمَانُ؛

شخص صبور پیروزی را از دست نمی دهد و عاقبت به پیروزی می رسد اگر چه زمانی طولانی بر او بگذرد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۹۹، ح ۱۵۳

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام:

مَنْ لَمْ يُنْجِهِ الصَّبْرُ أَهْلَكَهُ الْجَزَعُ؛

کسی که صبر وی را نجات نبخشد، جزع و بی تابی وی را از پای در می آورد. نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۲، ح ۱۸۹

حدیث (۴۴) امام علی علیه السلام:

أَلْحِلْمُ وَالْإِنَانَةُ تَوَامِنُ تُنَجِّهُمَا عُلُوَّ الْهَمِّهِ.

بردباری و وقار دو همزادند که از بلندی همت زاده می شوند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸ ، ص ۴۲۸

حدیث (۴۵) امام محمد باقر علیه السلام:

مَا شَيْبَ شَيْءٌ بِشَيْءٍ أَحْسَنَ مِنْ حِلْمٍ بِعِلْمٍ؛

چیزی با چیزی نیامیخته است که بهتر از حلم با

ص: ۲۹۹

علم باشد.

تحف العقول ص ۲۹۲

حدیث (۴۶) امام صادق علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ - قَالَ الصَّبْرُ الصَّوْمُ.

خداوند عز و جل که فرموده است: از صبر و نماز کمک بگیرید، صبر، روزه است.

وسائل الشیعه ج ۱۰، ص ۴۰۸، ح ۱۳۷۱۸

تزکیه

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَمْ يُهْدَبْ نَفْسَهُ لَمْ يَنْتَفِعْ بِالْعَقْلِ؛

هر کس خود را تزکیه نکند، از عقل بهره نمی برد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۲۸، ح ۷۲۶۳

حدیث (۲) رسول الله صلی الله علیه و آله :

لَا يَكُونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يُحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَةِ الشَّرِيكِ شَرِيكُهُ

آدمی از پرهیزگاران نمی شود مگر اینکه حسابرسی او از نفسش سخت تر از حساب کشیدن او از شریکش باشد.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۶۲ - وسائل الشیعه ج ۱۶، ص ۹۸، ح ۲۱۰۸۰ - مکارم الاخلاق ص ۴۶۸

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِيَّاكَ أَنْ تَرْضَىٰ عَنْ نَفْسِكَ فَيَكْثُرَ السَّخِطُ عَلَيْكَ

مبادا از خودت راضی باشی که در این صورت ناراضیان از تو زیاد می شوند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۸، ح ۷۰۶۸

۱- امام حسین علیه السلام:

الْبُكَاءُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ نَجَاةٌ مِنَ النَّارِ.

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنم است.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۹۷

۲- امام صادق علیه السلام:

طَلَبْتُ نُورَ الْقَلْبِ فَوَحَيْدَتْهُ فِي التَّفَكُّرِ وَ الْبُكَاءِ وَ طَلَبْتُ الْجَوَازَ عَلَى الصِّرَاطِ فَوَحَيْدَتْهُ فِي الصَّدَقَةِ وَ طَلَبْتُ نُورَ الْوَجْهِ فَوَحَيْدَتْهُ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ

روشنایی دل را جوییدم و آن را در اندیشیدن و گریستن یافتم و گذر از صراط را جوییدم و آن را در صدقه دادن یافتم و نورانیت چهره را جوییدم و آن را در نماز شب یافتم .

مستدرک

ص: ۳۰۰

۳- امام هادی علیه السلام:

[الْمُؤْمِنُ] يُحْسِنُ وَ يَبْكِي كَمَا أَنَّ الْمُنَافِقَ يُسِيءُ وَ يَضْحَكُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۳۵

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

البكاء من الرِّحْمَةِ وَ الصَّراخ من الشَّيْطَانِ.

گریه از رحمت است و فریاد از شیطانست.

نهج الفصاحه ص ۳۷۶، ح ۱۱۱۳

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

طُوبَى لِصُورِهِ نَظَرَ اللهُ إِلَيْهَا تَبْكِي عَلَى ذَنْبٍ مِنْ خَشِيهِ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يَطَّلِعْ إِلَى ذَلِكَ الذَّنْبِ غَيْرُهُ.

خوشا چهره ای که خداوند به آن می نگرد در حالی که از ترس خدا بر گناهی که کرده می گرید و جز او کسی از آن گناه آگاه نیست .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۳۱، ح ۱۵- ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۶۷

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِي خُطْبَةِ الْوَدَاعِ: وَ مَنْ ذَرَفَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ قَطْرَةٍ مِنْ دُمُوعِهِ مِثْلُ جَبَلِ أُحُدٍ يَكُونُ فِي مِيزَانِهِ مِنَ الْأَجْرِ .

- در خطبه حجه الوداع-: هر کس چشمانش از ترس خدا اشک ریزد برای هر قطره اشک او به اندازه کوه احد در ترازوی اعمالش پاداش نهند .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۳۴، ح ۲۵ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۱، ص ۲۴۲، ح ۱۲۸۷۰

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

سَبَعُهُ فِي ظِلِّ عَرْشِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ ... وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ

در آن روز که سایه ای جز سایه عرش خدا نیست هفت تن در سایه عرش اویند :

ص: ۳۰۱

... و مردی که در خلوت یاد خداوند عز و جل کند و از ترس خدا اشک از دیدگانش سرازیر شود .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۱، ص ۲، ح ۷۱

۷- امام علی علیه السلام:

الْبُكَاءُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ مِفْتَاحُ الرَّحْمَةِ؛

گریستن از ترس خدا کلید رحمت است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۶۲، ح ۱۶۱۷

۸- امام باقر علیه السلام:

فِيَمَا نَاجَى بِهِ اللَّهُ مُوسَى ع عَلَى الطُّورِ أَنْ يَا مُوسَى أُنْبِغِ قَوْمَكَ أَنَّهُ مَا يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ الْمُتَقَرَّبُونَ بِمِثْلِ الْبُكَاءِ مِنْ خَشْيَتِي وَ مَا تَعْبَدُ إِلَيَّ الْمُتَعَبِدُونَ بِمِثْلِ الْوَرَعِ عَنْ مَحَارِمِي وَ لَا تَزِينِ لِي الْمُتَزِينُونَ بِمِثْلِ الزُّهْدِ فِي الدُّنْيَا عَمَّا بِهِمُ الْغِنَى عَنْهُ قَالَ فَقَالَ

مُوسَى ع يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ فَمَاذَا أَتَبْتُهُمْ عَلَى ذَلِكَ فَقَالَ يَا مُوسَى أَمَّا الْمُتَقَرَّبُونَ إِلَيَّ بِالْبُكَاءِ مِنْ خَشْيَتِي فَهُمْ فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى لَا يُشَارِكُهُمْ فِيهِ أَحَدٌ

از نجاهاى خداوند متعال با موسى عليه السلام در كوه طور اين بود : اى موسى ! به قوم خود برسان كه تقرب جويان ، با چيزى مانند گريستن از ترس من ، به من نزديك نشدند و متعبدان به چيزى مانند پرهيز از حرامهاى من مرا عبادت نكردند و آراستگان ، به چيزى مانند بى اعتنايى به چيزهايى از دنيا كه بدان نياز ندارند ، خويشتن را نياراستند .

موسى عرض كرد: اى گرامتريں گراميان! چه چيز آنان را در اين راه ، استوار و ثابت قدم گرداند ؟ فرمود : اى موسى ! اما آنان كه با گريستن از ترس من جويائى تقرب به من هستند ، در اعلى عليين اند و هيچ كس در اين (مرتبه) با آنان شريك نيست .

ثواب

ص: ۳۰۲

۹- امام علی علیه السلام:

بُكَاءُ الْعُيُونِ وَ حَسْبِيَةُ الْقُلُوبِ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى ذِكْرُهُ فَإِذَا وَجَدْتُمْوهَا فَاعْتَبِمُوا الدُّعَاءَ

گریه چشمها و ترس دلها نشانه رحمت خدای بلندنام است . هرگاه این دو را در خود یافتید دعا کردن را غنیمت شمرد .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۳۶

۱۰- امام سجّاد علیه السلام:

مَيَّا مِنْ قَطْرَةٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ قَطْرَتَيْنِ قَطْرَةٍ دَمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ قَطْرَةٍ دَمْعَةٍ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ لَا يُرِيدُ بِهَا عَبْدٌ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ .

هیچ قطره ای نزد خدا محبوبتر از این دو قطره نیست : قطره خونی که در راه خدا ریخته شود و قطره اشکی که برای خدا در دل شب فرو افتد .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۶، ص ۳۷۸، ح ۳۱ - خصال ص ۵۰، ح ۶۰

۱۱- امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَ لَهُ كَيْلٌ وَ وَزْنٌ إِلَّا الدُّمُوعَ فَإِنَّ الْقَطْرَةَ مِنْهَا تُطْفِئُ بَحَاراً مِنْ نَارٍ وَ إِذَا اغْرُورَقَتِ الْعَيْنُ بِمَائِهَا لَمْ يَزْهَقْ وَجْهَهُ قَتْرٌ وَ لَا ذَلَّةٌ فَإِذَا فَاضَتْ حَرَمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ وَ لَوْ أَنَّ بَاكِيًا بَكَى فِي أُمَّه لَرَحِمُوا

هر چیزی پیمانانه و وزنی دارد مگر اشکها؛ زیرا قطره ای اشک دریاهایی از آتش را فرو می نشاند . و هرگاه چشم در اشک خود غرق شود ، گرد هیچ فقر و ذلتی بر چهره آن ننشیند . و هرگاه اشکها سرازیر شود خداوند آن چهره را بر آتش حرام گرداند . و اگر گرینده ای در میان امتی بگرید همه آن امت مشمول رحمت می شوند .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۳۱، ح ۱۴ - ثواب الاعمال

ص: ۳۰۳

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

من علامات الشقاء جمود العين؛

از نشانه های شقاوت و بدبختی خشکیدگی چشم است .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۹۰، ح ۶ - تحف العقول ص ۴۷

۱۳- امام علی علیه السلام:

الْعُبُودِيَّةُ حَمْسَةُ أَشْيَاءَ خَلَاءِ الْبَطْنِ وَ قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَ قِيَامُ اللَّيْلِ وَ التَّضَرُّعُ عِنْدَ الصُّبْحِ وَ الْبُكَاءُ مِنْ حَشْيِهِ اللَّهِ.

بندگی در پنج چیز است -ت: اندرون از طعام تهی داشتن، قرآن خواندن، شب را به عبادت گذراندن و هنگام صبح زاری کردن (به درگاه خداوند) و گریستن از ترس خدا .

مستدرک الوسائل ج ۱۱، ص ۲۴۴، ح ۱۲۸۷۵ - جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۷۸

۱۴- امام علی علیه السلام:

مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَةِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِكَثْرَةِ الذُّنُوبِ.

چشمها نخشکد مگر بر اثر سخت دلی و دلها سخت نشد مگر به سبب گناه زیاد.

وسائل الشیعه ج ۱۶، ص ۴۵، ح ۲۰۹۳۸ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۳۵۴، ح ۶۰ - علل الشرایع ج ۱، ص ۸۱

خنده**۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:**

إِيَّاكَ أَنْ تَضْحَكَ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ ، أَوْ تَمْشَى وَ تَتَّ -كَلَّمَ فِي غَيْرِ آدَبٍ؛

از خندیدن بی تعجب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتن بی ادبانه بپرهیز.

اعلام الدین ص ۲۷۳

۲- امام هادی علیه السلام:

[الْمُؤْمِنُ] يُحْسِنُ وَيَتَّقِي كَمَا أَنَّ الْمُنَافِقَ يُسِيءُ وَيَضْحَكُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۳۵

۳- امام حسن عسکری علیه السلام:

مِنَ الْجَهْلِ الضَّحْكُ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ؛

خنده ای که از روی تعجب نباشد نشانه نادانی است .

تحف العقول ص ۴۸۷ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص

ص: ۳۰۴

۴- حضرت داوود علیه السلام:

قَالَ لِسُلَيْمَانَ ع يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ وَ كَثْرَةَ الضَّحِكِ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تَثْرُكُ الرَّجُلَ فَقِيراً يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

فرزندم! از خنده زیاد بر حذر باش که خنده زیاد انسان را روز قیامت مستمند و فقیر می کند.

وسایل الشیعه ج ۱۲ ، ص ۱۲۰

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

كَبِيرٌ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ الْأَكْلُ مِنْ غَيْرِ جُوعٍ وَ النَّوْمُ مِنْ غَيْرِ سَهَرٍ وَ الضَّحْكُ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ وَ الرَّثَّةُ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ وَ الْمِزْمَارُ عِنْدَ النَّعْمَةِ.

خوردن از سر سیری، خواب بی شب زنده داری ، خنده بی [موجب] شگفتی ، ناله و مویه بلند به هنگام مصیبت ، و بانگ نای در نعمت و شادمانی ، نزد خدا سخت ناپسند است .

مسکن الفواد ص ۱۰۹

۶- امام علی علیه السلام:

خَيْرُ الضَّحِكِ التَّبَسُّمُ؛

بهترین خنده ، تبسم است .

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۲۳۹ ، ح ۴۵۵۵

۷- امام صادق علیه السلام :

كَثْرَةُ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ؛

خنده بسیار، دل را می میراند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۴ ، ح ۶

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لو تعلمون ما أعلم لضحكتكم قليلا و لبكيتم كثيرا؛

اگر آنچه من دانسته ام بدانید خنده کم و گریه بسیار میکنید.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۲۶۹

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الضَّحْكُ ضَحْكَانُ ضَحِكٍ يُحِبُّهُ اللَّهُ وَ ضَحِكٍ يَمْقَتُهُ اللَّهُ فَأَمَّا الضَّحْكُ الَّذِي يُحِبُّهُ اللَّهُ فَالرَّجُلُ يَكْشُرُ فِي وَجْهِ أَخِيهِ شَوْقًا إِلَى رُؤْيَيْهِ، وَ أَمَّا الضَّحْكُ الَّذِي يَمْقَتُهُ اللَّهُ تَعَالَى فَالرَّجُلُ يَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ الْجَفَاءِ وَ الْبَاطِلِ لِيَضْحَكَ أَوْ يَضْحَكَ يَهْوَى بِهَا فِي جَهَنَّمَ سَبْعِينَ خَرِيفًا؛

خنده دو قسم است خنده ایست که خدا آن را دوست دارد و خنده ایست که خدا آن را دشمن دارد، اما خنده ای که خدا آن را دوست دارد، آنست که

ص: ۳۰۵

مرد به روی برادر خویش از شوق دیدار وی لبخند زند اما خنده ای که خدای والا آن را دشمن دارد آنست که مرد سخن خشن و ناروا گوید که بخندد یا بخندند و بسبب آن هفتاد پائیز در جهنم سرنگون رود.

نهج الفصاحه ص ۵۵۳، ح ۱۸۹۲

۱۰- امام باقر سلام الله علیه :

تَبَسُّمُ الرَّجُلِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ حَسَنَةٌ

لبخند آدمی به روی برادرش، حسنه است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۸۸، ح ۲

محاسبه

۱- امام رضا علیه السلام:

مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ رَبَّحَ وَمَنْ غَفَلَ عَنْهَا خَسِرَ؛

آن کسی که نفسش را محاسبه کند، سود برده است و آن کسی که از محاسبه نفس غافل بماند، زیان دیده است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۶، ح ۲۰۴

۲- امام کاظم علیه السلام :

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُحَاسِبْ نَفْسَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ فَإِنَّ عَمَلَ خَيْرٍ اسْتَرَادَ اللَّهُ - مِنْهُ وَ حَمِدَ اللَّهُ - عَلَيْهِ وَإِنْ عَمَلَ شَرًّا اسْتَغْفَرَ اللَّهُ - وَ تَابَ إِلَيْهِ؛

از ما نیست کسی که هر روز اعمال خود را محاسبه نکند تا اگر نیکی کرده از خدا بخواهد بیشتر نیکی کند و خدا را بر آن سپاس گوید و اگر بدی کرده از خدا آمرزش بخواهد و توبه نماید.

الاختصاص ص ۲۶ و ص ۲۷

۳- امام علی علیه السلام :

مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَقَفَّ عَلَى عُيُوبِهِ؛

هر کس به حساب نفس خود رسیدگی کند به عیبهایش آگاه شود. عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۳۵، ح ۷۵۱۲

۴- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

لَا يَكُونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يُحَاسِبُ نَفْسَهُ أَشَدُّ مِنْ مُحَاسَبَةِ الشَّرِيكِ شَرِيكِهِ؛

آدمی از پرهیزگاران نمی شود مگر اینکه حسابرسی او از نفسش سخت تر از حساب کشیدن او از شریکش باشد.

مکارم الاخلاق ص ۴۶۸

ص: ۳۰۶

- مجموعه ورام ج ۲، ص ۶۲ - وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۹۸، ح ۲۱۰۸۰

۵- امام علی علیه السلام :

مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ سَعِدَ؛

هر که نفس خود را محاسبه کند، خوشبخت شود.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۲۴، ح ۷۱۵۸

نگاه

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

أَوَّلُ النَّظَرِ لَكَ وَ الثَّانِيَةُ عَلَيْكَ وَ لَا لَكَ وَ الثَّلَاثَةُ فِيهَا الْهَلَاكُ؛

نگاه اول [ناخود آگاه به نامحرم] برای تو [حلال] است و نگاه دوم ممنوع است و حرام و نگاه سوم، هلاکت بار است.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۷۴، ح ۴۶۵۸

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا نَظَرَ اعْتَبَرَ... وَ الْمُنَافِقُ إِذَا نَظَرَ لَهَا؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سرگرمی است.

تحف العقول ص ۲۱۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ أَرَاخَ قَلْبِهِ؛

هر کس چشم خود را [از نامحرم] فرو بندد، قلبش راحت می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۰، ح ۵۵۵۵

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصِيَانِي رَبِّي بِسَبْعٍ أَوْصِيَانِي بِالْإِخْلَاصِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَمَانِيَةِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي وَ أُعْطِيَ مَنْ حَرَمَنِي وَ أَصِلَ مَنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ

يَكُونُ صَمْتِي فِكْرًا وَ نَظْرِي عِبْرًا.

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوت همراه با تفکر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج ۲، ص ۱۱

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

إِيَّاكُمْ وَ النَّظْرَةَ فَإِنَّهَا تَزْرَعُ فِي الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَ كَفَى بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَةً

از نگاه [ناپاک] بپرهیزید که چنین نگاهی تخم شهوت را در دل می کارد و همین برای

ص: ۳۰۷

فتنه ی صاحب آن دل بس است.

تحف العقول ص ۳۰۵

حدیث (۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكُمْ وَ فُضُولَ النَّظَرِ فَإِنَّهُ يَبْدُرُ الْهَوَىٰ وَ يُولِّدُ الْعَفْلَةَ

از نگاه های اضافی پرهیزید چرا که تخم هوس می پراکند و غفلت می آورد

عده الداعی ص ۳۱۳ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۹ ، ص ۱۱۹

گرسنگی

۱- امام هادی علیه السلام:

الْسَهْرُ الَّذِي لِلْمَنَامِ وَالْجُوعُ يَزِيدُ فِي طَيِّبِ الطَّعَامِ؛

شب زنده داری، خواب را شیرین تر و گرسنگی، غذا را لذت بخش تر می کند.

نزهه الناظر و تنبيه خاطر ص ۱۴۱ ، ح ۱۸

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

نَحْنُ قَوْمٌ لَا نَأْكُلُ حَتَّىٰ نَجُوعَ وَإِذَا أَكَلْنَا لَا نَشْبَعُ؛

ما قومی هستیم که تا گرسنه نشویم غذا نمی خوریم و تا سیر نشده ایم دست از غذا می کشیم.

طب النبی ص ۳

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَفْضَلُكُمْ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَىٰ أَطْوَلُكُمْ جُوعًا وَ تَفَكَّرًا وَ أَبْغَضُكُمْ إِلَيَّ اللَّهُ تَعَالَىٰ كُلُّ نَوْمٍ وَ أَكُولٍ وَ شَرُوبٍ

بلند پایه ترین شما نزد خداوند متعال کسی است که مدتهای طولانی تری گرسنگی بکشد و به تفکر پردازد و منفورترین شما نزد خداوند متعال هر آن کسی است، که پر خواب و پر خور و پرنوش باشد.

تنبيه الخواطر ج ۱، ص ۱۰۰

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

طُوبَى لِمَنْ طَوَى وَ جَاعَ أَوْلِيكَ الَّذِينَ يَشْبَعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

خوشا به حال آنان که شکم، تهی می دارند و گرسنگی می کشند. آنان کسانی اند که در روز قیامت، سیر می شوند.

الجعفریات (اشعثیات) ص ۱۶۵

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَهْلَ الْجُوعِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الشُّبْحِ فِي الْآخِرَةِ وَإِنَّ أْبْعَضَ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ الْمُتَّخِمُونَ الْمِلَاءِ

همدماں گرسنگی در این سراى، همدماں سیری در سراى دیگرند و منفورترین مردم نزد خداوند، پُرخوران آکنده شکم اند.

تنبيه الخواطر ج ۱، ص ۱۰۲

۶- امام علی علیه السلام:

ص: ۳۰۸

نِعْمَ عَوْنُ الْوَرَعِ التَّجَوُّعُ؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری ای برای پاک دامنی است!

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۲۰، ح ۷۴۰۷

۷- امام علی علیه السلام:

نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَى أَشْرِ النَّفْسِ وَ كَسْرِ عَادَتِهَا التَّجَوُّعُ؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری دهنده ای بر سرکشی نفس و شکستن عادت آن است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۶، ص ۱۶۶، ح ۹۹۴۲

۸- امام علی علیه السلام:

- فِي الدِّيوانِ الْمَنسُوبِ إِلَيْهِ: تَجَوُّعٌ فَإِنَّ الْجُوعَ مِنْ عَمَلِ التَّقَى وَ إِنَّ طَوِيلَ الْجُوعِ يَوْمًا سَيُسَبِّعُ

- در دیوان منسوب به ایشان: خود را گرسنه بدار که گرسنگی، از آثار پرهیزگاری است / آن که زمان درازی را گرسنگی کشد، سرانجام روزی (روز قیامت) سیر خواهد شد.

دیوان امیر المومنین ص ۲۶۲

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَجْرِي مِنْ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ فَضَيِّقُوا مَجَارِيَهُ بِالْجُوعِ وَالْعَطَشِ

شیطان در درون آدمی زاده به سان خون، جریان می یابد. گذرگاه های او را با گرسنگی و تشنگی، تنگ کنید.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۱۰۱

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إذا رأيتم أهل الجوع و التفكير فادنوا منهم فإن الحكمة تجرى على ألسنتهم.

هنگامی که اهل گرسنگی و تفکر را دیدید به آنها نزدیک شوید چون حکمت بر زبانشان جاری می شود.

نهج الفصاحه ص ۱۹۴، ح ۲۰۹

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: وَضَعْتُ خَمْسَةً فِي خَمْسَةٍ وَالنَّاسُ يَطْلُبُونَهَا فِي خَمْسَةٍ فَلَا يَجِدُونَهَا: وَضَعْتُ الْعِلْمَ فِي الْجُوعِ وَالْجَهْدِ وَالنَّاسُ يَطْلُبُونَهُ بِالشَّبَعِ وَالرَّاحِ فَلَا يَجِدُونَهُ؛

خداوند عز و جل می فرماید: «پنج چیز را در پنج چیز نهادم؛ اما مردم، آنها را در پنج چیز

ص: ۳۰۹

دیگر می جویند و نمی یابند : دانش را در گرسنگی و رنج و تلاش قرار دادم، در حالی که مردم آن را در سیری و آسایش می جویند. در نتیجه آن را نمی یابند.

عوالی اللآلی ج ۴، ص ۶۲، ح ۱۱

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

کبر مقتا عند الله الأکل من غیر جوع و النوم من غیر سهر و الضحک من غیر عجب.

خوردن بی گرسنگی و خواب بدون خستگی و خنده بی شگفت نزد خدا بسختی منفور است.

نهج الفصاحه ص ۶۰۴، ح ۲۱۱۹

سیری

حدیث (۱) لقمان حکیم علیه السلام :

يَا بُنَيَّ إِذَا امْتَلَأَتِ الْمَعِدَّةُ نَامَتِ الْفِكْرَةُ وَ خَرِسَتِ الْحِكْمَةُ وَ قَعَدَتِ الْأَعْضَاءُ عَنِ الْعِبَادَةِ؛

فرزندم هرگاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام، ج ۱، ص ۱۰۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نَحْنُ قَوْمٌ لَا نَأْكُلُ حَتَّى نَجُوعَ وَ إِذَا أَكَلْنَا لَا نَشْبَعُ؛

ما قومی هستیم که تا گرسنه نشویم غذا نمی خوریم و تا سیر نشده ایم دست از غذا می کشیم.

سنن النبى، ص ۲۲۶

اخلاقیات و آثارش

اخلاق

۱- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِمَّا يُزَيِّنُ الْإِسْلَامَ الْأَخْلَاقَ الْحَسَنَةَ فِيمَا بَيْنَ النَّاسِ

خوش اخلاقی در بین مردم زینت اسلام است.

مشکاه الانوار ص ۲۴۰

۲- امام علی علیه السلام:

مَنْ حَسُنَتْ خَلِيقَتُهُ طَابَتْ عِشْرَتُهُ؛

هر کس خوش اخلاق باشد، زندگی اش پاکیزه و گوارا می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۵، ح ۵۳۷۸

۳- امام صادق علیه السلام:

الْبِرُّ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ وَ يَزِيدَانِ فِي الْأَعْمَارِ

نیکی و خوش اخلاقی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰، ح ۸

۴- امام علی علیه السلام:

عَوَّدَ نَفْسَكَ الْجَمِيلَ فَبَاعْتَادَكَ إِيَّاهُ

ص: ۳۱۰

يَعُودُ لَذِيذًا؛

خودت را به کارهای زیبا (خدا پسندانه) عادت بده که اگر به آنها عادت کنی برای لذت بخش می شوند.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۲۶۶

۵- امام علی علیه السلام:

رَوْضُوا أَنْفُسَكُمْ عَلَى الْأَخْلَاقِ الْحَسَنَةِ فَإِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ يَبْلُغُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ

خودتان را بر خوش اخلاقی تمرین و ریاضت دهید، زیرا که بنده مسلمان با خوش اخلاقی خود به درجه روزه گیر شب زنده دار می رسد.

تحف العقول ص ۱۱۱

۶- امام صادق علیه السلام:

مَا حَدَّثَ حُسْنِ الْخُلُقِ قَالَ تَلِينُ جَانِبِكَ وَ تَطِيبُ كَلَامِكَ وَ تَلْقَى أَخَاكَ بِبِشْرٍ حَسَنٍ

در پاسخ به پرسش از معنای خوش اخلاقی فرمودند: نرمخو و مهربان باشی، گفتارت پاکیزه و مؤدبانه باشد و با برادرت با خوشرویی برخورد کنی.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۴۱۲، ح ۵۸۹۷

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَلَا أُبَيِّنُكُمْ بِخِيَارِكُمْ؟ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا الْمُوْطَّئُونَ أَكْنَافًا الَّذِينَ يَأْلَفُونَ وَيُؤْلَفُونَ

آیا شما را از بهترین افرادتان خبر ندهم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا. حضرت فرمودند: خوش اخلاق ترین شما، آنان که نرمخو و بی آزارند، با دیگران انس می گیرند و دیگران نیز با آنان انس و الفت می گیرند.

زهد ص ۳۰، ح ۷۵

۸- امام صادق علیه السلام:

وَ اعْلَمِي أَنَّ الشَّابَّ الْحَسَنَ الْخُلُقِ مِفْتَاحٌ لِلْخَيْرِ، مِغْلَاقٌ لِلشَّرِّ، وَ أَنَّ الشَّابَّ الشَّحِيحَ الْخُلُقِ مِغْلَاقٌ لِلْخَيْرِ مِفْتَاحٌ لِلشَّرِّ

آگاه باش که جوان خوش اخلاق، کلید خیر و قفل شر است و جوان بد اخلاق قفل خیر و کلید شر است.

امالی (طوسی) ص ۳۰۲، ح ۵۹۸

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ سَاءَ

ص: ۳۱۱

خُلِقَهُ عَذَبَ نَفْسَهُ وَ مِنْ كَبْرَ هَمُّهُ سَقَمَ بَدَنُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، خودش را عذاب می دهد و هر کس غم و غصه اش زیاد شود، تنش رنجور می گردد.

نهج الفصاحه ص ۷۶۶، ح ۳۰۰۲

۱۰- امام علی علیه السلام:

وُصُولُ الْمَرْءِ إِلَى كُلِّ مَا يَبْتَغِيهِ مِنْ طَيِّبِ عَيْشِهِ وَ أَمْنِ سِرِّهِ وَ سَعَةِ رِزْقِهِ بِحُسْنِ نَيْتِهِ وَ سَعَةِ خُلُقِهِ؛

انسان، با نیت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۶۰۷

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا بَعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ

من تنها برانگیخته شده ام تا اخلاق بزرگوارانه را به کمال رسانم.

نهج الفصاحه ص ۳۴۵، ح ۹۴۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۸۲

۱۲- رفتار پیامبرانه

كَانَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله ... لَا يَحْسَبُ أَحَدٌ مِنْ جُلَسَائِهِ أَنَّ أَحَدًا أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنْهُ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله چنان با هم نشینان رفتار می نمودند که هیچ یک از آنان گمان نمی کرد کسی نزد آن حضرت از وی گرامی تر باشد.

عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۳۱۸

۱۳- امام صادق علیه السلام:

صَلَةُ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تَسْمَحُ الْكُفَّ وَ تُطَيِّبُ النَّفْسَ وَ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ وَ تُنْسِي فِي الْأَجْلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

كافي (ط-الاسلاميه) ج ٢، ص ١٥١، ح ٦

١٤- پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ:

صَلَّةَ الرَّحْمِ وَ مُحْسِنُ الْجَوَارِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ وَيَزِيدَانِ فِي الْأَعْمَارِ

صله رحم و

ص: ٣١٢

خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۲، ح ۱۴۶

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتِي فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ وَبَيْتِي فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ وَبَيْتِي فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنِ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا وَلِمَنِ تَرَكَ
الْكَذِبَ وَإِنْ كَانَ هَازِلًا وَلِمَنْ حُسِّنَ خُلُقُهُ

من برای کسی که بگو مگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه به شوخی باشد، ترک
گوید و برای کسی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای
بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص ۱۴۴، ح ۱۷۰

۱۶- امام علی علیه السلام:

لِيَجْتَمِعَ فِي قَلْبِكَ الْاِئْتِقَارُ اِلَى النَّاسِ وَ الْاِسْتِغْنَاءُ عَنْهُمْ فَيَكُونَ اِئْتِقَارُكَ اِلَيْهِمْ فِي لَيْنِ كَلَامِكَ وَ حُسْنِ بَشْرِكَ وَ يَكُونَ اِسْتِغْنَاءُكَ
عَنْهُمْ فِي نَزَاهَةِ عِرْضِكَ وَ بَقَاءِ عِزِّكَ؛

باید نیاز به مردم و بی نیازی از آنان، در دلت گرد آیند، تا نیازت به آنان، سبب نرمی در گفتار و خوش رویی ات شود و بی
نیازی ات، سبب آبروداری و عزتت باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۹، ح ۷

۱۷- امام صادق علیه السلام:

أَكْمَلُ النَّاسِ عَقْلًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا؛ عاقل ترین مردم خوش خلق ترین آنهاست. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۲۳، ح ۱۷

۱۸- اخلاق پیامبران

مِنْ أَخْلَاقِ النَّبِيَاءِ التَّنْظُفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶۷، ح ۵۰

أَنَّ رَجُلًا أَتَى سَيِّدَنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي خُلُقًا يَجْمَعُ لِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَقَالَ لَأَ

تَكْذِب

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: به من اخلاقی بیاموزید که خیر دنیا و آخرت در آن جمع باشد، حضرت فرمودند: دروغ نگو.

فقه الرضا ص ۳۵۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۹، ص ۲۶۲، ح ۴۳

۲۰- امام علی علیه السلام:

لَيْسَ الْكَذِبُ مِنْ خَلَاتِقِ الْإِسْلَامِ؛

دروغگویی از اخلاق اسلام نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰، ح ۴۳۷۹

۲۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يَا عَلِيُّ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَسْبَابِكُمْ بِي خُلُقًا قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنَ نُسُكُمُ خُلُقًا وَ أَعْظَمُكُمْ حِلْمًا وَ أَبْرُّكُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافًا

به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۷۰

۲۲- امام رضا علیه السلام:

أَحْسَنُ النَّاسِ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا- وَ أَلْطَفُهُمْ بِأَهْلِهِ وَ أَنَا أَلْطَفُكُمْ بِأَهْلِي

نیکوترین مردم از نظر ایمان، خوش خلق ترین و با لطفترین آنها نسبت به اهل خویش است.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۳۸، ح ۱۰۹

۲۳- امام علی علیه السلام:

أَرْبَعٌ مَنْ أُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ أُعْطِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ صِدْقُ حَدِيثٍ وَ آدَاءُ أَمَانَةٍ وَ عِفَّةُ بَطْنٍ وَ حُسْنُ خُلُقٍ

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷، ح ۴۲۸۲

۲۴- امام صادق علیه السلام:

مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ عَذَّبَ نَفْسَهُ؛

هر کس بد اخلاق

ص: ۳۱۴

باشد، خودش را شکنجه و آزار می دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۱، ح ۴

۲۵- امام علی علیه السلام:

السَّخَاءُ يُكْسِبُ الْمَحَبَّةَ وَ يُزَيِّنُ الاخْلَاقَ؛

سخاوت، محبت آور و زینت اخلاق است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۸، ح ۸۵۲۳

۲۶- امام علی علیه السلام:

أَشْرَفُ الخَلَائِقِ التَّوَّاضِعُ وَ الحِلْمُ وَ لِينُ الجَانِبِ؛

شریف ترین اخلاق، تواضع، بردباری و نرم خویی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۹، ح ۵۱۴۲

۲۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَقْرَبُكُمْ غَدًا مِنِّي فِي المَوْجِفِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدِيثِ، وَ آدَاكُمْ لِلْأَمَانَةِ، وَ أَوْفَاكُمْ بِالْعَهْدِ، وَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا، وَ أَقْرَبُكُمْ مِنَ النَّاسِ.

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

امالی (طوسی) ص ۲۲۹، ح ۴۰۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۹۴، ح ۱۲

۲۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا أَدِيبُ اللَّهِ وَ عَلِيٌّ أَدِيبِي أَمَرَنِي رَبِّي بِالسَّخَاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهَانِي عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفَاءِ وَ مَا شِئْتُ أَنْبَغُصَ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سُوءِ الخُلُقِ وَ إِنَّهُ لَيُفْسِدُ العَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الخُلَّ العَسَلُ

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازماند. در نزد خداوند عزوجل چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی، عمل را ضایع می کند، آن سان که سرکه عسل را.

۲۹- امام صادق عليه السلام:

صَلَاةُ اللَّيْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُطَيِّبُ الرَّيْحَ وَ تُدِرُّ الرِّزْقَ وَ تَقْضِي الدَّيْنَ وَ تَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَ تَجْلُو الْبَصَرَ

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوشبو می

ص: ۳۱۵

کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص ۴۲

۳۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّكُمْ لَنْ تَسْعُوا النَّاسَ بِأَمْوَالِكُمْ فَسَعَوْهُمْ بِأَخْلَاقِكُمْ

با دارایی خود نمی توانید دل مردم را به دست بیاورید پس دلشان را با اخلاق (نیک) به دست آورید .

من لا يحضره الفقيه ج ۴ ، ص ۳۹۴ ، ح ۵۸۳۹

۳۱- امام رضا علیه السلام:

مَنْ تَبَسَّمَ فِي وَجْهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً

هر که به روی برادر مؤمنش لبخند بزند، خداوند برایش ثوابی خواهد نوشت.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲ ، ص ۴۱۸ ، ح ۱۴۴۸۳

۳۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَيْرٌ مَا أُعْطِيَ الرَّجُلُ الْمُؤْمِنُ خُلُقٌ حَسَنٌ وَ شَرٌّ مَا أُعْطِيَ الرَّجُلُ قَلْبٌ سَوِيٌّ فِي صَوْرَةِ حَسَنَةٍ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ص ۴۷۴ ، ح ۱۵۲۹

۳۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَحْبَبُكُمْ إِلَيَّ اللَّهُ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا؛

محبوب ترین شما در نزد خدا، خوش اخلاق ترین شماست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۹ ، ص ۱۵۰ ، ح ۱۰۵۲۱

۳۴- امام علی علیه السلام:

البِشاشَةُ حِبَالُهُ الْمَوَدَّةُ؛

خوشرویی، کمند دوستی است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۶۹، ح ۶

۳۵- امام علی علیه السلام:

مَا أَضْعَبَ اِكْتِسَابَ الْفَضَائِلِ وَ اَيْسَرَ اِتْلَافِهَا؛

فضائل اخلاقی و صفات پسندیده چه به سختی به دست می آیند و چه آسان از دست می روند.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۵۹، ح ۳۸

۳۶- امام حسن مجتبی علیه السلام:

رَأْسُ الْعَقْلِ مُعَاشَرَةُ النَّاسِ بِالْجَمِيلِ؛

خوشرفتاری با

ص: ۳۱۶

مردم، رأس خرد است.

کشفه الغمه ج ۱، ص ۵۷۱

۳۷- امام علی علیه السلام:

رَأْسُ الْعِلْمِ التَّمْيِيزُ بَيْنَ الْأَخْلَاقِ وَ إِظْهَارُ مَحْمُودِهَا وَ قَمْعُ مَذْمُومِهَا؛

بالاترین درجه دانایی، تشخیص اخلاق از یکدیگر و آشکار کردن اخلاق پسندیده و سرکوب اخلاق ناپسند است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۳، ح ۷۵۹

۳۸- امام صادق علیه السلام:

مَنْ أَحْسَنَ خُلُقَهُ أَحَبَّهُ الْأَخْيَارُ وَ جَانَبَهُ الْفُجَّارُ؛

انسان خوش اخلاق، از دوستی مردمان خوب برخوردار است و از تعرض آدم های نابکار در امان است .

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۸، ص ۴۴۹، ح ۹۹۶۶

۳۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّي وَ لَمَّا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا هُنَّ قَالِ حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يَعْيشُ بِهِ فِي النَّاسِ وَ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنِ مَعَاصِي اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزوجل. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۶۶، ص ۳۸۶، ح ۴۹

۴۰- امام علی علیه السلام:

تَحَرَّى الصُّدْقِ وَ تَجَنَّبِ الْكُذْبِ أَجْمَلُ شِيمَةٍ وَ أَفْضَلُ آدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ، زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷، ح ۴۲۹۴

كَمَالُ الْأَدَبِ وَالْمُرُوءَةِ فِي سَبْعِ خِصَالٍ الْعَقْلِ وَالْحِلْمِ وَالصَّبْرِ وَالرَّفْقِ وَالصَّمْتِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ وَ

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۹، ص ۳۸، ح ۱۰۱۴۱

۴۲- توبه بد اخلاق

أَبَى اللَّهُ لِصَاحِبِ الْخُلُقِ السَّيِّئِ بِالتَّوْبَةِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ لِأَنَّهُ إِذَا تَابَ مِنْ ذَنْبٍ وَقَعَ فِي أَكْثَرِ الذُّنُوبِ الَّذِي تَابَ مِنْهُ.

خداوند از آدم بد اخلاق توبه نمی پذیرد. عرض شد: ای رسول خدا، چرا؟ فرمودند: چون هر گاه از گناهی توبه کند در ورطه گناهی بدتر از آن که توبه کرده است می افتد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۹۹، ح ۱۲

۴۳- امام علی علیه السلام:

فِي سَعَةِ الْأَخْلَاقِ كُنُوزُ الْأَرْزَاقِ؛

گنج های روزی در وسعت اخلاق نهفته است.

تحف العقول ص ۹۸ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۳

۴۴- امام علی علیه السلام:

مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ ضَاعَ رِزْقُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، روزی اش تنگ می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۴، ح ۵۷۱۱

۴۵- امام صادق علیه السلام:

لَا عَيْشَ أَهْنًا مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ؛

هیچ زندگی گواراتر از اخلاق و رفتار پسندیده نیست.

تحف العقول ص ۳۶۰ - کافی (ط-الاسلاميه) ج ۸، ص ۲۴۴ - علل الشرايع ج ۲، ص ۵۶۰

۴۶- امام علی علیه السلام:

السَّيِّئُ الْخُلُقِ كَثِيرُ الطَّيِّبِ مُنْعَصُ الْعَيْشِ؛

آدم بد اخلاق بسیار خطا می کند و زندگی اش تلخ می شود.

تصنيف غررالحکم و دررالكلم ص ۲۶۴، ح ۵۷۰۸

۴۷- امام علی علیه السلام:

رُبَّ عَزِيزٍ أَذَلَّهُ خُلُقُهُ وَ ذَلِيلٌ أَعَزَّهُ خُلُقُهُ

چه بسا عزیزى که اخلاق بدش او را ذلیل و چه بسا ذلیلی که اخلاق خوبش او را عزیز کرد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۶، ح ۷۹

۴۸- امام صادق علیه السلام:

قَالَ لُقْمَانُ يَا

ص: ۳۱۸

بُنِيَ إِيَّاكَ وَ الصَّجَرَ وَ سُوءَ الْخُلُقِ وَ قَلَّةَ الصَّبْرِ فَلَا يَسْتَقِيمُ عَلَي هَذِهِ الْخِصَالِ صَاحِبٌ وَ أَلْزِمَ نَفْسَكَ التُّؤَدَةَ فِي أُمُورِكَ وَ صَبِّرْ عَلَي مَثُونَاتِ الْإِخْوَانِ نَفْسَكَ وَ حَسِّنْ مَعَ جَمِيعِ النَّاسِ خُلُقَكَ؛

لقمان به فرزندش فرمود: فرزندم! از بی حوصلگی و بد اخلاقی و بی تابی دوری کن که هیچ دوستی تحمل این خصلت ها را ندارد. در کارهایت آرام و بردبار، در تحمل زحمات برادران صبور و با همه مردم خوش اخلاق باش.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۳، ص ۴۱۹، ح ۱۴

۴۹- امام علی علیه السلام:

حَسِّنْ خُلُقَكَ يُخَفِّفِ اللَّهُ حِسَابَكَ؛

اخلاقت را خوب کن تا خداوند حسابت را آسان گرداند.

امالی (صدوق) ص ۲۱۰ - مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۶۴

۵۰- امام علی علیه السلام:

إِذَا حَسَّنَ الْخُلُقُ لَطْفَ النَّطْقِ؛

با اخلاق نیکو، گفتار نرم می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۵، ح ۵۳۸۵

۵۱- امام علی علیه السلام:

حُسْنُ الْخُلُقِ فِي ثَلَاثٍ: اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ وَ طَلْبُ الْحَلَالِ وَ التَّوَشُّعُ عَلَي الْعِيَالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۰ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۴، ح ۶۳

۵۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَوَّلُ مَا يَوْضَعُ فِي مِيزَانِ الْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُسْنُ خُلُقِهِ؛

نخستین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال بنده گذاشته می شود، اخلاق خوب اوست.

۵۳- امام علی علیه السلام:

مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ مَلَأَ أَهْلُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، خانواده اش از او دلتنگ و خسته می شوند.

تحف العقول ص ۲۱۴ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۴ ، ح ۵۷۱۵

۵۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّكُمْ لَنْ

ص: ۳۱۹

تَسْعُوا النَّاسَ بِأَمْوَالِكُمْ فَسَعَوْهُمْ بِأَخْلَاقِكُمْ؛

شما با دارایی خود نمی توانید دل همه مردم را بدست آورید پس دلشان را با اخلاقتان به دست آورید.

امالی (صدوق) ص ۱۲ - من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۹۴، ح ۵۸۳۹

۵۵- امام علی علیه السلام:

مَنْ أَصْلَحَ أَمْرَ آخِرَتِهِ أَصْلَحَ اللَّهُ أَمْرَ دُنْيَاهُ؛

کسی که کار آخرتش را سامان دهد، خداوند کار دنیایش را سامان می دهد.

عده الداعی ص ۲۳۰

۵۶- کدام کار، خیر است؟

لَا خَيْرَ فِي لَذَّةٍ تُعْقِبُ نَدَمًا.

در لذتی که پشیمانی به دنبال دارد، خیری نیست.

تحف العقول ص ۸۵

۵۷- امام صادق علیه السلام:

كُونُوا دُعَاةَ النَّاسِ بِأَعْمَالِكُمْ

مردم را با رفتارشان [به دین] فرا خوانید.

قرب الاسناد (ط-الحديثه) ص ۷۷

۵۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَحْرَزَ مَوْمِنًا، ثُمَّ أَعْطَاهُ الدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ كَفَّارَتَهُ وَ لَمْ يُوجِرْ عَلَيْهِ.

هر که مومنی را اندوهگین کند و در مقابل همه دنیا را به او بدهد، کفاره گناه او نبوده و پاداشی بر کارش نمی گیرد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۹، ص ۹۹، ح ۱۰۳۳۶

۵۹- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ لِيُفْسِدَ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلَّ الْعَسَلَ

بد اخلاقی عمل را تباه می کند، همانند سرکه، که عسل را فاسد می کند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۱

۶۰- امام صادق علیه السلام:

مَا يَقْدَمُ الْمُؤْمِنُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِعَمَلٍ بَعْدَ الْفَرَائِضِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ أَنْ يَسَعَ النَّاسَ بِخُلُقِهِ.

مومن بعد از واجبات، نزد خداوی عز و جل کاری محبوب تر از این نیاورد که از اخلاق او در راحتی و آسایش باشند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰

۶۱- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ صَاحِبَ الْخُلُقِ الْحَسَنِ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ.

آن که اخلاق

ص: ۳۲۰

نیکو دارد، او را پاداش انسان روزه دار شب زنده دار است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰

۶۲- امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مَنْ أَتَى اللَّهَ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ أُوجِبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ: الْإِنْفَاقُ مِنْ إِقْتَارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمِيعِ الْعَالَمِ وَ الْإِنصَافُ مِنْ نَفْسِهِ.

سه خصلت است که اگر کسی با یکی از آنها نزد خدا رود، خداوند بهشت را بر او واجب گرداند: انفاق کردن با وجود تنگدستی، گشاده رویی با همگان، منصفانه برخورد کردن با دیگران.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۳

مکارم الاخلاق

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ.

براستی که من برای به کمال رساندن مکارم اخلاق مبعوث شده ام.

مکارم الاخلاق ص ۸

۲- امام علی علیه السلام:

عَلَيْكُمْ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا رِفْعَةٌ وَ إِيَّاكُمْ وَ الْأَخْلَاقَ الدَّنِيَّةَ فَإِنَّهَا تَضَعُ الشَّرِيفَ وَ تَهْدِمُ الْمَجْدَ.

به مکارم اخلاق پایبند باشید که آن مایه سربلندی است و از اخلاق پست دوری کنید که آن انسانهای شریف را پست و بزرگواری را از بین می برد.

تحف العقول ص ۲۱۵

۳- امام علی علیه السلام:

نَزَّهُ عَنْ كُلِّ دَنِيَّةٍ نَفْسَكَ وَ ابْذُلْ فِي الْمَكَارِمِ جُهْدَكَ تَخْلُصَ مِنَ الْمَآثِمِ وَ تُحْرَزَ وَ الْمَكَارِمِ.

خودت را از هر پستی پاک کن، و در راه مکارم اخلاق نهایت کوشش خود را به کار گیر تا از گناهان برهی و مکارم را بدست آوری.

۴- امام علی علیه السلام:

لَوْ كُنَّا لَا نَرْجُو جَنَّةَ وَلَا نَخْشَى نَاراً وَلَا نُوَاباً وَلَا عِقَاباً لَكَانَ يَتَّبِعُنِي لَنَا أَنْ نَطْلُبَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا مِمَّا تَدُلُّ عَلَى سَبِيلِ النَّجَاحِ

اگر ہم به بهشت امید (و باور) نمی داشتیم و از دوزخ نمی هراسیدیم و پاداش و کیفری در

ص: ۳۲۱

میان نمی بود باز شایسته بود که در طلب مکارم اخلاق بر آییم، زیرا که راه موفقیت و پیروزی در تحصیل مکارم اخلاق است.

مستدرک الوسائل ج ۱۱، ص ۱۹۳، ح ۱۲۷۲۱

۵- امام صادق علیه السلام:

وَقَدْ سُئِلَ عَنِ مَكَارِمِ الْخِلَاقِ: الْعَفْوُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَصِلُهُ مَنْ قَطَعَكَ وَإِعْطَاءُ مَنْ حَرَمَكَ وَقَوْلُ الْحَقِّ وَ لَوْ عَلَى نَفْسِكَ؛

درباره مکارم الاخلاق سؤال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

منهاج البراعه (خوئی) ج ۶، ص ۲۱۸

۶- امام علی علیه السلام:

لَا تَكْمُلُ الْمَكَارِمُ إِلَّا بِالْعَفَافِ وَالْإِيثارِ

مکارم اخلاق به کمال نمی رسد، مگر با پاکدامنی و از خود گذشتگی.

تصنیف غررالحکم و درالكلم ص ۲۵۶، ح ۵۴۱۸

۷- امام علی علیه السلام:

إِذَا رَغِبْتَ فِي الْمَكَارِمِ فَاجْتَنِبِ الْمَحَارِمَ؛

اگر خواهان مکارم و بزرگواری ها هستی از حرام ها دوری کن.

تصنیف غررالحکم و درالكلم ص ۳۱۷، ح ۷۳۱۷

۸- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى خَصَّ رَسُولَ اللَّهِ [رَسُولَهُ] بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَأَمْتَحِنُوا أَنْفُسَكُمْ فَإِنْ كَانَتْ فِيكُمْ فَاحِمَةٌ دُؤَا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ ارْعَبُوا إِلَيْهِ فِي الزِّيَادَةِ مِنْهَا فَذَكَرَهَا عَشْرَةَ الْيَقِينِ وَ الْقَنَاعَةَ وَ الصَّبْرَ وَ الشُّكْرَ وَ الْحِلْمَ وَ حُسْنَ الْخُلُقِ وَ السَّخَاءَ وَ الْغَيْرَةَ وَ الشَّجَاعَةَ وَ الْمُرُوَّةَ.

خدای تبارک و تعالی رسول خدا صلی الله علیه و آله را به مکارم اخلاق مخصوص گردانید. پس شما نیز خود را بیازمایید، اگر این صفت ها در شما بود خدای عزوجل را سپاس گوید و از او این مکارم را بیشتر

بخواهید. - سپس آن ده خصلت را برشمردند - : یقین، قناعت، صبر، شکر، بردباری، خوش اخلاقی، سخاوت، غیرت، شجاعت و جوانمردی.

امالی (صدوق) ص ۲۲۱، ح ۸

۹- امام صادق علیه السلام:

لِجِرَاحِ الْمَدَائِنِيِّ - أَلَا أُحَدِّثُكَ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ الصَّفْحِ عَنِ النَّاسِ وَ مُوَاسَاةِ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِي مَالِهِ وَ ذِكْرِ اللَّهِ كَثِيرًا.

به جراح مدائنی فرمودند: آیا به تو بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، سهم کردن برادر (دینی) در مال خود و بسیار به یاد خدا بودن.

وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۱۹۹، ح ۲۰۲۷۳

۱۰- امام صادق علیه السلام:

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ فَإِنْ اشْتَبَعَتْ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلْتَكُنْ ... صِدْقُ الْبَأْسِ وَ صِدْقُ اللَّسَانِ وَ آدَاءُ الْأَمَانَةِ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ وَ إِفْرَاءُ الضَّيْفِ وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ وَ الْمُكَافَأَةُ عَلَى الصَّنَائِعِ وَ التَّدْمُّمُ لِلجَارِ وَ التَّدْمُّمُ لِلصَّاحِبِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاءُ.

مکارم ده تاست: اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ص ۴۳۱

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الرِّفْقَ لَمْ يُوَضَّعْ عَلَى شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ وَ لَا نَزَعَ عَنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.

رفق و نرمی با هیچ چیز همراه نشد مگر اینکه آن را آراست و از هیچ چیز جدا نشد مگر اینکه آنرا زشت گردانید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۹، ح ۶

۱۲- امام صادق علیه السلام:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُوَقِّرْ كَبِيرَنَا وَ يَرْحَمِ صَغِيرَنَا

کسی که به بزرگسالان احترام نگذارد و با خردسالان ما مهربان نباشد از ما نیست.

كافي (ط-الاسلاميه) ج ٢

ص: ٣٢٣

شب زنده داری

۱- امام هادی علیه السلام :

السَّهْرُ أَذُّ لِلْمَنَامِ، وَالْجُوعُ يَزِيدُ فِي طِيبِ الطَّعَامِ.

شب زنده داری، خواب را شیرین تر و گرسنگی، غذا را لذت بخش تر می کند.

نزهه الناظر و تنبيه خاطر ص ۱۴۱، ح ۱۸

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الشتاء ربيع المؤمن يطول فيه ليله فيستعين به على قيامه و يقصر فيه نهاره فيستعين به على صيامه؛

زمستان بهار مومن است از شبهای طولانی اش برای شب زنده داری و از روزهای کوتاهش برای روزه داری بهره می گیرد.

امالی (صدوق) ص ۲۳۷ - وسائل الشیعه ج ۱۰، ص ۴۱۴، ح ۱۳۷۳۴

راز

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

لَا تَخُنْ مَنْ اِتَّمَنَكَ وَ اِنْ خَانَكَ وَ لَا تُدْعِ سِرَّهُ وَ اِنْ اَدَاعَ سِرَّكَ؛

به کسی که تو را امین قرار داده است خیانت مکن هر چند او به تو خیانت کرده باشد و راز او را فاش مساز اگر چه او راز تو را فاش ساخته باشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۲۰۸ - مستدرک الوسائل ج ۹، ص ۱۳۶، ح ۱۰۴۷۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

لَيْسَ لِكُذُوبِ اَمَانَةٍ، وَ لَا لِفُجُورِ صِيَانَةٍ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۲۰، ح ۴۳۸۷

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

صَلِّهِ الرَّحِمِ تُدِيرُ النَّعْمَ وَتُدْفِعُ النَّقْمَ

صله رحم، نعمت ها را فراوان می کند و سختی ها را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶، ح ۹۳۰۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

حِرَاسَةُ النَّعْمِ فِي صَلِّهِ الرَّحِمِ؛

حفظ نعمت ها در صله رحم است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۲۳۴، ح ۴۴۸۴

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

الْبُنُونَ نَعِيمٌ وَ الْبَنَاتُ حَسَنَاتٌ وَ اللَّهُ يُسْأَلُ عَنِ النَّعِيمِ، وَ يُثِيبُ

ص: ۳۲۴

پسران، نعمت اند و دختران خوبی. خداوند، از نعمت ها سؤال می کند و به خوبی ها پاداش می دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۷، ح ۱۲

حدیث (۴) امام حسن علیه السلام:

لَوْ أَنَّ النَّاسَ سَمِعُوا قَوْلَ اللَّهِ (عَزَّ وَجَلَّ) وَ رَسُولِهِ، لَأَعْطَتْهُمْ السَّمَاءُ قَطْرَهَا، وَ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا، وَ لَمَا اخْتَلَفَ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ سَيِّفَانٍ، وَ لَأَكَلُوهَا خَضِرَاءَ خَضِرَةً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

اگر مردم سخن خدا و پیامبرش را می شنیدند، آسمان بارانش را و زمین برکتش را به آنان می بخشید و هرگز در این امت، اختلاف و زد و خورد پیش نمی آمد و همه از نعمت سر سبز دنیا تا روز قیامت، برخوردار می شدند.

امالی (طوسی) ص ۵۶۶، ح ۱۱۷۴

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ (تَعَالَى) يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجْمِيلَ، وَ يَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّيَأُسَ، فَإِنَّ اللَّهَ (عَزَّ وَجَلَّ) إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَرَى عَلَيْهِ أَثَرَهَا. قِيلَ: وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ: يُنْظَفُ ثَوْبُهُ، وَ يُطَيَّبُ رِيحُهُ، وَ يُجَصِّصُ دَارُهُ، وَ يَكُنْسُ أَفْتِيَتَهُ، حَتَّى إِنَّ السَّرَاحَ قَبْلَ مَغِيبِ

الشَّمْسِ يَنْفِي الْفَقْرَ، وَ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ

امام صادق علیه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

امالی (طوسی) ص ۲۷۵، ح ۵۲۶ - وسایل الشیعه ج ۵،

ص ۷، ح ۵۷۴۶ {شبهه این حدیث در ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۵}

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ ص رَجُلًا شَعَثًا شَعْرَ رَأْسِهِ وَ سَحَّهٗ ثِيَابُهُ سَيِّئَةً حَالَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مِنَ الدِّينِ الْمُتَعَهُ وَإِظْهَارُ النَّعْمَةِ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم مردی را دیدند که موهای ژولیده و جامه ای چرکین و سر و وضع نامرتبی داشت، فرمودند: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی (الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۳۹، ح ۵

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

الدُّنُوبُ الَّتِي تُعَيِّرُ النَّعْمَ الْبُغْيُ وَالِدُّنُوبُ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَالَّتِي تُنَزِّلُ النَّقَمَ الظُّلْمُ وَالَّتِي نَهَيْتُكَ الشُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَالَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَالَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ فَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَالَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ.

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴ {شبهه این حدیث در کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۴۸، ح ۲۷}

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

الصَّحَّةُ أَفْضَلُ النَّعْمِ؛

سلامتی بهترین نعمت است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۲۳، ح ۱۷۷

حدیث (۹) قال الحسین علیه السلام :

شُكْرُكَ لِنِعْمِهِ سَالِفِهِ يَقْتَضِي نِعْمَهُ آتِيَهُ؛

شکر تو بر نعمت گذشته، زمینه ساز نعمت آینده

است.

نزهه الناظر و تنبيه خاطر ص ۸۰، ح ۲

حدیث (۱۰) قال الجواد علیه السلام :

نِعْمَةٌ لَا تُشْكُرُ كَسَيِّئِهِ لَا تُغْفَرُ.

نعمتی که سپاسگزاری نشود مانند گناهی است که آمرزیده نشود.

نزهه الناظر و تنبيه خاطر ص ۱۳۷، ح ۱۸

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

مَا خَيْرٌ بِخَيْرِ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرِّ بَعْدَهُ الْجَنَّةُ وَ كُلُّ نَعِيمٍ دُونَ الْجَنَّةِ فَهُوَ مَحْقُورٌ وَ كُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَاقِبَةٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۴، حکمت ۳۸۷

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ؛

خداوند دوست دارد که اثر نعمت خود را در بنده اش ببیند.

مرآه العقول ج ۱۰، ص ۲۰۰ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۰۷

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ مِنْ نِعْمَةٍ فَعَرَفَهَا بِقَلْبِهِ وَ حَمِدَ اللَّهَ - ظَاهِرًا بِلِسَانِهِ فَتَمَّ كَلَامُهُ حَتَّى يُؤْمَرَ لَهُ بِالْمَزِيدِ؛

چون خداوند به بنده ای نعمت بدهد و او آن را قلباً قدر بشناسد و به زبان سپاس بگوید، هنوز سخنش به پایان نرسیده، فرمان افزایش نعمت برای وی صادر می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۹۵، ح ۹ - مرآه العقول ج ۸، ص ۱۵۳، ح ۹

۱- امام صادق علیه السلام:

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ خَصِيْلَةٌ مِنْهَا فَلَيْسَ فِيهِ كَثِيرٌ مُسْتَمْتَعٍ أَوْلَاهَا الْوَفَاءُ وَالثَّانِيَةُ التَّدْبِيرُ وَالثَّلَاثَةُ الْحَيَاءُ وَالرَّابِعَةُ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْخَامِسَةُ وَهِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ الْخُرِّيَّةُ.

پنج خصلت است که در هر کس یکی از آنها نباشد

ص: ۳۲۷

خیر و بهره زیادی در او نیست: اول: وفاداری دوم: تدبیر سوم: حیا چهارم: خوش اخلاقی و پنجم: - که چهار خصلت دیگر را نیز در خود دارد - آزادگی.

خصال ص ۲۸۴، ح ۳۳

۲- امام علی علیه السلام:

لَا تُكُنْ عَبْدَ غَيْرِكَ وَقَدْ جَعَلَكَ اللَّهُ حُرًّا؛ بنده دیگری مباش که خدا تو را آزاد آفرید.

تحف العقول ص ۷۷

۳- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْحُرَّ حُرٌّ عَلَى جَمِيعِ أَحْوَالِهِ إِنْ نَابَتْهُ نَائِبَةٌ صَبَرَ لَهَا وَإِنْ تَدَاكَتْ عَلَيْهِ الْمَصَائِبُ لَمْ تَكْسِرْهُ وَإِنْ أُسِرَ وَقُهِرَ وَاشْتَبَدَ بِالْأَسِيرِ عَشِيرًا كَمَا كَانَ يُوسُفُ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ ص لَمْ يَضُرُّ حُرِّيَّتَهُ أَنْ اشْتَبَدَ وَقُهِرَ وَأُسِرَ آزاده در همه حال آزاده است: اگر بلا و سختی به او رسد شکیبایی ورزد و

اگر مصیبت ها بر سرش فرو ریزند او را نشکنند هرچند به اسیری افتد و مقهور شود و آسایش را از دست داده و به سختی و تنگدستی افتد. چنان که یوسف صدیق امین، صلوات الله علیه، به بندگی گرفته شد و مقهور و اسیر گشت اما این همه به آزادی او آسیب نرساند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۸۹، ح ۶

۴- امام علی علیه السلام:

الْحُرِّيَّةُ مُنْزَهُةٌ مِنَ الْغُلِّ وَالْمَكْرُ آزادی از کینه توزی و مکر منزّه است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۱، ح ۶۴۸۴

۵- امام علی علیه السلام:

مِنْ تَوْفِيقِ الْحُرِّ اكْتِسَابُهُ الْمَالَ مِنْ حِلِّهِ؛ از موفقیت آزاده این است که مال را از راه حلال به دست آورد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۶، ص ۳۶، ح ۹۳۹۳

۷- امام علی علیه السلام:

مَنْ قَامَ بِشَرَائِطِ الْعُبُودِيَّةِ أَهْلٌ لِلْعِتْقِ، مَنْ قَصَرَ عَنِ أَحْكَامِ الْحُرِّيَّةِ أُعِيدَ إِلَى الرَّقِّ؛ هَر كَس شَرَايِطِ بِنْدَگِي خِدا

ص: ۳۲۸

را به جا آورد سزاوار آزادی می شود و هر کس در عمل به شرایط آزادی کوتاهی کند، به بندگی (غیر خدا) مبتلا می شود.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۵۰، ح ۸۰۰۴ و ۸۰۰۵

۸- امام حسین علیه السلام:

إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ دِينٌ وَ كُنْتُمْ لَا- تَخَافُونَ الْمَعَادَ فَكُونُوا أحراراً فِي دُنْيَاكُمْ؛ اگر دین ندارید و از قیامت نمی ترسید، لااقل در دنیای خود آزاد مرد باشید.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۴۵، ص ۵۱

۹- امام علی علیه السلام:

إِنَّ تَقْوَى اللَّهِ مِفْتَاحُ سِدَادٍ وَ ذَخِيرَةُ مَعِيَادٍ وَ عِتْقٌ مِنْ كُلِّ مَلَكَةٍ وَ نَجَاةٌ مِنْ كُلِّ هَلَكَةٍ بِهَا يَنْجُو الْهَارِبُ وَ تَنْجِيحُ الْمَطَالِبُ وَ تَنَالُ الرَّغَائِبُ

تقوای خدا، کلید پاکی و درستی و اندوخته ای برای معاد و باعث آزادی از هر بندگی و رهایی از هر نابودی است. به وسیله تقواست که جوینده به مطلوبش می رسد و گریزان (از عذاب و کیفر الهی) رهایی می یابد و به خواست ها رسیده می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۷۲، ح ۵۹۴۲

بهشت

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْجَنَّةُ بِنَاوِهَا لَبَنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَ لَبَنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ وَ مِلاطُهَا الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ وَ حَصْبَاؤُهَا اللَّوْلُؤُ وَ الْيَاقُوتُ وَ تُرْبَتُهَا الزَّعْفَرَانُ...؛

ساختمان بهشت خشتی از نقره و خشتی از طلاست، گِل آن مُشکِ بسیار خوشبو و سنگریزه آن لؤلؤ و یاقوت و خاک آن زعفران است....

نهج الفصاحه ص ۴۳۴، ح ۱۳۲۷

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِي الْجَنَّةِ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَ لَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَ لَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ؛

در بهشت چیزهایی هست که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه به خاطر کسی گذشته.

نهج الفصاحه ص ٥٩٠

ص: ٣٢٩

۳- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ أَدْنَىٰ أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا لَوْ نَزَلَ بِهِ الثَّقَلَانِ الْجِنُّ وَالْإِنْسُ لَوْ سِعَهُمْ طَعَامًا وَشَرَابًا وَلَا يَنْقُصُ مِمَّا عِنْدَهُ شَيْءٌ

کمترین فرد بهشت چنان است که اگر جن و انس میهمان او شوند همه را با خوردنی و آشامیدنی پذیرایی کند و از آنچه دارد چیزی کم نشود.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸، ص ۱۲۰، ح ۱۱

۴- امام علی علیه السلام:

لَدَاتُهَا لَمَّا تَمَلُّ وَ مُجْتَمَعُهَا لَا يَتَفَرَّقُ سِيَّكَانَهَا قَدْ جَاوَزُوا الرَّحْمَنَ وَ قَامَ بَيْنَ أَيْدِيهِمُ الْعُلَمَانُ بِصَةِ حَافٍ مِّنَ الذَّهَبِ فِيهَا الْفَاكِهَةُ وَ الرَّيْحَانُ

لذتها و خوشیهای بهشت دل را نمی زند، انجمن آن از هم نمی پاشد، ساکنانش در پناه خدای رحمانند و در برابر آنان غلامانی با طبق های زرین پر از میوه و گل های خوشبو ایستاده اند.

امالی (مفید) ص ۲۶۶ - امالی (طوسی) ص ۲۹، ح ۳۱

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ اشْتَقَ إِلَى الْجَنَّةِ سَارَعَ فِي الْخَيْرَاتِ؛

هر کس مشتاق بهشت است برای انجام خوبی ها سبقت می گیرد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۹۴

۶- امام علی علیه السلام:

إِنَّهُ لَيْسَ لَأَنْفُسِكُمْ ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّةُ فَلَا تَتَّبِعُوا إِلَّا بِهَا؛

برای جان های شما بهایی جز بهشت نیست، پس آنها را جز به بهشت مفروشید.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۶، ح ۴۵۶ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۳، ح ۷۱

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَضْمَنْ لَكُمْ الْجَنَّةَ اَصِدُّوْا اِذَا حِدْتُمْ وَاَوْفُوا اِذَا وَعَيْدْتُمْ وَاَدُّوا اِذَا اَوْثَمْتُمْ وَاَحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ وَاَغْضُوا اَبْصَارَكُمْ وَاَكْفُوا اَيْدِيَكُمْ.

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر

ص: ۳۳۰

گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

کنز الفوائد ج ۲، ص ۱۱ - نهج الفصاحه ص ۲۱۶، ح ۳۲۱

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

وَالَّذِي نَفْسٌ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أُبَيِّنُكُمْ بِشَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفَسُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ؟

به خدایی که جان محمد در دست (قدرت) اوست به بهشت نمی روید تا مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید تا یکدیگر را دوست بدارید، آیا می خواهید شما را به چیزی خبر دهم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

نهج الفصاحه ص ۴۷۹، ح ۱۵۵۵

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ فِي الْجَنَّةِ دَارًا يُقَالُ لَهَا دَارُ الْفَرَحِ لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا مَنْ فَرَّحَ يَتَامَى الْمُؤْمِنِينَ؛

در بهشت خانه ای هست که آن را شادی سرا گویند و جز آنان که یتیمان مؤمنان را شاد کرده اند وارد آن نمی شوند.

نهج الفصاحه ص ۳۲۹، ح ۸۶۴

۱۰- امام علی علیه السلام:

لَا يَفُوزُ بِالْجَنَّةِ إِلَّا مَنْ حَسَبَتْ سِرِّيْرَتُهُ وَ خَلَصَتْ نِيَّتُهُ؛ به پاداش بهشت نمی رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیتش خالص باشد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۵۳۵، ح ۹۸۰۶

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ وَ بَيْتٍ فِي وَسِطِ الْجَنَّةِ وَ بَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ كَانَ مُحِقًّا وَ لِمَنْ تَرَكَ الْكُذْبَ وَ إِنْ كَانَ هَازِلًا وَ لِمَنْ حَسَنَ خُلُقَهُ.

من برای کسی که بگومگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه

به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسی که اخلاقی را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص ۱۴۴، ح ۱۷۰

۱۲- امام رضا علیه السلام:

مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ وَ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى الشَّدَائِدِ فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ.

هر که از خدا بهشت خواهد و در برابر سختی ها پایداری نرزد بی گمان خود را ریشخند کرده است.

معدن الجواهر ص ۵۹ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۵۶

۱۳- امام صادق علیه السلام:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ؛

کسی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگی بینی باشد به بهشت وارد نمی شود. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۱۰، ح ۶

۱۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يَا عَلِيُّ الْعَقْلُ مَا اكْتَسَبْتَ بِهِ الْجَنَّةَ وَ طُلِبَ بِهِ رِضَا الرَّحْمَنِ

یا علی عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۶۹

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

تَنْظِفُوا بِكُلِّ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بَنَى الْإِسْلَامَ عَلَى النِّظَافَةِ وَ لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا كُلُّ نَظِيفٍ.

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را بر پایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نمی رود، مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص ۳۹۱، ح ۱۱۸۲

۱۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَنْ يَشْعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَيْرٍ يَسْمَعُهُ حَتَّىٰ يَكُونَ مُتَّهَاهُ الْجَنَّةَ ؛

هرگز مؤمن از شنیدن خیر و خوبی سیر نمی شود، تا آن که سرانجامش بهشت گردد.

نهج الفصاحه ص ۶۳۹ ، ح

ص: ۳۳۲

۱۷- امام علی علیه السلام:

أَلَا وَ مَنْ أَكَلَهُ الْحَقُّ فَآلَى الْجَنَّةِ وَ مَنْ أَكَلَهُ الْبَاطِلُ فَآلَى النَّارِ؛

بدانید که هر کس در راه حق از دنیا برود، به بهشت و هر کس در راه باطل از دنیا برود، به جهنم می رود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۷۴، نامه ۱۷

۱۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَبْدٌ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بِوَأْتِقَهُ؛

کسی که همسایه از شرش در امان نباشد به بهشت نمی رود.

نهج الفصاحه ص ۶۸۱، ح ۲۵۳۲

۱۹- امام کاظم علیه السلام:

الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ وَ الْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَ الْبِدَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ وَ الْجَفَاءُ فِي النَّارِ

حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بدزبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است.

تحف العقول ص ۳۹۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۰۹، ح ۱

۲۰- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِخَاصَّةِ أَوْلِيَائِهِ، وَ هُوَ لِبَاسُ التَّقْوَى وَ دِرْعُ اللَّهِ الْحَصِينَةُ وَ مُجْتَنَةُ الْوَثِيقَةِ،

براستی که جهاد یکی از درهای بهشت است که خداوند آن را برای اولیای خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم اوست.

مکاتیب الاثمه ج ۲، ص ۱۰۸

۲۱- امام صادق علیه السلام:

لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُورِثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّى يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ جَمِيعًا

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و تربیت شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

مستدرک الوسائل ج ۱۲، ص ۲۰۱، ح ۱۳۸۸۱

۲۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الَّتِي الْحَسَنَةُ تُدْخِلُ صَاحِبَهَا الْجَنَّةَ؛ نیت خوب صاحب خویش را به بهشت می برد.

نهج الفصاحه ص ۷۹۱، ح

ص: ۳۳۳

۲۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ لِلْجَنَّةِ بَابًا يُدْعَى الرَّيَّانَ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ إِلَّا الصَّائِمُونَ؛ بهشت را دری است که ریّان نامیده می شود از آن در، جز روزه داران وارد نشوند.

معانی الأخبار ص ۴۰۹، ح ۹۰

۲۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَشْتَقَ إِلَى الْجَنَّةِ سَارَعَ إِلَى الْخَيْرَاتِ وَ مَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ لَهِيَ عَنِ الشَّهَوَاتِ؛

هر کس مشتاق بهشت است، به سوی نیکی ها می شتابد و هر کس از جهنم بترسد، از هوا و هوس روی می گرداند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۶، ح ۲۷۶۸

۲۵- امام حسین علیه السلام:

أَيُّمَا اثْنَيْنِ جَرَى بَيْنَهُمَا كَلَامٌ فَطَلَبَ أَحَدُهُمَا رِضَى الْآخَرِ كَانَ سَابِقَهُ إِلَى الْجَنَّةِ

هر یک از دو نفر-ری که میان آنها نزاعی واقع و یک-ی از آن دو رضایت دیگری را بج-وی-د، سبقت گی-رن-ده اهل بهشت خ-واه-د ب--ود.

کشف الغمه (ط-القدیمه) ج ۲، ص ۳۳

۲۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ رَدَّ عَنِ عَرَضِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ أَلْبَتَّةَ؛

هر کس آبروی مؤمنی را حفظ کند، بدون تردید بهشت بر او واجب می شود.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۴۵ - جعفریات (اشعثیات) ص ۱۹۸

۲۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَخَذَ لِلْمُظْلُومِ مِنَ الظَّالِمِ كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ مُصَاحِبًا

هر کس داد مظلوم را از ظالم بگیرد، در بهشت با من یار و هم نشین باشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۹، ح ۷۴

۲۸- امام علی علیه السلام:

مَنْ بَاعَ نَفْسَهُ بِغَيْرِ نَعِيمٍ الْجَنَّةِ فَقَدْ ظَلَمَهَا؛

هر کس خودش را جز به نعمت بهشت بفروشد، براستی که به خویشتن ظلم کرده است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۳۲، ح ۴۶۲۸

۲۹- امام صادق علیه السلام:

قِيلَ لَهُ أَيْنَ طَرِيقُ الرَّاحَةِ فَقَالَ ع فِي خِلَافِ الْهَوَى قِيلَ فَمَتَى يَجِدُ عَبْدٌ

ص: ۳۳۴

الرَّاحَةَ فَقَالَ عِندَ أَوَّلِ يَوْمٍ يَصِيرُ فِي الْجَنَّةِ.

در پاسخ به این سؤال که راه رسیدن به آسایش چیست؟ فرمودند: مخالفت با هوا و هوس. عرض شد: پس، چه وقت انسان به آسایش می‌رسد؟ فرمودند: در نخستین روز ورودش به بهشت.

تحف العقول ص ۳۷۰

۳۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَالَ إِنِّي خَيْرُ النَّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ وَمَنْ قَالَ إِنِّي فِي الْجَنَّةِ فَهُوَ فِي النَّارِ

هر کس بگوید: من از همه مردم بهترم، او بدترین مردم است و هر کس بگوید: من بهشتی هستم، او جهنمی است.

نوادر(راوندی) ص ۱۱

۳۱- امام علی علیه السلام:

مَا خَيْرٌ بِخَيْرِ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرِّ بَعْدَهُ الْجَنَّةُ وَ كُلُّ نَعِيمٍ دُونَ الْجَنَّةِ فَهُوَ مَحْقُورٌ وَ كُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِيَةٌ

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلائی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۴، حکمت ۳۸۷

۳۲- امام صادق علیه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ أَمَامَكَ وَإِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ أَمَامَكَ وَلَنْ تَرَى الْخَيْرَ وَالشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِي الْجَنَّةِ وَالشَّرَّ كُلَّهُ فِي النَّارِ

همه خوبی‌ها و بدی‌ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی‌بینی، زیرا خداوند همه خوبی‌ها را در بهشت و همه بدی‌ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص ۳۰۶

۳۳- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ أَرْبَعَ عِلَامَاتٍ وَجْهٌ مُنْسَبَطٌ وَ لِسَانٌ لَطِيفٌ وَ قَلْبٌ رَحِيمٌ وَ يَدٌ مُعْطِيَةٌ

هشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دست دهنده.

امالی (طوسی) ص ۶۸۳، ح ۱۴۵۴ - مجموعه ورام ج ۲، ص ۹۱ {شبهه این حدیث در اختصاص ص ۳۳۵}

۳۴- امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مَنْ أَتَى اللَّهَ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ أُوجِبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ الْإِنْفَاقُ مِنْ إِقْتَارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمِيعِ الْعَالَمِ وَ الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِ.

هر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا برسد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۳، ح ۲

تواضع

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَشْرَفُ الْخَلَائِقِ التَّوَاضُّعُ وَ الْحِلْمُ وَ لِينُ الْجَانِبِ.

شریف ترین اخلاق، تواضع، بردباری و نرم خویی است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۱۵، ح ۲۵۵۵

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَفْخِرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَ لَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ.

خدای متعال به من وحی فرمود که متواضع باشید، تا هیچ کس بر دیگری فخر نفروشد و احدی به دیگری زور گوئی و تجاوز نکند.

نهج الفصاحه ص ۲۹۰، ح ۶۷۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِي السَّمَاءِ مَلَائِكِينَ مُوَكَّلِينَ بِالْعِبَادِ فَمَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ وَ مَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ.

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پست گردانند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۲۲، ح ۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إِذَا تَفَقَّهَ الرَّفِيعُ تَوَاضَعَ؛

انسان بلند مرتبه چون به فهم و دانایی رسد، متواضع می شود.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۳۵، ح ۳۰۷۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

فِي صِفَةِ الْمُتَّقِينَ - : مَلْبَسُهُمْ

ص: ۳۳۶

در وصف پرهیزکاران - : لباسشان میانه رویست و راه رفتن و رفتارشان متواضعانه است.

تحف العقول ص ۱۵۹ - امالی (صدوق) ص ۱۵۹ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۰۳، خطبه ۱۹۳

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنَ التَّوَاضُّعِ أَنْ يَرْضَى الرَّجُلُ بِالْمَجْلِسِ دُونَ الْمَجْلِسِ وَأَنْ يُسَلِّمَ عَلَى مَنْ يَلْقَى وَ أَنْ يَتْرَكَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ كَانَ مُحِقًّا وَ لَا يُجِبُّ أَنْ يُحَمَدَ عَلَى التَّقْوَى.

از تواضع است که انسان به پایین مجلس رضایت دهد، به هر کس بر می خورد سلام کند، مجادله را رها کند اگر چه حق با او باشد و دوست نداشته باشد که او را به پرهیزکاری بستایند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۶۵، ح ۴

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثَةٌ لَمَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِنَّ إِلَّا خَيْرًا التَّوَاضُّعُ لَمَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا ارْتِفَاعًا وَ ذُلُّ النَّفْسِ لَمَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا عِزًّا وَ التَّعَفُّفُ لَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا عَنِّي.

سه چیز است که خداوند به سبب آنها جز بر خیر و خوبی نمی افزاید: تواضع که خداوند به سبب آن جز بلند مرتبگی نمی افزاید، شکسته نفسی که خداوند به سبب آن جز عزت نمی افزاید و مناعت طبع که خداوند به سبب آن جز بی نیازی نمی افزاید.

عده الداعی ص ۱۷۸ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۲۴، ح ۲۲

حدیث (۸) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الزَّرْعَ يَنْبُتُ فِي السَّهْلِ وَ لَا يَنْبُتُ فِي الصَّفَا فَكَذَلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَ لَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ التَّوَاضُّعَ آلَةً الْعَقْلِ وَ جَعَلَ التَّكَبُّرَ مِنْ آلِهِ الْجَهْلَ

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و

چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول ص ۳۹۶

حدیث (۹) امام رضا علیه السلام :

التَّوَّاضِعُ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ يَعْرِفَ الْمَرْءُ قَدْرَ نَفْسِهِ فَيُنْزِلَهَا مَنَزِلَتَهَا بِقَلْبٍ سَلِيمٍ لَا يُحِبُّ أَنْ يَأْتِيَ إِلَى أَحَدٍ إِلَّا مِثْلَ مَا يُؤْتَى إِلَيْهِ إِنْ رَأَى سَيِّئَةً دَرَأَهَا بِالْحَسَنَةِ كَاطِمِ الْغَيْظِ عَافٍ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

تواضع درجاتی دارد: یکی از آنها این است که انسان اندازه خود را بشناسد و با طیب خاطر خود را در آن جایگاه قرار دهد، دوست داشته باشد با مردم همان گونه رفتار کند که انتظار دارد با او رفتار کنند، اگر بدی دید آن را با خوبی جواب دهد، خشم خود را فرو خورد و از مردم درگذرد، و خداوند نیکوکاران را دوست دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۲۴، ح ۱۳

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَتَى غَتِيَا فَتَوَاضَعَ لَهُ لَغِنَاهُ ذَهَبٌ ثَلَاثًا دِينَهِ؛

هر کس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین برود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۸، حکمت ۲۲۸

حدیث (۱۱) امام حسن عسکری علیه السلام :

التَّوَّاضِعُ نِعْمَةٌ لَا يُحَسَدُ عَلَيْهَا؛

تواضع و فروتنی نعمتی است که بر آن حسد نبرند.

تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ صَاحِبَ الدِّينِ فَكَّرَ فَعَلِنَتْهُ السَّكِينَةُ وَ اشْتَكَانَ فَتَوَاضَعَ وَ قَبِعَ فَاشْتَغَنَى وَ رَضِيَ بِمَا أُعْطِيَ وَ انْفَرَدَ فَكُنِيَ الْإِخْوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرًّا وَ خَلَعَ الدُّنْيَا فَتَحَامَى الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّةُ وَ لَمْ يُخْفِ النَّاسَ فَلَمْ يَخْفَهُمْ وَ لَمْ يُدْزِبْ إِلَيْهِمْ فَسَلِمَ

مِنْهُمْ وَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ فَفَازَ وَ

ص: ٣٣٨

اسْتَكْمَلَ الْفَضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِيَةَ فَأَمِنَ النَّدَامَةَ.

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است. مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

حدیث (۱۳) دیلمی :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ ... يُسَلِّمُ عَلَى مَنْ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ غَنِيِّ وَ فَقِيرٍ وَ كَبِيرٍ وَ صِغِيرٍ وَ لَا يُحَقِّرُ مَا دُعِيَ إِلَيْهِ وَ لَوْ إِلَى حَشْفِ الثَّمْرِ وَ كَانَ خَفِيفَ الْمُتُونَةِ كَرِيمَ الطَّبِيعَةِ جَمِيلَ الْمُعَاشَرَةِ طَلَّقَ الْوَجْهَ بَسَامًا مِنْ غَيْرِ ضَحِكٍ مَحْزُونًا مِنْ غَيْرِ

عُبُوسٍ مُتَوَاضِعًا مِنْ غَيْرِ مَذَلَّةٍ جَوَادًا مِنْ غَيْرِ سَرْفٍ رَقِيقَ الْقَلْبِ رَحِيمًا بِكُلِّ مُسْلِمٍ

رسول اکرم صلی الله علیه و آله به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، همیشه متبسم بودند بی آن که بخندند، محزون بودند

ص: ۳۳۹

بی آن که اخمو باشند، متواضع بودند بی آن که از خود ذلتی نشان دهند، می بخشیدند ولی

اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

وسایل الشیعه ج ۵، ص ۵۴، ح ۵۸۸۶ - ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

حدیث (۱۴) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَبِيلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصِيلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَمَدَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيًّا أَمِينًا صَادِقًا حَادِقًا أَصِيلًا نَبِيلاً مَكِينًا فَصِيحًا عَاقِلًا

فَاضِلًا عَابِدًا زَاهِدًا سَخِيًّا كَمِيًّا قَانِعًا مُتَوَاضِعًا حَلِيمًا رَحِيمًا غَيُورًا صَبُورًا مُوَافِقًا مُرَافِقًا لَمْ يُخَالِطْ مُنْجَمًا وَ لَا كَاهِنًا وَ لَا عَيَّافًا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ اقْتَصَدَ اغْنَاهُ اللَّهُ، وَ مَنْ بَدَّرَ افْقَرَهُ اللَّهُ، وَ مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللَّهُ، وَ مَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللَّهُ،

هر کس میانه روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند نادرش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خردش

ص: ۳۴۰

نماید.

نهج الفصاحه ص ۷۵۵ ، ح ۲۹۳۹

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثٌ تُؤْتِي الْمَحَبَّةَ: ال-دَى-نُ وَ التَّ-وَأَضَعُ وَ الْبَدْلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۱۷) امام هادی علیه السلام :

التَّوَأَضَعُ أَنْ تُعْطِيَ النَّاسَ مَا تُحِبُّ أَنْ تُعْطَاهُ؛ فروتنی در آن است که با مردم چنان کنی که دوست داری با تو چنان باشند .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۲۴ ، ح ۱۳

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنَ التَّوَأَضَعِ أَنْ يَجْلِسَ الرَّجُلُ دُونَ شَرَفِهِ؛

تواضع در مجلس، آن است که کسی در کم تر از جایگاهش بنشیند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۲۳ ، ح ۹

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَوَأَضَعَ قَلْبُهُ لِلَّهِ لَمْ يَسْأَمْ بَدَنَهُ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ

هر که قلبش برای خدا تواضع داشته باشد، بدنش از طاعت خدا خسته نمی شود. کنز الفوائد ج ۱ ، ص ۲۷۸ - بحار الانوار (ط-)

بیروت) ج ۷۵ ، ص ۹۰ ، ح ۹۵

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ فِي السَّمَاءِ مَلَائِكِينَ مُؤَكَّلِينَ بِالْعِبَادِ فَمَنْ تَوَأَضَعَ لِلَّهِ رَفَعَاهُ وَ مَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَاهُ

شنیدم آن حضرت می فرماید: در آسمان دو فرشته موکل بندگان خدایند. هر کس فروتنی کند برای خدا، آن دو او را بالا

ببرند، و هر کس تکبر ورزد، خوار و ذلیلش کنند.

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

فِيمَا أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى دَاوُدَ يَا دَاوُدُ كَمَا أَنَّ أَقْرَبَ النَّاسِ مِنَ اللَّهِ الْمُتَوَاضِعُونَ كَذَلِكَ أْبَعْدُ النَّاسِ مِنَ اللَّهِ الْمُتَكَبِّرُونَ.

از جمله وحی های که خدای عزوجل به داود این بود: ای داود همچنان که نزدیک ترین مردم به خدا انسان های فروتن هستند، دور ترین مردم از خدا نیز متکبران

ص: ۳۴۱

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۲۳، ح ۱۱

عفت

۱- امام علی علیه السلام:

صِيَانَةُ الْمَرْأَةِ أَنْعَمَ لِحَالِهَا وَ أَدْوَمَ لِجَمَالِهَا؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۵، ح ۹۲۸۶

۲- امام باقر علیه السلام:

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا قَالَ قَوْلُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَانَ السَّبَّابَ
الطَّعَانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویند» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهنده، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عقیف پارسا را دوست دارد.

امالی (صدوق) ص ۲۵۴، ح ۴

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَفُوا تَعَفُّ نِسَاؤُكُمْ؛ پاکدامن باشید تا زنانتان پاکدامن باشند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۵۳، ح ۳

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنْ لَكُمْ الْجَنَّةَ اضِدُّوا إِذَا حِدْتُمْ وَ أَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَ أَدُوا إِذَا أَوْثَمْتُمْ وَ احْفَظُوا فُرُوجَكُمْ وَ غَضُّوا أَبْصَارَكُمْ وَ كَفُّوا أَيْدِيَكُمْ. شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن

دست (از غیر حلال).

کنز الفوائد ج ۲، ص ۱۱ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۷۰

۵- امام علی علیه السلام:

عَفْتُهُ (الرَّجُل) عَلَى قَدْرِ غَيْرَتِهِ؛ پاکدامنی مرد به اندازه غیرت اوست.

ص: ۳۴۲

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْحَيَّيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ؛ خداوند انسان با حیایِ بردبارِ پاک دامن را که پاکدامنی می ورزد، دوست دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۲، ح ۸

۷- امام علی علیه السلام:

أَصْلُ الْمُرْوَةِ الْحَيَاءِ وَ ثَمَرُهَا الْعِفَّةُ؛ ریشه مردانگی حیا و میوه اش پاکدامنی است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۱۲، ح ۲۴۴۹

۸- امام علی علیه السلام:

الْعِفَّةُ رَأْسُ كُلِّ خَيْرٍ؛

عفت، سرآمد هر خوبی است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۵، ح ۱۱۱۵

۹- امام علی علیه السلام:

الْعِفَّةُ أَفْضَلُ الْفُتُوهِ؛

عفت، برترین جوانمردی است.

غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷، ح ۵۸۲

۱۰- امام علی علیه السلام:

الْعَفَافُ يَصُونَ النَّفْسَ وَيُنَزِّهَهَا عَنِ الدُّنْيَا؛

عفت، نفس را مصون می دارد و آن را از پستیها دور نگه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۶، ح ۵۴۲۰

۱۱- امام صادق علیه السلام:

عَفُوا عَنْ نِسَاءِ النَّاسِ تَعَفَّ نِسَاؤُكُمْ.

نسبت به زنان مردم عفت داشته باشید تا زنانتان عقیف بمانند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۵۴، ح ۵

۱۲- امام علی علیه السلام:

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الْعِفَافُ

برترین عبادت، پاکدامنی است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۶۸، ح ۸

غبطه

۱- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغِطُّ وَ لَا يَحْسِيْدُ وَ الْمُتَنَافِقُ يَحْسِيْدُ وَ لَا يَغِطُّ. مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد. (غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشی).

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۷، ح ۷

۲- امام صادق علیه السلام:

مَنْ كَانَ آخِرُ يَوْمِيهِ خَيْرُهُمَا فَهُوَ مَغْبُوطٌ؛ کسی که

ص: ۳۴۳

امروزش بهتر از دیروزش باشد، شایسته است که مورد غبطه قرار گیرد.

معانی الأخبار ص ۳۴۲

۳- امام علی علیه السلام:

أَعْطُ النَّاسَ الْمُسَارِعُ إِلَى الْخَيْرَاتِ؛ شایسته ترین مردم که مورد غبطه قرار گیرد کسی است که برای انجام کار خیر سبقت می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۵، ح ۱۸۷۳

۴- امام علی علیه السلام:

مَا الْمَغْبُوطُ إِلَّا مَنْ كَانَتْ هِمَّتُهُ نَفْسَهُ لَا يُعْبَهُهَا عَنِ مُحَاسِنَاتِهَا وَ مُطَالِبَاتِهَا وَ مُجَاهِدَاتِهَا؛ شایسته نیست کسی مورد غبطه قرار گیرد، مگر کسی که همتش خودش باشد در این که از خودش حساب کشی کند و خودش را مؤاخذه نماید و در اصلاح خود بکوشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۶، ح ۴۷۵۰

۵- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْمَغْبُورَ مَنْ عُبِنَ عُمَرُ وَ إِنَّ الْمَغْبُوطَ مَنْ أَنْفَذَ عُمَرُ فِي طَاعَةِ رَبِّهِ؛ بدرستی که زیانکار کسی است که عمرش را بیهوده تلف کند، و کسی که عمر خود را در اطاعت خدا بگذراند شایسته است مورد غبطه قرار گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۶۰، ح ۳۰۶۱

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَأَى مُوسَى رَجُلًا عِنْدَ الْعَرْشِ فَعَبَّطَهُ بِمَكَانِهِ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقِيلَ كَانَ لَا يَحْسُدُ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

. حضرت موسی علیه السلام مردی را نزد عرش دید و به جایگاه او غبطه خورد و در مورد او سؤال کرد. به او گفته شد که او به آنچه خداوند از فضل خود به مردم داده است حسد نمی برد.

مشکاه الانوار ص ۳۱۰ {شبهه این حدیث در روضه الواعظین (ط-القدیمه) ج ۲، ص ۴۲۴

۷- امام صادق علیه السلام:

أَنَّهُ قَالَ لِيُعْضِ شِيعَتِهِ عَلَيْكُمْ بِالْوَرَعِ وَالْإِجْتِهَادِ وَصِدْقِ الْحَدِيثِ وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ وَالتَّمَسُّكِ بِمَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ فَإِنَّمَا يَغْتَبِطَ

ص: ٣٤٤

أَحَدُكُمْ إِذَا انْتَهَتْ نَفْسُهُ إِلَى هَاهُنَا وَ أَوْمَى بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِهِ

امام صادق علیه السلام به بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج ۱، ص ۶۶

۸- امام صادق علیه السلام:

لَقَدْ حَدَّثَنِي أَبِي ع أَنَّهُ لَمْ يَخُلْ مَكَانَهُ مُنْذُ قُتِلَ مِنْ مُصَلِّ يُصَلِّي عَلَيْهِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ أَوْ مِنَ الْجِنِّ أَوْ مِنَ الْإِنْسِ أَوْ مِنَ الْوَحْشِ وَ مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَ هُوَ يَعْبُطُ زَائِرَهُ وَ يَتَمَسَّحُ بِهِ وَ يَرْجُو فِي النَّظَرِ إِلَيْهِ الْخَيْرَ لِنَظَرِهِ إِلَى قَبْرِهِ. پدرم در فضیلت زیارت حسین بن علی علیه السلام

فرمودند: جایگاه آن حضرت از آن زمان که کشته شده، از فرشته یا جن یا حیوان وحشی که بر آن حضرت درود می فرستند خالی نیست و هر چیزی غبطه زائر آن حضرت را می خورد و خود را به او می مالد و در نگاه کردن به زائر امام حسین علیه السلام امید خیر دارد زیرا او به قبر امام حسین علیه السلام نگاه کرده است.

مستدرک الوسائل ج ۱۰، ص ۲۵۲، ح ۱۱۹۵۲

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَلَا أُحَدِّثُكُمْ عَنْ أَقْوَامٍ لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ وَ لَا شُهَدَاءَ يُعْبِطُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأَنْبِيَاءُ وَ الشُّهَدَاءُ بِمَنَازِلِهِمْ مِنَ اللَّهِ عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ قِيلَ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هُمُ الَّذِينَ يُحِبُّونَ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ - وَ يُحِبُّونَ اللَّهَ إِلَى عِبَادِهِ قُلْنَا هَذَا حَبَّبُوا اللَّهَ إِلَى عِبَادِهِ فَكَيْفَ يُحِبُّونَ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ قَالَ يَا مُرُونََّهُمْ بِمَا يُحِبُّ اللَّهُ وَ يَنْهَوْنَهُمْ عَمَّا يَكْرَهُ

ص: ۳۴۵

اللَّهُ - فَإِذَا أَطَاعُوهُمْ أَحَبَّهُمُ اللَّهُ. آیا آگاه کنم شما را از گروهی که نه از انبیا هستند و نه از شهدا، ولی انبیا و شهدا در روز قیامت به مقام و منزلت آنان غبطه می خورند، و آنها بر منبرهایی از نور نشسته اند؟ سؤال شد ای رسول

خدا! آنان کیانند؟ فرمودند: آنان کسانی هستند که بندگان خدا را نزد خدا و خدا را نزد بندگانش محبوب می گردانند عرض کردیم: ایجاد محبت خدا در دلها معلوم است، ولی چگونه بندگان را نزد خدا محبوب می گردانند؟ فرمودند: آنان را فرمان می دهند به آنچه خدا دوست می دارد و باز می دارند از آنچه خدا دوست نمی دارد، پس اگر آنان را اطاعت کنند، خداوند دوستشان می دارد.

مشکاهالأنوار ص ۱۳۶

۱۰- امام باقر علیه السلام:

اتَّقُوا اللَّهَ وَاسْتَعِينُوا عَلَيَّ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِالْوَرَعِ وَالْإِجْتِهَادِ فِي طَاعَةِ اللَّهِ فَإِنَّ أَشَدَّ مَا يَكُونُ أَحَدُكُمْ اغْتِبَاطًا مَا هُوَ عَلَيْهِ لَوْ قَدْ صَارَ فِي حَدِّ الْأَخِرَةِ وَانْقَطَعَتِ الدُّنْيَا عَنْهُ فَإِذَا كَانَ فِي ذَلِكَ الْحَدِّ عَرَفَ أَنَّهُ قَدْ اسْتَقْبَلَ النَّعِيمَ وَالْكَرَامَةَ مِنَ اللَّهِ وَالْبُشْرَى

بِالْجَنَّةِ وَ أَمِنْ مِمَّنْ كَانَ يَخَافُ وَ أَيْقَنَ أَنَّ الدِّيَّ كَانَ عَلَيْهِ هُوَ الْحَقُّ وَ أَنَّ مَنْ خَالَفَ دِينَهُ عَلَيَّ بَاطِلٌ هَالِكٌ. تقوای خدا پیشه کنید و در راهی که برگزیده اید از پارسایی و تلاش در اطاعت فرامین الهی کمک بجویید، که اگر چنین کردید بیشترین غبطه به حال یکی از شما آنگاه خواهد بود که به سر حد آخرت برسد و ارتباط وی از دنیا قطع شده باشد، پس آنگاه که به

چنین منزلگاهی رسید، می فهمد می بیند که نعمت

ص: ۳۴۶

و کرامت از طرف خداوند به وی رو نموده و بشارت بهشت به وی داده می شود و ایمن می شود از آنچه می ترسید و یقین می کند که راهش بر حق بوده و هر کس بر خلاف راه او بوده بر باطلی هلاک کننده بوده است.

محاسن ص ۱۷۷، ح ۱۶۲

شجاعت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الشَّجَاعَةُ عِزٌّ حَاضِرٌ، الْجُبْنُ ذُلٌّ ظَاهِرٌ؛

شجاعت عزتی است آماده، ترس ذلتی است آشکار.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۱، ص ۱۵۲، ح ۵۷۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الشَّجَاعَةُ نُصْرَةٌ حَاضِرَةٌ وَ فَضِيلَةٌ ظَاهِرَةٌ؛

شجاعت، نصرتی نقد و فضیلتی آشکار است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۵۰، ح ۱۲۷۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

السَّخَاءُ وَ الشَّجَاعَةُ عَرَائِزُ شَرِيفَةٌ يَضَعُهَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِيمَنْ أَحَبَّهُ وَ امْتَحَنَهُ

سخاوت و شجاعت خصلت های والایی هستند که خداوند سبحان آن دو را در وجود هر کس که دوستش داشته و او را آزموده باشد می گذارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۵، ح ۸۴۴۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

جُبِلَتِ الشَّجَاعَةُ عَلَى ثَلَاثِ طَبَائِعٍ لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ فَضِيلَةٌ لَيْسَتْ لِلْآخَرَى السَّخَاءُ بِالنَّفْسِ وَ الْأَنْفَهُ مِنَ الذُّلِّ وَ طَلَبُ الذِّكْرِ

شجاعت بر سه خصلت سرشته شده که هر یک از آنها فضیلتی دارد که دیگری فاقد آن است: از خود گذشتگی، تن ندادن به خواری و ذلت و نامجویی.

حديث (٥) امام علي عليه السلام :

تَمَرَهُ الشُّجَاعَهُ الْغَيْرَهُ؛

غيرت ميوه شجاعت است.

عيون الحكم و المواعظ (ليثي) ص ٢٠٧، ح ٤١٤٢

حديث (٦) امام صادق عليه السلام :

ثَلَاثَةٌ لَا تُعْرَفُ إِلَّا فِي ثَلَاثِ مَوَاطِنَ: لَا يُعْرَفُ الْحَلِيمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَزَبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَةِ

سه

ص: ٣٤٧

کس اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۲۹، ح ۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

لَا أَشْجَعُ مِنْ لَيْبٍ؛

شجاع تر از خردمند، وجود ندارد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۵۳۳، ح ۹۷۲۴

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

لَوْ تَمَيَّرَتِ الْأَشْيَاءُ لَكَانَ الصُّدُقُ مَعَ الشَّجَاعَةِ وَكَانَ الْجُبْنُ مَعَ الْكَذِبِ.

اگر خصلت ها از یکدیگر متمایز و جدا شوند، هر آینه راستی با شجاعت باشد و بزدلی با دروغ.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۱۷، ح ۷۰۸۴

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

آفَةُ الشَّجَاعَةِ إِضَاعَةُ الْحَزْمِ؛

آفت شجاعت، فرو گذاشتن دوراندیشی است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۸۲، ح ۳۷۴۲

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

الْعَدْلُ أَفْضَلُ مِنَ الشَّجَاعَةِ لِأَنَّ النَّاسَ لَوْ اسْتَعْمَلُوا الْعَدْلَ عُمُومًا فِي جَمِيعِهِمْ لَاسْتَعْنَوْا عَنِ الشَّجَاعَةِ؛

عدالت بهتر از شجاعت است زیرا اگر مردم همگی عدالت را درباره همه بکار گیرند از شجاعت بی نیاز می شوند.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۳۳، ح ۸۱۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْصَّرْعَةُ كُلُّ الصَّرْعِ الَّذِي يَغْضِبُ فَيَشْتَدُّ غَضَبُهُ وَيَحْمُرُّ وَجْهَهُ وَيَقْشَعُرُّ شَعْرُهُ فَيَصْرَعُ غَضَبُهُ؛

کمال دلیری آن است که کسی خشمگین شود و خشمش شدت گیرد و چهره اش سرخ شود و موهایش بلرزد، اما بر خشم خود چیره گردد.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۷۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

مَا السَّيْفُ الصَّارِمُ فِي كَفِّ الشُّجَاعِ بِأَعَزَّ لَهُ مِنَ الصِّدْقِ؛

شمشیر بُرنده در دست شجاع برای او دشمن شکن تر از راستگویی نیست.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۹۶، ح ۳۸۷

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

أَكَلُ السَّفَرَجَلِ قُوَّةٌ

ص: ۳۴۸

لِلْقَلْبِ الضَّعِيفِ وَهُوَ يُطِيبُ الْمَعِدَةَ وَيُذَكِّي الْفُؤَادَ وَيُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَيُحَسِّنُ الْوَلَدَ

خوردن به، قلب ضعیف را قوی، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص ۱۰۱

حدیث (۱۴) ابن شهر آشوب:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَبِيلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصِيلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَمَدَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيًّا أَمِينًا صَادِقًا حَادِقًا أَصِيلًا نَبِيلاً مَكِينًا فَصِيحًا عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِدًا زَاهِدًا سَخِيًّا كَمِيًّا قَانِعًا مُتَوَاضِعًا حَلِيمًا رَحِيمًا غَيُورًا صَبُورًا مُوَافِقًا مُرَافِقًا لَمْ يُخَالِطْ مُنْجَمًا وَلَا كَاهِنًا وَلَا عَيَافًا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

خیر و شر

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْعِلْمُ رَأْسُ الْخَيْرِ كُلِّهِ، وَالْجَهْلُ رَأْسُ الشَّرِّ كُلِّهِ؛

دانایی سرآمد همه خوبی ها و نادانی سرآمد همه بدی هاست.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۷۵، ح ۹

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

تَكَلَّفُوا فِعْلَ الْخَيْرِ وَجَاهِدُوا نَفْسَكُمْ عَلَيْهِ، فَإِنَّ الشَّرَّ مَطْبُوعٌ عَلَيْهِ الْإِنْسَانُ؛

در کار خیر، خود را به زحمت اندازید و در این راه با هوا و هوس خود مبارزه کنید، زیرا طبیعت انسان به بدی

تمایل دارد.

تنبيه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۲۰

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا ضَرَرَ وَلَا إِضْرَارَ فِي الْإِسْلَامِ فَالْإِسْلَامُ يَزِيدُ الْمُسْلِمَ خَيْرًا وَلَا يَزِيدُهُ شَرًّا.

در اسلام هیچ ضرری نیست و ضرر زدن به دیگران نیز ممنوع است، پس اسلام به مسلمان خیر می رساند و شر نمی رساند.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۳۴، ح ۵۷۱۸

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِذَا بَلَغَ الرَّجُلُ أَرْبَعِينَ سَنَةً وَ لَمْ يَغْلِبْ خَيْرُهُ شَرَّهُ قَبَلَ الشَّيْطَانَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَقَالَ: هَذَا وَجْهُ لَا يُفْلِحُ؛

هرگاه انسان چهل ساله شود و خوبیش بیشتر از بدیش نشود، شیطان بر پیشانی او بوسه می زند و می گوید: این چهره ای است که روی رستگاری را نمی بیند.

مشكاه الأنوار ص ۱۶۹

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْخَيْرُ عَادَةٌ وَالشَّرُّ لَجَاجَةٌ؛

خوبی عادت است و بدی لجاجت.

اساس البلاغه ص ۴۳۸

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِلَّا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَإِنَّ خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ؛

بدانید که بدترین بدها، علمای بدند و بهترین خوبان علمای خوبند.

منیه المرید ص ۱۳۷

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَ خَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وَ شَرَّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی الله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی (طوسی) ص ۳۳۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۲۲، ح ۲۳

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَالَ إِنِّي خَيْرُ النَّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ وَ مَنْ قَالَ إِنِّي فِي الْجَنَّةِ فَهُوَ فِي النَّارِ

هر کس بگوید: من از همه مردم بهترم، او بدترین مردم است و هر کس بگوید: من بهشتی هستم، او

ص: ۳۵۰

جهنمی است.

نوادر(راوندی) ص ۱۱

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله:

فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ يَرَى مَا لَهُ مِنْ خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ

هر گاه یکی از شما بمیرد، قیامتش برپا می شود و خوبی ها و بدی های خود را می بیند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج ۱، ص ۱۸

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَيْرُ الْقُلُوبِ أَوْعَاها لِلْخَيْرِ وَ شَرُّ الْقُلُوبِ أَوْعَاها لِلشَّرِّ، فَأَعْلَى الْقَلْبِ الَّذِي يَعِي الْخَيْرَ مَمْلُوءٌ مِنَ الْخَيْرِ إِنْ نَطَقَ نَطَقَ مَا جُورًا وَ إِنْ أَنْصَتَ أَنْصَتَ مَا جُورًا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش در خور پاداش است.

جعفریات(اشعثیات) ص ۱۶۸

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَيْرٌ مَا أُعْطِيَ الرَّجُلُ الْمُؤْمِنُ خُلُقٌ حَسَنٌ وَ شَرٌّ مَا أُعْطِيَ الرَّجُلُ قَلْبٌ سَوِيٌّ فِي صُورِهِ حَسَنٌ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ص ۴۷۴، ح ۱۵۲۹

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِلَّا إِنْ خَيْرٍ عِبَادِ اللَّهِ التَّقِيُّ النَّقِيُّ الْخَفِيُّ وَإِنْ شَرِّ عِبَادِ اللَّهِ الْمُشَارُّ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ؛

آگاه باشید، بدرستی که بهترین بندگان خدا کسی است که با تقوا، پاک و گمنام باشد و بدترین بندگان خدا کسی است که انگشت نما باشد.

دعوات (راوندى) ص ٤٦، ح ١١٤ - بحار الأنوار (ط-بيروت) ج ٦٧، ص ١١١، ح ١٢

١٣- پیامبر صلى الله عليه وآله:

مَا أَسْرَّ عَبْدٌ سَرِيرَةً إِلَّا أَلْبَسَهُ اللَّهُ مِرْدَاءَهَا إِنْ خَيْرًا فَخَيْرٌ وَإِنْ شَرًّا

ص: ٣٥١

هیچ کس نیتی را در دل پنهان نمی کند، مگر اینکه خداوند آن نیت را (در رفتار و کردار او) همانند لباس ظاهر می کند، با نیت خوب ظاهر خوب و با نیت بد ظاهر بد خواهد داشت.

نهج الفصاحه ص ۶۹۵، ح ۲۶۱۶

۱۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

دَعَّ مَا يُرِيْبُكَ [إِلَى مَا لَا يُرِيْبُكَ]، فَإِنَّ الْحَقَّ طَمَأْنِينُهُ وَالْكَذِبَ رِيْبَهُ

آنچه تو را به شک و تردید می اندازد رها کن و به سراغ آنچه تو را به شک و تردید نمی اندازد برو؛ زیرا حق مایه آرامش و دروغ مایه تشویش و دودلی است.

نزهه الناظر و تنبيه خاطر ص ۲۸، ح ۸۳

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

نَيْتُهُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَنَيْتُهُ الْكَافِرِ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ وَكُلُّ عَامِلٍ يَعْمَلُ عَلَى نَيْتِهِ؛

نیت مؤمن بهتر از عمل او، و نیت کافر بدتر از عمل اوست و هر کس مطابق نیت خود عمل می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۸۴، ح ۲

۱۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوَابُ الْبِرِّ وَإِنَّ أَسْرَعَ الشَّرِّ عِقَابُ الْبَغْيِ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

خصال ص ۱۱۰، ح ۸۱

۱۷- امام علی علیه السلام:

جَلِيسُ الْخَيْرِ نِعْمَةٌ، جَلِيسُ الشَّرِّ نِقْمَةٌ؛

همنشین خوب نعمت و همنشین بد، بلا و مصیبت است.

١٨- امام علي عليه السلام:

مَا خَيْرٌ بِخَيْرِ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرِّ بَعْدَهُ الْجَنَّةُ وَ كُلُّ نَعِيمٍ دُونَ الْجَنَّةِ فَهُوَ مَحْقُورٌ وَ كُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِيَةٌ

خيري كه به دنبال

ص: ٣٥٢

آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۴، حکمت ۳۸۷

۱۹- امام علی علیه السلام:

مَنْ لَبَسَ الْخَيْرَ تَعَرَّى مِنَ الشَّرِّ؛

هر کس جامه «خوبی» به تن کند از «بدی» برهنه می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۴، ح ۱۸۶۶

۲۰- امام علی علیه السلام:

الْخَيْرُ أَسْهَلُ مِنْ فِعْلِ الشَّرِّ؛

کار خوب آسان تر از کار بد است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۶، ح ۱۹۱۸

۲۱- بهترین و بدترین خانه ها

خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ وَ شَرُّ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ أَنَا وَ كَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا؛

بهترین خانه های مسلمانان، خانه ای است که در آن یتیمی باشد که به او نیکی می شود و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد که با او بدی می شود، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهم.

نهج الفصاحه ص ۴۷۰، ح ۱۵۱۰

۲۲- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْخَيْرَ وَ الشَّرَّ لَا يُعْرَفَانِ إِلَّا بِالنَّاسِ، فَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْرِفَ الْخَيْرَ فَاعْمَلِ الْخَيْرَ تَعْرِفَ أَهْلَهُ وَ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْرِفَ الشَّرَّ فَاعْمَلِ الشَّرَّ تَعْرِفَ أَهْلَهُ؛

خوبی و بدی جز با مردم شناخته نمی شوند. پس اگر می خواهی خوبی را بشناسی، خوبی کن تا اهل آن را بشناسی و اگر می خواهی بدی را بشناسی، بدی کن، تا اهلش را بشناسی.

تحف العقول ص ٢٠٤ - بحار الأنوار (ط-بيروت) ج ٧٥، ص ٤١، ح ٢٦

٢٣- امام علي عليه السلام:

فَاعِلُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنْهُ وَفَاعِلُ الشَّرِّ

ص: ٣٥٣

خوبی کننده بهتر از خودِ خوبی و بدی کننده بدتر از خودِ بدی است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۴، حکمت ۳۲

۲۴- امام علی علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ -تَعَالَى- أَنْزَلَ كِتَابًا هَادِيًا بَيَّنَّ فِيهِ الْخَيْرَ وَالشَّرَّ، فَخُذُوا نَهْجَ الْخَيْرِ تَهْتَدُوا وَاصْدِفُوا عَنِ سَمْتِ الشَّرِّ تَقْصِدُوا؛

خدای تعالی کتابی راهنما فرستاد و در آن خوب و بد را روشن ساخت. پس راه خوبی را پیش گیرید تا هدایت شوید و از راه بدی دوری جوئید تا به مقصد برسید.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۳۲، ص ۴۰، ح ۲۶ و ج ۶۵، ص ۲۹۰، ح ۴۹

۲۵- امام علی علیه السلام:

قَارِنِ أَهْلَ الْخَيْرِ تَكُنْ مِنْهُمْ وَبَايِنِ أَهْلَ الشَّرِّ تَبِنِ عَنْهُمْ؛

با خوبان معاشرت کن تا از آنان باشی و از بدان دوری کن تا از آنان نباشی.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۰۲، نامه ۳۱

۲۶- امام علی علیه السلام:

خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَهَ بِشَبَابِكُمْ؛

بهترین جوانان شما، جوانی است که خود را شبیه میانسالان کند و بدترین میانسالان شما، کسی است که خود را شبیه جوانان کند.

مکارم الاخلاق ص ۱۱۸

۲۷- امام علی علیه السلام:

الْعَجْزُ مَعَ لُزُومِ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنَ الْقُدْرَةِ مَعَ رُكُوبِ الشَّرِّ؛

ناتوانی همراه با خیر بهتر از توانمندی در خدمت شر است.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۱، ح ۸۴۱۲

۲۸- امام علی علیه السلام:

الْعِلْمُ أَصْلُ كُلِّ خَيْرٍ،

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱، ح ۱۷

الْجَهْلُ أَصْلُ كُلِّ شَرٍّ؛

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۳، ح ۱۰۹۶

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

۲۹- امام علی علیه السلام:

اللَّئِيمُ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ وَ

ص: ۳۵۴

لَا يُسَلِّمُ مِنْ شَرِّهِ وَلَا يُؤَمِّنُ مِنْ غَوَائِلِهِ؛

افراد پست به خیرشان امید و از شرشان امان و از به هلاکت انداختنشان ایمنی نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۱، ح ۵۵۷۹

۳۰- امام باقر علیه السلام:

الْخَيْرُ وَالشَّرُّ يُضَاعَفُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ؛

خوبی و بدی در روز جمعه چند برابر (حساب) می شود.

ثواب الاعمال ص ۱۴۳

۳۱- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ هَذَا اللِّسَانَ مِفْتَاحُ كُلِّ خَيْرٍ وَ شَرٍّ، فَيَتَّبِعِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَخْتِمَ عَلَى لِسَانِهِ كَمَا يَخْتِمُ عَلَى ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ؛

به راستی که این زبان کلید همه خوبی ها و بدی هاست پس شایسته است که مؤمن زبان خود را مهر و موم کند، همان گونه که (صندوق) طلا و نقره خود را مهر و موم می کند.

تحف العقول ص ۲۹۸

۳۲- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْخَيْرَ ثَقُلَ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا عَلَى قَدْرِ ثِقَلِهِ فِي مَوَازِينِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنَّ الشَّرَّ خَفَّ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا عَلَى قَدْرِ خِفَّتِهِ فِي مَوَازِينِهِمْ؛

کار خوب بر مردم دنیا سنگین است، به اندازه سنگینی آن در ترازوهای ایشان در روز قیامت و کار بد بر مردم دنیا سبک است، به اندازه سبکی آن در ترازوهایشان در قیامت.

خصال ص ۱۷، ح ۶۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۲۱۵، ح ۱۳

۳۳- امام صادق علیه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ أَمَامَكَ وَإِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ أَمَامَكَ وَلَنْ تَرَى الْخَيْرَ وَالشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِي الْجَنَّةِ وَالشَّرَّ كُلَّهُ فِي النَّارِ

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها

رادر بهشت

ص: ۳۵۵

و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص ۳۰۶

۳۴- امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ عَبْدٍ أَسْرَّ خَيْرًا فَذَهَبَتِ الْأَيَّامُ أَبَدًا حَتَّى يُظْهِرَ اللَّهُ مَلَّةَ شَرِّهِ؛

هر بنده ای که خیری را پنهان کند، با گذشت زمان خداوند خیری را از او آشکار می سازد و هر بنده ای شری را پنهان کند، با گذشت زمان خداوند شری را از او آشکار می گرداند.

وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۷۱، ۱۵۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۹، ص ۲۸۲، ح ۴

۳۵- امام صادق علیه السلام:

إِعْلَمِي أَنَّ الشَّابَّ الْحَسَنَ الْخُلُقِ مِفْتَاحٌ لِلْخَيْرِ مِغْلَاقٌ لِلشَّرِّ وَأَنَّ الشَّابَّ الشَّحِيحَ الْخُلُقِ مِغْلَاقٌ لِلْخَيْرِ مِفْتَاحٌ لِلشَّرِّ؛

آگاه باش که جوان خوش اخلاق، کلید خیر و قفل شر است و جوان بد اخلاق قفل خیر و کلید شر است.

امالی (طوسی) ص ۳۰۲، ح ۵۹۸

۳۶- امام کاظم علیه السلام:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَحِاسِبْ نَفْسَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ فَإِنَّ عَمَلَ خَيْرًا اسْتَزَادَ اللَّهُ مِنْهُ وَ حَمَدَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ إِنْ عَمَلَ شَرًّا اسْتَعْفَرَ اللَّهُ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَيْهِ.

از ما نیست کسی که هر روز اعمال خود را محاسبه نکند تا اگر نیکی کرده از خدا بخواهد بیشتر نیکی کند و خدا را بر آن سپاس گوید و اگر بدی کرده از خدا آمرزش بخواهد و توبه نماید.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۷، ص ۷۲، ح ۲۴

۳۷- امام رضا علیه السلام:

أَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ -عَزَّ وَ جَلَّ- يَقُولُ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ بِي، إِنْ خَيْرًا فَخَيْرًا وَإِنْ شَرًّا فَشَرًّا؛

به خداوند خوش گمان باش، زیرا خدای

عزوجل می فرماید: من نزد گمان بنده مؤمن خویش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبی با او رفتار می کنم و اگر به من بد گمان باشد، به بدی با او رفتار می کنم.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۲، ح ۳

۳۸- امام صادق علیه السلام:

مَنْ يَزْرَعُ خَيْرًا يَحْصِدُ غِبْطَةً وَ مَنْ يَزْرَعُ شَرًّا يَحْصِدُ نَدَامَةً وَ لِكُلِّ زَارِعٍ مَا زَرَعَ؛

هر کس خوبی بکارد، خشنودی درو می کند و هر کس بدی بکارد، پشیمانی درو می کند، هر کس هر چه بکارد، همان را برداشت می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۵۸، ح ۱۹

۳۹- امام حسین علیه السلام:

أَيُّهَا النَّاسُ نَافِسُوا فِي الْمَكَارِمِ وَ سَارِعُوا فِي الْمَغَانِمِ وَ لَا تَحْتَسِبُوا بِمَعْرُوفٍ لَمْ تَجْعَلُوا؛

ای مردم در خوبی ها با یکدیگر رقابت کنید و در کسب غنائم (بهره گرفتن از فرصت ها) شتاب نمایید و کار نیکی را که در انجامش شتاب نکرده اید، به حساب نیاورید.

کشف الغمه (ط-القدیمه) ج ۲، ص ۲۹

۴۰- امام صادق علیه السلام:

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ شَرًّا فَادْنَبْ ذَنْبًا تَبِعَهُ بِنِعْمَةٍ لِيُنْسِيَهُ الْاِسْتِغْفَارَ وَ يَتِمَادِيَ بِهِ؛

هرگاه خداوند برای بنده ای شر بخواهد (یعنی او خودش مستحق این شر شود) وقتی گناهی از او سر زد، در پی آن نعمتی به او بخشد تا استغفار را از یاد برده و به گناهش ادامه دهد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۳۸۷، ح ۱

۴۱- امام حسن علیه السلام:

الْخَيْرُ الَّذِي لَا شَرَّ فِيهِ، الشُّكْرُ مَعَ النِّعْمَةِ وَ الصَّبْرُ عَلَى النَّازِلِ؛

خیری که هیچ شری در آن نیست، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است.

تحف العقول ص ٢٣٤

٤٢- امام سجاد عليه السلام:

الخير كله

ص: ٣٥٧

قَدْ اجْتَمَعَ فِي قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ؛

تمامی خیر و خوبی در بریدن طمع و چشم نداشتن به آنچه که در دستان مردم جمع شده، است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۸، ح ۳

۴۳- امام علی علیه السلام:

خَيْرُ الْخَلَائِقِ الرَّفِيقُ؛

بهترین خوبی ها رفیق است (مهربانی و لطف با مردم).

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۲۳۷، ح ۴۵۰۸

۴۴- امام باقر علیه السلام:

الْوُقُوفُ عِنْدَ الشُّبْهَةِ خَيْرٌ مِنَ الْاِقْتِحَامِ فِي الْهَلَكَةِ

توقف هنگام مواجهه با کار شبهه ناک بهتر از فرو رفتن در گرداب هلاکت است

زهد ص ۱۹ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۵۰، ح ۹

موعظه و پند و اندرز

۱- امام موسی کاظم علیه السلام:

مَا مِنْ شَيْءٍ تَرَاهُ عَيْنَكَ إِلَّا وَفِيهِ مَوْعِظَةٌ.

چیزی نیست که چشمانت آن را بنگرد، مگر آن که در آن پند و اندرزی است.

امالی (صدوق) ص ۵۰۹

۲- امام علی علیه السلام:

فِي وَصِيَّتِهِ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعْظُهُ: أَحْيِ قَلْبَكَ بِالْمَوْعِظَةِ؛

- در م-قام ان-درز ب-ه-ف-رزند خود-: دلت را ب-ا-اندرز زنده گردان.

تحف العقول ص ۶۹ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۹۲، نامه ۳۱

۳- امام علی علیه السلام:

المَوَاعِظُ صِقَالُ النُّفُوسِ وَ جِلَاءُ الْقُلُوبِ

اندرزها صیقل بخش جان ها، و جلا دهنده دل هاست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۴، ح ۴۵۲۴

۴- امام علی علیه السلام:

بالمَوَاعِظِ تَنْجَلِي الْعَفْلَةَ؛

با اندرزهاست که (پرده) غفلت کنار می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۴، ح ۴۵۳۰

۵- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم:

كَفَى بِالْمَوْتِ وَاِعْظَا؛

مرگ برای اندرز گرفتن بس است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۷۵، ح ۲۸ - تحف العقول ص ۳۵

۶- امام علی علیه السلام:

الْعَاقِلُ مَنْ وَعَظَتْهُ التَّجَارِبُ؛

خردمند کسی است که تجربه ها

ص: ۳۵۸

او را پند دهد.

تحف العقول ص ۸۵ - من لا يحضره الفقيه ج ۴ ، ص ۳۸۸

۷- امام علی علیه السلام:

كَفَى عِظَةً لِدَوَى الْأَلْبَابِ مَا جَرَّبُوا؛

برای خردمندان، تجربه های آنان پندی است کافی.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۳۸۶ ، ح ۶۵۴۷

۸- امام علی علیه السلام:

إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا وَعَظَّهُ بِالْعِبَرِ؛

هرگاه خداوند بنده ای را دوست بدارد، او را با عبرت ها پند دهد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۳۴ ، ح ۳۰۲۶

۹- امام علی علیه السلام:

مَنْ فَهِمَ مَوَاعِظَ الزَّمَانِ لَمْ يَسْكُنْ إِلَى حُسْنِ الظَّنِّ بِالْأَيَّامِ؛

هر که پندهای زمانه را بفهمد، به روزگار خوشبین نباشد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۳۵ ، ح ۷۵۱۷

۱۰- امام علی علیه السلام:

فِي صِفَةِ الدُّنْيَا: إِنَّ الدُّنْيَا ... دَارُ مَوْعِظَةٍ لِمَنْ اتَّعَظَ بِهَا... ذَكَرْتَهُمُ الدُّنْيَا فَتَذَكَّرُوا وَ حَدَّثْتَهُمْ فَصَدَّقُوا وَ وَعَظْتَهُمْ فَاتَّعَظُوا

- در وصف دنیا- : همانا دنیا... سرای پند است برای کسی که پند گیرد... دنیا به آنان یادآوری کرد و ایشان یادآور شدند، آنان را خبر داد و ایشان تصدیق کردند، آنان را پند داد و ایشان پندش را پذیرفتند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۹۳ ، حکمت ۱۳۱

۱۱- امام صادق علیه السلام:

السَّعِيدُ يَتَّعِظُ بِمَوْعِظَةِ التَّقْوَىٰ وَ إِن كَانَ يُرَادُ بِالْمَوْعِظَةِ غَيْرُهُ؛

انسان سعادتمند، اندرز به تقوا را آویزه گوش خود می کند، هرچند مخاطب آن اندرز کسی دیگر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۱، ح ۱۳۲

۱۲- امام علی علیه السلام:

لِلْكَائِسِ فِي كُلِّ شَيْءٍ اِتِّعَاضٌ؛

انسان زیرک، از هر چیزی پندی می آموزد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۰۴، ح ۶۸۲۶

۱۳- امام علی علیه السلام:

أَبْلَغُ الْعِظَاتِ الْإِعْتِبَارُ بِمَصَارِعِ الْأُمَمَاتِ

رساترین پندها، عبرت گرفتن از آرامگاه های مردگان است.

تصنیف

ص: ۳۵۹

غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۱، ح ۱۰۷۶۴

۱۴- امام صادق علیه السلام: أَصْدَقُ الْقَوْلِ وَ أْبْلَغُ الْمَوْعِظَةِ وَ أَحْسَنُ الْقَصَصِ كِتَابُ اللَّهِ

راست ترین سخن و رساترین پند و بهترین داستان، کتاب خداست.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۴۰۲، ح ۵۸۶۸ - أمالی (صدوق) ص ۴۸۸

۱۵- امام علی علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ لَمْ يَعِظْ أَحَدًا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ

خداوند سبحان هیچ کس را به چیزی چون این قرآن اندرز نداده است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۵۴، خطبه ۱۷۶

۱۶- امام علی علیه السلام:

لَا وَاعِظَ أْبْلَغَ مِنَ التُّصْحِ؛

هیچ واع-ظ-ی م-ؤثرتر از نصیحت نیست.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۵۳۷، ح ۹۸۸۷

۱۷- امام علی علیه السلام:

مَنْ كَانَ لَهُ فِي نَفْسِهِ وَاعِظٌ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ؛

هر که واع-ظی درون-ی داشته باشد، او را از جانب خداوند نگهبانی است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۶۷، ح ۱۱

۱۸- امام سجّاد علیه السلام:

ابن آدم إنك لا تزال بخير ما كان لك واعظ من نفسك و ما كانت المحاسن به من همك و ما كان الخوف لك شـمـعـاراً و الحدر لك دثاراً

ای فرزند آدم! تا زمانی که واعظی از درون داری و به حسابرسی (اعمال خود) اهتمام می ورزی و ترس (از خدا و کیفر الهی)

جامه زیرین تو باشد و پرهیز بالا پوشت، پیوسته در خیر و صلاح خواهی بود.

تحف العقول ص ۲۸۰

۱۹- امام باقر علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ مِنْ نَفْسِهِ وَاِعْظًا فَإِنَّ مَوَاعِظَ النَّاسِ لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُ شَيْئًا.

کسی که خداوند برای او واعظی درونی قرار ندهد، موعظه های مردم هرگز در او سودمند نمی افتد.

تحف العقول ص ۲۹۴

۲۰- امام علی علیه السلام:

الْجَاهِلُ لَا يَرْتَدِعُ، وَبِالْمَوَاعِظِ لَا يَنْتَفِعُ؛

نادان

ص: ۳۶۰

باز نمی ایستد (هیچ نهی و بازداشتی در او اثر نمی کند) و پند و اندرزها سودش نمی دهد.

غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۷۵۷

۲۱- امام علی علیه السلام:

مَنْ لَمْ يُعِنِّهُ اللَّهُ عَلَى نَفْسِهِ لَمْ يَنْتَفِعْ بِمَوْعِظِهِ وَاعِظْ؛

کسی که خدا او را بر نفسش کمک نکند، از پند هیچ پندگویی سود نبرد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۴۲۷، ح ۷۲۴۲

۲۲- امام علی علیه السلام:

بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَ الْمَوْعِظَةِ حِجَابٌ مِنَ الْغَرَّةِ؛

میان شما و اندرز، پرده ای از بی خبری آویخته است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۲۵، حکمت ۲۸۲

۲۳- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم:

عِظْ نَفْسَكَ فَإِنْ اتَّعَظْتَ فَعِظِ النَّاسَ وَإِلَّا فَاسْتَحْيِ مَنِيَّ

خودت را اندرز ده. اگر از آن سود بردی، آن گاه مردم را نیز اندرز ده و گرنه از من شرم کن.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۲۳۹

۲۴- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْوَعْظَ الَّذِي لَا يَمْجُجُهُ سَمْعٌ وَلَا يَعْدِلُهُ نَفْعٌ مَا سَكَتَ عَنْهُ لِسَانُ الْقَوْلِ وَ نَطَقَ بِهِ لِسَانُ الْعَقْلِ.

اندرزی که هیچ گوشه آن را دور نمی اندازد و هیچ سودی با آن برابری نمی کند، آن اندرزی است که زبان گفتار از آن خاموش شود و زبان کردار بدان گویا گردد.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۵۵، ح ۳۳۷۲

۲۵- امام علی علیه السلام:

عَوْدُ أُذُنِكَ حُسْنَ الإِسْتِمَاعِ وَ لَا تُصْنَعِ إِلَى مَا لَا يَزِيدُ فِي صَلَاحِكَ اسْتِمَاعُهُ؛

گوش خود را به خوب شنیدن عادت ده و به سخنی که به اصلاح و پاکی تو نمی افزاید گوش مسپار.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۲۱۵، ح ۴۲۱۱

۲۶- امام علی علیه السلام:

خَادِعَ نَفْسِكَ فِي الْعِبَادَةِ وَ اَرْفُقْ بِهَا

ص: ۳۶۱

وَلَا تَقْهَرَهَا وَخُذْ عَفْوَهَا وَنَشَاطَهَا إِلَّا مَا كَانَ مَكْتُوبًا عَلَيْكَ مِنَ الْفَرِيضَةِ.

برای عبادت نفس خود را بفریب و با او ملائمت کن، با زور وادار به عبادتش نکن و در زمان فراغت و نشاطش او را به عبادت نگیر، مگر در واجباتی که باید آنها را در وقتشان به جای آوری.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۶۰، نامه ۶۹

ایثار

حدیث (۱) امام علی علیه السلام:

الإِثَارُ أَعْلَى الْمَكَارِمِ

ایثار، عالی ترین خصلت اخلاقی است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۱۹، ح ۹۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام:

الإِثَارُ شَيْمَةُ الْأَبْرَارِ

ایثار، خوی نیکان است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۲۳، ح ۱۹۷

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

الإِثَارُ أَحْسَنُ الْإِحْسَانِ ، وَ أَعْلَى مَرَاتِبِ الْإِيمَانِ

ایثار، بهترین احسان و بالاترین مرتبه ایمان است.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۹۶، ح ۹۱۶۲

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

الإِثَارُ أَفْضَلُ عِبَادَةٍ ، وَ أَجَلُّ سِيَادَةٍ

ایثار، برترین عبادت و شکوهمندترین آقایی است.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۲۹ ، ح ۴۳۹

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

أَفْضَلُ السَّخَاءِ الْإِيثَارُ

برترین سخاوت ، ایثار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۶ ، ح ۹۱۶۴

حدیث (۶) امام علی علیه السلام:

عَامِلٌ سَائِرِ النَّاسِ بِالْإِنْصَافِ وَ عَامِلٌ الْمُؤْمِنِينَ بِالْإِيثَارِ

با دیگر مردمان به انصاف رفتار کن و با مؤمنان به ایثار .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴ ، ح ۹۱۰۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

غَايَةُ الْمَكَارِمِ الْإِيثَارُ

نقطه اوج خصلت های اخلاقی ، ایثار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۶ ، ح ۹۱۷۱

حدیث (۸) امام علی علیه السلام:

بِالْإِيثَارِ يُسْتَرَقُّ الْأَحْرَارُ

با ایثار ، آزادگان به بندگی کشیده می شوند .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۶ ، ح ۹۱۶۷

ضد اخلاقیات و آثارش

بخل

۱- امام رضا علیه السلام:

السَّخِيُّ يَأْكُلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِيَأْكُلُوا مِنْ

ص: ٣٦٢

طَعَامِهِ وَ الْبَخِيلُ لَا يَأْكُلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لَوْلَا يَأْكُلُوا مِنْ طَعَامِهِ

سخاوتمند، از غذای مردم می خورد، تا مردم از غذای او بخورند، اما بخیل از غذای مردم نمی خورد تا آنها نیز از غذای او نخورند.

عیون اخبار رضا ج ۲، ص ۱۲، ح ۲۶ - تحف العقول ص ۴۴۶ - وسایل الشیعه ج ۲۴، ص ۲۷۰

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

طَعَامُ السَّخِيِّ دَوَاءٌ وَ طَعَامُ الشَّحِيحِ دَاءٌ؛

غذای سخاوتمند، داروست و غذای بخیل، درد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۵۷، ح ۲۲ - نهج الفصاحه ص ۵۵۶، ح ۱۹۰۰

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِيَّاكُمْ وَ الشُّحَّ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالشُّحِّ أَمَرَهُمْ بِالْبَخْلِ فَبَخِلُوا وَ أَمَرَهُمْ بِالْقَطِيعَةِ فَقَطَعُوا وَ أَمَرَهُمْ بِالْفُجُورِ فَفَجَرُوا؛

از حرص پرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص ۳۵۳، ح ۹۹۲

۴- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْبُخْلَ وَ الْجُورَ وَ الْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّى يَجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّهِ

به درستی که بخل و ظلم و حرص، غریزه ها و تمایلات متعدد و پراکنده ای هستند که سوءظن به خداوند آنها را جمع می کند.

تحف العقول ص ۱۲۹

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يَا عَلِيُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَانًا فَإِنَّهُ يُضَيِّقُ عَلَيْكَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِيلَ فَإِنَّهُ يَقْصُرُ بِكَ عَنْ غَايَتِكَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِيصًا فَإِنَّهُ يُزَيِّنُ لَكَ شَرَّهَا

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن،

ص: ۳۶۳

زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ص ۵۵۹، ح ۱ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۳۰۴، ح ۲۱

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا أَدِيبُ اللَّهِ وَعَلِيٌّ أَدِيبِي أَمَرَنِي رَبِّي بِالسَّخَاءِ وَالْبِرِّ وَنَهَانِي عَنِ الْبُخْلِ وَالْجَفَاءِ وَمَا شَيْءٌ أَبْغَضَ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَسُوءِ الْخُلُقِ وَإِنَّهُ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسْلَ.

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازم داشت. در نزد خداوند عزوجل چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی، عمل را ضایع می کند، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

۷- امام علی علیه السلام:

تَشِيَعُهُ أَشْيَاءٌ قَبِيحَةٌ وَهِيَ مِنْ تَشِيَعِهِ أَنْفُسٌ أَفْبَحَ مِنْهَا مِنْ غَيْرِهِمْ ضَمِيْقُ الذَّرْعِ مِنَ الْمُلُوكِ وَالْبُخْلُ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ وَسُرْعَةُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَالصَّبَا مِنَ الْكُهُولِ وَالْقَطِيعَةُ مِنَ الرُّءُوسِ وَالْكَذِبُ مِنَ الْقَضَاءِ وَالرَّمَانَةُ مِنَ الْأَطْبَاءِ وَالْبَدَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَالطَّيْشُ مِنَ ذَوِي السُّلْطَانِ

نه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج ۱، ص ۸۳

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَبْعَدِكُمْ مِنِّي شَبَّهًا قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ

ص: ۳۶۴

قَالَ الْفَاحِشُ الْمَتَفَحِّشُ الْبَيْدِيُّ الْبَخِيلُ الْمُخْتَالُ الْحَقُودُ الْحَسُودُ الْقَاسِي الْقَلْبِ الْبَعِيدُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ يُرْجَى غَيْرُ الْمَأْمُونِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ يُتَّقَى.

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگوی بی آبروی بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۹۱، ح ۹- وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۳۴۱، ح ۲۰۶۹۱

۹- امام باقر علیه السلام:

و ما مِنْ عَبْدٍ يَبْخُلُ بِنَفَقِهِ يُنْفِقُهَا فِيمَا يُرِضِي اللَّهَ - إِلَّا ابْتُلِيَ بِأَنْ يُنْفِقَ أضعافها فيما أسخط الله؛

هر کس از خرج کردن مالی در راه خداپسندانه بخل ورزد، چند برابر آن را در راه غیر خداپسندانه هزینه خواهد کرد.

تحف العقول ص ۲۹۳

۱۰- امام حسن سلام الله عليه :

الْبَخْلُ أَنْ يَرَى الرَّجُلُ مَا أَنْفَقَهُ تَلْفًا وَ مَا أَمْسَكَهُ شَرْفًا.

بخل آن است که آدمی آنچه را بخشیده است، تلف و آنچه را نگه داشته شرف بیندارد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۴۱۷، ح ۳۸- الدرر الباهره ص ۲۱

حرص

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِيَّاكُمْ وَالشُّحَّ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالشُّحِّ أَمَرَهُمْ بِالْبَخْلِ فَبَخِلُوا وَأَمَرَهُمْ بِالْقَطِيعَةِ فَقَطَعُوا وَأَمَرَهُمْ بِالْفُجُورِ فَفَجَرُوا؛

از حرص پرهیزید که پیشینان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص ۳۵۳، ح ۹۹۲

۲- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الدُّنْيَا مَشْغَلَةٌ عَنْ غَيْرِهَا وَ لَمْ يُصَبَّ صَاحِبُهَا مِنْهَا شَيْئًا إِلَّا فَتَحَتْ لَهُ حِرْصًا عَلَيْهَا وَ لَهَجًا بِهَا وَ لَنْ

يَسْتَعِينِي صَاحِبُهَا بِمَا نَالَ فِيهَا عَمَّا لَمْ يَبْلُغْهُ مِنْهَا

براستی که دنیا آدمی را به کلی سرگرم خود می سازد و دنیاپرست به چیزی از آن نرسد، مگر آن که باب حرص و شیفتگی به آن بر رویش گشوده شود و به آنچه از این دنیا دست یافته اکتفا نمی کند تا در پی چیزی که بدست نیاورده نرود.

نهج البلغه (صبحی صالح) ص ۴۲۳ ، نامه ۴۹

۳- امام حسین علیه السلام:

لَيْسَتْ الْعِفَّةُ بِمَانِعِهِ رِزْقًا وَلَا الْحِرْصُ بِجَالِبٍ فَضْلًا وَإِنَّ الرِّزْقَ مَقْسُومٌ وَالْأَجَلَ مَحْتُومٌ وَاسْتِعْمَالَ الْحِرْصِ طَالِبُ الْمَأْتَمِ

نه خودداری از حرام و ناپسند، مانع روزی می شود و نه حرص روزی بیشتر می آورد، که روزی تقسیم شده و اجل حتمی است و حرص به سوی گناه می کشد.

اعلام الدین ص ۴۲۸

۴- امام صادق علیه السلام:

حُرْمَ الْحَرِيصِ خَصَلَتَيْنِ وَ لَزِمْتَهُ خَصَلَتَانِ حُرْمَ الْقَنَاعَةِ فَافْتَقَدَ الرَّاحَةَ وَ حُرْمَ الرِّضَا فَافْتَقَدَ الْيَقِينَ.

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

خصال ص ۶۹ - وسایل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۲۰ ، ح ۲۰۸۵۶

۵- امام باقر علیه السلام:

مَثَلُ الْحَرِيصِ عَلَى الدُّنْيَا مَثَلُ دُودِهِ الْقَرِّ كُلَّمَا ازْدَادَتْ مِنَ الْقَرِّ عَلَى نَفْسِهَا لَفًا كَانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ حَتَّى تَمُوتَ غَمًّا

مثل حریص به دنیا، مثل کرم ابریشم است که هر چه بیشتر دور خود بیافد خارج شدن از پیله بر او سخت تر می شود تا آن که از غصه می میرد.

کافی (ط-السلامیه)

ص: ۳۶۶

۶- امام علی علیه السلام:

الْحِرْصُ مَوْقِعٌ فِي كَثِيرِ الْعُيُوبِ؛

حرص انسان را به عیب های زیادی مبتلا می کند.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۹۵، ح ۶۶۳۹

۷- امام علی علیه السلام:

أَغْنَى الْأَغْنِيَاءِ مَنْ لَمْ يَكُنْ لِلْحِرْصِ أُسِيرًا.

بی نیازترین بی نیازان کسی است که اسیر حرص نباشد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۹۵، ح ۶۶۳۱

۸- امام علی علیه السلام:

إِنْتَقِمَ مِنَ الْحِرْصِ بِالْقَنَاعَةِ كَمَا تَنْتَقِمُ مِنَ الْعَدُوِّ بِالْقِصَاصِ؛

از حرص، با قناعت انتقام بگیر، چنان که با قصاص از دشمن انتقام می گیری.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۰۴، ح ۶۰۷

۹- امام علی علیه السلام:

أَعْظَمُ النَّاسِ ذُلًّا الطَّامِعُ الْحَرِيصُ الْمُرِيبُ

ذلیل ترین مردم، کسی است که طمعکار، حریص و وسوسه گر باشد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۹۵، ح ۶۶۱۸

۱۰- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْبُخْلَ وَالْجَوْرَ وَالْحِرْصَ غَزَائِرُ شَتَّى يَجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّهِ

به درستی که بخل و ظلم و حرص، غریزه ها و تمایلات متعدد و پراکنده ای هستند که سوءظن به خداوند آنها را جمع می کند.

تحف العقول ص ۱۲۹

۱۱- امام علی علیه السلام:

أَعْجَبُ مَا فِي الْإِنْسَانِ قَلْبُهُ وَ لَهُ مَوَارِدُ مِنَ الْحِكْمَةِ وَ أَضْدَادٌ مِنْ خِلَافِهَا فَإِنْ سَيَّحَ لَهُ الرَّجَاءُ أَذَلَّهُ الطَّمَعُ وَ إِنْ هَاجَ بِهِ الطَّمَعُ أَهْلَكَهُ الْحِرْصُ وَ إِنْ مَلَكَهُ الْيَأْسُ قَتَلَهُ الْأَسْفُ ... فَكُلُّ تَقْصِيرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ كُلُّ إِفْرَاطٍ بِهِ مُفْسِدٌ.

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و

ص: ۳۶۷

اگر ناامیدی بر آن مسلط شود، اندوه، او را می‌کشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ص ۱۰۹، ح ۷

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يَا عَلِيُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَانًا فَإِنَّهُ يُضَيِّقُ عَلَيْكَ الْمَخْرَجَ وَلَا تُشَاوِرِ الْبَخِيلَ فَإِنَّهُ يَقْصُرُ بِكَ عَنْ غَايَتِكَ وَلَا تُشَاوِرْ حَرِيصًا فَإِنَّهُ يُزَيِّنُ لَكَ شَرَّهَا

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می‌کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدف باز می‌دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می‌دهد.

علل الشرایع ص ۵۵۹، ح ۱ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۳۰۴، ح ۲۱

۱۳- امام علی علیه السلام:

الْحِرْصُ وَالْكِبْرُ وَالْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِي الذُّنُوبِ

حرص و تکبر و حسادت، انگیزه های فرو رفتن در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۵۴۱، ح ۳۷۱

۱۴- امام باقر علیه السلام:

مَثَلُ الْحَرِيصِ عَلَى الدُّنْيَا مَثَلُ دَوْدَةَ الْقَزِّ: كُلَّمَا أَزْدَادَتْ مِنَ الْقَزِّ عَلَى نَفْسِهَا لَفَّ-كَانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ حَتَّى تَمُوتَ غَمًّا؛

حریص به دنیا، همانند کرم ابریشم است که هر چه بیشتر دور خود می‌تند، خارج شدن از پیله بر او سخت تر می‌شود، تا آن که از غصه می‌میرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۱۶، ح ۷

۱۵- امام صادق علیه السلام:

أَصُولُ الْكُفْرِ ثَلَاثَةٌ الْحِرْصُ وَالِاسْتِكْبَارُ وَالْحَسَدُ؛

ریشه های کفر سه چیز است: حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۸۹، ح ۱ - امالی(صدوق) ص ۴۱۹ - خصال ص ۹۰

لَا حِرْصَ كَالْمُنَافِسَةِ فِي الدَّرَجَاتِ

□ بيچ

ص: ٣٦٨

آزی [در شایستگی] مانند رقابت برای رسیدن به درجات عالیہ نیست!

تحف العقول ص ۲۸۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۶۵

طمع

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَعْجَبُ مَا فِي الْإِنْسَانِ قَلْبُهُ وَ لَهُ مَوَارِدُ مِنَ الْحِكْمَةِ وَ أَضْدَادُ مِنْ خِلَافِهَا فَإِنْ سَيَّحَ لَهُ الرَّجَاءُ أَذَلَّهُ الطَّمَعُ وَ إِنْ هَاجَ بِهِ الطَّمَعُ أَهْلَكَهُ
الْحِرْصُ وَ إِنْ مَلَكَهُ الْيَأْسُ قَتَلَهُ الْأَسْفُ ... فَكُلُّ تَقْصِيرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ كُلُّ إِفْرَاطٍ بِهِ مُفْسِدٌ

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و اگر ناامیدی بر آن مسلط شود، اندوه، او را می کشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ج ۱، ص ۱۰۹، ح ۷

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْكُفَّ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ عِفَّةٌ وَ كِبْرٌ هِمَّةٌ

طمع نداشتن به آنچه در نزد مردم است، (نشان) عزت نفس و بلند همتی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۸، ح ۹۲۴۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَعْظَمُ النَّاسِ ذُلًّا الطَّامِعُ الْحَرِيصُ الْمُرِيبُ

ذلیل ترین مردم، کسی است که طمعکار، حریص و وسوسه گر باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۵، ح ۶۶۱۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَكْثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ

قربانگاه عقلها غالباً در پرتو طمعها است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۷، ح ۲۱۹ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۸، ح ۶۷۵۰

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الطَّمْعُ رِقٌّ مُؤَبَّدٌ؛

طمع ورزی ، بردگیِ همیشگی است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۱، ح ۱۸۰

حدیث (۶) امام سجاد علیه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ قَدٍ

ص: ۳۶۹

اجْتَمَعَ فِي قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ تَمَامِي خَيْرٍ وَخُوبِي دَرِ بَرِيدِنِ طَمَعٍ وَچشم نداشتن به آنچه که در دستان مردم جمع شده، است. کافی (ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۱۴۸، ح ۳

کینه

۱- امام علی علیه السلام:

الدُّنْيَا أَصْغَرُ وَأَحْقَرُ وَأَنْزَرُ مِنْ أَنْ تُطَاعَ فِيهَا الْأَخْفَادُ

دنيا كوچك تر و حقير تر و ناچيز تر از آن است كه در آن از كينه ها پيروي شود.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۱۴۲، ح ۲۵۴۴

۲- امام علی علیه السلام:

الْغُلُّ يُخْبِطُ الْحَسَنَاتِ.

کینه، خوبی ها را نابود می کند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۳۰۱، ح ۶۸۴۶

۳- امام علی علیه السلام:

مَنْ اطَّرَحَ الْحِقْدَ اسْتَرَّاحَ قَلْبُهُ وَ لُبُّهُ

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده گردند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۹۹، ح ۶۷۷۴

۴- امام علی علیه السلام:

سَبَبُ الْفِتَنِ الْحِقْدُ عِلَّتْ فِتْنَةُهَا وَ أَشُوبُهَا كَيْنَةُ تَوَازِيهَا.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۲۹۹، ح ۶۷۸۱

۵- امام حسین علیه السلام:

إِنَّ شَيْعَتَنَا مَنْ سَلِمَتْ قُلُوبُهُمْ مِنْ كُلِّ غِشٍّ وَ غِلٍّ وَ دَغَلٍ

بی گمان شیعیان ما دل هایشان از هر خیانت، کینه و فریبکاری پاک است.

تفسیر منسوب به امام حسن عسکری ص ۳۰۹، ح ۱۵۴

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

تَهَادُوا فَإِنَّهَا تَذْهَبُ بِالضَّغَائِنِ؛ به یکدیگر هدیه بدهید، زیرا کینه ها را از بین می برد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۴۴، ح ۱۴

۷- امام علی علیه السلام:

إِحْصِدِ الشَّرَّ مِنْ صَدْرٍ غَيْرِكَ بِقَلْعِهِ مِنْ صَدْرِكَ؛ برای درو کردن بدی از سینه دیگران، آن را از سینه خودت ریشه کن کن.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۱، ح ۱۷۸ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۶، ح ۱۹۱۱

۸- امام علی علیه السلام:

اِحْتَمِلْ أَخَاكَ

ص: ۳۷۰

عَلَى مَا فِيهِ وَ لَا تُكْثِرِ الْعِتَابَ فَإِنَّهُ يُورِثُ الضَّعِيفَةَ

برادرت را با همان وضعی که دارد تحمل کن و زیاد سرزنش نکن، زیرا این کار کینه می آورد.

تحف العقول ص ۸۴

۹- امام علی علیه السلام:

عِنْدَ الشَّدَائِدِ تَذْهَبُ الْأَحْقَادُ؛ در هنگام سختی ها و گرفتاری ها کینه ها از بین می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۲، ح ۱۷۸۵

۱۰- امام هادی علیه السلام:

الْعِتَابُ مِفْتَاحُ الثَّقَالِ وَالْعِتَابُ خَيْرٌ مِنَ الْحَقْدِ. گلیه کردن کلید سرسنگینی و بهتر از کینه است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۶۹، ح ۴

۱۱- امام علی علیه السلام:

الْحَسُودُ سَرِيعُ الْوَثْبِ، بَطِيءُ الْعَطْفِ؛ حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۵۶، ح ۲۹

۱۲- امام علی علیه السلام:

الْحَقُودُ مُعَذِّبُ النَّفْسِ مُتَضَاعِفُ الْهَمِّ

کینه توز، روحش در عذاب است و اندوهش دو چندان.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۹، ح ۶۷۷۸

۱۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْهَدِيَّةُ تَذْهَبُ الضَّغَائِنَ مِنَ الصُّدُورِ؛

هدیه دادن، کینه ها را از سینه ها می برد.

۱- امام صادق علیه السلام:

قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : وَ لِلْحَاسِدِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ يَعْتَابُ إِذَا غَابَ وَ يَتَمَلَّقُ إِذَا شَهِدَ وَ يَشْمَتُ بِالْمُصِيبَةِ

لقمان به فرزندش گفت: حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص ۱۲۱

۲- امام علی علیه السلام:

الْحَسَدُ عَيْبٌ فَاضِحٌ وَ شُحٌّ فَادِحٌ لَا يَشْفِي صَاحِبَهُ إِلَّا بُلُوغُ آمَالِهِ فَيَمْنُ يَحْسِدُهُ؛

حسادت عیبی رسوا و بخلی سهمگین است و حسود تا به آرزوی خود درباره محسودش نرسد آرام نمی گیرد.

غررالحکم و دررالکلم ص ۱۲۸،

ص: ۳۷۱

۳- امام علی علیه السلام:

الْحَسُودُ سَرِيعُ الْوَثْبِ، بَطِيءُ الْعَطْفِ؛

حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۵۶، ح ۲۹

۴- امام علی علیه السلام:

الْحَسَدُ لَا يَجْلِبُ إِلَّا مَضْرَةً وَ غَيْظًا يُوهِنُ قَلْبَكَ وَ يُمْرِضُ جِسْمَكَ

حسادت نتیجه ای جز زیان و ناراحتی که دلت را سست و تنت را بیمار می گرداند به بار نمی آورد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۵۶، ح ۲۹

۵- امام صادق علیه السلام:

يَقُولُ إِبْلِيسُ لِجُنُودِهِ أَلْقُوا بَيْنَهُمُ الْحَسَدَ وَ الْبَغْيَ فَإِنَّهُمَا يَعْدِلَانِ عِنْدَ اللَّهِ الشُّرُوكَ

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوز گری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۷، ح ۲

۶- امام صادق علیه السلام:

النَّصِيحَةُ مِنَ الْحَاسِدِ مُحَالٌ؛

نصیحت و خیرخواهی از حسود محال است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۵۸، ح ۵۰۹۲ - خصال ص ۲۶۹

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اسْتَعِينُوا عَلَى قَضَاءِ حَوَائِجِكُمْ بِالْكِتْمَانِ، فَإِنَّ كُلَّ ذِي نِعْمَةٍ مَحْسُودٌ؛

در بر آوردن نیازهای خود از پنهان کاری کمک بگیرید، زیرا هر صاحب نعمتی مورد حسد واقع می شود.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۱، ص ۳۱۶

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّهُ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ

از حسادت پرهیزید، زیرا حسد نیکی ها را می خورد چنان که آتش هیزم را می خورد.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۵۹

۹- امام علی علیه السلام:

لِلَّهِ دَرُّ الْحَسَدِ مَا أَعْدَلَهُ ! بَدَأَ بِصَاحِبِهِ فَقَتَلَهُ؛

آفرین بر حسادت! چه عدالت پیشه است! پیش از همه صاحب خود را می کشد.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۱، ص ۳۱۶ - ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۲۹

۱۰- امام صادق علیه السلام:

ص: ۳۷۲

تَهُ لَا تَكُونُ فِي مُؤْمِنٍ : الْعُسْرُ وَ النَّكَدُ وَ الْحَسَدُ وَ اللَّجَاجَةُ وَ الْكَذِبُ وَ الْبَغْيُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول ص ۳۷۷

۱۱- امام علی علیه السلام:

الْحَسَدُ يُضِنِي الْجَسَدَ؛

حسد، بدن را فرسوده و علیل می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۱، ح ۶۸۳۳

۱۲- امام علی علیه السلام:

الثَّنَاءُ بِأَكْثَرٍ مِنَ الْإِسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِيرُ عَنِ الْإِسْتِحْقَاقِ عِيٌّ أَوْ حَسَدٌ

تعریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۳۵، ح ۳۴۷

۱۳- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغْبِطُ وَلَا يَحْسُدُ وَ الْمُنَافِقُ يَحْسُدُ وَلَا يَغْبِطُ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد. (غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۷، ح ۷

۱۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَأَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ رَجُلًا عِنْدَ الْعَرْشِ فَعَبَّطَهُ بِمَكَانِهِ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقَالَ كَانَ لَا يَحْسُدُ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

حضرت موسی علیه السلام مردی را نزد عرش دید و به جایگاه او غبطه خورد و در مورد او سؤال کرد. به او گفته شد که او به آنچه خداوند از فضل خود به مردم داده است حسد نمی برد.

۱۵- امام علی علیه السلام:

الْحِرْصُ وَالْكِبْرُ وَالْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِي الذُّنُوبِ

حرص و تکبر و حسادت، انگیزه های فرورفتن

ص: ۳۷۳

در گناهانند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۱، ح ۳۷۷

۱۶- امام حسن عسکری علیه السلام:

التَّوَاضَعُ نِعْمَةٌ لَا يُحَسَدُ عَلَيْهَا؛

تواضع و فروتنی نعمتی است که بر آن حسد نبرند.

تحف العقول ص ۴۸۹

۱۷- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ صَاحِبَ الدِّينِ فَكَّرَ ف-ع-ل-تَهُ السَّكِينَةُ وَ اسْت-كَانَ ف-تَوَاضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَعْنَى وَ رَضِيَ بِمَا أُعْطِيَ وَ انْفَرَدَ فَكَفَى الْخَوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرًّا وَ خَلَعَ الدُّنْيَا فَتَحَامَى الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسِيْدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّةُ وَ لَمْ يُخَفِ النَّاسَ ف-ل-م-يَخْفَهُمْ وَ لَمْ يُذِنَبِ إِلَيْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ

شَيْءٍ فَفَازَ وَ اسْتَكَمَلَ الْفَضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِيَةَ فَمِنَ النَّدَامَةِ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است. مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

۱۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَبْعِدِكُمْ مِنِّي شَبَهًا قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَيْدِيُّ الْبَخِيلُ الْمُخْتَالُ الْحَقُودُ الْحَسُودُ الْقَاسِي

الْقَلْبِ الْبَعِيدُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ يُرْجَى غَيْرُ الْمَأْمُونِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ يُتَّقَى.

آیا شما را

از کم شباهت تریتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۹۱، ح ۹

۱۹- امام صادق علیه السلام:

إِيَّاكُمْ أَنْ يَحْسُدَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَإِنَّ الْكُفْرَ أَضْلُهُ الْحَسَدُ

از حس-د ورزی به یک-دیگ-ر بپ-رهیزی-د، زی-را ریشه کف-ر، حس-د است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۸ - تحف العقول ص ۳۱۵

۲۰- امام صادق علیه السلام:

أَصُولُ الْكُفْرِ ثَلَاثَةٌ الْحِرْصُ وَالِاسْتِكْبَارُ وَالْحَسَدُ؛

ریشه های کفر سه چیز است: حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۸۹، ح ۱- امالی (صدوق) ص ۴۱۹، ح ۷- خصال ص ۹۰، ح ۲۸

۲۱- امام صادق علیه السلام:

آفَةُ الدِّينِ الْحَسَدُ وَالْعُجْبُ وَالْفَخْرُ؛

آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۷، ح ۵

خشم

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَلَا إِنَّ خَيْرَ الرَّجَالِ مَنْ كَانَ بَطِيءَ الْغَضَبِ سَرِيعَ الرَّضَا؛

بدانید که بهترین انسان ها کسانی هستند که دیر به خشم آیند و زود راضی شوند.

نهج الفصاحه ص ۲۴۳، ح ۴۶۹

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ما تَجْرَعُ عَبْدٌ جُرْعَةً أَفْضَلَ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ جُرْعَةٍ غَيْظٍ كَظَمَهَا ابْتِغَاءً وَجْهِ اللَّهِ ؛

انسان هیچ جرعه ای ننوشید که نزد خدا از جرعه خشمی که برای رضای خدا فرو خورد بهتر باشد.

نهج الفصاحه ص ۶۹۷ ، ح ۲۶۲۸

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَ إِنَّ الشَّيْطَانَ خَلَقَ مِنَ النَّارِ وَ إِنَّمَا تَطْفَأُ النَّارَ بِالْمَاءِ فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ.

خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با

ص: ۳۷۵

آب خاموش می شود، پس هرگاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

نهج الفصاحه ص ۲۸۶، ح ۶۶۰

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْصَّرْعَةُ كُلُّ الصَّرْعَةِ الَّتِي يَغْضِبُ فَيَشْتَدُّ غَضَبُهُ وَيَحْمَرُّ وَجْهَهُ وَيَقْشَعُرُّ شَعْرَهُ فَيَصْرَعُ غَضَبَهُ؛

کمال دلیری آن است که کسی خشمگین شود و خشمش شدت گیرد و چهره اش سرخ شود و موهایش بلرزد، اما بر خشم خود چیره گردد.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۷۲

۵- امام علی علیه السلام:

بِئْسَ الْقَرِينُ الْغَضَبُ يُبْدِي الْمَعَايِبَ وَ يُدْنِي الشَّرَّ وَ يُبَاعِدُ الْخَيْرَ خشم هم نشین بسیار بدی است: عیب ها را آشکار، بدی ها را نزدیک و خوبی ها را دور می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۲، ح ۶۸۹۳

۶- امام علی علیه السلام:

أَقْدَرُ النَّاسِ عَلَى الصَّوَابِ مَنْ لَمْ يَغْضَبْ؛ تواناترین مردم در تشخیص درست کسی است که خشمگین نشود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۶، ح ۵۰۶۲

۷- امام صادق علیه السلام:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَمْلِكْ نَفْسَهُ عِنْدَ غَضَبِهِ؛ کسی که هنگام خشم خوددار نباشد، از ما نیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۳۷، ح ۲

۸- امام صادق علیه السلام:

مَنْ غَضِبَ عَلَيْكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَ لَمْ يَقُلْ فِيكَ سُوءًا فَاتَّجِدْهُ لِنَفْسِكَ خَلِيلًا. هر کس سه بار بر تو خشم گرفت ولی به تو بد نگفت، او را برای خود به دوستی انتخاب کن.

معدن الجواهر ص ۳۴

الْمُؤْمِنُ إِذَا غَضِبَ لَمْ يُخْرِجْهُ غَضَبُهُ مِنْ حَقٍّ وَإِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاهُ فِي بَاطِلٍ وَالَّذِي إِذَا قَدَرَ لَمْ يَأْخُذْ أَكْثَرَ مِمَّا لَهُ. مؤمن چون خشمگین شود، خشمش او را از حق بیرون نبرد و چون خشنود شود، خشنودیش او را به باطل نکشاند و چون قدرت

یابد بیش از حقّ خود نگیرد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۰۹، ح ۸۵

۱۰- امام هادی علیه السلام:

الْغَضَبُ عَلَى مَنْ تَمَلَّكَ لَوْمٌ؛

بر زبردستان خشمگین شدن نشانه پستی است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۷۰

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ألا- وَإِنَّ الْغَضَبَ جَمْرَةٌ فِي قَلْبِ ابْنِ آدَمَ، أَمَا رَأَيْتُمْ إِلَى حَمْرِهِ عَيْنَيْهِ وَانْتِفَاحِ أَوْ دَاجِهِ؟! فَمَنْ أَحْسَسَ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ فَلْيَلِصِّقْ بِالْأَرْضِ؛

بدانید که خشم پاره آتشی در دل انسان است. مگر چشمان سرخش و رگ های گردنش را [هنگام خشم] ندیده اند. هر کس چنین احساسی پیدا کرد، روی زمین بنشیند.

مفردات الفاظ قرآن ص ۶۰۸

۱۲- امام علی علیه السلام:

لَا أَدَبَ مَعَ غَضَبٍ؛

با خشم، تربیت {ممکن} نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۳، ح ۶۹۱۲

۱۳- امام سجاد علیه السلام:

مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله بِقَوْمٍ يَرْفَعُونَ حَجْرًا فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: نَعْرِفُ بِذَلِكَ أَشَدَّنَا وَ أَقْوَانَا. فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشَدِّكُمْ وَ أَقْوَأَكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَشَدُّكُمْ وَ أَقْوَأَكُمْ الَّذِي إِذَا رَضِيَ لَمْ يُدْخِلْهُ رِضَاهُ فِي إِيْمٍ وَ لَا بَاطِلٍ وَ إِذَا سَخِطَ لَمْ يُخْرِجْهُ سَخِطُهُ مِنْ قَوْلِ الْحَقِّ وَ إِذَا

قَدَرَ لَمْ يَتَعَاطَ مَا لَيْسَ لَهُ بِحَقٍّ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله بر گروهی گذشتند که سنگی را بلند می کردند . فرمودند : این چه کاری است؟ گفتند : با این کار ، نیرومندترین و محکم ترین خود را می شناسیم . فرمودند : آیا به شما خبر دهم که محکم ترین و قوی ترین شما کیست؟ گفتند : بلی ای پیامبر خدا! فرمودند

ص: ۳۷۷

: محکم ترین و قوی ترین شما ، کسی است که هر گاه خشنود شود ، خشنودی اش او را به گناه و باطل نکشاند ، و هر گاه خشمگین شود ، خشمش او را از سخن

حق ، بیرون نبرد ، و هر گاه به قدرت رسید ، آنچه برایش حق نیست، دست نزند.

معانی الأخبار ص ۳۶۶

۱۴- امام علی علیه السلام:

شِيعَتُنَا الْمُتَبَاذِلُونَ فِي وِلَايَتِنَا، الْمُتَحَابُّونَ فِي مَوَدَّتِنَا، الْمُتَرَاوِرُونَ فِي إِحْيَاءِ أَمْرِنَا الَّذِينَ إِنْ غَضِبُوا لَمْ يَظْلِمُوا وَإِنْ رَضُوا لَمْ يُسْرِفُوا، بَرَكَهٌ عَلَى مَنْ جَاوَرُوا سَلَمٌ لِمَنْ خَالَطُوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶، ح ۲۴

۱۵- امام علی علیه السلام:

الْحِلْمُ يُطْفِئُ نَارَ الْغَضَبِ وَ الْحِدَّةُ تُوجِّعُ إِخْرَاقَهُ

بردباری آتش خشم را فرو می نشاند و تندی آن را شعله ورتر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۷، ح ۶۴۵۰

۱۶- امام علی علیه السلام:

مَنْ غَاظَكَ بِقُبْحِ السَّفْهِ عَلَيْكَ فَغِظْهُ بِحُسْنِ الْحِلْمِ عَنْهُ

هر کس با زشتی سبکسری تو را خشمگین کرد تو با زیبایی بردباری او را به خشم آور.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۵، ح ۶۴۰۰

۱۷- امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ عَبْدٍ كَظَمَ غَيْظًا إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عَزًّا وَ جَلَّ عِزًّا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

هیچ بنده ای خشم خود

ص: ۳۷۸

را فرو نخورد، مگر این که خداوند عزوجل بر عزت او در دنیا و آخرت افزود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۰، ح ۵

۱۸- امام علی علیه السلام:

الْحَسُودُ سَرِيعُ الْوَثْبِ، بَطِيءُ الْعَطْفَةِ؛ حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۲۵۶، ح ۲۹

۱۹- امام علی علیه السلام:

جَاهِدْ شَهْوَتَكَ وَ غَالِبْ غَضَبَكَ وَ خَالَفْ سُوءَ عَادَتِكَ تَزُكُّ نَفْسُكَ وَ يَكْمُلُ عَقْلُكَ وَ تَشْتَكِمِلُ ثَوَابَ رَبِّكَ.

با هوا و هوس خود جهاد کن، بر خشم مسلط شو و با عاداتهای بد خود مخالفت کن تا نفست پاکیزه شود، عقلت به کمال برسد و از پاداش پروردگارت بهره کامل ببری.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۲، ح ۴۹۱۹

۲۰- امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثَةٌ لَا تُعْرَفُ إِلَّا فِي ثَلَاثِ مَوَاطِنَ - لَا يُعْرَفُ الْحَلِيمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَةِ سَهْ كَسِ
اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۲۹، ح ۹

۲۱- امام رضا علیه السلام:

تَزَاوَرُوا تَحَ - ابّوا و تَصَّ - افحوا و لا تحاشموا؛ به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۴۷

۲۲- امام علی علیه السلام:

إِذَا اخْتَشَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ فَقَدْ فَارَقَهُ

به خشم درآوردن و شرمنده ساختن دوست، مقدمه جدایی از اوست.

۲۳- امام علی علیه السلام:

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ اِنْ اُغْضِبَ حَلُمَ وَ اِنْ ظُلِمَ عَفَرَ وَ اِنْ اُسِيَءَ اِلَيْهِ اَحْسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و

ص: ۳۷۹

چنانچه به او ظلم شود، ببخشاید و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۵، ح ۶۳۹۴

۲۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَهُ وَ مَنْ حَفِظَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللَّهُ مَعْرَتَهُ؛

هر کس خشمش را برطرف سازد، خداوند کیفرش را از او بردارد و هر کس زبانش را نگه دارد، خداوند عیبش را بپوشاند.

نهج الفصاحه ص ۷۶۷، ح ۳۰۰۴

۲۵- امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ سَيِّدًا كَظْمُ الْغَيْظِ وَالْعَفْوُ عَنِ الْمُسِيءِ وَالصَّلَاةُ بِالنَّفْسِ وَالْمَالِ

سه چیز است که در هر که ب-اش-د آق-ا و س-رور است: خش-م ف-روخ-وردن، گذشت از بدک-ردار، کمک و صلح-رح-م ب-ا ج-ان و م-ال.

تحف العقول ص ۳۱۷

۲۶- امام باقر علیه السلام:

مَنْ كَفَّ غَضَبَهُ عَنِ النَّاسِ كَفَّ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

کسی که خشمش را از مردمان باز دارد خداوند نیز در روز قیامت عذابش را از او باز می دارد. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۵، ح ۱۵

۲۷- امام علی علیه السلام:

لَا تَسْرِعَنَّ إِلَى الْغَضَبِ فَيَسْلُطَ عَلَيْكَ بِالْعِبَادَةِ؛

هرگز در خشم گرفتن شتاب مکن چرا که به صورت عادت بر تو مسلط می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۲، ح ۶۸۷۹

۲۸- امام صادق علیه السلام:

مَنْ كَفَّ غَضَبَهُ سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ؛

کسی که جلوی خشمش را بگیرد خداوند نقصها و کاستی های او را می پوشاند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۳، ح ۶

۲۹- امام صادق علیه السلام:

قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِي. فَقَالَ: إِذْهَبْ فَلَا تَغْضَبْ؛

مردی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عرض کرد: ای

ص: ۳۸۰

رسول خدا چیزی به من پیاموز، حضرت فرمود: برو و خشمگین مشو.

وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۳۵۹، ح ۲۰۷۳۵

زنا

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

فِي الزَّانَا سِتُّ خِصَالٍ ثَلَاثٌ مِنْهَا فِي الدُّنْيَا وَ ثَلَاثٌ فِي الْآخِرَةِ فَأَمَّا الَّتِي فِي الدُّنْيَا فَيَذْهَبُ بِالْبَهَاءِ وَيُعَجَّلُ الْفَنَاءَ وَيَقْطَعُ الرِّزْقَ وَ أَمَّا الَّتِي فِي الْآخِرَةِ فَسَوْءُ الْحِسَابِ وَ سَخَطُ الرَّحْمَنِ وَ الْخُلُودُ فِي النَّارِ.

زنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می برد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در آتش است.

خصال ص ۳۲۱، ح ۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام:

الذُّنُوبُ الَّتِي تُعَيِّرُ النَّعَمَ الْبَغْيُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِي تُنَزِلُ النَّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِي تَهْتِكُ الشَّرَّ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزَّانَا وَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ.

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۴۸، ح ۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

دَرَاهِمٌ رَبًّا أَكْثَرُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ سَبْعِينَ زَنْبِيَّةً بِذَاتِ مَحْرَمٍ فِي بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ

ص: ۳۸۱

یک درهم ربا نزد خداوند سنگین تر است از هفتاد بار زنا کردن با محارم در خانه خدا.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۱۷، ح ۱۳ - نورالثقلین ج ۱، ص ۲۹۵، ح ۱۱۷۷

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا ظَهَرَ الزَّانَا وَالزَّانِيَةَ فِي قَرْيَةٍ فَقَدْ أَحَلُّوا بِأَنْفُسِهِمْ عَذَابَ اللَّهِ ؛

هرگاه زنا و ربا در جایی آشکار شود، مردم آنجا خود را در عذاب خدا افکنده اند.

نهج الفصاحه ص ۱۹۶، ح ۱۱۸

عذاب

۱- امام صادق علیه السلام:

مَنْ أَحْصَى عَلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ عَيْبًا لِيَعِيْبَهُ بِهِ يَوْمًا مَا كَانَ مِنْ أَهْلِ هَذِهِ الْآيَةِ قَالَ اللَّهُ مَعَزَّ وَجَلَّ: إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ؛

هر کس درصدد عیب جویی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارند، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می داند و شما نمی دانید.

مستدرک الوسایل ج ۹، ص ۱۱۰، ح ۱۰۳۷۹

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ

مردم آنگاه که ظالم را ببینند و او را باز ندارند، انتظار می رود که خداوند همه را به عذاب خود گرفتار سازد.

نهج الفصاحه ص ۳۲۳، ح ۸۳۳

۳- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ لِلَّهِ عُقُوبَاتٍ فِي الْقُلُوبِ وَالْأَبْدَانِ ضَنْكُكَ فِي الْمَعِيشَةِ وَوَهْنٌ فِي الْعِبَادَةِ وَ مَا ضُرِبَ عَبْدٌ بِعُقُوبَتِهِ أَكْبَرَ مِنْ قَسْوَةِ الْقَلْبِ.

خداوند برای دلها و

بدنها کیفرهایی دارد: تنگی در معیشت، سستی در عبادت و به هیچ وجه بنده ای کیفری بزرگتر از قساوت قلب چشاندن نشده است.

تحف العقول ص ۲۹۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۷۶

۴- امام صادق علیه السلام:

ما عَذَّبَ اللَّهُ أُمَّةً إِلَّا عِنْدَ اسْتِهَانَتِهِمْ بِحُقُوقِ فُقَرَاءِ إِخْوَانِهِمْ؛ خداوند امتی را عذاب نخواهد کرد، مگر در وقتی که نسبت به حقوق برادران نیازمند خود سستی نمایند. تحف العقول ص ۳۰۳

۵- امام باقر علیه السلام:

مَنْ كَفَّ غَضَبَهُ عَنِ النَّاسِ كَفَّ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ؛ کسی که خشمش را از مردمان باز دارد خداوند نیز در روز قیامت عذابش را از او باز می دارد. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۵، ح ۱۵

۶- امام علی علیه السلام:

أَلَا أُنْخَبِرُكُمْ بِالْفَقِيهِ حَقُّ الْفَقِيهِ مَنْ لَمْ يُرْخِصِ النَّاسَ فِي مَعْاصِي اللَّهِ وَ لَمْ يُفَنِّطْهُمْ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ وَ لَمْ يُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ وَ لَمْ يَدْعِ الْقُرْآنَ رَغْبَةً عَنْهُ إِلَى مَا سِوَاهُ

آیا شما را از فقیه حقیقی آگاه نکنم؟ کسی که در معاصی خدا به مردم جواز ندهد و از رحمت خدا نومیدشان نکند و از مکر و عذاب خدا آسوده خاطرشان نسازد و از قرآن، به چیز دیگر رو نکند.

تحف العقول ص ۲۰۴

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَيْكَ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فَإِنَّ قِرَاءَتَهُ كَفَّارَةٌ لِلذُّنُوبِ وَ سِتْرٌ فِي النَّارِ وَ أَمَانٌ مِنَ الْعَذَابِ

ب-رت-وب-اد خواندن قرآن؛ زیرا خواندن آن کفاره گناهان است و پرده ای در برابر آتش و موجب ایمنی از عذاب.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۱۷، ح ۱۸

۸- امام رضا علیه السلام:

الْمَرَضُ لِلْمُؤْمِنِ تَطْهِيرٌ وَ رَحْمَةٌ وَ لِلْكَافِرِ تَعْذِيبٌ وَ لَعْنَةٌ وَ إِنَّ الْمَرَضَ لَا يَزَالُ بِالْمُؤْمِنِ حَتَّى لَا يَكُونَ عَلَيْهِ ذَنْبٌ.

بیماری برای مؤمن ، تطهیر و رحمت ، و برای کافر ، عذاب و لعنت است . بیماری ، همدم مؤمن می ماند ، تا هنگامی که هیچ گناهی بر وی نباشد .

جامع الاخبار(شعیری) ص ۱۶۳ - مکارم الاخلاق ص ۳۵۸ - ثواب الاعمال ص ۱۹۳

۹- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ امْرَأَةً عُدَّتْ فِي هِرِّهِ رَبَطَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ عَطْشًا.

زنی به سبب آن که گربه ای را بسته بود ، تا از تشنگی مُرد ، به عذاب گرفتار آمد .

ثواب الاعمال ص ۲۷۸ - مکارم الاخلاق ص ۱۲۹

۱۰- امام علی علیه السلام:

ثَمَرَةُ الْكُذِبِ الْمَهَانَةُ فِي الدُّنْيَا وَالْعَذَابُ فِي الْآخِرَةِ

ن-تیجه دروغ ، خ-واری در دن-یا و ع-ذاب در آخرت است .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰ ، ح ۴۴۰۰

بلا

۱- امام صادق علیه السلام:

صِلَّةُ الْأَرْحَامِ تَرْكِي الْأَعْمَالِ وَ تَمِي الْأَمْوَالِ وَ تَدْفَعُ الْبُلُوِي وَ تُسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُسِي فِي الْأَجَلِ.

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را برطرف و حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۰، ح ۴

۲- امام رضا علیه السلام:

لَا يَسْتَكْمِلُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيْمَانِ حَتَّى تَكُونَ فِيهِ خِصَالٌ ثَلَاثٌ التَّفَقُّهُ فِي الدِّينِ وَ حُسْنُ التَّقْدِيرِ فِي الْمَعِيشَةِ وَ الصَّبْرُ عَلَى الرَّزَايَا.

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: شناخت عمیق در دین ، تدبیر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص ٤٤٦ - بحار الانوار (ط-بيروت) ج ٧٥، ص ٣٣٩

٣- امام موسى كاظم عليه السلام:

الْمُؤْمِنُ مِثْلُ كَفَّتَى الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَائِهِ؛

مومن همانند دو كفه ترازوست.

ص: ٣٨٤

هر گاه به ایمانش افزوده گردد، به بلایش نیز افزوده می گردد.

امالی (طوسی) ص ۶۳۱ - تحف العقول ص ۴۰۸

۴- امام صادق علیه السلام:

مَنْ قَالَ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ دَفَعَ اللَّهُ بِهَا عَنْهُ سَبْعِينَ نَوْعًا مِنَ الْبَلَاءِ أَيْسَرُهَا اللَّهُمَّ؛

هر کس در هر روز صد مرتبه لا حول و لا قوه الا بالله بگوید، خداوند هفتاد نوع بلا را از او دفع می کند، که کوچکترین آن غم و اندوه است.

ثواب الأعمال ص ۱۶۲

۵- امام علی علیه السلام:

مَا خَيْرٌ بِخَيْرِ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرِّ بَعْدَهُ الْجَنَّةُ وَ كُلُّ نَعِيمٍ دُونَ الْجَنَّةِ فَهُوَ مَحْقُورٌ وَ كُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِيَةٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۴، ح ۳۸۷

۶- امام صادق علیه السلام:

السَّوْبِقُ يَجْرُدُ الْمِرَّةَ وَ الْبُلْغَمُ مِنَ الْمَعِدَةِ جُرْدًا وَ يَدْفَعُ سَبْعِينَ نَوْعًا مِنَ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ.

سویق، تلخه را از تن، و بلغم را از معده، کاملاً جدا می کند و هفتاد گونه بلا را دور می سازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۰۶، ح ۱۱

۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يَا عَلِيُّ افْتَتِحْ طَعَامَكَ بِالْمِلْحِ وَ اخْتِمِ بِالْمِلْحِ فَإِنَّ مِنَ افْتَتِيحِ طَعَامِهِ بِالْمِلْحِ وَ خْتَمِ بِالْمِلْحِ عُوْفَى مِنَ اثْنَيْنِ وَ سَبْعِينَ نَوْعًا مِنَ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ مِنْهُ الْجُدَامُ وَ الْجُنُونُ وَ الْبَرَصُ.

در سفارش های ایشان به امام علی علیه السلام - : ای علی! غذا را با نمک، آغاز کن و با نمک، پایان ده؛ چه، هر کس غذای خویش را

با نمک آغاز کند و با نمک پایان دهد، از هفتاد و دو نوع از انواع بلا که جذام، دیوانگی و پیسی از آن جمله است، به دور باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۲۶، ح ۲

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا يَزَالُ الْبَلَاءُ فِي الْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي جَسَدِهِ وَ مَالِهِ وَ وُلْدِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَ مَا عَلَيْهِ مِنْ خَطِيئَةٍ.

زن و م-رد م-ؤمن پ-یوسته در ج-ان و م-ال و فرزندشان گرفتار بلا می شوند تا آن که بدون گناه ، خدا را دیدار کنند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۴، ص ۲۳۶، ح ۵۴

۹- امام رضا علیه السلام:

رَأَى عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَجُلًا يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ وَ هُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ قَالَ فَضَرَبَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى كَتِفِهِ [ثُمَّ] سَأَلَتْ الْبَلَاءَ قُلُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ وَ الشُّكْرَ عَلَى الْعَافِيَةِ

امام سجّاد علیه السلام مردی را دید که طواف کعبه می کند و می گوید: بار خدایا! به من صبر عطا فرما. دستی به شانه او زد و فرمود: بلا می طلبی؟ بگو: بار خدایا! به من عافیت و شکر بر عافیت عطا فرما.

دعوات (راوندی) ص ۱۱۴، ح ۲۶۱

ریا

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْوَلِيمَةُ أَوَّلَ يَوْمٍ حَقٌّ وَ الثَّانِي مَعْرُوفٌ وَ مَا زَادَ رِيَاءً وَ سَمِعَهُ.

ولیمه (سور) دادن، روز اول حق است و روز دوم احسان، از دو روز که گذشت، خودنمایی و شهرت طلبی است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۸، ح ۴

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام :

مَنْ كَانَ ظَاهِرُهُ أَرْجَحَ مِنْ بَاطِنِهِ خَفَّ مِيزَانُهُ.

هر کس ظاهرش بهتر از باطنش باشد، ترازویش سبک آید.

امالى (صدوق) ص ٤٩٢، ح ٨ - من لا يحضره الفقيه

ص: ٣٨٦

فسق

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا تَأْكُلْ طَعَامَ الْفَاسِقِينَ.

غذای مردم فاسق را نخور.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۶۱ - امالی (طوسی) ص ۵۳۵ - مکارم الاخلاق ص ۴۶۶

۲- امام صادق علیه السلام:

إِذَا جَاهَرَ الْفَاسِقُ بِفِسْقِهِ فَلَا حُرْمَةَ لَهُ وَلَا غِيْبَةَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی (صدوق) ص ۳۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۲۵۳، ح ۳۲

۳- امام صادق علیه السلام:

قَدْ يُخْرَجُ مِنَ الْإِيمَانِ بِخَمْسِ جِهَاتٍ مِنَ الْفِعْلِ كُلِّهَا مُتَشَابِهَاتٌ مَعْرُوفَاتُ الْكُفْرِ وَالشُّرْكِ وَالضَّلَالِ وَالْفِسْقِ وَرُكُوبُ الْكِبَائِرِ

بی گمان بنده به سبب یکی از پنج کار که همگی مانند هم و شناخته شده هستند، از ایمان خارج می شود: کفر، شرک، گمراهی، فسق و ارتکاب کبائر.

تحف العقول ص ۳۳۰

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَرْبَعَةٌ لَيْسَ غَيْبَتُهُمْ غَيْبَةُ الْفَاسِقِ الْمُعْلَنِ بِفِسْقِهِ وَالْإِمَامُ الْكَذَّابُ إِنْ أَحْسَنْتَ لَمْ يَشْكُرْ وَإِنْ أَسَأْتَ لَمْ يَغْفِرْ وَالْمُتَّفَكِّهُونَ بِالْأُمَّهَاتِ وَالْخَارِجُ مِنَ الْجَمَاعَةِ الطَّاعِنُ عَلَى أُمَّتِي الشَّاهِرُ عَلَيْهَا بِسَيْفِهِ.

چهار کسند که غیبت کردن از آنها غیبت نیست: فاسقی که فسق خود را آشکار می سازد، پیشوای دروغگویی که اگر خوبی کنی، سپاسگزاری نمی کند و اگر بدی کنی، نمی بخشد، کسانی که از سر خنده و شوخی فحش مادر می دهند و کسی که از جماعت مسلمانان کناره گیرد و بر امت من عیب گیرد و به روی آنها شمشیر کشد.

بحار الأنوار (ط-بيروت) ج ٧٢، ص ٢٦١، ح ٦٤ - نوادر (راوندى) ص ١٨، ١٩

٥- پیامبر صلى الله عليه و آله:

سبب

ص: ٣٨٧

المؤمن فسوق و قتاله كفر و أكل لحمه من معصية الله؛

ناسزاگفتن به مؤمن فسق است و جنگیدن با او کفر و خوردن گوشت او (غیبت کردن از وی) معصیت خداست.

(بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۴۸، ح ۶ - من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۴۱۸، ح ۵۹۱۳)

۶- امام علی علیه السلام:

إحذرو مصاحبه الفساق و الفجار و المجاهرين بمعاصي الله؛

از همنشینی با افراد ف-اس-ق و فاجر و متظاهر به معاصی خدا دوری کن.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۳، ح ۹۸۸۳

۷- امام علی علیه السلام:

إياك و مصاحبه الفساق؛ فإن الشَّرَّ بالشَّرِّ مُلْحَقٌ؛

از همنشینی با فاسقان دوری کن؛ زیرا بدی به بدی می پیوندد.

(بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۹۹، ح ۳۶ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۶۰، نامه ۶۹)

۸- امام علی علیه السلام:

يَجِبُ عَلَى الْإِمَامِ أَنْ يَحْبِسَ الْفُسَّاقَ مِنَ الْعُلَمَاءِ، وَ الْجُهَّالَ مِنَ الْأَطِبَّاءِ، وَ الْمَفَالِيسَ مِنَ الْأَكْرِيَاءِ؛

بر امام واجب است که علمای فاسق و پزشکان نادان و کرایه کنندگان بی چیز و ورشکسته را بازداشت کند.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۳۱، ح ۳۲۶۶ - تهذيب الاحكام (تحقيق خراسان) ج ۶، ص ۳۱۹، ح ۸۵

۹- امام صادق علیه السلام:

لَا أَقْبَلُ شَهَادَةَ الْفَاسِقِ إِلَّا عَلَى نَفْسِهِ.

شهادت فاسق را جز بر ضد خودش نمی پذیرم.

کافی (ط-الاسلاميه) ج ۷، ص ۳۹۵، ح ۵ - من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۵۰، ح ۳۳۰۶

۱۰- لقمان علیه السلام:

يَا بَنِي مُعَادَاهُ الْمُؤْمِنِينَ خَيْرٌ مِنْ مُصَادِقِهِ الْفَاسِقِ

ای پسر من! دشمنی با مؤمنان، از دوستی با فاسق، بهتر است.

اختصاص ص ۳۳۸

جهنم

۱- امام علی علیه السلام:

اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ

ص: ۳۸۸

لِهَذَا الْجِلْدِ الرَّقِيقِ صَبْرٌ عَلَى النَّارِ فَارْحَمُوا نُفُوسَكُمْ فَإِنَّكُمْ قَدْ جَرَّبْتُمُوهَا فِي مَصَائِبِ الدُّنْيَا أَفَرَأَيْتُمْ جَزَعَ أَحَدِكُمْ مِنَ الشُّوْكَهِ
تُصِيبُهُ وَالْعَثْرَةَ تُدْمِيهِ وَالرَّمْضَاءَ تُحْرِقُهُ فَكَيْفَ إِذَا كَانَ بَيْنَ طَابِقَيْنِ مِنْ نَارٍ ضَجِيعِ حَجَرٍ وَقَرِينِ شَيْطَانٍ بَدَانِيدٍ كَه

این پوست نازک تحمل آتش را ندارد، پس به خودتان رحم کنید، شما در مصیبت های دنیا آزمایش کرده اید که وقتی خاری به بدن یکی از شما می رود و یا به زمین می خورد و خونی می شود و یا شن های داغ پایش را می سوزاند چگونه بیتابی می کند؟! پس، چگونه خواهد بود اگر میان دو لایه از آتش قرار گیرد و هم بسترش سنگ و همدمش شیطان باشد؟!

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۶۷، خطبه ۱۸۳

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَوْ أَنَّ دَلُومًا صَبَّ مِنْ غَسَلِينَ فِي مَطَلَعِ الشَّمْسِ لَغَلَّتْ مِنْهُ جَمَاجِمٌ مِّنْ فِي مَغْرِبِهَا؛ اِذَا يَكُ سَطَلَ مِنْ دُوزَخِيَانِ فِي
شرق عالم ریخته شود بر اثر آن جمجمه کسانی که در غرب عالمنده به جوش می آید.

امالی (طوسی) ص ۵۳۳، ح ۱۱۶۲

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَدْنَىٰ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَنْتَعِلُ بِنَعْلَيْنِ مِنْ نَّارٍ يَغْلِي دِمَاغَهُ مِنْ حَرَارَتِهِ نَعْلَيْهِ؛ كَمَّ عَذَابُ تَرِيْنِ أَهْلِ جَهَنَّمَ دُو كَفَشِ أَتَشِ بِهٖ يَأْ دَارِدُ
که از حرارت آنها مغزش به جوش می آید.

(کنز العمال، ج ۱۴، ص ۵۲۷، ح ۳۹۵۰۷)

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَكْثَرَ مَا يَدْخُلُ النَّاسَ النَّارَ الْأَجُوفَانَ: الْفَمُ وَالْفَرْجُ.

دو چیز میان تهی بیش از همه مردم را به جهنم می برد: دهان و شرمگاه.

نهج الفصاحه ص ۲۷۵، ح ۶۰۷

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ أَمِيرٌ مُتَسَلِّطٌ لَمْ يَعْدِلْ وَ ذُو ثَرَوَةٍ مِنْ

ص: ۳۸۹

الْمَالِ لَمْ يُعْطِ الْمَالَ حَقَّهُ وَفَقِيرٌ فَخُورٌ.

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

امالی (مفید) ص ۹۹ - عیون الاخبار الرضا ج ۲، ص ۲۸، ح ۲۰ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۶، ص ۳۹۳، ح ۷۵

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ لِحَبَّتِهِمْ بَابًا لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا مَنْ شَفَى غَيْظَهُ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ تَعَالَى.

جهنم را دری است که جز کسی که با معصیت خدای تعالی خشم خود را فرونشاند، از آن وارد نمی شود.

تنبيه الخواطر ج ۱، ص ۱۲۱

۷- قال الله تعالى:

يا عيسى ... هي (جهنم) دَارُ الْجَبَّارِينَ وَالْعُتَاهِ الظَّالِمِينَ وَ كُلُّ فَظٍّ غَلِيظٍ وَ كُلُّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

به عیسی علیه السلام وحی شد که: جهنم سرای جباران و سرکشان ظالم است و جایگاه هر تندخوی خشن و هر متکبر مغروری.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۳۶، ح ۱۰۳

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله:

وَ الَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ بَشِيرًا لَا يُعَذَّبُ اللَّهُ بِالنَّارِ مُوَحَّدًا أَبَدًا

سوگند به آن کس که مرا نوید دهنده برانگیخت، خداوند هرگز یکتا پرست را در آتش عذاب ندهد.

امالی (صدوق) ص ۲۹۶ - توحید (صدوق) ص ۲۹، ح ۳۱

۱۰- امام صادق علیه السلام:

إِنَّمَا خُلِدَ أَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ لِأَنَّ نِيَّاتِهِمْ كَانَتْ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَوْ خُلِدُوا فِيهَا أَنْ يَعْصُوا اللَّهَ أَيْدَاءً وَ إِنَّمَا خُلِدَ أَهْلُ الْجَنَّةِ فِي الْجَنَّةِ لِأَنَّ نِيَّاتِهِمْ كَانَتْ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَوْ بَقُوا فِيهَا أَنْ يُطِيعُوا اللَّهَ أَبَدًا فَبِالنِّيَّاتِ خُلِدَ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ ثُمَّ تَلَا قَوْلَهُ

تَعَالَى - قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ قَالَ عَلَى نِيَّتِهِ. جهنمیان از این رو در آتش جاویدانند

که در دنیا نیتشان این بود که چنانچه تا ابد زنده بمانند تا ابد خدا را نافرمانی کنند و بهشتیان نیز از این رو در بهشت جاویدانند که در دنیا بر این نیت بودند که اگر برای همیشه ماندگار باشند برای همیشه خدا را فرمان برند. پس، جاودانگی هر دو گروه به سبب نیت‌هایشان است. آن گاه حضرت این

آیه را تلاوت کردند: «بگو هر کس طبق نیت خود عمل می کند».

محاسن ص ۳۳۱، ح ۹۴ - کافی (ط-بیروت) ج ۲، ص ۸۵، ح ۵

۱۲- امام علی علیه السلام:

الْأَبْرَارُ وَمَنْ أَكَلَهُ الْحَقُّ فَالَى الْجَنَّةِ وَمَنْ أَكَلَهُ الْبَاطِلُ فَالَى النَّارِ؛ بدانید که هر کس در راه حق از دنیا برود، به بهشت و هر کس در راه باطل از دنیا برود، به جهنم می رود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۷۴، نامه ۱۷

۱۳- امام کاظم علیه السلام:

الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَالْبَدَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ، وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ.

حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بد زبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است.

تحف العقول ص ۳۹۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۰۹، ح ۱

۱۴- امام حسین علیه السلام:

الْبُكَاءُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ نَجَاةٌ مِنَ النَّارِ.

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنم است

جامع الاخبار (شعیری) ص ۹۷

۱۵- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَالَ: إِنِّي خَيْرُ النَّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ وَمَنْ قَالَ: إِنِّي فِي الْجَنَّةِ فَهُوَ فِي النَّارِ؛

هر کس بگوید: من از همه مردم بهترم، او بدترین مردم است و هر کس بگوید: من بهشتی هستم، او جهنمی است.

نوادر (راوندی) ص

۱۶- امام صادق علیه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ أَمَامَكَ وَإِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ أَمَامَكَ وَلَنْ تَرَى الْخَيْرَ وَالشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِي الْجَنَّةِ وَالشَّرَّ كُلَّهُ فِي النَّارِ

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها را در بهشت و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص ۳۰۶

۱۷- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ اشْتَقَ إِلَى الْجَنَّةِ سَارَعَ إِلَى الْخَيْرَاتِ وَمَنْ اشْفَقَ مِنَ النَّارِ لَهِيَ عَنِ الشَّهَوَاتِ؛

هر کس مشتاق بهشت است، به سوی نیکی ها می شتابد و هر کس از جهنم بترسد، از هوا و هوس روی می گرداند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۶، ح ۲۷۶۸

غفلت**۱- امام علی علیه السلام:**

وَيَحِ النَّائِمُ مَا أَخْسَرَهُ قَصَرَ عُمُرُهُ وَقَلَّ أَجْرُهُ.

وای بر آن که در خواب (غفلت) است! چه زیانکار است! عمر او کوتاه شده است و پاداش او کم.

عیون الحکم و المواعظ (لیثی) ص ۵۰۴، ح ۹۲۳۹

۲- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا نَظَرَ اعْتَبَرَ وَإِذَا سَكَتَ تَفَكَّرَ ... وَ الْمُنَافِقُ إِذَا نَظَرَ لَهَا وَإِذَا سَكَتَ سَهَا

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول ص ۲۱۲

۳- امام علی علیه السلام:

مَنْ نَامَ عَنْ عَدُوِّهِ أَثْبَهَتْهُ الْمَكَائِدُ.

هر کس از دشمن خود غافل شود دسیسه ها او را به خود آورد

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۴، ح ۷۶۸۷

۴- امام صادق علیه السلام:

ذَكَرَ الْمَوْتَ يُمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِي النَّفْسِ وَ يَقَطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَةِ وَ يُقَوِّي الْقَلْبَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ تَعَالَى وَ يُرِقُّ الطَّبَعُ وَ يَكْسِرُ أَعْلَامَ الْهَوَى وَ يُطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ يُحَقِّقُ الدُّنْيَا

ص: ۳۹۲

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

مصباح الشریعه ص ۱۷۱

۵- امام باقر و امام صادق علیهما السلام:

مَا لَكَ مِنْ صَلَاتِكَ إِلَّا مَا أَقْبَلْتَ عَلَيْهِ فِيهَا فَإِنْ أَوْهَمَهَا كَلَّهَا أَوْ غَفَلَ عَنْ أَدَائِهَا لُفَّتْ بِهَا وَجْهٌ صَاحِبِهَا.

تنها آن مقدار از نمازت بهره توست که با توجه قلبی همراه باشد. پس، اگر کسی در همه نماز سهو کند (حواسش بکلی پرت باشد) یا از ادای آن غفلت ورزد (به وقت نگذارد) آن نماز مجاله شده و به صورت صاحبش زده می شود.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۱، ص ۲۶۰، ح ۵۹

۶- امام علی علیه السلام:

أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ فَمَا خُلِقَ امْرُؤٌ عَبَثًا فَيَلْهُوَ وَلَا تُرِكَ سُدَى فَيَلْغُوَ

ای م-ردم! از خ-دا بترسید؛ زیرا هیچ ک-سی عبث آفریده نشده است، تا به سرگرمی و غفلت گذرانند و مهمل رها نشده است تا بیهودگی کند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۰، ح ۳۷۰

۷- امام علی علیه السلام:

إِعْلَمُوا أَنَّ الْأَمَلَ يُسْهِى الْعَقْلَ، وَ يُنْسِي الذِّكْرَ؛

بدانید، که آرزو خرد را دچار غفلت می سازد و یاد خدا را به فراموشی می سپارد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۱۸، خطبه ۸۶

۸- امام علی علیه السلام:

بِالْمَوَاعِظِ تَنْجَلِي الْعُقْلَةَ.

با اندرزهاست که (پرده) غفلت کنار می رود.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ٢٢٤ ، ح ٤٥٣٠

٩- امام سجّاد عليه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَتَبَّهِنِي لِذِكْرِكَ

ص: ٣٩٣

فِي أَوْقَاتِ الْغَفْلَةِ، وَاسْتَعْمَلْنِي بِطَاعَتِكَ فِي أَيَّامِ الْمُهَلَّةِ، وَانْهَجْ لِي إِلَى مَحَبَّتِكَ سَبِيلًا سَهْلًا، أَكْمِلْ لِي بِهَا خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

بارالها! بر محمّد و آل محمّد درود فرست و به هنگام غفلت، مرا به یاد خود هشیار ساز. به روزگار مهلت، مرا در راه طاعت خود به کار گیر و راه آسانی به سوی دوستی ات برایم بگشا که با آن، خیر دنیا و آخرت را بر من کامل گردانی.

صحیفه سجّادیه ص ۱۰۲، دعاء ۲۰

ترس

حدیث (۱) رسول اکرم علیه السلام :

يَا عَلِيُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَانًا فَإِنَّهُ يُضَيِّقُ عَلَيْكَ الْمَخْرَجَ وَلَا تُشَاوِرِ الْبَخِيلَ فَإِنَّهُ يَقْصُرُ بِكَ عَنْ غَايَتِكَ وَلَا تُشَاوِرْ حَرِيصًا فَإِنَّهُ يُزَيِّنُ لَكَ شَرَّهَا

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدف باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۵۹، ح ۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الشَّجَاعَةُ عِزٌّ حَاضِرٌ، الْجُبْنُ ذُلٌّ ظَاهِرٌ؛

شجاعت عزّتی است آماده، ترس ذلّتی است آشکار.

شرح آقا سید جمال الدین خوانساری ج ۱، ص ۱۵۲، ح ۵۷۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِذَا هَبْتَ أَمْرًا فَفَعَّ فِيهِ فَإِنَّ شِدَّةَ تَوَقُّيهِ أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْهُ.

هرگاه از کاری ترسیدی خود را در آن بینداز زیرا ترس از آن کار بزرگتر از خود آن کار است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۱، ح ۱۷۵

تکبر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

الْكِبْرُ أَنْ تَغْمِصَ النَّاسَ وَتُسْفَهَ الْحَقَّ؛

تکبر، این است که مردم را تحقیر کنی و حق را خوار شماری.

الکافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲،

ص: ۳۹۴

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْحِرْصُ وَالْكِبْرُ وَالْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِي الذُّنُوبِ؛

حرص و تکبر و حسادت، انگیزه های فرورفتن در گناهانند.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۵۴۱، حکمت ۳۷۱

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ كُلُّ عَتَلٍ جَوَاطِئِ مُسْتَكْبِرٍ؛

آیا شما را از اهل دوزخ آگاه نکنم؟ هر درشتخویِ خشنِ متکبر.

کتاب العین، ج ۶، ص ۱۷۰

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

مَا مِنْ أَحَدٍ يَتَّبِعُهُ إِلَّا مِنْ ذَلِّهِ يَجِدُهَا فِي نَفْسِهِ؛

هیچ کس نیست که تکبر ورزد، مگر بر اثر خواری و حقارتی است که در خود می بیند.

الکافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۳۱۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

عَجِبْتُ لِلْمُتَكَبِّرِ الَّذِي كَانَ بِالْمَسِّ نُطْفَةً وَيَكُونُ غَدًا جِيفَةً؛

در شگفتم از شخص متکبر، که دیروز نطفه ای بوده و فردا لاشه ای است.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۴۹۱، حکمت ۱۲۶

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّهُ لَيُعْجِبُنِي أَنْ يَحْمِلَ الرَّجُلُ الشَّيْءَ فِي يَدِهِ يَكُونُ مَهْنَتًا لِأَهْلِهِ يَدْفَعُ بِهِ الْكِبْرَ عَن نَفْسِهِ؛

براستی که خوش دارم مرد با خوشحالی و افتخار چیزی را با دست خودش برای خانواده اش ببرد و بدین وسیله تکبر را از خود دور کند.

مجموعه ورام، ج ۱، ص ۲۰۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

مَنْ ذَهَبَ يَرَى أَنَّ لَهُ عَلَى الْآخِرِ فَضْلًا فَهُوَ مِنَ الْمُسْتَكْبِرِينَ، (قَالَ حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ): فَقُلْتُ لَهُ إِنَّمَا يَرَى أَنَّ لَهُ عَلَيْهِ فَضْلًا بِالْعَافِيَةِ إِذَا رَأَهُ مُرْتَكِبًا لِلْمَعَاصِي، فَقَالَ: هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ! فَلَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا أَتَى وَ أَنْتَ مَوْقُوفٌ مُحَاسِبٌ أَمَا تَلَوْتَ قِصَّةَ سَيِّحْرِهِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ؟

هر کس خودش را بهتر از دیگران بداند، او از متکبران است. حفص بن غیاث می گوید: عرض کردم: اگر گنهکاری را ببیند و به سبب بی گناهی و پاکدامنی خود، خویشان را از او بهتر بداند چه؟ فرمودند: هرگز هرگز! چه بسا که او

ص: ۳۹۵

آمرزیده شود اما تو را برای حسابرسی نگه دارند، مگر داستان جادوگران و موسی علیه السلام را نخوانده ای؟

الکافی (ط-الاسلامیه)، ج ۸، ص ۱۲۸

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

وَعَنْ ذِيكَ مَا حَرَسَ اللَّهُ عِبَادَهُ الْمُؤْمِنِينَ بِالصَّلَوَاتِ وَالزَّكَّوَاتِ وَمُجَاهِدَةِ الصِّيَامِ فِي أَيَّامِ الْمَفْرُوضَاتِ تَسْكِينًا لِأَطْرَافِهِمْ وَتَخْشِيعًا لِأَبْصَارِهِمْ وَتَذَلِيلًا لِنُفُوسِهِمْ وَتَخْفِيزًا لِقُلُوبِهِمْ وَإِذْهَابًا لِلْخِيَلَاءِ عَنْهُمْ... أَنْظُرُوا إِلَى مَا فِي هَذِهِ الْفَعَالِ مِنْ قَمْعِ نَوَاجِمِ الْفَخْرِ وَقَدَعِ طَوَالِحِ الْكِبْرِ؛

از این جاست که خداوند بندگان مؤمن خود را به وسیله نمازها و زکاتها و جدیت در روزه داری در روزهای واجب، نگهبانی می کند، زیرا که این امور باعث آرام شدن اعضاء و جوارح و خشوع دیدگان و فروتنی جانها و خضوع دلها و بیرون راندن کبر و نخوت از وجود آنان می شود... بنگرید، که این اعمال چگونه نموده های فخر فروشی را در هم می شکنند و آثار و نشانه های تکبر را می زداید!

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۲۹۴

حدیث (۹) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَمَّا قِيلَ لَهُ إِنَّ فِيكَ كِبْرًا - : كَلَّا، الْكِبْرُ لِلَّهِ وَحْدَهُ وَلَكِنْ فِيَّ عِزَّةٌ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ)؛

در پاسخ کسی که به ایشان گفت: در وجود شما تکبر است، فرمودند: هرگز، تکبر تنها از آن خداست. اما در وجود من، عزت است. خدای متعال فرموده است: «و عزت از آن خدا و پیامبر او و مؤمنان است».

بحار الأنوار، ج ۲۴، ص ۳۲۵

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِي السَّمَاءِ مَلَكَينَ مُوَكَّلَيْنِ بِالْعِبَادِ، فَمَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَاهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَاهُ؛

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پست گردانند.

کافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲،

ص: ۳۹۶

حدیث (۱۱) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الزَّرْعَ يَبْتُ فِي السَّهْلِ وَلَا يَبْتُ فِي الصَّافَا فَكَذَلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَلَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ، لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ التَّوَاضِعَ آلَةَ الْعَقْلِ وَجَعَلَ التَّكَبُّرَ مِنْ آلِهِ الْجَهْلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص ۳۹۶

حدیث (۱۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَبْعِدْكُمْ مِنِّي شَبَهِهَا؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: أَلْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَيْدِيُّ، أَلْبَخِيلُ، أَلْمُخْتَالُ، أَلْحَقُودُ، أَلْحُسُودُ، أَلْقَاسِي الْقَلْبِ، أَلْبَعِيدُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ يُرْجَى، غَيْرِ الْمَأْمُونِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ يُتَّقَى؛

آیا شما را از کم شباهت ترینان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگوی بی آبروی بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

الکافی (ط-الاسلامیه)، ج ۲، ص ۲۹۱

حدیث (۱۳) امام محمد باقر علیه السلام:

الْجَبَّارُونَ أَبْعَدُ النَّاسِ مِنَ اللَّهِ عِزُّو جَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

دورترین مردم از خداوند عز و جل در روز قیامت سرکشان متکبر هستند.

ثواب الاعمال (ترجمه حسن زاده) ص ۶۸۸

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ رَجُلٍ تَكَبَّرَ أَوْ تَجَبَّرَ إِلَّا لَدَلَّهُ يَجِدُهَا فِي نَفْسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج ۱۵ ص ۳۸۰

حدیث (۱۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً لَكُمْ مِنَ الشُّرْكِ ، وَ الصَّلَاةَ تَنْزِيهاً لَكُمْ عَنِ الْكِبْرِ ؛ خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شرک قرار داد ، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج

ص: ۳۹۷

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام:

لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ؛ كَسَى كَهْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ وَخُودِ بَزْرَكٍ بَيْنِي بَاشَدُ بَهْ بَهْشْتِ وَارِد

نمی شود. الکافی (ط-اسلامی) ج ۲ ص ۳۱۰

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام:

مَا أَقْبَحَ الْخُضُوعَ عِنْدَ الْحَاجِّهِ وَالْجَفَاءَ عِنْدَ الْغَنِيِّ.

چه زشت است فروتنی هنگام نیاز و درشتی هنگام بی نیازی.

نهج البلاغه (صبحی صالح)، نامه ۳۱، ص ۴۰۴

اقتصادی

اقتصاد و معاملات

معامله

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَفْتَرِقَا فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَّا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَّ بَرَكَهُ بَيْعُهُمَا

خریدار و فروشنده، تا از یکدیگر جدا نشده اند، اختیار [فسخ معامله را] دارند. اگر راست بگویند و [عیب را] آشکار بگویند، داد و ستد برای هر دو، برکت خواهد داشت، و اگر [عیب را] پوشانند و دروغ بگویند برکت دادوستدشان خواهد رفت.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳، ص ۲۹۸، ح ۱۵۴۱۰

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام یا امام صادق علیه السلام:

أَنَّهُ سِئَلٌ عَنِ الرَّجُلِ يَتَقَبَّلُ بِالْعَمَلِ فَلَا يَعْمَلُ فِيهِ وَيَدْفَعُهُ إِلَى آخَرَ فَيَرْبِحُ فِيهِ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ قَدْ عَمِلَ فِيهِ شَيْئًا

فردی کاری را بر می دارد؛ اما خودش آن را انجام نمی دهد؛ بلکه به دیگری وا می گذارد و در این میان سود می برد. فرمود: نه، مگر آن که خودش نیز مقداری از آن کار را انجام دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۲۷۳ و ۲۷۴، ح ۱

حدیث (۳) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ ظَلَمَ أَجِيرًا أَجْرَهُ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خُمْسِمَائَةِ عَامٍ

کسی که مزد اجیری را کم دهد ، خداوند عملش را باطل می گرداند و

ص: ۳۹۸

بوی بهشت را که از مسافت پانصد ساله به مشام می رسد، بر وی حرام می کند.

من لا یحضر الفقیه ج ۴، ص ۱۲، ح ۴۹۶۸ {شبییه این حدیث در امالی (صدوق) ص ۴۲۷، ح ۱}

حدیث (۴) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

ظَلَمَ الْأَجِيرَ أَجْرَهُ مِنَ الْكِبَائِرِ .

کم دادن مزد اجیر (کارگر)، از گناهان کبیره است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۷۰، ح ۲۷

حدیث (۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ

مزد کارگر را پیش از آن که عرقش خشک شود بدهید

صحیفه امام رضا علیه السلام ص ۸۸، ح ۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

نَهَى [رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ] أَنْ يُسْتَعْمَلَ أَجِيرٌ حَتَّى يُعْلَمَ مَا أُجِرْتُهُ .

[پیامبر خدا صلی الله علیه و آله] نهی فرمود از این که کارگری، پیش از تعیین مزدش، به کار گرفته شود.

من لا یحضره الفقیه ج ۴، ص ۱۰، ح ۴۹۶۸ - امالی (صدوق) ص ۴۲۶، ح ۱

انحرافات اقتصادی

اسراف

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ السَّرْفَ يورِثُ الْفَقْرَ وَ إِنَّ الْقَصْدَ يورِثُ الْغِنَى؛

اسراف باعث فقر و میانه روی موجب بی نیازی می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۵۳، ح ۸ - من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۱۷۴، ح ۳۶۵۹

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام :

يَا بُنَيَّ عَلَيْكَ بِالْحَسَنَةِ بَيْنَ السَّيِّئِينَ تَمَحُّهُمَا قَالَ: وَكَيْفَ ذَلِكَ يَا أَبَاهُ؟ قَالَ: مِثْلُ قَوْلِهِ، «وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا»؛

امام باقر علیه السلام به فرزندش امام صادق علیه السلام فرمودند: تو را سفارش می کنم به انجام کار خیر وسط دو کار بد تا آن دو را محو کند، امام

ص: ۳۹۹

صادق علیه السلام سؤال کردند چگونه چنین چیزی ممکن است؟ امام فرمودند: همانطور که قرآن می گوید مؤمنین کسانی هستند که وقتی خرج می کنند اسراف و یا سختگیری نمی کنند (اسراف و سختگیری هر دو بدند و میانه روی وسط آنها خوب است)

تفسیر نورالثقلین ج ۴، ص ۲۷، ح ۹۸

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

لَيْسَ فِيمَا أَضْلَحَ الْبَدَنَ إِسْرَافٌ ... إِنَّمَا الْإِسْرَافُ فِيمَا أَفْسَدَ الْمَالَ وَ أَضَرَ بِالْبَدَنِ

در آنچه بدن را سالم نگه می دارد اسراف نیست ... بلکه اسراف در چیزهایی است که مال را از بین ببرد و به بدن صدمه بزند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۵۴، ح ۱۰

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لِلْمُسْرِفِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ: يَشْتَرِي مَا لَيْسَ لَهُ وَ يَلْبِسُ مَا لَيْسَ لَهُ وَ يَأْكُلُ مَا لَيْسَ لَهُ؛

اسراف کننده سه نشانه دارد: آنچه در شأنش نیست خریداری می کند، آنچه در شأنش نیست می پوشد و آنچه در شأنش نیست می خورد.

خصال ص ۱۲۱، ح ۱۱۳ - تفسیر نورالثقلین ج ۱، ص ۷۷۲، ح ۳۱۳ {شبهه این حدیث در من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۱۶۷، ح ۳۶۲۴}

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

أَنَّهُ نَظَرَ إِلَى فَاكِهَةٍ قَدْ رُمِيَتْ مِنْ دَارِهِ لَمْ يُسْتَقْصَ أَكْلُهَا فَغَضِبَ (عليه السلام) وَقَالَ مَا هَذَا إِنْ كُنْتُمْ شَبِعْتُمْ فَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَمْ يَشْبَعُوا فَأَطْعَمُوهُ مَنْ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ

(امام صادق علیه السلام) مشاهده کردند که سیبی را نیم خورده از خانه بیرون انداخته اند، خشمگین شدند و فرمودند: اگر شما سیر هستید، خیلی از مردم گرسنه اند خوب بود آن را به نیازمندش می دادید.

دعائم الاسلام ج ۲، ص ۱۱۵، ح ۳۸۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۴۳۲،

ص: ۴۰۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

فَدَعَ الْإِسْرَافَ مُقْتَصِدًا وَ اذْكُرْ فِي الْيَوْمِ غَدًا وَ اَمْسِكْ مِنَ الْمَالِ بِقَدْرِ ضَرُورَتِكَ وَ قَدِّمِ الْفُضْلَ لِيَوْمِ حَاجَتِكَ

اسراف را رها کن و میانه روی در پیش گیر و امروز به یاد فردا باش و از مال به اندازه ضرورتت نگه دار و اضافی آن را برای روز نیازمندیت (قیامت) پیش فرست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۵۹، ح ۸۱۲۸ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۷۷، از نامه ۲۱

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

{لَمَّا سُئِلَ عَنِ اِدْنَى الْاِسْرَافِ - :} اِبْدَالُكَ نَوْبَ صَوْنِكَ وَ اِهْرَاقُكَ فَضْلَ اِنَائِكَ... ؛

{در پاسخ به سؤال از کم ترین حدّ اسراف فرمودند:} کم ترین اندازه آن این است که لباس بیرونت را لباس خانه دم دستی قرار دهی و ته مانده ظرفت را دور بریزی.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۵۶، ح ۱۰

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

الاسراف مذمومٌ فی کُلِّ شَیْءٍ اِلَّا فی اَفْعَالِ الْبِرِّ؛

اسراف در هر چیزی ناپسند است، مگر در کارهای خیر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۵۹، ح ۸۱۲۰

حدیث (۹) دیلمی :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آله وَ سَلَّمَ ... يُسَالِمُ عَلَى مَنْ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ كَبِيرٍ وَ صَیْغِيرٍ وَ غَنِيٍّ وَ فَقِيرٍ وَ لَا يُحَقِّرُ مَا دُعِيَ اِلَيْهِ وَ لَوْ اِلَى خَشْفِ التَّمْرِ وَ كَانَ خَفِيفَ الْمَثُونَةِ كَرِيمِ الطَّبِيعَةِ، جَمِیلَ الْمُعَاشَرَةِ، طَلِقَ الْوَجْهِ، بَشَاشًا مِنْ غَيْرِ ضَحْكٍ، مَحْزُونًا مِنْ غَيْرِ عَبَوسٍ، مُتَوَاضِعًا مِنْ غَيْرِ مَدَلَّةٍ، جَوَادًا مِنْ غَيْرِ سَرْفٍ، رَقِيقَ

الْقَلْبِ، رَحِيمًا بِكُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم ... به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می

کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند،

ص: ۴۰۱

آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، متواضع بودند، می بخشیدند ولی اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

تذییر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَنْفَقَ شَيْئًا فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ فَهُوَ مُبَذَّرٌ وَمَنْ أَنْفَقَ فِي سَبِيلِ الْخَيْرِ فَهُوَ مُقْتَصِدٌ؛

هر کس مالی را در غیر طاعت خداوند خرج کند، اسرافکار و هر کس که در راه خیر خرج نماید، میانه رو است.

تفسیر العیاشی ج ۲، ص ۲۸۸، ح ۵۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۰۲، ح ۱

حرام

حدیث (۱) امام هادی علیه السلام:

إِنَّ الْحَرَامَ لَا يَنْمَىٰ وَإِنْ نَمَىٰ لَا يُبَارِكُ لَهُ فِيهِ وَمَا أَنْفَقَهُ لَمْ يُؤْجَرْ عَلَيْهِ وَمَا خَلَّ فَهُوَ كَأَنَّ زَادَهُ إِلَى النَّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۲۵، ح ۷

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ فَلْيَطِّبْ كَسْبَهُ وَلْيَخْرِجْ مِنْ مَظَالِمِ النَّاسِ ، وَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْفَعُ إِلَيْهِ دُعَاءَ عَبْدٍ وَفِي بَطْنِهِ حَرَامٌ أَوْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ؛

هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۲۱، ح ۳۱

حدیث (۳) امام صلوات الله علیه وآله سلم :

لَصَلْحٍ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ، إِلَّا صَلْحًا أَحَلَّ حَرَامًا وَ حَرَّمَ حَلَالًا؛

صلح میان مسلمانان جایز است، مگر صلحی که حرامی را حلال یا حلالی را حرام کند.

من لا- يحضره الفقيه ج ۳، ص ۳۲، ح ۳۲۶۷ {شبيهه این حدیث در کافی (ط-الاسلامیه) ج ۷، ص ۴۱۳، ح ۱ و تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۶، ص ۲۲۶، ح ۵۴۱}

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ -حَرَّمَ الْحَرَامَ وَ حَدَّ الْحُدُودَ وَ مَا أَحَدٌ أَعْيَرُ مِنَ اللَّهِ وَ مِنْ غَيْرَتِهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ؛

بدانید که خدا حرام را ممنوع فرموده و حدود را مشخص کرده است و احدی غیرتمندتر از خدا نیست و از غیرت اوست که زشتی ها را حرام فرموده است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ح ۳۳۲

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

الْغُلَامُ... يَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۷، ح ۳

حدیث (۶) امام باقر علیه السلام :

وَ اللَّهُ لِحَدِيثِ تَصْيِيهِ مِنْ صَادِقٍ فِي حَلَالٍ وَ حَرَامٍ خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ حَتَّى تَغْرُبَ؛

به خدا قسم اگر از شخصی راستگو حدیثی درباره حلال و حرام بشنوی، از آنچه که آفتاب بر آن طلوع و غروب می کند برای تو بهتر است.

محاسن ص ۲۲۷، ح ۱۵۷ - کافی (ط-الاسلامیه) مقدمه ص ۷

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

إِذَا رَغِبْتَ فِي الْمَكَارِمِ فَاجْتَنِبِ الْمَحَارِمَ؛

اگر خواهان مکارم و بزرگواری ها هستی از حرام ها دوری کن.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۳۱۷، ح ۷۳۱۷

حدیث (۸) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :

مَنْ أَعْرَضَ عَنِ مُحَرَّمٍ أَبَدَلَهُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَةً تَسْرُهُ؛

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را

ص: ۴۰۳

شاد کند نصیص می گرداند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۲۱، ح ۲۰

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

أَحْسَنُ الْأَدَابِ مَا كَفَّكَ عَنِ الْمَحَارِمِ؛

بهترین ادب ها آن است که تو را از حرام ها باز دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۷، ح ۵۰۷۹

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلُقِ فِي ثَلَاثٍ: اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ وَ طَلْبُ الْحَلَالِ وَ التَّوَشُّعُ عَلَى الْعِيَالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۴، ح ۶۳

حدیث (۱۱) حضرت فاطمه سلام الله علیها :

أَزْهَدُ النَّاسِ مَنْ تَرَكَ الْحَرَامَ ، أَشَدُّ النَّاسِ اجْتِهَاداً مَنْ تَرَكَ الذُّنُوبَ؛

زاهدترین مردم کسی است که حرام را وانهد، کوشاترین مردم تارک گناهان است. امالی (صدوق) ص ۲۱ - تحف العقول ص

۴۸۹

ربا

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَعَنَ آكِلَ الرِّبَا وَ مُؤْكَلَهُ وَ كَاتِبَهُ وَ شَاهِدَيْهِ

خدای عز و جل رباخوار و ربا دهنده و نویسنده و شاهد بر آن را لعنت کرده است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۸، ح ۴۹۶۸ - امالی (صدوق) ص ۴۲۵، ح ۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

دِرْهَمُ رَبِّا أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ سَبْعِينَ زَنْبِيَّةً بِذَاتِ مَحْرَمٍ فِي بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ وَقَالَ: الرِّبَا سَبْعُونَ جِزْءًا أَيْسَرُهُ أَنْ يَنْكَحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ فِي بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ

یک درهم ربا نزد خداوند سنگین تر است از هفتاد بار زنا کردن با محارم در خانه خدا و فرمود ربا هفتاد جزء دارد که آسانترینش اینست که مرد با مادرش در بیت الله الحرام ازدواج کند

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۱۷، ح ۱۳ - تفسیر نور

ص: ۴۰۴

نزدش باشد، پیوسته خداوند و فرشتگانش او را نفرین کنند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۳۶۴، ح ۳۰ {شبیبه این حدیث در ثواب الاعمال ص ۲۸۵}

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

إِنَّهُ لَوْ كَانَ الرَّبَا حَلَالًا لَتَرَكَ النَّاسُ التَّجَارَاتِ وَ مَا يَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ فَحَرَّمَ اللَّهُ الرَّبَا لِيُنْفِرَ النَّاسُ مِنَ الْحَرَامِ إِلَى الْحَلَالِ وَ إِلَى التَّجَارَاتِ وَ إِلَى الْبَيْعِ وَ الشَّرَاءِ فَيَبْقَى ذَلِكَ بَيْنَهُمْ فِي الْقَرْضِ؛

براستی، اگر ربا حلال بود، مردم تجارت و تلاش برای معاش را رها می کردند. به همین دلیل خداوند ربا را حرام کرد تا مردم از حرام به حلال و تجارت و خرید و فروش رو بیاورند و به یکدیگر قرض بدهند.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۵۶۷، ح ۴۹۳۷

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

{لَمَّا سِئِلَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ { (يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَ يُزِيهِ الصَّدَقَاتِ) وَ قَدْ أَرَى مَنْ يَأْكُلُ الرِّبَا يَزُبُّ مَالَهُ؟ فَقَالَ فَأَيُّ مَحَقٍ أَمْحَقُ مِنْ دِرْهَمٍ رِبَا يَمْحَقُ الدَّيْنَ فَإِنْ تَابَ مِنْهُ ذَهَبَ مَالُهُ وَ افْتَقَرَ؛

مردی از امام صادق علیه السلام درباره آیه «خداوند ربا را نابود می کند و صدقات را افزایش می دهد» سؤال کرد و گفت: گاه کسی را می بینم که ربا می خورد و با این حال ثروتش زیاد می شود؟ حضرت فرمودند: کدام نابودی، نابود کننده تر از یک درهم ربا که دین را نابود می کند. که اگر توبه هم کند ثروتش از دست می رود و فقیر می شود.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۱۹، ح ۶۵ - من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۲۷۹، ح ۴۰۰۵

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام :

اعْلَمْ يَرْحَمُكَ اللَّهُ أَنْ الرَّبَا حَرَامٌ

ص: ۴۰۶

سُحَّتْ، مِنَ الْكَبَائِرِ وَ مِمَّا قَدْ وَعَدَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ فَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْهَا، وَ هُوَ مُحَرَّمٌ عَلَى لِسَانِ كُلِّ نَبِيٍّ وَ فِي كُلِّ كِتَابٍ؛

خدایت رحمت کند! بدان که ربا حرام و از گناهان کبیره است و خداوند بر آن وعده آتش داده است پس پناه می بریم به خدا از آتش. ربا را همه پیامبران و همه کتاب های آسمانی حرام کرده اند.

فقه الرضا علیه السلام ص ۲۵۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا ظَهَرَ الزُّنَا وَ الرَّبَا فِي قَرْيَةٍ فَقَدْ أَحَلُّوا بِأَنْفُسِهِمْ عَذَابَ اللَّهِ ؛

هرگاه زنا و ربا در جایی آشکار شود، مردم آنجا خود را در عذاب خدا افکنده اند.

نهج الفصاحه ص ۱۹۶ ، ح ۱۱۸

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي هَذِهِ الْمَكَاسِبُ الْمُحَرَّمَةُ وَ الشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ وَ الرَّبَا؛

آنچه بیش از هر چیز بر امتم بعد از خود می ترسم، درآمدهای حرام، هواپرستی پنهان و رباست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳ ، ص ۶۷ ، ح ۱۴۷۶۳ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۵۴ ، ح ۲۶

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الرُّبَا وَ إِنْ كَثُرَ فَإِنَّ عَاقِبَتَهُ تَصِيرُ إِلَى قُلٍّ؛

سود ربا گرچه بسیار باشد ولی سرانجام به کمی (و بی برکتی) می گراید.

نهج الفصاحه ص ۵۰۷ ، ح ۱۶۸۴

حدیث (۱۴) امام کاظم علیه السلام :

سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ أُعْطِيَ رَجُلًا مِائَةَ دِرْهَمٍ يَعْمَلُ بِهَا عَلَى أَنْ يُعْطِيَهُ خَمْسَةَ دَرَاهِمٍ أَوْ أَقَلَّ أَوْ أَكْثَرَ هَلْ يَحِلُّ ذَلِكَ قَالَ لَا هَذَا الرَّبَا مَحْضًا.

در مورد مردی که صد درهم قرض به دیگری داد به این شرط که پنج درهم یا کمتر یا بیشتر به او بدهد پرسیدم؟ فرمودند: این عمل ربای محض است.

وسائل

ص: ٤٠٧

حدیث (۱۵) امام رضا علیه السلام :

لَيْسَ بَيْنَ الْوَالِدِ وَوَلَدِهِ رَبًّا وَلَا بَيْنَ الزَّوْجِ وَالْمَرْأَةِ رَبًّا؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا علیه السلام ص ۲۵۸

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيْسَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ أَهْلِ حَرْبِنَا رَبًّا، نَأْخُذُ مِنْهُمْ أَلْفَ دِرْهَمٍ بِدِرْهَمٍ وَنَأْخُذُ مِنْهُمْ وَلَا نُعْطِيهِمْ؛

بین ما و دشمنانمان، ربا (حرام) نیست، از آنان هزاران درهم در مقابل یک درهم می گیریم آری، از آنان ربا می گیریم و به آنان ربا نمی دهیم.

تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج ۷، ص ۱۸، ح ۷۷ - من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۲۷۷، ح ۴۰۰۰ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۴۷، ح ۲

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

(عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ) قُلْتُ: أَكَلِ الرَّبَّا بَعْدَ الْبَيْئَةِ؟ قَالَ: يُؤَدَّبُ فَإِنْ عَادَ أُدِّبَ فَإِنْ عَادَ قُتِلَ؛

(ابو بصیر از امام صادق علیه السلام پرسید) حکم رباخوار بعد از روشن بودن حکم ربا برای وی چیست؟ حضرت فرمودند: تأدیب می شود و اگر (برای بار دوم) ربا گرفت باز تأدیب می شود و (برای بار سوم) اگر ربا گرفت، کشته می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۷، ص ۲۴۲، ح ۹

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

لَوْ أَنَّ رَجُلًا وَرِثَ مِنْ أَبِيهِ مَالًا وَقَدْ عَرَفَ أَنَّ فِي ذَلِكَ الْمَالِ رَبًّا وَ لَكِنْ قَدْ اخْتَلَطَ فِي التَّجَارَةِ بَعْضَهُ حَلَالًا كَانَ حَلَالًا طَيِّبًا فَلْيَأْكُلْهُ وَ
إِنْ عَرَفَ مِنْهُ شَيْئًا أَنَّهُ رَبًّا فَلْيَأْخُذْ رَأْسَ مَالِهِ وَ لِيُرَدِّ الرَّبَّا

اگر کسی از پدرش مالی به ارث ببرد و بداند که در آن مال ربا وجود دارد، ولی مال ربوی با مال

های دیگر مخلوط شده، آن مال برای او حلال و پاکیزه است و می تواند از آن استفاده کند، و اگر به ربوی بودن مقدر مشخصی از آن یقین دارد باید اصل مال را برای خود بردارد و مال ربوی را به صاحبش رد نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۴۵، ح ۴

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ بَاعَ وَ اشْتَرَى فَلْيَحْفَظْ خَمْسَ خِصَالٍ وَ إِلَّا فَلَا يَشْتَرِيَنَّ وَ لَا يَبِيعَنَّ: أَلْرُبَا وَ الْحَلْفَ وَ كِتْمَانَ الْعَيْبِ وَ الْحَمْدَ إِذَا بَاعَ وَ الذَّمَّ إِذَا اشْتَرَى.

هر که تجارت می کند باید از پنج چیز دوری گزیند و گرنه اصلاً خرید و فروش نکند: ربا، قسم خوردن، کتمان عیب، تعریف از کالایی که می فروشد و بدگویی از کالایی که می خرد

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۱۹۴، ح ۳۷۲۷

احتکار

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا يحتكر إلا خاطئ

جز خطاکار احتکار نمی کند.

نهج الفصاحه ص ۶۸۰، ح ۲۵۲۴

حدیث (۲) حضرت علی علیه السلام :

مِنْ طَبَائِعِ الْأَعْمَارِ إِتْعَابُ النُّفُوسِ فِي الْإِحْتِكَارِ

به رنج افکندن خود برای احتکار از خصلت های ابلهان است .

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۷

حدیث (۳) حضرت علی علیه السلام :

الْإِحْتِكَارُ شِيْمَةُ الْفَجَّارِ

احتکار خوی نابخواران است .

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۳

حديث (۴) حضرت علي عليه السلام :

الْإِيثَارُ فَضِيلَةٌ الْإِحْتِكَارُ رَذِيلَةٌ

ايثار فضيلت است و احتكار رذيله است.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۰

حديث (۵) حضرت علي عليه السلام :

الْإِحْتِكَارُ دَاعِيَةُ الْجِرْمَانِ

احتكار به حرمان و بي بهره ماندن (محتکر) انجامد.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۱

حديث (۶) حضرت علي عليه السلام :

الْمُحْتَكِرُ مَحْرُومٌ نِعْمَتَهُ

احتکار کننده از نعمت خود محروم و بي بهره خواهد ماند

تصنيف غررالحکم

ص: ۴۰۹

و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۲

حدیث (۷) حضرت علی علیه السلام :

الْمُحْتَكِرُ الْبَخِيلُ جَامِعٌ لِمَنْ لَا يَشْكُرُهُ وَقَادِمٌ عَلَى مَنْ [لِمَنْ] لَا يَعْدِرُهُ

آنکه احتکار کند و بخل ورزد گرد آورد (اموال را) برای کسی که سپاسش نگوید (یعنی ورثه او) و در آید بر کسی که عذرش نپذیرد و معذورش ندارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۵

حدیث (۸) حضرت علی علیه السلام :

هَلَكَ خُزَانُ الْأَمْوَالِ وَ هُمْ أَحْيَاءُ وَ الْعُلَمَاءُ بَاقُونَ مَا بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ أَعْيَانُهُمْ مَفْقُودَةٌ وَ أَمْثَالُهُمْ فِي الْقُلُوبِ مَوْجُودَةٌ

ثروت اندوزان در حالی که زنده اند مرده اند؛ و دانشمندان تا جایی که روزگار باقی است باقی اند؛ تن هایشان (با از دنیا رفتن) گم شده؛ و نشانه هایشان در دل ها موجود است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۱، ح ۸۲۰۸ {شبیهِ این حدیث در نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۹۶، ح ۱۴۷}

حدیث (۹) حضرت علی علیه السلام :

أَيُّمَا رَجُلٍ اشْتَرَى طَعَامًا فَكَبَسَهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا يُرِيدُ بِهِ غَلَاءَ الْمُسْلِمِينَ ، ثُمَّ بَاعَهُ فَتَصَدَّقَ بِثَمَنِهِ لَمْ يَكُنْ كَفَّارَةً لِمَا صَنَعَ .

هرکس مواد غذایی بخرد و برای این که آن را به مسلمانان گران بفروشد چهل روز انبار کند و پس از چهل روز آن را بفروشد و همه درآمد آن را هم صدقه بدهد کفاره گناه او نخواهد شد .

امالی (طوسی) ص ۶۷۶

حدیث (۱۰) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

بئس العبد المحتكر: إن أُرخص الله تعالى الأسعار حزن و إن أغلاها الله فرح.

چه بد بنده ای است محتکر! اگر خداوند متعال قیمتها را کاهش دهد، او اندوهگین می شود و اگر گران کند شاد می گردد .

نهج الفصاحه ص ۳۷۱، ح ۱۰۷۹

حدیث (۱۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

المحتكر

ص: ٤١٠

فی سُوْقِنَا كَالْمُلْحِدِ فِي كِتَابِ اللَّهِ .

کسی که در بازار ما دست به احتکار زند به منزله کسی است که کتاب خدا را انکار کند .

نهج الفصاحه ص ۴۳۲ ، ح ۱۳۱۷

حدیث (۱۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ .

محتکر از رحمت خدا به دور است .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۱۶۵ ، ح ۶

حدیث (۱۳) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ جَمَعَ طَعَامًا يَتَرَبَّصُّ بِهِ الْعُلَاءُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا فَقَدْ بَرِيَ مِنَ اللَّهِ وَ بَرِيَ اللَّهُ مِنْهُ .

هرکس خوراکی را به امید گران شدن چهل روز انبار کند از خداوند بری شده و خدا نیز از او بری و بیزار است .

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۵۹ ، ص ۲۹۲

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

كُلُّ حُكْرَةٍ تَضُرُّ بِالنَّاسِ وَ تُغْلِي السُّعْرَ عَلَيْهِمْ فَلَا خَيْرَ فِيهَا

هر احتکاری که به مردم زیان رساند و نرخها را بالا برد خیر و برکتی در آن نیست .

دعائم الاسلام ج ۲ ، ص ۳۵ ، ح ۷۸

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

(فِي مَا كَتَبَهُ لِلأَشْتَرِ حِينَ وُلَّاهُ مِصْرَ) وَ اعْلَمَ مَعَ ذَلِكَ أَنَّ فِي كَثِيرٍ مِنْهُمْ (التُّجَّارِ وَ ذَوِي الصِّنَاعَاتِ) ضَيْقًا فَاحِشًا ، وَ شُحًّا قَبِيحًا ، وَ اخْتِكَارًا لِلْمَنَافِعِ ، وَ تَحَكُّمًا فِي الْبِيَاعَاتِ ، وَ ذَلِكَ بَابٌ مَضَرٌّ لِلْعَامَّةِ ، وَ عَيْبٌ عَلَى الْوُلَّاهِ ، فَاُمْنَعُ مِنَ الْاِخْتِكَارِ ؛ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله وَ سَلَّمَ) مَنَعَ مِنْهُ .

(در فرمان زمامداری مصر به مالک اشتر) با این همه ، بدان که بسیاری از آنان - تجار و صاحبان صنعت - در داد و ستد بیش از اندازه سختگیرند و بخل ورزی ناپسندی دارند و به منظور سود بیشتر کالا را احتکار

می کنند و به دلخواه نرخ گران می بندند و این کار برای توده مردم زیانبار و برای حکمرانان عیب و ننگ است . بنابراین ، از احتکار جلوگیری کن ؛ زیرا که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) از آن منع فرموده است .

تحف العقول ص ۱۴۰ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۳۸ از نامه ۵۳

فقر و غنا

فقر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إغسلوا أيديكم قبل الطعام و بعده فإنه ينفي الفقر و يزيد في العمر؛

دست هایتان را قبل و بعد از غذا خوردن بشوید، که فقر را می برد و بر عمر می افزاید.

محاسن ص ۴۲۵، ح ۲۲۵

حدیث (۲) امام باقر علیه السلام:

البرُّ و الصدقة ينفيان الفقر و يزيدان في العمر و يدفعان عن صاحبهما سبعين مئة سوء؛

کار خیر و صدقه، فقر را می برند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۶۶، ح ۱۷۲۹

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الأمانة تجرُّ الرِّزْقَ، و الخيانة تجرُّ الفقر؛

امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

تحف العقول ص ۲۲۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۶۰، ح ۱۳۸

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يَكْرَهُ الْبُيُوسَ وَ التَّيَافُوسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نَعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَرَى عَلَيْهِ أَثْرَهَا قِيلَ كَيْفَ

ذَلِكَ قَالَ يُنْظَفُ ثَوْبُهُ وَيُطَيَّبُ رِيحُهُ وَيُجْصَّصُ دَارُهُ وَيَكْنُسُ أَفْتِيَّتَهُ حَتَّىٰ إِنَّ السَّرَاحَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ يَنْفِي الْفَقْرَ وَيَزِيدُ فِي الرِّزْقِ.

امام صادق عليه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند

ص: ۴۱۲

به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

وسایل الشیعه ج ۵، ص ۷، ح ۵۷۴۶ {شبیبه این حدیث در ارشاد القلوب دیلمی ص ۱۹۵}

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

نَظَّفُوا بُيُوتَكُمْ مِنْ حَوْكِ الْعَنْكَبُوتِ، فَإِنَّ تَرَكَهُ فِي الْبَيْتِ يورثُ الْفَقْرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت تمیز کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج ۵، ص ۳۲۲، ح ۶۶۷۴

حدیث (۶) امام باقر علیه السلام:

كَنْسُ الْبُيُوتِ يَنْفِي الْفَقْرَ؛

جارو کردن اتاق ها فقر را از بین می برد.

وسائل الشیعه ج ۵، ص ۳۱۷، ح ۶۶۵۸

حدیث (۷) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

الْوُضوءُ قَبْلَ الطَّعَامِ يَنْفِي الْفَقْرَ، وَ بَعْدَهُ يَنْفِي الْهَمَّ وَ يُصَحِّحُ الْبَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

مکارم الاخلاق ص ۱۳۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

عَسَلُ الرَّأْسِ بِالْخَطْمِ أَمَانٌ مِنَ الصُّدَاعِ وَ بَرَاءَةٌ مِنَ الْفَقْرِ وَ طَهْوَرُ لِلرَّأْسِ مِنَ الْحَزَا؛

شستن سر با خطمی، مایه ایمنی از سر درد، برکنار ماندن از فقر و پاکیزگی سر از شوره است.

ثواب الاعمال ص ۱۹

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ السَّرْفَ يورِثُ الْفَقْرَ وَإِنَّ الْقَصْدَ يورِثُ الْغِنَى؛

اسراف باعث فقر و میانه روی موجب بی نیازی می شود .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴ ، ص ۵۳ ، ح ۸ - من لا یحضره الفقیه ج ۳ ، ص ۱۷۴ ،

ص: ۴۱۳

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

{قُلْتُ لَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ {أَطْعِمُ سَائِلًا لَا أَعْرِفُهُ مُسْلِمًا؟ فَقَالَ: نَعَمْ أَعْطِ مَنْ لَا تَعْرِفُهُ بِوَلَايِهِ وَلَا عَدَاوَةٍ لِلْحَقِّ إِنَّ اللَّهَ -عَزَّ وَجَلَّ- يَقُولُ: وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا} وَلَا تُطْعِمَ مَنْ نَصَبَ لَشَيْءٍ مِنَ الْحَقِّ أَوْ دَعَا إِلَى شَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ؛

{به امام صادق علیه السلام گفتم} آیا به فقیری که نمی دانم مسلمان است غذا بدهم؟ حضرت فرمود: آری، به کسی که نمی دانی دوست است یا دشمن حق، غذا بده؛ زیرا خداوند می فرماید: با مردم به نیکی سخن بگویند» ولی به کسی که با حق دشمنی می کند و یا به باطلی دعوت می کند غذا مده.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۴، ص ۱۰۷، ح ۳۰۶ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۳، ح ۱

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

الْعَفَافُ زِينَةُ الْفَقْرِ، وَالشُّكْرُ زِينَةُ الْغِنَى.

خویشتن داری، زینت فقر است و سپاس گزاری زینت غنا و توانگری.

تحف العقول ص ۹۰ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۹، ح ۶۸

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

لَا غِنَى كَالْعَقْلِ، وَلَا فَقْرٌ كَالْجَهْلِ، وَلَا مِيرَاثٌ كَالْأَدَبِ وَلَا ظَهِيرٌ كَالْمُشَاوَرَةِ؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۸، ح ۵۴

حدیث (۱۳) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لَا فَقْرٌ أَشَدُّ مِنَ الْجَهْلِ، لَا مَالٌ أَعْوَدُ مِنَ الْعَقْلِ؛

هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

محاسن ص ۱۷، ح ۴۷ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۲۶، ح ۲۶

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ

ص: ٤١٤

فَرَضَ عَلَىٰ أَيْمَةِ الْعَدْلِ أَنْ يُقَدِّرُوا أَنْفُسَهُمْ بِضَعْفِهِ النَّاسِ كَيْلًا يَتَّبِعَ بِالْفَقِيرِ فَقْرَهُ؛

خداوند عز و جل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش بر آشفته نکند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۴۱۱، ح ۳

حدیث (۱۵) امام موسی کاظم علیه السلام :

أَدَاءُ الْأَمَانَةِ وَالصَّدَقِ يَجْلِبَانِ الرِّزْقَ، وَالْخِيَانَةُ وَالْكَذِبُ يَجْلِبَانِ الْفَقْرَ وَالنَّفَاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۷، ح ۴

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعَيْدُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَمْرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي السَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أُمِرْتُ أَنْ أَخْذَ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَاءِكُمْ فَأَرْدُهَا فِي فُقَرَاءِكُمْ؛

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندان بگیرم و به فقرا بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۷، ص ۱۰۵، ح ۷۷۶۲

حدیث (۱۸) طبرسی :

كَانَ مِنْ أَعْمَالِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا لَبَسَ الثَّوْبَ الْجَدِيدَ حَمِدَ اللَّهَ - ثُمَّ يَدْعُو مَسْكِينًا فَيُعْطِيهِ الْقَدِيمَ، ثُمَّ يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَكْسُو مُسْلِمًا مِنْ شَمْلِ ثِيَابِهِ - لَا يَكْسُوهُ

إِلَّا لِلَّهِ عِزُّو جَلٌّ - إِلَّا كَانَ فِي ضَمَانِ اللَّهِ عِزُّو جَلٌّ وَ حِرْزِهِ وَ خَيْرِهِ وَ أَمَانِهِ حَيًّا وَ مَيِّتًا؛

هر وقت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم لباس جدیدی می پوشیدند، خداوند را سپاس می گفتند و سپس بینوایی را می خواستند و لباس قدیمشان را به او می دادند و می فرمودند: مسلمانی که فقط برای رضایت خداوند عز و جل، لباس کهنه خود را به مسلمان فقیری بدهد، تا هنگامی که لباس به تن آن فقیر است، در پناه و خیر و ضمانت خداوند است، چه زنده بماند و چه بمیرد.

مکارم الاخلاق ص ۳۶

حدیث (۱۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إِتَّخِذُوا عِنْدَ الْفُقَرَاءِ آيَادِي فَإِنَّ لَهُمْ دَوْلَةَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

[با نیکی و کمک به نیازمندان] نزد آنان جایگاهی برای خود بیابید، که آنان روز قیامت مقام و منزلتی دارند.

نهج الفصاحه ص ۱۶۰، ح ۲۹

حدیث (۲۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ اقْتَصَدَ اَعْنَاهُ اللَّهُ وَمَنْ بَدَّرَ اَفْقَرَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللَّهُ؛

هر کس میانه روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند فقیرش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خردش نماید.

نهج الفصاحه ص ۷۵۵، ح ۲۹۳۹

ثروت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسَالَ عَنْ اَرْبَعٍ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا اَفْنَاهُ وَ عَنْ شَبَابِهِ فِيمَا اَبْلَاهُ وَ عَنْ مَالِهِ مِنْ اَيْنَ اَكْتَسَبَهُ وَ فِيمَا اَنْفَقَهُ وَ عَنْ حُبِّنَا اَهْلَ الْبَيْتِ؛

انسان، در روز قیامت، قدم از قدم بر نمی دارد، مگر آن که از چهار چیز پرسیده می

ص: ۴۱۶

شود: از عمرش که چگونه گذرانده است، از جوانی اش که چگونه سپری کرده، از ثروتش که از کجا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوستی ما اهل بیت [پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم].

خصال ص ۲۵۳، ح ۱۲۵

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ قَلَّمَ أَظْفَارَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَزِيدُ فِي عُمْرِهِ وَمَالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۲۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

يَتَّبِعِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يَحْتَرِسَ مِنْ سُيِّئِ الْمَالِ وَ سُيِّئِ الْقُدْرَةِ وَ سُيِّئِ الْعِلْمِ وَ سُيِّئِ الْمَدْحِ وَ سُيِّئِ الشَّبَابِ فَإِنَّ لِكُلِّ ذَلِكَ رِيحًا خَبِيثَةً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسْتَخِفُّ الْوَقَارَ

سزاوار است که عاقل ، از مستی ثروت، قدرت ، دانش ، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۶ ، ح ۸۷۵

حدیث (۴) امام محمد باقر علیه السلام :

صِلَّةُ الْأَرْحَامِ تَزَكِّي الْأَعْمَالَ وَ تُتَمِّي الْأَمْوَالَ وَ تَدْفَعُ الْبُلُوَى وَ تُيَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُنْسِي فِي الْأَجْلِ

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را برطرف و حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۰، ح ۴ - تحف العقول ص ۲۹۹

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ أَقْسَمُ بِاللَّهِ أَنَّهَا الْحَقُّ مَا نَقَصَ مَالٌ مِنْ صِدْقِهِ وَلَا زَكَاهٍ وَلَا ظُلْمٍ أَحَدٌ بِظُلَامِهِ فَقَدَرَ أَنْ يُكَافِيَ بِهَا فَكَظَمَهَا إِلَّا أَبَدَ لَهُ اللَّهُ مَكَانَهَا عِزًّا وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ عَلَي نَفْسِهِ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فُتِحَ عَلَيْهِ بَابٌ

ص: ۴۱۷

فَقْرٍ؛

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای در خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۰۹، ح ۷۹

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ أَمِيرٌ مُتَسَلِّطٌ لَمْ يَعْدِلْ، وَ ذُو ثَرَوَةٍ مِّنَ الْمَالِ لَمْ يُعْطِ الْمَالَ حَقَّهُ وَ فَقِيرٌ فَخُورٌ؛

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

عیون الاخبار الرضا ج ۲، ص ۲۸، ح ۲۰

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الْمُرُوءَةُ إِصْلَاحُ الْمَالِ؛

مردانگی، اصلاح ثروت است.

تحف العقول ص ۴۶

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَتَى عَتِيًّا فَتَوَاضَعَ لَهُ لِيُغْنَاهُ ذَهَبٌ ثَلَاثًا دِينِيهِ؛

هر کس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین برود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۸، ح ۲۲۸

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

لَا غِنَى كَالْعَقْلِ، وَ لَا فَقْرٌ كَالْجَهْلِ، وَ لَا مِيرَاثٌ كَالْأَدَبِ وَ لَا ظَهِيرٌ كَالْمُشَاوَرَةِ؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۸ ، ح ۵۴

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ الدِّينَارَ وَ الدَّرْهَمَ أَهْلَكَمَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ وَ هُمَا مُهْلِكَاكُمْ؛

همانا دینار و درهم پیشینیان شما را به هلاکت رساند و همین دو نیز هلاک کننده شماست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۱۶ ، ح ۶

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلِيٌّ

ص: ۴۱۸

يَعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْأَمْالُ يَعْسُوبُ الْمُنَافِقِينَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

الأمالی (طوسی) ص ۳۵۵، ح ۷۳۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ عَدُوٌّ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ يَعْسُوبُ الْمُنَافِقِينَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پیشوای منافقان است.

التمحيص ص ۴۸، ح ۷۸

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

تَشِيَعُهُ أَشْيَاءٌ قَبِيحَةٌ وَ هِيَ مِنْ تَشْيِيعِهِ أَنْ تُفْسِدَ مِنْهَا مِنْ غَيْرِهِمْ: ضَيْقُ الدَّرْعِ مِنَ الْإِثْمِ وَ الْبُخْلُ مِنَ الْإِعْيَاءِ وَ سُرْعَةُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الضَّبُّ مِنَ الْكُهُولِ وَ الْقَطِيعَةُ مِنَ الرُّؤُوسِ وَ الْكُذْبُ مِنَ الْإِقْضَاءِ وَ الزَّمَانَةُ مِنَ الْأَطْبَاءِ وَ الْبَدَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَ الطَّيْشُ مِنَ ذَوَى السُّلْطَانِ؛

نه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج ۱، ص ۸۳

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَمِرْتُ أَنْ آخُذَ الصَّدَقَةَ مِنَ أَغْنِيَاءِكُمْ فَأَرُدَّهَا فِي فُقَرَاءِكُمْ؛

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندان بگیرم و به فقرا بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۷، ص ۱۰۵، ح ۷۷۶۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ مَعَزَوْجَلَّ إِلَى مُوسَى (عليه السلام) يَا مُوسَى (عليه السلام) لَا تَفْرَحْ بِكَثْرَةِ الْمَالِ وَ لَا تَدْعُ ذِكْرِي عَلَى كُلِّ حَالٍ فَإِنَّ

كَثْرَةَ الْمَالِ تُنْسِي الدَّنُوبَ وَإِنَّ تَرَكَّ ذِكْرِي يُقْسِي الْقُلُوبَ؛

خدای عزوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب

ص: ۴۱۹

می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۹۷، ح ۷

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَتَى غَنِيًّا فَتَوَاضَعَ لِغِنَائِهِ ذَهَبَ اللَّهُ بِثُلُثِي دِينِهِ.

هر که نزد ثروتمندی رود و به خاطر دارائیش در برابر او کرنش کند خداوند دو سوم دینش را می برد.

تفسیر العیاشی ج ۱، ص ۱۲۰، ح ۳۷۹

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ فَرَضَ فِي أَمْوَالِ الْأَغْنِيَاءِ أَقْوَاتَ الْفُقَرَاءِ فَمَا جَاعَ فَقِيرٌ إِلَّا بِمَا مُتَّعَ بِهِ غَنِيٌّ وَاللَّهُ تَعَالَى سَائِلُهُمْ عَنْ ذَلِكَ

خداوند سبحان خوراک تهیدستان را در اموال توانگران قرار داده، هیچ فقیری گرسنه نمی ماند مگر به واسطه اینکه ثروتمندی از حق او بهره مند شده و خدا تعالی در این باره از آنان بازخواست می کند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خویی) ج ۲۱، ص ۴۱۵

بی نیازی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْغِنَى الْاَكْبَرُ الْيَأْسُ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ؛

بی اعتنائی و امید نداشتن بدانچه در دست مردم است بزرگترین توانگری است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۳۴

اخلاق اقتصادی

سخاوت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

السَّخَاءُ يُكْسِبُ الْمَحَبَّةَ وَيُزَيِّنُ الْاِخْلَاقَ؛

سخاوت، محبت آور و زینت اخلاق است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۸، ح ۸۵۲۳

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

السَّخَاءُ مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ وَ هُوَ عِمَادُ الْإِيمَانِ وَ لَا يَكُونُ مُؤْمِنًا [مُؤْمِنٌ] إِلَّا سَخِيًّا - وَ لَا يَكُونُ سَخِيًّا إِلَّا ذُو يَقِينٍ وَ هِمِّهِ عَالِيهِ لِأَنَّ
السَّخَاءَ شُعَاعُ نُورِ الْيَقِينِ - مَنْ عَرَفَ مَا قَصَدَ هَانَ عَلَيْهِ مَا بَدَلَ

سخاوت از اخلاق پیامبران و ستون ایمان است . هیچ مؤمنی نیست مگر آن که بخشنده است و تنها آن کس بخشنده است که از یقین و همت والا برخوردار باشد ؛ زیرا که بخشنده‌گی پرتو نور یقین است . هر کس

ص: ۴۲۰

هدف را بشناسد بخشش بر او آسان شود .

مصباح الشریعه ص ۸۲ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۵۵، ح ۱۷

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ ، قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ ، قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ؛

سخاوتمند به خدا، مردم و بهشت نزدیک است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۴۰، ح ۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰، ص ۳۰۸، ح ۳۷ {شبییه این حدیث در مصباح الشریعه ص ۸۳}

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

السَّخَاءُ مَا كَانَ ابْتِدَاءً ، فَأَمَّا مَا كَانَ مِنْ مَسْأَلِهِ فَحَيَاءٌ وَ تَذَمُّمٌ؛

سخاوت آن است که بی درخواست انجام گیرد، اما سخاوتی که در مقابل درخواست باشد ناشی از شرمندگی و برای فرار از سرزنش است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۵۷، ح ۲۱ {شبییه این حدیث در نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۸، ح ۵۳ - تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۷۷، ح ۸۵۰۴}

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام :

السَّخِيُّ يَأْكُلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِيَأْكُلُوا مِنْ طَعَامِهِ ، وَ الْبَخِيلُ لَا يَأْكُلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِيَأْكُلُوا مِنْ طَعَامِهِ؛

سخاوتمند از غذای مردم می خورد، تا مردم از غذای او بخورند اما بخیل از غذای مردم نمی خورد تا آنها نیز از غذای او نخورند.

تحف العقول ص ۴۴۶ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۵۲، ح ۸

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

طَعَامُ السَّخِيِّ دَوَاءٌ وَ طَعَامُ الشَّحِيحِ دَاءٌ؛

غذای سخاوتمند، داروست و غذای بخیل، درد.

نهج الفصاحه ص ۵۵۶، ح ۱۹۰۰ - بحار الأنوار (ط-بيروت) ج ۶۸، ص ۳۵۷، ح ۲۲

حديث (۷) امام صادق عليه السلام :

قُلْتُ لَهُ مَا حَدُّ السَّخَاءِ فَقَالَ تُخْرَجُ مِنْ مَالِكَ الْحَقِّ الَّذِي أَوْجَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ فَتَضَعُهُ فِي مَوْضِعِهِ.

در پاسخ به سؤال از مرز سخاوت فرمودند: حقوقی را که خداوند بر اموال تو واجب کرده است، خارج کنی و

ص: ۴۲۱

آن را در جای خودش قرار دهی.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۳۹، ح ۲

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

السَّخِيُّ بِمَا مَلَكَ وَ أَرَادَ بِهِ وَجَهَ اللَّهِ تَعَالَى وَ أَمَّا السَّخِيُّ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ فَحَمَالُ سَيَحْطِ اللَّهُ وَ غَضَبِهِ وَ هُوَ أُبْخَلُ النَّاسِ عَلَى نَفْسِهِ
فَكَيْفَ لغيره

سخاوتمند کسی است که از اموال خود و برای رضای خدا سخاوت داشته باشد، اما کسی که در راه معصیت خدا دست و دل باز باشد، بارکش ناخشنودی و خشم خداست. چنین کسی بخیل ترین مردمان نسبت به خود است چه رسد به دیگران.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۷، ص ۱۷، ح ۱۴

حدیث (۹) امام حسن عسگری علیه السلام :

إِنَّ لِلسَّخَاءِ مِقْدَارًا فَإِنْ زَادَ عَلَيْهِ فَهُوَ سَرْفٌ؛

سخاوت اندازه ای دارد که اگر از آن فراتر رود اسراف است.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۳۱۳

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْبَخِيلَ فِي حَيَاتِهِ ، أَلْسَخِي عِنْدَ وَفَاتِهِ؛

خداوند از کسی که در زندگی بخیل باشد و در هنگام مرگ سخی شود، نفرت دارد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۱۷۳

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تَحْسُنِ الْخُلُقِ وَ تَسْمَحِ الْكُفِّ وَ تَطَيِّبِ النَّفْسَ وَ تَزِيدْ فِي الرِّزْقِ وَ تُنْسِئِ فِي الْأَجْلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۶

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه وآله :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، سَخِيٌّ يُحِبُّ السَّخَاءَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج

ص: ۴۲۲

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

السَّخَاءُ وَالشَّجَاعَةُ غَرَائِزُ شَرِيفَةٌ، يَضَعُهَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِيمَنْ أَحَبَّهُ وَامْتَحَنَهُ؛

سخاوت و شجاعت خصلت های والایی هستند که خداوند سبحان آن دو را در وجود هر کس که دوستش داشته و او را آزموده باشد می گذارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۵، ح ۸۴۴۳

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَنَا أَدِيبُ اللَّهِ وَعَلِيٌّ أَدِيبِي، أَمَرَنِي رَبِّي بِالسَّخَاءِ وَالْبِرِّ وَنَهَانِي عَنِ الْبُخْلِ وَالْجَفَاءِ وَمَا شَىءٌ أَبْغَضُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَسُوءِ الْخُلُقِ، وَإِنَّهُ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازماند داشت. در نزد خداوند عز و جل چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی، عمل را ضایع می کند، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

حدیث (۱۵) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) قَبْلَ الْمَبْعُوثِ مَوْصُوفًا بِعَشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ؟! كَانَتْ نَبِيًّا أَمِينًا، صَادِقًا، حَادِقًا، أَصِيلًا، نَبِيلًا، مَكِينًا، فَصِيحًا، عَاقِلًا، فَاضِلًا، عَابِدًا، زَاهِدًا، سَيِّخِيًّا، كَمِيًّا، قَانِعًا، مُتَوَاضِعًا، حَلِيمًا، رَحِيمًا، غَيُورًا، صَبُورًا، مُوَافِقًا،

مُرَافِقًا، لَمْ يُخَالِطْ مُنْجَمًا وَلَا كَاهِنًا وَلَا عَيَافًا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به

کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب آل ابی طالب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۱۶) امام باقر علیه السلام :

شِيعَةُ عَلِيٍّ الْمُتَبَادِلُونَ فِي وِلَايَتِنَا الْمُتَحَابُّونَ فِي مَوَدَّتِنَا الَّذِينَ إِذَا غَضِبُوا لَمْ يَظْلَمُوا وَإِنْ رَضُوا لَمْ يُسْرِفُوا بَرَكَهَ عَلَيَّ مَنْ جَاوَزُوا سَلْمَ لِمَنْ خَالَطُوا

شیعیان علی علیه السلام کسانی هستند که در راه دوستی ما مال خود را به یک دیگر می بخشند، و به دوستی ما با یک دیگر دوست می شوند، اگر به خشم آیند ستم روا نمی دارند، و اگر خوشنود شوند زیاده روی نمی کنند، برای همسایگان برکت هستند، و برای معاشرین خود سلامتی و آسایشند.

خصال ص ۳۹۷، ح ۱۰۴

نیکوکاری و سخاوت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصَّدَقَةُ عَلَى وَجْهِهَا وَاصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ وَبُرُّ الْوَالِدَيْنِ وَصِلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَتَزِيدُ فِي الْعُمْرِ وَتَقِي مَصَارِعَ الشُّوْءِ؛

صدقه بجا و نیکوکاری و نیکی به پدر و مادر و صلہ رحم، بدبختی را به خوشبختی تبدیل و عمر را زیاد و از مرگ بدجلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالصَّدَقِ فَإِنَّهُ مَعَ الْبِرِّ وَهُمَا فِي الْجَنَّةِ وَآيَاكُمْ وَالكِذْبِ فَإِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ وَهُمَا فِي النَّارِ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که دروغگویی

ص: ۴۲۴

همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۲، ح ۱۹۷۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْقَوْمَ لَيَكُونُونَ فَجْرَةً وَلَا يَكُونُونَ بَرَّةً فَيَصِلُونَ أَرْحَامَهُمْ فَتَنَّمِي أَمْوَالَهُمْ وَتَطُولُ أَعْمَارُهُمْ فَكَيْفَ إِذَا كَانُوا أَبْرَارًا بَرَّةً!؟

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد!؟

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۵، ح ۲۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

كَثْرَةُ اصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ تَزِيدُ فِي الْعُمْرِ وَتَنْشُرُ الذِّكْرَ؛

زیاد کار نیک انجام دادن، عمر را می افزاید و نام را پرآوازه می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۸۶، ح ۸۸۳۰

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

الْبِرُّ وَحُسْنُ الْخُلُقِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ وَيَزِيدَانِ فِي الْأَعْمَارِ؛

نیکوکاری و خوش اخلاقی، خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کنند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰، ح ۸

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

(لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامِ) أَلَا أُخْبِرُكُمْ، بِأَشْبَهِكُمْ بِي خُلُقًا؟ قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: أَحْسَنَ نُكْمٍ خُلُقًا، وَأَعْظَمُكُمْ حِلْمًا، وَ أَبْرُكُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافًا؛

(به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند) آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

حدیث (۷) امام موسی کاظم علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَجِدْ لِلْإِسَاءَةِ مَصْصًا لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ لِلْإِحْسَانِ مَوْقِعٌ؛

کسی که مزه رنج و سختی را نچشیده، نیکی و احسان در نزد او جایگاهی ندارد.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۳۰۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام:

ص: ۴۲۵

يَعِيشُ النَّاسُ بِإِحْسَانِهِمْ أَكْثَرَ مِمَّا يَعْشُونَ بِأَعْمَارِهِمْ وَ يَمُوتُونَ بِذُنُوبِهِمْ أَكْثَرَ مِمَّا يَمُوتُونَ بِأَجَالِهِمْ؛

مردم، بیشتر از آن که با عمر خود زندگی کنند، با احسان و نیکوکاری خود زندگی می کنند و بیشتر از آن که با اجل خود بمیرند، بر اثر گناهان خود می میرند.

دعوات (راوندی) ص ۲۹۱، ح ۳۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوَابَا الْبِرِّ وَإِنَّ أَسْرَعَ الشَّرِّ عِقَابَا الْبَغْيِ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۶۶ - خصال ص ۱۱۰، ح ۸۱

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ أَرْبَعَ عِلَامَاتٍ : وَجْهٌ مُتَبَسِّطٌ وَ لِسَانٌ لَطِيفٌ وَ قَلْبٌ رَحِيمٌ وَ يَدٌ مُعْطِيَةٌ؛

بهشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دست دهنده.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۹۱ - امالی (طوسی) ص ۶۸۳، ح ۱۴۵۴

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعَيْدُ حَسَنٌ وَ لَكِنَّ فِي الْأَمْرَاءِ أَحْسَنُ، السَّخَاءُ حَسَنٌ وَ لَكِنَّ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْأَوْرَعُ حَسَنٌ وَ لَكِنَّ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَ لَكِنَّ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَ لَكِنَّ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَ لَكِنَّ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

الْكَرِيمُ يَرَى مَكَارِمَ أَعْمَالِهِ دَيْنًا عَلَيْهِ يَقْضِيهِ

بزرگوار، نیکوکاری های خود را بدهی به گردن خود می داند که باید پردازد .

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ٣٨٨،

ص: ٤٢٦

اللَّيْمُ يَرَى سَوَالِفَ إِحْسَانِهِ دَيْنًا لَهُ يَقْتَضِيهِ

فرومایه، احسان های گذشته خود را بدهی به گردن دیگران می داند که باید پس بگیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۱، ح ۵۵۸۱

حدیث (۱۳) امام باقر علیه السلام:

أَرْبَعٌ مِنْ كُنُوزِ الْبِرِّ: كِتْمَانُ الْحَاجَةِ وَ كِتْمَانُ الصَّدَقَةِ وَ كِتْمَانُ الْوَجَعِ وَ كِتْمَانُ الْمَصِيبَةِ.

چهار چیز از گنجهای نیکوکاری است: پنهان داشتن حاجت، صدقه پنهانی، نهان داشتن درد و نهان داشتن مصیبت.

تحف العقول ص ۲۹۵ - بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۷۵

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَسْبَهِكُمْ بِي؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ: أَحْسِنُكُمْ خُلُقًا وَ أَلْيَنُكُمْ كَنَفًا وَ أَبْرُّكُمْ بِقَرَابَتِيهِ وَ أَشَدُّكُمْ حُبًّا لِأَخْوَانِهِ فِي دِينِهِ وَ أَصَبْرُكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَكْظَمُكُمْ لِلْغَيْظِ وَ أَحْسَنُكُمْ عَفْوًا وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ أَنْصَافًا فِي الرِّضَا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکو کارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰ و ۲۴۱، ح ۳۵

حدیث (۱۵) امام حسین علیه السلام:

أَيُّهَا النَّاسُ نَافِسُوا فِي الْمَكَارِمِ وَ سَارِعُوا فِي الْمَغَانِمِ وَ لَا تَحْتَسِبُوا بِمَعْرُوفٍ لَمْ تَجْعَلُوا؛

ای مردم در خوبی ها با یکدیگر رقابت کنید و در کسب غنائم (بهره گرفتن از فرصت ها) شتاب نمایید و کار نیکی را که در انجامش شتاب نکرده اید، به حساب نیاورید.

کشف الغمه (ط-القدیمه) ج ۲، ص ۲۹ {شبهه این حدیث در نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۸۱

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

قِيمَةُ كُلِّ امْرِئٍ مَا يُحْسِنُهُ

ارزش هر کس به اندازه خوبی های اوست.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۸۲، ح ۸۱- امالی (صدوق) ص ۴۴۷

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام:

لَا يَتِمُّ الْمَعْرُوفُ إِلَّا بِثَلَاثِ خِصَصٍ -ال: تَعْجِيلُهُ وَ تَقْلِيلُ كَثِيرِهِ وَ تَرْكُ الْأَمْتِنَانِ بِهِ؛

احسان و نیکی کامل نباشد، مگر با سه خصلت: شتاب در آن، کم شمردن بسیار آن و منت نهادن بر آن.

تحف العقول ص ۳۲۳ {شبيهه این حدیث در فقه الرضا ص ۳۷۴-بحار الانوار(ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۴۱۳، ح ۲۷}

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ تُوْرِثُ الْمَحَبَّةَ: ال-دَى-نُ وَ التَّ-وَأَضْعُ وَ الْبَدْلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام:

قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عِتْقِ أَلْفِ رَقَبَةٍ وَ خَيْرٌ مِنْ حُمْلَانِ أَلْفِ فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

بر آوردن نیاز مؤمن بهتر است از آزاد کردن هزار بنده و بهتر است از تجهیر کردن هزار اسب برای جهاد در راه خدا.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۹۳، ح ۳

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

مَا قَضَى مُسْلِمٌ لِمُسْلِمٍ حَاجَةً إِلَّا نَادَاهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَلَيَّ ثَوَابُكَ وَ لَا أَرْضَى لَكَ بِدُونِ الْجَنَّةِ.

هیچ مسلمانی نیاز مسلمانی را برآورده نکند مگر اینکه خدای تبارک و تعالی او را ندا دهد: پاداش تو بر عهده من است و من به کمتر از بهشت برای تو راضی نخواهم بود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۹۴، ح ۷

فناعت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَطْيَبُ الْعَيْشِ الْقَنَاعَةُ؛

خوش ترین زندگی، زندگی با قناعت است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۳۹۱، ح ۸۹۸۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ اقْتَصَرَ عَلَى بُلْغِهِ الْكِفَافِ فَقَدْ انْتَضَمَ الرَّاحَةَ وَ تَبَوَّأَ خَفْضَ الدَّعْوَةِ؛

هر کس

ص: ۴۲۸

به مقدار کفایت، قناعت کند، آسایش می یابد و برای خویش زمینه گشایش فراهم می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۹ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۰، حکمت ۳۷۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

مِنْ شَرَفِ الْهِمَّةِ لُزُومُ الْقِنَاعَةِ؛

پابندی به قناعت، از والایی همت است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۳۹۱، ح ۸۹۹۹

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

حُرِّمَ الْحَرِيصُ خَصْلَتَيْنِ وَلَزِمَتْهُ خَصْلَتَانِ: حُرْمَ الْقِنَاعَةِ فَافْتَقَدَ الرَّاحَةَ وَحُرْمَ الرِّضَا فَافْتَقَدَ الْيَقِينَ؛

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

خصال ص ۶۹، ح ۱۰۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

إِنْتَقِمَ مِنَ الْحَرِصِ بِالْقِنَاعِ كَمَا تَنْتَقِمُ مِنَ الْعَدُوِّ بِالْقِصَاصِ؛

از حرص، با قناعت انتقام بگیر، چنان که با قصاص از دشمن انتقام می گیری.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۱۴، ح ۶۰۷

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ صَاحِبَ الدِّينِ فَكَّرَ ف-ع-ل-تُه السَّكِينَةُ وَاسْت-كَانَ ف-تَوَاضَعَ وَقَبِعَ فَاسْتَيْغَنَى وَرَضِيَ بِمَا أُعْطِيَ وَانْفَرَدَ فَكَفَى الْأَخْوَانَ وَرَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرًّا وَخَلَعَ الدُّنْيَا فَتَحَامَى الشُّرُورَ وَاطَّرَحَ الْحَسِيْدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّةُ وَ لَمْ يُخِيفِ النَّاسَ ف-ل-م يَخْفَهُمْ وَ لَمْ يُذْنِبِ إِلَيْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ فَفَازَ وَاسْتَكْمَلَ الْفُضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِيَةَ فَاَمِنَ النَّدَامَةَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی

نیاز است. به آنچه داده شده خوشود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان

ص: ۴۲۹

بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است. مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

حدیث (۷) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه و آله و سلم) قَبْلَ الْمَبْعُوثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ؟! كَانَتْ نَبِيًّا أَمِينًا، صَادِقًا، حَادِقًا، أَصِيلًا، نَبِيْلًا، مَكِينًا، فَصِيْحًا، عَاقِلًا، فَاضِلًا، عَابِدًا، زَاهِدًا، سَيِّخِيًّا، كَمِيًّا، قَانِعًا، مُتَوَاضِعًا، حَلِيمًا، رَحِيمًا، غَيُورًا، صَبُورًا، مُوَافِقًا،

مُرَافِقًا، لَمْ يُخَالِطْ مُنْجَمًا وَ لَا كَاهِنًا وَ لَا عِيَافًا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب آل ابی طالب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

انصاف

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْإِنصَافُ أَفْضَلُ الْفَضَائِلِ؛

انصاف، برترین ارزشهاست.

تصنیف غررالحکم

ص: ۴۳۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

(لَأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامِ) أَلَا- أَخْبِرُكُمْ، بِأَشْبَهِكُمْ بِي خُلُقًا؟ قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا، وَأَعْظَمُكُمْ حِلْمًا، وَأَبْرُكُمْ بِقَرَابَتِهِ وَأَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِِنْصَافًا؛

(به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۷۰ - مكارم الاخلاق ص ۴۴۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْإِنْصَافُ يَرْفَعُ الْخِلَافَ وَيُوجِبُ الْإِئْتِلافَ

انصاف، اختلافات را از بین می برد و موجب الفت و همبستگی می شود.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۱۶

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَنْصَفَ أَنْصَفَ؛

هر کس با انصاف باشد، انصاف می بیند.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۲۰

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

زَكَاهُ الْقُدْرَةِ الْإِنْصَافُ؛

زکات قدرت، انصاف است.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۳۴۲، ح ۷۸۲۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَنْصَفَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ رُضِيَ بِهِ حَكْمًا لِغَيْرِهِ؛

هر کس با مردم منصفانه رفتار کند، دیگران داوری او را می پذیرند.

من لا يحضر الفقيه ج ۳، ص ۱۳، ح ۳۲۳۷ - کافی (ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۱۴۶، ح ۱۲ - تحف العقول ص ۳۵۷

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

أَعْدَلُ النَّاسِ مَنْ أَنْصَفَ مَنْ ظَلَمَهُ؛

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۴

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ وَاسَى الْفَقِيرَ وَأَنْصَفَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ فَذَلِكَ

ص: ۴۳۱

هر کس به نیازمند کمک مالی کند و با مردم منصفانه رفتار نماید چنین کسی مؤمن حقیقی است.

خصال ص ۴۷، ح ۴۸

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

أَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِكَ وَ أَهْلِكَ وَ خَاصَّتِكَ وَ مَنْ لَكَ فِيهِ هَوًى وَ اَعْدِلْ فِي الْعَدُوِّ وَ الصَّدِيقِ؛

خودت و خانواده ات و نزدیکانت و کسانی که به آنان علاقه داری، با مردم منصفانه رفتار کنید و با دوست و دشمن به عدالت رفتار کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۱

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِكَ وَ انصَحِ الْأُمَّةَ وَ ارحمهم فَإِذَا كُنْتَ كَذَلِكَ وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَى أَهْلِ بَلَدِهِ أَنْتَ فِيهَا وَ أَرَادَ أَنْ يُنَزَلَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ نَظَرَ إِلَيْكَ فَرحمهم بِكَ، يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: (وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ)؛

با مردم منصفانه رفتار کن و نسبت به آنان خیرخواه و مهربان باش، زیرا اگر چنین بودی و خداوند بر مردم آبادی که تو در آن به سر میبری خشم گرفت و خواست بر آنان عذاب فرو فرستد، به تو نگاه می کند و به خاطر تو به آن مردم رحم می کند. خدای متعال می فرماید «و پروردگار تو (هرگز) بر آن نبوده است که شهرهایی را که مردمش درستکارند، به ستمی هلاک کند».

مکارم الاخلاق ص ۴۵۷

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

الانصافُ راحةٌ؛

انصاف، مایه آسایش است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۱۳

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَلْهَمَ الصَّدَقَ فِي كَلَامِهِ وَالْإِنصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَبَرَ وَالِدَيْهِ وَوَصَلَ رَحِمِهِ، أُنْسِيَ آءَ لَّهُ فِي أَجَلُهُ وَوَسَّعَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَمَتَّعَ بِعَقْلِهِ
وَلَقَدْ حُجَّتْهُ وَقَتَ مُسَاءَلَتِهِ ؛

ص: ٤٣٢

ه هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلس به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سؤال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص ۲۶۵

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

وَابْدَلْ ... لِلْعَامَّةِ بِشْرَكَ وَ مَحَبَّتَكَ وَ لِعَدُوِّكَ عَدْلَكَ وَ اِنْصَافَكَ ... ؛

گشاده رویی و دوستی ات را برای عموم مردم و عدالت و انصاف را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص ۱۴۷، ح ۱۷۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزًّا يَظْلَمُ وَ باطِلًا أَوْرَثَهُ اللَّهُ مُذَلًّا يَإْنصَافٍ وَ حَقًّا؛

هر کس عزت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۰۹، ح ۵۳۶

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا- أَخْبِرْكُمْ بِأَسْبَهَكُمْ بِي؟ قَالُوا: بلى يا رسول الله . قال: أَحَسَّيْنُكُمْ خُلُقًا وَ أَلْيَنُكُمْ كَنَفًا وَ أَبْرُّكُمْ بِقَرَابَتِيهِ وَ أَشَدُّكُمْ حُبًّا لِأَخْوَانِهِ فِي دِينِهِ وَ أَصَبْرُكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَكْظَمُكُمْ لِلْغَيْظِ وَ أَحْسَنُكُمْ عَفْوًا وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ اِنْصَافًا فِي الرِّضَا وَ الْعُصْبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰ و ۲۴۱، ح ۳۵

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثٌ مَنْ آتَى اللَّهُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ: الْأَنْفَاقُ مِنْ اِفْتَارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمِيعِ الْعَالَمِ وَ اِلْنِصَافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

ص: ۴۳۳

ر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۳، ح ۲

حدیث (۱۷) از حسن بزاز که گفت امام صادق علیه السلام به من فرمود:

أَلَمْ أُخْبِرْكَ بِأَشَدِّ مَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ ثَلَاثَ قُلْتُ بَلَى قَالَ إِنْصَافُ النَّاسِ مِنْ نَفْسِكَ وَ مُوَاسَاةُكَ أَخَاكَ وَ ذِكْرُ اللَّهِ فِي كُلِّ مَوْطِنٍ أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ إِنْ كَانَ هَذَا مِنْ ذَاكَ وَ لَكِنْ ذِكْرُ اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ فِي كُلِّ مَوْطِنٍ إِذَا هَجَمْتَ عَلَى طَاعَةٍ أَوْ عَلَى مَعْصِيَةٍ.

آیابه سه چیز از سخت ترین اموری که خدا بر بندگانش واجب کرده، آگاهی نکنم گفتیم: چرا؟ فرمود: منصفانه برخورد کردن تو با مردم هم دردی با برادرت به یاد خدا بودن در هر جا منظور من از یاد خدا «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله أكبر» گفتن نیست؛ اگر چه این هم یاد خداست، اما ذکر خدا به یاد خدا بودن است آنگاه که به اطاعت یا معصیتی اقدام می کنی.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۵، ح ۸

صدقه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَةُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِيَ أَنْجَحُ دَوَاءٍ وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَامًا وَ لَا يَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَةُ

صدقه بلا را برطرف می کند و مؤثرترین داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۱۳۷، ح ۷۱

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَةُ عَلَى وَجْهِهَا وَ اصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ وَ بَرُّ الْوَالِدَيْنِ

ص: ۴۳۴

وَصَلِّهِ الرَّحِمَ تُحَوَّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَتَزِيدُ فِي الْعُمْرِ وَتَقِي مَصَارِعَ الشُّوْءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۶۹

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْصَّدَقَةُ بِعَشْرِهِ وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرٍ وَ صَلُّهُ الْإِخْوَانَ بِعِشْرِينَ وَ صَلُّهُ الرَّحِمَ بِأَرْبَعَةٍ وَ عِشْرِينَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

كَفَرُوا ذُنُوبَكُمْ وَ تَحَبَّبُوا إِلَى رَبُّكُمْ بِالصَّدَقَةِ وَ صَلِّهِ الرَّحِمِ؛

با صدقه و صله رحم، گناهان خود را پاک کنید و خود را محبوب پروردگارتان گردانید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۵، ح ۹۱۵۲

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الضَّيْفَةُ أَوَّلُ يَوْمٍ وَ الثَّانِي وَ الثَّلَاثُ وَ مَا بَعْدَ ذَلِكَ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ تُصَدَّقُ بِهَا عَلَيْهِ؛

میهمانی یک روز و دو روز و سه روز است، بعد از آن هر چه به او دهی صدقه محسوب می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۳، ح ۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصَّيَامِ وَ الصَّلَاةِ وَ الصَّدَقَةِ؟ صَلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ، فَإِنَّ فَسَادَ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ؛

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

حديث (٧) امام باقر عليه السلام:

أَلْبُرُّ وَالصَّدَقَةُ يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَيَزِيدَانِ فِي الْعُمْرِ وَ يَدْفَعَانِ عَنِ صَاحِبَيْهِمَا سَبْعِينَ مِائَةَ سُوءٍ ؛

كار خير و صدقه، فقر را

ص: ٤٣٥

می برند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا يحضره الفقيه ج ٢، ص ٦٦، ح ١٧٢٩

حدیث (٨) امام صادق علیه السلام :

صَدَقَةٌ يُجِبُّهَا اللَّهُ إِذَا تَفَاسَدُوا، وَإِذَا تَفَاسَدُوا، وَتَقَارُبُ بَيْنَهُمْ إِذَا تَبَاعَدُوا؛

صدقه ای که خداوند آن را دوست دارد عبارت است از: اصلاح میان مردم هرگاه رابطه شان تیره شد و نزدیک کردن آنها به یکدیگر هرگاه از هم دور شدند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ٢، ص ٢٠٩، ح ١

حدیث (٩) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ أُقْسِمُ بِاللَّهِ أَنَّهَا الْحَقُّ مَا نَقَصَ مَالٌ مِنْ صِدْقِهِ وَلَا زَكَاهٍ وَلَا ظُلْمٍ أَحَدٌ بِظُلَامِهِ فَقَدَرَ أَنْ يُكَافِيَ بِهَا فَكَظَمَهَا إِلَّا أَبَدَ لَهُ اللَّهُ مَكَانَهَا عِزًّا وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ عَلَى نَفْسِهِ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ؛

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای در خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ٧٥، ص ٢٠٩، ح ٧٩

حدیث (١٠) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ؛

صدقه، خشم پروردگار را فرو می نشاند.

نهج الفصاحه ص ٢٨٣، ح ٦٤٦

حدیث (١١) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

دخلت الجنة فرأيت على بابها: الصدقة بعشره و القرض بثمانية عشر فقلت يا جبريل كيف صارت الصدقة بعشره و القرض بثمانية عشر قال لأن الصدقة تقع في يد الغني و القرض لا يقع إلا في يد من يحتاج إليه.

وارد بهشت شدم، دیدم بر در آن نوشته است (ثواب)

ص: ۴۳۶

صدقه ده برابر است و قرض هجده برابر. گفتم: ای جبرئیل چرا صدقه ده برابر و قرض هجده برابر است؟ گفتم: زیرا صدقه به دست نیازمند و بی نیاز می رسد اما قرض جز به دست کسی که به آن نیاز دارد، نمی رسد.

نهج الفصاحه ص ۴۸۰، ح ۱۵۵۷

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَصَدَّقَ فِي يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ إِنْ كَانَ يَوْمٌ فَيَوْمٌ وَإِنْ كَانَ لَيْلَةً فَلَيْلٌ دَفَعَ اللَّهُ مَعَزَّوَجَلَّ عَنْهُ الْهَمَّ وَالسَّيِّئَ وَمِيتَةَ السُّوءِ؛

هر کس در روز و یا شب صدقه بدهد - اگر روز است روز و اگر شب است، شب - خداوند از او غم و اندوه، درنده و مرگ بد را دور می کند.

ثواب الأعمال ص ۱۴۰

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَمِرْتُ أَنْ أَخَذَ الصَّدَقَةَ مِنْ أَعْيَانِكُمْ فَأَرَدَهَا فِي فَقْرَائِكُمْ

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندان بگیرم و به فقرا بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۷، ص ۱۰۵، ح ۷۷۶۲

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَيْءٍ إِنْ أَنْ تُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَبَاعَدَ الشَّيْطَانُ مِنْكُمْ كَمَا تَبَاعَدَ الْمَشْرِقُ مِنَ الْمَغْرِبِ؟ قَالُوا: بَلَى، قَالَ: الصَّوْمُ يُسَوِّدُ وَجْهَهُ وَالصَّدَقَةُ تَبْسُطُ ظَهْرَهُ وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْمُوَاظَرَةُ عَلَى الْعَمَلِ الصَّالِحِ يَقْطَعُ دَابِرَهُ وَالِاسْتِغْفَارُ يَقْطَعُ وَتِينَهُ؛

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاه رگش را

ص: ۴۳۷

می زند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۶۲، ح ۲ {شبيه اين حديث در مكارم الاخلاق ص ۱۳۸}

حديث (۱۵) امام صادق عليه السلام :

صدقه درهم افضل من صيام يوم؛

يك درهم صدقه دادن از يك روز روزه مستحبي برتر و والاتر است.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۸۴، ح ۱۷۹۴ - ثواب الاعمال ص ۸۲

حديث (۱۶) امام علي عليه السلام :

إِسْتَنْزَلُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ

با صدقه دادن، روزی خود را فرود آورید

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۳، ح ۵ - تحف العقول ص ۶۰ - من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۶۶، ح ۱۷۳۰

روزی

حديث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله:

بَاكِرُوا فِي ط-لَبِ الرِّزْقِ وَ الحَوَائِجِ فَإِنَّ الغُدُوَّ بَرَكَهٌ وَ نَجَاحٌ؛

در پی روزی و نیازها، سحر خیز باشید؛ چرا که حرکت در آغاز روز، [مایه] برکت و پیروزی است.

نهج الفصاحه ص ۳۷۱، ح ۱۰۷۸

حديث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ لِكُلِّ امْرِئٍ رِزْقًا هُوَ يَأْتِيهِ لَأَمْحَالَهُ فَمَنْ رَضِيَ بِهِ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَ وَسِعَتْهُ وَ مَنْ لَمْ يَرْضَ لَمْ يُبَارِكْ لَهُ فِيهِ وَ لَمْ يَسِعْهُ إِنَّ الرِّزْقَ لِيَطْلُبُ الرَّجُلَ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ

هر کس روزی ای دارد که حتما به او خواهد رسید. پس هر کس به آن راضی شود، برایش پُر برکت خواهد شد و او را بس خواهد بود و هر کس به آن راضی نباشد، نه برکت خواهد یافت و نه او را بس خواهد بود. روزی در پی انسان است، آن گونه که اجلش در پی اوست.

حديث (٣) امام صادق عليه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَ مَا قَسَمْتُ لِي مِنْ قِسْمٍ أَوْ رَزَقْتَنِي مِنْ رِزْقٍ فَاجْعَلْهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاسِعًا مُبَارَكًا قَرِيبًا

ص: ٤٣٨

الْمَطْلَبِ سَهْلَ الْمَأْخَذِ فِي يُسْرِ مِنْكَ وَ عَافِيَةٍ وَ سَلَامَةٍ وَ سَعَادَةٍ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

خدایا! بر محمّد و خاندان او، درود فرست و آنچه را برایم قسمت کرده و یا روزی نموده ای، حلال، پاک، فراوان، با برکت، دست یافتنی و آسان به دست آمدنی قرار بده، با راحتی، عافیت، تندرستی و خوش بختی از سوی خود مقرر کن! به درستی که تو بر هر چیز توانایی.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۶، ص ۳۷۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

صَلِّهِ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُسَمِّحُ الْكُفَّ وَ تُطَيِّبُ النَّفْسَ وَ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ وَ تُنْسِي فِي الْأَجَلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۶

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

لَا تَدْعُ زِيَارَةَ الْحَسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ (عليه السلام) وَ مَرْأَةِ أَبِي حَبَابٍ بِذَلِكَ يُمِدُّ اللَّهُ فِي عُمْرِكَ وَ يَزِيدُ اللَّهُ فِي رِزْقِكَ وَ يُحْيِيكَ اللَّهُ سَعِيداً وَ لَا تَمُوتُ إِلَّا سَعِيداً [شَهِيداً] وَ يَكْتُبُكَ سَعِيداً.

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادت مند نمی میری و نام تو را در شمار سعادت مندان، ثبت می کند.

کامل الزیارات ص ۱۵۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَلْهَمَ الصَّدَقَ فِي كَلَامِهِ وَ الْإِنْصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بَرَّ وَالِدَيْهِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ أَنْسَى لَهُ فِي أَجَلِهِ وَ وَسَّعَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَ مُتَّعَ بَعْقَلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَ قَتَّ

ص: ۴۳۹

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صلّه رحم الهام شود، اجلس به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سؤال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص ۲۶۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِي الزَّانَا سِتُّ خِصَالٍ: ثَلَاثٌ مِنْهَا فِي الدُّنْيَا وَ ثَلَاثٌ فِي الْآخِرَةِ، فَأَمَّا الَّتِي فِي الدُّنْيَا فَيَذْهَبُ بِالْبَهَاءِ وَ يُعَجِّلُ الْفَنَاءَ وَ يَقْطَعُ الرِّزْقَ وَ أَمَّا الَّتِي فِي الْآخِرَةِ فَسَوْءُ الْحِسَابِ وَ سَخَطُ الرَّحْمَنِ وَ الْخُلُودُ فِي النَّارِ؛

زنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می برد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در آتش است.

مکارم الاخلاق ص ۴۴۱ - خصال ص ۳۲۱، ح ۳

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي عُمُرِهِ وَ يُوسَّعَ لَهُ فِي رِزْقِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَ لْيَصِلْ رَحْمَهُ.

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه کند و صلّه رحم نماید.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۰۲، ح ۵۶

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام:

الذُّنُوبُ الَّتِي تُغَيِّرُ النَّعْمَ الْبَغْيَ وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تَوْرَثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِي تُنَزِلُ النَّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِي تَهْتِكُ الشُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزَّانَا وَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّجِمِ وَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدِينَ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد،

ص: ۴۴۰

قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجاب دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴، ح ۲۷

حدیث (۱۰) امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْحَسَيْنَ بْنَ صَاحِبِ كَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُومًا مَكْرُوبًا عَطْشَانًا لَهْفَانًا فَآلَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَلَا مَكْرُوبٌ وَلَا مُذْنِبٌ وَلَا مَغْمُومٌ وَلَا عَطْشَانٌ وَلَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَتَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ (عليه السلام) إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا نَفْسَ اللَّهِ كُذِّبَتْهُ وَأَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَغَفَرَ ذَنْبَهُ وَمَدَّ فِي عُمُرِهِ وَبَسَطَ فِي رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ.

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و عمرش را طولانی و

روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۴۶، ح ۵

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

وُصُولُ الْمَرْءِ

ص: ۴۴۱

إلى كُلِّ ما يَبْتَغِيهِ مِنْ طَيِّبِ عَيْشِهِ وَ أَمِنْ سِرِّهِ وَ سَعَهُ رِزْقِهِ بِحُسْنِ نَيْتِهِ وَ سَعَهُ خُلُقِهِ؛

انسان، با نیت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۶۰۷

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

الأمانة تجرُّ الرِّزْقَ وَ الخِيَانَةُ تجرُّ الْفَقْرَ

امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

تحفل العقول ص ۲۲۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۶۰، ح ۱۳۸

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَا يُقَرَّبَانِ مِنْ أَجْلِ وَ لَا يَنْفُصَانِ مِنْ رِزْقٍ لَكِنْ يُضَاعِفَانِ الثَّوَابَ وَ يُعْظِمَانِ الْأَجْرَ وَ أَفْضَلُ مِنْهُمَا كَلِمَةٌ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ

امر به معروف و نهی از منکر نه اجلی را نزدیک می کنند و نه از روزی کم می نمایند، بلکه ثواب را دو چندان و پاداش را بزرگ می سازند و برتر از امر به معروف و نهی از منکر سخن عادلانه ای است نزد حاکمی ستمگر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۳۷ {شبییه این حدیث در نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۲، ح ۳۷۴}

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله:

الصَّلَاةُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ فِيهَا مَرْضَاةُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ الْأَنْبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّي حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ هُدًى وَ إِيْمَانٌ وَ نُورٌ الْمَعْرِفَةِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال ص ۵۲۲، ح ۱۱

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَالتَّجْمَلَ

ص: ٤٤٢

وَ يَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التِّيَافُوسَ وَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدِهِ نِعْمَةً يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَيْهِ قَبِيلَ وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُنْظَفُ
ثَوْبُهُ وَ يُطَيَّبُ رِيحُهُ وَ يُحَسَّنُ دَارُهُ وَ يَكْنُسُ أَفْتِيَتَهُ حَتَّىٰ إِنَّ السَّرَاحَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ

يَنْفِي الْفَقْرَ وَ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ

امام صادق عليه السلام : خداوند زیبایی و خود آرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هر گاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۹۵

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

عَسَلُ الْإِنَاءِ وَ كَسْحُ الْفِنَاءِ مَجْلَبَةٌ لِلرِّزْقِ

شستن ظرف و جارو زدن جلو در منزل، باعث جلب روزی می شود.

مکارم الاخلاق ص ۱۲۷ - خصال ص ۵۴، ح ۷۳

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْكَذِبُ يَنْقُصُ الرِّزْقَ؛

دروغ، روزی را کم می کند.

نهج الفصاحه ص ۳۷۳، ح ۱۰۸۷

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ النَّاسَ يَسْتَعْنُونَ إِذَا عُدِلَ بَيْنَهُمْ وَ تُنَزَّلُ السَّمَاءُ رِزْقَهَا وَ تُخْرِجُ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى.

اگر در میان مردم عدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شوند و به اذن خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۵۶۸، ح ۶

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَبْدَ لَيَحْرُمُ نَفْسَهُ الرِّزْقَ الْحَلَالَ بِتَرْكِ الصَّبْرِ، وَلَا يُزَادُ عَلَى مَا قُدِّرَ لَهُ؛

ص: ٤٤٣

نده به سبب بی صبری، خودش را از روزی حلال محروم می کند و بیشتر از روزی مقدر هم نصیبش نمی شود.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۳، ص ۱۶۰

حدیث (۲۰) امام حسین علیه السلام :

لَيْسَتْ الْعِفَّةُ بِمَانِعِهِ رِزْقًا وَلَا الْحِرْصُ بِجَالِبٍ فَضْلًا وَإِنَّ الرِّزْقَ مَقْسُومٌ وَالْأَجَلَ مَحْتُومٌ وَاسْتِعْمَالَ الْحِرْصِ طَالِبُ الْمَأْثَمِ

نه خودداری از حرام و ناپسند، مانع روزی می شود و نه حرص روزی بیشتر می آورد، که روزی تقسیم شده و اجل حتمی است و حرص به سوی گناه می کشد.

اعلام الدین ص ۴۲۸

حدیث (۲۱) امام رضا علیه السلام:

مَنْ رَضِيَ عَنِ اللَّهِ تَعَالَى بِالْقَلِيلِ مِنَ الرِّزْقِ رَضِيَ اللَّهُ مِنْهُ بِالْقَلِيلِ مِنَ الْعَمَلِ.

هر کس -س به رزق و روزی کم از خدا راضی باشد، خداوند از عمل کم او راضی خواهد بود.

بح-ارالان-وار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۵۶ و ۳۵۷، ح ۱۲

حدیث (۲۲) امام موسی کاظم علیه السلام :

أداء الأمانة والصدق يجلبان الرِّزْقَ، والخيانة والكذب يجلبان الفقر والنفاق؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۷

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

صَلَاةُ اللَّيْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَتُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَتُطَيِّبُ الرَّيْحَ وَتُدْرِي الرِّزْقَ وَتَقْضِي الدَّيْنَ وَتَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَتَجْلُو الْبَصَرَ؛

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوشبو می کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص ۴۲

حديث (٢٤) امام علي عليه السلام :

تَعَرَّبَ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعُلَى وَ سَافِرٌ فِي الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ

تَفَرُّجٌ هُمْ وَ اكْتِسَابُ مَعِيشِهِ

ص: ٤٤٤

وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَةٌ مَا جِدَ

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۸، ص ۱۱۵، ح ۹۱۹۹

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي عَقْلاً كَامِلاً وَ عَزْماً ثَابِتاً وَ لُبّاً رَاجِحاً وَ قَلْباً زَكِيّاً وَ عِلْماً كَثِيراً وَ آدَاباً بَارِعاً وَ اجْعَلْ ذَلِكَ كُلَّهُ لِي وَ لَا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

خدایا مرا عقلی کامل، تصمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشی فراوان و ادبی والا روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم، ای مهربان ترین مهربانان.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۸۴، ص ۳۲۵، ح ۱۴

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

فِي سَعَةِ الْأَخْلَاقِ كُنُوزُ الْأَرْزَاقِ؛

گنج های روزی در وسعت اخلاق نهفته است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۳

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ ضَاقَ رِزْقُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، روزی اش تنگ می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۴، ح ۵۷۱۱

حدیث (۲۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ انْقَطَعَ إِلَى اللَّهِ كَفَاهُ اللَّهُ كُلَّ مَوْنِهِ وَ رَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَ مَنْ انْقَطَعَ إِلَى الدُّنْيَا وَ كَلَّهُ اللَّهُ إِلَيْهَا؛

هر کس از غیر خدا ببرد، خداوند، هزینه زندگی او را تأمین می کند و از جایی که انتظار ندارد، روزی اش می دهد؛ اما هر

کس چشم امیدش به دنیا باشد، خداوند، او را به دنیا وا می گذارد.

نهج الفصاحه ص ۷۳۱، ح ۲۷۹۶

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

أَلَسْتَغْفَرُ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ.

استغفار روزی را زیاد می کند.

خصال ص ۵۰۵ - جامع الاخبار (شعیری)

ص: ۴۴۵

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام :

مَنْ حَسُنَ بَرُّهُ بِأَهْلِ بَيْتِهِ زِيدَ فِي رِزْقِهِ.

کسی که به خانواده اش خوب احسان کند روزیش زیاد میشود.

بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۰۴، ح ۶۴

حدیث (۳۱) امام باقر علیه السلام:

مَنْ حَسُنَتْ نِيَّتُهُ زِيدَ فِي رِزْقِهِ؛

هر که خوش نیت باشد، روزی اش افزایش می یابد. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۵، ح ۱۱

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

فَعَدَلَ فِيهَا لِيَتَلَى مَنْ أَرَادَ بِمَيْسُورِهَا وَ مَعْسُورِهَا وَ لِيَخْتَبِرَ بِذَلِكَ الشُّكْرَ وَ الصَّبْرَ مِنْ عَنِهَا وَ فَقِيرِهَا

خداوند متعال روزی ها را عادلانه تقسیم کرد تا هر که را بخواهد به وسعت روزی یا تنگی آن بیازماید و میزان سپاسگزاری توانگر و شکیبایی تهیدست را امتحان کند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۳۴ از خطبه ۹۱

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام): الرَّجُلُ يَتَجَرَّرُ، فَإِنْ هُوَ آجَرَ نَفْسَهُ أَعْطَى مَا يُصَيِّبُ فِي تِجَارَتِهِ، فَقَالَ: لَا يُؤَاجِرُ نَفْسَهُ، وَ لَكِنْ يَسْتَرْزِقُ اللَّهُ -عَزَّ وَ جَلَّ وَ يَتَجَرَّرُ، فَإِنَّهُ إِذَا آجَرَ نَفْسَهُ حَظَرَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّزْقَ .

به ابو عبدالله امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: شخصی می تواند تجارت کند، با این حال اگر خودش را اجیر [دیگری] سازد، به اندازه ای که خودش تجارت کند، به او داده می شود. فرمود: اجیر نشود؛ بلکه از خداوند بزرگ روزی طلبد و دست به تجارت زند؛ زیرا اگر اجیر شود، مانع روزی خود شده است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۹۰، ح ۳

اتفاق**حدیث (۱) امام هادی علیه السلام:**

إِنَّ الْحَرَامَ لَا يَنْمِي وَإِنْ نَمِيَ لَا يُبَارَكُ لَهُ فِيهِ وَ مَا أَنْفَقَهُ لَمْ يُؤْجَرْ عَلَيْهِ وَ مَا خَلَّ فَهُ كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد

ص: ۴۴۶

و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۲۵، ح ۷

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثٌ مَنْ آتَى اللَّهَ بِوَجْدِهِ مِنْهُمْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ: الْأَنْفَاقُ مِنَ إِقْتَارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمِيعِ الْعَالَمِ وَ الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

هر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۳، ح ۲

حلال

حدیث (۱) قال الله تعالى:

يَا أَحْمَدُ إِنَّ الْعِبَادَةَ عَشْرَةٌ أَجْزَاءُ: تِسْعَةٌ مِنْهَا طَلَبُ الْحَلَالِ فَإِذَا طَيَّبْتَ مَطْعَمَكَ وَ مَشَرَبَكَ فَأَنْتَ فِي حِفْظِي وَ كَنْفِي؛

در حدیث قدسی آمده است که خداوند می فرماید: ای احمد همانا عبادت ده جزء است که نه جزء آن طلب روزی حلال است، پس چون خوراکی و نوشیدنی خود را پاک کردی در پناه و حمایت من هستی.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۲۷

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ.

کسب درآمد حلال، بر هر مسلمانی واجب است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۹، ح ۳۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَبْدَ لَيُحْرَمُ نَفْسَهُ الرِّزْقَ الْحَلَالَ بِتَرْكِ الصَّبْرِ، وَ لَا يُزَادُ عَلَى مَا قُدِّرَ لَهُ؛

بنده به سبب بی صبری، خودش را از روزی حلال محروم می کند و بیشتر از روزی مقدر هم نصیبش نمی شود.

حديث (٤) امام صادق عليه السلام :

الْفَضْلُ بْنُ أَبِي قُرَّةَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) وَهُوَ يَعْمَلُ فِي حَائِطٍ لَهُ فَقُلْنَا: جَعَلَنَا اللَّهُ مُفْتَادَكَ: دَعَا نَعْمَلُ لَكَ أَوْ نَعْمَلُهُ الْعِلْمَانُ،

ص: ٤٤٧

قال: لا دعوني فإني أشتهي أن يراني الله عز وجل أعمل بيدي وأطلب الحلال في أذى نفسي؛

فضل بن ابی قزّه: خدمت امام صادق عليه السلام که در باغش مشغول کار بود رسیدم و عرض کردم: خدا ما را فدای شما کند، اجازه بدهید ما برایتان کار کنیم یا غلامان این کار را انجام دهند. حضرت فرمودند: نه، مرا به حال خود بگذارید، زیرا دوست دارم خداوند عز و جل مرا در حال کار کردن و زحمت کشیدن برای کسب روزی حلال ببیند.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۱۶۳، ح ۳۵۹۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ... أَنْ لَا يَرْزُقَهُ إِلَّا طَيِّبًا؛

حق فرزندان بر پدرش این است که... جز از راه حلال، روزی او را تامین نکند.

نهج الفصاحه ص ۴۴۷، ح ۱۳۹۴

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنَ الْحَلَالِ الْقُوتَ صَفَا قَلْبُهُ وَ رَقَّ وَ دَمَعَتْ عَيْنَاهُ وَ لَمْ يَكُنْ لِدَعْوَتِهِ حِجَابٌ

هر کس از قوت حلال بخورد، قلبش رقت و صفا می یابد، چشمانش پر اشک می شود و برای (استجابت) دعایش مانعی نمی باشد.

مجمع البحرين ج ۵، ص ۳۵۳

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

الْغُلَامُ... يَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۷، ح ۳

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

وَاللَّهِ لَلْحَدِيثِ تُصِيبُهُ مِنْ صَادِقٍ فِي حَلَالٍ وَ حَرَامٍ خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ حَتَّى تَغْرُبَ؛

به خدا قسم اگر از شخصی راستگو حدیثی درباره حلال و حرام بشنوی، از آنچه که آفتاب بر آن طلوع و غروب می کند برای

تو بهتر است.

کافی (ط-الاسلامیه) مقدمه ص ۷

ص: ۴۴۸

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

لَا خَيْرَ فِي مَنْ لَا يُحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ فَيَكْفُ بِهِ وَجْهَهُ وَيَقْضِي بِهِ دَيْنَهُ؛

خیری در آن کس نیست که دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد که آبرویش را حفظ و قرضش را با آن ادا نماید.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۷، ح ۳۰

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ يَكْتَسِبُ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ يَصْرِفُهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ؛

هر کس مالی را از راه غیر حلال بدست آورد، آن را در راه غیر حق مصرف خواهد نمود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۵۵، ح ۸۱۰۹

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ فَلْيُطِيبْ كَسْبَهُ وَلْيَخْرِجْ مِنْ مَظَالِمِ النَّاسِ ، وَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَرْفَعُ إِلَيْهِ دُعَاءَ عَبْدٍ وَفِي بَطْنِهِ حَرَامٌ أَوْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ؛

هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۲۱، ح ۳۱

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الصُّلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ، إِلَّا صُلْحًا أَحَلَّ حَرَامًا وَ حَرَّمَ حَلَالًا؛

صلح میان مسلمانان جایز است، مگر صلحی که حرامی را حلال یا حلالی را حرام کند.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۳۲، ح ۳۲۶۷ {شبهه این حدیث در کافی (ط-الاسلامیه) ج ۷، ص ۴۱۳}

حدیث (۱۳) امام باقر علیه السلام :

قَالَ لَهُ رَجُلٌ إِنِّي ضَعِيفُ الْعَمَلِ قَلِيلُ الصَّلَاةِ قَلِيلُ الصَّوْمِ وَ لَكِن أَرْجُو أَنْ لَا آكُلَ إِلَّا حَلَالًا وَلَا أَنْكَحَ إِلَّا حَلَالًا: وَأَيُّ جِهَادٍ أَفْضَلُ مِنْ عَفِّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ؟!

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من

ص: ۴۴۹

در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگه داشتن شکم و شرمگاه!؟

محاسن ص ۲۹۲، ح ۴۴۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

أَرْبَعٌ مَنْ أُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ أُعْطِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ صِدْقُ حَدِيثٍ وَأَدَاءُ أَمَانَةٍ وَعِفَّةُ بَطْنٍ وَحُسْنُ خُلُقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷، ح ۴۲۸۲

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءًا أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ

عبادت هفتاد جزء است و بالاترین و بزرگترین جزء آن کسب حلال است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۹، ح ۳۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلُقِ فِي ثَلَاثٍ: اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ وَ طَلَبُ الْحَلَالِ وَ التَّوَشُّعُ عَلَى الْعِيَالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۰ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۴، ح ۶۳

حدیث (۱۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَةُ عَشْرَةٌ أَجْزَاءٌ تَشَعُّهُ أَجْزَاءٌ فِي طَلَبِ الْحَلَالِ

عبادت ده جز دارد که نه جزء آن در طلب روزی حلال است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۹، ح ۳۷

حدیث (۱۸) ابن عباس :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله وسلم) إِذَا نَظَرَ إِلَى الرَّجُلِ فَأَعْجَبَهُ فَقَالَ هَلْ لَهُ حِرْفَةٌ فَإِنْ قَالُوا لَا قَالَ سَيَقَطُّ مِنْ عَيْنِي قِيلَ وَ
كَيْفَ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ حِرْفَةٌ يَعْيشُ بِدِينِهِ

هر گاه پیامبر

ص: ۴۵۰

اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به مردی نگاه می کرد و از او خوشش می آمد می پرسید: کاری دارد؟ اگر می گفتند: نه، می فرمود: از چشمم افتاد. پرسیدند: ای پیامبر خدا چرا چنین است؟ فرمود: برای اینکه مؤمن اگر حرفه ای نداشته باشد با دینش زندگی می کند (و به نام دین، بار دوش این و آن می شود)

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۹، ح ۳۸

حدیث (۱۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ مَرَّ عَلَى الصَّرَاطِ كَالْبُرْقِ الْخَاطِفِ

هر کس از دسترنج خود بخورد، مثل برق از پل صراط خواهد گذشت.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۹، ح ۳۹

حدیث (۲۰) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ بِالرَّحْمَةِ ثُمَّ لَا يُعَذِّبُهُ أَبَدًا

هر کس از دسترنج خویش بخورد خداوند با نظر رحمت به او نگاه خواهد کرد و او را عذاب ن-م-ی کند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۹، ح ۴۰

حدیث (۲۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ حَلَالًا فَتَحَ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ

هر کس از دسترنج حلال خویش معاش و هزینه خود را تأمین کند. درهای بهشت بر او گشوده شود تا از هر یک که خواست داخل گردد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۰، ح ۴۱

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي عِدَادِ الْأَنْبِيَاءِ وَيَأْخُذُ ثَوَابَ الْأَنْبِيَاءِ ؛

اگر کسی با دستش کار کند و روزی بخورد، در روز قیامت در زمره و گروه انبیا است و خدا ثواب انبیا را به او می دهد»

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص

قرض

حدیث (۱) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَةُ بِعَشْرِهِ وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرٍ وَ صَلَّةُ الْاِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَ صَلَّةُ الرَّحِمِ بِارْبَعَةٍ وَ عِشْرِينَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ فَيَكْفُ بِهِ وَجْهَهُ وَ يَقْضِي بِهِ دَيْنَهُ

خیری در آن کس نیست که دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد که آبرویش را حفظ و قرضش را با آن ادا نماید.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۱۶۶، ح ۳۶۱۵

حدیث (۳) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ مَعَهُ وَ مَنْ أَخَذَهَا يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ؛

هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد پرداخت آن را داشته باشد خداوند آن را پردازد (او را یاری می کند) و هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد تلف کردن داشته باشد خداوند آن را تلف کند.

نهج الفصاحه ص ۷۶۲، ح ۲۹۷۹

حدیث (۴) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَقْضِيَ دَيْنَهُ مَا لَمْ يَكُنْ دَيْنُهُ فِيمَا يَكْرَهُ اللَّهُ؛

خداوند یار قرض دار است تا قرض خود را پردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خدا نباشد.

نهج الفصاحه ص ۳۰۳، ح ۷۳۳ {شبهه این حدیث در بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۴۳، ح ۱۴}

حدیث (۵) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَقْرَضَ مَلْهُوفاً فَأَحْسَنَ طَلَبَتْهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَ أَعْطَاهُ اللَّهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطَارٍ مِنَ الْجَنَّةِ؛

هر کس به گرفتار و درمانده ای قرض بدهد و در پس گرفتن آن خوشرفتاری کند [گناهانش پاک شده] اعمالش را دوباره شروع می کند و خداوند

ص: ۴۵۲

در برابر هر درهم، هزار قنطار (ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۲۸۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ اِخْتَجَّ اِلَيْهِ اَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِي قَرْضٍ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ؛

کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض بدهد و چنین نکند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

امالی (صدوق) ص ۴۳۰ - من لا يحضره الفقيه ج ۴ ، ص ۱۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

كَمَا لَا يَجِلُّ لِغَرِيمِكَ أَنْ يَمْطُلَكَ وَ هُوَ مُؤَسِّرٌ فَكَذَلِكَ لَا يَجِلُّ لَكَ أَنْ تَعْسِرَهُ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّهُ مُعْسِرٌ؛

همانطور که برای آن کسی که از تو قرض گرفته جایز نیست که اداء آن را به تأخیر بیندازد، پس برای تو هم جایز نخواهد بود که با این که می دانی او تنگدست است از او مطالبه کنی.

تهذیب الأحکام (تحقیق خراسان) ج ۶ ، ص ۱۹۳ ، ح ۴۱۸ - مجموعه ورام ج ۲ ، ص ۲۶۵

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام :

اعْلَمْ أَنَّهُ مِنْ اسْتِدَانِ دِينَا وَ نَوَى قِضَاءَهُ، فَهُوَ فِي أَمَانِ اللهِ حَتَّى يَقْضِيَهُ، فَإِنْ لَمْ يَنْوِ قِضَاءَهُ فَهُوَ سَارِقٌ؛

کسی که قرض بگیرد در صورتی که تصمیم داشته باشد آن را پس دهد در امان خداست تا آن را اداء کند ولی اگر تصمیم نداشته باشد آن را به صاحبش برگرداند، دزد محسوب می شود.

فقه الرضا ص ۲۶۸

حدیث (۹) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَرَادَ أَنْ تُسْتَجَابَ دَعْوَتُهُ وَ أَنْ تُكْشَفَ كَرْبَتُهُ فَلْيَفْرَجْ عَنِ مُعْسِرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص ۷۵۹ ، ح ۲۹۶۱

حديث (١٠) پیامبر صلی اللہ و علیہ و آلہ و سلم :

أَقَلُّ مَنْ

ص: ٤٥٣

الدَّيْنِ تَعِشْ حُرًّا؛

قرض کمتر گیر تا آزاد باشی.

نهج الفصاحه ص ۲۳۵، ح ۴۳۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

لِأَنَّ أَقْرَضَ قَرْضًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَصِلَ بِمِثْلِهِ؛

مالی را قرض بدهم، بیشتر دوست دارم تا آن را ببخشم.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۳۹، ح ۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: جُعِلَتْ فِدَاكَ يَسْتَقْرِضُ الرَّجُلُ وَ يَحِجُّ؟ قَالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: يَسْتَقْرِضُ وَ يَتَزَوَّجُ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِنَّهُ يَنْتَظِرُ رِزْقَ اللَّهِ غُدْوَةً وَ عَشِيَّةً؛

ابو موسی می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم، آیا مرد، می تواند قرض بگیرد و حج برود؟ فرمودند: بله، عرض کردم: آیا می تواند قرض بگیرد و ازدواج کند؟ فرمودند: بله، قرض کند و ازدواج نماید و شب و روز منتظر روزی خدا باشد.

من لا يحضر الفقيه ج ۳، ص ۱۸۲ و ص ۱۸۳، ح ۳۶۸۵

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

فَإِنْ أَعْطَاهُ أَكْثَرَ مِمَّا أَحَدَهُ بِلا شَرْطٍ بَيْنَهُمَا فَهُوَ مُبَاحٌ لَهُ، وَ لَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ ثَوَابٌ فِيمَا أَقْرَضَهُ؛

اگر قرض گیرنده بدون قرار قبلی، سودی به قرض دهنده بدهد مُباح است، ولی آن قرض دهنده پاداشی از خدا نخواهد گرفت.

وسایل الشیعه ج ۱۸، ص ۱۶۱، ح ۲۳۳۸۹ {شبیبه این حدیث در تفسیر القمی ج ۲، ص ۱۵۹ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۵۷، ح ۱}

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

وَاعْتَنِم مِّنْ اسْتَقْرَضَكَ فِي حَالِ غِنَاكَ لِيَجْعَلَ قَضَاءَهُ لَكَ فِي يَوْمِ عُسْرَتِكَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگریت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۹۸، از نامه ۳۱

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الدَّيْنُ دَيْنَانٍ: فَمَنْ مَاتَ وَهُوَ يَتَوَى قَضَاءَهُ

ص: ۴۵۴

فَأَنَا وَوَلِيُّهُ وَ مَنْ مَاتَ وَلَا يَنْوِي قَضَاءَهُ فَذَاكَ الَّذِي يُؤْخَذُ مِنْ حَسَنَاتِهِ لَيْسَ يَوْمُئِذٍ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ؛

قرض بر دو نوع است: هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را بپردازد من سرپرست او خواهم بود و هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را نپردازد، در مقابل آن از اعمال نیک او بر می دارند، زیرا در آن روز دینار و درهمی نیست.

نهج الفصاحه ص ۴۹۰، ح ۱۶۰۹

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

إِيَّاكُمْ وَ الدِّينَ فَإِنَّهُ مَذْلَعٌ بِالنَّهَارِ، وَ مَهْمَةٌ بِاللَّيْلِ وَ قَضَاءٌ فِي الدُّنْيَا وَ قَضَاءٌ فِي الآخِرَةِ؛

زیر بار بدهی نروید زیرا بدهکاری خواری روز و اندوه شب است و در دنیا و آخرت باز پرداختی دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۹۵، ح ۱۱

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

كَثْرَةُ الدِّينِ تُصَيِّرُ الصَّادِقَ كَاذِبًا وَ الْمُنْجِزَ مُخْلِفًا؛

بدهی بسیار، راستگو را دروغگو و خوش قول را بدقول می گرداند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۲، ح ۸۲۱۴

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

الَّذِينَ رِقٌّ فَلَا تَبْدُلُ رِقِّكَ لِمَنْ لَا يَعْرِفُ حَقَّكَ؛

بدهی (نوعی) بندگی است، پس زمام اختیار خود را به کسی که حق تو را نمی شناسد مسپار (کنایه از این است که از هر کس قرض نگیر).

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۰۶، ح ۵۰۳

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

وَ اعْتَنِمَ مَنْ اسْتَقْرَضَكَ فِي حَالِ غِنَاكَ لِيُجْعَلَ قَضَاءُهُ لَكَ فِي يَوْمِ عُسْرَتِكَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگری از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۹۸، از نامه ۳۱

حدیث (۲۰) امام کاظم علیه السلام :

عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَلَيْهِ

ص: ۴۵۵

السلام قال: وَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ أَعْطَى رَجُلًا مِائَةَ دِرْهَمٍ عَلَى أَنْ يُعْطِيَهُ خَمْسَةَ دَرَاهِمٍ أَوْ أَقَلَّ أَوْ أَكْثَرَ قَالَ: هَذَا الرَّبَا الْمَحْضُ؛

علی بن جعفر می گوید: از برادر امام کاظم علیه السلام در مورد مردی که صد درهم قرض به دیگری داد به این شرط که پنج درهم یا کمتر یا بیشتر (اضافه) به او بدهد پرسیدم؟ فرمودند: این عمل ربای محض است.

وسائل الشیعه ج ۱۸، ص ۳۵۹، ح ۲۳۸۴۷

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثُ تَوَرُّثِ الْمَحَبَّةِ: ال-ذی-نُ وَ التَّ-واضِعُ وَ البَدَلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۲۲) امام حسین سلام الله علیه :

لَا تَرْفَعْ حَاجَتَكَ إِلَّا إِلَى أَحَدِ ثَلَاثَةٍ: إِلَى ذِي دِينٍ أَوْ مُرُوَّةٍ أَوْ حَسَبٍ

جز به نزد یکی از این سه کس حاجت مبر: دیندار یا صاحب مروّت یا دارای اصالت خانوادگی

تحف العقول ص ۲۴۷

میانہ روی

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ اقْتَصَدَ اغْنَاهُ اللَّهُ وَمَنْ بَدَّرَ افْقَرَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللَّهُ؛

هر کس میانہ روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند نادرش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خردش نماید.

نهج الفصاحه ص ۷۵۵، ح ۲۹۳۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ اقْتَصَدَ فِي الْغِنَى وَالْفَقْرِ فَقَدْ اسْتَعَدَّ لِنَوَائِبِ الدَّهْرِ.

هر که در توان گری و تهیدستی میانه رو باشد، برای [مقابله با] حوادث روزگار آماد شده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۵۴، ح ۸۰۷۰

دیگر

چهل حدیث همت و کار

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ

کار کردن برای کسب روزی حلال بر هر زن و مرد مسلمان واجب است

ص: ۴۵۶

حدیث (۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اُمْنٌ عَلَيْنَا بِالنَّشَاطِ وَ اَعْدَانَا مِنَ الْفَسْلِ وَ الْكَسَلِ وَ الْعَجْزِ وَ الْعِلَلِ وَ الضَّرْرِ وَ الضَّجْرِ وَ الْمَلَلِ

خدایا نعمت سرزندگی و کوشایی را به ما ارزانی دار و از سستی ، تنبلی ، ناتوانی ، بهانه آوری ، زیان ، دل مردگی و ملال ، محفوظمان دار

بحار الانوار (ط - بیروت) ج ۹۱ ، ص ۱۲۵

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ مِنَ الذُّنُوبِ ذُنُوبًا لَا يُكَفِّرُهَا صَلَاةٌ وَلَا صَدَقَةٌ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا يُكَفِّرُهَا قَالَ الْهُمُومُ فِي طَلَبِ الْمَعِيشَةِ

بعضی از گناهان به وسیله نماز و صدقه هم آمرزیده نمی شوند. سوال شد یا رسول الله! پس چه چیز موجب آمرزش آن است؟ فرمود: جدیت و تلاش در طلب معیشت

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳ ، ص ۱۳

حدیث (۴) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَةُ عَشْرَةٌ أَجْزَاءُ تَسَعُهُ أَجْزَاءُ فِي طَلَبِ الْحَلَالِ

عبادت ده جز است که نه جز آن در کار و تلاش برای به دست آوردن روزی حلال است

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳ ، ص ۱۲

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الْعَمَلُ الْعَمَلُ ثُمَّ النَّهْيَةُ النَّهْيَةُ وَ الْإِسْتِقَامَةُ الْإِسْتِقَامَةُ ثُمَّ الصَّبْرُ الصَّبْرُ وَ الْوَرَعُ الْوَرَعُ إِنَّ لَكُمْ نَهْيَةً فَأَنْتَهُوا إِلَى نَهَائِكُمْ

کار کنید و آن را به پایانش رسانید و در آن پایداری کنید ؛ آن گاه شکیبایی ورزید و پارسا باشید.

نهج البلاغه (للصباحی صالح) ص ۲۵۲

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

قَلِيلٌ تَدْوُمٌ عَلَيْهِ أَرْجَى مِنْ كَثِيرٍ مَمْلُوءٍ مِنْهُ

کار (خیر) اندک ، که بر آن مداومت ورزی ، از کار بسیار که از آن خسته شوی ، امیدوار کننده تر است

نهج البلاغه (للصبحی صالح) ص ۵۲۵ ، ح ۲۷۸

حدیث (۷) حضرت علی علیه السلام :

ص: ۴۵۷

لَيْكُم بِالْجِدِّ وَالْاجْتِهَادِ وَالتَّأَهُبِ وَالِاسْتِعْدَادِ

بر شما باد به تلاش و سخت کوشی و مهیا شدن و آماده شدن

وسایل الشیعه ج ۱، ص ۹۲، ح ۲۱۷

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

إِذَا هَبَّتْ أَمْرًا فَفَقِعَ فِيهِ فَإِنَّ شِدَّةَ تَوْقِيهِ أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْهُ

هر گاه از کاری ترسیدی، خود را به کام آن بینداز، زیرا ترس شدید از آن کار، دشوارتر و زیان بار تر از اقدان به آن کار است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۱، ح ۱۷۵

حدیث (۹) حضرت علی علیه السلام :

طاعه الله سبحانه لا يجوزها الا من بذل الجهد و استفرغ الجهد

به طاعت خدای سبحان دست نیابد مگر کسی که تلاش کند و نهایت کوشش خود را به کار گیرد

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم ج ۷، ص ۲۱۹

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

الشَّرْفُ بِالْهَمِّ الْعَالِيَةِ لَا بِالرَّمَمِ الْبَالِيَةِ

شرافت به همت های بلند است نه به استخوان های پوسیده

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸، ح ۱۰۲۷۳

حدیث (۱۱) امیرالمؤمنان علیه السلام :

اقْصِرْ هِمَّتَكَ عَلَى مَا يَلْزِمُكَ وَ لَا تَخْضُ فِيمَا لَا يَغْنِيكَ

همت خود را صرف چیزهایی کن که به آن نیاز داری و آنچه به کارت نمی آید پی گیری مکن

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۷، ح ۱۰۹۳۶

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

الْمَرْءُ بِهَيْمَتِهِ لَا بِقُنُوتِهِ

ارزش انسان به همت اوست ، نه به ثروت او

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۷ ، ح ۱۰۲۶۴

حدیث (۱۳) حضرت علی علیه السلام :

قَدْرُ الرَّجُلِ عَلَى قَدْرِ هَيْمَتِهِ

اندازه هر کس به اندازه همت اوست

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۷ ، ح ۴۷ - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۳

ص: ۴۵۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

الْكَرْمُ نَتِيجَةُ عُلُوِّ الْهَمِّهِ

کرامت زاینده بلند همتی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۸۲ ، ح ۸۶۷۸

حدیث (۱۵) امیرالمومنین علی علیه السلام :

كَفَى بِالْمَرْءِ غَفْلَةً أَنْ يَصْرِفَ هِمَّتَهُ فِيمَا لَا يَغْنِيهِ

از غفلت برای آدمی همین بس که همتش را در آنچه به کارش نمی آید ، صرف کند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۷ ، ح ۱۰۹۴۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

كُنْ بَعِيدَ الْهَمِّ إِذَا طَلَبْتَ كَرِيمَ الظَّفَرِ إِذَا غَلَبَتْ

هر گاه در پی چیزی هستی ، بلند همت باش و آن گاه که چیره شدی ، در پیروزی کریم باش

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸ ، ح ۱۰۲۷۶

حدیث (۱۷) امیر المومنین علی علیه السلام :

آفَةُ النُّجْحِ الْكَسَلُ

آفت موفقیت تنبلی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۶۳ ، ح ۱۰۶۱۷

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

مَنْ دَامَ كَسَلُهُ خَابَ أَمَلُهُ

کسی که پیوسته تنبلی کند ، در رسیدن به آرزویش ناکام ماند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۶۳ ، ح ۱۰۶۲۷

حدیث (۱۹) امیرالمومنین علی علیه السلام :

مِنْ سَبَبِ الْجَزْمَانِ التَّوَانِي

یکی از عوامل محرومیت سستی (در کار) است

تحف العقول ص ۸۰

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

ضَادُّوا التَّوَانِي بِالْعَزْمِ

با عزم و اراده به جنگ سستی بروید

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۶ ، ح ۱۰۹۰۸

حدیث (۲۱) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَا مُرُوَّةَ لِمَنْ لَا هِمَّةَ لَهُ

کسی که همت ندارد مروت ندارد

کشف الغمه (ط-القدیمه) ج ۱ ، ص ۵۷۱ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۱۱

حدیث (۲۲) امام حسن مجتبی علیه السلام :

اتَّقُوا اللَّهَ عِبَادَ اللَّهِ وَ جِدُّوا فِي الطَّلَبِ وَ تَجَاهَ الْهَرَبِ وَ بَادِرُوا الْعَمَلَ قَبْلَ مُقَطَّعَاتِ النَّقِمَاتِ وَ هَاذِمِ اللَّذَاتِ

ای بندگان خدا! تقوا پیشه کرده و برای رسیدن به خواسته ها تلاش کنید و از

ص: ۴۵۹

کارهای ناروا بگریزید و قبل از آنکه ناگواری ها به شما روی آورند و نابود کننده لذات (مرگ) فرارسد ، به کار (های نیک) مبادرت ورزید

تحف العقول ص ۲۳۶ - بحارالانوار (ط - بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۰۹

حدیث (۲۳) امام حسن مجتبی علیه السلام :

و اعمل لدنیاک کأنّک تعیش أبدا و اعمل لآخرتک کأنّک تموت غدا

برای دنیایت چنان کار کن که گویا برای همیشه (در این دنیا) خواهی بود. و برای آخرت (نیز چنان) سعی و تلاش کن که گویا فردا از این دنیا خواهی رفت

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲ ، ص ۵۲ ، ح ۱۳۴۸۹ - بحارالانوار (ط - بیروت) ج ۴۴ ، ص ۱۳۹

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ

بار خدایا ، من از غم و اندوه و ناتوانی و تنبلی به تو پناه می برم

من لا يحضره الفقيه ج ۱ ، ص ۳۳۵ ، ح ۹۸۱

حدیث (۲۵) امام محمد باقر علیه السلام :

إِيَّاكَ وَالْكَسَلَ وَالضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرِّ

از تنبلی و بی حوصلگی بپرهیز ، زیرا که این دو کلید هر بدی می باشند

تحف العقول ص ۲۹۵

حدیث (۲۶) امام محمد باقر علیه السلام :

إِنِّي لَأُبْغِضُ الرَّجُلَ أَوْ أُبْغِضَ لِلرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ كَسَلَانًا [كَسَلَانًا] عَنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ وَ مَنْ كَسِلَ عَنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ فَهُوَ عَنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ أَكْسَلُ

من مردی را که در کار دنیایش تنبل باشد مبعوض میدارم و کسی که در کار دنیا تنبل باشد ، در کار آخرتش تنبل تر است

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۸۵ ، ح ۴

حديث (٢٧) امام محمد باقر عليه السلام :

إِيَّاكَ وَالْكَسَلَ وَالضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا يَمْنَعَانِكَ مِنْ حَظِّكَ مِنَ الدُّنْيَا وَ

ص: ٤٦٠

از تنبلی و بی حوصلگی پرهیز زیرا که این دو خصلت تو را از بهره دنیا و آخرت باز می دارند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۸۵، ح ۲

حدیث (۲۸) امام جعفر صادق علیه السلام :

ترك التجاره ينقص العقل

رها کردن کسب و کار، عقل را کم می کند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۴۸، ح ۱

حدیث (۲۹) امام جعفر صادق علیه السلام :

كُلُّ ذِي صِنَاعَةٍ مُضْطَرٌّ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ يَجْتَلِبُ بِهَا الْمَكْسَبَ وَ هُوَ أَنْ يَكُونَ حَادِقًا بِعَمَلِهِ مُؤَدِّيًا لِلْأَمَانَةِ فِيهِ مُسْتَمِيلًا لِمَنْ اسْتَعْمَلَهُ

هر اهل فنی برای موفقیت در کسب و کار خود به سه مطلب نیازمند است : تخصص و باهوشی در فن و حرفه مورد نظر؛ امین باشد و در کار و مال مردم، امانت و درستی را حفظ کند. با کارفرما و صاحب کار، خوش برخورد و خوش قلب باشد

تحف العقول ص ۳۲۲

حدیث (۳۰) امام جعفر صادق علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ التَّجَارَةَ اسْتَعْنَى عَنِ النَّاسِ

هر کس دنبال تجارت رود از مردم بی نیاز می شود

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۴۸، ح ۳

حدیث (۳۱) امام جعفر صادق علیه السلام :

يَا هِشَامُ إِنَّ رَأَيْتَ الصَّفِيْنَ قَدْ التَّقِيَ فَلَآ تَدْعُ طَلَبَ الرِّزْقِ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ

اگر در خط مقدم جبهه، درگیری شروع شد، باز هم کار کردن و طلب روزی را در آن روز ترک نکن

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۷۸، ح ۷

حدیث (۳۲) امام جعفر صادق علیه السلام :

الْكَاذُ عَلَى عِيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

کسی که خود را برای روزی خانواده اش به زحمت می اندازد و کار می کند مانند رزمنده ایست که در راه خدا می جنگد

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ،

ص: ۴۶۱

حدیث (۳۳) امام جعفر صادق علیه السلام :

أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ الْوَرَعِ وَ الْجِتْهَادِ وَ اعْلَمَ أَنَّهُ لَا يَنْفَعُ اجْتِهَادُ لَا وَرَعَ فِيهِ

تو را به تقوای الهی و پارسایی و کوشش سفارش می کنم و بدان که کوششی که در آن پارسایی نباشد ، سودی نمی دهد

کافی (ط - الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۶، ح ۱

حدیث (۳۴) امام جعفر صادق علیه السلام :

لَا تَكْسَلُوا فِي طَلَبِ مَعَايِشِكُمْ فَإِنَّ آبَاءَنَا كَانُوا يَزْكُضُونَ فِيهَا وَيَطْلُبُونَهَا

در طلب روزی و نیازهای زندگی تنبلی نکنید ، چرا که پدران و نیاکان ما به دنبال آن می دویدند و آن را طلب می کردند

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۱۵۷، ح ۳۵۷۶

حدیث (۳۵) امام جعفر صادق علیه السلام :

لَا تَكْسَلْ عَنْ مَعِيشَتِكَ فَتَكُونَ كَلًّا عَلَى غَيْرِكَ

در معاش دنیوی خود تنبلی مکن که سربار دیگران باشی

کافی (ط - الاسلامیه) ج ۵، ص ۸۶، ح ۹

حدیث (۳۶) امام موسی کاظم علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لِيُبْغِضَ الْعَبْدَ النَّوَامَ إِنَّ اللَّهَ لِيُبْغِضَ الْعَبْدَ الْفَارِغَ

خداوند دشمن بنده ای است که زیاد می خوابد و بیکار است

وسایل الشیعه ج ۱۷، ص ۵۸، ح ۲۱۹۷۲

حدیث (۳۷) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ الَّذِي يَطْلُبُ مِنْ فَضْلِ يَكْفُ بِهِ عِيَالَهُ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

کسی که دنبال روزی می رود تا آبروی خود و خانواده اش را حفظ کند اجر و پاداشش از رزمنده ای که در راه خدا جنگ می کند بیشتر است

تحف العقول ص ۴۴۵

حدیث (۳۸) امیر المومنین علی علیه السلام :

أَحْسَنُ الشُّيْمِ شَرَفُ الْهِمَمِ

نیکوترین خصلت ها ارجمندی همت هاست

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸ ، ح ۱۰۲۷۴

حدیث (۳۹) حضرت علی علیه السلام :

مَنْ رَقِيَ دَرَجَاتِ الْهِمَمِ عَظَّمَتْهُ الْأُمَّم

ص: ۴۶۲

هر که بر نردبان همت ها بالا رود ، ملت ها او را بزرگ دارند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸ ، ح ۱۰۲۷۰

حدیث (۴۰) امام محمد باقر علیه السلام :

لَا شَرَفَ كِبَعِدِ الْهَمِّه

هیچ شرافتی چون بلند همتی نیست

تحف العقول ص ۲۸۶ - بحار الانوار (ط - بیروت) ج ۷۵ ، ص ۱۶۵

اجتماعی

خانواده

خانواده

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي مَا أَكْرَمَ النِّسَاءَ إِلَّا كَرِيمٌ وَلَا أَهَانَهُنَّ إِلَّا لَتِيمٌ؛

بهترین شما کسی است که برای خانواده اش بهتر باشد، و من از همه شما برای خانواده ام بهترم، زنان را گرامی نمی دارد، مگر انسان بزرگوار و به آنان اهانت نمی کند مگر شخص پست و بی مقدار.

نهج الفصاحه ص ۴۷۲ ح ۱۵۲۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ فَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ بَعْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ

مرد، سرپرست خانواده است و درباره آنان از او سؤال می شود و زن، سرپرست خانه شوهرش و فرزندان اوست و درباره آنان از وی سؤال می شود.

مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ الرِّجَالِ مِنَ أُمَّتِي الَّذِينَ لَا يَتَطَاوَلُونَ عَلَى أَهْلِهِمْ وَيَحْتَنُونَ عَلَيْهِمْ وَلَا يَظْلِمُونَهُمْ؛

بهترین مردان امت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خشن نباشند و اهانت نکنند و دلسوزشان باشند و به آنان ظلم نکنند.

مکارم الأخلاق ص ۲۱۶

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

مَنْ حَسَنَ بِرِّهٖ بِأَهْلِ بَيْتِهِ مَدَّ لَهُ فِي عُمُرِهِ؛

هر کس به شایستگی در حق خانواده اش نیکی کند، عمرش طولانی می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۵

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُورِثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّى يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ [جَمِيعًا]

ص: ۴۶۳

وَمِنْ هُمَاوَرَه خَانَوَادَه خُود رَا اَز دَانَش وَ اَدَب شَايَسْتَه بَهْرَه مَنَد مِي سَازد تَا هَمَه اَنَان رَا وَاَرَد بَهشْت كَنَد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۲، ص ۲۰۱، ح ۱۳۸۸۱

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا فَفَقَّهَهُمْ فِي الدِّينِ وَ وَقَّرَ صَغِيرُهُمْ كَبِيرُهُمْ وَ رَزَقَهُمُ الرِّفْقَ فِي مَعِيشَتِهِمْ وَ الْقَصْدَ فِي نَفَقَاتِهِمْ وَ بَصَّرَهُمْ عُيُوبَهُمْ فَيَتُوبُوا مِنْهَا؛

هر گاه خداوند برای خانواده ای خیر بخواهد آنان را در دین دانا می کند، کوچک ترها بزرگ ترهایشان را احترام می نمایند، مدارا در زندگی و میانه روی در خرج روزیشان می نماید و به عیوبشان آگاهشان می سازد تا آنها را برطرف کنند.

نهج الفصاحه ص ۱۸۱، ح ۱۴۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ: خِدْمَةُ الْعِيَالِ كَفَّارَةٌ لِلْكَبَائِرِ وَ تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ، وَ مُهُورُ الْحُورِ الْعَيْنِ، وَ تَزِيدُ فِي الْحَسَنَاتِ وَ الدَّرَجَاتِ؛

یا علی: خدمت به خانواده، کفاره گناهان کبیره و خاموش کننده خشم خداوند و مهریه حورالعین و زیاد کننده حسنات و درجات است.

جامع احادیث الشیعه (بروجردی) ج ۲۲، ص ۳۰۶

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ بِشَهْوَةِ أَهْلِهِ، الْمُنَافِقُ يَأْكُلُ أَهْلَهُ بِشَهْوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۲

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - "قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَارًا" كَيْفَ نَقَى أَهْلُنَا قَالَ تَأْمُرُونَهُمْ {بِمَا يُحِبُّ اللَّهُ} وَ تَنْهَوْنَهُمْ {عَمَّا يَكْرَهُ اللَّهُ}.

خداوند می فرماید: «خود و خانواده تان را از آتش دوزخ حفظ کنید»، گفتند: چگونه خانواده مان را از آتش دوزخ حفظ

کنیم؟ فرمودند: {به آنچه خدا دوست دارد} امرشان کنید

و {از آنچه خدا

ص: ۴۶۴

نمی پسندد { نهی شان نمائید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ص ۶۲

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمَرْءَ يَحْتَاجُ فِي مَنْزِلِهِ وَعِيَالِهِ إِلَى ثَلَاثِ خِلالٍ يَتَكَلَّفُهَا وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِي طَبِيعِهِ ذَلِكَ : مُعَاشِرَةً جَمِيلَةً وَسَعَةً بِتَقْدِيرٍ وَغَيْرَهُ بِتَحْصُنٍ؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوش رفتاری ، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری.

تحف العقول ص ۳۲۲

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يا علي: لا يخدمُ العيالَ إلاَّ صديقٌ أو شهيدٌ أو رجلٌ يُريدُ اللهُ بهِ خَيْرَ الدُّنيا وَالْآخِرَةِ؛

یا علی: به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صديق یا شهيد یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۰۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۱، ص ۱۳۲

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ إِنْ يَعْلَمَهُنَّ الْمُؤْمِنُ كَانَتْ زِيَادَةً فِي عُمْرِهِ وَ بَقَاءَ النَّعْمَةِ عَلَيْهِ: تَطْوِيلُهُ فِي رُكُوعِهِ وَ سَجُودِهِ فِي صَلَاتِهِ وَ تَطْوِيلُهُ لِجُلُوسِهِ عَلَى طَعَامِهِ إِذَا أَطْعَمَ عَلَى مَائِدَتِهِ وَ اصْطِنَاعُهُ الْمَعْرُوفَ إِلَى أَهْلِهِ؛

سه چیز است که اگر مؤمن از آنها مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره مندی او از نعمت ها می شود: طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۴۹

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ أَحَدُ الْكَاسِبِينَ؛

زن شایسته یکی از دو عامل پیشرفت خانواده است.

امالی (طوسی) ص ۶۱۴ - مستدرک الوسائل ومستنبط المسائل ج ۱۴ ، ص ۱۷۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۲۳۸

حدیث (۱۴) امام حسین علیه السلام:

لَا تَرْفَعُ حَاجَتَكَ إِلَّا إِلَىٰ أَحَدٍ ثَلَاثَةٍ: إِلَىٰ ذِي دِينَ، أَوْ مُمًّا--رُوِّهُ أَوْ حَسَبًا؛

جز به

ص: ۴۶۵

یکی از سه نفر حاجت مبر: به دیندار، یا صاحب مروت، یا کسی که اصالت خانوادگی داشته باشد.

تحف العقول ص ۲۴۷

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلُقِ فِي ثَلَاثٍ: اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ وَ طَلْبُ الْحَلَالِ وَ التَّوَشُّعُ عَلَى الْعِيَالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۴

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ مَلَأَ أَهْلُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، خانواده اش از او دلتنگ و خسته می شوند.

تحف العقول ص ۲۱۴

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

مَنْ حَسَنَ بَرُّهُ بِأَهْلِهِ زَادَ اللَّهُ فِي عُمُرِهِ.

هر که به خانواده اش نیکی کند، خداوند بر عمرش بیفزاید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۱۹

همسر

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ الزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ وَالْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ وَالْمَرْكَبُ الْبَهِيُّ وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۱۵۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

أَحْسِنِ الصُّحْبَةَ لَهَا فَيَصْفُو عَيْشُكَ؛

با همسرت خوش رفتار باش تا زندگی ات با صفا گردد.

من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۹۲، ح ۵۸۳۴

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَشَدُّكُمْ إِكْرَامًا لِخَلَائِلِهِمْ؛

گرامی ترین شما نزد خدا، کسی است که بیشتر به همسر خود احترام بگذارد.

وسایل الشیعه ج ۲۱ ، ص ۳۱۱ ، ح ۲۷۱۵۷ {شبییه این حدیث در من لایحضر الفقیه ج ۳ ، ص ۵۰۶ و تهذیب الاحکام ج ۸ ص ۱۴۱}

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا نَظَرَ إِلَى امْرَأَتِهِ وَنَظَرَتْ إِلَيْهِ نَظَرَ اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِمَا نَظَرَ الرَّحْمَةِ؛

وقتی مردی به همسر خود نگاه کند و همسرش به او نگاه کند خداوند بدیده رحمت به آنان نگاه می کند.

ص: ۴۶۶

حدیث (۵) حضرت زهرا سلام الله علیها:

خِيَارُكُمْ أَلَيْتُكُمْ مَنَاكِبَهُ وَ أَكْرَمُهُمْ لِنِسَائِهِمْ؛

بهترین شما کسی است که در برخورد با مردم نرم تر و مهربان تر باشد و ارزشمندترین مردم کسانی هستند که با همسرانشان مهربان و بخشنده اند.

عوامل العلوم و المعارف ج ۱۱، ص ۹۰۹

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام :

لَيْسَ بَيْنَ الْوَالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبَاً وَ لَا بَيْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرْأَةِ رِبَاً؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا، ص ۲۵۸

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ ف-ق-دَ وَاحِدَهُ مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ نَاقِصَ الْعَيْشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَشْغُولَ الْقَلْبِ، فَأَوْلُهَا: صِحَّةُ الْيَدَيْنِ وَ الثَّانِيَةُ: الْأَمْنُ وَ الثَّلَاثَةُ: السَّعْيُ فِي الرِّزْقِ، وَ الرَّابِعَةُ: الْأَنْبِيَسُ الْمُوَافِقُ (قال الراوي): قُلْتُ: وَ مِمَّا الْأَنْبِيَسُ الْمُوَافِقُ؟ قَالَ: الزَّوْجَةُ الصَّيِّحَةُ، وَ الْوَالِدُ الصَّالِحُ، وَ الْخَلِيطُ الصَّالِحُ وَ

الخامسة: وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالِ: الدَّعَةُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراه همراهِی. راوی پرسید: همراه همراهِی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگرفته همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ج ۱، ص ۲۸۴

حدیث (۸) امام سجاد علیه السلام :

وَ أَمَا حَقُّ الزَّوْجَةِ فَإِنَّ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَهَا لَكَ سَكَنًا وَ أَنْسَا فَتَعْلَمَ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنَ اللَّهِ عَلَيْكَ فَ-ت-كْرِمَهَا وَ تَرَفَّقْ بِهَا وَ إِنْ كَانَ حَقُّكَ أَوْجَبَ فَإِنَّ لَهَا عَلَيْكَ أَنْ تَرَحَّمَهَا؛

حق زن این است که بدانی خداوند عزوجل او را مایه آرامش و انس تو قرار داده و این نعمتی از جانب اوست، پس

ص: ۴۶۷

احترامش کن و با او مدارا نما، هر چند حق تو بر او واجب تر است اما این حق اوست که با او مهربان باشی.

من لایحضره الفقیه ج ۲، ص ۶۲۱، ح ۳۲۱۴

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِ وَاَنَا خَيْرُكُمْ لِنِسَائِي؛

بهترین شما کسی است که برای زنان خود بهتر باشد و من بهترین شما برای زن خود هستم.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۴۳

قطع و صلہ رحم

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصَّدَقَةُ عَلَى وَجْهِهَا وَاصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ وَبِرُّ الْوَالِدَيْنِ وَصِلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَتَزِيدُ فِي الْعُمُرِ وَتَقِي مَصَارِعَ الشُّوْءِ؛

صدقه بجا و نیکوکاری و نیکی به پدر و مادر و صلہ رحم، بدبختی را به خوشبختی تبدیل و عمر را زیاد و از مرگ بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصَّدَقَةُ بِعَشْرِهِ وَالْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرَةٍ وَصِلَةُ الْإِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَصِلَةُ الرَّحِمِ بِأَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ؛

صدقه دادن ده حسنه، قرض دادن هجده حسنه، رابطه با برادران (دینی) بیست حسنه و صلہ رحم بیست و چهار حسنه دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۰

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

صِلَةُ الرَّحِمِ تَوْجِبُ الْمَحَبَّةَ وَتَكْبِتُ الْعَدُوَّ؛

صلہ رحم محبت آور است و دشمن را خوار می گرداند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۴، ص ۲۰۹، ح ۵۸۲۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

كَفِّرُوا ذُنُوبَكُمْ وَتَحَبَّبُوا إِلَى رَبِّكُمْ بِالصَّدَقَةِ وَصَلِّهِ الرَّحِمِ؛

با صدقه و صلّه رحم گناهان خود را پاک کنید و خود را محبوب پروردگارتان گردانید.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۴، ص ۶۳۵، ح ۷۲۵۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

صَلِّهِ الرَّحِمِ تُدِرُّ النَّعْمَ وَتَدْفَعُ النَّقْمَ؛

صلّه رحم نعمت ها را فراوان می کند و سختی ها را از بین می برد.

شرح

ص: ۴۶۸

آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۴، ص ۲۰۴، ح ۵۸۳۶

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

زَكَاةُ الْيَسَارِ بُرُّ الْجِيرَانِ وَ صَلَّةُ الْأَرْحَامِ؛

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صلہ رحم است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۴، ص ۱۰۶، ح ۵۴۵۳

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ أَعْجَلَ الْخَيْرِ ثَوَابًا صَلَّةُ الرَّحِمِ؛

ثواب صلہ رحم سریع تر از هر کار خیری به صاحبش می رسد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۲

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

صَلَّةُ الْأَرْحَامِ تُزَكِّي الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِي الْأَمْوَالَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَى وَ تُيَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُنَسِّي فِي الْأَجْلِ؛

صلہ رحم اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را دفع، حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۰ - تحف العقول، ص ۲۹۹

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ صَلَّةَ الرَّحِمِ وَالْبِرَّ لِيَهَيِّوَانِ الْحِسَابَ وَيَعِصِمَانِ مِنَ الذُّنُوبِ؛

صلہ رحم و نیکی، حساب (قیامت) را آسان می کند و از گناهان جلوگیری می نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷ - تحف العقول ص ۳۷۶

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

صَلَّةُ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُسَمِّحُ الْكَفَّ وَ تُطِيبُ النَّفْسَ وَ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ وَ تُنَسِّي فِي الْأَجْلِ؛

صله رحم اخلاق را خوب، دست را بخشنده، جان را پاکیزه، روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۱

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصَّدَقَةُ بِعَشْرِهِ وَالْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرٍ وَصَلَةُ الْإِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَصَلَةُ الرَّحِمِ بِأَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۰

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ مَشَى إِلَى ذِي قَرَابَةٍ بِنَفْسِهِ وَ مَالِهِ لِيَصِلَ رَحِمَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ

ص: ۴۶۹

عَزَّوَجَلَّ أَجْرَ مَاءِ شَهِيدٍ؛

هر کس با جان و مال خود در راه صله رحم کوشش کند، خداوند عزوجل پاداش یکصد شهید به او می دهد.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۱۶

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

صَلِّهِ الرَّحْمِ مِنْ أَفْضَلِ شَيْمِ الْكِرَامِ؛

صله رحم، از بهترین خصلت های بزرگواران است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۵، ص ۲۵۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّ صَلَّةَ الرَّحَامِ لَمِنْ مَوْجِبَاتِ السَّلَامِ وَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ أَمَرَ بِأَكْرَامِهَا وَإِنَّهُ تَعَالَى يَصِلُ مَنْ وَصَلَهَا وَيَقْطَعُ مَنْ قَطَعَهَا وَيُكْرِمُ مَنْ أَكْرَمَهَا؛

به راستی که صله رحم از واجبات اسلام است و خدای سبحان، امر فرموده که آن را گرامی بدارند و خداوند متعال با هر کس که صله رحم کند، رابطه برقرار می کند و با هر کس که قطع رحم کند، قطع رابطه می کند و هر کس که صله رحم را گرامی بدارد، گرامی اش می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۵ و ص ۴۰۶، ح ۹۲۹۰

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

حِرَاسَةُ النَّعْمِ فِي صَلِّهِ الرَّحْمِ؛

حفظ نعمت ها در صله رحم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶، ح ۹۳۰۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

إِذَا قَطَعُوا الرَّحَامَ جُعِلَتْ أَيْدِي الشَّرَارِ؛

هر گاه مردم قطع رحم کنند، ثروت ها در دست افراد شرور قرار می گیرد.

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

أَفْضَلُ مَا يُوَصَّلُ بِهِ الرَّحْمُ كَفُّ الْأَذَى عَنْهَا؛

بهترین صله رحم، خودداری از آزار و اذیت خویشاوندان است .

قرب الاسناد(ط-حدیثه) ص ۳۵۵ - بحار الأنوار ج ۷۱، ص ۸۸

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام :

صَلُّوا أَرْحَامَكُمْ وَ بَرُّوا بِإِخْوَانِكُمْ وَ لَوْ بِحُسْنِ السَّلَامِ وَ رَدُّ الْجَوَابِ ؛

صله رحم نمایید و به برادران (دینی) خود نیکی کنید، هر چند

ص: ۴۷۰

با سلام کردن خوب و یا جواب سلام خوب باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

صَلِّهِ الرَّحِمَ تَعْمُرُ الدِّيَارَ وَ تَزِيدُ فِي الْأَعْمَارِ وَإِنْ كَانَ أَهْلُهَا غَيْرَ أَحْيَارٍ؛

صله رحم، خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کند، هر چند صله رحم کنندگان مردمان خوبی نباشند.

امالی (طوسی) ص ۴۸۱

حدیث (۲۰) امام رضا علیه السلام :

وَقَرُّوا كِبَارَكُمْ وَ ارْحَمُوا صِغَارَكُمْ وَ صَلُّوا أَرْحَامَكُمْ؛

به بزرگترها یتان احترام بگذارید و با کوچکترها مهربان باشید و صله رحم نمایید.

امالی (صدوق) ص ۹۴ - عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۲۹۵

حدیث (۲۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَلْهَمَ الصَّدَقَ فِي كَلَامِهِ وَ النِّصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بَرَّ وَالِدَيْهِ وَ وَصَلَ رَحِمِهِ، أُنْسِيَ لَهُ فِي أَجَلِهِ وَ وَسَّعَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَ مُتَّعَ بِعَقْلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَ قَتَّ مُسَاءَلَتَهُ؛

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سؤال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۲۶۵

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْقَوْمَ لَيَكُونُونَ فَجْرَةً وَ لَا يَكُونُونَ بَرَّةً فَيَصِلُونَ أَرْحَامَهُمْ فَتَنَمِي أَمْوَالُهُمْ وَ تَطُولُ أَعْمَارُهُمْ فَكَيْفَ إِذَا كَانُوا أَبْرَارًا بَرَّةً!؟

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد!؟

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۵

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْسَأَ فِي عُمُرِهِ وَيُوسَعَ لَهُ فِي رِزْقِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَ لِيَصِلْ رَحْمَهُ؛

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه

ص: ۴۷۱

کند و صله رحم نماید.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۰۲

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

مَا نَعْلَمُ شَيْئًا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا -صَلَّمَهُ الرَّحِمَ، حَتَّىٰ إِنْ الرَّجُلُ يَكُونُ أَجَلُهُ ثَلَاثَ سِنِينَ فَيَكُونُ وَصُولًا لِلرَّحِمِ فَيَزِيدُ اللَّهُ فِي عُمُرِهِ ثَلَاثِينَ سَنَةً فَيَجْعَلُهَا ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ سَنَةً، وَ يَكُونُ أَجَلُهُ ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ سَنَةً فَيَكُونُ قَاطِعًا لِلرَّحِمِ، فَيَنْقُصُهُ اللَّهُ ثَلَاثِينَ سَنَةً وَ يَجْعَلُ أَجَلَهُ إِلَى ثَلَاثِ سِنِينَ؛

ما، غیر از صله رحم، چیزی نمی شناسیم که بر عمر بیفزاید، تا آن جا که گاهی عمر کسی سه سال است، و وقتی که اهل صله رحم می شود، خداوند هم سی سال بر عمرش می افزاید و آن را سی و سه سال می کند و گاهی عمر کسی سی و سه سال است و قطع رحم می کند و خداوند هم سی سال از عمر او می کاهد و عمرش را به سه سال، کاهش می دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۲ و ص ۱۵۳

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِي تُغَيِّرُ النَّعْمَ الْبَغْيَ وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُوْرِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِي تُنْزِلُ النَّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِي تَهْتِكُ الشُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزُّنَا وَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَ الَّتِي تَزُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی

ص: ۴۷۲

را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر و مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

زِيَادَةُ الشُّكْرِ وَ صَلَهِ الرَّحِمِ تَزِيدَانِ النِّعَمَ وَ تَفْسَحَانِ فِي الْأَجْلِ

شکرگزاری فراوان و صلہ رحم، نعمت ها را زیاد می کنند و بر مُهلت زندگی می افزایند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶، ح ۹۳۰۴

حدیث (۲۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكُمْ وَالشُّحَّ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالشُّحِّ أَمَرَهُمْ بِالْبِخْلِ فَبِخَلُوا وَأَمَرَهُمْ بِالْقَطِيعَةِ فَقَطَعُوا وَأَمَرَهُمْ بِالْفُجُورِ فَفَجَرُوا؛

از حرص پرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص ۳۵۳

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

وَقَدْ سُئِلَ عَنِ مَكَارِمِ الْخِلَاقِ: أَلْعَفْوُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَصَلَّهُ مِنْ قَطْعِكَ وَإِعْطَاءُ مَنْ حَرَمَكَ وَقَوْلُ الْحَقِّ وَلَوْ عَلَى نَفْسِكَ؛

درباره مکارم الاخلاق سؤال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خویی) ج ۶، ص ۲۱۸

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام :

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ، فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلتَكُنْ... : صِدْقُ الْبَسِ ، وَ صِدْقُ اللِّسَانِ ، وَ أَدَاءُ الأَمَانَةِ ، وَ حِمْلَةُ الرَّجْمِ ، وَ إِقْرَاءُ الصَّيْفِ ، وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ ، وَ الْمُكَافَاةُ عَلَى الصَّنَاعِ ، وَ التَّدَمُّمُ لِلجَارِ ، وَ التَّدَمُّمُ لِلصَّاحِبِ ، وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاءُ؛

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته

باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صلۀ رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمندان، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ج ۲، ص ۴۳۱

حدیث (۳۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيْسَ شَيْءٌ أَطِيعَ اللَّهَ فِيهِ أَعْجَلَ ثَوَابًا مِنْ صَلَةِ الرَّحِمِ وَ لَيْسَ شَيْءٌ أَعْجَلَ عِقَابًا مِنَ الْبَغْيِ وَ قَطِيعَةَ الرَّحِمِ؛

هیچ طاعتی نیست که پاداشش زودتر از صلۀ رحم برسد و مجازاتی سریع تر از مجازات ظلم و قطع رحم نیست.

نهج الفصاحه ص ۶۶۱، ح ۲۳۹۸

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

عَلَيْكَ بِمِدَارِهِ النَّاسِ وَ إِكْرَامِ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّفْحِ عَنِ زَلَّاتِ الْخَوَانِ فَقَدْ أَدَّبَكَ سَيِّدُ الْأَوْلِيَيْنِ وَ الْخَيْرِينَ بِقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله :
أَعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَ أَعْطِ مَنْ حَرَمَكَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷۱

حدیث (۳۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِي رَبِّي بِسَبْعٍ : أَوْصَانِي بِالْإِخْلَاصِ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي وَ أُعْطِيَ مَنْ حَرَمَنِي وَ أَصِلَ مَنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ يَكُونَ صَمْتِي فِكْرًا وَ نَظْرِي عِبْرًا؛

پروردگام هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی

ص: ۴۷۴

که با من قطع رابطه کرده، و سکوت همراهِ با تفکر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنز الفوائد ج ۲، ص ۱۱

حدیث (۳۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَمَرَنِي رَبِّي بِسَبْعِ خِصَالٍ: حُبِّ الْمَسَاكِينِ وَالِدُّنُوِّ مِنْهُمْ وَ أَنْ أَكْثَرَ مِنْ «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» وَ أَنْ أَصِلَ بِرَحْمِي وَ إِنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنِّي وَ لَا أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقِي وَ أَنْ لَا يَأْخُذَنِي فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ وَ أَنْ أَقُولَ الْحَقَّ وَ إِنْ كَانَ مُرًّا وَ أَنْ لَا أَسْأَلَ أَحَدًا شَيْئًا؛

پروردگارم مرا به هفت خصلت امر نموده است: دوست داشتن بینوایان و نزدیک شدن به آنها، ذکر لا حول و لا قوه الا بالله را بسیار گفتن، با خویشاوندان رابطه برقرار کردن؛ هر چند آنان قطع رابطه کنند، [و در مسائل مادی]، به پایین تر از خود نگاه کنم نه به بالاتر، در راه خدا سرزنش ملامتگران را به خود نگیرم، حق را بگویم اگر چه تلخ باشد و از کسی چیزی نخواهم.

الاصول الستة عشر (ط-دارالشبستری) ص ۷۵

حدیث (۳۴) امام محمدباقر علیه السلام:

إِنَّ أَعْجَلَ الطَّاعَةِ ثَوَابًا لِيُصَلِّهِ الرَّجْمُ؛

نزدیکترین و سریعترین طاعت در ثواب، پیوند با خویشان است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۷ - خصال ج ۱، ص ۱۲۴ - تحف العقول ص ۲۹۴

حدیث (۳۵) امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مَن كُنَّ فِيهِ ك-ان سَيِّ-دًا: كَظْمُ الْغَيْظِ وَالْعَفْوُ عَنِ الْمَسِيئَةِ وَالصَّلَاةُ بِ-الْتَف-سٍ وَ الْم-الِ؛

سه چیز است که در ه-ر که ب-اش-د آق-ا و س-رور است: خش-م ف-روح-وردن، گذشت از بدک-ردار، کمک و صلح-رح-م ب-ا ج-ان و م-ال.

تحف العقول ص ۳۱۷

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام:

مَنْ زَارَ أَخَاهُ فِي اللَّهِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ

إِيَّاي زُرْتَ وَ ثَوَابُكَ عَلَيَّ وَ لَسْتُ أَرْضَى لَكَ ثَوَاباً دُونَ الْجَنَّةِ .

هر که برای خدا برادرش را زیارت کند، خدای عزوجل می فرماید: به زیارت من آمدی و پاداش تو بر عهده من است و من غیر از بهشت برای تو، به پاداش دیگری راضی نمی شوم.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۷۶

والدین

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه وآله :

الْصَّدَقَةُ عَلَى وَجْهِهَا وَاصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ وَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ وَصَلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَ تَزِيدُ فِي الْعُمُرِ وَ تَقِي مَصَارِعَ الشُّوْءِ؛

صدقه بجا، نیکو کاری، نیکی به پدر و مادر و صلہ رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۹، ح ۱۸۶۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ يَزِيدَ اللَّهُ فِي عُمْرِكَ فَسِرَّ أَبَـوَيْكَ ؛

اگر دوست داری که خداوند عمرت را زیاد کند، پدر و مادرت را شاد کن.

وسائل الشیعه ج ۱۸، ص ۳۷۲ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۸۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِي تُعَيِّرُ النَّعْمَ الْبَغْيُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تَوْرِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِي تُنْزِلُ النَّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِي تَهْتِكُ الشُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزُّنَا وَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَ الَّتِي تَزِدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجاب دعا می شود و زندگی

ص: ۴۷۶

را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴

حدیث (۴) امام صادق سلام الله علیه :

ثَلَاثٌ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لِأَحَدٍ مِنْ النَّاسِ فِيهِنَّ رُخْصَةً بَرُّ الْوَالِدَيْنِ بَرِّينَ كَانَا أَوْ فَاجِرِينَ وَ وِفَاءٌ بِالْعَهْدِ لِلْبُرِّ وَالْفَاجِرِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَةِ إِلَى الْبُرِّ وَالْفَاجِرِ

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر نیکو کار باشند یا فاجر ، وفای به عهد با نیکو کار یا فاجر و ادای امانت به نیکو کار یا فاجر .

تحف العقول ص ۳۶۷

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اثنان يعجلهما الله في الدنيا البغي و عقوق الوالدين.

دو چیز را خداوند در این جهان کیفر می دهد تعدی و ناسپاسی پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص ۱۶۵

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

بُرُّوا آبَاءَكُمْ يَبْرِكْكُمْ أَبْنَاءُكُمْ وَ عَفُوا عَنْ نِسَاءِ النَّاسِ تَعَفَّ نِسَاؤُكُمْ؛

به پدر و مادر خود نیکی کنید تا فرزندانتان به شما نیکی کنند و به زنان مردم عفت ورزید تا زنانتان عفت ورزند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۵۴ - من لایحضر الفقیه ج ۴، ص ۲۱

حدیث (۷) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

يُقَالُ لِلْعَاقِ إِعْمَلْ مَا شِئْتَ فَإِنِّي لَا أَغْفِرُ لَكَ

به فرزندی که عاق (والدین) شده گفته می شود: هر کاری می خواهی انجام بده که من تو را نمی آمرزم.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۸۰

حدیث (۸) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ الصَّلَاةُ لَوَقْتِهَا ثُمَّ بَرُّ الْوَالِدَيْنِ ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است ، آنگاه نیکی به پدر و مادر ، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص ۱۶۷

حدیث (۹) امام هادی علیه السلام :

العقوق يعقب القله و يؤدي الى الذله؛ نارضايتي پدر و مادر ، کم توانی را

ص: ۴۷۷

به دنبال دارد و آدمی را به ذلت می کشاند. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۵، ص ۱۹۵

حدیث (۱۰) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) :

مَنْ بَرَّ بِوَالِدَيْهِ زَادَ اللَّهُ فِي عُمْرِهِ

هر که به پدر و مادرش نیکی کند خداوند بر عمرش افزوده است. مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص ۱۶۲

حدیث (۱۱) امام هادی علیه السلام :

الْعُقُوقُ يُعَقِّبُ الْقَلْبَ وَ يُؤَدِّي إِلَى الذُّلِّ

آزردن و نافرمانی [پدر و مادر]، ناداری می آورد و به خواری می کشاند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۸۴

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

مَنْ نَظَرَ إِلَى أَبِيهِ نَظَرَ مَا قِيتَ وَ هُمَا ظَالِمَانِ لَهُ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً.

هر که به پدر و مادر خود - اگر چه به وی ستم کرده باشند - با نگاه غضب آلود بنگرد خداوند نمازش را نمی پذیرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۹

پدر

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

ثَلَاثٌ لَا يَسْتَحْيِي مِنْهُنَّ: خِدْمَةُ الرَّجُلِ ضَيْفَهُ وَ قِيَامُهُ عَنِ مَجْلِسِهِ لِأَبِيهِ وَ مُعَلِّمِهِ وَ طَلْبُ الْحَقِّ وَإِنْ قَلَّ؛

از سه کار حیا نباید کرد: خدمت به میهمان، از جا برخاستن در برابر پدر و آموزگار خویش و طلب حق گرچه اندک باشد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالحکم ج ۳، ص ۳۳۸، ح ۴۶۶۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَحِمَ اللَّهُ أَبَا الْبَنَاتِ، الْبَنَاتُ مُبَارَكَاتٌ مُحَبَّبَاتٌ وَ الْبَنُونَ مُبْشَرَاتٌ وَ هُنَّ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مزده آورند. دختران باقیات

الصالحات (بازماندگان شایسته) اند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۵، ص ۱۱۵، ح ۱۷۷۰۰

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام :

لَيْسَ بَيْنَ الْوَالِدِ وَوَلَدِهِ رِبَاً وَلَا بَيْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرْأَةِ رِبَاً؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا ص

ص: ۴۷۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

قُمْ عَنْ مَجْلِسِكَ لِأَبِيكَ وَ مُعَلِّمِكَ وَإِنْ كُنْتَ أَمِيرًا؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هر چند فرمان روا باشی.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص ۴۳۵، ح ۹۹۷۰

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام:

بَرِّوا آبَاءَكُمْ يَبْرُكْكُمْ أَبْنَاؤُكُمْ

با پدرانتان خوشرفتاری کنید تا فرزندانتان با شما خوشرفتاری کنند.

الوافی ج ۲۲، ص ۸۶۶

فرزند**حدیث (۱) امام باقر علیه السلام:**

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي وَلَدًا وَاجْعَلْهُ تَقِيًّا زَكِيًّا لَيْسَ فِي خَلْقِهِ زِيَادَةٌ وَلَا نُقْصَانٌ وَاجْعَلْ عَاقِبَتَهُ إِلَى خَيْرٍ؛

خداوندا به من فرزندی عطا کن و او را پرهیزگار و پاک قرار ده که در آفرینشش کم و زیادی نباشد و سرانجامش را نیکو گردان.

وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۱۱۷ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۴۱۱، ج ۱۶۴۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَبَلَ وَلَدَهُ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ حَسَنَةً وَ مَنْ فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ مَنْ عَلَّمَهُ الْقُرْآنَ دُعِيَ بِالْأَبْوَيْنِ فَيُكْسَى بِيَانِ حُلَّتَيْنِ يُضِيءُ مِنْ نُورِهِمَا وَجُوهُ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

هر کس فرزندش را ببوسد، خداوند عزوجل برای او ثواب می نویسد و هر کسی که او را شاد کند، خداوند روز قیامت او را شاد خواهد کرد و هر کس قرآن به او بیاموزد، پدر و مادرش دعوت می شوند و دو لباس بر آنان پوشیده می شود که از نور آنها، چهره های بهشتیان نورانی می گردد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۱

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

الْبَنَاتُ حَسَنَاتٌ وَ الْبُتُونُ نِعَمٌ فَالْحَسَنَاتُ تُنَابُ عَلَيْهِنَّ وَ النِّعَمَةُ تُسْأَلُ عَنْهَا؛

دختران خوبی ها و پسران نعمت اند، به خوبی ها ثواب می دهند و از نعمت ها سؤال می شود.

تحف العقول ص ۳۸۲

حدیث (۴) امام موسی کاظم علیه السلام :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آله إِذَا

ص: ۴۷۹

أَصْبَحَ مَسْحَ عَلَى رُؤُوسِ وُلْدِهِ وَوُلْدِ وُلْدِهِ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله هر روز صبح بر سر فرزندان و نوادگانشان دست (نوازش) می کشیدند.

عدهالداعی و نجاح الساعی ص ۸۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۱، ص ۹۹، ح ۷۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْوَلَدَ الصَّالِحَ رِيحَانَةٌ مِنْ رِيَاحِينِ الْجَنَّةِ؛

فرزند شایسته و خوب گلی از گل های بهشت است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳، ح ۱۰

حدیث (۶) امام موسی کاظم سلام الله علیه :

قَالَ بَعْضُهُمْ : شَكَوْتُ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ابْنَ أَلِيٍّ ، فَقَالَ : لَا تَضْرِبْهُ ، وَاهْجُرْهُ وَ لَا تُطَلِّ ؛

کسی گفت : از فرزندم به امام کاظم علیه السلام شکایت کردم . ایشان فرمودند : «او را نزن بلکه با او قهر کن ولی نه به مدت طولانی.

عدهالداعی و نجاح الساعی ص ۸۹

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ... أَنْ يَسْتَفِرَّ أُمَّهُ؛

حق فرزند بر پدر این است که مادر او را گرامی بدارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۶

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَجِبُوا الصَّبِيَانَ وَ أَرْحَمُوهُمْ وَ إِذَا وَعَدْتُمُوهُمْ شَيْئًا فَفُوا لَهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا يَدْرُونَ إِلَّا أَنَّكُمْ تَرْزُقُونَهُمْ؛

کودکان را دوست بدارید و به آنان مهربانی کنید و هرگاه به آنها وعده دادید وفا کنید زیرا آنها شما را روزی دهنده خود می دانند.

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ الزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ وَالْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ وَالْمَرْكَبُ الْبَهِيُّ وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۱۵۵، ح ۳۵

حدیث (۱۰) امام باقر علیه السلام :

إِذَا أَرَدْتَ الْوَلَدَ فَقُلْ عِنْدَ الْجَمَاعِ : اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِيْ وَلَدًا وَّ اجْعَلْهُ تَقِيًّا لَيْسَ فِيْ خَلْقِهِ زِيَادَةٌ وَّ لَا نُقْصَانٌ وَّ اجْعَلْ عَاقِبَتَهُ اِلَى خَيْرٍ؛

هرگاه فرزند خواستی ، هنگام

آمیزش بگو: بار الها! به من فرزندی عطا کن و او را با تقوا قرار ده و در آفرینش او، کم و زیادی نباشد و او را عاقبت به خیر گردان .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۱۰، ح ۱۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَكَلَ سَفَرَجَلَةً عَلَى الرَّيْقِ طَابَ مَاؤُهُ وَ حَسُنَ وَلَدُهُ ؛

هر کس ناشتا یک به بخورد ، نطفه اش پاکیزه می شود و فرزندش نیکو می گردد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۷، ح ۳

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ امْرَأَةٍ حَامِلَةٍ أَكَلَتْ البَطِيخَ إِلَّا يَكُونُ مَوْلُودُهَا حَسَنَ الْوَجْهِ وَ الخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبى صلی الله علیه و آله، ص ۲۹

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَطْعِمُوا الْمَرْأَةَ فِي شَهْرِهَا الَّذِي تَلِدُ فِيهِ التَّمْرَ فَإِنَّ وَلَدَهَا يَكُونُ حَلِيمًا نَقِيًّا ؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده ، خرما بدهید ، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

مکارم الأخلاق ص ۱۶۹

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ فَلْيُؤَدِّنْ فِي أُذُنِهِ الْيَمْنَى بِإِذَانِ الصَّلَاةِ وَ لِيُتِمَّ فِي الْيَسْرَى فَإِنَّهَا عِصْمَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ؛

به هر کس فرزندی داده شود ، باید در گوش راست او اذان نماز و در گوش چپ او اقامه بگوید ؛ چرا که مایه ایمنی از شیطان رانده شده است .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۴، ح ۶

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

طَهَّرُوا أَوْلَادَكُمْ يَوْمَ السَّابِغِ فَإِنَّهُ أَطْيَبُ وَأَطْهَرُ وَأَسْرَعُ لِنَبَاتِ اللَّحْمِ، وَإِنَّ الْأَرْضَ تَنْجُسُ مِنْ بَوْلِ الْغَلْفِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا؛

روز هفتم [تولد]، فرزندان را [با ختنه] پاک کنید، چرا

ص: ۴۸۱

که مایه تمیزی و پاکیزگی بیشتر و رویش شتابنده تر گوشت است و زمین ، چهل روز از بول شخص ختنه نشده ، آلوده می ماند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵، ح ۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُحَسِّنَ إِسْمَهُ وَ يُحَسِّنَ آدَبَهُ، وَ يُعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ؛

حق فرزندی بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد .

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۶ ، ح ۳۹۹

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ لَيَرْحَمُ الْعَبْدَ لِيَشَدَّهُ حُبَّهُ لَوْلَدِهِ ؛

بدون تردید ، خداوند بر بنده خود به خاطر شدت محبت به فرزندش ، رحم می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰، ح ۵

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْوَالِدُ سَيِّدُ سَبْعِ سِنِينَ، وَ عَبْدٌ سَبْعِ سِنِينَ، وَ وَزِيرٌ سَبْعِ سِنِينَ؛

فرزند هفت سال سرور، هفت سال فرمانبردار، و هفت سال وزیر است .

مکارم الاخلاق ص ۲۲۲

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ أَبْصَرَ رَجُلًا لَهُ وَلَدَانِ فَقَالَ بَلَّ أَحَدَهُمَا وَ تَرَكَ الْآخَرَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ : فَهَلَا وَاسَيْتَ بَيْنَهُمَا؛

أ

پیامبر صلی الله علیه و آله کسی را دیدند که دو فرزند داشت . یکی را بوسید و دیگری را رها کرد . پیامبر خدا به او فرمودند :
چرا میان آنان یکسان عمل نکردی؟

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

لَا تَقْسِرُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى آدَابِكُمْ ، فَإِنَّهُمْ مَخْلُوقُونَ لِزَمَانٍ غَيْرِ زَمَانِكُمْ؛

آداب و رسوم خود را به فرزندانان تحمیل نکنید، زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند .

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۲۶۷، ح ۱۰۲

حدیث (۲۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ!

ص: ۴۸۲

ما حَقُّ ابْنِي هَذَا؟ قَالَ: تُحَسِّنُ اسْمَهُ وَادَّبَهُ وَتَضَعُهُ مَوْضِعًا حَسَنًا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسایل الشیعه ج ۲۱، ص ۳۹۰، ح ۲۷۳۸۰

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام:

الْحِنَاءُ يَذْهَبُ بِالسَّهَكِ وَيَزِيدُ فِي مَاءِ الْوَجْهِ وَيُطَيِّبُ النَّكْهَةَ وَيُحَسِّنُ الْوَلَدَ؛

حناء، بوی بد عرق را از بین می برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زیبا می کند.

من لایحضر الفقیه ج ۱، ص ۱۲۱، ح ۲۷۳ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۸۴، ح ۵

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يَعْلَمَهُ الْكِتَابَةَ وَالسَّبَّاحَةَ وَالرِّمَاطِيَةَ وَأَنْ لَا يَرْزُقَهُ إِلَّا طَيِّبًا وَأَنْ يَزُوجَهُ إِذَا بَلَغَ.

حق پسر بر پدر آنست که نوشتن و شنا کردن و تیر انداختن به او بیاموزد و جز روزی پاکیزه (حلال) برای ش مهیا نکند و همین که بالغ شد به او زن بدهد.

نهج الفصاحه ص ۴۴۷، ح ۱۳۹۴

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام:

الْغُلَامُ... يَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۷، ح ۳

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَأَحْسِنُوا آدَابَهُمْ يُغْفَرْ لَكُمْ؛

فرزندان خود را گرامی بدارید و خوب تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده شود.

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ادبوا اولادکم علی ثلاث خصال حبّ نبیکم و حبّ اهل بیته و تلاوه القرآن

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش

ص: ۴۸۳

حدیث (۲۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

یا عَلِيُّ: رَحِمَ اللَّهُ وَالِدَيْنِ حَمَلًا وَلَدَهُمَا عَلِيٌّ بَرَّهُمَا؛

ای علی: خداوند رحمت کند پدر و مادری را که فرزند خویش را بر نیکی کردن به خودشان یاری کنند.

من لا يحضر الفقيه ج ۴ ، ص ۳۷۲

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ فَ-ق-دَ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ نَاقِصَ الْعَيْشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَشْغُولَ الْقَلْبِ، فَأَوْلَاهَا: صِحَّةُ الْيَدَيْنِ وَ الثَّانِيَةُ: الْأَمْنُ وَ الثَّالِثَةُ: السَّعْيُ فِي الرِّزْقِ، وَ الرَّابِعَةُ: الْأَنْبِيَسُ الْمُوَافِقُ (قال الراوي): قُلْتُ: وَ مِمَّا الْأَنْبِيَسُ الْمُوَافِقُ؟ قَالَ: الزَّوْجَةُ الصَّيِّحَةُ، وَ الْوَلَدُ الصَّالِحُ، وَ الْخَلِيطُ الصَّالِحُ وَ

الخامسة: وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ: الدَّعَةُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهی همراهِ. راوی پرسید: همراهی همراهِ کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ج ۱ ، ص ۲۸۴

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

أَكَلُ السَّفَرِ جَلِّ قُوَّةٌ لِلْقَلْبِ الضَّعِيفِ وَ هُوَ يُطَيِّبُ الْمِعْدَةَ وَ يُدَكِّى الْفُؤَادَ وَ يُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَ يُحَسِّنُ الْوَلَدَ؛

خوردن به، قلب ضعیف را قوی، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص ۱۰۱

جوان و نوجوان

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

عَلَيْكَ بِالْحَدَاثِ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَى كُلِّ خَيْرٍ؛

نوجوانان را درباب زیرا که آنان سریع تر به کارهای خیر روی می آورند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۹۳، ح ۶۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدِثِ كَالأَرْضِ الْخَالِيَةِ مَا أُلْقِيَ فِيهَا مِنْ شَيْءٍ قَبِلَتْهُ؛

دل نوجوان مانند زمین آماده است که هر بذری در آن افشاند

ص: ۴۸۴

شود، می پذیرد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۹۳، نامه ۳۱ - تحف العقول ص ۷۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

بَادِرُوا أَحْدَاثَكُمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكُمْ إِلَيْهِمُ الْمُرْجِيَّةُ؛

به آموختن حدیث به نوجوانانتان پیش از آن که منحرفین آنان را گمراه سازند، اقدام نمائید.

تهذیب الأحکام (تحقیق خراسان) ج ۸، ص ۱۱۱، ح ۳۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

لَا تَقْسِرُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى آدَابِكُمْ فَإِنَّهُمْ مَخْلُوقُونَ لِزَمَانٍ غَيْرِ زَمَانِكُمْ؛

آداب و رسوم خود را به فرزندانان تحمیل نکنید زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۲۶۷، ح ۱۰۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَقُّ ابْنِي هَذَا؟ قَالَ: تُحَسِّنُ اسْمَهُ وَأَدَبُهُ وَتَضَعُهُ مَوْضِعًا حَسَنًا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم نیکو برایش انتخاب کنی و به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسایل الشیعه ج ۲۱، ص ۳۹۰، ح ۲۷۳۸۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

أَوْلَى الشَّيْءِ أَنْ يَتَعَلَّمَهَا الْحَدَاثُ الشَّيْءِ الَّتِي إِذَا صَارُوا رِجَالًا أَحْتَاجُوا إِلَيْهَا؛

شایسته ترین چیزهایی که نوجوانان باید بیاموزند، آن چیزهایی هستند که هنگام بزرگسالی به آنها نیاز دارند.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۳۳۳، ح ۸۱۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الشَّابَّ الَّذِي يُفْنِي شَبَابَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ ؛

خداوند جوانی که جوانی اش را در اطاعت از او بگذراند دوست دارد.

نهج الفصاحه ص ۳۱۶، ح ۸۰۰

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

إِذَا احْتَجَّتْ إِلَى الْمَشُورَةِ فِي أَمْرٍ قَدْ طَرَأَ عَلَيْكَ، فَاسْتَبِدِهِ بِبِدَايَةِ الشُّبَّانِ، فَإِنَّهُمْ أَحَدٌ أَذْهَانًا وَأَسْرَعُ حُدْسًا، ثُمَّ رُدَّهُ بَعْدَ ذَلِكَ إِلَى رِيِّ الْكُهُولِ وَالشُّيُوخِ لَيْسَتْ عَقْبُوهُ وَيُحْسِنُوا، الْإِخْتِيَارَ لَهُ فَإِنَّ تَجْرِبَتَهُمْ أَكْثَرُ؛

هنگامی که در

ص: ۴۸۵

پیش آمدی احتیاج به مشورت داشتی ابتدا به جوانان مراجعه نما زیرا که آنان ذهنی تیزتر و حدسی سریع تر دارند سپس (نتیجه) آن را به نظر بزرگسالان و پیران برسان تا پیگیری نموده، عاقبت آن را بسنجند و راه بهتر را انتخاب کنند زیرا تجربه آنان بیشتر است.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۳۳۷، ح ۸۶۶

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ تَعَلَّمَ فِي شَبَابِهِ كَانَ بِمَنْزِلَةِ الْوَشْمِ فِي الْحَجْرِ وَ مَنْ تَعَلَّمَ وَ هُوَ كَبِيرٌ كَانَ بِمَنْزِلَةِ الْكِتَابِ عَلَى وَجْهِ الْمَاءِ؛

هر کس در جوانی اش بیاموزد، آموخته اش مانند نقش بر سنگ است و هر کس در بزرگ سالی بیاموزد، مانند نوشتن بر روی آب است.

نوادر راوند ص ۱۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ بَادِرِ بَارِعٍ قَبْلَ أَرْبَعٍ : شَبَابِكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَ صِحَّتِكَ قَبْلَ سُقْمِكَ وَ غِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ، وَ حَيَاتِكَ قَبْلَ مَوْتِكَ ؛

ای علی! چهار چیز را پیش از چهار چیز دریاب : جوانی ات را پیش از پیری؛ و سلامتی ات را پیش از بیماری؛ و ثروت را پیش از فقر و زندگی ات را پیش از مرگ.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۵۷، ح ۵۷۶۲

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ «وَلَا تَنْسَ نَصِيْبَكَ مِنَ الدُّنْيَا» : لَا تَنْسَ صِحَّتَكَ وَ قُوَّتَكَ وَ فَرَاغَكَ وَ شَبَابَكَ وَ نَشَاطَكَ أَنْ تَطْلُبَ بِهَا الْخِرَةَ ؛

درباره آیه سهم خود را از دنیا فراموش مکن : [یعنی] سلامتی، توانایی، فرصت، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن، تا با آنها، آخرت را به دست آوری.

قصص، آیه ۷۷؛ معانی الاخبار ص ۳۲۵

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ عَلَيْكُمْ بِالْبَاهِ فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعُوهُ

فَعَلَى -كُمْ بِالصَّيَامِ فَإِنَّهُ وَجَاؤُهُ ؛

ای گروه جوانان! ازدواج کنید. اگر نمی توانید، روزه بگیرید، که روزه مهار شهوت است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۸۰، ح ۲

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

يَتَّبِعِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يَحْتَرِسَ مِنْ سُكْرِ الْمَالِ وَ سُكْرِ الْقُدْرَةِ، وَ سُكْرِ الْعِلْمِ، وَ سُكْرِ الْمَدْحِ وَ سُكْرِ الشَّبَابِ، فَإِنَّ لِكُلِّ ذَلِكَ رِيحًا خَبِيثَةً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسْتَخِفُّ الْوَقَارَ ؛

سزاوار است که عاقل، از مستی ثروت، قدرت، دانش، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید.

تصنیف غررالحکم و درر الحکم ص ۶۶، ح ۸۷۵

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

اعلمی أَنَّ الشَّبَابَ الْحَسَنَ الْخُلُقِ مِفْتَاحُ لِلْخَيْرِ، مِغْلَاقُ لِلشَّرِّ، وَإِنَّ الشَّبَابَ الشَّحِيحَ الْخُلُقِ مِغْلَاقُ لِلْخَيْرِ مِفْتَاحُ لِلشَّرِّ ؛

بدان که جوان خوش اخلاق، کلید خوبی ها و قفل بدی هاست و جوان بد اخلاق، قفل خوبی ها و کلید بدی هاست.

امالی (طوسی) ص ۳۰۲، ح ۵۹۸

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

لَسْتُ أُحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّبَابَ مِنْ -كُمْ إِلَّا غَادِيًا فِي حَالَيْنِ: إِمَّا عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَرَطًا، فَإِنْ فَرَطَ ضَيَّعَ، وَإِنْ ضَيَّعَ أَثِمَ، وَإِنْ أَثِمَ سَ -كَنَ النَّارَ وَ الَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ ؛

دوست ندارم جوانان شما را جز در دو حالت ببینم : دانشمند یا دانش اندوز. اگر جوانی چنین نکنند، کوتاهی کرده و اگر کوتاهی کرد، تباه ساخته و اگر تباه ساخت، گناه کرده است و اگر گناه کند، سوگند به آن کس که محمد صلی الله علیه و آله را به حق برانگیخت، دوزخ نشین خواهد شد.

امالی (طوسی) ص ۳۰۳، ح ۶۰۴

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَ

ص: ٤٨٧

هُوَ شَابٌ مُؤْمِنٌ اخْتَلَطَ الْقُرْآنُ بِلَحْمِهِ وَ دَمِهِ وَ جَعَلَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ، وَ كَانَ الْقُرْآنُ حَجِيْزًا عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؛

هر جوان مؤمنی که در جوانی قرآن تلاوت کند، قرآن با گوشت و خونس می آمیزد و خداوند عزوجل او را با فرشتگان بزرگوار و نیک قرار می دهد و قرآن نگهبان او در روز قیامت، خواهد بود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۰۳، ح ۴

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

مُرُوا الْأَحْدَاثَ بِالْمِرَاءِ وَ الْجِدَالِ وَ الْكُهُولَ بِالْفِكْرِ وَ الشُّيُوخَ بِالصَّمْتِ ؛

جوانان را به مباحثه و مناظره، و میان سالان را به اندیشیدن، و پیران را به سکوت، فرمان دهید.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۲۸۵، ح ۲۶۰

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

أَصْحَابُ الْمَهْدِيِّ شَبَابٌ لَا كُهُولَ فِيهِمْ إِلَّا مِثْلَ كُحْلِ الْعَيْنِ وَ الْمِلْحِ فِي الزَّادِ وَ أَقْلُ الزَّادِ الْمِلْحُ؛

یاران مهدی (عج) جوان اند و کهن سالان در میان آنان کم اند، مانند سیرمه در چشم و نمک در زاد و توشه، که کمترین قسمت توشه، نمک است.

الغیبه (طوسی) ص ۴۷۶

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَزَيَّا بِرِيِّ كُهُولِكُمْ وَ شَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَزَيَّا بِرِيِّ شَبَابِكُمْ ؛

بهترین جوانان شما آنان اند که خود را به سبک بزرگسالان بیاریند و بدترین بزرگسالان، کسانی اند که خود را شبیه جوانان کنند.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی) ج ۱، ص ۴۱

حدیث (۲۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَحْسَنَ عِبَادَةَ اللَّهِ فِي شَبَابِهِ ، لَقَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ عِنْدَ شَبَابِهِ ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : « وَ لَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ اسْتَوَى ءَأَتَيْنَاهُ حُكْمًا وَ عِلْمًا » ثُمَّ قَالَ تَعَالَى : « وَ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ » ؛

هر کس

ص: ۴۸۸

که در جوانی خوب بندگی خدا کند ، خداوند در پیری به او حکمت می آموزد . خدای متعال می فرماید : «و چون به رشد و کمال خویش رسید ، به او حکمت و دانش عطا کردیم» و در ادامه آیه می فرماید : «و نیکوکاران را چنین پاداش می دهیم».

قصص، آیه ۱۴؛ أعلام الدین فی صفات المومنین ص ۲۹۶

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

اجْتَهَدْتُ فِي الْعِبَادَةِ وَ اَنَا شَابٌّ ، فَقَالَ لِي أَبِي : يَا بُنَيَّ دُونَ مَا اَرَاكَ تَصْنَعُ ، فَاِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ اِذَا أَحَبَّ عَبْدًا رَضِيَ عَنْهُ بِالْيَسِيرِ ؛

در جوانی زیاد عبادت می کردم. پدرم به من فرمود: فرزندم! کمتر عبادت کن، زیرا خداوند عزوجل ، اگر بنده ای را دوست بدارد، با عبادت کم هم از او خشنود می گردد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۸۷، ح ۵

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيَتَزَوَّدُ الْعَبْدُ مِنْ دُنْيَاهُ لِآخِرَتِهِ ، وَ مِنْ حَيَاتِهِ لِمَوْتِهِ وَ مِنْ شَبَابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَاِنَّ الدُّنْيَا خُلِقَتْ لَكُمْ وَ اَنْتُمْ خُلِقْتُمْ لِالْآخِرَةِ ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه بگیرد، چرا که دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبيه الخواطر و نزهه النواظر معروف به مجموعه ی ورام ج ۱، ص ۱۳۱

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَ لَكِنْ فِي الشَّبَابِ اَحْسَنُ ؛

توبه زیباست، ولی در جوانی زیباتر .

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

اِذَا عَاتَبْتَ الْحَدِيثَ فَاتْرَكَ لَهُ مَوْضِعًا مِنْ ذَنْبِهِ لِثَلَا يَحْمِلُهُ الْاِخْرَاجَ عَلَي الْمَكَابِرِ

هرگاه جوان را توبیخ کردی ، برخی خطاهای او را نادیده بگیر،

تا تویخ تو، او را به مقابله وادار ن سازد.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۳۳۳، ح ۸۱۹

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا- تَزُولُ قَدَمًا عَبْدًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسَالَ عَنْ أَرْبَعٍ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ أَكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ وَعَنْ حُبِّنَا أَهْلَ الْبَيْتِ ؛

انسان، در روز قیامت، قدم از قدم بر نمی دارد، مگر آن که از چهار چیز پرسیده می شود : از عمرش که چگونه گذرانده است، از جوانی اش که چگونه سپری کرده، از ثروتش که از کجا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوستی ما اهل بیت [پیامبر صلی الله علیه و آله].

خصال ج ۱، ص ۲۵۳، ح ۱۲۵

حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعَيْدُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأُمَرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فَضْلُ الشَّابِّ الْعَابِدِ الَّذِي تَعَبَّدَ فِي صِبَاهُ عَلَى الشَّيْخِ الَّذِي تَعَبَّدَ بَعْدَ مَا كَبُرَتْ سُنُّهُ كَفَضْلِ الْمُرْسَلِينَ عَلَى سَائِرِ النَّاسِ .

برتری جوان عابدی که در کمی سنش بندگی ورزد بر پیری که پس از سالمندی رو به

ص: ۴۹۰

بندگی آرد همچون برتری پیامبران بر دیگر مردم است .

نهج الفصاحه ص ۵۸۸ ، ح ۲۰۵۰

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

شَيْئَانِ لَا يَعْرِفُ فَضْلَهُمَا إِلَّا مَنْ فَقَدَهُمَا : الشَّبَابَ وَ الْعَافِيَةَ؛

دو نعمت است که ارزش آنها را نمی دانند مگر کسی که آنها را از دست داده باشد : جوانی و تندرستی.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الحکم ج ۴ ، ص ۱۸۳ ، حدیث ۵۷۶۴

مريض

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَائِدُ الْمَرِيضِ يَخْوِضُ فِي الْبِرِّكَهِ فَإِذَا جَلَسَ انْغَمَسَ فِيهَا؛

عیادت کننده بیمار، در برکت فرو می رود و چون نزد بیمار بنشیند، در آن غوطه ور می شود.

کنزالفوائد ج ۱ ، ص ۳۷۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْمُرِيبُ أَبْدَا عَلِيلٌ؛

آدم بدبین، همیشه بیمار است.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص ۷۲ ، ح ۱۰۶۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْحَسَدُ لَا يَجْلِبُ إِلَّا مَضْرَّةً وَ غَيْظًا يُوْهِنُ قَلْبَكَ وَ يَمْرُضُ جِسْمَكَ؛

حسادت نتیجه ای جز زیان و ناراحتی که دلت را سست و تنت را بیمار می گرداند به بار نمی آورد.

کنزالفوائد ج ۱ ، ص ۱۳۷

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ كَثُرَ طَعْمُهُ سَقَمَ بَدَنُهُ وَ قَسَا قَلْبُهُ؛

هر کس کم بخورد، سالم می ماند و هر کس زیاد بخورد تنش بیمار می شود و قساوت قلب پیدا می کند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۸، ح ۲۷۷۹

خانه

حدیث (۱) امام علی علیه السلام:

إِنَّ لِلدَّارِ شَرَفًا وَ شَرَفُهَا السَّاحَةُ الْوَاسِعَةُ وَ الْخُلَطَاءُ الصَّالِحُونَ وَ إِنَّ لَهَا بَرَكَهً وَ بَرَكَتُهَا جُودُهُ مَوْضِعُهَا وَ سَعَةُ سَاحَتِهَا وَ حُسْنُ جَوَارِ جِيرَانِهَا؛

خانه را شرافتی است. شرافت خانه به وسعت حیاط (قسمت جلوی خانه) و هم نشینان خوب است. و خانه را برکتی است، برکت خانه جایگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسایگان خوب آن است.

ص: ۴۹۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كُلُّ بَيْتٍ لَا يَدْخُلُ فِيهِ الضَّيْفُ لَا يَدْخُلُهُ الْمَلَائِكَةُ

هر خانه ای که میهمان بر آن وارد نشود، فرشتگان واردش نمی شوند.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۳۶

حدیث (۳) امام باقر علیه السلام :

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ فِي رَحْلِهِ فَلْيَقْعُدْ حَيْثُ يَأْمُرُهُ صَاحِبُ الرَّحْلِ فَإِنَّ صَاحِبَ الرَّحْلِ أَعْرَفُ بِعَوْرَةِ بَيْتِهِ مِنَ الدَّاخِلِ عَلَيْهِ؛

هر گاه یکی از شما به خانه برادرش وارد شد، هر جا صاحب خانه گفت، همان جا بنشیند، زیرا صاحب خانه به وضع اتاق خود از میهمان آشناتر است.

قرب الإسناد (ط-الحديثه) ص ۶۹، ح ۲۲۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ الزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ وَالْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ وَالْمَرْكَبُ الْبَهِيُّ وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۱۵۵، ح ۳۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ بَيْتَهُ فَلْيَسَلِّمْ، فَإِنَّهُ يُنَزِّلُهُ الْبَرَكَهَ وَتُنْسُهُ الْمَلَائِكَةُ؛

هر گاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۳، ح ۲۳

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بَيْتٌ لَا صَبِيَّانَ فِيهِ لَا بَرَكَهَ فِيهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد، برکت ندارد.

نهج الفصاحه ص ۳۷۴، ح ۱۰۹۶

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

غَسَلُ النِّاءِ وَ طَهَارَةُ الْفِنَاءِ يورثانِ الْغِنَى؛

شستن ظرف ها و پاکیزگی حیاط خانه مایه غناست.

نهج الفصاحه ص ۵۸۴، ح ۲۰۳۱

حدیث (۸) امام علی علیه السلام:

نَظَّفُوا بُيُوتَكُمْ مِنْ حَوْكِ الْعَنْكَبُوتِ، فَإِنَّ تَرَكَهُ فِي الْبَيْتِ يورثُ الْفَقْرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت پاک کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

قرب الاسناد(ط-الحديثه) ص ۵۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تُبَيِّتُوا الْقُمَامَةَ

ص: ۴۹۲

فِي بُيُوتِكُمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَارًا، فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّيْطَانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۵، ح ۴۹۶۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بَيْتُ الشَّيَاطِينِ مِنْ بُيُوتِكُمْ بَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۳۲، ح ۱۱

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْبَيْتَ إِذَا كَثُرَ فِيهِ تِلَاوَةُ الْقُرْآنِ كَثُرَ خَيْرُهُ وَ اتَّسَعَ أَهْلُهُ وَ أَضَاءَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ كَمَا تُضِيءُ نُجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الدُّنْيَا

خانه ای که در آن قرآن فراوان خوانده شود، خیر آن بسیار گردد و به اهل آن وسعت داده شود و برای آسمانیان بدرخشد چنان که ستارگان آسمان برای زمینیان می درخشند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۱۰، ح ۱

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ وَ شَرُّ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ أَنَا وَ كَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا؛

بهترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و به او نیکی کنند و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و با او بدی کنند، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهیم.

نهج الفصاحه ص ۴۷۰، ح ۱۵۱۰

دختر

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَحِمَ اللَّهُ أَبَا الْبَنَاتِ، الْبَنَاتُ مُبَارَكَاتٌ وَ الْمُحَبَّبَاتُ وَ الْبَنُونَ مُبَشَّرَاتٌ وَ هُنَّ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات الصالحات (بازماندگان شایسته) اند.

مستدرک الوسائل ج ۱۵، ص ۱۱۵، ح ۱۷۷۰۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

ص: ۴۹۳

الْبَنُونَ نَعِيمٌ وَ الْبَنَاتُ حَسَنَاتٌ وَ اللَّهُ يُسْأَلُ عَنِ النَّعِيمِ ، وَ يُثِيبُ عَلَى الْحَسَنَاتِ ؛

پسران، نعمت اند و دختران خوبی. خداوند، از نعمت ها سؤال می کند و به خوبی ها پاداش می دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۷، ح ۱۲

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِذَا بَلَغَتِ الْجَارِيَةُ سِتًّا سِنِينَ فَلَا تُقْبَلُهَا وَالْغُلَامُ لَا يُقَى-بُلُّ الْمَرْأَةِ إِذَا جَاوَزَ سَبْعَ سِنِينَ؛

چون دختر [نامحرم] شش ساله شد، او را مبوس و پسر نیز چون از هفت سالگی گذشت، زن [نامحرم] را نبوسد.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۳

پسر

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

الْبَنُونَ نَعِيمٌ وَ الْبَنَاتُ حَسَنَاتٌ وَ اللَّهُ يُسْأَلُ عَنِ النَّعِيمِ ، وَ يُثِيبُ عَلَى الْحَسَنَاتِ ؛

پسران، نعمت اند و دختران خوبی. خداوند، از نعمت ها سؤال می کند و به خوبی ها پاداش می دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۷، ح ۱۲

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِذَا بَلَغَتِ الْجَارِيَةُ سِتًّا سِنِينَ فَلَا تُقْبَلُهَا وَالْغُلَامُ لَا يُقَى-بُلُّ الْمَرْأَةِ إِذَا جَاوَزَ سَبْعَ سِنِينَ؛

چون دختر [نامحرم] شش ساله شد، او را مبوس و پسر نیز چون از هفت سالگی گذشت، زن [نامحرم] را نبوسد.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَحِمَ اللَّهُ أَبَا الْبَنَاتِ، الْبَنَاتُ مُبَارَكَاتٌ مُحَبَّبَاتٌ وَ الْبَنُونَ مُبَشَّرَاتٌ وَ هُنَّ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات الصالحات (بازماندگان شایسته) اند.

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام :

لَيْسَ بَيْنَ الْوَالِدِ وَوَلَدِهِ رِبَاً وَلَا بَيْنَ الزَّوْجِ وَالْمَرْأَةِ رِبَاً؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا ص ۲۵۸

مرد

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ الزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ وَالْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ وَالْمَرْكَبُ الْبَهِيُّ وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ؛

ص: ۴۹۴

ز خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندى خوب است.

بحار الأنوار ج ۷۳، ص ۱۵۵، ح ۳۵

حدیث (۲) امام جعفر صادق علیه السلام :

الْحَيَاءُ عَشْرَةُ أَجْزَاءٍ تَسَعُهُ فِي النِّسَاءِ وَوَاحِدَةٌ فِي الرِّجَالِ

حیا ده جز دارد، نه جزء آن در زنان است و یک جزء در مردان.

من لا يحضر الفقيه ج ۳، ص ۴۶۸

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ فَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ بَعْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ

مرد، سرپرست خانواده است و درباره آنان از او سؤال می شود و زن، سرپرست خانه شوهرش و فرزندان اوست و درباره آنان از وی سؤال می شود.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۶

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ الرِّجَالِ مِنَ أُمَّتِي الَّذِينَ لَا يَتَطَاوَلُونَ عَلَى أَهْلِهِمْ وَيَحْتَنُونَ عَلَيْهِمْ وَلَا يَظْلِمُونَهُمْ؛

بهترین مردان امت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خشن نباشند و اهانت نکنند و دلسوزشان باشند و به آنان ظلم نکنند.

مکارم الأخلاق ص ۲۱۶

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمَرْءَ يَحْتَاجُ فِي مَنْزِلِهِ وَ عِيَالِهِ إِلَى ثَلَاثٍ خِلَالَ يَتَكَلَّفُهَا وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ فِي طَبَعِهِ ذَلِكَ: مُعَاشَرَةً جَمِيلَةً وَ سَعَةً بِتَقْدِيرٍ وَ غَيْرَهُ بِتَحْصِينٍ؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویش داشتن داری.

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی! لا یخِدمُ العِیالَ إِلَّا صِدِّیقٌ أَوْ شَهِیدٌ أَوْ رَجُلٌ یُریدُ اللّٰهَ بِهِ خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَةِ؛

ای علی! به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت

ص: ۴۹۵

را برای او می خواهد.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۰۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۱، ص ۱۳۲

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

جَمَالُ الرَّجُلِ فَصَاحَةُ لِسَانِهِ؛

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص ۷۳

زن

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

أَكْثَرُ الْخَيْرِ فِي النِّسَاءِ؛

بیشترین خیر و برکت در زنان است.

من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۵، ح ۴۳۵۲

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ أَحَدُ الْكَاسِيَيْنِ؛

زن شایسته یکی از دو عامل پیشرفت خانواده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۴، ص ۱۷۱، ح ۱۶۴۱۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۲۳۸، ح ۳۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

و نِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُؤُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرِهِ كَذَا وَ كَذَا؛

(در آینده) زنانی پیدا می شوند که در عین پوشیدگی برهنه اند (لباس های بدن نما و جوراب های نازک می پوشند) هوسباز و دلفریب می باشند، موهای خود را طوری آرایش می کنند که مانند کوهان شتر جلوه می کند. اینان داخل بهشت نمی شوند و حتی بوی آن را استشمام نمی کنند، با این که بوی بهشت از راه بسیار دور شنیده می شود.

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ خَيْرَ نِسَائِكُمُ الْوَلُودُ الْوَدُودُ لِعَفِيفَهُ، الْعَزِيزَةُ فِي أَهْلِهَا، الذَّلِيلَةُ مَعَ بَعْلِهَا، الْمُتَبَرِّجَةُ مَعَ زَوْجِهَا، الْحِصَانُ عَلَى غَيْرِهِ الَّتِي تَسْمَعُ قَوْلَهُ وَتُطِيعُ أَمْرَهُ...؛

بهترین زنانان، آن زن زایا، بسیار مهربان و پاکدامن است که برای شوهرش خود آرایی می کند و از غیر او خود را محفوظ نگه می دارد، حرف شوهرش را می شنود و فرمان او را اطاعت می کند....

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۲۴، ح ۱

حدیث (۵) امام باقر علیه السلام :

لا

ص: ۴۹۶

شَفِيعَ لِلْمَرْأَةِ أَنْجَحَ عِنْدَ رَبِّهَا مِنْ رِضَا زَوْجِهَا؛

هیچ شفیعی برای زن نزد پروردگارش نجات بخش تر از رضایت شوهرش نیست.

خصال ج ۲، ص ۵۸۸

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

صِيَانَةُ الْمَرْأَةِ أَنْعَمَ لِحَالِهَا وَأَدْوَمَ لِحِمَالِهَا؛

محفوظ بودن و پاکدامنی برای سلامتی زن مفیدتر است و زیبایی او را بادوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ۴۰۵، ح ۹۲۸۶

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى النَّاسِ أَرَأْفُ مِنْهُ عَلَى الذُّكُورِ وَمَا مِنْ رَجُلٍ يُدْخِلُ فَرْحَهُ عَلَى امْرَأَةٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا حُرْمَةً إِلَّا فَرَّحَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

خدای بزرگ، به زنان مهربان تر از مردان است و هیچ مردی، زنی از محارم خود را خوشحال نمی کند، مگر آن که خداوند متعال او را در قیامت شاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۶، ح ۷

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

وَلَا تُمَلِّكِ الْمَرْأَةَ أَمْرَهَا مَا جَاوَزَ نَفْسَهَا فَإِنَّ الْمَرْأَةَ رِيحَانَةٌ وَلَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ...؛

کاری که در توان زن نیست به او مسپار زیرا او چون گلی است (ظریف و آسیب پذیر) نه قهرمان و کار فرما.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۰۵، نامه ۳۱

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنَّ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

حیا خوب است ولی برای زنان خوب تر است.

نهج الفصاحه ص ٥٧٨، ح ٢٠٠٦

حديث (١٠) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَنْهَا رَاضٍ دَخَلَتْ الْجَنَّةَ؛

هر زنی، از دنیا برود و شوهرش از او راضی باشد، به بهشت می رود.

نهج الفصاحه ص ٣٥٩، ح ١٠٢٢

حديث (١١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا؛

یکدیگر را به رفتار نیک با زنان سفارش کنید.

مسترك الوسایل و مستنبط المسایل ج ١٤، ص ٢٥٣، ح ١٦٦٢٨ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ٣٣، ص ٦٢٨

حديث (١٢) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

عَفُوا تَعَفُّ نِسَاؤُكُمْ؛

ص: ٤٩٧

اکدامن باشید تا زنانان پاکدامن باشند.

نهج الفصاحه ص ۳۷۳، ح ۱۰۸۹

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا حَمَلَتِ الْمَرْأَةُ كَانَتْ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْمُجَاهِدِ بِنَفْسِهِ وَ مَالِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، فَإِذَا وَضَعَتْ كَانَ لَهَا مِنَ الْأَجْرِ مَا لَا تَدْرِي مَا هُوَ لِعِظَمِهِ ، فَإِذَا أَرْضَعَتْ كَانَ لَهَا بِكُلِّ مَصَّةٍ كَعَدْلِ عَتَقِ مُحَرَّرٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ ، فَإِذَا فَرَّغَتْ مِنْ رِضَاعِهِ ضَرَبَ مَلَكٌ عَلَى جَنْبِهَا وَ قَالَ : إِسْتَأْنَفِي الْعَمَلَ ، فَقَدْ غُفِرَ لَكَ ؛

هنگامی که زن باردار می شود ، همانند روزه دار شب زنده دار و مجاهدی است که با جان و مالش در راه خدا جهاد می کند و هنگامی که فارق شود ، پاداشی دارد که نمی دانی عظمت آن چه قدر است و هنگامی که شیر بدهد ، در هر بار مکیدن ، پاداش آزاد کردن یکی از فرزندان اسماعیل علیه السلام برای اوست و آن گاه که شیردادن تمام شود ، فرشته ای بر پهلوئی او می زند و می گوید : «عمل را از نو آغاز کن که بی تردید ، آمرزیده

شدی» .

امالی (صدوق) ص ۴۱۲ - ۴۱۱

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيْرُهُنَّ أَيْسَرُهُنَّ صِدَاقًا

با برکت ترین زنان، کم مهریه ترین آنان است.

نهج الفصاحه ص ۴۷۵، ح ۱۵۳۶

حدیث (۱۵) امام جعفر صادق علیه السلام :

الْحَيَاءُ عَشْرَةُ أَجْزَاءٍ فَتَسَعُهُ فِي النِّسَاءِ وَ وَاحِدٌ فِي الرِّجَالِ؛

حیا ده جز دارند، نه جزء آن در زنان است و یک جزء در مردان.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۴۶۸

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

جِهَادُ الْمَرْأَةِ حُسْنُ التَّبَعْلِ؛

جهاد زن خوب شوهرداری کردن است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۹ - خصال ج ۲، ص ۶۲۰

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَطْعَمُوا الْمَرْأَةَ فِي شَهْرِهَا الَّذِي تَلِدُ

ص: ۴۹۸

فِيهِ التَّمَرُ فَإِنَّ وَلَدَهَا يَكُونُ حَلِيمًا نَقِيًّا ؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده ، خرما بدهید ، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

مکارم الأخلاق ص ۱۶۹

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ امْرَأَةٍ حَامِلَةٍ أَكَلَتْ الْبَطِيخَ إِلَّا يَكُونُ مَوْلُودُهَا حَسَنَ الْوَجْهِ وَالْخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبى صلی الله علیه و آله ، ص ۲۹

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعَيْدُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأُمَرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۲۰) پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله :

أَيُّمَا امْرَأَةٍ آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا صَيْرَفًا وَلَا عَيْدَلًا وَلَا حَسِينَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُرْضِيَهُ وَإِنْ صَامَتْ نَهَارَهَا وَقَامَتْ لَيْلَهَا ... وَكَانَتْ فِي أَوَّلِ مَنْ تَرَدُّ النَّارَ وَكَذَلِكَ الرَّجُلُ إِذَا كَانَ لَهَا ظَالِمًا

هر زنی که شوهر خود را بیازارد، خداوند هیچ انفاق و عوض و کار نیکی را نمی پذیرد تا او را راضی کند، حتی اگر روزها روزه بگیرد و شبها به عبادت بگذراند و ... چنین زنی اولین کسی است که وارد آتش خواهد شد، و همچنین است اگر

ص: ۴۹۹

مرد به زنش ستم روا دارد.

وسائل الشیعه ج ۲۰ ص ۲۱۱

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْمَرْأَةَ رِيحَانَةٌ وَ لَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ

همانا زن گل است و قهرمان نیست

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۰۵، از نامه ۳۱ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۱۰، ح ۳ - من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۵۵۶، ح ۴۹۱۱

یتیم

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ وَ شَرُّ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ أَنَا وَ كَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا؛

بهترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و به او نیکی کنند و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و با او بدی کنند، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهم.

نهج الفصاحه ص ۴۷۰، ح ۱۵۱۰

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى رَسِّ يَتِيمٍ تَرَحُّمًا لَهُ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مَرَّتْ يَدُهُ عَلَيْهَا حَسَنَةً؛

هیچ مرد و زن مؤمنی نیست که دست محبت بر سر یتیمی بگذارد، مگر این که خداوند به اندازه هر تار مویی که بر آن دست کشیده است ثوابی برایش بنویسد.

وسائل الشیعه ج ۲۱، ص ۳۷۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴، ح ۹

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كُنْ لِلْيَتِيمِ كَالْأَبِ الرَّحِيمِ وَ اعْلَمْ أَنَّكَ تَزْرَعُ كَذَلِكَ تَحْصُدُ

برای یتیم چون پدر مهربان باش، و بدان که هر چه کشت کنی همان می دروی.

حديث (٤) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَنْ عَالَ يَتِيمًا حَتَّى يَشْتَعِنِي عَنْهُ أَوْجَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِذَلِكَ الْجَنَّةَ كَمَا أَوْجَبَ لِأَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ النَّارَ.

هر کس یتیمی را سرپرستی کند تا آن که

ص: ٥٠٠

بی نیاز گردد، خداوند به سبب این کار بهشت را بر او واجب سازد، همچنان که آتش دوزخ را بر خورنده مال یتیم واجب ساخته است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴، ح ۸

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَتُحِبُّ أَنْ يَلِينَ قَلْبُكَ وَتُدْرِكَ حَاجَتَكَ؟ إِرْحَمِ الْيَتِيمَ وَامْسَحِ رَأْسَهُ وَ أَطْعِمَهُ مِنْ طَعَامِكَ يَلِينَ قَلْبُكَ وَتُدْرِكَ حَاجَتَكَ؛

آیا دوست داری نرمدل شوی و به خواسته ات برسی؟ به یتیم مهربانی کن و دست محبت بر سر او بکش و از غذایت به او بخوران، تا دلت نرم شود و به خواسته ات برسی.

نهج الفصاحه ص ۱۶۰، ح ۲۷

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثلاثه فی ظلّ العرش یوم القیامه یوم لا ظلّ إلاّ ظلّه: و اصل الرّحم یزید الله فی رزقه و یمدّ فی أجله و امرأه مات زوجها و ترک علیها یتاما صغارا و قالت: لا أتزوج علی یتامی حتی یموتوا أو یغنیهم الله و عبد صنع طعاما فأضاف ضیفه و أحسن نفقته فدعا علیه الیتیم و المسکین فأطعمهم لوجه الله عزّ و جل

سه کس روز رستاخیز هنگامی که سایه ای جز سایه عرش نیست در سایه آن جای دارند، کسی که با خویشان نیکی کند خداوند روزی او را زیاد و عمرش را دراز کند و زنی که شوهرش بمیرد و اطفال صغیری باقی گذارد و وی گوید من با وجود یتیمان خود شوهر نمیکنم تا بمیرند یا خداوند آنها را بی نیاز کند و کسی که غذائی فراهم آورد و بمهمان خود بخوراند و پذیرائی او را کامل کند سپس یتیم و فقیر را بر آن دعوت کند و آنها را

برای رضای خدا غذا دهد.

نهج الفصاحه ص ۴۲۰،

ص: ۵۰۱

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ كَفَلَ يَتِيمًا وَ كَفَلَ نَفَقَتَهُ، كُنْتُ أَنَا وَ هُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ

کسی که یتیمی را کفالت کند و نفقه اش را کفالت کند، من و او در بهشت مانند این دو انگشت همسایه یکدیگریم.

قرب الاسناد (ط-الحديثه) ص ۹۴

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ: مَنْ آوَى الْيَتِيمَ وَ رَحِمَ الضَّعِيفَ وَ أَشْفَقَ عَلَى الْوَالِدِيهِ وَ أَنْفَقَ عَلَيْهِمَا وَ رَفَقَ بِمَمْلُوكِهِ؛

چهار چیز است که اگر در کسی باشد خداوند خانه ای در بهشت برای او بنا می کند: کسی که یتیمی را پناه بدهد، به ناتوان رحم کند، نسبت به پدر و مادرش دلسوز و مهربان باشد، برای آنها خرج کند و با مملوک خود مدارا نماید.

محاسن ج ۱، ص ۸، ح ۲۳

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَمَّا أُسْرِى بِي إِلَى السَّمَاءِ رَأَيْتُ قَوْمًا تُقَدَّفُ فِي أَجْوَابِهِمُ النَّارُ- وَ تَخْرُجُ مِنْ أَدْبَارِهِمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيْلُ فَقَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا

شبی که به آسمان برده شدم گروهی را دیدم که در شکم های آنان آتش افکنده می شود و از مخرجشان خارج می گردد. گفتم: ای جبرئیل، اینها کیستند؟ گفت: اینها کسانی هستند که اموال یتیمان را به ناحق می خورند.

وسایل الشیعه ج ۱۷، ص ۲۴۸-بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۶، ص ۲۶۷، ح ۲

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ فِي الْجَنَّةِ دَارًا يُقَالُ لَهَا دَارُ الْفَرَحِ لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا مَنْ فَرَّحَ يَتَامَى الْمُؤْمِنِينَ؛

در بهشت خانه ای هست که آن را شادی سرا گویند و جز آنان که یتیمان مؤمنان را شاد کرده اند وارد آن نمی شوند.

نهج الفصاحه ص ۳۲۹، ح ۸۶۴

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ

ص: ٥٠٢

وَشَرُّ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا؛

بهترین خانه های مسلمانان، خانه ای است که در آن یتیمی باشد که به او نیکی می شود و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد که با او بدی می شود، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهم.

نهج الفصاحه ص ۴۷۰، ح ۱۵۱۰

ازدواج

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ فِي النِّصْفِ الْآخِرِ

شخصی که ازدواج می کند. در حقیقت نصف دین و آئین خود را حفظ کرده است. پس بر او لازم است که برای حفظ باقیمانده ی آن. تقوای الهی را پیشه ی خود سازد

مستدرک الوسائل ج ۱۴، ص ۱۵۴، ح ۱۶۳۵۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَرَكَ التَّزْوِيجَ مَخَافَةَ الْفَقْرِ فَقَدْ أَسَاءَ الظَّنَّ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ إِنَّ يَكُونُوا فَقَرَاءً يُعْنِيهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

هر کس از ترس فقر ازدواج نکند نسبت به لطف خداوند بدگمان شده است. چرا که خداوند می فرماید: اگر آنان فقیر باشند خداوند از فضل و کرم خود بی نیازشان می کند.

من لايحضر الفقيه ج ۳، ص ۳۸۵، ح ۴۳۵۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يُفْتَحُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ بِالرَّحْمَةِ فِي أَرْبَعِ مَوَاضِعَ عِنْدَ نُزُولِ الْمَطَرِ وَ عِنْدَ نَظَرِ الْوَالِدِ فِي وَجْهِ الْوَالِدَيْنِ وَ عِنْدَ فَتْحِ بَابِ الْكُعْبَةِ وَ عِنْدَ النِّكَاحِ

درهای رحمت آسمان در چهار وقت گشوده می شود:

۱- موقع بارش باران.

۲- زمانی که فرزند به چهره پدر و مادرش می نگرَد.

۳- هنگام گشوده شدن در کعبه.

ص: ۵۰۳

۴- هنگام برپایی مراسم عقد و عروسی.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۰۱ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۲۲۱

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اکثر اهل النار العزاب.

بیشترین اهل جهنم انسانهای بی همسر هستند.

من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۳۸۴، ح ۴۳۴۹

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

مَنْ زَوْجٍ أَعْرَبًا، كَانَ مِمَّنْ يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

کسی که مجردی را تزویج کند و امکان ازدواج او را فراهم نماید از کسانی است که در قیامت خداوند به آنان نظر لطف می کند.

وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۴۵، ح ۱۹۳۸

حدیث (۶) امام موسی کاظم علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ يَسْتَنْظِلُونَ بِظِلِّ عَرْشِ اللَّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ رَجُلٌ زَوْجَ أَخَاهُ الْمُسْلِمِ أَوْ أَخْدَمَهُ أَوْ كَتَمَ لَهُ سِرًّا

سه دسته در روز قیامت، روزی که سایه و پناهی جزء سایه خداوند نیست، در سایه و پناه خدا هستند:

۱- مردی که زمینه ازدواج برادر مسلمانش را آماده نماید.

۲- مردی که (به برادر مسلمانش خدمت کند).

۳- کسی که سر برادر مسلمانش را بپوشاند.

خصال ص ۱۴۱ - وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۴۶، ح ۲۴۹۹۴ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۳۵۶

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

اربعه ينظر الله اليهم يوم القيامة

من اقال نادما او اغاث لهفان او اعتق نسمة او زوج عزبا

چهار کس در قیامت مورد نظر پروردگارند:

۱- آنکه چون طرف معامله پشیمان شود، معامله را برگرداند.

۲- کسی که غم از دلی برگیرد.

۳- کسی که برده ای را آزاد کند.

۴- کسی که بی همسران را به ازدواج درآورد.

وسایل الشیعه

ص: ۵۰۴

حدیث (۸) امیر المومنین علی ابن ابی طالب علیه السلام :

أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِي نِكَاحٍ حَتَّى يَجْمَعَ اللَّهُ بَيْنَهُمَا.

از بهترین شفاعتها، شفاعت بین دو نفر در امر ازدواج است تا اینکه خداوند آنان را مجذوب یکدیگر گرداند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۳۱ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۴۰۵ - مکارم الاخلاق ص ۱۹۶

حدیث (۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لِمَالِهَا وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَ مَنْ تَزَوَّجَهَا لِجَمَالِهَا رَأَى فِيهَا مَا يَكْرَهُ وَ مَنْ تَزَوَّجَهَا لِدِينِهَا جَمَعَ اللَّهُ لَهُ ذَلِكَ.

هر که با زنی به خاطر مالش ازدواج کند، خداوند او را به مال وی واگذار می کند، و هر که با او به خاطر جمال و زیبایی اش ازدواج نماید، در او چیزی را که خوشایند او نیست، خواهد دید، و هر که با وی به خاطر دینش ازدواج کند، خداوند تمامی این مزایا را برای او جمع می کند.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۴۰۰ - وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۵۱، ح ۲۵۰۰۸

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

لَا بَأْسَ بِأَنْ يَنْظُرَ الرَّجُلُ إِلَى الْمَرْأَةِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا يَنْظُرَ إِلَى خَلْفِهَا وَ إِلَى وَجْهِهَا

مانعی ندارد که مرد قامت و صورت زنی را که قصد ازدواج با او دارد، ببیند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۵، ح ۳

حدیث (۱۱) محمد بن مسلم :

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الرَّجُلِ يُرِيدُ أَنْ يَتَزَوَّجَ الْمَرْأَةَ أَيْ يَنْظُرُ إِلَيْهَا قَالَ نَعَمْ إِنَّمَا يَشْتَرِيهَا بِأَعْلَى الثَّمَنِ.

از امام باقر علیه السلام پرسیدم:

مردی که می خواهد با زنی ازدواج کند آیا حق

دارد او را ببیند؟

امام علیه السلام فرمودند: آری، چون در برابر آن بهای سنگینی می پردازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۵، ح ۱

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَتَزَوَّجَ فَلْيَسْأَلْ عَنِّ شَعْرَهَا كَمَا يَسْأَلُ عَنِّ وَجْهَهَا فَإِنَّ الشَّعْرَ أَحَدُ الْجَمَالَيْنِ

هر وقت یکی از شما، بخواهد، ازدواج کند، از اوصاف موی سر زن نیز سؤال کند همچنانکه از چگونگی رخسار او می پرسد. چون که موی زن یکی از دو زیبایی (مو و صورت) اوست.

من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۳۸۸، ح ۴۳۶۴ - مکارم الاخلاق ص ۲۰۰

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ حَطَبَ إِلَيْكَ رَجُلٌ رَضِيَتْ دِينَهُ وَ حُلُقَهُ فَرَوْجُهُ وَ لَا يَمْنَعُكَ فَقْرُهُ

هنگامی که مردی از شما خواستگاری کرد که از دین و اخلاق او راضی بودید به ازدواج با او رضایت دهید. و مبادا فقر او ترا از این رضایت باز دارد

مستدرک الوسائل ج ۱۴، ص ۱۸۸، ح ۱۶۴۶۸

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا جَاءَ كَمِ الْأَكْفَاءِ فَأَنْكِحُوهُنَّ وَ لَا تَرَبَّصُوا بِهِنَّ الْحَدَثَانِ

وقتی که اشخاص هم شان به خواستگاری دختران شما آمدند، به آنها دختر دهید و در کار آنها منتظر حوادث نباشید.

نهج الفصاحه، ص ۱۹۱، ح ۱۹۳

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا اسْتَفَادَ امْرُؤٌ مَسْلِمًا بَعْدَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلَ مِنْ زَوْجِهِ مُسْلِمَةٍ تَسِرُّهُ إِذَا نَظَرَ إِلَيْهَا وَ تُطِيعُهُ إِذَا أَمَرَهَا وَ تَحْفَظُهُ إِذَا غَابَ عَنْهَا فِي نَفْسِهَا وَ مَالِهِ

پس از اسلام، هیچ نعمتی برای مرد بهتر از زن مسلمانی نیست که هر گاه به او بنگرد، مسرورش کند و هر گاه به او فرمان

دهد، اطاعتش نماید و

ص: ۵۰۶

در غیاب او حافظ ناموس و مالش باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۲۷، ح ۱- من لا- یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۹، ح ۴۳۶۸- تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۲۴۰

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

إِنَّمَا الْمَرْأَةُ قِلَادَةٌ فَانظُرْ مَا تَتَّقَلَّدُ

زن همانا گردنبندی است، نیک بنگر که چه گردنبندی را به گردنت آویزان می کنی.

معانی الاخبار ص ۱۴۴- وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۳۳، ح ۲۴۹۵۶

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكُمْ وَ خَضْرَاءَ الدَّمَنِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خَضْرَاءُ الدَّمَنِ قَالَ الْمَرْأَةُ الْحَسَنَاءُ فِي مَنْبِتِ السُّوءِ.

پرهیزید از سبزه هایی که در مزبله می روید. عرض شد: یا رسول الله! سبزه هایی که در مزبله می روید چیست؟ حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: زن زیبایی که در خانواده پست و ناشایست به وجود آمده باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۳۲- من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۳۹۱، ح ۴۳۷۷- مکارم الاخلاق ص ۲۰۳

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تَزَوَّجُوا الْأَبْكَارَ فَإِنَّهُنَّ أَعْدَبُ أَفْوَاهًا وَ أَرْثَقُ أَرْحَامًا وَ أَسْرَعُ تَعْلُمًا وَ أَثْبَتُ لِلْمَوَدَّةِ

با دختران باکره ازدواج کنید زیرا که دهان آنان شیرین و رحمشان مناسبتر است و زود چیزی را یاد می گیرند و محبتشان پایدارتر است.

نوادر (راوندی) ص ۱۲- بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۲۳۷، ح ۳۰

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَتَزَوَّجَ امْرَأَةً وَ إِنَّ أَبَوَيَّ أَرَادَا غَيْرَهَا قَالَ تَزَوَّجِ الَّتِي هَوَيْتَ وَ دَعِ الَّتِي يَهْوَى أَبَوَاكَ.

من می خواهم با زنی ازدواج کنم ولی پدر و مادرم

مایند با دیگری ازدواج کنم. امام علیه السلام فرمودند: با زنی که خودت مایل هستی ازدواج کن، و زنی را که پدر و مادرت [بدون رضایت تو] انتخاب کرده اند، رها کن.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۴۰۱ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۳۹۲ - وسایل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۹۳

حدیث (۲۰) حضرت محمد صلی الله و آله و سلم:

إِنَّ مِنْ يَمَنِ الْمَرْأَةُ تَسِيرُ خَطْبَتَهَا وَ تَسِيرُ صَدَاقَهَا

از نشانه های برکت زن آن است که خواستگاریش بی تکلف و آسان انجام گیرد.

نهج الفصاحه ص ۳۴۲، ح ۹۲۹

حدیث (۲۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

لَا يَخْطُبُ أَحَدُكُمْ عَلَى خُطْبَةِ أَخِيهِ

هیچ یک از شما زنی را که دیگری خواستگاری می کند، خواستگاری نکند. [تا اینکه با او ازدواج کند و یا اینکه منصرف شود. اگر منصرف شد خواستگاریش بلامانع است.]

الفائق فی غریب الحدیث ج ۱، ص ۱۲۶

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

شَارِبَ الْخَمْرِ لَا يُزَوِّجُ إِذَا خَطَبَ

شرابخوار اگر تقاضای ازدواج کرد قبول نکنید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۰۰ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۳۹۸، ح ۱۵۹۱

حدیث (۲۳) امام رضا علیه السلام:

مَنْ السُّنَّةِ التَّرْوِيجُ بِاللَّيْلِ لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَ النَّسَاءُ إِنَّمَا هُنَّ سَكَنٌ.

مراسم عروسی در شب، سنت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم است، چرا که خداوند شب را مایه آرامش قرار داده و زن هم آرامش خاطر است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۶، ح ۱ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۴۱۸

حديث (٢٤) حضرت محمد صلى الله عليه وآله وسلم :

لَا وَلِيْمَةَ إِلَّا فِي خَمْسٍ فِي عُرْسٍ أَوْ حُرْسٍ أَوْ عِدَارٍ أَوْ

ص: ٥٠٨

وَكَا رٍ أَوْ رِكَاز

سور و ولیمه در پنج مورد است:

۱- عروسی ۲- تولد اولاد ۳- ختنه کردن نوزاد ۴- خریدن خانه ۵- بازگشت از سفر مکه.

من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۰۲ - خصال ص ۳۱۳

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله و آله و سلم) حِينَ تَزَوَّجَ مَيْمُونَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ أَوْلَمَ عَلَيْهَا وَ أَطْعَمَ النَّاسَ الْحَيْسَ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم در هنگام تزویج «میمونه» دختر «حارث» ولیمه داد و با غذای معجون خرما از حاضرین پذیرایی فرمود.

محاسن ص ۴۱۸ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۸ - تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۷، ص ۴۰۹

حدیث (۲۶) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ الْإِطْعَامَ عِنْدَ التَّزْوِيجِ

سور دادن و اطعام در ازدواج، از سنت پیامبران است.

محاسن ص ۴۱۸ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۷

حدیث (۲۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

أَفْضَلُ نِسَاءِ أُمَّتِي أَصْبَحُهُنَّ وَجْهًا وَ أَقْلُهُنَّ مَهْرًا.

بهترین زنان امت من زنانی هستند که خوشروتر و مهریه ایشان کمتر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۲۴ - من لا یحضره الفقیه ج ۳، ص ۳۸۶

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

أَنَّ مِنْ بَرَكَاتِهِ الْمَرْأَةَ قَلَّ مَهْرُهَا وَ مِنْ شُرُومِهَا كَثُرَ مَهْرُهَا

از برکات زن کمی مهریه اوست ، و از شومی اش زیادی مهریه

من لا يحضر الفقيه ج ٣، ص ٣٨٧ - مكارم الاخلاق ص ١٩٨

حديث (٢٩) امام علي عليه السلام :

لَا تُغَالُوا بِمُهِورِ النِّسَاءِ فَتَكُونَ عَدَاوَهُ

مهریه زنها را سنگین نگیرید که موجب کدورت و دشمنی گردد.

وسایل الشیعه ج ٢١،

ص: ٥٠٩

حدیث (۳۰) حضرت محمد صلی اله علیه و آله و سلم :

لَوْ أَنَّ جَمِيعَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ ذَهَبٍ وَ فِضَّةٍ حَمَلَتْهُ الْمَرْأَةُ إِلَى بَيْتِ زَوْجِهَا ثُمَّ ضَرَبَتْ عَلَى رَأْسِ زَوْجِهَا يَوْمًا مِنَ الْأَيَّامِ تَقُولُ مَنْ أَنْتَ إِنَّمَا الْمَالُ مَالِي حَبِطَ عَمَلُهَا وَ لَوْ كَانَتْ مِنْ أَعْبِدِ النَّاسِ إِلَّا أَنْ تَتُوبَ وَ تَرْجِعَ وَ تَعْتَدِرَ إِلَيَّ زَوْجِهَا

اگر تمام چیزهایی که در روی زمین از طلا- و نقره وجود دارد و زن آنها را به خانه شوهرش بیاورد. آنگاه یک روز از روزها بر سر شوهرش منت بگذارد و بگوید تو کیستی؟ این اموال مال من است. در این صورت اجر و عمل زن از بین می رود اگر چه از عابدترین مردم باشد. مگر اینکه توبه کند و برگردد و از شوهرش عذرخواهی کند.

مکارم الاخلاق ص ۲۰۲

حدیث (۳۱) امام محمد باقر علیه السلام :

الصَّدَاقُ مَا تَرَضِيَا عَلَيْهِ مِنْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ فَهَذَا الصَّدَاقُ.

مهریه همان چیزی است که طرفین بر آن توافق می کنند، کم باشد یا زیاد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۷۸- وسایل الشیعه ج ۲۱، ص ۲۴۰، ح ۲۶۹۸۹

حدیث (۳۲) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَمْهَرَ مَهْرًا ثُمَّ لَا يَنْوِي قَضَاءَهُ كَانَ بِمَنْزِلَةِ السَّارِقِ.

کسی که مهریه ای (برای زن قرار دهد) و قصدش این باشد که به او ندهد او همانند دزد است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۸۳

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُحِبُّ الْمَبِيتَ الَّذِي فِيهِ الْعُرْسُ وَ يُبْغِضُ الْمَبِيتَ الَّذِي فِيهِ الطَّلَاقُ وَ مَا مِنْ شَيْءٍ أَبْغَضَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الطَّلَاقِ.

همانا خداوند عز و جل خانه ای که در آن عروسی باشد را دوست می دارد و از

خانه ای که در آن طلاق است مبعوض است و همانا چیزی مبعوض تر از طلاق نزد خدای عز و جل نیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۴ - وسایل الشیعه ج ۲۲، ص ۷، ح ۲۷۸۷۵

حدیث (۳۴) حضرت محمد صلی الله و علیه و آله و سلم :

لَا سَهْرَ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ مُتَهَجِّدٍ بِالْقُرْآنِ أَوْ طَالِبِ الْعِلْمِ أَوْ عَرُوسٍ تُهْدَى إِلَى زَوْجِهَا.

شب بیداری روا نیست، مگر در سه مورد:

۱- تلاوت قرآن.

۲- تحصیل علم.

۳- بردن عروس به خانه داماد.

خصال ص ۱۱۲ - دعائم الاسلام ج ۲، ص ۲۱۰ - جعفریات (اشعثیات) ص ۹۴

حدیث (۳۵) ابن بابویه رضی الله عنه :

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَمَرَ بَنَاتِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَنِسَاءَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ أَنْ يَمْضِينَ فِي صَحْبِهِ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ، وَ أَنْ يَفْرَحْنَ وَ يَرْجِزْنَ وَ يَكْبُرْنَ وَ يَحْمَدْنَ، وَ لَا يَقْلَنَ مَا لَا يَرْضَى اللَّهُ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم امر فرمود، دختران عبدالمطلب و زنان مهاجر و انصار در شب عروسی حضرت فاطمه علیها السلام به همراه او بروند و شادی کنند، شعر و سرود بخوانند، تکبیر و حمد بگویند. و از گفتن حرفهایی که خدا بدان راضی نیست، پرهیزند

تسلیه المجالس ج ۱، ص ۵۴۲

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

زُفُوا عَرَائِسَكُمْ لَيْلًا وَ أَطْعَمُوا ضُحَى

مراسم عروسی را در شب و مهمانی را در روز انجام دهید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۶، ح ۲ - جعفریات (اشعثیات) ص ۱۱۰ - مکارم الاخلاق ص ۲۰۸

حدیث (۳۷) امام صادق علیه السلام :

إِذَا أَدْخَلْتُ عَلَيْكَ أَهْلَكَ فَخُذْ بِنَاصِيَتِهَا وَاسْتَقْبِلْ بِهَا الْقِبْلَةَ وَقُلْ - اللَّهُمَّ بِأَمَانَتِكَ أَخَذْتُهَا وَبِكَلِمَاتِكَ اسْتَحَلْتُ فَرَجَهَا

ص: ٥١١

فَإِنْ قَضَيْتَ لِي مِنْهَا وَلَدًا فَاجْعَلْهُ مُبَارَكًا سَوِيًّا وَ لَا تَجْعَلْ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ شِرْكًَا وَ لَا نَصِيْبًا.

چون همسرت به خانه تو آمد، دست بر پیشانیش بگذار، و رو به قبله اش برگردان و [دعا کن و] بگو: خداوند!... اگر از این همسرم، فرزندی برای من تقدیر نمایی، فرزند مبارک و سالم عنایت فرمای.

من لایحضره اقیهه ج ۳، ص ۴۰۲، ح ۴۴۰۵

حدیث (۳۸) امام صادق علیه السلام :

فِي الرَّجُلِ يَتَزَوَّجُ الْبِكْرَ قَالَ يُقِيمُ عِنْدَهَا سَبْعَةَ أَيَّامٍ

از امام صادق علیه السلام سؤال شد در مورد مردی که با دختر باکره ای ازدواج می کند، امام علیه السلام فرمودند:

شوهر یک هفته در پیش او باشد

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶۵، ح ۳۹ - من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۴۲۷

حدیث (۳۹) امام باقر علیه السلام :

مَا مِنْ امْرَأَةٍ تَسْقِي زَوْجَهَا شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ إِلَّا كَانَ خَيْرًا لَهَا مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ

هر زنی که به شوهرش قدری آب آشامیدنی بدهد، پاداش آن از عبادت یک ساله بالاتر است.

وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۱۷۲، ح ۲۵۳۴۳

حدیث (۴۰) امام صادق علیه السلام :

الْعَبْدُ كُلَّمَا ازْدَادَ لِلنِّسَاءِ حُبًّا ازْدَادَ فِي الْإِيْمَانِ فَضْلًا.

هر چه محبت مرد بر زن بیشتر گردد، بر فضیلت ایمانش افزوده می شود.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۳۸۴، ح ۴۳۵۰ - وسائل الشیعه ج ۲۰، ص ۲۴، ح ۲۴۹۳۱

حدیث (۴۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَا مِنْ شَابٍ تَزَوَّجَ فِي حَدَاثِهِ سِنَّهُ إِلَّا عَجَّ شَيْطَانُهُ : يَا وَيْلَهُ ، يَا وَيْلَهُ ! عَصَمَ مِنِّي ثُلٌّ - ثِي دِينِهِ ، فَلْيَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِي الثُّ - لُثِّ الْبَاقِي ؛

هر جوانی که در

سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای بر من ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سوم باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد

نوادر (راوندی) ص ۱۲

حدیث (۴۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ تَزَوَّجَ فَقَدْ أُعْطِيَ نِصْفَ الْعِبَادَةِ.

هر که ازدواج کند، نصف عبادت به او داده شده است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۲۲۰

حدیث (۴۳) امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَرَكَ التَّزْوِيجَ مَخَافَةَ الْعَيْلَةِ فَقَدْ أَسَاءَ بِاللَّهِ الظَّنَّ.

هر که از ترس تنگدستی ازدواج نکند، همانا به خداوند سوء ظن دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵ ، ص ۳۳۰

مُنُونَه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَعْظَمُ النِّسَاءِ بَرَكَهَ أَيْسَرُهُنَّ مُنُونَه ؛

با برکت ترین زنان، کم نفقه ترین آنان است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۴ ، ص ۱۶۲

كودك

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بَيْتٌ لَا صَبِيَّانَ فِيهِ لَا بَرَكَهَ فِيهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد ، برکت ندارد.

نهج الفصاحه ص ۳۷۴ ، ح ۱۰۹۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَيْسَ لِلصَّبِيِّ لَبَنٌ خَيْرٌ مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ ؛

برای کودک ، هیچ شیری بهتر از شیر مادرش نیست.

عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۳۴، ح ۶۹

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

الرِّضَاعُ وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ شَهْرًا، فَمَا نَقَصَ فَهُوَ جَوْرٌ عَلَى الصَّبِيِّ ؛

شیرخواری ، ۲۱ ماه است . پس هر چه کم شود ، ظلم بر کودک است .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۰، ح ۳

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ كَانَ عِنْدَهُ صَبِيٌّ فَلْيَتَصَابَ لَهُ ؛

هر کس با کودک سروکار دارد ، با او کودکانه رفتار کند.

من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۴۸۳، ح ۴۷۰۷

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ سَأَلَ فِي

ص: ۵۱۳

صَغْرِهِ أَجَابَ فِي كِبَرِهِ ؛

هر کس در خردسالی سؤال کند، در بزرگ سالی اش پاسخ می دهد .

تصنیف غررالاحکم و دررالکلم ص ۶۰، ح ۶۶۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَجْبُوا الصَّبِيَانَ وَارْحَمُوهُمْ ، وَإِذَا وَعَدْتُمُوهُمْ شَيْئًا فَفُوا لَهُمْ ، فَإِنَّهُمْ لَا يَدْرُونَ إِلَّا أَنْ-كُم تَرْزُقُونَهُمْ ؛

کودکان را دوست بدارید و با آنان مهربان باشید و هرگاه به آنان وعده دادید ، به آن وفا کنید ، زیرا آنان ، روزی دهنده خود را کسی غیر از شما نمی دانند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۳

حدیث (۷) امام کاظم علیه السلام :

تُسْتَحَبُّ عَرَامَةُ الصَّبِيِّ فِي صَغَرِهِ لِيَكُونَ حَلِيمًا فِي كِبَرِهِ، مَا يَتَّبِعِي أَنْ يَكُونَ إِلَّا هَكَذَا؛

خوب است بچه در کودکی بازی گوش باشد تا در بزرگ سالی بردبار گردد و شایسته نیست که جز این باشد .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۱، ح ۲

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

إِنَّا نَمُرُّ صَبِيَانَنَا بِالصَّلَاةِ إِذَا كَانُوا بَنِي خَمْسِ سِنِينَ ، فَمُرُوا صَبِيَانَ-كُم بِالصَّلَاةِ إِذَا كَانُوا بَنِي سَبْعِ سِنِينَ، وَنَح-نُ نَأْمُرُ صَبِيَانَ-ا بِالصَّ-وم إِذَا كَانُوا بَنِي سَبْعِ سِنِينَ بِمَا أَطَاقُوا مِنْ صِيَامِ الْيَوْمِ إِنْ كَانَ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ أَوْ أَقَلَّ، فَإِذَا غَلَبَهُمُ الْعَطَشُ وَالْعَرْتُ أَفْطَرُوا، حَتَّى يَتَعَوَّدُوا الصَّوْمَ وَ

يُطِيقُوهُ، فَمُرُوا صَبِيَانَ-كُم إِذَا كَانُوا بَنِي تِسْعِ سِنِينَ بِالصَّوْمِ مَا اسْتَطَاعُوا مِنْ صِيَامِ الْيَوْمِ، فَإِذَا غَلَبَهُمُ الْع-طَشُ أَفْطَرُوا ؛

ما کودکان خود را وقتی پنج ساله اند ، به نماز امر می کنیم ؛ ولی شما کودکانتان را وقتی هفت ساله شدند ، به نماز امر کنید . ما کودکان خود را وقتی هفت ساله اند ، به روزه وامی داریم ، به اندازه ای که توان دارند ،

چه نصف روز باشد یا بیشتر یا کمتر . وقتی تشنگی و گرسنگی بر آنان چیره شد ، افطار می کنند تا این که به روزه ، عادت کنند و توان آن را بیابند ، ولی شما کودکان را وقتی نه ساله شدند

، به اندازه ای که توان دارند ، به روزه وا دارید و وقتی تشنگی بر آنان چیره شد ، افطار کنند .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۴۰۹، ح ۱

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَرَامَةُ الصَّبِيِّ فِي صِغَرِهِ زِيَادَةٌ فِي عَقْلِهِ فِي كِبَرِهِ؛

بازی گوشی کودک در خردسالی اش مایه فزونی عقل در بزرگسالی اوست.

نهج الفصاحه ص ۵۶۴، ح ۱۹۴۰

نام

حدیث (۱) امام جعفر صادق سلام الله علیه:

يُسَمَّى الْمَوْلُودُ فِي يَوْمِ سَابِعِهِ

مولود را روز هفتم نامگذاری کنید

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۵ ، ص ۱۴۳ ، ح ۱۷۸۰۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُحَسِّنَ اسْمَهُ وَ يُحَسِّنَ آدَبَهُ، وَ يُعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد .

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۶ ، حکمت ۳۹۹

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَقُّ ابْنِي هَذَا؟ قَالَ: تُحَسِّنُ اسْمَهُ وَ آدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوْضِعًا حَسَنًا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب

کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسایل الشیعه ج ۲۱، ص ۳۹۰، ح ۲۷۳۸۰

پیری و کهولت

حدیث (۱) امام سجاد(ع):

حق الکبیر توقیرهُ لِسَنِّهِ و اجلالُهُ لِتَقَدُّمِهِ فِی الْاِسْلَامِ؛

حق آنکه بزرگتر است این است که او را به خاطر

ص: ۵۱۵

سنش احترام کنی و او را به خاطر اینکه بر تو در مسلمانی پیشی داشته است، بزرگ شماری.

تحف العقول ص ۲۷۰

حدیث (۲) پیامبر اکرم صلی الله و علیه و آله :

مَنْ وَقَرَ ذَا شَيْبِهِ فِي الْإِسْلَامِ آمَنَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ فَرَعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

هر کس پیری را که موی خود را در اسلام سپید کرده است حرمت نهد، خداوند از هراس روز قیامت امانش دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۵۸، ح ۳ {شبییه این حدیث در بحارالأنوار (ط-بیروت) ج ۷، ص ۳۰۲}

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُوقِّرْ كَبِيرَنَا وَيَرْحَمْ صَغِيرَنَا.

از ما نیست کسی که به بزرگسالان ما حرمت نهد و با خردسالان ما مهربان نباشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۶۵، ح ۲

همنشینی و دوستی

همسایه

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

حُسْنُ الْجَوَارِ يُعْمَرُ الدِّيَارَ وَيَزِيدُ فِي الْعِمَارِ؛

خوش همسایگی شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۷، ح ۸

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنْ أَحَبَبْتُمْ أَنْ يُحِبَّكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَأَدُّوا إِذَا اتَّيَمَّتُمْ وَاصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَأَحْسِنُوا جَوَارَ مَنْ جَاوَرَكُمْ؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما را دوست بدارند وقتی امانتی به شما سپردند رد کنید و چون سخن گویند راست گویند و با همسایگان خود به نیکی رفتار نمایید.

نهج الفصاحه ص ۲۶۴ ، ح ۵۵۴

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

وَالْجَوَارُ أَرْبَعُونَ دَارًا مِنْ أَرْبَعَةِ جَوَانِبِهَا؛

تا چهل خانه از چهار طرف همسایه به شمار می آیند.

خصال ج ۲ ، ص ۵۴۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

سَلَّ عَنِ الرَّفِيقِ قَبْلَ الطَّرِيقِ، وَعَنِ الْجَارِ قَبْلَ الدَّارِ؛

قبل از مسافرت بین همسفرت کیست و پیش از خرید خانه بین همسایه ات کیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸ ، ص ۲۴ - نهج البلاغه ص ۴۰۵ ، نامه ۳۱

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

ص: ۵۱۶

مَيَّا حَقُّ جَارِكَ فَحِفْظُهُ غَائِبًا وَ إِكْرَامُهُ شَاهِدًا وَ نُصْرَتُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا وَ لَا تَتَّبِعْ لَهُ عَوْرَةً فَإِنِ عَلِمْتَ عَلَيْهِ سَوْءَ سَتْرَتِهِ عَلَيْهِ وَ إِنِ
عَلِمْتَ أَنَّهُ يَقْبَلُ نَصِيحَتَكَ نَصَحْتَهُ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ وَ لَا تُسَلِّمُهُ عِنْدَ شَدِيدِهِ وَ تُقِيلُ عَثْرَتَهُ وَ تَغْفِرُ ذَنْبَهُ وَ تُعَاشِرُهُ مُعَاشِرَةً كَرِيمَةً؛

اما حق همسایه ات این است که در غیاب او آبرویش را حفظ کنی و در حضورش او را احترام نهی. اگر به او ظلمی شد یاریش رسانی، دنبال عیبهایش نباشی، اگر بدی از او دیدی پوشانی، اگر بدانی نصیحت تو را می پذیرد او را در خفا نصیحت کنی، در سختی ها رهایش نکنی، از لغزشش درگذری، گنااهش را ببخشی و با او به خوبی و بزرگواری معاشرت کنی.

خصال ج ۲، ص ۵۶۹

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فِي حُقُوقِ الْجَارِ - : إِنِ اسْتَعَاثَكَ أَعْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ ...

درباره حقوق همسایه فرمودند: اگر از تو کمک خواست کمکش کنی، اگر از تو قرض خواست به او قرض دهی، اگر نیازمند شد نیازش را برطرف سازی، اگر مصیبتی دید او را دلداری دهی، اگر خیری به او رسید به وی تبریک گویی، اگر بیمار شد به عیادتش روی، وقتی مرد در تشییع جنازه اش شرکت کنی، خانه ات را بلندتر از خانه او نسازی تا جلوی جریان هوا را بر او بگیری مگر آن که خودش اجازه دهد....

مسکن الفؤاد

ص: ۵۱۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما آمَنَ بِي مَنْ بَاتَ شَبَعَانَ وَجَارُهُ طَاوِيَا، مَا آمَنَ بِي مَنْ بَاتَ كَاسِيَا وَجَارُهُ عَارِيَا؛

به من ایمان نیاورده است آن کس که شب سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد. به من ایمان نیاورده است آن کس که شب پوشیده بخوابد و همسایه اش برهنه باشد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۸، ص ۴۲۹، ح ۹۸۹۷

حدیث (۸) امام کاظم علیه السلام :

لَيْسَ حُسْنُ الْجَوَارِ كَفِّ الْأَذَى وَ لَكِنَّ حُسْنَ الْجَوَارِ الصَّبْرُ عَلَى الْأَذَى

خوش همسایگی تنها این نیست که آزار نرسانی، بلکه خوش همسایگی این است که در برابر آزار و اذیت همسایه صبر داشته باشی.

تحف العقول ص ۴۰۹

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَبْدٌ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بِوَأْتِقَهُ؛

کسی که همسایه از شرش در امان نباشد به بهشت نمی رود.

نهج الفصاحه ص ۶۸۱، ح ۲۵۳۲

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

مَنْ لَهُ جَارٌ وَيَعْمَلُ بِالْمَعَاصِي فَلَمْ يَنْهَهُ فَهُوَ شَرِيكُهُ؛

هر کس همسایه ای را داشته باشد که گناه می کند ولی او را نهی نکند، شریک در گناه اوست.

ارشادالقلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۸۳

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِلدَّارِ شَرَفًا وَشَرَفُهَا السَّاحَةُ الْوَاسِعَةُ وَالْخُلَطَاءُ الصَّالِحُونَ وَإِنَّ لَهَا بَرَكَهً وَبَرَكَتُهَا جُودُهُ مَوْضِعُهَا وَسَعَةُ سَاحَتِهَا وَحُسْنُ جَوَارِ جِيرَانِهَا؛

خانه را شرافتی است. شرافت خانه به وسعت حیاط (قسمت جلوی خانه) و هم نشینان خوب است. و خانه را برکتی است، برکت خانه جایگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسایگان خوب آن است.

مکارم الاخلاق، ص ۱۲۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

زَكَاةُ الرِّفَاءِ بِرُّ الْجِيرَانِ وَصِلَةُ الْأَرْحَامِ؛

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صلہ رحم است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۴، ص ۱۰۶،

ص: ۵۱۸

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

صله الرّحم و حسن الخلق و حسن الجوار یعمران الدّیار و یزددن فی الأعمار.

صله رحم، خوش اخلاقی و خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۵۴، ح ۱۸۳۹

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام:

شِيعَتُنَا الْمُتَبَاذِلُونَ فِي وِلَايَتِنَا، الْمُتَحَابُّونَ فِي مَوَدَّتِنَا الْمُتَرَاوِرُونَ فِي إِحْيَاءِ أَمْرِنَا الَّذِينَ إِنْ غَضِبُوا لَمْ يَظْلِمُوا وَإِنْ رَضُوا لَمْ يُسْرِفُوا،
بَرَكَهٌ عَلَى مَنْ جَاوَرُوا سَلِمَ لِمَنْ خَالَطُوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمیگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶ و ۲۳۷، ح ۲۴

حدیث (۱۵) رسول اکرم (ص):

حُرْمَةُ الْجَارِ عَلَى الْجَارِ كَحُرْمَةِ أُمَّه.

رعایت حرمت همسایه همانند احترام مادر لازم است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۶

دوست**حدیث (۱) امام علی علیه السلام :**

خَيْرُ إِخْوَانِكَ مَنْ دَعَاكَ إِلَى صِدْقِ الْمَقَالِ بِصِدْقِ مَقَالِهِ وَ نَدَبَكَ إِلَى أَفْضَلِ الْعَمَالِ بِحُسْنِ أَعْمَالِهِ؛

بهترین برادرانت (دوستانت)، کسی است که با راستگویی اش تو را به راستگویی دعوت کند و با اعمال نیک خود، تو را به بهترین اعمال برانگیزد.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۴۱۷، ح ۹۵۳۵

حديث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا رَزَقَهُ اللَّهُ خَلِيلًا صَالِحًا؛

هر کس که خداوند برای او خیر بخواهد، دوستی شایسته نصیب وی خواهد نمود.

نهج الفصاحه ص ۷۷۶، ح ۳۰۶۴

حديث (۳) لقمان حکيم رحمه الله :

يَا بُنَيَّ اتَّخِذْ أَلْفَ صَدِيقٍ وَ أَلْفَ قَلِيلٍ وَ

ص: ۵۱۹

لا تَتَّخِذْ عَدُوًّا وَاحِدًا وَالْوَالِدُ كَثِيرٌ؛

فرزندم هزار دوست بگیر که هزار دوست هم کم است و یک دشمن بگیر که یک دشمن هم زیاد است.

امالی (صدوق) ص ۶۶۹ - بحار الأنوار ج ۱۳، ص ۴۱۴، ح ۴

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْجَلِيسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ، وَالْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنْ جَلِيسِ السَّوِّءِ؛

هم نشین خوب، از تنهایی بهتر است و تنهایی از هم نشین بد بهتر است.

امالی (طوسی) ص ۵۳۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَمْ يُقَدِّمْ فِي اتِّخَاذِ الْإِخْوَانِ الْإِعْتِبَارَ دَفَعَهُ الْإِغْتِرَارُ إِلَى صُحْبَةِ الْفُجَّارِ؛

هر کس در انتخاب برادران (دوستان) امتحان را مقدم ندارد، فریب خوردگی او را به مصاحبت با بدکاران می کشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکم ص ۴۱۶، ح ۹۴۹۵

حدیث (۶) امام حسین علیه السلام :

مَنْ أَحَبَّكَ نَهَاكَ وَ مَنْ أَبْغَضَكَ أَغْرَاكَ.

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲۸

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

لَا يَتَّبِعِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ أَنْ يُوَاحِي الْفَاجِرَ وَلَا الْإِحْمَقَ وَلَا الْكَذَّابَ؛

سزاوار نیست که مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۴۰

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثَةٌ تُخْلِصُ الْمَوَدَّةَ: إِهْدَاءُ الْعَيْبِ، وَحِفْظُ الْغَيْبِ، وَالْمَعُونَةُ فِي الشَّدَّةِ؛

سه چیز دوستی را یکرنگ می سازد: هدیه کردن عیب های یکدیگر، پاسداری در غیاب (و بدگویی نکردن) و یاری رساندن در سختی.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۲۱

حدیث (۹) امام علی علیه السلام:

الصَّدِيقُ مَنْ كَانَ نَاهِيَا عَنِ الظُّلْمِ وَالْعُدْوَانِ مُعِينًا عَلَى الْبِرِّ وَالْحَسَانِ؛

دوست، کسی است که از ظلم و تجاوزگری باز دارد و بر انجام خوبی و نیکی یاری کند.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص ۴۱۵، ح ۹۴۷۷

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

لِلْعَامَّةِ بَشْرَكَ

ص: ۵۲۰

وَمَحَبَّتِكَ وِلْعَدُوكَ عَدْلَكَ وَإِنصَافَكَ

گشاده رویی و محبت را برای عموم مردم و عدالت و انصاف را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص ۱۴۷، ح ۱۷۸

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام:

حُسْنُ الْإِخْلَاقِ يُدْرُ الرِّزَاقَ وَيُؤْنِسُ الرَّفَاقَ؛

خوش اخلاقی روزی ها را زیاد می کند و میان دوستان انس و الفت پدید می آورد.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۲۵۵، ح ۵۳۸۲

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا تَحَابُّوا وَ تَهَادَوْا وَ أَدَّوْا الْأَمَانَةَ

امت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۲۹

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

الْكُـيُـسُـ صَدِيقُهُ الْحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الْبَاطِلُ

انسان زیرک، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۶۸، ح ۹۴۵

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام:

مَنْ غَضِبَ عَلَيْكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَلَمْ يَقُلْ فِيكَ سُوءًا فَاتَّخَذَهُ لِنَفْسِكَ خَلِيلاً

هر کس سه بار بر تو خشم گرفت ولی به تو بد نگفت، او را برای خود به دوستی انتخاب کن.

معدن الجواهر ص ۳۴

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام:

إِذَا اخْتَشَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ فَقَدْ فَارَقَهُ

به خشم در آوردن و شرمنده ساختن دوست، مقدمه جدایی از اوست.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۹

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام:

أَعَجَزُ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنِ الْإِخْوَانِ وَأَعَجَزُ مِنْهُ مَنْ ضَيَّعَ مَنْ ظَفَرَ بِهِ مِنْهُمْ

عاجز ترین مردم کسی است که از بدست آوردن دوست عاجز بماند و از او عاجز تر کسی است که دوستان بدست آورده را از دست بدهد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۰

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

جَلِيسُ الْخَيْرِ نِعْمَةٌ، جَلِيسُ الشَّرِّ نِقْمَةٌ؛

همنشین خوب نعمت و همنشین بد، بلا و

ص: ۵۲۱

مصیبت است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۳، ص ۳۵۶، ح ۴۷۱۹ و ۴۷۲۰

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

قَارِنِ أَهْلَ الْخَيْرِ تُكُنْ مِنْهُمْ وَ بَايِنِ أَهْلَ الشَّرِّ تَبِنَ عَنْهُمْ؛

با خوبان معاشرت کن تا از آنان باشی و از بدان دوری کن تا از آنان نباشی.

نهج البلاغه (صبحی صالح) نامه ۳۱، ص ۴۰۲

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

لَا تَصْفُو الْخَلَّةَ مَعَ غَيْرِ أَدِيبٍ؛

دوستی با شخص بی ادب، صمیمانه نخواهد شد.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۴۳۴، ح ۹۹۱۲

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

أَدَبْنِي أَبِي بَتْلَاسٍ ... وَ نَهَانِي عَنْ ثَلَاثٍ : قَالَ لِي : يَا بُنَيَّ مَنْ يَصْحَبِ صَاحِبَ السُّوءِ لَا يَسْلَمُ وَ مَنْ لَا يُقَى - يَدُ الْفَاطِئَةِ يَنْدَمُ ، وَ مَنْ يَدْخُلُ مَدَاخِلَ السُّوءِ يُتَّهَمُ ... وَ نَهَانِي أَنْ أَصَاحِبَ حَاسِدٍ نِعْمَةٍ وَ شَامِتًا بِمُصِيبَتِهِ ، أَوْ حَامِلًا نَمِيمَةٍ ؛

پدرم مرا به سه چیز ادب آموخت و از سه چیز نهی ام فرمود . سه نکته ادب این بود که فرمود : فرزندم! هر کس با دوست بد بنشیند ، سالم نمی ماند و هر کس گفتارش را کنترل نکند ، پشیمان می شود ، و هر کس به جایگاه های بد وارد شود ، مورد بدگمانی قرار می گیرد (زیر سؤال می رود) و آن سه چیز که مرا از آن نهی فرمود: دوستی با کسی که چشم دیدن نعمت کسی را ندارد، و با کسی که از مصیبت دیگران شاد می شود و با

سخن چین.

تحف العقول ص ۳۷۶

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

عَوَّدَ لِسَانَكَ لِيَنَّ الْكَلَامَ وَ بَدَلَ السَّلَامِ ، يَكْثُرُ مُجَبَّوْكَ وَ يَقِلُّ مُبْغُضُوكَ؛

زبان خود را به نرم‌گویی و سلام کردن عادت ده،

ص: ۵۲۲

تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۴۳۵ ح ۹۹۴۶

حديث (۲۲) رسول اکرم صلى الله عليه و آله :

الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ.

آدمی بر آیین دوست خود است پس بنگرید با که دوستی می کنید.

امالی (طوسی) ص ۵۱۸ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۱ ص ۱۹۲

حديث (۲۳) امام جواد عليه السلام :

إِيَّاكَ وَ مَصَاحِبَةَ الشَّرِيرِ ، فَإِنَّهُ كَالسَّيْفِ الْمَسْلُوبِ يُحْسِنُ مَنْظَرَهُ وَ يَقْبِحُ آثَرَهُ؛

از همراهی و رفاقت با آدم شرور بپرهیز، زیرا که او مانند شمشیر برهنه است که ظاهرش نیکو و اثرش زشت است.

عوالم العلوم و المعارف (مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد عليهم السلام) ج ۲۳ (امام جواد)، ص ۲۸۸

حديث (۲۴) امام صادق عليه السلام:

لَا تُشْرِكْ -أَوْرَ أَحْمَقٍ وَ لَا تَسْتَعِنَنَّ بِكَذَّابٍ وَ لَا تَتَّقِ بِمَوَدَّةِ مُلُوكٍ؛

با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن. تحف العقول ص ۳۱۶

حديث (۲۵) امام رضا عليه السلام:

صَدِيقُ كُلِّ امْرِيٍّ عَقْلُهُ وَ عَدُوُّهُ جَهْلُهُ؛

دوست هر کسی عقل اوست و دشمن هر کس نادانی اوست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۱۱

حديث (۲۶) امام علي عليه السلام:

لَا يَكُونُ الصَّدِيقُ صَدِيقًا حَتَّى يَحْفَظَ أَخَاهُ فِي ثَلَاثٍ: فِي نَكْبَتِهِ وَ غَيْبَتِهِ وَ وَفَاتِهِ؛

دوست اگر در سه مورد دوستش را حمایت نکند دوست نیست: در شدت و گرفتاری او ، در غیبت وی و پس از مرگش.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۹۴

حدیث (۲۷) امام محمد باقر علیه السلام:

إِعْرِفِ الْمَوَدَّةَ فِي قَلْبِ أَخِيكَ بِمَا لَهُ فِي قَلْبِكَ؛

دوستی قلبی برادرت را از اندازه دوستی قلبی خودت نسبت به او بفهم. تحف العقول ، ص ۲۹۵

حدیث (۲۸) پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله):

اخْتَبِرُوا النَّاسَ بِأَخْدَانِهِمْ فَإِنَّمَا يُخَادِنُ الرَّجُلُ مَنْ يُعِجِبُهُ نَحْوَهُ؛

مردم را به دوستانشان بیازمایید؛ زیرا آدمی با کسی که از رفتارش خوشش بیاید، دوستی می کند.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۲۴۹

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام:

أُبْذِلُ لِصَدِيقِكَ

ص: ۵۲۳

كُلُّ الْمَوَدَّةِ وَ لَا تَبْدُلُ لَهُ كُلُّ الطَّمَانِينَةِ.

هر چه محبت داری نثار دوست کن اما هر چه اطمینان داری به پای او مریز.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۲۱، ح ۹۶۶۵ - بحارالانوار (ط-بيروت) ج ۷۱، ص ۱۶۵

حديث (۳۰) امام علي عليه السلام:

فِي الضَّيْقِ يَتَبَيَّنُ حُسْنُ مُوَسَاةِ الرَّفِيقِ

خوب یاری رساندن به دوست، در تنگنا آشکار می شود.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۲۴، ح ۹۷۳۲

حديث (۳۱) امام عسكري سلام الله عليه :

خَيْرُ إِخْوَانِكَ مَنْ نَسِيَ ذَنْبَكَ، وَ ذَكَرَ إِحْسَانَكَ إِلَيْهِ.

بهترین برادر تو آن کسی است که گناه و خطای تو را به خود، فراموش کند.

اعلام الدين في صفات المومنين ص ۳۱۳

حديث (۳۲) امام سجاد سلام الله عليه :

نَظَرُ الْمُؤْمِنِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ لِلْمَوَدَّةِ وَالْمَحَبَّةِ لَهُ عِبَادَةٌ.

نگاه مؤمن به چهره برادر مؤمن خود از روی دوستی و محبت به او، عبادت است.

تحف العقول ص ۲۸۲

همنشینی

حديث (۱) امام علي (ع):

لَا تَصْحَبِ الْمَائِقَ فَإِنَّهُ يُزَيِّنُ لَكَ فِعْلَهُ وَ يَوَدُّ أَنْ تَكُونَ مِثْلَهُ؛

همنشین بی خرد مباش که او کار (نابخردانه) خود را برای تو آراید و دوست دارد تو را چون خود نماید.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۲۷، ح ۲۹۳

حدیث (۲) پیامبر اکرم (ص):

الْجَلِيسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ وَالْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنَ جَلِيسِ السُّوءِ؛ همنشین خوب بهتر از تنهایی است و تنهایی بهتر از همنشین بد. الامالی (طوسی) ص ۵۳۵

حدیث (۳) امام صادق (ع):

إِيَّاكُمْ وَ مُجَالَسَةَ الْمُلُوكِ وَ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا فَفِي ذَلِكَ ذَهَابُ دِينِكُمْ وَ يُعَقِّبُكُمْ نِفَاقًا

از همنشینی با صاحب منصبان و دنیا پرستان پرهیزید که این همنشینی دین شما را برده و نفاق می آورد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۶۷، ح ۷۸

حدیث (۴) امام علی (سلام الله علیه) :

مُجَالَسَةُ الْحُكَمَاءِ حَيَاةُ الْعُقُولِ وَ شِفَاءُ النُّفُوسِ

همنشینی با حکیمان، مایه حیات خرد و شفای جان ها است. تصنیف

ص: ۵۲۴

غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۰، ح ۹۷۹۰

حدیث (۵) امام سجّاد (سلام الله علیه) :

هَلَكَ مَنْ لَيْسَ لَهُ حَكِيمٌ يُرْشِدُهُ.

هلاک شد آن که راهنمای حکیمی ندارد تا ارشادش کند. بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۵۹

حدیث (۶) پیامبر اکرم (ص):

مَنْ تَبَعَ عَثْرَاتِ أَخِيهِ تَبَعَ اللَّهُ عَثْرَاتِهِ وَ مَنْ تَبَعَ اللَّهُ عَثْرَاتِهِ يَفْضَحُهُ.

هر که به دنبال لغزشهای برادرش باشد خدا لغزشهای او را پیگیری می کند و هر که خدا لغزشهای او را پیگیری کند رسوایش می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۵۵، ح ۵

خوردن

خواص خوراکیها

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

أَكْلُ السَّفَرَجَلِ قُوَّةٌ لِلْقَلْبِ الضَّعِيفِ وَ هُوَ يُطَيِّبُ الْمَعِدَةَ وَ يَذْكِي الْفُؤَادَ وَ يُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَ يُحَسِّنُ الْوَلَدَ

خوردن به، قوه ای برای قلب ضعیف، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص ۱۰۱

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي التُّفَّاحِ مَا دَاوَوْا مَرَضَاهُمْ إِلَّا بِهِ أَلَا وَ إِنَّهُ أَسْرَعُ شَيْءٍ مَنَّفَعَةً لِلْفُؤَادِ خَاصَّةً وَ إِنَّهُ نَصُوحُهُ

اگر مردم می دانستند چه خواصی در سیب وجود دارد، بیماران خود را تنها با آن درمان می کردند. سیب از هر چیزی سریع تر به قلب فایده می بخشد به ویژه آن که خوشبو کننده می باشد.

طب الأئمه ص ۱۳۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْعَسَلُ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ لَا دَاءَ فِيهِ يُقَلُّ الْبُلْغَمَ وَ يَجْلُو الْقَلْبَ

عسل شفای هر بیماری ای است و هیچ بیماری در آن نیست، بلغم را کم و قلب را جلا می دهد.

مکارم الأخلاق ص ۱۶۶

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ عَلَيْكَ بِالْعَدَسِ فَإِنَّهُ مُبَارَكٌ مُقَدَّسٌ وَ هُوَ يُرِقُّ الْقَلْبَ وَ يُكْثِرُ الدَّمْعَةَ وَ إِنَّهُ بَارَكٌ عَلَيْهِ سَبْعُونَ نَبِيًّا؛

ای علی تو را سفارش می کنم

ص: ۵۲۵

به خوردن عدس، زیرا مبارک و پاک است، قلب را رقیق و اشک را زیاد می کند و هفتاد پیامبر پیوسته از آن استفاده می کردند.

وسائل الشیعه ج ۲۵، ص ۱۲۹، ح ۳۱۴۱۴

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

نِعْمَ الطَّعَامُ الزَّيْتُ يُطَيِّبُ النَّكْهَةَ وَيَذْهَبُ بِالْبُلْغَمِ وَيُصَفِّي اللَّوْنَ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيَذْهَبُ بِالْوَصْبِ وَيُطْفِئُ الْغَضَبَ

زیتون غذای خوبی است، دهان را خوشبو می کند، بلغم را از بین می برد، چهره را باز، اعصاب را محکم می کند و مرض را می برد و خشم را خاموش می کند.

مکارم الاخلاق ص ۱۹۰

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام :

الَّتِي يَذْهَبُ بِالْبَخْرِ وَيَشُدُّ الْعِظْمَ وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ وَيَذْهَبُ بِالذَّاءِ وَلَا يَحْتَاجُ مَعَهُ إِلَى دَوَاءٍ؛

انجیر بوی بد دهان را برطرف، استخوانها را محکم، رویش مو را زیاد، بیماری را برطرف می کند و با وجود آن احتیاجی به دارو نیست.

وسائل الشیعه ج ۲۵، ص ۱۷۰، ح ۳۱۵۵۴

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

(سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ فِي الْغُبَيْرِ: إِنَّ لَحْمَهُ يُنْبِتُ اللَّحْمَ وَ عَظْمُهُ يُنْبِتُ الْعِظْمَ وَ جِلْدُهُ يُنْبِتُ الْجِلْدَ وَ مَعَ ذَلِكَ فَإِنَّهُ يُسَخِّنُ الْكُلَيْتَيْنِ وَ يَذُبُّعُ الْمَعِدَةَ وَ هُوَ أَمَانٌ مِنَ الْبُؤَاسِ وَ التَّقْطِيرِ وَ يَقْوَى السَّاقَيْنِ وَ يَقْتَمِعُ عِرْقَ الْجَذَامِ

از امام صادق علیه السلام درباره سنجد شنیدم که می فرمودند: گوشت سنجد برای گوشت، هسته آن برای استخوان و پوست آن برای پوست مفید است و در عین حال کلیه ها را گرم، معده را ضد عفونی کرده و بازدارنده از بواسیر و تسلسل بول است. ساق پا را تقویت و جذام را از بدن ریشه کن می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۶۱، ح ۱ - مکارم الاخلاق ص

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كُلُوا التَّمْرَ وَتَدَاوُوا بِهِ فَإِنَّ فِيهِ شِفَاءً مِنْ سَبْعِينَ دَاءً؛

سیر بخورید و با آن مداوا کنید، که هفتاد بیماری را شفا می دهد.

مکارم الاخلاق ص ۱۸۲

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

كُلُوا التَّمْرَ فَإِنَّ فِيهِ شِفَاءً مِنَ الْأَدْوَاءِ.

خرما بخورید که شفای دردهاست

مکارم الاخلاق ص ۱۶۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالزَّبِيبِ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمِرَّةَ وَيَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيَذْهَبُ بِالْإِعْيَاءِ وَيُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَيُطَيِّبُ النَّفْسَ وَيَذْهَبُ بِالْغَمِّ

شما را سفارش می کنم به خوردن مویز، زیرا صفرا را برطرف می کند، بلغم را از بین می برد، اعصاب را قوی، خستگی را دور، اخلاق را خوب می کند، به روح آرامش می بخشد و غم را می برد.

خصال ص ۳۴۴

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَكَلَ سَفْرَجَلَهُ عَلَى الرَّيِّقِ طَابَ مَأْوُهُ وَحَسَنَ وَلَدُهُ ؛

هر کس ناشتا یک به بخورد ، نطفه اش پاکیزه می شود و فرزندش نیکو می گردد .

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۷، ح ۳

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَطْعِمُوا الْمَرْأَةَ فِي شَهْرِهَا الَّتِي تَلِدُ فِيهِ التَّمْرَ فَإِنَّ وَلَدَهَا يَكُونُ حَلِيمًا نَقِيًّا

به زن باردار در ماهی که در آن وضع حمل می کند، خرما بخورانید که فرزند او بردبار و پرهیزکار خواهد

مکارم الأخلاق ص ۱۶۹

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ امْرَأَةٍ حَامِلَةٍ أَكَلَتْ الْبَطِيخَ إِلَّا يَكُونُ مَوْلُودُهَا حَسَنَ الْوَجْهِ وَالْخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبى ص ۲۹

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

كُلُوا التُّفَّاحَ فَإِنَّهُ يَدْبِغُ الْمَعِدَةَ؛

سیب بخورید، چرا که معده را پاک می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۷، ح ۱۱

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

الْكُمَّثْرَى يَدْبِغُ الْمَعِدَةَ وَ

ص: ۵۲۷

يُقَوِّبُهَا هُوَ وَ السَّفْرَجَلُ سَوَاءٌ وَ هُوَ عَلَى الشَّبَعِ أَنْفَعُ مِنْهُ عَلَى الرَّيِّقِ وَ مَنْ أَصَابَهُ طَخَاءٌ «٢» فَلْيَأْكُلْهُ يَغْنِي عَلَى الطَّعَامِ.

گلابی، معده را پاک و تقویت می کند و به هم مثل گلابی است. خوردنش روی غذا سودمندتر است تا ناشتا. هر کس احساس سنگینی می کند، آن را روی غذا بخورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ٦، ص ٣٥٨، ح ٢

حدیث (١٦) امام صادق علیه السلام :

كُلُوا الزُّمَانَ بِشَحْمِهِ فَإِنَّهُ يَدْبُعُ الْمَعِدَةَ وَ يَزِيدُ فِي الدَّهْنِ

انار را با پیه اش بخورید، چرا که معده را پاک می کند و مایه رشد ذهن می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ٦، ص ٣٥٤، ح ١٢

حدیث (١٧) امام صادق علیه السلام :

أَكَلُ الْبَاقِلِيِّ يُمَخِّحُ السَّاقِينَ وَ يَزِيدُ فِي الدِّمَاغِ وَ يُؤَلِّدُ الدَّمَ الطَّرِيَّ؛

خوردن باقلا، مایه تقویت مغز استخوان های ساق پا می شود، توان مغز را افزون می سازد و خون تازه تولید می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ٦، ص ٣٤٤، ح ١

حدیث (١٨) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالذُّبَابِ فَإِنَّهُ يُدَكِّي الْعُقْلَ وَ يَزِيدُ فِي الدِّمَاغِ؛

کدو بخورید، چرا که عقل را تیز و (کارآیی) مغز را زیاد می کند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ٦٣، ص ٢٢٩

حدیث (١٩) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْكَرْفَسُ بَقْلُهُ الْأَنْبِيَاءُ وَ يُذَكِّرُ أَنَّ طَعَامَ الْخَضِرِ وَ الْيَأْسَ الْكَرْفَسُ وَ الْكَمَاهُ

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ١٦، ص ٤٢٠، ح ٢٠٤٠٦

حدیث (٢٠) امام صادق علیه السلام :

أَطْعَمُوا الْمَبْطُونَ خُبْزَ الْأُرْزِّ فَمَا دَخَلَ جَوْفَ الْمَبْطُونَ شَيْءٌ أَنْفَعَ مِنْهُ أَمَا إِنَّهُ يَدْبُغُ الْمَعِدَةَ وَيَسْلُ الدَّاءَ سَلًّا

به کسی که دل درد (اسهال)، دارد نان برنجی بدهید، چرا که برای دل درد چیزی مفیدتر از آن نیست. بدانید که آن، معده را پاک و درد را کاملاً آرام می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص

ص: ۵۲۸

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

نِعْمَ الْإِدَامُ الْخَلُّ يَكْسِرُ الْمِرَّةَ وَيَطْفِئُ الصَّفْرَاءَ وَيُحْيِي الْقَلْبَ؛

سرکه، خوب خورشتی است، زرداب را می شکند، صفرا را فرو می نشاند و قلب را زنده می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۲۹، ح ۷

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام :

الْبَصْلُ يَذْهَبُ بِالنَّصَبِ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيَزِيدُ فِي الْخُطَى وَيَزِيدُ فِي الْمَاءِ وَيَذْهَبُ بِالْحُمَّى؛

پیاز، خستگی را می برد، اعصاب را قوی می کند، قدم ها را چابک و نیروی جنسی را زیاد می کند و تب را می برد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۴، ح ۲

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

نِعْمَ الْإِدَامُ السَّمْنُ وَانِّي لَأَكْرَهُهُ لِلشَّيْخِ؛

روغن حیوانی، خوب خورشتی است، ولی من آن را برای پیر، خوشایند نمی دانم.

دعوات (راوندی) ص ۱۵۲، ح ۴۰۸

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

أَكَلُ الْجَوْزِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ يُهَيِّجُ الْحَرَّ فِي الْجَوْفِ وَيُهَيِّجُ الْقُرُوحَ عَلَى الْجَسَدِ وَأَكْلُهُ فِي الشِّتَاءِ يُسَخِّنُ الْكُلَيْتَيْنِ وَيُدْفَعُ الْبُرْدَ.

خوردن گردو در گرمای شدید، حرارت بدن و زخم های تن را تحریک می کند، اما خوردن آن در زمستان، کلیه ها را گرم می کند و سرما را دفع می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۴۰، ح ۱

حدیث (۲۵) امام کاظم علیه السلام :

عَلَيْكَ بِاللَّفْتِ فَكُلْهُ - يَعْنِي السَّلْجَمَ - فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَ لَهُ عِرْقٌ مِنَ الْجُدَامِ، وَاللَّفْتُ يُذَيَّبُهُ؛

شلغم بخور، زیرا هیچ کس نیست که در او رگی از جذام نباشد، و شلغم این رگ را می سوزاند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۲، ح ۱

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

ادَّهِنُوا بِالزَّيْتِ وَ اتَّدِمُوا بِهِ فَإِنَّهُ دُهْنُهُ الْأَخْيَارِ وَ إِدَامُ الْمُصْطَفَيْنِ مُسَحَّتٌ بِالْقُدْسِ مَرَّتَيْنِ بُورِكَتْ مُقْبِلَةٌ وَ بُورِكَتْ مُدْبِرَةٌ لَا

ص: ۵۲۹

با روغن زیتون، بدن را چرب کنید و با آن خورش درست کنید، چرا که روغن زیتون، روغن نیکان و خورش برگزیدگان است، دوبار به آن تقدس داده شده و در آن، چه در آغاز فصلش و چه در پایان آن، برکت نهاده شده است و با وجود آن، هیچ بیماری ای زیان نمی رساند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۳۱، ح ۴

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ تَرَكَ اللَّحْمَ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا سَاءَ خُلُقُهُ.

هر کس چهل روز گوشت نخورد، بد اخلاق می شود.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۵۹، ص ۲۹۳

مَنْ أَكَلَ اللَّحْمَ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، قَسَا قَلْبُهُ؛

هر کس چهل روز گوشت بخورد، سنگ دل می شود.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۵۹، ص ۲۹۴

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الْكُرَاثِ، فَقَالَ: كُفُّهُ، فَإِنَّ فِيهِ أَرْبَعُ خِصَالٍ: يُطَيَّبُ النَّكْهَةَ وَيَطْرُدُ الرِّيَّاحَ وَيَقْطَعُ الْبَوَاسِيرَ وَهُوَ أَمَانٌ مِنَ الْجُذَامِ لِمَنْ أَدْمَنَ عَلَيْهِ؛

از امام صادق علیه السلام درباره تره پرسیدند، فرمودند: آن را بخورید، چرا که در آن، چهار ویژگی است: دهان را خوشبو می کند، بادها را از بدن می برد، بواسیر را ریشه کن می کند، و برای کسی که پیوسته بخورد، مایه ایمنی از جذام است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۶۵، ح ۴

حدیث (۲۹) امام رضا علیه السلام :

كَثْرَةُ أَكْلِ الْبَيْضِ وَإِذْمَانُهُ يورثُ الطَّحَالَ وَرِيحًا فِي رَأْسِ الْمَعِدَةِ وَالْإِمْتِلَاءُ مِنَ الْبَيْضِ الْمَسْلُوقِ يورثُ الرَّبْوَ وَالْأَيْتِهَارَ؛

زیاد خوردن تخم مرغ و معتاد شدن به آن، بیماری ورم طحال می آورد و ایجاد کننده بادهایی در سر معده است و زیاد خوردن تخم مرغ آب پز، نفس تنگی و نفس بریدگی می

آورد.

طب الرضا ص ۲۸ - شبیه این حدیث در بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۵۹، ص ۳۲۱

حدیث (۳۰) امام رضا علیه السلام :

يُنْتَعَى أَنْ تَحْدَرَ... أَنْ تَجْمَعَ فِي جَوْفِكَ الْبَيْضَ وَالسَّمَكَ فِي حَالٍ وَاحِدَةٍ فَإِنَّهُمَا إِذَا اجْتَمَعَا وَلَدَا الْقَوْلَنْجَ وَرِيَّاحَ الْبُؤَاسِ بِرٍ وَوَجَعَ الْأَضْرَاسَ

پرهیز از این که... تخم مرغ و ماهی را هم زمان بخوری، چرا که هر گاه این دو با یکدیگر خورده شوند، قولنج، باد بواسیر و دندان درد می آورند.

طب الرضا ص ۶۳

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كُلِ الْخَسَّ، فَإِنَّهُ يورثُ التُّعَاسَ وَيَهْضِمُ الطَّعَامَ؛

کاهو بخورید، چرا که خواب آور است و غذا را هضم می کند.

مکارم الاخلاق ص ۱۸۳

حدیث (۳۲) امام رضا علیه السلام :

لِبَعْضِ قَهَارِمَتِهِ : اِسْت- كَثُرُوا لَنَا مِنَ الْبَادِنِ-جَانٍ، فَإِنَّهُ حَارٌّ فِي وَقْتِ الْبُرْدِ، بَارِدٌ فِي وَقْتِ الْحَرِّ، مُعْتَدِلٌ فِي الْاَوْقَاتِ كُلِّهَا جَيِّدٌ فِي كُلِّ حَالٍ؛

به یکی از پیشکاران خود : برای ما، بادمجان زیاد تهیه کنید، چرا که در هنگام سرما، گرم و در هنگام گرما، سرد است، در همه اوقات، معتدل و در هر حال، خوب است.

طب الاثمه ص ۱۳۹

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

الْجَزْرُ أَمَانٌ مِنَ الْقَوْلَنْجِ وَالْبُؤَاسِ وَيُعِينُ عَلَى الْجِمَاعِ؛

هویج، مایه ایمنی از قولنج و بواسیر است و آمیزش جنسی را تقویت می کند.

حدیث (۳۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ افْتَتِحْ طَعَامَكَ بِالْمِلْحِ، فَإِنَّ فِيهِ شِفَاءٌ مِنْ سَبْعِينَ دَاءً مِنْهَا: الْجُنُونُ وَالْجُدَامُ وَالْبَرَصُ وَوَجَعُ الْحَلْقِ وَالْأَضْرَاسِ وَوَجَعُ
الْبَطْنِ؛

ای علی! غذای خود را با نمک آغاز کن، چرا که در نمک درمان هفتاد درد است؛ دیوانگی، خوره، پیسی، گلودرد، دندان
درد و دل درد، از جمله این دردهاست.

ص: ۵۳۱

حدیث (۳۵) امام صادق علیه السلام :

نَعْمَ اللَّقْمَةُ الْجُبْنُ، تُغَذِّبُ الْفَمَ وَ تُطَيِّبُ النَّوْءَ - كَهَهُ وَ تَهْضِمُ مَا قَبْلَهُ وَ تُشَهِّي الطَّعَامَ؛

چه خوب لقمه ای است پنیر، دهان را تر و تازه و خوشبو می کند، غذای قبلی را هضم و غذا را مطبوع می سازد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۱۰۵، ح ۱۱

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام :

سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ الْجُبْنِ... فَقَالَ لِي: هُوَ ضَارٌّ بِالْعَدَاهِ نَافِعٌ بِالْعَشْيِ وَ يَزِيدُ فِي مَاءِ الظَّهْرِ

مردی درباره پنیر از امام صادق علیه السلام پرسید... امام فرمودند: خوردن پنیر، صبحگاهان مضر است و شامگاهان مفید و آب کمر را زیاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۴۰، ح ۳

حدیث (۳۷) امام صادق علیه السلام :

شَكَا ذَرِيحُ الْمُحَارِبِيُّ قَرَارَ فِي بَطْنِهِ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: أَتَوْجِعُكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: مَا يَمْنَعُكَ مِنَ الْحَبِّهِ السَّوْدَاءِ وَ الْعَسَلِ لَهَا؛

ذریح محاربی، به امام صادق علیه السلام گفت که شکم او غرغر می کند. امام پرسیدند: آیا درد هم دارد؟ گفت: آری. امام فرمودند: چرا برای درمان آن از سیاه دانه و عسل استفاده نمی کنی؟

طب الاثمه ص ۱۰۰

حدیث (۳۸) امام صادق علیه السلام :

الْحَوْكُ بَقْلَةُ الْأَنْبِيَاءِ، أَمَا إِنَّ فِيهِ ثَمَانٌ خِصَالٍ: يُمْرِئُ وَ يَفْتَحُ السُّدَدَ وَ يُطَيِّبُ الْجُشَاءَ وَ يُطَيِّبُ النَّوْءَ - كَهَهُ وَ يُشَهِّي الطَّعَامَ وَ يَسْلُ الدَّاءَ وَ هُوَ أَمَانٌ مِنَ الْجَذَامِ وَ إِذَا اسْتَقَرَّ فِي جَوْفِ الْإِنْسَانِ قَمَعَ الدَّاءَ كُلَّهُ؛

امام صادق علیه السلام: ریحان، سبزی انبیاست و در آن هشت خاصیت است: هضم کننده است، رگ ها و مجاری را باز می کند، بازدم را خوشبو می سازد، بدن را بوی خوش می بخشد، اشتها آور است، درد را

از بدن بیرون می برد، از جذام در امان می دارد و چون وارد معده شود درد را به کلی از بین می برد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۶۴، ح ۴

حدیث (۳۹) امام رضا علیه السلام :

الْحِمَّصُ جَيِّدٌ لَوْ جَعِ الظَّهْرُ؛

نخود برای کمر درد مفید است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۴۳، ح ۴

حدیث (۴۰) امام صادق علیه السلام :

الْفُجْلُ أَضْلُهُ يَقَطَعُ الْبُلْغَمَ وَ لُـبُّهُ يَهْضِمُ وَ وَرَقُهُ مِيحِدِرُ الْبَوْلَ حَدْرًا؛

تُرب، ساقه اش بلغم را از بین می برد، خودش غذا را هضم می کند و برگش به دفع کامل ادرار کمک می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۱، ح ۲

حدیث (۴۱) امام صادق علیه السلام :

لَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِي شَيْءٍ شِفَاءً أَكْثَرَ مِنَ الشَّعِيرِ مَا جَعَلَهُ غِذَاءَ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ؛

اگر خداوند در چیزی بیشتر از جو شفا دهندگی می دید، آن را خوراک پیامبران قرار نمی داد.

مکارم الاخلاق ص ۱۵۴

حدیث (۴۲) امام صادق علیه السلام :

عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَصْبَهَانِيِّ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ وَ أَنْ لَا أَسْمِعُ: جُعِلْتُ فِدَاكَ! إِنِّي أَجِدُ الضَّعْفَ فِي بَدَنِي. فَقَالَ لَهُ: عَلَيْكَ بِاللَّبَنِ، فَإِنَّهُ يُنْبِتُ اللَّحْمَ وَيَشُدُّ الْعَظْمَ؛

ابوالحسن اصفهانی: نزد امام صادق علیه السلام بودم. شنیدم، مردی به ایشان گفت: فدایت شوم! در بدنم احساس ضعف می کنم. امام علیه السلام به او فرمودند: شیربخور، چرا که گوشت می رویاند و استخوان را محکم می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۳۶، ح ۷

حدیث (۴۳) امام صادق علیه السلام :

شَكَأَ نَبِيُّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الْغَمَّ فَأَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِأَكْلِ الْعِنَبِ.

پیامبری از پیامبران به درگاه خداوند عزوجل از غم و اندوه شکایت نمود. خداوند عزوجل او را به خوردن انگور،

ص: ۵۳۳

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۱، ح ۴

حدیث (۴۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالْبُلْبُلَانِ فَإِنَّهُ يَمْسَحُ الْحَرَّ مِنَ الْقَلْبِ كَمَا يَمْسَحُ الْإِصْبِغُ الْعَرَقَ عَنِ الْجَبِينِ وَيَشُدُّ الظَّهْرَ وَيَزِيدُ فِي الْعَقْلِ وَيُذَكِّي الدَّهْنَ وَ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُذْهِبُ النَّسِيَانَ.

کندر بخورید؛ زیرا همان طور که انگشت، عرق را از پیشانی پاک می کند، کندر هم سوزش قلب را می برد و کمر را محکم و عقل را زیاد می کند و ذهن را ذکاوت و چشم را جلا می بخشد و فراموشی را از میان می برد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۵۹، ص ۲۹۴

حدیث (۴۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالْبَطِيخِ، فَإِنَّ فِيهِ عَشْرَ خِصَالٍ: هُوَ طَعَامٌ وَ شَرَابٌ وَ أَشْنَانٌ وَ رِيحَانٌ وَ يَغْسِلُ الْمَثَانَةَ وَ يَغْسِلُ الْبَطْنَ وَ يَكْثُرُ مَاءَ الظَّهْرِ وَ يَزِيدُ فِي الْجَمَاعِ وَ يَقْطَعُ الْبُرُودَةَ وَ يُنْقِي الْبَشْرَةَ ؛

خریزه بخورید، چرا که ده خاصیت دارد: غذاست، آب است، شستشو دهنده و خوش بو کننده است، مثانه را می شوید، آب کمر را زیاد می کند، بر نیروی هم بستری می افزاید، سردی مزاج را می برد و پوست را شاداب می کند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۶، ص ۴۱۱، ح ۲۰۳۷۳

حدیث (۴۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كُلُوا التَّيْنَ الرَّطْبَ وَ الْيَابِسَ فَإِنَّهُ يَزِيدُ فِي الْجَمَاعِ وَ يَقْطَعُ الْبُؤَاسِيرَ وَ يَنْفَعُ مِنَ النَّقْرِسِ وَالْإِبْرَدَةِ؛

انجیر تازه و خشک بخورید، چرا که قدرت هم بستری را زیاد، بواسیر را ریشه کن می کند و برای نقرس و سردی مزاج مفید است.

مکارم الاخلاق ص ۱۷۴

زیتون

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نَعْمَ السَّوَاكُ الزَّيْتُونُ مِنَ الشَّجَرِ الْمُبَارَكِ يُطَيِّبُ الْفَمَ وَيَذْهَبُ بِالْحَفْرِ وَهِيَ سَوَاكِي وَ سَوَاكُ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي

چه خوب مسواکی است زیتون! از درختی پر خیر و برکت که دهان

ص: ۵۳۴

را خوشبو می کند و جرم دندان را از میان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱، ص ۳۶۹، ح ۸۸۵-شبهه این حدیث مکارم الاخلاق ص ۴۹

میوه

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِكُلِّ ثَمَرَةٍ سَمًّا فَإِذَا أَتَيْتُمْ بِهَا فَمَسُوهَا بِالْمَاءِ أَوْ اغْمِسُوهَا فِي الْمَاءِ يَغْنَى اغْسِلُوهَا

هر میوه ای سمی دارد، هر گاه میوه به دستتان رسید، آن را با آب بشوید و یا در آب فرو برید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۰، ح ۴

ولیمه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْوَلِيمَةُ أَوَّلُ يَوْمٍ حَقٌّ وَ الثَّانِي مَعْرُوفٌ وَ مَا زَادَ رِيَاءً وَ سَمْعَهُ؛

ولیمه (سور) دادن، روز اول حق است و روز دوم احسان، از دو روز که گذشت، خودنمایی و شهرت طلبی است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۳۶۸، ح ۴

اطعام

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

قَوْتُ الْجَسَادِ الطَّعَامُ وَ قَوْتُ الرُّوحِ الطَّعَامُ؛

غذای جسم، خوردن و غذای روح، خوراندن است.

دعوات (راوندی) ص ۱۴۲ - مشکاه الأنوار ص ۳۲۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ إِنْ يَعْلَمَهُنَّ الْمُؤْمِنُ كَانَتْ زِيَادَةً فِي عُمْرِهِ وَ بَقَاءَ النِّعْمَةِ عَلَيْهِ... تَطْوِيلُهُ فِي رُكُوعِهِ وَ سُجُودِهِ فِي صَلَاتِهِ وَ تَطْوِيلُهُ لِجُلُوسِهِ عَلَى طَعَامِهِ إِذَا أَطْعَمَ عَلَى مَا نَدَّتْهُ وَ اضْطِنَاعُهُ الْمَعْرُوفَ إِلَى أَهْلِهِ.

سه چیز است که اگر مؤمن از آنها مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره مندی او از نعمت ها می شود... طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۴۹، ح ۱۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلْتَكُنْ صِدْقُ النَّاسِ وَ صِدْقُ اللِّسَانِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَةِ وَ صَلَهِ

ص: ۵۳۵

الرَّحِمِ وَإِقْرَاءِ الضَّيْفِ وَإِطْعَامِ السَّائِلِ وَالْمُكَافَأَةَ عَلَى الصَّنَائِعِ وَالتَّدَمُّمَ لِلجَّارِ وَالتَّدَمُّمَ لِلصَّاحِبِ وَرَأْسَهُنَّ الْحَيَاءِ

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۵، ح ۱

حدیث (۴) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ إِطْعَامَ الطَّعَامِ وَإِفْشَاءَ السَّلَامِ؛

خداوند غذا دادن و (به همه) سلام کردن را دوست دارد.

محاسن ج ۲، ص ۳۸۸، ح ۷

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَطْعَمَ مُسْلِمًا جَائِعًا أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ؛

هر کس مسلمان گرسنه ای را غذا بدهد، خداوند از میوه های بهشت به او بخوراند.

نهج الفصاحه ص ۷۵۷، ح ۲۲۹۵۱

خوردن

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كُلُوا جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا فَإِنَّ الْبَرَكَهَ مَعَ الْجَمَاعَةِ؛

با هم غذا بخورید و پراکنده نباشید، که برکت با جماعت است.

نهج الفصاحه ص ۶۱۵، ح ۲۱۸۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۳۴۹، ح ۹

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مِعَاءٍ وَاحِدَةٍ وَالْمُنَافِقُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَكَلَ وَ ذُو عَيْنَيْنِ يَنْظُرُ إِلَيْهِ وَ لَمْ يُوَاسِهِ ابْتُلِيَ بِدَاءٍ لَا دَوَاءَ لَهُ ؛

هر کس غذا بخورد و دیگری به او نگاه کند، و به او ندهد، به دردی بی درمان مبتلا می شود.

تنبيه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج ۱ ، ص ۴۷

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ كَثُرَ طَعْمُهُ سَقَمَ بَدَنُهُ

ص: ۵۳۶

وَ قَسَا قَلْبُهُ؛

هر کس کم بخورد، سالم می ماند و هر کس زیاد بخورد تنش بیمار می شود و قساوت قلب پیدا می کند.

نهج الفصاحه ص ۷۲۸، ح ۲۷۷۹

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا تَأْكُلْ طَعَامَ الْفَاسِقِينَ.

از غذای مردم فاسق تناول مکن.

وسائل الشیعه، ج ۲۴ ص ۲۷۴، ح ۳۰۵۳۱

حدیث (۶) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ لَمْ يُحَرِّمِ الْخَمْرَ لِاسْمِهَا وَ لَكِنَّهُ حَرَّمَهَا لِعَاقِبَتِهَا فَمَا كَانَ عَاقِبَتُهُ عَاقِبَةَ الْخَمْرِ فَهُوَ خَمْرٌ

خداوند شراب را به خاطر نامش حرام نکرده بلکه به خاطر عاقبتش حرام فرموده و هر چه پیامدهای شراب را داشته باشد نیز (در حکم) شراب است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۱۲، ح ۲

زعفران

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْجَنَّةُ بِنَاوُهَا لَبَنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَ لَبَنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ وَ مِلَاطُهَا الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ وَ حَصْبَاؤُهَا اللَّوْلُؤُ وَ الْيَاقُوتُ وَ تُرْبَتُهَا الزَّعْفَرَانُ ...؛

ساختمان بهشت خشتی از نقره و خشتی از طلاست، گِل آن مُشکِ بسیار خوشبو و سنگریزه آن لؤلؤ و یاقوت و خاک آن زعفران است... .

نهج الفصاحه ص ۴۳۴، ح ۱۳۲۷

شام

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا تَدْعُوا الْعِشَاءَ وَ لَوْ عَلَى حَشْفِهِ إِنِّي أَخْشَى عَلَى أُمَّتِي مِنْ تَرْكِ الْعِشَاءِ الْهَرَمِ فَإِنَّ الْعِشَاءَ قُوَّةُ الشَّيْخِ وَالشَّابِّ؛

شام را ترک نکنید، هر چند به خوردن دانه خرمای خشکیده ای باشد. من بر ائمتم از این بیم دارم که با ترک خوردن شام، پیری و شکستگی به سراغشان آید؛ چرا که خوردنِ شام، مایه نیرومندی پیر و جوان است.

محاسن ج ۲، ص ۴۲۱، ح ۲۰۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ لَا يُؤْتِرُ عَلَى الصَّلَاةِ عِشَاءً وَ لَا غَيْرَهُ وَ كَانَ إِذَا دَخَلَ وَقْتَهَا كَانَ لَهُ لَا يَعْرِفُ أَهْلًا وَ لَا

ص: ۵۳۷

حَمِيمًا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی مثل شام و غیر آن را بر نماز مقدم نمی داشتند و هنگامی که وقت نماز می رسید، گویی که هیچ یک از اهل خانه و دوستان را نمی شناختند.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۷۸

سفره

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا وُضِعَتْ الْمَاءُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَةُ آلَافٍ مَلَائِكَةٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ بَارَكَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فِي طَعَامِكُمْ ثُمَّ يَقُولُونَ لِلشَّيْطَانِ اخْرُجْ يَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَكَ عَلَيْهِمْ

هر گاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم الله» فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلط نداری».

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۹۲، ح ۱

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

زَيِّنُوا مَوَائِدَكُمْ بِالْبُقُلِ؛ فَإِنَّهَا مَطْرَدَةٌ لِلشَّيَاطِينِ مَعَ التَّسْمِيَةِ؛

سفره هایتان را با سبزی، زینت دهید؛ زیرا سبزی با بسم الله الرحمن الرحيم، شیطان را طرد می کند.

طب النبی ص ۳۰ - مکارم الأخلاق، ص ۱۷۶

سحری

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تَسَحَّرُوا وَ لَوْ بِجُرْعَةٍ مِنْ مَاءٍ أَلَا صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى الْمُتَسَحِّرِينَ

سحری بخورید هر چند یک جرعه آب باشد همانا صلوات خدا بر سحرخورندگان است.

مقنعه ص ۳۱۶

مصالح اجتماعی

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَا يَسْتَعْنِي رَجُلٌ عَن مَشْوَرِهِ؛

هیچ کس از مشورت بی نیاز نیست.

نهج الفصاحه ص ۴۹۷ ، ح ۱۶۳۷

حدیث (۲) امام حسن علیه السلام :

مَا تَشَاوَرَ قَوْمٌ إِلَّا هُدُوا إِلَى رُشْدِهِمْ؛

هیچ ملتی با هم مشورت نکردند مگر آن که راه درست خود را پیدا کردند.

تحف العقول ص ۲۳۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

خَيْرٌ مَن شَاوَرْتَ ذُووَا النُّهْيِ وَالْعِلْمِ وَأَوْلُو التَّجَارِبِ وَالْحَزْمِ؛

بهترین کسی که با

ص: ۵۳۸

او مشورت کنی کسی است که صاحب عقل و علم و تجربه ها و دوراندیشی باشد.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۳، ص ۴۲۸، ح ۴۹۹۰

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ اسْتَبَدَّ بِرَأْيِهِ هَلَكَ وَ مَنْ شَاوَرَ الرَّجَالَ شَارَكَهَا فِي عُقُولِهَا

هر کس خود رأی شد هلاک می شود و هر کس با افراد صاحب نظر مشورت کند در عقل آنان شریک می شود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۰، قصار ۱۶۱

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مُشَاوَرَةُ الْعَاقِلِ النَّاصِحِ رُشْدٌ وَ يُمْنٌ وَ تَوْفِيقٌ مِنَ اللَّهِ فَإِذَا أَشَارَ عَلَيْكَ النَّاصِحُ الْعَاقِلُ فَإِيَّاكَ وَ الْخِلَافَ فَإِنَّ فِي ذَلِكَ الْعَطَبَ؛

مشورت کردن با عاقل خیرخواه مایه هدایت و میمنت است و توفیقی است از جانب خداوند، پس هر گاه خیرخواه عاقل تو را راهنمایی کرد، مبدا مخالفت کنی که موجب نابودی می شود.

محاسن ج ۲، ص ۶۰۲، ح ۲۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

شَاوِرْ فِي أُمُورِكَ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ اللَّهَ تَرشُدْ؛

در کارهای خود با افراد خدا ترس مشورت کن، تا راه درست را بیابی.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۴۴۲، ح ۱۰۰۷۷

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

لَا تَسْتَشِرِ الْكَذَّابَ فَإِنَّهُ كَالسَّرَابِ يُقَرَّبُ عَلَيْكَ الْبَعِيدَ وَ يُبْعَدُ عَلَيْكَ الْقَرِيبَ؛

با دروغگو مشورت نکن، چون دروغگو، مانند سراب، دور را در نظرت نزدیک نشان می دهد و نزدیک را دور.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۴۴۲، ح ۱۰۰۹۲

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ اسْتَشَارَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَلَمْ يَمَحْضُهُ النَّصِيحَةَ سَلَبَهُ اللَّهُ لُبَّهُ؛

هر کس برادر مؤمنش با او مشورت کند و او صادقانه راهنمائیش نکند، خداوند عقلش را از او بگیرد.

وسایل الشیعه ج ۱۷ ، ص ۲۰۸

حدیث (۹) امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ الْمُسْتَشِيرِ إِنْ عَلِمْتَ أَنَّ لَهُ رَأْيًا أَشْرَفَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ تَعْلَمْ أَرْشَدْتَهُ إِلَى مَنْ يَعْلَمُ

حقّ مشورت کننده

ص: ۵۳۹

این است، که اگر برای راهنمایی او نظر داری، راهنمائیش کنی و اگر اطلاعی نداشته باشی او را به کسی که (در آن زمینه) آگاهی دارد راهنمایی کنی.

خصال ص ۵۷۰

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَانًا فَإِنَّهُ يُضَيِّقُ عَلَيْكَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِيلَ فَإِنَّهُ يَقْضِرُ بِكَ عَنْ غَايَتِكَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِيصًا فَإِنَّهُ يُزَيِّنُ لَكَ شَرَّهَا

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدف باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۵۹، ح ۱

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

قَدْ خَاطَرَ بِنَفْسِهِ مَنْ اسْتَغْنَى بِرَأْيِهِ؛

هر کس خود را، از رأی و نظر دیگران بی نیاز بداند، خودش را به خطر انداخته است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۸۸، ح ۵۸۳۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

إِذَا احْتَجَّتْ إِلَى الْمَشُورَةِ فِي أَمْرٍ قَدْ طَرَأَ عَلَيْكَ فَاسْتَبَدَّ بِبِدَايَةِ الشُّبَّانِ، فَانْتَهَمَ أَحَدُ أَذْهَانَا وَ أَسْرَعَ حَدْسَا، ثُمَّ رُدَّ بَعْدَ ذَلِكَ إِلَى رَأْيِ الْكُهُولِ وَ الشُّيُوخِ لِيَسْتَعْقِبُوهُ وَ يُحْسِنُوا، الْاِخْتِيَارَ لَهُ، فَإِنَّ تَجْرِبَتَهُمْ أَكْثَرُ؛

هرگاه به مشورت نیازمند شدی، نخست به جوانان مراجعه نما، زیرا آنان ذهنی تیزتر و حدسی سریع تر دارند. سپس (نتیجه) آن را به نظر میان سالان و پیران برسان تا پیگیری نموده، عاقبت آن را بسنجند و راه بهتر را انتخاب کنند، چرا که تجربه آنان بیشتر است.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰، ص ۳۳۷، ح ۸۶۶

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

لَا غِنَى كَالْعَقْلِ، وَ لَا فَقْرٌ كَالْجَهْلِ، وَ لَا

میراث کالآدب و لا ظهیر کالمشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ شَاوَرَ ذَوِي الْعُقُولِ اسْتَضَاءَ بِأَنْوَارِ الْعُقُولِ؛

هر کس با عقلا مشورت کند، از نور عقل ها بهره می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۲، ح ۱۰۰۸۰

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام:

لا- تُش-اور اَحْمِقَ وَ لا- تَسْتَعِنَنَّ بِكَذَّابٍ وَ لا- تَتَّقِ بِمَوَدَّةِ مُلُوكٍ؛ با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن. تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَنْدَمْ: تَرَكَ الْعَجَلَةَ ، وَ الْمَشَوْرَةَ ، وَ التَّوَكَّلَ عِنْدَ الْعِزْمِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَهْ حَيْزٌ اسْتِ كِهْ هَر كَسْ اَنْ رَا مِرَاعَاتِ كُنْدَ ، پشیمان نگردهد : ۱- اجتناب از عجله ، ۲- مشورت

کردن ، ۳- و توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری . بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵ ، ص ۸۱ ، ح ۷۴

حدیث (۱۷) امام حسن علیه السلام :

مَا تَشَاوَرَ قَوْمٌ إِلَّا هُدُوا إِلَى رُشْدِهِمْ.

هیچ قومی با یکدیگر مشورت نکردند مگر آن که به راه پیشرفت خود رهنمون شدند.

تحف العقول ص ۲۳۳

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

الْمُسْتَشِيرُ مُتَحَصِّنٌ مِنَ السَّقَطِ.

مشورت کننده مصون از خطا است. تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۴۴۲، ح ۱۰۰۶۸

مدارا

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَمَرَنِي رَبِّي بِمُدَارَاهِ النَّاسِ كَمَا أَمَرَنِي بِإِدَاءِ الْفَرَائِضِ؛

پروردگارم، همان گونه که مرا به انجام واجبات فرمان داده، به مدارا کردن با مردم نیز فرمان داده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۷، ح ۴

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَعْقَلُ النَّاسِ أَشَدُّهُمْ مُدَارَاهَ لِلنَّاسِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که بیشتر با مردم مدارا کند.

ص: ۵۴۱

ن لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۹۵، ح ۵۸۴۰

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛

هر کس را که بهره ای از مدارا داده اند، بدون شک بهره اش را از خیر دنیا و آخرت داده اند.

نهج الفصاحه ص ۷۳۸، ح ۲۸۳۸

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَا كَانَ الرَّفْقُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ؛

مدارا با چیزی همراه نشد مگر آن که آن را زینت بخشید.

تحف العقول ص ۴۷

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَ يُعِينُ عَلَيْهِ؛

خداوند مدارا را دوست دارد و انسان را بر انجام آن یاری می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۲۰، ح ۱۲

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

لَيْسَ الْحَكِيمُ مَنْ لَمْ يُدَارِ مَنْ لَا يَجِدُ بُدًّا مِنْ مُدَارَاتِهِ؛

حکیم نیست آن کس که مدارا نکند با کسی که چاره ای جز مدارا کردن با او نیست.

تحف العقول ص ۲۱۸ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۵۷، ح ۱۲۱

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ إِنَّمَا فَضَّلَهُمُ اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ بِشِدَّةِ مُدَارَاتِهِمْ لِأَعْدَاءِ دِينِ اللَّهِ وَحُسْنِ تَقَاتِهِمْ لِأَجْلِ إِخْوَانِهِمْ فِي اللَّهِ؛

خداوند از این رو پیامبران را بر دیگر مردمان برتری داد که با دشمنان دین خدا بسیار با مدارا رفتار می کردند و برای حفظ برادران همکیش خود نیکو تقیه می کردند.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۰۱، ح ۴۲

حدیث (۸) امام حسین علیه السلام :

مَنْ أَحْجَمَ عَنِ الرَّأْيِ وَعَيَّيْتُ بِهِ الْحَيْلُ كَانَ الرَّفْقَ مِفْتَاحَهُ؛

هر کس فکرش به جایی نرسد و راه تدبیر بر او بسته شود، کلیدش مداراست.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۲۹۸ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲۸، ح ۱۱

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا) - : أَى لِلنَّاسِ كُلِّهِمْ مُؤْمِنِهِمْ وَ مُخَالَفِهِمْ ، أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ فَيَبْسُطُ لَهُمْ وَجْهَهُ ، وَ أَمَّا الْمُخَالَفُونَ فَيَكَلِّمُهُمْ

ص: ۵۴۲

بِالْمُدَارَاهِ لِاجْتِدَابِهِمْ إِلَى الْإِيمَانِ ، فَإِنَّهُ بِأَيْسَرَ مِنْ ذَلِكَ يَكْفُ شُرُورَهُمْ عَنْ نَفْسِهِ ، وَ عَنِ إِخْوَانِهِ الْمُؤْمِنِينَ؛

درباره آیه (و با مردم سخن نیکو گوئید) فرمود: مقصود همه مردمان اعم از مؤمن و کافر است. اما با مؤمنان باید گشاده رو بود و اما با کافران باید به نرمی و مدارا سخن گفت، تا به سوی ایمان کشیده شوند و کمترین ثمرش این است که خود و برادران مؤمنش را از گزند آنان مصون می دارد.

مرآة العقول ج ۹ ، ص ۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲ ، ص ۴۰۱ ، ح ۴۲

{شبیهِ این حدیث در مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲ ، ص ۲۶۱ ، ح ۱۴۰۶۱}

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

دَارِ النَّاسِ تَأْمَنُ عَوَائِلُهُمْ وَ تَسْلَمُ مِنْ مَكَائِدِهِمْ

با مردم مدارا کن، تا از گزندهایشان در امان باشی و از نیرنگهایشان سالم بمانی.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۴۴۵ ، ح ۱۰۱۷۹

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ فِي الرَّفْقِ الزِّيَادَةَ وَ الْبَرَكَهَ وَ مَنْ يُحْرَمِ الرَّفْقَ يُحْرَمِ الْخَيْرَ؛

در مدارا، فزونی و برکت است، و هر کس از مدارا محروم باشد، از خیر، محروم شده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۱۱۹ ، ح ۷

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ إِلَّا مَنْ كَانَ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ : رَفِيقٌ بِمَا يَأْمُرُ بِهِ رَفِيقٌ فِيمَا يَنْهَى عَنْهُ ، عَدْلٌ فِيمَا يَأْمُرُ بِهِ عَدْلٌ فِيمَا يَنْهَى عَنْهُ ، عَالِمٌ بِمَا يَأْمُرُ بِهِ عَالِمٌ بِمَا يَنْهَى عَنْهُ؛

امر به معروف و نهی از منکر نکند مگر کسی که سه خصلت در او باشد: در امر و نهی خود مدارا کند، در امر و نهی خود میانه روی نماید و به آنچه امر

و نهی می کند، دانا باشد.

نوادر (راوندی) ص ۲۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۷، ص ۸۷ ح ۶۴

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ مُدَارَاهُ النَّاسِ فِي غَيْرِ تَزَكٍ حَقٌّ؛

کمال عقل پس از ایمان به خدا، مدارا کردن با مردم است به شرط آن که حق، ترک نشود.

تحف العقول ص ۴۲

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

عَلَيْكَ بِمُدَارَاهِ النَّاسِ وَ إِكْرَامِ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّفْحِ عَنْ زَلَّاتِ الْإِخْوَانِ فَقَدْ أَدَّبَكَ سَيِّدُ الْأَوْلِيَيْنِ وَ الْآخِرِينَ بِقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله :
أَعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَ أَعْطِ مَنْ حَرَمَكَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷۱، ح ۳۴

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

كَمَالُ الْأَدَبِ وَ الْمُرُوءَةِ سَبْعُ خِصَالٍ : الْعَقْلُ وَ الْحِلْمُ ، وَ الصَّبْرُ ، وَ الرَّفْقُ ، وَ الصَّمْتُ ، وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْمُدَارَاهُ؛

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر و ریاضه الخواطر ص ۵۹

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّا أُمِرْنَا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ بِمُدَارَاهِ النَّاسِ ، كَمَا أُمِرْنَا بِإِقَامَةِ الْفَرَائِضِ ؛

ما پیامبران، همان گونه که به برپا داشتن واجبات مأمور شده ایم، به مدارا کردن با مردم نیز مأمور شده ایم.

امالی (طوسی) ص ۵۲۱، ح ۱۱۵۰

حدیث (۱۷) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ :

مَنْ حَرَّمَ الرَّفْقَ فَقَدْ حَرَّمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ؛

هر کس از

ص: ۵۴۴

مدارا بی بهره باشد، از همه خوبی ها بی بهره مانده است.

تحف العقول ص ۴۹ - نهج الفصاحه ص ۷۷۵، ح ۳۰۵۷

حدیث (۱۸) امام باقر علیه السلام :

لَوْ يَعْلَمُ السَّائِلُ مَا فِي الْمَسْأَلَةِ مَا سَأَلَ أَحَدٌ أَحَدًا وَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَسْئُولُ مَا فِي الْمَنْعِ مَا مَنَعَ أَحَدًا أَحَدًا؛

اگر سائل می دانست که در درخواست چه چیزی نهفته است هرگز کسی از دیگری چیزی درخواست نمی کرد و اگر کسی که از او چیزی درخواست شده می دانست که در ناامید کردن چه چیزی نهفته است هرگز کسی دیگری را ناامید برنمی گرداند.

تحف العقول ص ۳۰۰ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۸۰

حدیث (۱۹) امام محمد باقر علیه السلام:

إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قُفْلًا وَ قُفْلُ الْإِيمَانِ الرَّفْقُ؛ هر چیزی قفلی دارد و قفل ایمان مدارا کردن و نرمی است. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۸، ح ۱

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَ يُعِينُ عَلَيْهِ؛

با خداوند اهل مدارا است و مدارا را دوست دارد و (آدمی را) بر مدارا یاری می کند.

وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۲۷۱، ح ۲۰۴۸۹

حدیث (۲۱) امام سجاد علیه السلام:

كَفَّ الْأَذَى مِنْ كَمَالِ الْعَقْلِ وَ فِيهِ رَاحَةٌ لِلْبَدَنِ عَاجِلًا وَ آجِلًا؛

خودداری از آزار دیگران، نشانه کمال خرد و مایه آسایش دو گیتی است

تحف العقول ص ۲۸۳

حدیث (۲۲) امام حسین علیه السلام:

إِنَّ حَوَائِجَ النَّاسِ إِلَيْكُمْ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ فَلَا تَمَلُّوا النَّعَمَ

نیاز مردم به شما از نعمتهای خدا بر شما است. از این نعمت ها خسته و بیزار نباشید
نزه الناظر و تنبیه الخاطر ص ۸۱، ح ۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۳۱۸، ح ۸۰

همت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الشَّرَفُ بِالْهَمِّ الْعَالِيَةِ لَا بِالرَّمِّ الْبَالِيَةِ؛

شرافت به همت های بلند است نه به استخوان های پوسیده.

ص: ۵۴۵

صنیف غرالحکم و دررالکلم ص ۴۴۸ ، ح ۱۰۲۷۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

أَفْعَلُ الْجَمِيلُ يُنْبِئُ عَنِ عُلُوِّ الْهَمِّهِ؛

کردار زیبا از بلندی همت خبر می دهد.

تصنیف غرالحکم و دررالکلم ص ۱۵۳ ، ح ۲۸۴۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الطَّاعَةُ هِمَّةُ الْإِكْيَاسِ؛

فرمانبری از خداوند همت زیرکان است.

تصنیف غرالحکم و دررالکلم ص ۱۸۱ ، ح ۳۳۸۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَشْرَفُ الْهِمَمِ رِعَايَةُ الذَّمَامِ؛

شریف ترین همت ها رعایت حرمت ها (حق-آبرو-عهد و پیمان)ست.

تصنیف غرالحکم و دررالکلم ص ۲۵۲ ، ح ۵۲۷۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الْكَفُّ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ عِفَّةٌ وَكِبْرٌ هِمَّةٌ؛

طمع نداشتن به آنچه در نزد مردم است، (نشان) عزت نفس و بلند همتی است.

تصنیف غرالحکم و دررالکلم ص ۳۹۸ ، ح ۹۲۴۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

مِنْ شَرَفِ الْهِمَّةِ لُزُومُ الْقِنَاعَةِ؛

پابندی به قناعت، از والایی همت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۱، ح ۸۹۹۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

إِقْصِرْ هِمَّتَكَ عَلَى مَا يَلْزِمُكَ وَلَا تَخْضُ فِيهَا لَا يَعْنِيكَ؛

همت خود را صرف چیزهایی کن که به آن نیاز داری و آنچه را به کار تو نمی آید پی گیری مکن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۷، ح ۱۰۹۳۶

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْمَطَامِعِ الدَّنِيَّةِ وَالْهِمَمِ الْغَيْرِ الْمَرْضِيَّةِ؛

به خدا پناه می بریم از مطامع پست و همت ها و خواسته های ناپسند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۷، ح ۶۷۰۲

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

إِنْ سَمَتْ هِمَّتُكَ لِإِصْلَاحِ النَّاسِ فَأَبْدَأْ بِنَفْسِكَ فَإِنَّ تَعَاظِيكَ صَلَاحَ غَيْرِكَ وَأَنْتَ فَاسِدٌ أَكْبَرُ الْعَيْبِ

اگر همت والای اصلاح مردم را در سرداری، از خودت آغاز کن، زیرا پرداختن تو به اصلاح دیگران، در حالی که خود فاسد باشی بزرگترین عیب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۷، ح ۴۷۶۵

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

مَا أَبْعَدَ الْخَيْرِ مِمَّنْ هِمَّتُهُ بَطْنُهُ وَفَرْجُهُ؛

چه دور است

ص: ۵۴۶

خیر و خوبی از کسی که همتش (هم و غمش) شکم و شرمگاه اوست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۴۳، ح ۲۵۸۰

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

الْمَعْصِيَةُ هِمَّةُ الْارْجَاسِ؛

گناه همت پلیدان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۵، ح ۳۵۱۲

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هِمَّتُهُ فِي الصَّلَاةِ وَالصَّيَامِ وَالْعِبَادَةِ وَالْمُنَافِقَ هِمَّتُهُ فِي الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ كَالْبَهِيمَةِ

همت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همت منافق در خوردن و نوشیدن مانند حیوانات.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۹

رحم

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا رَحِيمٌ

جز رحیم به بهشت نمی رود

نهج الفصاحه ص ۶۸۰، ح ۲۵۲۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ رَحِمَ وَ لَوْ ذَبِيحَةً عُصْفُورٍ رَحِمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

هر کس حتی به لاشه گنجشکی رحم کند، خداوند در روز قیامت به او رحم خواهد کرد.

نهج الفصاحه ص ۷۶۸، ح ۳۰۱۳

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ... يَنْصُرُ الْمَظْلُومَ وَيَرْحَمُ الْمَسْكِينَ. نَفْسُهُ مِنْهُ فِي عَنَاءٍ وَالنَّاسُ مِنْهُ فِي رَاحَةٍ؛

مؤمن... مظلوم را یاری می کند و به مسکین و درمانده رحم می نماید، جانش از او در رنج است و مردم از او در آسایش.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۱، ح ۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّمَا يَتَّبِعِي لِأَهْلِ الْعِصْمَةِ وَالْمَصْنُوعِ إِلَيْهِمْ فِي السَّلَامَةِ أَنْ يَرْحَمُوا أَهْلَ الذُّنُوبِ وَالْمَعْصِيَةِ وَيَكُونَ الشُّكْرَ هُوَ الْغَالِبَ عَلَيْهِمْ؛

شایسته است که افراد پاکدامن و بهره مند از سلامت، با گنه کاران و اهل معصیت، رحیم باشند و سپاسگزاری (حق) بر جان آنان چیره شود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۹۷

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ وَ مَنْ لَا يَغْفِرُ لَا يُغْفَرُ لَهُ

هر کس رحم نکند به او رحم نشود، هر کس نبخشد بخشیده

ص: ۵۴۷

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

يَا أَيُّهَا النَّسَاءُ مَا جَزَأَكَ عَلَى ذَنْبِكَ...؟! أَمَا تَرَ حَمًّا مِنْ نَفْسِكَ مَا تَرَ حَمًّا مِنْ غَيْرِكَ؟

ای انسان، چه چیز تو را در گناه کردن گستاخ کرده است...؟! چرا همچنان که به دیگران رحم می کنی به خودت رحم نمی کنی؟!

الذریعه إلى حافظ الشریعه (شرح أصول الکافی جیلانی) ج ۲، ص ۴۵۳ و ۴۵۴

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِرْحَمُوا عَزِيزًا ذَلًّا، وَ غَتِيًّا افْتَقَرَ وَ عَالِمًا ضَاعَ فِي زَمَانِ الْجُهَالِ؛

به عزیزی که خوار گشته و ثروتمندی که فقیر شده و دانشمندی که در روزگار نادانان تباه گردیده است، رحم کنید.

کافی (ط - الإسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۰، ح ۱۳۱

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

إِرْحَمْ مَنْ دُونَكَ يَرْحَمُكَ مَنْ فَوْقَكَ وَ قَسِ سَيِّئُهُ بِسَيِّئِهِ وَ مَعْصِيَتُهُ لَكَ بِمَعْصِيَتِكَ لِرَبِّكَ وَ فَقْرُهُ إِلَى رَحْمَتِكَ بِفَقْرِكَ إِلَى رَحْمَةِ رَبِّكَ؛

به زیر دست خود رحم کن تا بالا دستت به تو رحم کند و خطای او را با خطای خودت و نافرمانی اش از تو را با نافرمانی خود از پروردگارت و احتیاج او به تو را به احتیاجت به رحمت و بخشایش خدایت بسنج.

تصنیف غررالحکم دررالکلم ص ۴۳۵، ح ۹۹۷۴

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ لَيَرْحَمُ الْعَبْدَ لَشِدَّةِ حُبِّهِ لَوْلَدِهِ؛

بدون تردید، خداوند بر بنده خود به خاطر شدت محبت به فرزندش، رحم می کند.

کافی (ط - الإسلامیه) ج ۶، ص ۵۰، ح ۵

حديث (١) پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ:

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ - تَعَالَى قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ مَمَاتِي وَ لَهُمْ إِمَامٌ عَادِلٌ إِسْتِخْفَافًا بِهَا وَ جُحُودًا لَهَا فَلَا جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَ لَا بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ أَلَا وَ لَا صَلَاةَ لَهُ أَلَا وَ لَا

زَكَاهَ لَهُ أَلَا وَ لَا حَجَّ لَهُ أَلَا وَ لَا صَوْمَ لَهُ أَلَا وَ لَا بَرَكَهَ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادل دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللثالی العزیزیه فی الأحادیث الدینیہ ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْإِنصَافُ يَرْفَعُ الْخِلَافَ وَ يُوجِبُ الْإِثْتِلافَ

انصاف، اختلافات را از بین می برد و موجب الفت و همبستگی می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۱۶

حدیث (۳) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللهُ... طَاعَتَنَا نِظَامًا لِلْمِلَّةِ وَ إِمَامَتَنَا أَمَانًا لِلْفِرْقَةِ

خدا اطاعت و پیروی از ما (اهل بیت) را سبب برقراری نظم (اجتماعی) برای ملت (امت اسلامی) و امامت (و رهبری) ما را (عامل وحدت) برای در امان ماندن از تفرقه قرار داده است.

احتجاج (طبرسی) ج ۱، ص ۹۹ {شبهه این حدیث در وافی ج ۵، ص ۱۰۶۴}

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

– وَ قَدْ سُئِلَ عَنْ تَفْسِيرِ السُّنَّةِ وَ الْبِدْعَةِ وَ الْجَمَاعَةِ وَ الْفِرْقَةِ – : السُّنَّةُ – وَ اللَّهُ – سُنَّةُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ الْبِدْعَةُ مَا فَارَقَهَا وَ الْجَمَاعَةُ – وَ اللَّهُ – مُجَامَعَةُ أَهْلِ الْحَقِّ وَ إِنْ قَلَّوْا وَ الْفِرْقَةُ مُجَامَعَةُ أَهْلِ الْبَاطِلِ وَ إِنْ كَثُرُوا؛

در پاسخ به پرسش از معنای سنت، بدعت، جماعت و تفرقه فرمودند: به خدا سوگند، سنت،

ص: ۵۴۹

همان سنت محمد صلی الله علیه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم بن قیس الهمالی ج ۲، ص ۹۶۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكُمْ وَ التَّلَوْنَ فِي دِينِ اللَّهِ فَإِنَّ جَمَاعَةً فِيمَا ت-كُرَهُونَ مِنَ الْحَقِّ خَيْرٌ مِنْ فُرْقَةٍ فِيمَا تُحِبُّونَ مِنَ الْبَاطِلِ وَإِنَّ اللَّهَ -سُبْحَانَهُ لَمْ يُعْطِ أَحَدًا بِفُرْقَةٍ خَيْرًا مِمَّنْ مَضَىٰ وَلَا مِمَّنْ بَقِيَ ؛

از چند رنگی و اختلاف در دین خدا پرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه، از خطبه ۱۷۶

حدیث (۶) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ؛ فَإِنَّ يَدَ اللَّهِ عَلَى الْفُسْطَاطِ

به جماعت (یکپارچگی) روی آرید همانا دست خدا با جماعات است

مجازات النبویه ص ۳۴

ادب

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُورِثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّىٰ يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ [جَمِيعًا]

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲، ص ۲۰۱، ح ۱۳۸۸۱

حدیث (۲) امام حسن عسکری علیه السلام:

كَفَاكَ اِدْبًا تَجُبُّكَ مَا تَكْرَهُ مِنْ غَيْرِكَ؛

در مقام ادب همین بس که آنچه برای دیگران نمی پسندی، خود از آن دوری کنی.

دره الباهره ص ۴۵ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۶، ص ۴۰۷، ح ۱۱۵

حدیث (۳) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَيْسَ مِنَ الْأَدَبِ إِظْهَارُ الْفَرَحِ عِنْدَ الْمَحْزُونِ؛

اظهار شادی

ص: ۵۵۰

نزد غمدیده، از بی ادبی است.

تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث (۴) امام علی علیه السلام:

لَا غِنَى كَالْعَقْلِ، وَلَا فَقْرَ كَالْجَهْلِ، وَلَا مِيرَاثَ كَالْأَدَبِ وَلَا ظَهِيرَ كَالْمُشَاوَرَةِ؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

الْعِلْمُ وَرِثَةٌ كَرِيمَةٌ، وَالْأَدَابُ حُلٌّ مُجَدَّدَةٌ، وَالْفِكْرُ مِرْآةٌ صَافِيَةٌ؛

علم میراث گرانبھائی است و ادب لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۶۹

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَنَّ أَدِيبَ اللَّهِ وَ عَلِيَّ أَدِيبِي، أَمَرَنِي رَبِّي بِالسَّخَاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهَانِي عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفَاءِ وَ مَا شَىءٌ أَبْغَضُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سُوءِ الْخُلُقِ، وَ إِنَّهُ لِيُفْسِدَ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْحَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازماند. در نزد خداوند عزوجل چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی، عمل را ضایع می کند، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص ۱۷

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

إِنَّ النَّاسَ إِلَى صَالِحِ الْأَدَبِ أَحْوَجُ مِنْهُمْ إِلَى الْفِضَّةِ وَ الذَّهَبِ؛

مردم، به ادب (فرهنگ و تربیت) درست، نیازمندترند، تا به طلا و نقره.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۷، ح ۵۰۸۰

النَّفْسُ مَجْبُولَةٌ عَلَى سَوْءِ الْأَدَبِ وَالْعَبِيدُ مَأْمُورٌ بِمُلَازِمَةِ حُسْنِ الْأَدَبِ وَالنَّفْسُ تَجْرِي [بِطَبْعِهَا] فِي مَيِّدَانِ الْمُخَالَفَةِ وَالْعَبِيدُ يَجْهَدُونَ بِرَدِّهَا عَنْ سَوْءِ الْمُطَالَبَةِ فَمَتَى أَطْلَقَ عِنَانَهَا فَهُوَ شَرِيكٌ فِي فَسَادِهَا وَمَنْ أَعَانَ نَفْسَهُ

فِي هَوَى نَفْسِهِ فَقَدْ أَشْرَكَ نَفْسَهُ فِي قَتْلِ نَفْسِهِ؛

نفس آدمی بر بی ادبی سرشته شده است و بنده فرمان دارد که پایبند ادب نیکو باشد. نفس آدمی با طینت خود در میدان مخالفت می تازد و بنده می کوشد آن را از خواسته ناروایش برگرداند، پس هرگاه عنان نفس را رها سازد، شریک تبهکاری اوست و هر کس نفس خود را در خواهش هایش یاری رساند، در قتل خود همدستِ نفس شده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۱ ، ص ۱۳۸ - مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص ۲۴۷

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

عَلَيْكُمْ بِالْأَدَبِ ، فَإِنْ كُنْتُمْ مُلُوكًا بَرَزْتُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ وَسَطًا فُقُتُمْ ، وَإِنْ أَعْوَزْتُمْ الْمَعِيشَةَ عَشْتُمْ بِأَدَبِكُمْ؛

ادب بیاموزید، زیرا که [در این صورت] اگر پادشاه باشید، برجسته می شوید، اگر میانه باشید، سرآمد می شوید و اگر تنگ دست باشید، با ادبتان گذران زندگی می کنید.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۲۰ ، ص ۳۰۴ ، ح ۴۸۳

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

كَفَاكَ مُؤَدِّبًا لِنَفْسِكَ تَجَنَّبُ مَا كَرِهْتَهُ مِنْ غَيْرِكَ؛

برای ادب آموزی ات همین بس که از آنچه از دیگران نمی پسندی ، دوری کنی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۷ ، ح ۵۰۸۹

حدیث (۱۱) انس :

حَيَّتْ جَارِيَةٌ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِطَاقِهِ رِيحَانٍ ، فَقَالَ لَهَا : أَنْ عِتِ حُرَّةً لَوْجِهَ اللَّهِ ، فَقُلْتُ لَهُ فِي ذَلِكَ ، فَقَالَ : أَدَبْنَا اللَّهَ تَعَالَى فَقَالَ : «وَأِذَا حَيَّيْتُمْ بِتَحِيَّهِ فَحَيُّوا بِأَحْسَنِ مِنْهَا» الْآيَةَ ، وَكَانَ أَحْسَنُ مِنْهَا إِعْتَاقَهَا؛

یکی از کنیزان امام حسن علیه السلام دسته گلی به ایشان تقدیم کرد. امام به او فرمود: تو در راه خدا آزادی! دلیل این کارشان را پرسیدم. فرمود: خداوند، ما را [این گونه] ادب

ص: ۵۵۲

آموخته است، آن جا که {در قرآن کریم} می گوید: «و چون احترام شدید، به بهتر از آن، پاسخ گوید» و بهتر از هدیه او، آزادی او بود!

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۴، ص ۱۸

حدیث (۱۲) علی بن حکم:

عَنْ دَعْبِلِ بْنِ عَلِيٍّ : أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الرُّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ أَمَرَ لَهُ بِشَيْءٍ ٍ ، فَأَخَذَهُ وَ لَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ . - قَالَ : فَقَالَ لَهُ : لِمَ لَمْ تَحْمَدِ اللَّهَ ؟! قَالَ : ثُمَّ دَخَلْتُ بَعْدُ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ أَمَرَ لِي بِشَيْءٍ ٍ ، فَقُلْتُ : الْحَمْدُ لِلَّهِ . فَقَالَ لِي : تَأَدَّبْتَ؟

دعبل بن علی به خدمت امام رضا علیه السلام رسید و امام امر فرمودند انعامی به او بدهند . دعبل آن را گرفت، اما خدا را سپاس نگفت . امام به او فرمودند : چرا خداوند را سپاس نگفتی؟! دعبل گفت : پس از مدتی بار دیگر خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم و ایشان فرمودند انعامی به من بدهند . من گفتم : خدا را سپاسگزارم . امام به من فرمودند : ادب را به جا آوردی.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۴۹۶، ح ۸

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

أَدَّبْتُ نَفْسِي فَمَا وَجَدْتُ لَهَا بغيرِ تَقْوَى الْإِلَهِ مِنْ أَدَبٍ
فِي كُلِّ حَالَتِهَا وَ إِن قَصُرَتْ أَفْضَلَ مِنْ صَمْتِهَا عَنِ الْكُذِبِ
وَ غِيْبِهِ النَّاسِ أَنْ غَيَّبَتْهُمْ حَرَمَهَا ذُو الْجَلَالِ فِي الْكُتُبِ
إِنْ كَانَ مِنْ فَضْلِهِ كَلَامُكَ يَا نَفْسُ فَإِنَّ السُّكُوتَ مِنْ ذَهَبٍ

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر بر نیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فرو بستن از دروغ

ص: ۵۵۳

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص ۶۹

حدیث (۱۴) نوب البکالی :

رَأَيْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُبَادِرًا، فَقُلْتُ: أَيْنَ تُرِيدُ يَا مَوْلَايَ؟ فَقَالَ: دَعْنِي يَا نَوْفُ، إِنَّ آمَالِي تَقْدُمُنِي فِي الْمَحْبُوبِ. فَقُلْتُ: يَا مَوْلَايَ وَمَا آمَالُكَ؟ قَالَ: قَدْ عَلِمَهَا الْمَأْمُولُ وَاسْتَيْغَنِيَتْ عَنْ تَبَيِّنِهَا لِغَيْرِهِ، وَكَفَى بِالْعَبْدِ أَدْبًا إِلَّا يُشْرِكَ فِي نِعْمِهِ وَارْبِهِ غَيْرَ رَبِّهِ؛

امیر المؤمنین صلوات الله علیه را دیدم که شتابان می رود. عرض کردم: مولای من کجا می روی؟ فرمودند: «ای نوب رهایم کن! آرزوهایم مرا به پیشگاه محبوب می کشاند». عرض کردم: مولای من! آرزوهایتان چیست؟ فرمودند: «آن کس که مورد آرزوست، خود آنها را می داند و نیازی نیست به غیر او بگویم. بنده را همین ادب بس که در نعمت ها و نیازش، غیر پروردگارش را شریک نگرداند».

بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۹۱، ص ۹۴، ح ۱۲

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكَ أَنْ تَضْحَكَ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ، أَوْ تَمْشَى وَتَتَّكَلَّمَ فِي غَيْرِ أَدَبٍ؛

از خندیدن بی تعجب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتن بی ادبانه بپرهیز.

أعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۲۷۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

لَا تَصْفُو الْخَلَّةَ مَعَ غَيْرِ أَدِيبٍ؛

دوستی با شخص بی ادب، صمیمانه نخواهد شد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۴، ح ۹۹۱۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

فَكُونُوا أَقْلًا مَا يَكُونُونَ فِي الْبَاطِنِ أَمْوَالًا ، أَحْسَنَ مَا يَكُونُونَ فِي الظَّاهِرِ أَمْوَالًا فَإِنَّ اللَّهَ - تَعَالَى

ص: ٥٥٤

أَدَبُ عِبَادَةِ الْمُؤْمِنِينَ الْعَارِفِينَ أَدَبًا حَسَنًا ، فَقَالَ جَلَّ مِنْ قَائِلٍ : يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْتَلُونَ النَّاسَ الْحَافَا؛

در حالی که در واقع از کمترین مال برخوردار هستید، در ظاهر بهترین حال را از خود نشان دهید؛ زیرا خداوند متعال، بندگان با ایمان با معرفتش را این گونه نیکو ادب نموده که [در وصف فقیران پارسا] فرموده است: شخص بی خبر آنان را از شدت خویشنداری توانگر می پندارد. ایشان را از نشانه هایشان می شناسی، با اصرار (چیزی) از مردم نمی خواهند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۸، ح ۶۳

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام:

مَنْ عَرَفَ اللَّهَ خَافَهُ ، وَ مَنْ خَافَ اللَّهَ حَثَّهُ الْخَوْفُ مِنَ اللَّهِ عَلَى الْعَمَلِ بِطَاعَتِهِ وَالْأَخْذِ بِتَأْدِيهِ ، فَبَشِّرِ الْمُطِيعِينَ الْمُتَأَدِّينَ بِأَدَبِ اللَّهِ وَالْأَخْذِينَ عَنِ اللَّهِ إِنَّهُ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُنْجِيَهُ مِنْ مُضِلَّاتِ الْفِتَنِ؛

آن که خدا را شناخت، از او ترسید و آن کس که از خدا ترسید، ترس از خدا او را به عمل به فرمان او و در پیش گرفتن ادبش واداشت. پس فرمان برداران ادب شده به ادب خدا و اطاعت کنندگان دستورهای او را بشارت ده که بر خداست که آنها را از فتنه های گمراه کننده برهاند.

اصول الستة عشر (ط - دار الشبستری) ص ۵۰

حدیث (۱۹) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَيْسَ مِنَ الْأَدَبِ إِظْهَارُ الْفَرْحِ عِنْدَ الْمَحْزُونِ؛

شادی کردن در حضور غمگین، از ادب به دور است.

تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

مَا خَيْرَ وَاللَّهِ مَنْ آتَى بِحَقِيقَةِ السُّجُودِ ... وَ لَا بَعْدَ أَوَّلِهِ عَنِ اللَّهِ مَنْ أَحْسَنَ تَقَرُّبَهُ فِي السُّجُودِ وَ لَا قَرَّبَ

ص: ۵۵۵

إِلَيْهِ أَبْدًا مَنْ أَسَاءَ أَدَبُهُ وَ ضَيَّعَ حُرْمَتَهُ بِتَغْلِيْقِ قَلْبِهِ بِسِوَاهُ

سوگند به خدا، هر کس که حقیقت سجده را به جای آورد، زیان نکرد و کسی که در سجده، به خوبی به خداوند نزدیک شد، هرگز از خداوند دور نیست. و آن که به {ساحت مقدس} او بی ادبی کرد و حرمتش را زیر پا گذاشت، و به غیر او دل بست، هرگز به او نزدیک نشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۲، ص ۱۳۶، ح ۱۶

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

لَا يَزَاسُ مَنْ خَلَا عَنِ الْأَدَبِ وَ صَبَا إِلَى اللَّعِبِ؛

کسی که از ادب بی بهره باشد و شیفته بازی شود، به ریاست نمی رسد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۷، ح ۵۰۹۶

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

عَلَيْكَ بِمُدَارَاهِ النَّاسِ وَ إِكْرَامِ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّفْحِ عَنِ زَلَّاتِ الْإِخْوَانِ فَقَدْ أَدَّبَكَ سَيِّدُ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ بِقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ :
أَعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَ أَعْطِ مَنْ حَرَمَكَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷۱، ح ۳۴

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام :

جَالِسِ الْعُلَمَاءِ يَزِدُّدْ عِلْمُكَ وَ يَحْسُنُ أَدَبُكَ وَ تَرَكَ نَفْسُكَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادب نیکو و جانت پاک شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۰، ح ۹۷۹۱

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الشَّيْطَانَ لِيَطْمَعُ فِي عَالِمٍ بَغَيْرِ آدَبٍ أَكْثَرُ مِنْ طَمَعِهِ فِي عَالِمٍ بِآدَبٍ ، فَتَأَدَّبُوا وَ الْآ فَانْتُمْ أَعْرَابٌ ؛

شیطان ، در عالم بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالم برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشید و گرنه شما، بی ابانی (فاقد تمدن) هستید.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۹۶

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ يُحْصِيَ عَلَى نَفْسِهِ مَسَاوِيَهَا فِي الدِّينِ وَالرَّأْيِ وَالْأَخْلَاقِ وَالْأَدَبِ ، فَيَجْمَعُ ذَلِكَ فِي صِدْرِهِ أَوْ فِي كِتَابٍ وَيَعْمَلُ فِي إِزَالَتِهَا ؛

بر عاقل است که بدی هایش را در دین، اندیشه، اخلاق و ادب یادداشت کند و به خاطرش بسپارد و برای از بین بردن آنها بکوشد.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۶، ح ۵۸

حدیث (۲۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ حَبِّ نَبِيِّكُمْ وَ حَبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ

فرزندانتان را به سه چیز ادب کنید: عشق به پیامبرتان، عشق به خاندان او، و قرآن خواندن.

قاموس قرآن مقدمه ص ۲

حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام :

أَدَّبَنِي أَبِي عَلَيْهِ السَّلَامُ بِثَلَاثٍ ... وَ نَهَانِي عَنْ ثَلَاثٍ : قَالَ لِي : يَا بَنِيَّ مَنْ يَصِفُ حَبَّ صَاحِبِ السُّوءِ لَا يَسْلِمُ وَ مَنْ لَا يُقِي - يَدُ الْفَاطِمَةَ يَنْدَمُ ، وَ مَنْ يَدْخُلُ مَدَاخِلَ السُّوءِ يَتَّهَمُ ... وَ نَهَانِي أَنْ أَصَاحِبَ حَاسِدٍ نِعْمَةٍ وَ شَامِتًا بِمُصِيبَةٍ ، أَوْ حَامِلًا نَمِيمَةٍ ؛

پدرم علیه السلام مرا به سه چیز ادب آموخت و از سه چیز نهی ام فرمود . سه نکته ادب این بود که فرمود : فرزندم! هر کس با دوست بد بنشیند ، سالم نمی ماند و هر کس گفتارش را کنترل نکند ، پشیمان می شود ، و هر کس به جایگاه های بد وارد شود ، مورد بدگمانی قرار می گیرد (زیر سؤال می رود) و

ص: ۵۵۷

آن سه چیز که مرا از آن نهی فرمود: دوستی با کسی که چشم دیدن نعمت کسی را ندارد، و با کسی که از مصیبت دیگران شاد می

شود و با سخن چین.

تحف العقول ص ۳۷۶

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

تَحَرَّى الصُّدْقِ وَ تَجَنَّبَ الكَذِبِ أَجْمَلُ شِيمَةٍ وَ أَفْضَلُ آدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ، زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۷، ح ۴۲۹۴

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ لِيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمٌ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد، با کردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۸۰، ح ۷۳

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام :

إِنْ أُجِلَّتْ فِي عُمْرِكَ يَوْمَيْنِ فَاجْعِلْ أَحَدَهُمَا لِإِدْبِكَ لِتَسْتَعِينَ بِهِ عَلَى يَوْمِ مَوْتِكَ. فَقِيلَ لَهُ: وَ مَا تِلْكَ الْإِسْتِعَانَةُ؟ قَالَ: تُحْبِئُنْ تَدْبِيرَ مَا تُخَلِّفُ وَ تُحْكِمُهُ؛

اگر در عمرت دو روز مهلت داده شدی، یک روز آن را برای ادب خود قرار ده تا از آن برای روز مُردنت کمک بگیری. به امام گفته شد: این کمک گرفتن چگونه است؟ فرمودند: به این که آنچه را از خود برجا می گذاری، خوب برنامه ریزی کنی و محکم کاری نمایی.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۰، ح ۱۳۲

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

كَفَى بِالتَّجَارِبِ مُؤَدِّبًا ؛

برای ادب آموزی، تجربه ها کافی اند.

ص: ۵۵۸

صنیف غرالحکم و دررالکلم ص ۴۴۴، ح ۱۰۱۵۵

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

أَحْسَنُ الْأَدَابِ مَا كَفَّكَ عَنِ الْمَحَارِمِ؛

بهترین ادب ها آن است که تو را از حرام ها باز دارد.

تصنیف غرالحکم و دررالکلم ص ۲۴۷، ح ۵۰۷۹

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

مَنْ عَطَفَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ أَذْبَاهُ وَ أَبْلِيَاهُ وَ إِلَى الْمَنِيَا أَدْنِيَاهُ؛

شب و روز بر هر کس بگذرد، او را ادب می کند، فرسوده اش می نماید و به مرگ نزدیکش می سازد.

تصنیف غرالحکم و دررالکلم ص ۱۳۳، ح ۲۲۸۲

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

كَمَالُ الْأَدَبِ وَالْمُرُوءَةِ سَبْعُ خِصَالٍ: الْعَقْلُ وَالْحِلْمُ، وَالصَّبْرُ، وَالرِّفْقُ، وَالصَّمْتُ، وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْمُدَارَاةُ؛

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص ۵۹

حدیث (۳۵) امام سجاد علیه السلام :

إِعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ وَ اخْمِدُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ، وَ اعْلَمُوا أَنَّكُمْ لَا تَخْرُجُونَ مِنْ قُدْرَةِ اللَّهِ إِلَى غَيْرِ قُدْرَتِهِ، وَ سَيَّرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ، فَانْتَفِعُوا بِالْعِظَةِ وَ تَأَدَّبُوا بِأَدَابِ الصَّالِحِينَ؛

شما ای اهل بصیرت! پسند گیرید و خدا را برای این که هدایتتان کرد، سپاس گویند و بدانید که از قبضه قدرت خداوند، به سوی قدرتی دیگر بیرون نتوانید رفت، و خدا و فرستاده اش، به زودی کردار شما را می بینند و آن گاه، در پیشگاه او، گرد آورده می شوید. پس از اندرزها بهره گیرید و ادب شایستگان را داشته باشید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۷

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام :

اللَّهُمَّ ارزُقْنِي عَقْلاً كَامِلاً وَعَزْماً ثَابِتاً وَبُناً رَاجِحاً وَقَلْباً زَكِيّاً وَعِلْماً كَثِيراً

ص: ۵۵۹

وَ اَدْبَا بَارِعَا وَ اَجْعَلْ ذَلِكْ كَلَّةً لِي وَ لَا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؛

خدایا مرا عقلی کامل ، تصمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشی فراوان و ادبی والا روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم، ای مهربان ترین مهربانان.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۸۴ ، ص ۳۲۵ ، ح ۱۴

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام :

كُلُّ شَيْءٍ يَحْتَاجُ إِلَى الْعَقْلِ وَالْعَقْلُ يَحْتَاجُ إِلَى الْأَدَبِ؛

هر چیزی به عقل نیاز دارد و عقل به ادب نیازمند است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۸ ، ح ۵۱۰۲

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

اِنَّكَ مُقَوِّمٌ بِاَدَبِكَ فَرِيئَةٌ بِالْحِلْمِ؛

تو با ادب ارزش گذاری می شوی، پس آن را با بردباری زینت بخش.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۷ ، ح ۵۰۸۲

حدیث (۳۹) امام رضا علیه السلام :

أَرَوِي أَنَّ جَبْرَائِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَهْبَطَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ اللَّهَ -عَزَّ وَجَلَّ- يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَ يَقُولُ لَكَ : اقْرَأْ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ «لَا تَمِيدَنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ» الْآيَةَ . فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ مُنَادِيًا

يُنَادِي : مَنْ لَمْ يَتَأَدَّبْ بِأَدَبِ اللَّهِ تَقَطَّعَتْ نَفْسُهُ عَلَى الدُّنْيَا حَسْرَاتٍ؛

روایت می کنم که جبرئیل علیه السلام به نزد پیامبر خدا فرود آمد و گفت : ای پیامبر خدا! خداوند تو را سلام می رساند و به تو می فرماید : بخوان به نام خدای مهر گستر مهربان، هرگز به آنچه اصنافی از ایشان را از آن برخوردار کرده ایم ، چشم مدوز که زیور زندگی دنیاست تا ایشان را بیازماییم . و بدان که روزی پروردگار تو بهتر و پایدارتر است ، پس پیامبر

خدا صلی الله علیه و آله به کسی فرمود تا

جار بزند: هر کس [با عمل به این آیه] به ادب خدا آراسته نگردد، روحش با حسرت از دنیا جدا می شود.

فقه الرضا علیه السلام ص ۳۶۴

حدیث (۴۰) امام علی علیه السلام:

يَا مُؤْمِنُ إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ تَمَنُّ نَفْسِكَ فَاجْتَهِدْ فِي تَعَلُّمِهِمَا ، فَمَا يَزِيدُ مِنْ عِلْمِكَ وَ أَدَبِكَ يَزِيدُ فِي تَمَنِّكَ وَ قَدْرِكَ ، فَإِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدِي إِلَى رَبِّكَ وَ بِالْأَدَبِ تَحْسِنُ خِدْمَةَ رَبِّكَ وَ بِأَدَبِ الْخِدْمَةِ يَسْتَوْجِبُ الْعَبْدُ وَايَتَهُ وَ قُرْبَهُ ، فَأَقْبَلِ النَّصِيحَةَ كَيْ تَنْجُوَ مِنَ الْعَذَابِ؛

ای مؤمن! به تحقیق این دانش و ادب بهای جان توست پس در آموختن آن دو بکوش که هر چه بر دانش و ادبت افزوده شود بر قیمت و قندرت افزوده می شود؛ زیرا با دانش به پروردگارت راه می یابی و با ادب به پروردگارت خوش خدمتی می کنی و با ادب در خدمت گزاری، بنده سزاوار دوستی و نزدیکی به او می شود. پس [این] نصیحت را بپذیر تا از عذاب برهی.

مشکاه الانوار ص ۱۳۵

حدیث (۴۱) امام علی علیه السلام:

مَنْ قَعَدَ بِهِ حَسْبُهُ، نَهَضَ بِهِ أَدَبُهُ؛

هر کس اصل و نسبش او را [سست گرداند و] بنشانند، ادبش او را [حرکت بخشد و] برخیزاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۸، ح ۵۱۱۶

حدیث (۴۲) امام حسین علیه السلام:

اللَّهُمَّ لَا تَسْتَدْرِجْنِي بِالْإِحْسَانِ وَلَا تُؤَدِّبْنِي بِالْبَلَاءِ؛

خدایا! با غرق کردن من در ناز و نعمت، مرا به پرتگاه عذاب خویش مکشان و با بلایا (گرفتاری ها) ادبم مکن.

نزهه الناظر و تنبيه الخاطر ص ۸۳، ح ۱۰

حدیث (۴۳) امام رضا علیه السلام:

... فَإِنْ قَالَ قَائِلٌ : فَلِمَ وَجِبَ عَلَيْهِمْ مَعْرِفَةُ الرُّسُلِ وَالْإِقْرَارُ بِهِمْ وَالْإِذْعَانُ لَهُمْ

بِاطَاعِهِ؟ قِيلَ: لِإِنَّهُ لَمَّا أَنْ لَمْ يَكُنْ فِي خَلْقِهِمْ وَقُوَاهُمْ مَا يُكْمِلُونَ بِهِ مَصَالِحَهُمْ وَكَانَ الصَّيَانِعُ مُتَعَالِيًا عَنْ أَنْ يُرَى وَكَانَ
ضَعْفُهُمْ وَعَجْزُهُمْ عَنْ إِدْرَاكِ ظَاهِرِهَا، لَمْ يَكُنْ بُدُّ لَهُمْ مِنْ رَسُولٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُمْ

مَعْصُومٍ، يُؤَدِّي إِلَيْهِمْ أَمْرَهُ وَنَهْيَهُ وَآدَبَهُ، وَ يَقِفُهُمْ عَلَى مَا يَكُونُ بِهِ اجْتِرَارٌ مَنَافِعِهِمْ وَ مَضَارَّهُمْ؛

اگر کسی بگوید: چرا شناخت پیامبران و اعتراف به آنها و اقرار به (لزوم) اطاعت از آنان، بر مردم واجب است؟ در پاسخ
گفته شود: چون در وجود مردم و قوای آنان، چیزی نیست که با آن، مصالحشان را کامل سازند و آفریدگار نیز برتر از آن
است که دیده شود، سستی و ناتوانی آنان از ادراک او آشکار است، پس چاره ای جز این نیست که میان خداوند و مردم،
پیام آوری معصوم باشد که اوامر و نواهی و ادب (و آموزه های) او

را به ایشان برساند و آنها را به آنچه مایه سود و زیانشان است، آگاه سازد.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۱۰۰، ح ۳۴

امانتداری

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَرَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا تَحَابُّوا وَ تَهَادَوْا وَ أَدَّوْا الْإِمَانَةَ؛

امت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۲۹، ح ۲۵

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

أُنْظِرْ مَا بَلَغَ بِهِ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله فَالزَّمَهُ فَإِنَّ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّمَا بَلَغَ مَا بَلَغَ بِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله بِصَدَقِ الْحَدِيثِ

ص: ۵۶۲

وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ؛

بنگر علی علیه السلام با چه چیز آن مقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله پیدا کرد همان را پیروی کن. همانا علی علیه السلام آن مقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با راستگویی و امانتداری بدست آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۵

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِتَّقُوا اللَّهَ، وَ عَلَيْكُمْ بِأَدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى مَنْ ائْتَمَنَكُمْ فَلَوْ أَنَّ قَاتِلَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ائْتَمَنَنِي عَلَى أَمَانَةٍ لَأَدِّيْتُهَا إِلَيْهِ؛

تقوای الهی پیشه کنید و امانت را به کسی که شما را امین دانسته است، باز گردانید، زیرا حتی اگر قاتل امیرالمؤمنین علیه السلام امانتی را به من بسپرد هر آینه آن را به او بر می گردانم.

امالی (صدوق) ص ۲۴۵ {شبیبه این حدیث در کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۳۳، ح ۴}

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

الْأَمَانَةُ تَجْرُ الرِّزْقَ، وَالْخِيَانَةُ تَجْرُ الْفَقْرَ؛

امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

تحف العقول ص ۲۲۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۸، ص ۶۰، ح ۱۳۸

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صِيَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ كَثْرَةِ حَيْجِجِ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنْطَنَتِهِمْ بِاللَّيْلِ، وَلَكِنْ انظُرُوا إِلَى صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ؛

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۵۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۱۴، ح ۵ {شبیبه این حدیث در امالی (صدوق) ص ۳۰۳}

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

لَا تَخُنْ مَنْ ائْتَمَنَكَ وَ إِنْ خَانَكَ وَ لَا تُدْعِ سِرَّهُ وَ إِنْ أَدَاعَ سِرَّكَ؛

به کسی که تو را امین قرار داده است خیانت مکن هر چند او به تو خیانت کرده باشد و راز او را فاش مساز

اگر چه او راز تو را فاش ساخته باشد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۹، ص ۱۳۶، ح ۱۰۴۷۶ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۲۰۸

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

لَا تَمَنَّ مَلُولًا؛

شخص به ستوه آمده و رنجیده را امین مشمار.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۶، حکمت ۲۱۱

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ خَانَ أَمَانَةَ فِي الدُّنْيَا وَلَمْ يَزِدَّهَا إِلَى أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَى غَيْرِ مِلَّتِي وَيَلْقَى اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ؛

کسی که در دنیا به امانتی خیانت کند و آن را به صاحبش برنگرداند و آنگاه بمیرد بر دین من نمرده است و با خدا دیدار می کند در حالی که بر او خشمگین است.

من لا يحضر الفقيه ج ۴، ص ۱۵ - امالی (صدوق) ص ۴۳۰

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ اِئْتَمَنَ غَيْرَ أَمِينٍ فَلَيْسَ لَهُ عَلَى اللَّهِ ضَمَانٌ لِأَنَّهُ قَدْ نَهَا أَنْ يَأْتِمَنَهُ؛

هر کس به فردی غیر امین امانت بسپارد، خداوند ضامن او نیست، زیرا او را از امانت سپاری به غیر امین بازداشته است.

وسایل الشیعه ج ۱۹، ص ۸۴، ح ۲۴۲۱۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۷۹، ح ۳

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيْسَ مِنَّا مَنْ يُحَقِّرُ الْأَمَانَةَ حَتَّى يَسْتَهْلِكُهَا إِذَا اسْتُودِعَهَا؛

از ما نیست کسی که امانت را کوچک بشمارد و از آن مواظبت نکند و در معرض تلف شدن قرار بدهد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۷۲، ح ۱۳ {شبییه این حدیث در مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۴، ص ۱۳، ح ۱۵۹۶۷}

حديث (١١) امام صادق عليه السلام :

إِنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ شِيعَتِهِ - عَلَيْكُمْ بِالْوَرَعِ وَالْإِجْتِهَادِ، وَصِدْقِ الْحَدِيثِ وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ وَالتَّمَسُّكِ بِمَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ، فَإِنَّمَا يَغْتَبِطُ أَحَدُكُمْ إِذَا انْتَهَتْ نَفْسُهُ إِلَى هَاهُنَا، وَأُومَى بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِهِ؛

همانا ايشان به

ص: ٥٦٤

بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج ۱، ص ۶۶

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنْ أَحْبَبْتُمْ أَنْ يُحِبَّكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَأَدُوا إِذَا اتُّمِّنْتُمْ وَاصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَأَحْسِنُوا جِوَارَ مَنْ جَاوَرَكُمْ؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما را دوست بدارند وقتی امانتی به شما سپردند رد کنید و چون سخن گویند راست گویند و با همسایگان خود به نیکی رفتار نمایید.

نهج الفصاحه ص ۲۶۴، ح ۵۵۴

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ، فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلتَكُنْ... : صِدْقُ الْبَاسِ، وَ صِدْقُ اللِّسَانِ، وَأَدَاءُ الْأَمَانَةِ، وَ حَمَلَةُ الرَّجْمِ، وَ إِقْرَاءُ الضَّيْفِ، وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ، وَ الْمُكَافَأَةُ عَلَى الصَّنَائِعِ، وَ التَّدَمُّمُ لِلجَارِ، وَ التَّدَمُّمُ لِلصَّاحِبِ، وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاءُ؛

مکارم ده تاست: اگر می توانی آنها را داشته باش... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ج ۲، ص ۴۳۱

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

أَرْبَعٌ مَنْ أُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ أُعْطِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ صِدْقُ حَدِيثٍ وَأَدَاءُ أَمَانَةٍ وَعَقْفَةُ بَطْنٍ وَحُسْنُ خُلُقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۱۵۱، ح ۲۱۴۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

ص: ۵۶۵

لَا تَغْتَرُوا بِصِيَالَتِهِمْ وَلَا بِصِيَامِهِمْ، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهَجَ بِالصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ حَتَّىٰ لَوْ تَرَكَهُ اسْتَوْحَشَ، وَ لَكِنَّ اخْتَبَرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ؛

فرب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۲

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا رَأَيْتَ مِنْ أَخِيكَ ثَلَاثَ خِصَالٍ فَارْجُهُ: الْحَيَاءُ وَالْمَانَةُ وَالصَّدْقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص ۱۹۳، ح ۲۰۵

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَقْرَبُكُمْ مِنِّي غَدَاً فِي الْمَوْثِقِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدِيثِ وَ آدَاكُمْ لِلْأَمَانَةِ وَ أَوْفَاكُمْ بِالْعَهْدِ وَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا وَ أَقْرَبُكُمْ مِنَ النَّاسِ

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

تحف العقول ص ۴۶ {شبهه این حدیث در بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۹۴، ح ۱۲}

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ لَيْسَ لِأَحَدٍ النَّاسِ فِيهِ رُحْصَةٌ: بَرُّ الْوَالِدَيْنِ مُسْلِمًا كَانَ أَوْ كَافِرًا وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ لِمُسْلِمٍ أَوْ كَافِرًا وَ الْأَمَانَةُ إِلَىٰ مُسْلِمٍ كَانَ أَوْ كَافِرًا؛

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر مسلمان باشند یا کافر، وفای به عهد با مسلمان یا کافر و ادای امانت به مسلمان یا کافر.

نهج الفصاحه ص ۴۱۶، ح ۱۲۶۴

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَأَدَاءِ أَمَانِهِ إِلَى الْبَرِّ وَالْفَاجِرِ؛

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی، و برگرداندن امانت به نیکوکار و یا بدکار.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۴، ح ۱ - مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۸۸

حدیث (۲۰) امام موسی کاظم علیه السلام :

أَدَاءُ الْأَمَانَةِ وَالصُّدُقُ يَجْلِبَانِ الرِّزْقَ،

ص: ۵۶۶

وَالْخِيَانَةُ وَالْكَذِبُ يَجْلِبَانِ الْفَقْرَ وَالنَّفَاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص ۴۰۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۲۷

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

لَيْسَ لِكَذُوبِ أَمَانَةٍ، وَلَا لِفُجُورِ صِيَانَةٍ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۰، ح ۴۳۸۷

حدیث (۲۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَحَجَّ وَاعْتَمَرَ وَقَالَ «أَنْتَى مُسْلِمٌ» مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذِبًا وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اتُّمِّنَ خَانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲، ح ۱۲۸۰

حدیث (۲۳) ابن شهر آشوب :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَبْلَ الْمَبْعُوثِ مَوْصُوفًا بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوْ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَمَدَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ؟! كَانَ نَبِيًّا أَمِينًا، صَادِقًا، حَادِقًا، أَصِيلًا، نَبِيلًا، مَكِينًا، فَصِيحًا، عَاقِلًا، فَاضِلًا، عَابِدًا،

زَاهِدًا، سَخِيًّا، كَمِيًّا، قَانِعًا، مُتَوَاضِعًا، حَلِيمًا، رَحِيمًا، غَيُورًا، صَبُورًا، مُوَافِقًا، مُرَافِقًا، لَمِيخَالِطٍ مُنَجِّمًا وَلَا كَاهِنًا وَلَا عِيَافًا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو،

ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با

فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ منجم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج ۱، ص ۱۲۳

حدیث (۲۴) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ

سه چیز در هر کس باشد منافق است اگر چه نماز بخواند و روزه بگیرد ۱ - سخن به دروغ بگوید . ۲ - از وعده تخلف کند . ۳ - در امانت خیانت نماید .

تحف العقول ص ۳۱۶

دست دادن

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام:

تَزَاوَرُوا تَح - اب - وَا وَ تَص - افْح - وَا وَ لَا تَح - اَشْم - وَا؛

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحار الأنوار (ط - بیروت) ج ۷۵، ص ۳۴۷

وفای به عهد

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَقْرَبُكُمْ غَدَا مَنِّي فِي الْمَوْقِفِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدِيثِ وَأَدَاكُمْ لِلْأَمَانَةِ وَأَوْفَاكُمْ بِالْعَهْدِ وَأَحْسَنُكُمْ خُلُقًا وَأَقْرَبُكُمْ مِنَ النَّاسِ؛

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

امالی (طوسی) ص ۲۲۹ - بحار الأنوار (ط - بیروت) ج ۷۲، ص ۹۴، ح ۱۲

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُفِ إِذَا وَعَدَ؛

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، هر گاه وعده می دهد باید وفا کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۶۴، ح ۲

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِنْ عَامِلِ النَّاسِ فَلَمْ يَظْلِمُهُمْ وَحَدَّثْتَهُمْ فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَوَعَدَهُمْ فَلَمْ يَخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ كَمَلَتْ مَرْؤَتُهُ وَظَهَرَتْ عِدَالَتُهُ وَوَجِبَتْ أُخُوَّتُهُ وَحُرِّمَتْ غَيْبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید،

ص: ۵۶۸

خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۳۰ - نهج الفصاحه ص ۷۲۵، ح ۲۷۶۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ لَيْسَ لِأَحَدٍ النَّاسِ فِيهِ رُخْصَةٌ: بِرُّ الْوَالِدَيْنِ مُسْلِمًا كَانَ أَوْ كَافِرًا وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ لِمُسْلِمٍ أَوْ كَافِرًا وَ الْأَمَانَةُ إِلَى مُسْلِمٍ كَانَ أَوْ كَافِرًا؛

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر مسلمان باشند یا کافر، وفای به عهد با مسلمان یا کافر و ادای امانت به مسلمان یا کافر.

نهج الفصاحه ص ۴۱۶، ح ۱۲۶۴

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهِيَ رَاجِعَةٌ عَلَى صَاحِبِهَا: الْبَغْيُ وَالْمَكْرُ وَالنَّكَثُ؛

سه خصلت است که در هر کس باشد (آثارش) به خود او بر می گردد: ظلم کردن، فریب دادن و تخلف از وعده.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲، ح ۱۲۸۱

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

لَيْسَ مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ شَيْءٌ النَّاسُ أَشَدُّ عَلَيْهِ اجْتِمَاعًا مَعَ تَفَرُّقِ أَهْوَائِهِمْ وَ تَشْتِتِ آرَائِهِمْ مِنْ تَعْظِيمِ الْوَفَاءِ بِالْعُهُودِ؛

هیچ یک از فرائض الهی همانند وفای به عهد نیست که مردم با همه خواسته های گوناگون و دیدگاه های مختلف، بیشتر بر آن اتفاق نظر داشته باشند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) نامه ۵۳، ص ۴۴۲

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

وَ إِيَّاكَ ... أَنْ تَعِدَهُمْ فَتَتَّبِعَ مَوْعِدَكَ بِخُلْفِكَ ... الْخُلْفَ يَوْجِبُ الْمَقْتَّ عِنْدَ اللَّهِ وَ النَّاسِ؛

بپرهیز از خلف وعده که آن موجب نفرت خدا و مردم از تو می شود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) نامه ۵۳، ص ۴۴۴

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

لَا تَعِدَّنْ عِدَّةَ لَا تَتَّقُ مِنْ نَفْسِكَ بِأَنْجَازِهَا؛

وعدہ ای نده کہ از وفای به آن اطمینان نداری.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۳ ، ح ۵۳۱۶

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

لَا تَعْتَمِدْ عَلَيَّ مُوَدَّةٍ

ص: ۵۶۹

مَنْ لَا يُوفِي بَعْدِهِ؛

به دوستی که به عهد خود وفا نمی کند اعتماد نکن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱۸، ح ۹۵۶۲

حدیث (۱۰) امام سجاد علیه السلام :

قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَخْبِرْنِي بِجَمِيعِ شَرَائِعِ الدِّينِ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : قَوْلُ الْحَقِّ وَ الْحُكْمُ بِالْعَدْلِ وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ؛

به امام سجاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید امام علیه السلام فرمودند: حقگویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

خصال ص ۱۱۳، ح ۹۰

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنْ لَكُمْ الْجَنَّةَ أَصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَأَدُّوا إِذَا اتُّمِّمْتُمْ وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ؛

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگاه داشتن دست (از غیر حلال).

نهج الفصاحه ص ۲۱۶، ح ۳۲۱

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

فَهَلُمَّ أَيُّهَا النَّاسُ إِلَى التَّعَاوُنِ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ الْقِيَامِ بِعِدْلِهِ وَ الْوَفَاءِ بَعْدِهِ وَ الْإِنصَافِ لَهُ فِي جَمِيعِ حَقِّهِ فَإِنَّهُ لَيْسَ الْعِبَادُ إِلَى شَيْءٍ أَحْوَجَ مِنْهُمْ إِلَى التَّنَاصُحِ فِي ذَلِكَ وَ حُسْنِ التَّعَاوُنِ عَلَيْهِ؛

ای مردم! بیایید یکدیگر را بر اطاعت خدا یاری کنید و عدالتش را بپادارید و به عهدش (در عبودیت او و ترک طاعت شیطان) وفا کنید و در تمامی حقوق الهی منصفانه رفتار کنید، زیرا که بندگان خدا به چیزی نیازمندتر از این نیستند که در این امور یکدیگر را نصیحت و خوب یاری کنند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۳۵۴، ح ۵۵۰

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَجْبُوا

ص: ٥٧٠

الصَّبِيَّانَ وَارْحَمُوهُمْ ، وَإِذَا وَعَدْتُمُوهُمْ شَيْئًا فَفُوا لَهُمْ ، فَإِنَّهُمْ لَا يَدْرُونَ إِلَّا أَنْ-كُم تَرْزُقُونَهُمْ ؛

کودکان را دوست بدارید و با آنان مهربان باشید و هرگاه به آنان وعده دادید ، به آن وفا کنید ، زیرا آنان ، روزی دهنده خود را کسی غیر از شما نمی دانند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹، ح ۳

حدیث (۱۴) امام حسن علیه السلام:

المَسْئُولُ حُرٌّ حَتَّى يَعِدَ ، وَ مُسْتَرْقٍ الْمَسْئُولِ حَتَّى يَنْجِزَ ؛

انسان تا وعده نداده ، آزاد است . اما وقتی وعده می‌دهد زیر بار مسئولیت می‌رود، و تا به وعده اش عمل نکند رها نخواهد شد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۱۳

حدیث (۱۵) امام سجاد علیه السلام :

خَيْرُ مَفَاتِيحِ الْأُمُورِ الصُّدُقُ وَ خَيْرُ خَوَاتِيمِهَا الْوَفَاءُ ؛

بهترین شروع کارها صداقت و راستگویی و بهترین پایان آنها وفا است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۶۱ - نزهه الناظر و تنبيه الخاطر ص ۹۳، ح ۲۱

حدیث (۱۶) رسول خدا صلی الله علیه و آله: ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَ إِنْ صَامَ وَ صَلَّى وَ حَجَّ وَ اعْتَمَرَ وَ قَالَ «أَنِّي مُسْلِمٌ» مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَ إِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَ إِذَا ائْتَمَنَ خَانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲، ح ۱۲۸۰

حدیث (۱۷) امام صادق (سلام الله علیه):

لَا تَعِدَنَّ أَهْكَ وَ عِدًّا لَيْسَ فِي يَدِكَ وَفَاؤُهُ.

به برادرت وعده ای مده که وفای به آن در توان تو نباشد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۵۰ - تحف العقول ص ۳۶۷

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْعَفْوُ تَأْجُجُ الْمَكَارِمَ؛

گذشت، اوج بزرگواریهاست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۵، ح ۵۰۰۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ مَنْ كَانَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ فَلْيَدْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَقَالُ مَنْ ذَا

ص: ۵۷۱

الَّذِي أُجْرُهُ عَلَى اللَّهِ فَيُقَالُ الْعَافُونَ عَنِ النَّاسِ

هنگامی که بندگان در پیشگاه خدا می ایستند، آواز دهنده ای ندا دهد: آن کس که مزدش با خداست برخیزد و به بهشت رود. گفته می شود: چه کسی مزدش با خداست؟ می گوید: گذشت کنندگان از مردم.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۴، ص ۲۶۶

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ كَثُرَ عَفْوُهُ مُدَّ فِي عُمُرِهِ؛

هر کس پر گذشت باشد، عمرش طولانی شود.

اعلام الدین ص ۳۱۵

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام :

مَا التَّقَتِ فِتْنَانِ قَطُّ إِلَّا نُصِرَ أَعْظَمُهُمَا عَفْوًا؛

هرگز دو گروه با هم رویاروی نشدند، مگر این که با گذشت ترین آنها پیروز شد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۸، ح ۸

حدیث (۶) امام حسین علیه السلام :

إِنَّ أَعْفَى النَّاسِ مَنْ عَفَا عِنْدَ قُدْرَتِهِ؛

با گذشت ترین مردم، کسی است که در زمان قدرت داشتن، گذشت کند.

الدره الباهره ص ۲۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تَعَاَفَا يَسْقُطُ الصَّغَائِنُ بَيْنَكُمْ

از یکدیگر گذشت کنید، تا کینه های میان شما از بین برود.

نهج الفصاحه ص ۳۸۵، ح ۱۱۵۵

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام :

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ) - : عَفُوٌّ مِنْ غَيْرِ عُقُوبَةٍ وَ لَا تَعْنِيفٍ وَ لَا عَتَبٍ؛

درباره آیه «پس گذشت کن گذشتی زیبا...» فرمودند: مقصود، گذشت بدون مجازات و تندی و سرزنش است.

اعلام الدین ص ۳۰۷

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

شَرُّ النَّاسِ مَنْ لَا يَعْفُو عَنِ الزَّلَّةِ وَ لَا يَسْتُرُ الْعَوْرَةَ؛

بدترین مردم کسی است که خطای دیگران را نبخشد و عیب را نپوشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۵، ح ۵۰۱۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

جَازٍ بِالْحَسَنَةِ وَ تَجَاوَزَ عَنِ السَّيِّئَةِ مَا لَمْ يَكُنْ ثَلَمًا فِي الدِّينِ أَوْ وَهْنًا فِي سُلْطَانِ الْإِسْلَامِ

(بدی یا خوبی را) به نیکی پاداش ده و از بدی درگذر، به شرط آن که به دین لطمه ای نزند یا در

ص: ۵۷۲

قدرت اسلام ضعیفی پدید نیاورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۴۵، ح ۵۰۱۴

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

أَلَا أُحَدِّثُكَ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ الصَّفْحِ عَنِ النَّاسِ وَ مُوَاسَاةِ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِي مَالِهِ وَ ذِكْرِ اللَّهِ كَثِيرٍ

آیا به شما بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، کمک مالی به برادر (دینی) خود و بسیار به یاد خدا بودن.

وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۱۹۹، ح ۲۰۲۷۳ {شبیبه این حدیث در معانی الأخبار ص ۱۹۱، ح ۲}

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

عَلَيْكَ بِمِدَارِهِ النَّاسِ وَ إِكْرَامِ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّفْحِ عَنِ زَلَّاتِ الْبِإِخْوَانِ فَقَدْ أَدَّيكَ سَيِّدُ الْأَوْلِيَيْنِ وَ الْآخِرِينَ بِقَوْلِهِ ص اعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَ أَعْطِ مَنْ حَرَمَكَ

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است: «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه برقرار کن با

کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

اعلام الدین، ص ۹۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷۱، ح ۳۴

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشْبَهِكُمْ بِي؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ: أَحْسَنِيكُمْ خُلُقًا وَ أَلْيَنِيكُمْ كَنَفًا وَ أَبْرُّكُمْ بِقَرَابَتِيهِ وَ أَشَدُّكُمْ حُبًّا لِأَخْوَانِهِ فِي دِينِهِ وَ أَصْبِرُكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَكْظِمُكُمْ لِلْغَيْظِ وَ أَحْسَنُكُمْ عَفْوًا وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافًا فِي الرِّضَا وَ الْعَضْبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی

ص: ۵۷۳

اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۰ و ۲۴۱، ح ۳۵

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِي رَبِّي بِسَبْعٍ: أَوْصَانِي بِالْإِخْلَاصِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِي وَأُعْطَى مَنْ حَرَمَنِي وَأَصِلَ مَنْ قَطَعَنِي وَ أَنْ يَكُونَ صَمْتِي فِكْرًا وَ نَظْرِي عِبْرًا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج ۲، ص ۱۱

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ يَغْفِرِ يَغْفِرِ اللَّهُ لَهُ وَ مَنْ يَعْظُمُ يَعْظُمُ اللَّهُ مَعَهُ؛

هر کس از خطاها درگذرد، خدایش از او درگذرد و هر کس گذشت کند خدا نیز از او گذشت کند.

نهج الفصاحه ص ۷۳۴، ح ۲۸۰۹

حدیث (۱۶) امیرالمومنین علی علیه السلام :

الْعَفْوُ يُفْسِدُ مِنَ اللَّئِيمِ بِقَدْرِ إِصْلَاحِهِ مِنَ الْكَرِيمِ

عفو و گذشت به همان اندازه که در اصلاح شخص بزرگوار مؤثر است شخص فرومایه را تباه می کند.

کنز الفوائد ج ۲، ص ۱۸۲ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۴، ص ۴۱۹

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مِّنْ كُنَّ فِيهِ كَيْفٌ - أَنْ سَيَّ - دَأً: كَظْمُ الْغَيْظِ وَالْعَفْوُ عَنِ الْمَسِيئَةِ وَالصَّلَاةُ بِالنَّفْسِ وَالْمَالِ

سه چیز است که در هر که ب-اش-د آق-ا و س-رور است: خش-م ف-روح-وردن، گذشت از بدک-ردار، کمک و صله رح-م ب-ا ج-ان و م-ال.

تحف العقول ص ۳۱۷

حديث (١) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

النَّاسُ مَعَادِنُ وَالْعِرْقُ دَسَاسٌ وَأَدَبُ السَّوِّءِ كَعِرْقِ السَّوِّءِ؛

مردم

ص: ٥٧٤

همانند معدن ها مختلف اند و اصل و نسب در انسان مؤثر است و تربیت بد همانند اصل و نسب بد است.

نهج الفصاحه ص ۷۸۸، ح ۳۱۴۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ يُغْفَرْ لَكُمْ

فرزندان خود را گرامی بدارید و خوب تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده شود.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۲

حدیث (۳) امام سجاده علیه السلام :

اللَّهُمَّ... أَعْنِي عَلَى تَرْبِيَّتِهِمْ وَ تَأْدِيبِهِمْ وَ بَرِّهِمْ؛

خدایا مرا بر تربیت، ادب آموزی و نیکی کردن به فرزندانم یاری فرما.

صحیفه سجاده دعای ۲۵، ص ۱۲۰

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ادَّبُوا اولادکم علی ثلث خصال حبِّ نبيکم و حبِّ اهل بيته و تلاوه القرآن

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

قاموس قرآن مقدمه ص ۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْوَلَدُ سَبْعُ سِنِينَ وَ عَبْدٌ سَبْعُ سِنِينَ وَ وَزِيرٌ سَبْعُ سِنِينَ؛

فرزند هفت سال سرور، هفت سال فرمانبردار و هفت سال وزیر است.

مکارم الأخلاق ص ۲۲۲

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَقُّ ابْنِي هَذَا؟ قَالَ: تُحَسِّنُ اسْمَهُ وَادَّبَهُ وَتَضَعُهُ مَوْضِعًا حَسَنًا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسائل الشیعه ج ۲۱، ص ۳۹۰، ح ۲۷۳۸۰

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

إِنَّا نَأْمُرُ صَبِيَانَنَا بِالصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ مَا أَطَاقُوا مِنْهُ إِذَا كَانُوا أَبْنَاءَ سَبْعِ سِنِينَ

ما هنگامی که کودکانمان هفت ساله می شوند به اندازه ای که طاقت دارند آنان را به انجام نماز و روزه فرمان می دهیم.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۸۵، ص ۱۳۴

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ص: ۵۷۵

عَرَامَةُ الصَّبِيِّ فِي صِغَرِهِ زِيَادَةٌ فِي عَقْلِهِ فِي كِبَرِهِ؛

بازی گوشی کودک در خردسالی اش مایه فزونی عقل در بزرگسالی اوست.

دعائم الاسلام، ج ۱، ص ۱۹۴

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ رَحِمَ اللَّهُ وَالِدَيْنِ حَمَلًا وَلَدَهُمَا عَلِيٌّ بِرَّهِمَا

ای علی خداوند رحمت کند پدر و مادری را که فرزند خویش را بر نیکی کردن به خودشان یاری کنند.

من لایحضر الفقیه ج ۴، ص ۳۷۲

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

لَا أَدَبَ مَعَ غَضَبٍ؛

با خشم، تربیت {ممکن} نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۳، ح ۶۹۱۲

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُحَسِّنَ إِسْمَهُ وَ يُحَسِّنَ أَدَبَهُ، وَ يُعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ ؛

حق فرزند بر پدر، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۶، ح ۳۹۹

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

فِي وَصِيَّتِهِ لِابْنِهِ الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدِيثِ كَالرِّضِ الْخَالِيَةِ مَا أَلْقَى فِيهَا مِنْ شَيْءٍ قَبِلَتْهُ فَبَادَرْتُكَ بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ يَقْسُوَ قَلْبُكَ وَ يَشْتَغَلَ لُبُّكَ ؛

در وصیّت به فرزندش امام حسن علیه السلام: دل جوان، مانند زمین کشت نشده است. آنچه در آن افکنده شود، می پذیرد. از این رو، پیش از آن که دلت سخت گردد و خردت سرگرم شود، به تربیت تو همت گماشتم.

هدیه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا تَحَابُّوا وَتَهَادَوْا وَ أَدَّوْا الْأَمَانَةَ؛

لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا تَحَابُّوا وَتَهَادَوْا وَ أَدَّوْا الْأَمَانَةَ

اُمّت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۲۹ ، ح ۲۵

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ص: ۵۷۶

تَهَادُوا فَإِنَّهَا تَذْهَبُ بِالضَّغَائِنِ؛

به یکدیگر هدیه بدهید، زیرا کینه ها را از بین می برد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۴۴، ح ۱۴ من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۲۹۹

حدیث (۳) امیر المومنین علیه السلام :

هدایا العمال غلول

هدایای کارگزاران (و کارمندان) غلول* است

*غُلُول در لغت به معنی خیانت است.

لسان العرب ج ۱۱، ص ۴۹۹

السرائر الحاوی (برای تحریر الفتاوی) ج ۳، ص ۱۷۸

مسواک

حدیث (۱) امام باقر علیه السلام :

لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي السُّوَاكِ لَأَبَاتُوهُ مَعَهُمْ فِي لِحَافٍ؛

اگر مردم نتایج و خواص مسواک کردن را بدانند هیچ گاه مسواک را از خود جدا نمی کنند.

وسائل الشیعه ج ۲، ص ۱۳، ح ۱۳۲۷ - بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۱۳۰، ح ۱۷

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَا زَالَ جَبْرَائِيلُ يُؤْصِنِي بِالسُّوَاكِ حَتَّى خِفْتُ أَنْ أَحْفَى أَوْ أُدْرِدَ؛

جبرئیل پیوسته مرا به مسواک سفارش می کرد تا جایی که ترسیدم (از کثرت مسواک زدن) دندانهایم سائیده شود و از بین برود.

وسائل الشیعه ج ۲، ص ۵، ح ۱۳۰۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

فِي السُّوَاكِ اثْنَا عَشْرَةَ خَصَلَةً: هُوَ مِنَ السُّنَّةِ، وَ مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ، وَ مَجْلَاةٌ لِلْبَصِيرِ، وَ يُرَضِّي الرَّحْمَنَ، يُبَيِّضُ السِّنَانَ، يَذْهَبُ بِالْحَفْرِ، وَ يَشُدُّ اللَّثَّةَ، وَ يُشَهِّي الطَّعَامَ، وَ يَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ، وَ يَزِيدُ فِي الْحِفْظِ، وَ يُضَاعِفُ الْحَسَنَاتِ، وَ تَفْرَحُ بِهِ الْمَلَائِكَةُ؛

در مسواک زدن دوازده فایده وجود دارد: ۱. از سنت پیامبر صلی الله علیه و آله است، ۲. دهان را پاکیزه می کند، ۳. نور چشم را زیاد می کند، ۴. باعث خشنودی خداوند است، ۵. دندانها را سفید می کند، ۶. پوسیدگی آنها را از بین می برد، ۷. لثه را محکم می سازد، ۸. اشتها آور است، ۹. بلغم را می برد، ۱۰. حافظه را زیاد می کند، ۱۱. حسنات

ص: ۵۷۷

دو چندان می شوند، ۱۲. فرشتگان شاد می گردند.

خصال ص ۴۸۱، ح ۵۳ {شبهه این حدیث در محاسن ج ۲، ص ۵۶۲، ح ۹۵۳ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۶، ح ۶}

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالسَّوَاكِ فَنِعَمَ الشَّيْءِ السَّوَاكُ يَشُدُّ اللَّتَّةَ وَيَذْهَبُ بِالْبَخْرِ وَيُصْلِحُ الْمِعْدَةَ وَيَزِيدُ فِي دَرَجَاتِ الْجَنَّةِ وَيُرِضِي الرَّبَّ وَ يُسَخِّطُ الشَّيْطَانَ؛

مسواک کنید که مسواک زدن خوب چیزی است لثه را محکم می کند، بوی دهان را می برد، معده را اصلاح می کند، درجات بهشت را می افزاید، پروردگار را خشنود می کند و شیطان را به خشم می آورد.

نهج الفصاحه ص ۵۷۱، ح ۱۹۷۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

السَّوَاكُ مَرْضَاءٌ لِلَّهِ وَسُنَّةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ مُطَيِّبَةٌ لِلْفَمِّ؛

مسواک زدن سبب خشنودی خداوند، اجرای سنت پیغمبر و وسیله خوش بویی و پاکیزگی دهان است.

مکارم الاخلاق ص ۵۱

حدیث (۶) امام رضا علیه السلام :

السَّوَاكُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنِيبُ الشَّعْرَ وَيَذْهَبُ بِالذَّمَعِ؛

مسواک زدن، نور چشم را زیاد می کند، مو را پر پشت می نماید و آبریزش چشم را برطرف می سازد.

مکارم الاخلاق ص ۵۰ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۱۳۷

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَخَلَّلُوا فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ أَبْغَضُ إِلَيَّ الْمَلَائِكَةِ مِنْ أَنْ يَرَوْا فِي أَسْنَانِ الْعَبْدِ طَعَامًا؛

خلال کنید که بدترین چیز نزد فرشتگان این است که لای دندانهای بنده ای مانده غذا ببینند.

مکارم الاخلاق ص ۱۵۳ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۴۳۶، ح ۱۴

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

مَا أَدْرَتْ عَلَيْهِ لِسَانُكَ فَأَخْرَجْتَهُ فَابْلَعُهُ وَ مَا أَخْرَجْتَهُ بِالْخَلَالِ فَأَرَمِ بِهِ؛

بعد از غذا زبان را دور دهان بگردان، هرچه با زبان درآمد فرو ببر، و آنچه را با خلال بیرون آوردی از دهان بیرون

ص: ۵۷۸

افکن.

من لا يحضر الفقيه ج ۳، ص ۳۵۷، ح ۴۲۶۲ - مکارم الاخلاق ص ۱۵۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا اسْتَكْتُمَ فَاسْتَاكُوا عَرَضًا؛

وقتی مسواک می کنید از عرض، دندان ها را مسواک بنید.

نهج الفصاحه ص ۱۸۸، ح ۱۷۸

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فِي السُّوَاكِ اثْنَتَا عَشْرَةَ خَصَلَةً: مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ، وَ مَرْضَاتٌ لِلرَّبِّ وَ يَبْيِضُ السِّنَانُ وَ يَذْهَبُ بِالْحَفْرِ وَ يُقَلُّ الْبَلْغَمُ وَ يُشَهِّي الطَّعَامَ وَ يُضَاعَفُ الْحَسَنَاتُ وَ تُصَابُ بِهِ السُّنَّةُ وَ تَحْضُرُهُ الْمَلَائِكَةُ وَ يَشُدُّ اللَّهُ وَ هُوَ يَمُرُّ بِطَرِيقِهِ الْقُرْآنُ وَ رَكَعَتَيْنِ بِسِوَاكِ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ سَبْعِينَ

رَكَعَةً بغيرِ سِوَاكِ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله : مسواک زدن دوازده فایده دارد: دهان را پاکیزه، خداوند را خشنود، دندان ها را سفید، جرم دندان ها را پاک، بلغم را کم، غذا را مطبوع، حسنات را چندین برابر می کند، به سنت عمل می شود، فرشتگان حضور پیدا می کنند، لثه محکم می شود، بر گذرگاه تلاوت قرآن می گذرد و دو رکعت نماز با مسواک، نزد خداوند محبوب تر است از هفتاد رکعت نماز بی مسواک.

خصال ص ۴۸۰، ح ۵۲

حدیث (۱۱) امام باقر علیه السلام :

شَكَتِ الْكَعْبَةُ إِلَى اللَّهِ مَا تَلَقَى مِنْ أَنْفَاسِ الْمُشْرِكِينَ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهَا: أَنْ قَرِي يَا كَعْبَةُ، فَإِنِّي أَبْدِلُكَ بِهِمْ قَوْمًا يَتَخَلَّلُونَ بِقُضْبَانِ الشَّجَرِ. فَلَمَّا بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله أَوْحَى إِلَيْهِ مَعَ جِبْرِئِيلَ بِالسُّوَاكِ وَالْخِلَالِ؛

کعبه از زجری که از بوی بد نفس های مشرکین می کشید، به درگاه خداوند شکایت نمود، خداوند به آن وحی کرد، تو را مژده باد که بجای اینان کسانی را جایگزین می کنم که با شاخه های درخت خلال می کنند.

ص: ۵۷۹

هنگامی که خداوند حضرت محمد صلی الله علیه و آله را مبعوث فرمود، توسط جبرئیل سفارش مسواک و خلال کردن را به او وحی کرد.

محاسن ج ۲، ص ۵۵۸، ح ۹۲۴

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

نِعْمَ السُّوَاكُ الزَّيْتُونُ مِنْ شَجَرِهِ مُبَارَكٌ، يُطَيِّبُ الْقَمَمَ وَيَذْهَبُ بِالْحَفْرِ، وَهُوَ سِوَاكِي وَ سِوَاكُ النَّبِيَاءِ قَبْلِي؛

چه خوب مسواکی است زیتون! از درختی پر خیر و برکت که دهان را خوشبو می کند و جرم دندان را از میان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مکارم الاخلاق ص ۴۹

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَا لِي أَرَاكُمْ تَدْخُلُونَ عَلَيَّ قُلْحًا مُرْغًا؟ مَا لَكُمْ لَا تَشْتَاكُونَ؟

شما را چه شده است وقتی بر من وارد می شوید، می بینمتان که دندان هایتان جرم گرفته و زرد و موهایتان ژولیده است. چرا مسواک نمی زنید.

محاسن ج ۲، ص ۵۶۱، ح ۹۴۳

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ: الْحَيَاءُ وَالْحِلْمُ وَالْحِجَامَةُ وَالسُّوَاكُ وَالتَّعَطُّ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، بردباری، حجامت کردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص ۴۶۲، ح ۱۴۶۳

کوتاه کردن ناخن

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّمَ أَظْفَارَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَزِيدُ فِي عُمرِهِ وَ مَالِهِ ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ يَمْنَعُ الدَّاءَ الْأَعْظَمَ وَ يُدْرُ الرِّزْقَ.

گرفتن ناخنها درد بزرگ را مانع می شود و روزی را زیاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۱

سلام

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ وَ بَرَسُولِهِ مَنْ بَدَأَ بِالسَّلَامِ؛

نزدیکترین مردم به خدا و رسول او کسی است

ص: ۵۸۰

که آغازگر سلام باشد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۸، ص ۳۵۷، ح ۹۶۵۷ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۱۲، ح ۵۰

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

السَّلَامُ سَبْعُونَ حَسَنَةً تِسْعَةٌ وَسِتُونَ لِلْمُبْتَدِي وَوَاحِدَةٌ لِلرَّادِّ؛

سلام هفتاد ثواب دارد که شصت و نه تای آن برای سلام کننده است و یکی برای جواب دهنده.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۱۱، ح ۴۶

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يُسَلِّمُ الرَّايِبُ عَلَى الْمَاشِي وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ وَإِذَا لَقِيَ جَمَاعَةً جَمَاعَةً سَلَّمَ الْأَقْلُ عَلَى الْأَكْثَرِ وَإِذَا لَقِيَ وَاحِدًا جَمَاعَةً سَلَّمَ الْوَاحِدَ عَلَى الْجَمَاعَةِ.

سلام میکند سواره بر پیاده و رهگذر بر نشسته و هنگام ملاقات جماعتی با جماعت دیگر سلام کند (گروه) کم بر (گروه) زیاد و هنگام ملاقات (شخص) واحدی با جماعت سلام کند (شخص) واحد بر جماعت

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۴۷، ح ۳

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

السَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ؛

نخست سلام، سپس کلام.

تحف العقول ص ۲۴۶

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْبَادِي بِالسَّلَامِ بَرِيٌّ مِّنَ الْكِبْرِ؛

سلام کننده، از تکبر به دور است.

نهج الفصاحه ص ۳۷۵، ح ۱۱۰۲

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى الْمَمَاتِ ... وَالتَّسْلِيمُ عَلَى الصَّبِيَانِ لِتَكُونَ سُنَّةً مِنْ بَعْدِي؛

پنج چیز است که تا زنده ام رهایشان نمی کنم... و سلام کردن به کودکان تا بعد از من سنت شود.

خصال ص ۲۷۱، ح ۱۲

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَفْسِ السَّلَامَ يَكْثُرُ خَيْرٌ بَيْتِكَ؛

سلام را رواج ده تا خیر و برکت خانه ات زیاد شود.

خصال ص ۱۸۱، ح ۲۴۶

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ إِطْعَامَ الطَّعَامِ وَإِفْشَاءَ السَّلَامِ؛

خداوند غذا دادن و به همه سلام کردن را دوست دارد.

محاسن ج ۲، ص ۳۸۸، ح ۷

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ مِنْ مَوْجِبَاتِ الْمَغْفِرَةِ بَدْلُ السَّلَامِ

ص: ۵۸۱

وَ حُسْنُ الْكَلَامِ؛

یکی از موجبات مغفرت، سلام کردن و سخن نیکو گفتن است.

نهج الفصاحه ص ۳۴۲، ح ۹۲۸

حدیث (۱۰) امام باقر علیه السلام:

سَيَأْتِي أَيُّهَا جَعْفَرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ الْآيَةَ قَالَ هُوَ تَسْلِيمُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ حِينَ يَدْخُلُ ثُمَّ يَرُدُّونَ عَلَيْهِ فَهُوَ سَلَامُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ

درباره سخن پروردگار از امام باقر علیه السلام پرسیدم آیه «هرگاه وارد خانه‌هایی شدید به خودتان سلام کنید» فرمود: منظور سلام کردن مرد به اهل خانه است در هنگام وارد شدن به آن و جواب دادن اهل خانه به او. پس، این سلام شماسست به خود شما.

وسایل الشیعه ج ۱۲، ص ۸۱، ح ۱۵۶۹۶ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۵، ح ۱۶

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ بَيْتَهُ فَلْيَسَلِّمْ، فَإِنَّهُ يُنَزِّلُهُ الْبَرَكَةَ وَ تُؤْنِسُهُ الْمَلَائِكَةُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می‌شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می‌آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می‌گیرند.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۳، ح ۲۳

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

صَلُّوا أَرْحَامَكُمْ وَ بَرُّوا بِإِخْوَانِكُمْ وَ لَوْ بِحُسْنِ السَّلَامِ وَ رَدَّ الْجَوَابِ؛ صَلِّهِ رَحِمَ نَمَائِدٍ وَ بِهِ بَرَادِرَانِ (دینی) خود نیکی کنید، هر چند با سلام کردن خوب و یا جواب سلام خوب باشد. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷، ح ۳۱

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَ لَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوْ لَا أُدَلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا

فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفَشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ؛

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر

ص: ۵۸۲

را دوست بدارید. آیا می خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار ص ۱۲۳

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

عَوْدٌ لِسَانَكَ لِنِ الْكَلَامِ وَ بَدَلُ السَّلَامِ، يَكْثُرُ مُجْبُوكَ وَ يَقِلُّ مُبْغِضُوكَ؛

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۵، ح ۹۹۴۶

حدیث (۱۵) دیلمی :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ ... يُسَلِّمُ عَلَيَّ مِنْ أَسْبَابِ تَقَبُّلِهِ مِنْ كَبِيرٍ وَ صَغِيرٍ وَ غَنِيِّ وَ فَقِيرٍ وَ لَا يُحَقِّرُ مَا دُعِيَ إِلَيْهِ وَ لَوْ إِلَى خَشْفِ التَّمْرَةِ وَ كَانَ خَفِيفَ الْمَثُونَةِ كَرِيمَ الطَّبِيعَةِ، جَمِيلَ الْمُعَاشَرَةِ، طَلِقَ الْوَجْهِ، بَشَاشًا مِنْ غَيْرِ ضِحْكٍ، مَحْزُونًا مِنْ غَيْرِ عَبُوسٍ، مُتَوَاضِعًا مِنْ غَيْرِ مَذَلَّةٍ، جَوَادًا مِنْ غَيْرِ سَرَفٍ،

رَقِيقَ الْقَلْبِ، رَحِيمًا بِكُلِّ مُسْلِمٍ...؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلتی نشان دهند، متواضع بودند، می

بخشیدند ولی اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

امنیت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ يَحْتَاجُ النَّاسُ طَرًّا إِلَيْهَا: الْأَمْنُ وَالْعَدْلُ وَالْخِصْبُ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیت، عدالت و آسایش.

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ نَاقِصَ الْعَيْشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَسْغُولَ الْقَلْبِ، فَأَوْلُهَا: صِحَّةُ الْيَدَيْنِ وَالثَّانِيَةُ: الْأَمْنُ وَالثَّلَاثَةُ: السَّعْيُ فِي الرِّزْقِ، وَالرَّابِعَةُ: الْأَنْبَسُ الْمُوَافِقُ (قال الراوى: قُلْتُ: وَمَا الْأَنْبَسُ الْمُوَافِقُ؟ قال: الرَّوْجُ الصَّيِّحُ، وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ، وَالْخَلِيطُ الصَّالِحُ وَ

الخامسة: وَهِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ: الدَّعْءُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراه هم‌رأی. راوی پرسید: همراه هم‌رأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص ۲۸۴، ح ۳۴

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

وَصُولُ الْمَرْءِ إِلَى كُلِّ مَا يَبْتَغِيهِ مِنْ طَيْبِ عَيْشِهِ وَ أَمْنِ سِرِّهِ وَ سَعَةِ رِزْقِهِ بِحُسْنِ نَيْتِهِ وَ سَعَةِ خُلُقِهِ؛

انسان، با نیت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۶۰۷

تشکر از مردم

حدیث (۱) امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ ذِي الْمَعْرُوفِ عَلَيْكَ فَمَا نَ تَشْكُرُهُ وَ تَذْكُرُ مَعْرُوفَهُ، وَ تُكْسِبُهُ الْمَقَالَهَ الْحَسِنَهَ وَ تُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ كُنْتَ قَدْ شَكَرْتَهُ سِرًّا وَ عَلَانِيَةً، ثُمَّ إِنْ قَدَرْتَ عَلَى مُكَافَاتِهِ يَوْمًا كَافَيْتَهُ؛

حق کسی که به تو نیکی کرده، این است که از او تشکر کنی و نیکیش را به زبان آوری و از وی به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزوجل برایش خالصانه

دعا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان پنهانی و آشکارا از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی (صدوق) ص ۳۷۲ {شبهه این حدیث در تحف العقول ص ۲۶۵ و من لا یحضر الفقیه ج ۲ ، ص ۶۲۲ و ۶۲۳}

حدیث (۲) امام رضا علیه السلام :

مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعَمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ؛

هر کس در مقابل خوبی مردم تشکر نکند، از خدای عزوجل تشکر نکرده است.

عیون الاخبارالرضا ج ۲، ص ۲۴، ح ۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ مَكْرَمَةَ صَيِّعَتِهَا إِلَى أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ ، إِنَّمَا أَكْرَمَتْ بِهَا نَفْسَكَ وَ زَيَّنَتْ بِهَا عِرْضَكَ ، فَلَا تَطْلُبْ مِنْ غَيْرِكَ شُكْرَ مَا صَنَعْتَ إِلَى نَفْسِكَ؛

اگر به کسی خوبی کردی در واقع با این کار خود را گرامی داشته ای و به خودت آبرو داده ای، پس به سبب خوبی ای که به خودت کرده ای از دیگران خواهان تشکر مباش .

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۸۲ و ۳۸۳ ، ح ۸۶۹۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

شُكْرُكَ لِلرَّاضِي عَنْكَ يَزِيدُهُ رِضًا وَ وِفَاءً،

سپاسگزاری تو از کسی که از تو راضی است، موجب رضایت و وفاداری بیشتر او می شود.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۴، ص ۱۶۱ ، ح ۵۶۶۸

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

شُكْرُكَ لِلرَّاضِي عَلَيْكَ يَوْجِبُ لَكَ مِنْهُ صَلاَحًا وَ تَعَطُّفًا؛

سپاسگزاری از کسی که از تو ناخشنود است، سبب رفع ناراحتی و مهربانی او نسبت به تو می شود.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص ۲۸۰ ، ح ۶۱۹۸

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ صَنَعَ بِمِثْلِ مَا صُنِعَ إِلَيْهِ فَإِنَّمَا كَافَاهُ وَ مَنْ أضعَفَهُ كَانَ شَكُورًا؛

هر کس در برابر خوبی ای که به او شده

ص: ۵۸۵

همانند آن را انجام دهد آن را تلافی کرده است و اگر بیشتر از آن خوبی کند، سپاسگزاری نموده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۲۸، ح ۱

حدیث (۷) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَمَرَ ... بِالشُّكْرِ لَهُ وَلِلْوَالِدَيْنِ فَمَنْ لَمْ يَشْكُرْ وَالِدَيْهِ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ ؛

خدای عزوجل دستور داد ... به سپاسگزاری از خود و از پدر و مادر، پس کسی که از پدر و مادر خود سپاسگزاری نکند از خداوند سپاسگزاری نکرده است.

عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۲۵۸، ح ۱۳ - خصال ص ۱۵۶، ح ۱۹۶

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

لَعَنَ اللَّهُ قَاطِعِي سُبُلِ الْمَعْرُوفِ قِيلَ وَمَا قَاطِعُوا سُبُلِ الْمَعْرُوفِ؟ قَالَ: الرَّجُلُ يُصْنَعُ إِلَيْهِ الْمَعْرُوفَ فَيَكْفُرُهُ، فَيَمْتَنِعُ صَاحِبُهُ مِنْ أَنْ يَصْنَعَ ذَلِكَ إِلَى غَيْرِهِ؛

خدا لعنت کند راهزنان نیکی را. سؤال شد راهزنان نیکی چه کسانی هستند؟ فرمودند: کسی که به او نیکی شود، و او ناسپاسی کند، در نتیجه نیکوکار را از نیکی به دیگران باز دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۳۳، ح ۱

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

لَا يُزْهَدَنَّكَ فِي الْمَعْرُوفِ مَنْ لَا يَشْكُرُ لَكَ، فَقَدْ يَشْكُرُكَ عَلَيْهِ مَنْ لَا يَسْتَمْتِعُ بِشَيْءٍ مِنْهُ، وَقَدْ تُدْرِكُ مِنْ شُكْرِ الشَّاكِرِ أَكْثَرَ مِمَّا أَضَاعَ الْكَافِرُ، وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ؛

تشکر نکردن دیگران از تو نباید تو را به خوبی کردن بی رغبت سازد، زیرا کسی که از آن نیکی کمترین بهره ای نمی برد (یعنی خداوند) از تو قدردانی می کند و از سپاسگزاری این سپاسگزار به بیش از آن چیزی می رسی که فرد ناسپاس فرو گذاشته است و خداوند نیکوکاران را دوست دارد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۵، حکمت ۲۰۴

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ مُكْفَرٌ وَ ذَلِكَ أَنَّ مَعْرُوفَهُ يَصْعَدُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى

فَلَا يَنْتَشِرُ فِي النَّاسِ ، وَ الْكَافِرُ مَشْهُورٌ وَ ذَلِكَ أَنَّ مَعْرُوفَهُ لِلنَّاسِ يَنْتَشِرُ فِي النَّاسِ وَ لَا يَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ؛

مؤمن ناسپاسی می شود، زیرا خوبی او به درگاه خدای تعالی بالا می رود و در میان مردم شایع نمی شود، اما خوبی های کافر شایع می شود چون برای مردم است و به درگاه الهی بالا نمی رود.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۶۰، ح ۱

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَفْضَلُ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزِلَةً وَأَقْرَبُهُمْ مِنَ اللَّهِ وَسَيَلَهُ الْمُحْسِنُ يُكَفِّرُ إِحْسَانُهُ؛

بهترین مردم در نزد خداوند و نزدیک ترین آنان به او، نیکوکاری است که از نیکی او قدردانی نمی شود.

نوادر (راوندی) ص ۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۴، ح ۱

جماعت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كُلُوا جَمِيعًا وَ لَا تَفَرَّقُوا فَإِنَّ الْبَرَكَهَ مَعَ الْجَمَاعَةِ؛

با هم غذا بخورید و پراکنده نباشید، که برکت با جماعت است.

نهج الفصاحه ص ۶۱۵، ح ۲۱۸۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۳۴۹، ح ۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْسُّنَّةُ - وَ اللَّهُ - سُنَّتُهُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ الْبِدْعَةُ مَا فَارَقَهَا وَ الْجَمَاعَةُ - وَ اللَّهُ - مُجَامَعَةُ أَهْلِ الْحَقِّ وَ إِنْ قَلَّوْا وَ الْفُرْقَةُ مُجَامَعَةُ أَهْلِ الْبَاطِلِ وَ إِنْ كَثُرُوا؛

به خدا سوگند، سنت، همان سنت محمد صلی الله علیه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم بن قیس الهمالی ج ۲، ص ۹۶۴

حیا

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْحَيَاءُ مِفْتَاحُ كُلِّ الْخَيْرِ؛

حیا کلید همه خوبی هاست.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۱، ص

ص: ۵۸۷

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْحَيَاءُ زِينَةُ الْإِسْلَامِ؛

حیا زینت اسلام است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱، ص ۴۸۸، ح ۱۲۴۴

قرض

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَةُ بِعَشْرِهِ وَالْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرٍ وَصِلَةُ الْإِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَصِلَةُ الرَّحِمِ بِأَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۱۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ فَيَكُفَّ بِهِ وَجْهَهُ وَيَقْضِي بِهِ دَيْنَهُ

خیری در آن کس نیست که دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد که آبرویش را حفظ و قرضش را با آن ادا نماید.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۱۶۶، ح ۳۶۱۵

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ مَعَهُ وَمَنْ أَخَذَهَا يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ؛

هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد پرداخت آن را داشته باشد خداوند آن را پردازد (او را یاری می کند) و هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد تلف کردن داشته باشد خداوند آن را تلف کند.

نهج الفصاحه ص ۷۶۲، ح ۲۹۷۹

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَقْضَى دَيْنُهُ مَا لَمْ يَكُنْ دَيْنُهُ فِيمَا يَكْرَهُ اللَّهُ؛

خداوند یار قرض دار است تا قرض خود را بپردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خدا نباشد.

نهج الفصاحه ص ۳۰۳، ح ۷۳۳ {شبهه این حدیث در بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۴۳، ح ۱۴}

حدیث (۵) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَقْرَضَ مَلْهُوفاً فَأَحْسَنَ طَلَبْتُهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَ أَعْطَاهُ اللَّهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطَارٍ مِنَ الْجَنَّةِ؛

هر کس به گرفتار و درمانده ای

ص: ۵۸۸

قرض بدهد و در پس گرفتن آن خوشرفتاری کند [گناهانش پاک شده] اعمالش را دوباره شروع می کند و خداوند در برابر هر درهم، هزار قنطار (ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۲۸۹

حدیث (۶) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ اِخْتَجَّ اِلَيْهِ اَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِي قَرْضٍ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ؛

کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض بدهد و چنین نکند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

امالی (صدوق) ص ۴۳۰ - من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۱۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

كَمَا لَا يَحِلُّ لِغَرِيمِكَ أَنْ يَمْطُلَكَ وَ هُوَ مُؤَسِّرٌ فَكَذَلِكَ لَا يَحِلُّ لَكَ أَنْ تَعْسِرَهُ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّهُ مُعْسِرٌ؛

همانطور که برای آن کسی که از تو قرض گرفته جایز نیست که اداء آن را به تأخیر بیندازد، پس برای تو هم جایز نخواهد بود که با این که می دانی او تنگدست است از او مطالبه کنی.

تهذیب الأحکام (تحقیق خراسان) ج ۶، ص ۱۹۳، ح ۴۱۸ - مجموعه ورام ج ۲، ص ۲۶۵

حدیث (۸) امام رضا علیه السلام :

اعْلَمْ أَنَّهُ مَنْ اسْتَدَانَ دَيْنًا وَ نَوَى قِضَاءَهُ، فَهُوَ فِي أَمَانِ اللهِ حَتَّى يَقْضِيَهُ، فَإِنْ لَمْ يَنْوِ قِضَاءَهُ فَهُوَ سَارِقٌ؛

کسی که قرض بگیرد در صورتی که تصمیم داشته باشد آن را پس دهد در امان خداست تا آن را اداء کند ولی اگر تصمیم نداشته باشد آن را به صاحبش برگرداند، دزد محسوب می شود.

فقه الرضا ص ۲۶۸

حدیث (۹) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَرَادَ أَنْ تُسْتَجَابَ دَعْوَتُهُ وَ أَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيَفْرَجْ عَنِ مُعْسِرٍ؛

هر کس

می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص ۷۵۹، ح ۲۹۶۱

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

أَقِلَّ مِنَ الدَّيْنِ تَعِشْ حُرًّا؛

قرض کمتر گیر تا آزاد باشی.

نهج الفصاحه ص ۲۳۵، ح ۴۳۲

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

لِأَنَّ أَقْرَضَ قَرْضًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَصِلَ بِمِثْلِهِ؛

مالی را قرض بدهم، بیشتر دوست دارم تا آن را ببخشم.

بحار الانور (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۱۳۹، ح ۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: جُعِلْتُ فِدَاكَ يَسْتَقْرِضُ الرَّجُلُ وَ يَحِجُّ؟ قَالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: يَسْتَقْرِضُ وَ يَتَزَوَّجُ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِنَّهُ يَنْتَظِرُ رِزْقَ اللَّهِ غُدْوَةً وَ عَشِيَّةً؛

ابو موسی می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم، آیا مرد، می تواند قرض بگیرد و حج برود؟ فرمودند: بله، عرض کردم: آیا می تواند قرض بگیرد و ازدواج کند؟ فرمودند: بله، قرض کند و ازدواج نماید و شب و روز منتظر روزی خدا باشد.

من لا يحضر الفقيه ج ۳، ص ۱۸۲ و ص ۱۸۳، ح ۳۶۸۵

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

فَإِنْ أَعْطَاهُ أَكْثَرَ مِمَّا أَحَدَهُ بِلَا شَرْطٍ بَيْنَهُمَا فَهُوَ مُبَاحٌ لَهُ، وَ لَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ ثَوَابٌ فِيمَا أَقْرَضَهُ؛

اگر قرض گیرنده بدون قرار قبلی، سودی به قرض دهنده بدهد مُباح است، ولی آن قرض دهنده پاداشی از خدا نخواهد گرفت.

وسایل الشیعه ج ۱۸ ، ص ۱۶۱ ، ح ۲۳۳۸۹ {شبهه این حدیث در تفسیر القمی ج ۲ ، ص ۱۵۹ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰ ، ص ۱۵۷ ، ح ۱}

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

وَ اَعْتَنِم مِّنِ اسْتَفْرَضَكَ فِي حَالِ غِنَاكَ لِيَجْعَلَ قَضَاءَهُ لَكَ فِي يَوْمِ عُسْرَتِكَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگری از تو قرض بخواند تا در روز تنگدستی ات

ص: ۵۹۰

(قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه، از نامه ۳۱

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الدَّيْنُ دَيْنَانِ: فَمَنْ مَاتَ وَهُوَ يَتَوَى قَضَاءَهُ فَأَنَا وَوَلِيُّهُ وَ مَنْ مَاتَ وَلَا يَتَوَى قَضَاءَهُ فَذَاكَ الَّذِي يُؤْخَذُ مِنْ حَسَنَاتِهِ لَيْسَ يَوْمِئِذٍ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ؛

قرض بر دو نوع است: هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را بپردازد من سرپرست او خواهم بود و هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را نپردازد، در مقابل آن از اعمال نیک او بر می دارند، زیرا در آن روز دینار و درهمی نیست.

نهج الفصاحه ص ۴۹۰، ح ۱۶۰۹

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

إِيَّاكُمْ وَ الدَّيْنَ فَإِنَّهُ مَذْلَةٌ بِالنَّهَارِ، وَ مَهْمَةٌ بِاللَّيْلِ وَ قَضَاءٌ فِي الدُّنْيَا وَ قَضَاءٌ فِي الْآخِرَةِ؛

زیر بار بدهی نروید زیرا بدهکاری خواری روز و اندوه شب است و در دنیا و آخرت باز پرداختی دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۹۵، ح ۱۱

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

كَتْرُهُ الدَّيْنِ تُصَيِّرُ الصَّادِقَ كَاذِبًا وَ الْمُنْجِزَ مُخْلِفًا؛

بدهی بسیار، راستگو را دروغگو و خوش قول را بدقول می گرداند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۲، ح ۸۲۱۴

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

الدَّيْنُ رِقٌّ فَلَا تَبْذُلْ رِقَّكَ لِمَنْ لَا يَعْرِفُ حَقَّكَ؛

بدهی (نوعی) بندگی است، پس زمام اختیار خود را به کسی که حق تو را نمی شناسد مسپار (کنایه از این است که از هر کس قرض نگیر).

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

وَ اَعْتَنِم مِّنِ اسْتَفْرَضَكَ فِي حَالِ غِنَاكَ لِيَجْعَلَ قَضَاءَهُ لَكَ فِي يَوْمِ عُسْرَتِكَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگری از تو قرض بخوهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه (صبحی صالح)

ص: ۵۹۱

حدیث (۲۰) امام کاظم علیه السلام :

عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: وَ سَيِّئَةٌ عَنْ رَجُلٍ أُعْطِيَ رَجُلًا مِائَةَ دِرْهَمٍ عَلَى أَنْ يُعْطِيَهُ خُمْسِيَّةَ دَرَاهِمٍ أَوْ أَقَلَّ أَوْ أَكْثَرَ قَالَ: هَذَا الرَّبَا الْمَحْضُ؛

علی بن جعفر می گوید: از برادر امام کاظم علیه السلام در مورد مردی که صد درهم قرض به دیگری داد به این شرط که پنج درهم یا کمتر یا بیشتر (اضافه) به او بدهد پرسیدم؟ فرمودند: این عمل ربای محض است.

وسائل الشیعه ج ۱۸، ص ۳۵۹، ح ۲۳۸۴۷

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثُ تَمُورٍ الْمَحَبَّةُ: ال-ذی-نُ وَ التَّ-واضِعُ وَ البَدَلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۲۲) امام حسین سلام الله علیه :

لَا تَرْفَعِ حَاجَتَكَ إِلَّا إِلَى أَحَدٍ ثَلَاثَةٍ: إِلَى ذِي دِينَ أَوْ مُرُوٍّ أَوْ حَسَبٍ

جز به نزد یکی از این سه کس حاجت مبر: دیندار یا صاحب مروّت یا دارای اصالت خانوادگی

تحف العقول ص ۲۴۷

پاکیزگی

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، سَخِيٌّ يُحِبُّ السَّخَاءَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص ۲۹۳، ح ۶۹۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَنْظِفُوا بِكُلِّ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بَنَى السَّلَامَ عَلَى النَّظَافَةِ وَلَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا كُتُّ نَظِيفٍ؛

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را بر پایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نرود مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص ۳۹۱، ح ۱۱۸۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

نِعَمَ الْبَيْتِ الْحَمَامُ تَذَكَّرُ فِيهِ

ص: ۵۹۲

النَّارَ وَيَذْهَبُ بِالذَّرَنِ؛

چه نیکو جایگاهی است حمام، یادآور دوزخ است و چرک را از میان می برد.

من لایحضره الفقیه ج ۱، ص ۱۱۵، ح ۲۳۷

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

تَنْظِفُوا بِالْمَاءِ مِنَ التَّنَنِ الرَّيْحِ الَّذِي يُتَأَذَى بِهِ؛

خودتان را با آب، از بوی بد، که دیگران را آزار می دهد بشوید.

خصال ص ۶۲۰

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِكُلِّ ثَمَرَةٍ سَمًا فَإِذَا آتَيْتُمْ بِهَا فَمَسُّوْهَا بِالْمَاءِ أَوْ أَعْمَسُوْهَا فِي الْمَاءِ؛

هر میوه ای سمی دارد، هر گاه میوه به دستتان رسید آن را با بشوید و یا در آب فرو برید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۰، ح ۴

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

الْتِّظِيفُ مِنَ الثِّيَابِ يَذْهَبُ الْهَمَّ وَالْحُزْنَ وَهُوَ طَهْوَرٌ لِلصَّلَاةِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را می برد و موجب پاکیزگی نماز است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۴۴، ح ۱۴

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا يَطْوُنَنَّ أَحَدُكُمْ شَارِبَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطَيْهِ وَ لَا عَانَتِهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَّخِذُهَا مَخْبَأً يَسْتَتِرُ بِهَا

بلند نکند کسی از شما موهای سبیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را، زیرا شیطان این مراکز را پناهگاه خود قرار داده زیر موها پنهان می شود.

وسائل الشیعه ج ۲، ص ۱۱۵، ح ۱۶۵۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَغَسْلُ الرَّأْسِ بِالْخِطْمِيِّ كُلُّ جُمُعَةٍ يَنْفِي الْفَقْرَ وَيَزِيدُ فِي الرِّزْقِ

گرفتن ناخنها و کوتاه کردن سیل و شستن سر با خطمی در هر جمعه (سبب) جلوگیری از فقر و افزایش روزی است

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۱، ح ۱۰

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

نَظَّفُوا بُيُوتَكُمْ مِنْ حَوْكِ الْعَنْكَبُوتِ، فَإِنَّ تَرَكَهُ فِي الْبَيْتِ يورِثُ الْفَقْرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت تمیز کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج ۵، ص ۳۲۲، ح ۶۶۷۴

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ص: ۵۹۳

اُتْبِتُوا الْقَمَامَةَ فِي بُيُوتِكُمْ وَأَخْرِجُوهَا نَهَارًا، فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّيْطَانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۵

بهداشت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللَّهَ -تَعَالَى- جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، سَخِيٌّ يُحِبُّ السَّخَاءَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص ۲۹۳، ح ۶۹۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تَنْظِفُوا بِكُلِّ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّ اللَّهَ -تَعَالَى- بَنَى السَّلَامَ عَلَى النَّظَافَةِ وَ لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا كَلُّ نَظِيفٍ؛

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را بر پایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نمی رود، مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص ۳۹۱، ح ۱۱۸۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

النَّظِيفُ مِنَ الثِّيَابِ يَذْهَبُ الْهَمُّ وَالْحُزْنُ وَ هُوَ طَهْرٌ لِلصَّلَاةِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را برطرف می کند و باعث پاکیزگی نماز است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۴۴، ح ۱۴

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

طَهَّرُوا هَذِهِ الْأَجْسَادَ طَهَّرَكُمُ اللَّهُ فَلَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يَبِيتُ طَاهِرًا إِلَّا بَاتَ مَعَهُ مَلَكٌ فِي شِعْرَارِهِ لَا يَنْقَلِبُ سَاعَةً مِنْ لَيْلٍ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ

این بدن ها را پاکیزه کنید، خداوند پاکیزه تان کند، زیرا هیچ بنده ای نیست که شب با بدنی پاکیزه بخوابد مگر این که فرشته ای با وی می خوابد و هیچ لحظه ای از شب از این پهلو به آن پهلو نمی شود، از خدا چیزی از امور دنیا

ص: ۵۹۴

و آخرت می خواهد مگر اعطا کندبه او

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱، ص ۲۹۷، ح ۶۶۲

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تَخَلَّلُوا، فَإِنَّهُ يُنْقَى الْفَمُّ وَ مَصْلَحَةُ لِلَّهِ؛

خلال کنید، چرا که دهان را تمیز می کند و مایه سلامت لثه است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۶، ح ۵

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا يُطَوَّلَنَّ أَحَدُكُمْ شَارِبَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطَيْهِ وَ لَا عَانَتَهُ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَّخِذُهَا مَخْبَأً يَسْتَتِرُ بِهَا

کسی از شما موهای سیبل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را بلند نکند؛ چرا که شیطان (میکروب) این نقاط را پناهگاه خود قرار داده، و زیر موها پنهان می شود.

وسائل الشیعه ج ۲، ص ۱۱۵، ح ۱۶۵۵

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام :

شَكَتِ الْكَعْبَةُ إِلَى اللَّهِ مَا تَلْقَى مِنْ أَنْفَاسِ الْمُشْرِكِينَ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهَا: أَنْ قَرِيَّ يَا كَعْبَةُ، فَإِنِّي أَبْدِلُكَ بِهِمْ قَوْمًا يَتَخَلَّلُونَ بِقُضْبَانِ الشَّجَرِ. فَلَمَّا بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله وَ سلم أَوْحَى إِلَيْهِ مَعَ جِبْرِئِيلَ بِالسَّوَائِكِ وَ الْخِلَالِ؛

کعبه از زجری که از بوی بد نفس های مشرکین می کشید، به درگاه خداوند شکایت نمود، خداوند به آن وحی کرد، تو را مژده باد که بجای اینان کسانی را جایگزین می کنم که با شاخه های درخت خلال می کنند. هنگامی که خداوند حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را مبعوث فرمود، توسط جبرئیل سفارش مسواک و خلال کردن را به او وحی کرد.

محاسن ج ۲، ص ۵۵۸، ح ۹۲۴

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عَسَلُ الْإِنَاءِ وَ طَهَارَةُ الْفِنَاءِ يورثان الغنى؛

شستن ظرفها و پاکیزگی حیاط مایه غناست.

نهج الفصاحه ص ٥٨٤ ، ح ٢٠٣١

حديث (٩) امام باقر عليه السلام :

إِنَّمَا قُصَّ الظَّفَارُ، لِأَنَّهَا مَقِيلٌ

ص: ٥٩٥

الشَّيْطَانِ وَ مِنْهُ يَكُونُ النَّسْيَانُ؛

کوتاه کردن ناخن، از آن رو لازم است که پناهگاه شیطان است و فراموشی می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۶

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ مِنْ حَقِّ الضَّيْفِ أَنْ يُكْرَمَ وَأَنْ يُعَدَّ لَهُ الْخِلَالُ؛

از حقوق میهمان است که میزبان او را احترام کند و برایش خلال دندان فراهم نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۵، ح ۳

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

نِعَمَ الْبَيْتِ الْحَمَّامُ تَذَكُّرٌ فِيهِ النَّارَ وَ يَذْهَبُ بِالذَّرَنِ؛

چه خوب جایگاهی است حمام، یادآور دوزخ است و چرک را از میان می برد.

من لایحضره الفقیه ج ۱، ص ۱۱۵، ح ۲۳۷

حدیث (۱۲) امام رضا علیه السلام :

وَ مَنْ اغْتَسَلَ مِنَ الْمَاءِ الَّذِي قَدْ اغْتَسَلَ فِيهِ فَأَصَابَهُ الْجُدَامُ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ؛

هر کس با آبی غسل کند که پیش تر در آن غسل شده است و به جذام مبتلا شود، کسی را جز خود سرزنش نکند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰۳، ح ۳۸

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

الْحِنَاءُ يَذْهَبُ بِالشَّهَكِ وَ يَزِيدُ فِي مَاءِ الْوَجْهِ وَ يُطَيِّبُ النِّكَهَةَ وَ يُحَسِّنُ الْوَلَدَ؛

حناء، بوی بد (عرق) را از بین می برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زیبا می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۸۴، ح ۵

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ (تَعَالَى) يُحِبُّ الْجَمَالَ وَالتَّجْمِيلَ، وَيَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَالتَّيَأُسَ، فَإِنَّ اللَّهَ (عَزَّ وَجَلَّ) إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَرَى عَلَيْهِ أَثَرَهَا. قِيلَ: وَكَيْفَ ذَلِكَ قَالَ: يُنْظَفُ ثَوْبُهُ، وَيُطَيَّبُ رِيحُهُ، وَيُحْصَصُ دَارُهُ، وَيَكُنُّسُ أَفْتِيَّتَهُ، حَتَّى إِنَّ السَّرَاحَ قَبْلَ مَغِيبِ

الشَّمْسِ يَنْفِي الْفَقْرَ، وَيَزِيدُ فِي الرِّزْقِ

خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد

ص: ۵۹۶

و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

امالی (طوسی) ص ۲۷۵، ح ۵۲۶

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

نِعْمَ السُّوَاكُ الزَّيْتُونُ مِنْ شَجَرِهِ مُبَارَكٌ، يُطَيِّبُ الْفَمَ وَ يَذْهَبُ بِالْحَفْرِ، وَ هُوَ سِوَاكِي وَ سِوَاكُ النَّبِيَاءِ قَبْلِي؛

چه خوب مسواکی است زیتون! از درختی پر خیر و برکت که دهان را خوشبو می کند و جرم دندان را از میان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مکارم الاخلاق ص ۴۹ {شبهه این حدیث در مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱، ص ۳۶۹، ح ۸۸۵}

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ اتَّخَذَ شَعْرًا فَلْيُحْسِنْ وَلَا يَتَّهْ، أَوْ لِيُجْزَّهْ؛

هر کس مو می گذارد، آن را خوب نگه دارد و گرنه کوتاهش کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۸۵، ح ۲ - من لا يحضره الفقيه ج ۱، ص ۱۲۹، ح ۳۲۶

حدیث (۱۷) امام رضا علیه السلام :

عَلَيْكَ بِالْإِثْمِدِ فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَ يَنْبِتُ الشَّفَارَ وَ يُطَيِّبُ النَّكْهَةَ وَ يَزِيدُ فِي الْبَاهِ؛

سرمه سیاه بکشید، چرا که دیده را جلا می دهد، مژه ها را می رویند، دهان را خوشبو می کند و بر توان جنسی می افزاید.

مکارم الاخلاق ص ۴۶

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

نُظِّفُوا بُيُوتَكُمْ مِنْ حَوْكِ الْعَنْكَبُوتِ، فَإِنَّ تَرَكَهُ فِي الْبَيْتِ يورثُ الْفَقْرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت پاک کنید، زیرا باقی گذاشتن آن

در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج ۵، ص ۳۲۲، ح ۶۶۷۴

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تُبَيِّتُوا الْقِمَامَةَ فِي بُيُوتِكُمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَارًا، فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّيْطَانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۵، ح ۴۹۶۸

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِكُلِّ ثَمَرَةٍ سَمًّا فَإِذَا أَتَيْتُمْ بِهَا فَمَسَّوْهَا بِالْمَاءِ أَوْ أَعْمَسُوهَا فِي الْمَاءِ؛

هر میوه ای سمی دارد، هر گاه میوه به دستتان رسید، آن را با آب بشویید و یا در آب فرو برید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۵۰، ح ۴

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام :

أَبْصَرَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سلمَ رَجُلًا شَعْرًا رَأْسِهِ وَ سَخَّهَ ثِيَابُهُ، سَيِّئَةً حَالَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سلم : مِنَ الدِّينِ الْمُتَعَمَّةُ وَ إِظْهَارُ النُّعْمَةِ؛

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم مردی را دیدند که موهای ژولیده و جامه ای چرکین و سر و وضع نامرتبی داشت، فرمودند: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۳۹، ح ۵

حدیث (۲۲) امام باقر علیه السلام :

كَنَسُ الثُّيُوبِ يَنْفِي الْفَقْرَ؛

جارو کردن اتاق ها فقر را از بین می برد.

وسائل الشیعه ج ۵، ص ۳۱۷، ح ۶۶۵۸

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

غَسَلُ النَّاءِ وَ كَسْحُ الْفِنَاءِ، مَجْلَبَةٌ لِلرِّزْقِ؛

شستن ظرف و جارو زدن جلو در منزل، باعث جلب روزی می شود.

خصال ص ۵۴، ح ۷۳ - مکارم الاخلاق ص ۱۲۷

حدیث (۲۴) امام رضا علیه السلام :

مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ التَّنْظُفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص

ص: ۵۹۸

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

تَنْظِفُوا بِالْمَاءِ مِنَ التَّنَنِ الرِّيحِ الَّذِي يُتَأَذَى بِهِ وَ تَعَهَّدُوا أَنْفُسَكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبْغِضُ مِنْ عِبَادِهِ الْقَاذِرَةَ الَّذِي يَتَأَنَّفُ بِهِ مَنْ جَلَسَ إِلَيْهِ؛

خودتان را با آب، از بوی بدی که دیگران را آزار می دهد، پاک کنید و این کار را پیوسته انجام دهید؛ چرا که خداوند، از بنده آلوده ای که هر کس با او بنشیند، بینی اش را از [بوی بد] وی می گیرد، نفرت دارد.

خصال ص ۶۲۰

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تُؤْوُوا التُّرَابَ حَلْفَ الْبَابِ، فَإِنَّهُ مَأْوَى الشَّيْطَانِ؛

زباله را پشت در (حیاط) جمع نکنید، زیرا که لانه شیطان می شود.

محاسن ص ۶۲۴، ح ۷۹

حدیث (۲۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَا لِي أَرَاكُمْ تَدْخُلُونَ عَلَيَّ قُلُوحًا مُرْغَا؟ مَا لَكُمْ لَا تَسْتَاكُونَ؟

شما را چه شده است وقتی بر من وارد می شوید، می بینمتان که دندان هایتان جرم گرفته و زرد و موهایتان ژولیده است. چرا مسواک نمی زنید.

محاسن ص ۵۶۱، ح ۹۴۳

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

خُذْ مِنْ شَارِبِ كَكٍ وَ أَظْفَارِكَ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهَا شَيْءٌ فَحُكَّهَا لَا يُصِيبُكَ جُنُونٌ وَ لَا جُدَامٌ وَ لَا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، اندکی از سیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پستی به تو نمی رسد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۳

حدیث (۲۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الْوُضوءُ قَبْلَ الطَّعَامِ يَنْفِي الْفَقْرَ، وَ بَعْدَهُ يَنْفِي الْهَمَّ وَ يُصَحِّحُ الْبَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

ص: ۵۹۹

حدیث (۳۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لِيُبَالِغَ أَحَدُكُمْ فِي الْمَضْمَضَةِ وَالسِّتِشَاقِ، فَإِنَّهُ غُفْرَانٌ لَكُمْ وَمَنْفَرَةٌ لِلشَّيْطَانِ؛

سزاوار است هر یک از شما در دهان و بینی زیاد آب بچرخانند، چرا که این کار، مایه آمرزش شما و گریز شیطان است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۹ {شبهه این حدیث در الجعفریات ص ۱۶}

حدیث (۳۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

بَيْتُ الشَّيَاطِينِ مِنْ بُيُوتِكُمْ بَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۳۲، ح ۱۱

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام :

لَا يَدُلُّكََنَّ رِجْلِيهِ بِالْخَرْفِ، فَإِنَّهُ يورِثُ الْجُدَامَ؛

مبادا کسی (در حمام) پای خود را سفال (سنگ پا) بکشد، زیرا این کار جذام می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰۰، ح ۱۹

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

غَسَلُ الرَّأْسِ بِالْخَطْمِيِّ أَمَانٌ مِنَ الصُّدَاعِ وَ بَرَاءَةٌ مِنَ الْفَقْرِ وَ طَهْوَرُ لِلرَّأْسِ مِنَ الْخَزَا؛

شستن سر با خطمی، مایه ایمنی از سر درد، برکنار ماندن از فقر و پاکیزگی سر از شوره است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۱۹

حدیث (۳۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَرَّ أَخِي عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ بِمَدِينَةِ فَادَا وَجُوهَهُمْ صُيْفَرٌ وَ عُيُونُهُمْ زُرْقٌ فَشَكَوْا إِلَيْهِ مَا بِهِمْ مِنَ الْعَلَلِ. فَقَالَ: دَوَّؤُكُمْ مَعَكُمْ، أَنْتُمْ إِذَا أَكَلْتُمْ اللَّحْمَ طَبَخْتُمُوهُ غَيْرَ مَغْسُولٍ، وَ لَيْسَ يَخْرُجُ شَيْءٌ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا بِجَنَابِهِ. فَغَسَلُوا بَعْدَ ذَلِكَ لُحُومَهُمْ فَذَهَبَتْ أَمْرَاؤُهُمْ؛

برادر م عیسی، از شهری عبور کرد و دید که مردمش رنگ چهره هایشان زرد و چشم هایشان کبود است. آنان از بیماری هایی که داشتند، نزد وی اظهار ناراحتی کردند. عیسی علیه السلام گفت: درمانتان همراهتان است. شما هنگامی که گوشت می خورید، آن را ناشسته می پزید، در حالی که هیچ چیزی

ص: ۶۰۰

بدون نوعی جنابت از دنیا نمی رود. از آن پس، گوشت های مصرفی خود را شستند و در نتیجه بیماری هایشان از میان رفت.

قصص الانبیاء (راوندی) ص ۲۷۴، ح ۳۳۰

محبت

حدیث (۱) امام جواد علیه السلام :

ثَلَاثُ خِصَالٍ تَجْتَلِبُ بِهِنَّ الْمَحَبَّةَ: الْإِنْصَافُ فِي الْمَعَاشِرَةِ وَالْمُوَاسَاةُ فِي الشَّدَّةِ وَالْإِنْطِوَاعُ وَالرُّجُوعُ إِلَى قَلْبِ سَلِيمٍ؛

با سه خصلت، محبت (دیگران) به دست می آید: انصاف در معاشرت، همدردی (با دیگران) در سختی ها، و بازگشت به قلبی پاک.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۸۲، ح ۷۷

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

خَيْرُ الْمُؤْمِنِينَ مَنْ كَانَ مَأْلَفَهُ لِلْمُؤْمِنِينَ، وَ لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ وَ لَا يُؤْلَفُ

بهترین مؤمنان کسی است که با مؤمنان انس بگیرد و کسی که انس نگیرد و انس نپذیرد، خیری در او نیست.

امالی (طوسی) ص ۴۶۲ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۴، ص ۲۹۸

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

النُّصْحُ يُثْمِرُ الْمَحَبَّةَ؛

خیرخواهی محبت آور است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۲۴، ح ۴۵۴۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ -عَزَّوَجَلَّ- لَيُرَحِّمُ الرَّجُلَ لَشِدَّةِ حُبِّهِ لَوْلَدِهِ؛

خداوند عز و جل انسان را برای محبت بسیار به فرزندانش مورد رحمت خود قرار می دهد.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۴۸۲، ح ۴۶۹۵ - مکارم الاخلاق ص ۲۱۹

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

الْقَوْلُ الْحَسَنُ يُثْرِي الْمَالَ وَيُنِمِّي الرِّزْقَ وَيُنْسِي فِي الْأَجْلِ وَيُحَبِّبُ إِلَى الْإِهْلِ وَيُدْخِلُ الْجَنَّةَ؛

گفتار نیک، ثروت را زیاد و روزی را فراوان می کند، مرگ را به تأخیر می اندازد، (انسان را) محبوب خانواده می کند و به بهشت وارد می نماید.

امالی (صدوق) ص ۲ - خصال ص ۳۱۷، ح ۱۰۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ حَسَنَ ظَنَّهُ بِالنَّاسِ حَازَ مِنْهُمْ الْمَحَبَّةَ؛

هر کس به مردم خوش گمان باشد، محبت آنان را بدست می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۳، ح ۵۳۳۱

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

ص: ۶۰۱

عَلَيْكُمْ بِالسَّخَاءِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ فَإِنَّهُمَا يَزِيدَانِ الرَّزْقَ وَ يُوَجِّبَانِ الْمَحَبَّةَ؛

به یکدیگر هدیة بدهید تا محبت را در میان خود بیفزایید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۷۸، ح ۸۵۲۸

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الزَّيْنَ وَالزَّيْنَةَ وَالْمَحَبَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْنِ وَالشَّنَانِ وَالْمَقْتِ؛

خدایا از تو خوبی، آراستگی و محبت را خواستارم و از بدی و دشمنی و کینه، به تو پناه می برم.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۱۹ و ص ۵۲۰، ح ۶

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

صِلْهُ الرَّحِمِ تَوْجِبُ الْمَحَبَّةَ وَ تَكْبِتُ الْعَدُوَّ؛

صله رحم، محبت آور است و دشمنی را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶، ح ۹۳۰۹

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

وَالْعَدَى نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُوْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوْا أَوْ لَا أُدَلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمْوَهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ؛

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر را دوست بدارید. آیا می خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص ۱۲۳

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ لَيَرْحَمُ الْعَبْدَ لِسُدَّةِ حُجَّتِهِ لَوْلَدِهِ؛

بدون تردید، خداوند بر بنده خود به خاطر شدت محبت به فرزندش، رحم می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰، ح ۵

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

صَلِّهِ الرَّحِمِ تَوْجِبُ الْمَحَبَّةَ وَ تَكْبِتُ الْعَدُوَّةَ؛

صله رحم، محبت آور است و دشمنی را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶، ح ۹۳۰۹

حدیث (۱۳) امام صادق علیه السلام :

إِذَا أَحْبَبْتَ رَجُلًا فَلَا تُمَارِحْهُ وَلَا تُمَارِهِ؛

هر گاه کسی را دوست داشتی، با او نه

ص: ۶۰۲

شوخی کن نه مجادله.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۶۴، ح ۹

حدیث (۱۴) امام رضا علیه السلام:

تَزَاوَرُوا تَحَّ-ابَّوْا وَ تَصَّ-أَفَّحُوا وَ لَا تَحَّ-أَشَّمُوا

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۴۷

حدیث (۱۵) امام حسین علیه السلام:

مَنْ أَحَبَّكَ نَهَاكَ وَ مَنْ أَبْغَضَكَ أَغْرَاكَ؛

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۱۲۸

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام:

لَوْ ضَرَبْتُ خَيْشُومَ الْمُؤْمِنِ بِسَيْفِي هَذَا عَلَى أَنْ يُبْغِضَنِي مَا أَبْغَضَنِي وَلَوْ صَبَبْتُ الدُّنْيَا بِجَمَاتِهَا عَلَى الْمُنَافِقِ عَلَى أَنْ يُحِبَّنِي مَا أَحَبَّنِي؛

اگر با این شمشیرم بر بینی مؤمن بزنم که مرا دشمن بدارد با من دشمنی نمی کند و اگر همه دنیا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هیچ گاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۷، ح ۴۵

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام:

يَكْتَسِبُ الصَّادِقُ بِصِدْقِهِ ثَلَاثًا: حُسْنَ الثَّقَةِ بِهِ، وَالْمَحَبَّةَ لَهُ، وَالْمَهَابَةَ عَنْهُ؛

راستگو با راستگویی خود، سه چیز را به دست می آورد: اعتماد، محبت و شکوه (در دل ها).

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۲۱۹، ح ۴۳۵۸

حدیث (۱۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشْبَهِكُمْ بِي؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ: أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا وَ أَلْيَنُكُمْ كَنَفًا وَ أَبْرُّكُمْ بِقَرَابَتِيهِ وَ أَشَدُّكُمْ حُبًّا لِإِخْوَانِهِ فِي دِينِهِ وَ أَصْبَرُكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَكْظَمُكُمْ لِلْغَيْظِ وَ أَحْسَنُكُمْ عَفْوًا وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ أَنْصَافًا فِي الرِّضَا وَ الْعُضْبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکو کارتر، نسبت به برادران دینی اش

ص: ۶۰۳

دوست دار تر، بر حق شکیباتر، خشم را فرو خورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۴۱، ح ۳۵

حدیث (۱۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا- أخبركم بشئ ع إن أنتم فعلتموه تباعد الشيطان منكم كما تباعد المشرق من المغرب؟ قالوا: بلى يا رسول الله، قال: الصوم يسود وجهه، و الصدقه تكسر ظهره، و الحب في الله و الموازرة على العمل الصالح يقطع دابره، و الاستغفار يقطع و تينه

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: بلی یا رسول الله. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاه رگش را می زند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج ۷، ص ۴۲۶

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ تُوْرَثُ الْمَحَبَّةُ: ال-دَى-نُ وَ التَّ-وَأَضْعُ وَ الْبَدْلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص ۳۱۶

حدیث (۲۱) امام سجاد علیه السلام:

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

ریشه همه خطاها (و بدی ها) ، دل بستگی به دنیا است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۳۱، ح ۱۱

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

حَبَبُكَ لِلشَّيْءِ يَعْمَى وَ يَصْمُ

دوست داشتن چیزی، (آدمی را) کور و کر می کند

من لا يحضر الفقيه ج ۴، ص ۳۸۰، ح ۵۸۱۴ - الحياه (ترجمه آرام) ج ۱، ص ۲۹۸

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عائِدُ الْمَرِيضِ يَخْوُضُ فِي الرَّحْمَةِ؛

عیادت کننده از بیمار، در رحمت خدا غوطه ور می شود.

نهج الفصاحه

ص: ۶۰۴

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عائِدُ الْمَرِيضِ فِي مَخْرَفِهِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ

عیادت کننده از بیمار، در بستان بهشتی است تا زمانی که باز می گردد

لسان العرب ج ۹، ص ۶۴

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

مَنْ عَادَ مَرِيضًا شَيْعَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَسْتَغْفِرُونَ لَهُ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ؛

هر کس به عیادت بیمار برود، هفتاد هزار فرشته او را مشایعت می کنند و برایش آمرزش می طلبند تا آن گاه که به منزل خود برگردد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۱۲۰، ح ۲

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللَّهَ -تَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا بَنَ آدَمَ مَرَضْتُ فَلَمْ تُعِدْنِي! قَالَ: يَا رَبِّ كَيْفَ أَعُوذُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟! قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي فُلَانًا مَرَضَ فَلَمْ تُعِدْهُ؟! أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عِدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ؟!

خدای تعالی در روز قیامت می فرماید: ای پسر آدم! من بیمار شدم اما عیادتتم نکردی؟ عرض می کند: پروردگارا چگونه تو را عیادت کنم حال آن که تو پروردگار جهانیانی؟ می فرماید: مگر ندانستی که فلان بنده ام بیمار شد و عیادتش نکردی، مگر نمی دانستی که اگر به عیادتش روی، مرا نزد او می یابی؟

نهج الفصاحه ص ۳۱۱، ح ۷۷۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عُدْ مَنْ لَّا يَعُوذُكَ وَ أَهْدِ إِلَى مَنْ لَّا يُهْدِي إِلَيْكَ

از کسی که به عیادت تو نمی آید عیادت کن و به کسی که به تو هدیه نمی دهد، هدیه بده.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۳۰۰، ح ۴۰۷۶ {شبيهه این حدیث در نهج الفصاحه ص ۵۶۴، ح ۱۹۳۵}

حدیث (۶) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم :

للمسلم علی المسلم خمس:

یسلم علیہ إذا لقیه و یجیبه إذا دعاه و یعوده إذا مرض و یتبع جنازته إذا مات و یحب له ما یحب لنفسه.

مسلمان

ص: ۶۰۵

وقتی ببیندش به او سلام کند و وقتی بخواندش بپذیرد و وقتی بیمار شد عیادتش کند و وقتی بمیرد جنازه اش را تشییع کند و هر چه برای خویش بخواهد برای او بخواهد.

نهج الفصاحه ص ۶۳۴، ح ۲۲۷۲

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

مِوَلِی لِجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمَا السَّلَامُ مَرِضٌ بَعْضُ مِوَالِیهِ فَخَرَجْنَا إِلَیْهِ نَعُوذُهُ وَ نَحْنُ عِدَّةٌ مِنْ مَوَالِی جَعْفَرٍ فَاسْتَقْبَلَنَا جَعْفَرٌ عَلَیْهِ السَّلَامُ فِی بَعْضِ الطَّرِیقِ فَقَالَ لَنَا أَیْنَ تُریدُونَ؟ فَقُلْنَا: نُریدُ فُلَانًا نَعُوذُهُ فَقَالَ لَنَا: قِفُوا، فَوَقَفْنَا، فَقَالَ: مَعَ أَحَدٍ كُمْ تُفَاحَهُ أَوْ سِیْفَ رَجُلَةٍ أَوْ أُتْرَجَةً أَوْ لُعَقَةً مِنْ طِیبٍ أَوْ قِطْعَةٍ

مِنْ عَوْدٍ بُخُورٍ؟ فَقُلْنَا: مَا مَعَنَا شَیْءٌ مِنْ هَذَا، فَقَالَ: أَمَا تَعْلَمُونَ أَنَّ الْمَرِیضَ یَسْتَرِیحُ إِلَى كُلِّ مَا أُدْخِلَ بِهِ عَلَیْهِ؛

یکی از وابستگان امام صادق علیه ما السلام گوید: یک نفر از یاران حضرت بیمار شد و ما عده ای از یاران امام برای عیادت او بیرون رفتیم. در راه با حضرت صادق علیه السلام روبرو شدیم. از ما پرسیدند: کجا می روید؟ عرض کردیم به عیادت فلانی می رویم. فرمودند: بایستید. ما ایستادیم. حضرت فرمودند: آیا سیبی، بهی، ترنجبی، کمی عطر یا قطعه ای عود با یکی از شما هست؟ عرض کردیم: از این چیزها با خود نداریم.

حضرت فرمودند: مگر نمی دانید که بیمار از این که چیزی برایش ببرند، آرامش می یابد.

کافی (ط-دار الحدیث) ج ۵، ص ۳۱۷

حدیث (۸) انس :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ إِذَا فَتَمَدَّ الرَّجُلَ مِنْ إِخْوَانِهِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ سَأَلَ عَنْهُ، فَإِنْ كَانَ غَائِبًا، دَعَا لَهُ وَ إِنْ كَانَ شَاهِدًا زَارَهُ وَ إِنْ كَانَ مَرِیضًا عَادَهُ؛

رسول اکرم صلی الله علیه

ص: ۶۰۶

و آله هرگاه یکی از اصحاب خود را سه روز نمی دیدند از حال او جويا می شدند، آنگاه اگر در سفر بود، دعایش می کردند و اگر در شهر بود به دیدارش و اگر مریض بود، به عیادتش می رفتند.

مکارم الاخلاق ص ۱۹

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

قال الله عز و جل من مَرَضَ ثَلَاثًا فَلَمْ يَشْكُ إِلَى أَحَدٍ مِنْ عَوَادِهِ أَبَدَلْتُهُ لَحْمًا خَيْرًا مِنْ لَحْمِهِ وَ دَمًا خَيْرًا مِنْ دَمِهِ

خداوند عز و جل فرمود هر که سه روز بیمار شود و به هیچ یک از عیادت کنندگانش شکایت نکند گوشت و خونی بهتر از آنچه دارد جایگزینش می کنم

کافی (ط-دار الاسامیه) ج ۳، ص ۱۱۵، ح ۱

اصلاح بین مردم

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اتَّقُوا اللَّهَ وَ أَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ.

از خدا بترسید و میان خویش را اصلاح کنید

نهج الفصاحه ص ۱۶۴، ح ۴۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ؟ صَلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ، فَإِنَّ فَسَادَ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ؛

آیا شما را به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاه نکنم؟ آن چیز اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه میان مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص ۲۴۰، ح ۴۵۸

حدیث (۳) امام کاظم علیه السلام :

طوبى لِلْمُصْلِحِينَ بَيْنَ النَّاسِ، أَوْلَيْكَ هُمْ الْمُقَرَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛

خوشا به سعادت اصلاح کنندگان بین مردم که آنان همان مقربان روز قیامت اند.

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

لِلْمُفْضَلِ - : إِذَا رَأَيْتَ بَيْنَ اثْنَيْنِ مِنْ شِيعَتِنَا مُنَازَعَةً فَأْتِدِّهَا مِنْ مَالِي؛

به مفضل فرمودند: هرگاه میان دو نفر از شیعیان ما نزاعی دیدی از مال من غرامت بده (یعنی با پرداخت وجه مورد اختلاف، میان آنان

ص: ۶۰۷

را اصلاح کن).

توحید مفضل ص ۴ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۰۹، ح ۳

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

صَدَقَهُ يُحِبُّهَا اللَّهُ : إِصْلَاحُ بَيْنِ النَّاسِ إِذَا تَفَاسَدُوا، وَ تَقَارُبٌ بَيْنَهُمْ إِذَا تَبَاعَدُوا؛

صدقه ای که خداوند آن را دوست دارد عبارت است از: اصلاح میان مردم هرگاه رابطه شان تیره شد و نزدیک کردن آنها به یکدیگر هرگاه از هم دور شدند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۰۹، ح ۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ: صِدْقٌ وَ كِذْبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ: قِيلَ لَهُ: جُعِلَتْ فِدَاكَ مَا الصَّلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ؟ قَالَ: تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَامًا يَبْلُغُهُ فَتَحْبُثُ نَفْسُهُ، فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ: سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا، خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ؛

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و برخلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۱، ح ۱۶

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

... وَ اللَّهُ مَا أَوْتَى لِقْمَانَ الْحِكْمَةَ بِحَسَبِ، وَ لَا مَالٍ وَ لَا أَهْلٍ وَ لَا بَسِطٍ فِي جِسْمٍ وَ لَا جَمَالٍ وَ لَكِنَّهُ كَانَ رَجُلًا قَوِيًّا إِلَى أَنْ قَالَ: وَ لَمْ يَمُرَّ بِرَجُلَيْنِ يَخْتَصِمَانِ أَوْ يَقْتَتِلَانِ إِلَّا أَصْلَحَ بَيْنَهُمَا وَ لَمْ يَمْضِ عَنْهُمَا حَتَّى تَحَاجَّزَا؛

... به خدا قسم که: به لقمان تنها حکمت و دانش عطا نشده بود، و نیز دارائی و خانواده و قدرت جسمی و زیبایی چشمگیر نداشت ولی او مردی با اراده بود تا آنجا

ص: ۶۰۸

که امام فرمودند: و او به دو نفر که با هم نزاع می کردند و یا می جنگیدند نمی گذشت مگر اینکه: میانشان صلح برقرار می کرد و از پیش آنان نمی رفت تا آنکه آنها دست از نزاع و جنگ کشیده و متفرق می شدند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳، ص ۴۴۲، ح ۱۵۸۵۱

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَيُّمَا مُسْلِمِينَ تَهَاجَرَا فَمَكَثَا ثَلَاثًا لَا يَضِيَّ طَلْحَانِ إِلَّا كَانَا خَارِجِينَ مِنَ الْإِسْلَامِ وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا وَلَا يَهُ فَايُهُمَا سَبَقَ إِلَى كَلَامِ أَحِيهِ كَانَ السَّابِقَ إِلَى الْجَنَّةِ - يَوْمَ الْحِسَابِ.

هر دو مسلمانی که با هم قهر کنند و سه روز به قهر خود ادامه دهند و آشتی نکنند، هر دو از اسلام بیرون روند و میان آنان هیچ پیوند دینی نباشد و هر کدام از آنها پیش از دیگری با برادرش حرف بزند، در روز حسابرسی زودتر به بهشت می رود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۵، ح ۵

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ أَحَبُّ الْكُذِبِ فِي الصَّلَاحِ وَأَبْغَضُ الصُّدْقِ فِي الْفَسَادِ؛

براستی که خداوند دروغی را که باعث اصلاح باشد دوست می دارد و راستی را که موجب فساد گردد، دشمن می دارد.

وسائل الشیعه ج ۱۲، ص ۲۵۲، ح ۱۶۲۲۹

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

إِنْ سَمَتْ هِمَّتُكَ لِإِصْلَاحِ النَّاسِ فَاَبْدَأْ بِنَفْسِكَ فَإِنَّ تَعَاظِيكَ صَلَاحَ غَيْرِكَ وَأَنْتَ فَاسِدٌ أَكْبَرُ الْعَيْبِ

اگر همت والای اصلاح مردم را در سر داری، از خودت آغاز کن، زیرا پرداختن تو به اصلاح دیگران، در حالی که خود فاسد باشی بزرگترین عیب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۳۷، ح ۴۷۶۵

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَصْلَحَ فِيمَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ أَصْلَحَ اللَّهُ مَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ النَّاسِ؛

کسی که بین خود و خدایش را اصلاح کند

خداوند بین او و مردم را اصلاح می کند.

محاسن ص ۲۹، ح ۱۳

حدیث (۱۲) امام هادی (سلام الله علیه) :

لَا تَطْلُبِ الصَّفَاءَ مِمَّنْ كَدَّرَتْ عَلَيْهِ.

از کسی که مکدرش کرده ای صفا مجوی.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۳۱۲ - بحار الانوار (بیروت) ج ۷۱، ص ۱۸۱

حدیث (۱۳) امام علی (سلام الله علیه) :

مِنْ وَاجِبِ حُقُوقِ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ النَّصِيحَةُ بِمَبْلَغِ جُهِدِهِمْ وَ التَّعَاوُنُ عَلَى إِقَامَةِ الْحَقِّ بَيْنَهُمْ.

از حقوق واجب خدا بر بندگان، خیرخواهی به اندازه توان، و یاری کردن یکدیگر برای برپایی حق در میان خود است. بحار

الانوار (ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۲۵۲

گشاده رویی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْبَشْرُ أَوْلُ الْبِرِّ؛

گشاده رویی، سرآغاز نیکی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۴، ح ۹۹۲۰

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْبَشْرِ يَذْهَبُ بِالسَّخِيمَةِ؛

گشاده رویی کینه را از بین می برد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۳ و ۱۰۴، ح ۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

البشر شيمه الحر؛

گشاده رویی خوی آزاده است.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۴، ح ۹۹۲۲

حديث (۴) امام علي عليه السلام :

بشرك يدل على كرم نفسك؛

گشاده رویی تو نشانگر بزرگواری و کرامت نفس توست.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۴، ح ۹۹۳۳

حديث (۵) امام صادق عليه السلام :

صنائع المعروف و حسن البشر يكسبان المحبة و يدخلان الجنة و البخل و عبوس الوجه يبعدان من الله و يدخلان النار؛

نيكوکاری و گشاده رویی، محبت آورند و به بهشت می برند و بخل و ترشروی از خدا دور می کنند و به دوزخ برند.

کافی (ط-الاسلاميه) ج ۲، ص ۱۰۳، ح ۵

حديث (۶) امام علي عليه السلام :

بالبشر و بسط الوجه يحسن موقع البذل؛

با گشاده رویی و خوشروی، بخشش ارزش پیدا می کند.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۴، ح ۹۹۳۲

حديث (۷) رسول اکرم صلى الله عليه و آله :

بسط الوجه زينته الجلم؛

گشاده رویی زینت بردباری است.

کنز الفوائد ج ۱، ص ۲۹۹

حديث (۸) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ أَرْبَعَ عِلَامَاتٍ: وَجْهٌ مُنْبَسِطٌ

ص: ٦١٠

وَلِسَانٌ لَطِيفٌ وَقَلْبٌ رَحِيمٌ وَيَدٌ مُعْطِيَةٌ؛

بهشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دست دهنده.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۹۱

حدیث (۹) دیلمی :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ... يُسَلِّمُ عَلَى مَنْ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ كَبِيرٍ وَصَغِيرٍ وَغَنِيِّ وَفَقِيرٍ وَلَا يُحَقِّرُ مَا دُعِيَ إِلَيْهِ وَلَا إِلَى خَشْفِ التَّمْرَةِ وَكَانَ خَفِيفَ الْمُؤُونَةِ كَرِيمَ الطَّبِيعَةِ، جَمِيلَ الْمُعَاشَرَةِ، طَلِقَ الْوَجْهِ، بَشَاشًا مِنْ غَيْرِ ضَحْكٍ، مَحْزُونًا مِنْ غَيْرِ عَبُوسٍ، مُتَوَاضِعًا مِنْ غَيْرِ مَذَلَّةٍ، جَوَادًا مِنْ غَيْرِ سَرَفٍ،

رَقِيقَ الْقَلْبِ، رَحِيمًا بِكُلِّ مُسْلِمٍ...؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم ... به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلتی نشان دهند، متواضع بودند، می

بخشیدند ولی اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۱۱۵

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ، أَجْوَدُ النَّاسِ كَفًّا وَأَرْحَبُ النَّاسِ صِدْرًا وَأَصْدَقُ النَّاسِ لَهْجَةً وَأَوْفَى النَّاسِ ذِمَّةً وَالْيَنُّهُمُ عَرِيكَةٌ وَأَكْرَمُهُمْ عَشْرَةٌ مَنْ رَأَاهُ بِدِيَهَةِ هَابَهُ وَمَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ يَقُولُ نَاعِيَةٌ: لَمْ أَرَقَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ؛

او که خاتم پیامبران بود، بخشنده ترین، پرحوصله ترین، راستگوترین، پایبندترین مردم به عهد و پیمان، نرم خوترین و خوش مصاحبت ترین

ص: ۶۱۱

مردم بود، هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۶، ص ۱۹۰

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثٌ مَنْ آتَى اللَّهَ بِوَجْهِهِ مِنْهُمْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ: الْأَنْفَاقُ مِنَ الْإِنْفَاقِ وَالْبَشَرُ لِجَمِيعِ الْعَالَمِ وَالْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

هر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا برسد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۳، ح ۲

عدالت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ النَّاسَ يَسْتَعْنُونَ إِذَا عُدِلَ بَيْنَهُمْ وَ تُنَزَّلُ السَّمَاءُ رِزْقَهَا وَ تُخْرِجُ الْأَرْضُ بِرَكَّتِهَا بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى ؛

اگر در میان مردم عدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شوند و به اذن خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۵۶۸، ح ۶ {شبییه این حدیث در من لا یحضر الفقیه ج ۲، ص ۵۳، ح ۱۶۷۷}

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ يَظْلِمِهِمْ وَ حَادَّثَهُمْ فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ يَخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ كَمَلَتْ مُرُوءَتُهُ وَ ظَهَرَتْ عَدَالَتُهُ وَ وَجَبَتْ أُخُوَّتُهُ وَ حُرِّمَتْ غَيْبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸ {شبییه این حدیث در تحف

ص: ۶۱۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

و ابْدُلْ ... لِلْعَامَّةِ بِشِرْكَ وَ مَحَبَّتِكَ وَ لِعَدُوِّكَ عَدْلَكَ وَ اِنْصَافَكَ ... ؛

گشاده رویی و دوستی ات را برای عموم مردم و عدالت و انصاف را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص ۱۴۷، ح ۱۷۸

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

أَعْدَلُ النَّاسِ مَنْ أَنْصَفَ مَنْ ظَلَمَهُ؛

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۴

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

أَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِكَ وَ أَهْلِكَ وَ خَاصَّتِكَ وَ مَنْ لَكَ فِيهِ هَوًى وَ اَعْدِلْ فِي الْعَدُوِّ وَ الصَّدِيقِ؛

خودت و خانواده ات و نزدیکانت و کسانی که به آنان علاقه داری، با مردم منصفانه رفتار کنی و با دوست و دشمن به عدالت رفتار کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ أَمِيرٌ مُتَسَلِّطٌ لَمْ يَعْدِلْ، وَ ذُو ثَرَوَةٍ مِّنَ الْمَالِ لَمْ يُعْطِ الْمَالَ حَقَّهُ وَ فَاقِرٌ فَخُورٌ؛

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

عیون الاخبارالرضا ج ۲، ص ۲۸، ح ۲۰

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

الْعَدْلُ أَفْضَلُ مِنَ الشَّجَاعَةِ لِأَنَّ النَّاسَ لَوْ اسْتَعْمَلُوا الْعَدْلَ عُمُومًا فِي جَمِيعِهِمْ لَأَسْتَغْنَوْا عَنِ الشَّجَاعَةِ؛

عدالت بهتر از شجاعت است زیرا اگر مردم همگی عدالت را درباره همه بکار گیرند از شجاعت بی نیاز می شوند.

شرح نهج البلاغه ج ۲۰، ص ۳۳۳، ح ۸۱۶

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ يَحْتَاجُ النَّاسُ طُرًا إِلَيْهَا: الْأَمْنُ وَالْعَدْلُ وَالْخِصْبُ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیت، عدالت و آسایش.

تحف العقول ص ۳۲۰

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

الْعَدْلُ

ص: ۶۱۳

أَحْلَى مِنَ الشَّهْدِ وَاللَّيْنِ مِنَ الزُّبْدِ وَأَطْيَبُ رِيحًا مِنَ الْمِسْكِ؛

عدالت از عسل شیرین تر، از کره نرم تر و از مُشک خوشبو تر است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۷، ح ۱۵

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَدْلُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَبْعِينَ سَنَةً قِيَامَ لَيْلِهَا وَصِيَامَ نَهَارِهَا؛

ساعتی عدالت بهتر از هفتاد سال عبادت است که شب هایش به نماز و روزهایش به روزه بگذرد.

مشکاه الانوار ص ۳۱۶

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَعْدَلَ النَّاسِ مَنْ رَضِيَ لِلنَّاسِ مَا يَرْضَى لِنَفْسِهِ وَكَرِهَ لَهُمْ مَا يَكْرَهُ لِنَفْسِهِ؛

عادل ترین مردم کسی است که برای مردم همان را بپسندد که برای خود می پسندد و برای آنان نپسندد آنچه را برای خود نمی پسندد.

من لا يحضر الفقيه ج ۴، ص ۳۹۵ - نهج الفصاحه ص ۲۲۰، ح ۳۴۰

حدیث (۱۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا حَكَمُوا بِغَيْرِ عَدْلِ ارْتَفَعَتِ الْبَرَكَاتُ؛

هنگامی که به غیر عدالت حکم کنند، برکت ها از بین می روند.

معدن الجواهر ص ۷۳

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

إَجْعَلِ الدِّينَ كَهْفَكَ وَالْعَدْلَ سَيْفَكَ تَنْجُ مِنْ كُلِّ سَوْءٍ وَتَظْفَرُ عَلَى كُلِّ عَدُوٍّ؛

دین را پناهگاه و عدالت را شمشیر (اسلحه) خود قرار ده تا از هر بدی نجات پیدا کنی و بر هر دشمنی پیروز گردی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۸۶، ح ۱۴۲۲

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَدْلَ مِيزَانُ اللَّهِ سُبْحَانَهُ الَّذِي وَضَعَهُ فِي الْخَلْقِ وَنَصَبَهُ لِإِقَامَةِ الْحَقِّ فَلَا تُخَالِفُهُ فِي مِيزَانِهِ وَلَا تُعَارِضُهُ فِي سُلْطَانِهِ؛

به راستی که عدالت ترازوی (معیار) خدای سبحان است که در میان خلق نهاده است و برای برپاداشتن حق نصب فرموده، پس در ترازوی خداوند با او مخالفت نکن و با حکومتش مقابله ننما.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۹ ، ح ۱۶۹۶

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

قُلُوبُ

ص: ۶۱۴

الرَّعِيَّةِ خَزَائِنُ رَاعِيهَا فَمَا أَوْدَعَهَا مِنْ عَدْلٍ أَوْ جَوْرٍ وَجَدَهُ؛

دل‌های مردم خزانه‌های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۶، ح ۷۹۸۲

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

اسْتَعْمِلِ الْعَدْلَ وَ احْذِرِ الْعَسْفَ وَ الْحَيْفَ فَإِنَّ الْعَسْفَ يَعُودُ بِالْجَلَاءِ وَ الْحَيْفَ يَدْعُوا إِلَى السَّيْفِ؛

عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگری پرهیز زیرا زورگویی مردم را به ترک از وطن وامی‌دارد، و ستم آنان را به قیام مسلحانه می‌کشاند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۹، حکمت ۴۷۶

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

أَحْسَنُ الْعَدْلِ نُصْرَةُ الْمَظْلُومِ؛

بهترین عدالت یاری مظلوم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۶، ح ۱۰۲۱۰

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ -عَزَّوَجَلَّ- فَرَضَ عَلَى أُمَّهِ الْعَدْلَ أَنْ يُقَدِّرُوا أَنْفُسَهُمْ بِضَعْفِهِ النَّاسِ كَيْلًا يَتَّبِعَ بِالْفَقِيرِ فَقْرَهُ؛

خداوند عزوجل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش برآشفته نکند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۴۱۱، ح ۳

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَهْدِيُّ أُمَّتِي الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَ عَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَ ظُلْمًا؛

مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

کتاب سلیم بن قیس ص ۹۱۰ - کمال الدین و تمام نعمه ص ۲۵۸

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام :

لَا عَدْلَ أَفْضَلُ مِنْ رَدِّ الْمَظَالِمِ؛

هیچ عدالتی بهتر از بازگرداندن حقوق پایمال شده نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۴۶، ح ۱۰۲۲۲

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

مَنْ عَمِلَ بِالْعَدْلِ حَصَّنَ اللَّهُ مُلْكَهُ؛

هر کس به عدالت رفتار کند، خداوند حکومتش را حفظ خواهد کرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۰،

ص: ۶۱۵

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ فِي الْعَدْلِ سَعَةً وَ مَنْ ضَاقَ عَلَيْهِ الْعَدْلُ فَالْجَوْرُ عَلَيْهِ أَضْيَقُ؛

به راستی که در عدالت گشایش است و هر کس عدالت بر او تنگ آید، بی عدالتی بر وی تنگ تر خواهد بود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۷ ، خطبه ۱۵

حدیث (۲۳) فاطمه زهرا علیها السلام :

فَفَرَّضَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً مِنَ الشُّرْكِ... وَ الْعَدْلَ تَسْكِيناً لِلْقُلُوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لا يحضره الفقيه ج ۳ ، ص ۵۶۸ - علل الشرایع ج ۱ ، ص ۲۴۸ ، ح ۲

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

لَمْ يَبْعَثِ اللَّهُ نَبِيًّا قَطُّ إِلَّا بِالْبِرِّ وَالْعَدْلِ؛

خداوند هیچ پیامبری را جز به نیکی و عدالت بر نینگیخت.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۲۴ ، ص ۲۹۲

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

خَيْرُ الْمُلُوكِ مَنْ أَمَاتَ الْجَوْرَ وَ أَحْيَى الْعَدْلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج ۳ ، ص ۴۳۱ ، ح ۵۰۰۵

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ غَفَرَ اللَّهُ مَا اجْتَرَمَ؛

هر کس صبح کند و قصد ظلم کردن به کسی را نداشته باشد، خداوند جرم و گناه او را می بخشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۲، ح ۸

حدیث (۲۷) امام سجّاد علیه السلام :

قُلْتُ لِإِعْلَى بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَخْبِرْنِي بِجَمِيعِ شَرَايِعِ الدِّينِ، قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قَوْلُ الْحَقِّ وَالْحُكْمُ بِالْعَدْلِ وَالْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ؛

به امام سجّاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستوره‌های دین آگاه کنید، امام علیه السلام فرمودند: حق‌گویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

خصال ص ۱۱۳، ح ۹۰

حدیث (۲۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعَدْلُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْمَرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْغِنْيَاءِ

ص: ۶۱۶

أَحْسَنُ، أَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ النَّاسِ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، مَنْ وَصَفَ عَدْلًا ثُمَّ خَالَفَهُ إِلَىٰ غَيْرِهِ؛

پشیمان ترین شخص در روز قیامت، کسی است که برای مردم از عدالت سخن بگوید، اما خودش به دیگران عدالت روا ندارد. کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۰۰، ح ۳

حدیث (۳۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ صَاحَبَ النَّاسَ بِالَّذِي يُحِبُّ أَنْ يُصَاحَبَ بِهِ كَانَ عَدْلًا؛

هر که با مردم چنان رفتار کند که دوست دارد آنها با او آنگونه رفتار کنند، عادل است.

کنزالفوائد ج ۲، ص ۱۶۲

حدیث (۳۱) امام صادق علیه السلام:

الْعَدْلُ أَحْلَىٰ مِنَ الْمَاءِ يُصِيبُهُ الظَّمَانُ؛

عدالت، گواراتر از آبی است که تشنه به آن می رسد.

الکافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۶، ح ۱۱

حدیث (۳۲) امام رضا علیه السلام:

اسْتِعْمَالُ الْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ مُؤَدِّنٌ بِدَوَامِ النُّعْمَةِ

به کارگیری عدل و احسان و نیکویی موجب دوام و باقی ماندن نعمت می شود.

عیون اخبار الرضا ج ۲، ص ۲۴ - مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۱، ص ۳۱۷، ح ۱۳۱۴۰

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

أَعْدَلُ النَّاسِ مَنْ أَنْصَفَ مَنْ ظَلَمَهُ.

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۴

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

وَ

ص: ۶۱۷

سُئِلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [أَيُّمَا] أَفْضَلُ الْعَدْلُ أَوِ الْجُودُ؟ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْعَدْلُ يَضَعُ الْأُمُورَ مَوَاضِعَهَا وَالْجُودُ يُخْرِجُهَا مِنْ جِهَتِهَا وَالْعَدْلُ سَائِسٌ عَامٌّ وَالْجُودُ عَارِضٌ خَاصٌّ فَالْعَدْلُ أَشْرَفُهُمَا وَأَفْضَلُهُمَا

از حضرت سوال شد کدام یک بالاتر است عدالت یا بخشش؟ فرمودند عدالت کارها در جایگاهش قرار می دهد و بخشش از جایگاهش خارج می کند و عدالت سیاست عام است و بخشش سیاست خاص پس عدالت شریفتر و بالاتر است

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۳، ح ۴۳۷

زیبایی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

صِيَانَةُ الْمَرْأَةِ أَنْعَمُ لِحَالِهَا وَ أَدْوَمُ لِجَمَالِهَا؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۵، ح ۹۲۸۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، سَخِيٌّ يُحِبُّ السَّخَاءَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص ۲۹۳، ح ۶۹۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يَكْرَهُ الْبُرُوسَ وَ التَّبَاؤُسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَيَّ عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَرَى عَلَيْهِ أَثَرَهَا قِيلَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُنْظَفُ ثَوْبُهُ وَ يُطَيَّبُ رِيحُهُ وَ يُجَصِّصُ دَارُهُ وَ يَكْنُسُ أَفْتِيَّتَهُ حَتَّىٰ إِنَّ السَّرَّاجَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ يَنْفِي الْفَقْرَ وَ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ.

امام صادق علیه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه

اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

وسایل الشیعه ج ۵، ص ۷، ح ۵۷۴۶ {شبهه این حدیث در ارشاد القلوب دیلمی ص ۱۹۵}

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

جَمَالُ الرَّجُلِ فَصَاحَةُ لِسَانِهِ؛

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص ۷۳

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

عَوْدُ نَفْسِكَ الْجَمِيلِ فَبِاعْتِيادِكَ إِيَّاهُ يَعُودُ لَذِيذًا؛

خودت را به کارهای زیبا عادت بده که اگر به آنها عادت کنی، برایت لذت بخش می شوند.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۶۶، ح ۹۲

مردانگی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْمُرُوءَةُ اسْمٌ جَامِعٌ لِسَائِرِ الْفَضَائِلِ وَالْمَحَاسِنِ؛

مردانگی، نامی است که همه بزرگواریها و خوبیها را در بر می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالكلم ص ۲۵۸، ح ۵۴۷۷

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

خَرَجَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى أَصْحَابِهِ وَ هُمْ يَتَذَكَّرُونَ الْمُرُوءَةَ فَقَالَ أَيْنَ أَنْتُمْ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ قَالُوا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فِي أَيِّ مَوْضِعٍ فَقَالَ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ - إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ فَالْعَدْلُ الْإِنصَافُ وَ الْإِحْسَانُ التَّفَضُّلُ

امام علی علیه السلام بر یارانش عبور کردند که درباره مروت صحبت می کردند. فرمودند: آیا خداوند در کتاب خود پاسخ شما را نداده است، گفتند ای امیر المومنین در کجا؟ فرمودند آن جا که می فرماید: «همانا خداوند به عدل و احسان فرمان می

دهد؟» عدل، انصاف است و احسان، نیکی و بخشش.

معانی الاخبار ص ۲۵۷ ، ح ۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْمُرُوءَةُ اجْتِنَابُ الرَّجُلِ مَا يَشِينُهُ وَ اِكْتِسَابُهُ مَا يُزَيِّنُهُ؛

مردانگی، دوری کردن انسان است از آنچه مایه ننگ اوست و به دست آوردن آنچه که

ص: ۶۱۹

باعث آراستگی اوست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۸، ح ۵۴۹۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

جَمَاعُ الْمُرُوءَةِ أَنْ لَا تَعْمَلَ فِي السِّرِّ مَا تَسْتَحْيِي مِنْهُ فِي الْعَلَانِيَةِ؛

اساس مردانگی، این است که در پنهان، کاری را نکنی که در آشکارا از انجام آن شرم داشته باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۹، ح ۵۵۰۹

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

يُسْتَدَلُّ عَلَى مُرُوءَةِ الرَّجُلِ بِبَيْتِ الْمَعْرُوفِ وَ بَدَلِ الْإِحْسَانِ وَ تَرْكِ الْإِمْتِنَانِ

نشانه مردانگی انسان، به همه نیکی کردن و احسان نمودن و منت نگذاشتن است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۸۴، ح ۸۷۳۵

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

أَصْلُ الْمُرُوءَةِ الْحَيَاءُ وَ ثَمَرَتُهَا الْعِفَّةُ؛

ریشه مردانگی حیا و میوه اش پاکدامنی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۸، ح ۵۵۰۳

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَمَامَ الْمُرُوءَةِ أَنْ تَنْسِيَ الْحَقَّ لَكَ وَ تَذُكَّرَ الْحَقَّ عَلَيْكَ

از کمال مردانگی است که حقی را که بر گردن دیگران داری، فراموش کنی و حقی را که دیگران بر گردن تو دارند، به یاد داشته باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۹، ح ۵۵۱۹

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

بِالصَّدَقِ وَالْوَفَاءِ تَكْمُلُ الْمَرْوَةُ لِأَهْلِهَا؛

با صداقت و وفاداری، مردانگی به کمال می رسد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۱۹، ح ۴۳۴۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْمَرْوَةُ إِصْلَاحُ الْمَالِ؛

مردانگی، اصلاح ثروت است.

تحف العقول ۴۶

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام :

أَقِيلُوا ذَوِي الْمَرْوَاتِ عَثْرَاتِهِمْ فَمَا يَعْتُرُ مِنْهُنَّ عَائِزٌ إِلَّا وَ [يَدُهُ بِيَدِ اللَّهِ] يَدُ اللَّهِ بِيَدِهِ يَرْفَعُهُ

از لغزش جوانمردان در گذرید، زیرا که هیچ یک از آنان نلغزد، مگر این که دست خداوند دستش را بگیرد و او را بلند کند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۱، حکمت ۲۰

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ يَظْلِمْهُمْ وَحَدَّ ثَمَّهُمْ

ص: ۶۲۰

فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَوَعَدَهُمْ فَلَمْ يَخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ كَمَلَتْ مَرْوَةٌ وَظَهَرَتْ عَدَالَتُهُ وَوَجِبَتْ أُخُوَّتُهُ وَحُرِّمَتْ غَيْبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸

حدیث (۱۲) امام حسین علیه السلام :

لَا تَرْفَعُ حَاجَتَكَ إِلَّا إِلَىٰ إِيَّائِي أَوْ إِلَىٰ ذِي دِيْنِي، أَوْ مِمَّنْ رُؤِيَ أَوْ حَسِبَ؛

جز به یکی از سه نفر حاجت مبر: به دیندار، یا صاحب مروت، یا کسی که اصالت خانوادگی داشته باشد.

تحف العقول ص ۲۴۷

شهادت

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ مَشَىٰ إِلَىٰ ذِي قَرَابَةِ بِنَفْسِهِ وَ مَا لَهُ لِيَصِلَ رَحْمَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَجْرَ مَائَةِ شَهِيدٍ

هر کس با جان و مال خود در راه صله رحم کوشش کند، خداوند عزوجل پاداش یکصد شهید به او می دهد.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۱۶

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِيُّ: لَا يَخْدِمُ الْعِيَالُ إِلَّا صِدِّيقٌ أَوْ شَهِيدٌ أَوْ رَجُلٌ يُرِيدُ اللَّهُ بِهِ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛

یا علی: به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۰۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْقَتْلَ عَلَى قَوْمٍ وَ الْمَوْتَ عَلَى آخَرِينَ وَ كُلُّ آتِيهِ مَنِّيَّةٌ كَمَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ فَطُوبَى لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِهِ وَ الْمَقْتُولِينَ فِي طَاعَتِهِ؛

براستی که خداوند برای گروهی کشته شدن را مقدر فرموده و برای دیگران مردن را. هر گروهی با همان سرنوشت که خداوند مقدر کرده است می رسد. پس، خوشا به سعادت مجاهدان در راه خدا و کشته شدگان در راه

ص: ۶۲۱

طاعت او.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۳، ص ۱۸۴

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَيَّ فِرَاشِهِ.

هر که صادقانه از خدا شهادت مسألت کند خداوند او را به جایگاه شهیدان می رساند حتی اگر در بستر خود بمیرد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۷، ص ۲۰۱

آسایش

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءُ يَحْتَاجُ النَّاسُ طُرًّا إِلَيْهَا: الْأَمْنُ وَالْعَدْلُ وَالْخِصْبُ ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیت، عدالت و آسایش.

تحف العقول ص ۳۲۰

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصِّدْقُ طُمَأْنِينَةٌ وَ الْكُذِبُ رَيْبَةٌ؛

راستگویی مایه آرامش و دروغگویی مایه تشویش است.

نهج الفصاحه ص ۵۴۸، ح ۱۸۶۴

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

البر ما سكنت إليه نفسك و اطمأن إليه قلبك و الإثم ما جال في نفسك و تردد في صدرك

نیکی وقتی درونت ساکن شود اطمینان به سوی قلبت می آید و گناه که درونت وارد شود تردید درون سینه ات می شود

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۲۹۹، ح ۴۱۵

حدیث (۴) فاطمه زهرا علیها السلام :

فَفَرَضَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً مِنَ الشُّرْكِ... وَالْعَدْلَ تَسْكِيناً لِلْقُلُوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لا يحضره الفقيه ج ۳، ص ۵۶۸ - علل الشرایع ج ۱، ص ۲۴۸، ح ۲

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

إِلَهِي... فَلَا تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ إِلَّا بِذِكْرِكَ وَ لَا تَسْكُنُ النَّفُوسُ إِلَّا عِنْدَ رُؤْيَاكَ؛

خداوندا، دل ها جز با یاد تو آرام نمی گیرد و جان ها جز با دیدن تو، به آرامش نمی رسد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۱، ص ۱۵۱

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

الْمَفْوُضُ أَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ فِي رَاحَةِ الْأَبَدِ وَالْعَيْشِ الدَّائِمِ الرَّغَدِ وَالْمَفْوُضُ حَقًّا

ص: ۶۲۲

هُوَ الْعَالِي عَن كُلِّ هِمَّةٍ دُونَ اللَّهِ تَعَالَى؛

کسی که کارهای خود را به خدا بسپارد همواره از آسایش و خیر و برکت در زندگی برخوردار است و واگذارنده حقیقی کارها به خدا، کسی است که تمام همتش تنها به سوی خدا باشد.

مصباح الشریعه ص ۵۲۱

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ حَسُنَتْ خَلِيقَتُهُ طَابَتْ عِشْرَتُهُ؛

هر کس خوش اخلاق باشد، زندگی اش پاکیزه و گوارا می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۵ ، ح ۵۳۷۸

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَا جَلَسَ قَوْمٌ فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ تَعَالَى يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَ يَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا تَنَزَّلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَ غَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ

هیچ جلسه قرآنی برای تلاوت و درس در مجلسی از مساجد خدا برقرار نشد، مگر این که آرامش بر آنان نازل شد و رحمت دربرشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در میان کسانی که در نزدش هستند، از آنان یاد کرد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۳ ، ص ۳۶۳ ، ح ۳۷۸۸

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَسْكُنُ إِلَى الْمُؤْمِنِ كَمَا يَسْكُنُ الظَّمَانُ إِلَى الْمَاءِ الْبَارِدِ؛

به راستی که مؤمن با برادر مؤمنش آرامش پیدا می کند، چنان که تشنه، با آب خنک آرامش می یابد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۲۴۷ ، ح ۱

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ نَاقِصَ الْعَيْشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَشْغُولَ الْقَلْبِ، فَأَوْلَاهَا: صِدْقُ الْيَدَيْنِ وَ الثَّانِيَةُ: الْأَمْنُ وَ الثَّلَاثَةُ: السَّعْيُ فِي الرِّزْقِ، وَ الرَّابِعَةُ: الْأَنْبِيَسُ الْمُوَافِقُ (قال الراوي): قُلْتُ: وَ مِمَّا الْأَنْبِيَسُ الْمُوَافِقُ؟ قال: الزَّوْجَةُ الصَّيِّحَةُ، وَ الْوَلَدُ

الصَّالِحُ، وَالْخَلِيطُ الصَّالِحُ وَ

الخَامِسَةُ: وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ: الدَّعَةُ؛

پنج چیز

ص: ۶۲۳

است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ هم‌رأی. راوی پرسید: همراهِ هم‌رأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص ۲۸۴، ح ۳۴

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْقَلْبَ لَيَّـ تَجَلُّجٌ فِي الْجَوْفِ يَطْلُبُ الْحَقَّ فَإِذَا أَصَابَهُ أَطْمَأَنَّ وَ قَرَّ؛

به راستی که دل در درون سینه بی قرار است و به دنبال حق می گردد و چون به آن رسید، آرام و قرار می گیرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۲۱، ح ۵

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ إِيْمَانِهِ أُنْسًا يَسْكُنُ إِلَيْهِ، حَتَّىٰ لَوْ كَانَ عَلَىٰ قَلْبِهِ جَبَلٌ لَمْ يَسْتَوْحِشْ؛

هیچ مؤمنی نیست مگر آن که خداوند ایمان را همدم و آرامش بخش او قرار می دهد، چنانچه حتی اگر در قلبه کوهی هم باشد، احساس تنهایی نمی کند.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص ۴۶۰ {شبهه این حدیث در محاسن ج ۱، ص ۱۵۹}

حدیث (۱۳) امام سجاد علیه السلام :

وَ أَمَّا حَقُّ الزَّوْجَةِ فَإِنَّ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَهَا لَكَ سَكَنًا وَ أُنْسًا فَتَعْلَمَ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنَ اللَّهِ عَلَيْكَ فَتُـكْرِمُهَا وَ تَرْفُقُ بِهَا وَ إِنْ كَانَ حَقُّكَ أَوْجَبَ فَإِنَّ لَهَا عَلَيْكَ أَنْ تَرْحَمَهَا؛

حق زن این است که بدانی خداوند عز و جل او را مایه آرامش و انس تو قرار داده و این نعمتی از جانب اوست، پس احترامش کن و با او مدارا نما، هر چند حق تو بر او واجب تر است اما

ص: ۶۲۴

این حق اوست که با او مهربان باشی.

امالی (صدوق) ص ۳۷۰

حدیث (۱۴) امام باقر علیه السلام :

الصَّيَامُ وَالْحَجُّ تَسْكِينُ الْقُلُوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالی (طوسی) ص ۲۹۶، ح ۵۸۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

أَنَّ صَاحِبَ الدِّينِ فَكَّرَ فَعَلَّتُهُ السَّكِينَةُ وَ اسْتَكَانَ فَتَوَاضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنَى وَ رَضِيَ بِمَا أُعْطِيَ وَ انْفَرَدَ فَكَفَى الْإِخْوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرًّا وَ خَلَعَ الدُّنْيَا فَتَحَامَى الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّةُ وَ لَمْ يُخَفِ النَّاسَ فَلَمْ يَخَفْهُمْ وَ لَمْ يُذْنِبْ إِلَيْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ فَفَازَ وَ اسْتَكَمَلَ الْفُضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِيَةَ فَأَمِنَ النَّدَامَةَ

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است. مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کشد.

امالی (مفید) ص ۵۲، ح ۱۴

حدیث (۱۶) امام صادق علیه السلام :

مَنْ قَالَ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ دَفَعَ اللَّهُ عَنْهُ سَبْعِينَ نَوْعًا مِنَ الْبَلَاءِ أَيْسَرُهَا اللَّهُمَّ؛

هر کس در هر روز صد مرتبه لا حول و لا قوة الا بالله بگوید،

ص: ۶۲۵

خداوند هفتاد نوع بلا را از او دفع می کند، که کوچکترین آن غم و اندوه است.

ثواب الأعمال ص ۱۶۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَطْرَحَ الْحِقْدَ اسْتَرَاخَ قَلْبُهُ وَ لُتِبُهُ؛

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۹، ح ۶۷۷۴

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

مَنْ اقْتَصَرَ عَلَى بُلْغَةِ الْكُفَافِ فَقَدْ انْتَهَى - مَ الرَّاحَةَ وَ تَبَوَّأَ خَفْضَ الدَّعَاةِ؛

هر کس به اندازه ای که او را کفایت می کند، قناعت کند، به آسایش و نظم می رسد و در آسودگی و رفاه منزل می گیرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۹ - من لا یحضر الفقیه ج ۴، ص ۳۸۵ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۰، حکمت ۳۷۱

حدیث (۱۹) امام صادق علیه السلام :

وَ قِيلَ لَهُ أَيْنَ طَرِيقُ الرَّاحَةِ فَقَالَ عِ فِي خِلَافِ الْهُوَى قِيلَ فَمَتَى يَجِدُ عَبْدُ الرَّاحَةِ فَقَالَ عِ عِنْدَ أَوَّلِ يَوْمٍ يَصِيرُ فِي الْجَنَّةِ

در پاسخ به این سؤال که راه رسیدن به آسایش چیست؟ فرمودند: مخالفت با هوا و هوس. عرض شد: پس، چه وقت انسان به آسایش می رسد؟ فرمودند: در نخستین روز ورودش به بهشت.

تحف العقول ص ۳۷۰

حدیث (۲۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ الزَاهِدَ فِي الدُّنْيَا يَزْتَجِي وَ يُرِيحُ قَلْبَهُ وَ بَدَنَهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ الرَّاعِبَ فِيهَا يُتْعَبُ قَلْبُهُ وَ بَدَنُهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ؛

هر کس به دنیا بی رغبت است، امیدوار است و تن و جاننش را در دنیا و آخرت آسوده می گذارد و هر کس دل به دنیا ببندد، تن و جان خود را در دو دنیا به زحمت می اندازد.

اعلام الدین ص ۳۴۳

حديث (٢١) امام صادق عليه السلام :

الشُّرُورُ فِي ثَلَاثِ خِلَالٍ: فِي

ص: ٦٢٦

الْوَفَاءِ وَرِعَايَةِ الْحُقُوقِ وَالتَّهْوِضِ فِي النَّوَائِبِ؛

شادی در سه چیز است: وفاداری، رعایت حقوق و ایستادگی در برابر سختی ها.

تحف العقول ص ۳۲۳

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ أَرَاخَ قَلْبِهِ؛

هر کس چشم خود را [از نامحرم] فرو بندد، قلبش راحت می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۰، ح ۵۵۵۵

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام :

أَصْلُ الْعَقْلِ الْقُدْرَةُ وَ ثَمَرُهَا السُّرُورُ؛

ریشه عقل، قدرت است و میوه آن شادی.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷، ح ۵۹

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبَ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعُلَى - وَ سَافِرٌ فِي الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ

تَفَرُّجٌ هُمْ وَ اكْتِسَابُ مَعِيشَةٍ وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَةُ مَا جَدَ

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۸، ص ۱۱۵، ح ۹۱۹۹

حدیث (۲۵) امام صادق علیه السلام :

النَّسْوَةُ فِي عَشْرَةِ أَشْيَاءَ: فِي الْمَشْيِ وَ الرُّكُوبِ وَ الْإِرْتِمَاسِ فِي الْمَاءِ وَ النَّظَرِ إِلَى الْخُضْرَةِ وَ الْأَكْلِ وَ الشُّرْبِ وَ الْجِمَاعِ وَ السَّوَاكِ وَ غَسْلِ الرَّأْسِ بِالْخَطْمِيِّ وَ النَّظَرِ إِلَى الْمَرْأَةِ الْحَسَنَاءِ وَ مُحَادَثَةِ الرَّجَالِ؛

نشاط در ده چیز است: پیاده روی، سواری، آب تنی (شنا)، نگاه کردن به سبزی، خوردن و آشامیدن، آمیزش، مسواک کردن، شستن سر با خطمی، نگاه کردن به زن زیبا و گفتگوی حکیمانه.

خصال ص ۴۴۳، ح ۳۸

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام :

النَّوْمُ رَاحَةٌ لِلْجَسَدِ وَ النُّطْقُ رَاحَةٌ لِلرُّوحِ وَ السُّكُوتُ رَاحَةٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۴۰۲، ح ۵۸۶۵

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

إِذَا أَحَبَّ

ص: ۶۲۷

اللَّهُ مَعْبُدًا زَيْنَهُ بِالسَّكِينَةِ وَالْحِلْمِ؛

هر گاه خداوند بنده ای را دوست بدارد، او را به آرامش و بردباری زینت می بخشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۵، ح ۶۳۹۰

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

مَا يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهِ غَمٌّ مِنْ غُمُومِ الدُّنْيَا أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ يَدْخُلَ مَسْجِدَهُ وَيَرْكَعَ رَكَعَتَيْنِ فَيَدْعُو اللَّهَ - فِيهِمَا؟ أَمَا سَمِعْتَ اللَّهَ - يَقُولُ: «وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ»؟

چه چیز مانع می شود که هر گاه بر یکی از شما غم و اندوه دنیایی رسید، وضو بگیرد و به سجده گاه خود رود و دو رکعت نماز گزارد و در آن دعا کند؟ مگر نشنیده ای که خداوند می فرماید: «از صبر و نماز مدد بگیرید»؟

تفسیر عیاشی ج ۱، ص ۴۳، ح ۳۹

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام :

أَهْنَى الْعَيْشِ اطْرَاحُ الْكَلْفِ؛

گواراترین زندگی، رها کردن تکلف ها (تجملات) است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۸، ح ۱۰۹۷۳

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الظَّنِّ رَاحَةُ الْقَلْبِ وَ سَلَامَةُ الدِّينِ؛

خوش گمانی، مایه آسایش قلب و سلامت دین است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۳، ح ۵۳۲۲

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَعْرَضَ عَنِ مُحَرَّمٍ أَبَدَلَهُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَةً تَسْرُهُ؛

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را شاد کند نصیبش می گرداند.

حدیث (۳۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

عَلَيْكُمْ بِالزَّيْبِ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمِرَّةَ وَيَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيَذْهَبُ بِالْإِعْيَاءِ وَيُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَيَطَيِّبُ النَّفْسَ وَيَذْهَبُ بِالْغَمِّ؛

شما را سفارش می کنم به خوردن مویز، زیرا صفرا را برطرف می کند، بلغم را از بین می برد، اعصاب را قوی، خستگی را دور، و اخلاق را خوب می کند،

ص: ۶۲۸

و به روح آرامش می بخشد و غم را می برد.

خصال ص ۳۴۴

حدیث (۳۳) امام صادق علیه السلام :

حُرْمَ الْحَرِيصِ خَصَلْتَيْنِ وَلَزِمْتَهُ خَصَلَتَانِ: حُرْمَ الْقَنَاعَةِ فَافْتَقَدَ الرَّاحَةَ وَحُرْمَ الرِّضَا فَافْتَقَدَ الْيَقِينَ؛

حریص از دو خصلت محروم و با دو خصلت همراه است: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست می دهد، از راضی بودن محروم است، در نتیجه یقین را از دست می دهد.

خصال ص ۶۹، ح ۱۰۴

حدیث (۳۴) امام صادق علیه السلام :

مَنْ وَجَدَ هَمًّا وَلَا يَدْرِي مَا هُوَ فَلْيَغْسِلْ رَأْسَهُ؛

هر کس غمگین شد و علت آن را ندانست، سر خود را بشوید.

دعوات (راوندی) ص ۱۲۰، ح ۲۸۴

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ وَثِقَ بِأَنَّ مَا قَدَّرَ اللَّهُ لَهُ لَنْ يَفُوتَهُ اسْتِرَاحَ قَلْبُهُ؛

هر کس اطمینان داشته باشد که آنچه خداوند برایش تقدیر کرده است به او می رسد، دلش آرام می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۴، ح ۱۸۴۹

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام :

تَوَقَّعِ الْفَرْجَ إِحْدَى الرَّاحَتَيْنِ؛

انتظار گشایش، یکی از دو آسایش است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۳، ص ۳۱۷، ح ۴۵۷۸

حدیث (۳۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصِّدْقُ طَمَآنِينُهُ وَ الكَذِبُ رِيْبُهُ ؛

راستگویی [مایه] آرامش و دروغگویی [مایه] تشویش است.

نهج الفصاحه ص ۵۴۸ ، ح ۱۸۶۴

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا الرَّاحَةُ الْعُظْمَى؛

بی رغبتی به دنیا، بزرگ ترین آسایش است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۷۶ ، ح ۶۰۷۷

حدیث (۳۹) امام صادق علیه السلام :

الرَّوْحُ وَ الرَّاحَةُ فِي الرِّضَا وَ الْيَقِينِ وَ الْهَمُّ وَ الْحَزْنُ فِي الشَّكِّ وَ السَّخَطِ؛

خوشی و آسایش، در رضایت و یقین است و غم و اندوه در شک و نارضایتی.

مشکاه الأنوار ص ۳۴

حدیث (۴۰) امام صادق علیه السلام :

أَرْوَحُ الرُّوحِ الْيَأْسُ مِنَ النَّاسِ؛

ص: ۶۲۹

هترین راحتی و آسودگی، بی توقعی از مردم است.

تحف العقول ص ۳۶۶ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۴۳، ح ۳۳۷

حدیث (۴۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

دَعُ مَا يُرِيْبُكَ [إِلَى مَا لَا يُرِيْبُكَ]، فَإِنَّ الْحَقَّ طَمَأْنِينَةٌ وَالْكَذِبُ رِيْبُهُ

آنچه تو را به شک و تردید می اندازد رها کن و به سراغ آنچه تو را به شک و تردید نمی اندازد برو؛ زیرا خوبی مایه آرامش و دروغ مایه تشویش و دودلی است.

نزهه الناظر و تنبيه خاطر ص ۲۸، ح ۸۳

حدیث (۴۲) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلُقِ فِي ثَلَاثٍ: اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ وَ طَلَبُ الْحَلَالِ وَ التَّوَشُّعُ عَلَى الْعِيَالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج ۱، ص ۹۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۹۴، ح ۶۳

حدیث (۴۳) امام صادق علیه السلام :

طَلَبْتُ فَرَاغَ الْقَلْبِ فَوَجَدْتُهُ فِي قَلْبِهِ الْمَالِ.

آسایش دل را جستجو کردم و آن را در کمی مال و ثروت دیدم

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲، ص ۱۷۴

شادی کردن

حدیث (۱) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) :

فَنَبِّرُوْا إِنْ قَدَرْتُمْ كُلَّ يَوْمٍ يَعْنِي تَهَادَوْا وَتَوَاصَلُوا فِي اللَّهِ؛

اگر می توانید هر روز را نوروز کنید، یعنی در راه خدا به یکدیگر هدیه بدهید و با هم پیوند داشته باشید.

دعائم الإسلام ج ۲، ص ۳۲۶، ح ۱۲۳۱

حديث (١) امام علي عليه السلام :

الْبَغْيُ يَصْرَعُ الرَّجَالَ وَيُدْنِي الْآجَالَ؛

ظلم و تجاوز، انسان را زمين مي زند و مرگ ها را نزديك مي سازد.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ٣٤٥ ، ح ٧٩٣٧

حديث (٢) پیامبر صلي الله عليه و آله :

مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ يَظْلِمْهُمْ وَ حَدَّثَهُمْ فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ يَخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ كَمَلَتْ مُرُوَّتُهُ وَ ظَهَرَتْ عَدَالَتُهُ وَ

ص: ٦٣٠

وَجَبَّتْ أُخُوَّتُهُ وَحَرَمَتْ غَيْبَتَهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

خصال ص ۲۰۸، ح ۲۸

حدیث (۳) امام سجاد علیه السلام:

وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُنَزَّلُ النَّقَمَ عِصْيَانُ الْعَارِفِ بِالْبَغْيِ وَ التَّطَاوُلُ عَلَى النَّاسِ وَ الْإِسْتِهْزَاءُ بِهِمْ وَ السُّخْرِيَّةُ مِنْهُمْ ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن آنان.

معانی الاخبار ص ۲۷۰ و ۲۷۱، ح ۲

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام:

الذُّنُوبُ الَّتِي تُعَيِّرُ النَّعَمَ الْبَغْيُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِي تُنَزِّلُ النَّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِي تَهْتِكُ الشُّتُورَ سُرُوبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزَّانَا وَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجاب دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴، ح ۲۷

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

مَنْ ظَلَمَ أَفْسَدَ أَمْرَهُ وَ مَنْ جَارَ قَصَرَ عُمُرَهُ

هر کس ظلم کند، امرش فاسد و عمرش کوتاه می شود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲، ص ۹۹

حدیث (۶) امام علی علیه السلام:

شِيعَتُنَا الْمُتَبَاذِلُونَ فِي وِلَايَتِنَا، الْمُتَحَابُّونَ فِي مَوَدَّتِنَا، الْمُتَزَاوِرُونَ فِي إِحْيَاءِ أَمْرِنَا الَّذِينَ إِنْ غَضِبُوا لَمْ يَظْلِمُوا وَإِنْ رَضُوا لَمْ يُسْرِفُوا، بَرَكَهٌ عَلَى مَنْ جَاوَرُوا سِلْمًا لِمَنْ خَالَطُوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانمان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶ و ۲۳۷، ح ۲۴

حدیث (۷) امام علی علیه السلام:

الصَّدِيقُ مَنْ كَانَ نَاهِيًا عَنِ الظُّلْمِ وَالْعُدْوَانِ مُعِينًا عَلَى الْبِرِّ وَالْإِحْسَانِ؛

دوست، کسی است که از ظلم و تجاوزگری باز دارد و بر انجام خوبی و نیکی یاری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱۵، ح ۹۴۷۷

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهِيَ رَاجِعَةٌ عَلَى صَاحِبِهَا: الْبَغْيُ وَالْمَكْرُ وَالنَّكَثُ؛

سه خصلت است که در هر کس باشد (آثارش) به خود او بر می گردد: ظلم کردن، فریب دادن و تخلف از وعده.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲، ح ۱۲۸۱

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

أَعْدَلُ النَّاسِ مَنْ أَنْصَفَ مَنْ ظَلَمَهُ؛

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۰۴

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ عَفَا عَنْ مَظْلَمِهِ أَبَدَ لَهُ اللَّهُ بِهَا عِزًّا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛

هر کس از ظلمی که در حق او شده گذشت کند، خداوند

ص: ۶۳۲

به جای آن در دنیا و آخرت به او عزت می بخشد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۶، ص ۳۸۲

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفْضَلُ الْجِهَادِ مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ؛

برترین جهاد آن است که انسان روز خود را آغاز کند در حالی که در اندیشه ستم کردن به احدی نباشد.

من لا يحضر الفقيه ج ۴، ص ۳۵۳، ح ۵۷۶۲ - محاسن ج ۱، ص ۲۹۲، ۴۴۹

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

وَقَدْ سُئِلَ عَنِ مَكَارِمِ الْخَلْقِ فَقَالَ الْعَفْوُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَ صِلَةُ مَنْ قَطَعَكَ وَ إِعْطَاءُ مَنْ حَرَمَكَ وَ قَوْلُ الْحَقِّ وَ لَوْ عَلَى نَفْسِكَ؛

درباره مکارم الاخلاق سؤال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

مجمع البحرين ج ۶، ص ۱۵۳ {شبهه این حدیث در معانی الاخبار ص ۱۹۱، ح ۱}

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

قُلُوبُ الرِّعِيَّةِ خَزَائِنٌ رَاعِيهَا فَمَا أَوْدَعَهَا مِنْ عَدْلٍ أَوْ جَوْرِ وَجَدَهُ؛

دل‌های مردم خزانه های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۶، ح ۷۹۸۲

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَهْدِيُّ أُمَّتِي الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَ عَدْلًا كَمَا مُلِئْتُ جَوْرًا وَ ظُلْمًا؛

مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

کتاب سلیم بن قیس ص ۹۱۰ - کمال الدین و تمام نعمه ص ۲۵۸

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الظلم ثلاثة: فظلم لا يغفره الله و ظلم

ص: ٦٣٣

يَغْفِرُهُ وَظَلَمَ لَا يَتْرُكُهُ، فَأَمَّا الظَّالِمُ الَّذِي لَا يَغْفِرُ اللَّهُ فَالشُّرَكَ قَالَ اللَّهُ: ﴿إِنَّ الشُّرَكَ لظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ وَأَمَّا الظَّالِمُ الَّذِي يَغْفِرُهُ اللَّهُ فَظُلْمُ الْعِبَادِ أَنْفُسَهُمْ فِيمَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الظَّالِمُ الَّذِي لَا يَتْرُكُهُ اللَّهُ

فَظُلْمُ الْعِبَادِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا؛

ظلم سه قسم است: ظلمی که خدا نمی آمرزد، ظلمی که می آمرزد و ظلمی که از آن نمی گذرد، اما ظلمی که خدا نمی آمرزد شرک است. خداوند می فرماید: «حقا که شرک ظلمی بزرگ است» و اما ظلمی که خدا می آمرزد، ظلم بندگان به خودشان میان خود و پروردگارشان است اما ظلمی که خدا از آن نمی گذرد ظلم بندگان به یکدیگر است.

نهج الفصاحه ص ۵۶۱، ح ۱۹۲۴

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اتَّقُوا دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ وَإِنْ كَانَ كَافِرًا فَإِنَّهَا لَيْسَ دُونَهَا حِجَابٌ؛

از نفرین مظلوم بترسید اگر چه کافر باشد، زیرا در برابر نفرین مظلوم پرده و مانعی نیست.

نهج الفصاحه ص ۱۶۴، ح ۴۸

حدیث (۱۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَخَذَ لِلْمَظْلُومِ مِنَ الظَّالِمِ كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ مِصْحَابًا؛

هر کس داد مظلوم را از ظالم بگیرد، در بهشت با من یار و هم نشین باشد.

کنز الفوائد ج ۱، ص ۱۳۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۹، ح ۷۴

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعْتَمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ؛

مردم آنگاه که ظالم را ببینند و او را باز ندارند، انتظار می رود که خداوند همه را به عذاب خود گرفتار سازد.

نهج الفصاحه ص ۳۲۳، ح ۸۳۳

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيَنْصُرِ الرَّجُلُ أَخَاهُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا إِنْ كَانَ ظَالِمًا فَيَنْهِيهِ فَإِنَّهُ لَهُ

نُصْرَةٌ وَإِنْ كَانَ مَظْلُومًا فَيَنْصُرْهُ؛

انسان باید برادر (دینی) خویش را یاری کند چه ظالم باشد چه مظلوم اگر ظالم باشد او را باز دارد که این به منزله یاری کردن اوست و اگر مظلوم باشد یاریش کند.

نهج الفصاحه ص ۶۶۵، ح ۲۴۲۲

حدیث (۲۰) امام باقر علیه السلام :

مَا اتَّصَرَ اللَّهُ مِنْ ظَالِمٍ إِلَّا بِظَالِمٍ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ - وَ كَذَلِكَ نُؤَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا.

خداوند هیچگاه از ظالم انتقام نگرفت مگر به وسیله ظالمی دیگر و این سخن خدای عز و جل است که: «و بدین سان ظالمان را به سزای اعمالی که می کنند بر یکدیگر مسلط می کنیم».

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۴، ح ۱۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۱۳، ح ۲۸

حدیث (۲۱) امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ... أَنْ نَعْصِدَ ظَالِمًا أَوْ نَخْذُلُ مَلْهُوفًا أَوْ نَرُومَ مَا لَيْسَ لَنَا بِحَقٍّ؛

خدایا به تو پناه می برم... از این که ظالمی را یاری کنیم و یا مظلوم و دلسوخته ای را بی یاور گذاریم و یا آنچه حق ما نیست بخواهیم.

صحیفه سجادیه ص ۵۶، فرازی از دعای ۸

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزًّا بِظُلْمٍ وَ بَاطِلٍ أَوْرَثَهُ اللَّهُ ذُلًّا بِإِنْصَافٍ وَ حَقًّا؛

هر کس عزت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۰۹، ح ۵۳۶

حدیث (۲۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

استعیدوا بالله من الفقر و العیله و من أن تظلموا أو تظلموا.

به خدا پناه ببرید از فقر و تنگدستی این که ظلم کنید و یا زیر بار ظلم بروید.

نهج الفصاحه ص ٢٠٨ ، ح

ص: ٦٣٥

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ اِنْ اُغْضِبَ حُلِمَ وَ اِنْ ظُلِمَ عَفِرَ وَ اِنْ اُسِيَ اِ لَيْهِ اَحْسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و چنانچه به او ظلم شود، ببخشايد و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۸۵، ح ۶۳۹۴

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام :

اوصيكمُ بتقوى الله... وَ كونا لِلظَّالِمِ حَصْمًا وَ لِلْمَظْلُومِ عَوْنًا؛

شما را سفارش می کنم به تقوای الهی... و دشمن ظالم و یاور مظلوم باشید.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۲۱، از نامه ۴۷

حدیث (۲۶) امام علی علیه السلام :

مَنْ اَشْفَقَ عَلٰى نَفْسِهِ لَمْ يَظْلَمْ غَيْرَهُ؛

هر کس دلسوز خود باشد به دیگران ظلم نمی کند.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۶، ح ۱۰۴۰۰

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

خَيْرُ الْمُلُوكِ مَنْ اَمَاتَ الْجَوْرَ وَ اَحْيَى الْعَدْلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۳، ص ۴۳۱، ح ۵۰۰۵

حدیث (۲۸) امام باقر علیه السلام :

ليس من شيعتنا من ظلم الناس

از شیعیان ما نیست ، کسی که به مردم ظلم کند.

غرر الاخبار ص ۱۳۶

حدیث (۲۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيْسَ شَيْءٌ أَطِيعَ اللَّهَ فِيهِ أَغْجَلَ ثَوَابًا مِنْ صَلَهِ الرَّحِمِ وَ لَيْسَ شَيْءٌ أَغْجَلَ عِقَابًا مِنَ الْبَغْيِ وَ فَطِيعَهُ الرَّحِمِ؛

هیچ طاعتی نیست که پاداشش زودتر از صله رحم برسد و مجازاتی سریع تر از مجازات ظلم و قطع رحم نیست.

نهج الفصاحه ص ۶۶۱ ، ح ۲۳۹۸

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

مَنْ بَاعَ نَفْسَهُ بِغَيْرِ نَعِيمِ الْجَنَّةِ فَقَدْ ظَلَمَهَا؛

هر کس خودش را جز به نعمت بهشت بفروشد، براستی که به خویشتن ظلم کرده است.

ص: ۶۳۶

حدیث (۳۱) لقمان حکیم علیه السلام :

يَا بُنَيَّ ... إِذَا دَعَتَكَ الْقُدْرَةُ عَلَى ظُلْمٍ مِّنْ هُوَ دُونَكَ فَادْكُرْ قُدْرَةَ اللَّهِ عَلَيْكَ؛

فرزندم ... هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زبردستت فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به یاد آور.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۷۲ و ۷۳

حدیث (۳۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا اجْتَرَمَ؛

هر کس صبح کند و قصد ظلم کردن به کسی را نداشته باشد، خداوند جرم و گناه او را می بخشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۲، ح ۸

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

ظَ - لَمْ الْحَقُّ مَنْ نَصَرَ الْبَاطِلَ

هر کس باطل را یاری کند، به حق ستم کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۱، ح ۱۰۲۱

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ ظَ - لَمْ ظَلِمَ؛

هر کس ستم کند، ستم می بیند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۰۰، ح ۱۷۲۵

حدیث (۳۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ أَخَذَ لِلْمَظْلُومِ مِنَ الظَّالِمِ كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ مُصَاحِبًا.

هر که داد ستمدیده را از ظالم بگیرد در بهشت با من همنشین خواهد بود.

کنز الفوائد ج ۱، ص ۱۳۵ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۳۵۹

حدیث (۳۶) امام علی علیه السلام:

الظُّلْمُ يُزِلُّ الْقَدَمَ وَيَسْلُبُ النِّعَمَ وَيُهْلِكُ الْأُمَّمَ.

ظلم قدم را می لرزاند، نعمتها را سلب می کند و امتها را به نابودی می کشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۶، ح ۱۰۴۱۱

حدیث (۳۷) امام علی علیه السلام:

إِيَّاكَ وَالْخَدِيعَةَ فَإِنَّ الْخَدِيعَةَ مِنْ خُلُقِ اللَّئِيمِ

از فریب دادن پرهیز. زیرا فریب، خوی فرومایگان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۹۱، ح ۶۴۹۴

حدیث (۳۸) امام صادق علیه السلام:

من ظلم مظلمه أخذ بها في نفسه أو ماله أو ولده.

هر که ظلمی کند

ص: ۶۳۷

به سبب آن ظلم در جانش یا مالش یا فرزندانش گرفتار شود.

وافی ج ۵، ص ۹۶۸، ح ۳۳۹۳

دشمنی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

صِلْهُ الرَّحِمِ تَوْجِبُ الْمَحَبَّةَ وَتَكْبِتُ الْعَدُوَّ؛

صله رحم، محبت آور است و دشمنی را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۶، ح ۹۳۰۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

كَثْرَةُ الْمِزَاحِ تُذْهِبُ الْبَهَاءَ وَ تَوْجِبُ الشَّحْنَاءَ؛

شوخی زیاد، ارج و احترام را می برد و موجب دشمنی می شود.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۴، ص ۵۹۷، ح ۷۱۲۶

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ السَّحْرِ النَّمِيمَةَ يُفَرِّقُ بِهَا بَيْنَ الْمُتَحَابِّينَ وَ يُجَلِّبُ الْعِدَاوَةَ عَلَى الْمُتَصَافِيينَ وَ يُسِفِكُ بِهَا الدَّمَاءَ وَ يُهَيِّدُ بِهَا الدُّورَ وَ يُكْشِفُ بِهَا الشُّتُورَ وَ النَّمَامَ أَشْرُّ مَنْ وَطِئَ الْأَرْضَ بِقَدَمٍ

از بزرگ ترین جادو، سخن چینی است؛ زیرا با سخن چینی، میان دوستان جدایی می افتد، دوستان یکدل با هم دشمن می شوند، به واسطه آن خون ها ریخته می شود، خانه ها ویران می گردد و پرده ها دریده می شود. سخن چین، بدترین کسی است که روی زمین راه می رود.

احتجاج (طبرسی) ج ۲، ص ۳۴۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۰، ص ۲۱، ح ۱۴

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تَسُبُّوا النَّاسَ فَتَ - كَتَسَبُّوا الْعِدَاوَةَ بَيْنَهُمْ ؛

به مردم ناسزا نگوئید، که با این کار در میان آنها دشمن پیدا می کنید.

كافي (ط-الاسلاميه) ج ٢، ص ٣٦٠ ح ٣

حديث (٥) امام علي عليه السلام :

اَلْكَـيِّـسُ صَدِيْقُهُ الْحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الْبَاطِلُ؛

انسان زيرك، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ٦٨، ح ٩٤٥

حديث (٦) امام علي عليه السلام :

اَلنَّاسُ اَعْدَاءُ مَا جَهِلُوا؛

مردم، با آنچه نمی دانند دشمن اند.

نهج البلاغه (صبحی

ص: ٦٣٨

صالح) ص ۵۵۳، حکمت ۴۳۸

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

التَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ نَجَاةٌ مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَ حِرْزٌ مِنْ كُلِّ عَدُوٍّ؛

توکل بر خداوند، مایه نجات از هر بدی و محفوظ بودن از هر دشمنی است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷۹، ح ۵۶

حدیث (۸) امام حسین علیه السلام:

مَنْ أَحَبَّكَ نَهَاكَ وَ مَنْ أَبْغَضَكَ أَغْرَاكَ؛

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

کنز الفوائد ج ۱، ص ۲۷۹ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۹۱

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

عَوْدٌ لِسَانَكَ لِيَنَّ الْكَلَامَ وَ بَدَلُ السَّلَامِ، يَكْثُرُ مُجِيبُكَ وَ يَقِلُّ مُبْغِضُوكَ؛

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۴۳۵، ح ۹۹۴۶

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام:

صديق كل امرئ عقله و عدوه جهله؛

دوست هر کسی عقل اوست و دشمن هر کس نادانی اوست.

محاسن ج ۱، ص ۱۹۴، ح ۱۲ - کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۱۱، ح ۴

کناه

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الضَّيْفُ يَنْزِلُ بِرِزْقِهِ وَ يَرْتَحِلُ بِذُنُوبِ أَهْلِ الْبَيْتِ؛

میهمان، روزی خود را می آورد و گناهان اهل خانه را می برد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۶۱، ح ۱۴ - جامع الاخبار (شعیری) ص ۱۳۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَسْتَقِلَّ مَا يُقَرَّبُ إِلَى إِخْوَانِهِ وَ كَفَى بِالْقَوْمِ إِثْمًا أَنْ يَسْتَقِيلُوا مَا يَقْرَبُ بِهِ إِلَيْهِمْ أَخُوهُمْ؛

انسان را همین گناه بس، که آنچه را که تقدیم برادران میهمان خود می کند کم شمارد و میهمان را همین گناه بس، که آنچه را که میزبانان برای آنها فراهم می کند کم شمارد.

محاسن ج ۲، ص

ص: ۶۳۹

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ صَلَّةَ الرَّحِمِ وَالْبِرَّ لِيَهْوُونَ الْحِسَابَ وَيَعِصِمَانِ مِنَ الذُّنُوبِ؛

صله رحم و نیکی، حساب (قیامت) را آسان و از گناهان جلوگیری می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۷، ح ۳۱

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الذُّنْبُ شَوْمٌ عَلَى غَيْرِ فَاعِلِهِ إِنْ عَيَّرَهُ ابْتُلِيَ بِهِ وَإِنْ أَعْتَابَهُ أَثِمَ وَإِنْ رَضِيَ بِهِ شَارَكَهُ؛

گناه برای غیر گناهکار نیز شوم است، اگر گناهکار را سرزنش کند به آن مبتلا می شود، اگر از او غیبت کند گناهکار شود و اگر به گناه او راضی باشد، شریک وی است.

نهج الفصاحه ص ۴۹۳، ح ۱۶۲۳

حدیث (۵) امام سجاد علیه السلام :

وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُنَزَّلُ النَّقَمَ عِصْيَانُ الْعَارِفِ بِالْبَغْيِ وَ التَّطَاوُلُ عَلَى النَّاسِ وَ الإِسْتِهْزَاءُ بِهِمْ وَ السُّخْرِيَّةُ مِنْهُمْ ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن آنان.

وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۲۸۱، ح ۲۱۵۵۶

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

لَسْتُ أَحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّابَّ مِنْكُمْ إِلَّا غَادِيًا فِي حَالَيْنِ: إِمَّا عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَرَطًا، فَإِنْ فَرَطَ ضَيِّعٌ، وَإِنْ ضَيِّعَ أَثِمَ، وَإِنْ أَثِمَ سَكَنَ النَّارَ، وَ الَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ) بِالْحَقِّ.

دوست ندارم جوانان شما را جز در دو حالت ببینم: دانشمند یا دانش اندوز. اگر جوانی چنین نکند، کوتاهی کرده و اگر کوتاهی کرد، تباه ساخته و اگر تباه ساخت، گناه کرده است و اگر گناه کند، سوگند به آن کس که محمد صلی الله علیه و آله را به حق برانگیخت، دوزخ نشین خواهد شد

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَوْتُ الْإِنْسَانِ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرُ مِنْ مَوْتِهِ بِالْأَجْلِ وَحَيَاتُهُ بِالْبِرِّ أَكْثَرُ مِنْ حَيَاتِهِ بِالْعُمُرِ

مرگ انسان ها در نتیجه گناهان، بیشتر از مرگ آنها در نتیجه فرا رسیدن اجل است و زنده ماندن انسان ها در نتیجه نیکی هایشان، بیشتر از زندگی کردنشان به خاطر باقی بودن عمر است.

مکارم الاخلاق ص ۳۶۲

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِي تُعَيِّرُ النَّعَمَ الْبُغْيُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِي تُنْزِلُ النَّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِي تَهْتِكُ الشُّوْرَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزُّنَا وَ الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجاب دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴، ح ۲۷

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْحَسِينَ صَاحِبَ كَرْبَلَاءَ قِتَالَ مَظْلُومًا مَكْرُوبًا عَطْشَانًا لَهْفَانًا فَآلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَكْرُوبٌ وَ لَا مُدْنِبٌ وَ لَا مَعْمُومٌ وَ لَا عَطْشَانٌ وَ لَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا نَفْسَ

اللَّهِ كَرِبْتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِي عُمُرِهِ وَ

بَسَطَ فِي رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیب ت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۴۶، ح ۵

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

لَا تَكُنْ مِمَّنْ يَرْجُو الْآخِرَةَ بِغَيْرِ الْعَمَلِ إِلَى أَنْ قَالَ يَنْهَى وَ لَا يَنْتَهَى وَ يَأْمُرُ بِمَا لَا يَأْتِي الْحَدِيثَ.

از کسانی مباش که بی عمل، به آخرت امید دارند از گناه باز می دارند، اما خود باز نمی ایستند، به کارهایی فرمان می دهند که خود انجام نمی دهند.

وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۵۱، ح ۲۱۲۱۴

حدیث (۱۱) قال الباقر علیه السلام:

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى شُعَيْبِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه) أَنِّي مُعَذِّبُ مِنْ قَوْمِكَ مِائَةَ أَلْفٍ أَرْبَعِينَ أَلْفًا مِنْ شَرَّارِهِمْ وَ سِتِّينَ أَلْفًا مِنْ خِيَارِهِمْ فَقَالَ (عليه السلام) يَا رَبِّ هَؤُلَاءِ الْأَشْرَارُ فَمَا بَالُ الْأَخْيَارِ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ دَاهَنُوا أَهْلَ الْمَعَاصِي وَ لَمْ يَغْضَبُوا لِعُصْبِي.

خدای تعالی به شعیب پیامبر وحی فرمود که: من صد هزار نفر از قوم تو را عذاب خواهم کرد: چهل هزار نفر بدکار را، شصت هزار

ص: ۶۴۲

نفر از نیکانشان را. شعیب عرض کرد: پروردگارا! بدکاران سزاوارند اما نیکان چرا؟ خدای عز و جل به او وحی فرمود که:
آنان با گنهکاران راه آمدند و به خاطر خشم من به خشم نیامدند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶، ح ۱ - مشکاه الانوار ص ۵۱

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

إِذَا ظَهَرَتِ الْجِنَايَاتُ ارْتَفَعَتِ الْبَرَكَاتُ؛

هرگاه گناهان آشکار شوند، برکت ها از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۸، ح ۱۰۴۶۵

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اضمنوا لی ستا من أنفسکم أضمن لكم الجنة أصدقوا إذا حدثتم و أوفوا إذا وعدتم و أؤا إذا ائتمتم و احفظوا فروجکم و
غضوا أبصارکم و کفوا أیدیکم.

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت،
پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

نهج الفصاحه ص ۲۱۶، ح ۳۲۱ {شبهه این حدیث در معدن الجواهر ص ۵۳}

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

إِذَا جَاهَرَ الْفَاسِقُ بِفِسْقِهِ فَلَا حُرْمَةَ لَهُ وَلَا غَيْبَةَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی (صدوق) ص ۳۹، ح ۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۲۵۳، ح ۳۲

حدیث (۱۵) امام صادق علیه السلام :

مَنْ لَهُ جَارٌ وَيَعْمَلُ بِالْمَعَاصِي فَلَمْ يَنْهَهُ فَهُوَ شَرِيكُهُ؛

هر کس همسایه ای را داشته باشد که گناه می کند ولی او را نهی نکند، شریک در گناه اوست.

ارشادالقلوب (دیلمی) ص ۱۸۳

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

الْحَيَاءُ مِنَ اللَّهِ يَمْحُو كَثِيرًا مِنَ الْخَطَايَا؛

حیا از خدا بسیاری از گناهان را پاک می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۷ ، ح ۵۴۵۵

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یا علی: خِدْمَةُ

ص: ۶۴۳

الْعِيَالِ كَفَّارَةً لِلْكَبَائِرِ وَ تَطْفَى غَضَبَ الرَّبِّ، وَ مَهْوَرُ الْحُورِ الْعَيْنِ، وَ تَزِيدُ فِي الْحَسَنَاتِ وَ الدَّرَجَاتِ يَا عَلِيُّ لَا يَخْدُمُ الْعِيَالُ إِلَّا صَدِيقٌ أَوْ شَهِيدٌ أَوْ رَجُلٌ يَرِيدُ اللَّهَ بِهِ خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

ای علی: خدمت به خانواده، کفاره گناهان کبیره و خاموش کننده خشم خداوند و مهریه حورالعین و زیاد کننده حسنات و درجات است. ای علی خدمت نمیکند کسی به خانواده اش مگر صدیق یا شهید یا کسی که خدا خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

جامع الاحادیث الشیعه (بروجردی) ج ۲۲، ص ۳۰۶

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ عَلِمَ أَنَّ الذَّنْبَ خَيْرٌ لِلْمُؤْمِنِ مِنَ الْعُجْبِ وَ لَوْ لَا ذَلِكَ مَا ابْتُلِيَ مُؤْمِنٌ بِذَنْبٍ أَبَدًا

خداوند می دانست که برای شخص مومن گناه از عجب بهتر است و اگر این طور نبود، شخص مومن هیچ وقت آلوده به گناه نمی شد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۱۳، ح ۱

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام:

أَشَدُّ الذُّنُوبِ مَا اسْتَهَانَ بِهِ [صَاحِبُهَا] صَاحِبُهُ

سخت ترین گناهان آن است که صاحبش آن را کوچک بشمرد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۳۵، حکمت ۳۴۸

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام:

أَشَدُّ النَّاسِ اجْتِهَادًا مَنْ تَرَكَ الذُّنُوبَ؛

کوشنده ترین مردم کسی است که گناهان را رها سازد.

من لا يحضر الفقيه ج ۴، ص ۳۹۵، ح ۵۸۴۰ - تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث (۲۱) امام صادق علیه السلام:

مَنْ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ يَعْلَمُ مَا يَقُولُ فِيهِمَا انْصَرَفَ وَ لَيْسَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ ذَنْبٌ.

هر کس دو رکعت نماز بخواند و بداند چه می گوید، از نماز فارغ می شود، درحالی که میان او و میان خدای عز و جل گناهی نیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۲۶۶،

ص: ۶۴۴

حدیث (۲۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعَبْد... إِنْ قَالَ فِي أَوَّلِ وُضُوئِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ طَهَّرَتْ أَعْضَاؤُهُ كُلُّهَا مِنَ الذُّنُوبِ؛

اگ-رین-ده ای... در ابتدای وضویش، بسم الله الرحمن الرحيم بگويد همه اعضايش از گناهان پاک می شود.

تفسیر الامام العسکری علیه السلام ص ۵۲۱

حدیث (۲۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ قَرَأَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كَ-تَبَّ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ أَرْبَعَةَ آلاَفٍ حَسَنَةٍ وَمَا عَنْهُ أَرْبَعَةَ آلاَفٍ سَيِّئَةٍ -ثُمَّ وَرَفَعَهُ لَهُ أَرْبَعَةَ آلاَفٍ دَرَجَةٍ؛

هر کس بسم الله الرحمن الرحيم را قرائت کند خداوند به ازای هر حرف آن چهار هزار حسنه برایش می نویسد و چهار هزار گناه از او پاک می کند و چهار هزار درجه او را بالا می برد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۸۹، ص ۲۵۸ - جامع الاخبار (شعیری) ص ۴۲

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

أَغْلِقُوا أَبْوَابَ الْمَعْصِيَةِ بِالْإِسْتِعَاذَةِ وَافْتَحُوا أَبْوَابَ الطَّاعَةِ بِالتَّسْمِيَةِ

درهای گناهان را با استعاذه (پناه بردن به خدا) ببندید و درهای طاعت را با بسم الله گفتن بگشایید.

الدعوات (راوندی) ص ۵۲، ح ۱۳۰

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا اجْتَرَمَ؛

هر کس صبح کند و قصد ظلم کردن به کسی را نداشته باشد، خداوند جرم و گناه او را می بخشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۳۲، ح ۸

حدیث (۲۶) امام صادق علیه السلام :

يَعِيشُ النَّاسُ بِإِحْسَانِهِمْ أَكْثَرَ مِمَّا يَعْشُونَ بِأَعْمَارِهِمْ وَ يَمُوتُونَ بِذُنُوبِهِمْ أَكْثَرَ مِمَّا يَمُوتُونَ بِأَجَالِهِمْ؛

مردم، بیشتر از آن که با عمر خود زندگی کنند، با احسان و نیکوکاری خود زندگی می کنند و بیشتر از آن که با اجل خود بمیرند، بر اثر گناهان خود می میرند.

دعوات (راوندی) ص ۲۹۱، ح ۳۳

حدیث (۲۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَعْمَلَهُ؛

ص: ۶۴۵

ر کس برادر [دینی] خود را به گناهی سرزنش کند، نمیرد، مگر آن که مرتکب آن شود.

نهج الفصاحه ص ۷۵۱، ح ۲۹۲۰

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

مِنْ كَفَّارَاتِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ: إِغَاثَةُ الْمَلْهُوفِ وَ التَّنْفِيسُ عَنِ الْمَكْرُوبِ؛

یاری رساندن به ستمدیده فریاد خواه و شاد کردن غمناک، از کفاره های گناهان بزرگ است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۲، ح ۲۴

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَى مُوسَى (عليه السلام) يَا مُوسَى (عليه السلام) لَا تَفْرَحَ بِكَثْرَةِ الْمَالِ وَلَا تَدْعَ ذِكْرِي عَلَى كُلِّ حَالٍ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ تُنْسِي الذُّنُوبَ وَإِنَّ تَرْكَ ذِكْرِي يُقْسِي الْقُلُوبَ؛

خدای عزوجل به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۹۷، ح ۷

حدیث (۳۰) امام محمدباقر علیه السلام فرمودند:

لَا يَسْلِمُ أَحَدٌ مِنَ الذُّنُوبِ حَتَّى يَخْرُجَ لِسَانَهُ؛

هیچ کس از گناهان سالم نمی ماند، مگر اینکه زبانش را ننگه دارد.

تحف العقول ص ۲۹۸ - بحار الانوار (ط-بیرو-) ج ۷۵، ص ۱۷۸

حدیث (۳۱) امام محمد باقر علیه السلام:

لَا تُنَالُ وَلَا يُتَنَا إِلَّا بِالْعَمَلِ وَالْوَرَعِ؛

کسی به ولایت ما نمی رسد مگر با عمل شایسته و خودداری از گناه.

صفات الشیعه ص ۱۳

حدیث (۳۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

لَا تَنْظُرُوا إِلَى صَغِيرِ الذَّنْبِ وَ لَكِنْ انظُرُوا إِلَى مَنْ اجْتَرَأْتُمْ

به کوچکی گناه نگاه نکنید بلکه به چیزی [نافرمانی خدا] که بر آن جرات یافته اید بنگرید.

کنز الفوائد ج ۱ ، ص ۵۵

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام:

لَا تَأْمَنَ عَلَى نَفْسِكَ صَغِيرَ مَعْصِيَةٍ فَلَعَلَّكَ مُعَذَّبٌ عَلَيْهِ.

خودت را از (عقوبت) گناه کوچک در امان مبین، چه بسا که

ص: ۶۴۶

به خاطر همان کیفر بینی

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۱۹۷، در خطبه ۱۴۰

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام:

مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي دَعَتْهُ إِلَيْهَا

کسی که زیاد درباره گناهان فکر کند گناهان او را به سوی خود بکشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۸۶، ح ۳۵۴۳

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام:

مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَةِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِكَثْرَةِ الذُّنُوبِ.

چشم ها بی اشک نشد مگر به سبب سخت دلی، و قلب ها سخت نشد مگر از زیادتی گناه.

علل الشرایع ص ۸۱، ح ۱ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۰ - ص ۳۵۴، ح ۶۰

حدیث (۳۶) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا كَثُرَتْ ذُنُوبُهُ وَ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنَ الْعَمَلِ مَا يُكْفِرُهَا ابْتِلَاءً بِالْحُزْنِ لِيُكْفِرُهَا.

هر گاه گناهان بنده ای زیاد شود و عملی که آن گناهان را بپوشاند، نداشته باشد، خداوند او را به غم و اندوه مبتلا کند، تا کفاره گناهانش شود.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۴۴۴، باب تعجیل عقوبه الذنب، حدیث ۲

عجله

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

إِنَّمَا أَهْلَكَ النَّاسَ الْعَجَلَةَ وَ لَوْ أَنَّ النَّاسَ تَتَّ -بَتُوا لَمْ يَهْلِكْ أَحَدٌ؛

مردم را، در حقیقت، شتابزدگی به هلاکت انداخته است، اگر مردم، از شتابزدگی به دور بودند، هیچ کس هلاک نمی شد.

محاسن ص ۲۱۵، ح ۱۰۰

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

الْغَيْبَةُ أَنْ تَقُولَ فِي أَخِيكَ مَا سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَمَّا الْأَمْرُ الظَّاهِرُ فِيهِ مِثْلُ الْحِدَّةِ وَالْعَجَلَةِ فَلَا؛

غیبت آن است که درباره برادرت چیزی بگویی که خداوند آن را پوشیده نگه داشته است، اما (گفتن) خصلت‌های آشکاری چون تندخویی و شتاب زدگی غیبت نیست.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۵۸، ح ۷ {شبهه این حدیث در تحف العقول ص

ص: ۶۴۷

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

مِنَ الْخُرْقِ الْمَعَاجِلَةَ قَبْلَ الْإِمْكَانِ وَالْإِنَاءَ بَعْدَ الْفُرْصَةِ؛

شتاب کردن در کاری پیش از بدست آوردن توانایی و سستی کردن بعد از به دست آوردن فرصت از نادانی است. نهج الیلاغه ص ۵۳۸، ح ۳۶۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

ثلاث من كنّ فيه لم يندم: «ترك العجلة، و المشوره، و التوكل عند العزم على الله عزّ و جلّ».

سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند، پشیمان نگردد: ۱- اجتناب از عجله، ۲- مشورت کردن، ۳- و توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری. بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۸۱، ح ۷۴

اختلاف

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ - تَعَالَى قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي وَ بَعْدَ مَمَاتِي وَ لَهُمْ إِمَامٌ عَادِلٌ إِسْتِخْفَافًا بِهَا وَ جُحُودًا لَهَا فَلَا جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَ لَا - بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ الْآلَا - وَ لَا - صَيَّ لَاهُ لَهُ الْآلَا - وَ لَا - زَكَاهُ لَهُ الْآلَا وَ لَا حَيَّجَ لَهُ الْآلَا وَ لَا صَوْمَ لَهُ الْآلَا وَ لَا بَرَكَهَ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادل دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴ و ۵۵، ح ۱۴۶

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْإِنصَافُ يَرْفَعُ

ص: ۶۴۸

انصاف، اختلافات را از بین می برد و موجب الفت و همبستگی می شود.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۹۴، ح ۹۱۱۶

حديث (۳) حضرت زهرا سلام الله عليها:

فَجَعَلَ اللهُ... طَاعَتَنَا نِظَامًا لِلْمِلَّةِ وَ إِمَامَتَنَا أَمَانًا لِلْفِرْقَةِ

خدا اطاعت (و پیروی از) ما (اهل بیت) را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت (و رهبری) ما را (عامل وحدت و) درامان ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

احتجاج (طبرسی) ص ۹۹

حديث (۴) امام علي عليه السلام :

سأل ابن الكواء عليا عليه السلام عن السنه و البدعه و عن الجماعه و الفرقه.

فقال عليه السلام: يا بن الكواء حفظت المسأله فافهم الجواب: السنه- و الله- سنه محمد صلى الله عليه و آله و البدعه ما فارقها، و الجماعه- و الله- مجامعه اهل الحق و إن قَلَّوْا و الفرقه مجامعه اهل الباطل و إن كَثُرُوْا

ابن الكواء از حضرت علی علیه السلام از سنت، بدعت، جماعت و تفرقه سوال کرد پس فرمود ای پسر کواء سؤال را حفظ کن و جواب را بفهم فرمودند: به خدا سوگند، سنت، همان سنت محمد صلی الله علیه و آله و سلم است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم ابن قیس الهلالی ص ۹۶۴

حديث (۵) امام علي عليه السلام :

إِيَّاكُمْ وَ التَّلَوْنَ فِي دِينِ اللَّهِ فَإِنَّ جَمَاعَةً فِيمَا ت-كُرْهُونَ مِنَ الْحَقِّ خَيْرٌ مِنْ فُرْقَةٍ فِيمَا تُحِبُّونَ مِنَ الْبَاطِلِ وَ إِنَّ اللَّهَ -سَيُبْحَانَهُ لَمْ يُعْطِ أَحَدًا بِفُرْقَةٍ خَيْرًا مِمَّنْ مَضَى وَ لَا مِمَّنْ بَقِيَ ؛

از چند رنگی و اختلاف

در دین خدا بپرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۲۵۵، از خطبه ۱۷۶

چاپلوسی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْتَّنَاءُ بِأَكْثَرِ مِنَ الْاسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِيرُ عَنِ الْاسْتِحْقَاقِ عِيٌّ أَوْ حَسَدٌ؛

تعریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۳۵ حکمت ۳۴۷

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ: ... وَ لِلْحَاسِدِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ: يَغْتَابُ إِذَا غَابَ وَ يَتَمَلَّقُ إِذَا شَهِدَ وَ يَشْتُمُ بِالْمُصِيبَةِ؛

لقمان به فرزندش گفت: ... حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص ۱۲۱

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْمُنَافِقُ وَقِحَّ غَبِيٍّ مُتَمَلِّقٍ شَقِيٌّ؛

منافق، بی شرم و کودن، چاپلوس و بدبخت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۸، ح ۱۰۴۹۲

حدیث (۴) امام هادی علیه السلام :

قال لبعض - و قد أكثر من إفراط الثناء عليه - : أقبِلْ عَلَى شَأْنِكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَلَقِ يَهْجُمُ عَلَى الظَّنِّ وَ إِذَا حَلَّتْ مِنْ أَخِيكَ فِي مَحَلِّ الثَّقَةِ فَأَعْدِلْ عَنِ الْمَلَقِ إِلَى حُسْنِ النَّيِّهِ.

به کسی که در ستایش از ایشان افراط کرده بود فرمودند: از این کار خودداری کن که تملق بسیار، بدگمانی به بار آورد و اگر برادر مؤمنت مورد اعتماد تو واقع شد، از تملق او دست بردار و حسن نیت نشان ده. الدرہ الباهرہ (ط-القدیمہ) ص ۴۳

فتنه

حدیث (۱) امام باقر علیه السلام:

الْجَنَّةُ مُحَرَّمَةٌ عَلَى الْفِتَّانِينَ الْمَشَائِينَ بِالنَّمِيمَةِ؛

بهشت -

ص: ۶۵۰

و نعمت های حیات بخش آن - برای اشخاص فتنه گر و سخن چین آشوب طلب، حرام است.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۲۰۹

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

إِنَّ مِمَّنْ يَنْتَحِلُ مَوَدَّتَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ - مَنْ هُوَ أَشَدُّ فِتْنَةً عَلَيَّ شَيْعَتَنَا مِنَ الدَّجَالِ - فَقُلْتُ بِمَاذَا قَالَ بِمُؤَالَاهِ أَعْدَائِنَا وَ مُعَادَاهِ أَوْلِيَانِنَا إِنَّهُ إِذَا كَانَ كَذَلِكَ اخْتَلَطَ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ وَ اشْتَبَهَ الْأَمْرُ فَلَمْ يُعْرَفْ مُؤْمِنٌ مِنْ مُنَافِقٍ

همانا از کسانی که مدعی مودت ما اهل بیت هستند، کسی هست که در فتنه گری، برای شیعیان ما از دجال شدیدتر است. (راوی) گفتیم: برای چه؟ (امام) گفت: به خاطر دوستی با دشمنان ما و دشمنی با دوستانمان. چون چنین شد، حق با باطل آمیخته می شود و مؤمن از منافق باز شناخته نمی شود.

وسائل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۷۹، ح ۲۱۲۸۹

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

كُنْ فِي الْفِتْنَةِ كَابِنِ اللَّبُونِ لَا ظَهَرَ فَيْرَكَبَ وَلَا ضَرَخَ فَيَحْلَبُ؛

در فتنه ها همچون شتر دو ساله باش؛ نه پشتی دارد تا سوارش شوند و نه پستانی تا شیرش را دوشند

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۶۹، حکمت ۱

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

بادروا بالأعمال فتنا كقطع الليل المظلم: يصبح الرجل مؤمنا و يمسي كافرا، و يمسي مؤمنا و يصبح كافرا، يبيع أحدهم دينه بعرض من الدنيا قليل.

فرصت را برای اعمال نیک بیش از آنکه فتنه هایی مانند پاره های شب تاریک پدید آید غنیمت شمارید در آن هنگام انسان صبح مومن است و شب کافر می شود شب کافر است و روز مومن می شود و دین خود را به عرض ناچیز دنیا می فروشد

نهج الفصاحه ص ۳۷۰ و ۳۷۱، حدیث ۱۰۷۵ و

ص: ۶۵۱

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

ستكون فتن يصبح الرجل فيها مؤمنا و يمسي كافرا إلا من أحياه الله بالعلم

فتنه هایی خواهد بود که در اثنای آن مرد به صبح مومن باشد و به شب کافر شود ، مگر آنکه خدایش به علم زنده دارد

نهج الفصاحه ص ۵۲۲ ، ح ۱۷۳۴

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

سيشدد هذا الدين برجال ليس لهم عند الله خلاق سيكون في آخر الزمان خسف و قذف و مسخ إذا ظهرت المغازف و القينات و استحلت الخمر.

این دین بمردانی که پیش خدا بهره ای ندارند نیرو خواهد گرفت در آخر زمان خسف و قذف و مسخی خواهد بود، هنگامی که که رامشگران و آرایشگران پدید شوند و شراب حلال بشمار آید.

نهج الفصاحه ص ۵۲۶ ، ح ۱۷۵۴

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

سيأتي على أمتي زمان يكثر فيه الفقراء و يقلّ الفقهاء و يقبض العلم و يكثر الهرج ثم يأتي من بعد ذلك زمان يقرأ القرآن رجال من أمتي لا يجاوز تراقيهم ثم يأتي من بعد ذلك زمان يجادل المشرك بالله المؤمن في مثل ما يقول.

بر امت من زمانی بیاید که فقیران فراوان شوند و فقیهان کم شوند و علم بر گرفته شود و آشوب فزونی گیرد آنگاه از پس آن زمانی بیاید که مردانی از امت من قرآن خوانند که از گلویشان بالاتر نرود آنگاه از پس آن زمانی بیاید که مشرک بخدا با مؤمن مجادله کند و سخنانی نظیر او گوید.

نهج الفصاحه ص ۵۲۷ ، حدیث ۱۷۵۵

حدیث (۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

ليأتين على الناس زمان يكذب فيه الصادق و يصدق فيه الكاذب و يخون فيه الأمين و يؤتمن الخئون و يشهد المرء و لم يستشهد و يحلف و إن

لم يستحلف و يكون أسعد الناس بالدنيا لكع بن لكع لا يؤمن بالله و رسوله.

زمانی به مردم رسد که راست گو را تکذیب کنند و دروغگو را تصدیق کنند و امین را خائن شمارند و خائن را مومن پندارند و مرد بی آنکه شهادت از او خواهند شهادت دهد و بی آنکه قسم از او خواهند قسم خورد و خوشبختترین مردم فرومایه پسر فرومایه باشد که به خدا و پیغمبرش ایمان ندارد

نهج الفصاحه ص ۶۵۴، حدیث ۲۳۶۶

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ -عَزَّ وَجَلَّ- أَحَبُّ الْكُذِبِ فِي الصَّلَاحِ وَ أَبْغَضُ الصِّدْقِ فِي الْفُسَادِ؛

خداوند عز و جل، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از راستی که باعث فساد (و فتنه) شود بیزار است.

نهج الفصاحه ص ۳۱۳، حدیث ۷۸۲ - من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۵۳، ح ۵۷۶۲

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حَلَّتَانِ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فِيهِمْ مَفْتُونٌ: الصَّحَّةُ وَ الْفِرَاقُ؛

دو چیز است که مایه فتنه بسیاری از مردم است: تندرستی و فراغت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۲، ح ۱۳۶

زباله

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تُبَيِّتُوا الْقُمَامَةَ فِي بُيُوتِكُمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَارًا، فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّيْطَانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۵، ح ۴۹۶۸

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا تُؤْوُوا التُّرَابَ حَلَفَ الْبَابِ، فَإِنَّهُ مَأْوَى الشَّيْطَانِ؛

زباله را پشت در (حیاط) جمع نکنید، زیرا که لانه شیطان می شود.

محاسن ص ۶۲۴، ح ۷۹

بدینی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْمُرِيبُ أَبْدَا عَلِيلٌ؛

آدم بدین، همیشه بیمار است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص

ص: ۶۵۳

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ ظَنَّ بِكَ خَيْرًا فَصَدِّقْ ظَنَّهُ؛

کسی که به تو گمان نیکی برد، گمانش را (عملاً) تصدیق کن.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۰۳، از نامه ۳۱ - تحف العقول ص ۸۲

حدیث (۳) امام رضا علیه السلام :

أَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ بِي إِنْ خَيْرًا فَخَيْرًا وَإِنْ شَرًّا فَشَرًّا

به خداوند خوش گمان باش، زیرا خدای عز و جل می فرماید: من نزد گمان بنده مؤمن خویش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبی با او رفتار می کنم و اگر به من بد گمان باشد، به بدی با او رفتار می کنم.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۷۲، ح ۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَمْ يُحْسِنِ ظَنَّهُ اسْتَوْحَشَ مِنْ كُلِّ أَحَدٍ؛

آن کس که گمان خود را نیکو نسازد (و بدبین باشد) از هر کسی وحشت می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۴، ح ۵۳۳۳

تجاوز و بغی

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِثْنَانِ يَعْجَلُهُمَا اللَّهُ فِي الدُّنْيَا الْبَغْيَ وَ عُقُوقَ الْوَالِدَيْنِ؛

دو چیز را خداوند در دنیا کیفر می دهد: تعدی و ناسپاسی پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص ۱۶۵، ح ۵۸

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا كَانَتْ لِأَخِيهِ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ فِي عِرْضٍ أَوْ مَالٍ فَجَاءَهُ فَاسِدٌ تَحَلَّهُ قَبْلَ أَنْ يُؤْخَذَ وَلَيْسَ تَمَّ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ فَإِنْ كَانَتْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ حَسَنَاتِهِ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ حَمَلُوا عَلَيْهِ مِنْ سَيِّئَاتِهِ؛

خدا رحمت کند بنده ای را که حلالیت بطلبید از برادری که به آبرو یا مال او تجاوز کرده، قبل از آن که (در قیامت) از او بازخواست کنند، آنجایی که دینار و

ص: ۶۵۴

درهمی نباشد، در نتیجه اگر شخص کار نیکی داشته باشد از آن بردارند و اگر نداشته باشد، از گناهان مظلوم برداشته بر گناهان او بیفزایند.

نهج الفصاحه ص ۵۰۱، ح ۱۶۵۷

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

الْبُغْيُ يَضْرَعُ الرَّجَالَ وَيُدْنِي الْأَجَالَ؛

ظلم و تجاوز، انسان را زمین می زند و مرگ ها را نزدیک می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۴۵، ح ۷۹۳۷

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوَابَ الْبِرِّ وَإِنَّ أَسْرَعَ الشَّرِّ عِقَابَ الْبُغْيِ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

خصال ص ۱۱۰، ح ۸۱

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهِيَ رَاجِعَةٌ عَلَى صَاحِبِهَا: الْبُغْيُ وَالْمَكْرُ وَالنَّكَتُ؛

سه چیز است که در هر کس باشد [آثارش] به خود او بر می گردد: ستم کردن، فریب دادن و پیمان شکنی.

نهج الفصاحه ص ۴۲۲، ح ۱۲۸۱

عیجویی

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَحْصَى عَلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ عِيَابًا لِيَعْبِيَهُ بِهِ يَوْمًا مَا كَانَ مِنْ أَهْلِ هَذِهِ الْآيَةِ قَالَ اللَّهُ مَعَزَّوَجَلَّ: إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ (أَنْ تَشِيَعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ)؛ الْآيَةُ

هر کس درصدد عیب جوئی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارند، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می

داند و شما نمی دانید.)

مستدرک الوسایل و مستنبط المسائل ج ۹، ص ۱۱۰، ح ۱۰۳۷۹

حدیث (۲) امام علی علیه السلام:

أكبر

ص: ۶۵۵

الْعَيْبِ أَنْ تَعَيْبَ مَا فِيكَ مِثْلَهُ؛

بزرگترین عیب آن است که آنچه را که مانند آن در خود توست عیب بشماری.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۳۶، ح ۳۵۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تَكُنْ عَيْبًا وَلَا مَدَّاحًا وَلَا طَعَانًا وَلَا مُمَارِيًا؛

نه عیب جو باش و نه ثناگو، نه زخم زبان زن و نه مجادله گر.

مکارم الاخلاق ص ۴۶۷

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا يَسْتُرُ عَبْدٌ عَلَى عَبْدِ فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

بنده ای بر بنده ای دیگر نپوشاند (عیب هایش را) مگر اینکه خداوند در روز قیامت بر او (عیب هایش را) پوشاند

شرح فارسی شهاب الاخبار ص ۳۴۸، ح ۶۴۷

حدیث (۵) امام علی علیه السلام:

لَا تَوَاحِ مَنْ يَسْتُرُ مَنَاقِبَكَ وَ يَنْشُرُ مَثَالِيكَ.

با کسی که خوبیهایت را می پوشاند و عیبهایت را آشکار می سازد برادری مکن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۱۸، ح ۹۵۶۵

دعوا

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَيُّمَا مُسْلِمِينَ تَهَاجَرَا فَمَكَثَا ثَلَاثًا لَا يَصْطَلِحَانِ إِلَّا كَانَا خَارِجِينَ مِنَ السَّلَامِ، وَ لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا وَلَا يَهُ فَايُهُمَا سَبَقَ إِلَى كَلَامِ أَخِيهِ كَانَ السَّابِقَ إِلَى الْجَنَّةِ يَوْمَ الْحِسَابِ؛

دو مسلمانی که سه روز با هم قهر کنند و آشتی ننمایند، هر دو از اسلام بیرون می روند و میان آنان هیچ پیوند دینی نیست و

هر کدام از آنها پیش از دیگری با برادرش حرف بزند، در روز قیامت زودتر به بهشت می رود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۴۵، ح ۵

حدیث (۲) امام حسین علیه السلام:

أَيُّمَا اثْنَيْنِ جَرَى بَيْنَهُمَا كَلَامٌ فَطَلَبَ أَحَدُهُمَا رِضَى الْآخَرِ كَانَ سَابِقَهُ إِلَى الْجَنَّةِ؛

هر یک از دو نفر-ری که میان آنها نزاعی واقع و یک-ی از آن دو رضایت دیگری را بچ-وی-د، سبقت گی-رن-ده اهل

بهشت

ص: ۶۵۶

جدام

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

وَمَنْ اغْتَسَلَ مِنَ الْمَاءِ الَّذِي قَدْ اغْتَسَلَ فِيهِ فَاصَابَهُ الْجُدَامُ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ ؛

هر کس با آبی غسل کند که پیش تر در آن غسل شده است و به جدام مبتلا شود، کسی را جز خود سرزنش نکند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰۳، ح ۳۸

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

خُذْ مِنْ شَارِبِ كَ وَ أَظْفَارِكَ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهَا شَيْءٌ فَحُكَّهَا لَا يُصِيبُكَ جُنُونٌ وَلَا جُدَامٌ وَلَا بَرَصٌ ؛

در هر جمعه، اندکی از سیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جدام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

لَا يَدُلُّكَ رِجْلِيهِ بِالْخَرْفِ، فَإِنَّهُ يورثُ الْجُدَامَ؛

مبادا کسی (در حمام) پای خود را سفال (سنگ پا) بکشد، زیرا این کار جدام می آورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۰۰، ح ۱۹

پیسی

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

خُذْ مِنْ شَارِبِ كَ وَ أَظْفَارِكَ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهَا شَيْءٌ فَحُكَّهَا لَا يُصِيبُكَ جُنُونٌ وَلَا جُدَامٌ وَلَا بَرَصٌ ؛

در هر جمعه، اندکی از سیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این

صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۰، ح ۳

پندهای اجتماعی

عزت و ذلت

حدیث (۱) امام حسن عسکری علیه السلام :

مَا تَرَكَ الْحَقَّ عَزِيزًا إِلَّا ذَلَّ وَلَا أَخَذَ بِهِ ذَلِيلٌ إِلَّا عَزَّ؛

هیچ عزیزی حق را ترک نکرد، مگر این که ذلیل شد و هیچ ذلیلی

ص: ۶۵۷

به حق عمل نکرد مگر این که عزیز شد.

تحف العقول ص ۴۸۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۷۴

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ فَوَّضَ إِلَى الْمُؤْمِنِ أُمُورَهُ كُلَّهَا وَلَمْ يُفَوِّضْ إِلَيْهِ أَنْ يَكُونَ ذَلِيلًا أَمْيًا تَسْمَعُ اللَّهُ تَعَالَى يَقُولُ - وَاللَّهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ فَالْمُؤْمِنُ يَكُونُ عَزِيزًا وَ لَا يَكُونُ ذَلِيلًا قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَعَزُّ مِنَ الْجَبَلِ لِأَنَّ الْجَبَلَ يُسْتَقَلُّ مِنْهُ بِالْمَعَاوِلِ وَ الْمُؤْمِنُ لَا يُسْتَقَلُّ مِنْ دِينِهِ بِشَيْءٍ .

خداوند اختیار همه کارها را به مؤمن داده اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده ای که خدای تعالی می فرماید: «عزت از آن خدا و رسولش و مؤمنین است»؟ پس، مؤمن عزیز است و ذلیل نیست. [در ادامه] فرمودند: مؤمن از کوه محکم تر است، زیرا از کوه با ضربات تیشه کم می شود اما با هیچ وسیله ای از دین مؤمن نمی توان کاست.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۶، ص ۱۷۹، ح ۳۶۷

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَلَا إِنَّهُ مَنْ يُنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ لَمْ يَزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا عِزًّا؛

بدانید که هر کس با مردم منصفانه رفتار کند، خداوند جز بر عزت او نیفزاید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۴، ح ۴

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

مَا مِنْ عَبْدٍ كَظَمَ غَيْظًا إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عِزًّا وَ جَلَّ عِزًّا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ؛

هیچ بنده ای خشم خود را فرو نخورد، مگر این که خداوند عزوجل بر عزت او در دنیا و آخرت افزود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۰، ح ۵

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ رَبَّكُمْ يَقُولُ كُلَّ يَوْمٍ أَنَا الْعَزِيزُ فَمَنْ أَرَادَ عِزَّ الدَّارَيْنِ فَلْيُطِيعِ الْعَزِيزَ

خدای تعالی هر روز می فرماید: من پروردگار عزیز شما هستم، پس هر کس خواهان عزت

دو جهان است باید که از خدای عزیز اطاعت کند.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۱۲۰

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ... وَ عِزًّا لَا تُهْزَمُ أَنْصَارُهُ...؛

قرآنی که بر پیامبر نازل شد... عزتی است که هوادارانش شکست نمی خورند...

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۱۵، از خطبه ۱۹۸

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ أَقْسِمُ بِاللَّهِ أَنَّهُمَا الْحَقُّ مَا نَقَصَ مَالٌ مِنْ صِدْقِهِ وَلَا زَكَاةٌ وَلَا ظُلْمٌ أَحَدٌ بِظُلَامِهِ فَقَدَرَ أَنْ يُكَافِيَ بِهَا فَكَظَمَهَا إِلَّا أَبَدَ لَهُ اللَّهُ مَكَانَهَا عِزًّا وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ عَلَى نَفْسِهِ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ؛

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشتنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای در خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۰۹، ح ۷۹

حدیث (۸) امام سجاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ... ذَلَّلْنِي بَيْنَ يَدَيْكَ وَأَعَزَّنِي عِنْدَ خَلْقِكَ وَضَعْنِي إِذَا خَلَوْتُ بِكَ وَارْفَعْنِي بَيْنَ عِبَادِكَ وَأَغْنِنِي عَمَّنْ هُوَ غَنِيٌّ عَنِّي وَزِدْنِي إِلَيْكَ فَاقَةً وَفَقْرًا؛

خداوندا... مرا در پیشگاه خود خوار و نزد خلقت عزیز فرما، مرا در خلوت با خودت پست و در میان بندگانت سربلند گردان و از کسی که از من بی نیاز است، بی نیاز گردان و بر نیازمندی و فقر من به خودت بیفزای.

ریاض السالکین (در شرح صحیفه سجاده) ج ۶، ص ۲۶۵

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

فَرَضَ اللَّهُ... الْجِهَادَ عِزًّا لِلْإِسْلَامِ؛

خداوند... جهاد را برای

ص: ۶۵۹

عزت و سربلندی اسلام واجب فرمود.

من لا يحضر الفقيه ج ۳، ص ۵۶۸، ح ۴۹۴۰ - نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۱۲، حکمت ۲۵۲

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

لَا يَزَالُ الْعِزُّ قَلْبًا حَتَّى يَأْتِيَ دَارًا قَدْ اسْتَشَعَرَ أَهْلَهَا الْيَأْسَ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ فَيُوطِنَهَا

عزت پیوسته بی قراری می کند تا آن که به خانه ای درآید که اهل آن چشم طمع به دست مردم نداشته باشند و در آن جا مستقر می شود.

کشف الغمه (ط-القدیمه) ج ۲، ص ۲۰۵

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

لِيَجْتَمِعَ فِي قَلْبِكَ الْاِفْتِقَارُ اِلَى النَّاسِ وَ الْاِسْتِغْنَاءُ عَنْهُمْ فَيَكُونَ اِفْتِقَارُكَ اِلَيْهِمْ فِي لِيْنِ كَلَامِكَ وَ حُسْنِ بَشْرِكَ وَ يَكُونَ اِسْتِغْنَاءُكَ عَنْهُمْ فِي نَزَاهَةِ عِرْضِكَ وَ بَقَاءِ عِزِّكَ؛

باید نیاز به مردم و بی نیازی از آنان، در دلت گردآیند، تا نیازت به آنان، سبب نرمی در گفتار و خوش رویی ات شود و بی نیازی ات، سبب آبروداری و عزت باشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۴۹، ح ۷

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

اَلْحِلْمُ سِرَاجُ اللّٰهِ ... وَ الْحِلْمُ يَدُوْرُ عَلٰى خَمْسَةِ اَوْجِهٍ: اَنْ يَكُوْنَ عَزِيْزًا فَيَدِلُّ اَوْ يَكُوْنَ صَادِقًا فَيَتَّبِعُهُمْ اَوْ يَدْعُوْا اِلَى الْحَقِّ فَيَسْتَحْفَ بِهِ اَوْ اَنْ يُؤْذِيَ بِلَا جُرْمٍ اَوْ اَنْ يُطَالِبَ بِالْحَقِّ وَيُخَالِفُوْهُ فِيْهِ، فَاِنْ اَتَيْتَ كُلًّا مِنْهَا حَقًّا فَقَدْ اَصَبْتَ ... ؛

بردباری چراغ خداست... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی... .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج

ص: ۶۶۰

۶۸، ص ۴۲۲، ح ۶۱ { شبیه این حدیث در مصباح الشریعه ص ۱۵۴ }

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فَأَمَّا الْحِلْمُ فَمِنْهُ رُكُوبُ الْجَمِيلِ، وَ صِيحْبَةُ الْبَرَارِ وَ رَفْعُ مِنَ الصَّعَةِ وَ رَفْعُ مِنَ الْخَسَاسَةِ وَ تَسْهِي الْخَيْرِ وَ تَقَرُّبُ صَاحِبِهِ مِنْ مَعَالِي الدَّرَجَاتِ وَ الْعَفْوُ وَ الْمَهْلُ وَ الْمَعْرُوفُ وَ الصَّمْتُ فَهَذَا مَا يَتَشَعَّبُ لِلْعَاقِلِ بِحِلْمِهِ؛

حاصل بردباری: آراسته شدن به خوبیها، هم نشینی با نیکان، ارجمند شدن، عزیز گشتن، رغبت به نیکی، نزدیک شدن بردبار به درجات عالی، گذشت، آرامش و تانی، احسان و خاموشی. اینها ثمره بردباری عاقل است.

تحف العقول ص ۱۶

حدیث (۱۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ عَفَا عَنْ مَظْلَمَةٍ أَبَدَلَهُ اللَّهُ بِهَا عِزًّا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛

هر کس از ظلمی که در حق او شده گذشت کند، خداوند به جای آن در دنیا و آخرت به او عزت می بخشد.

امالی (طوسی) ص ۱۸۲، ح ۳۰۶

حدیث (۱۵) امام علی علیه السلام :

كَمْ مِنْ عَزِيزٍ أَذَلَّهُ جَهْلُهُ؛

چه بسیار عزیزی که، نادانی اش او را خوار ساخت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۶، ح ۱۱۹۰

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

الشَّجَاعَةُ عِزٌّ حَاضِرٌ، الْجَبْنُ ذُلٌّ ظَاهِرٌ؛

شجاعت عزتی است آماده، ترس ذلتی است آشکار.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۱، ص ۱۵۲، ح ۵۷۲

حدیث (۱۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ اعْتَزَّ بِغَيْرِ اللَّهِ أَهْلَكَهُ الْعِزُّ؛

هر کس به جز از خدا عزّت بجوید آن عزّت او را هلاک می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۷۸ ، ح ۱۰۹۸۵

حدیث (۱۸) امام علی علیه السلام :

كُلُّ عَزِيزٍ دَاخِلٌ تَحْتَ الْقُدْرَةِ فَذَلِيلٌ؛

هر عزیزى که تحت قدرت و سلطه اى باشد ذلیل است.

تحف العقول ص ۲۱۵

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام :

الصُّدُقُ عِزٌّ وَالْجَهْلُ ذُلٌّ؛

راستی عزّت است و نادانی ذلّت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج

ص: ۶۶۱

حدیث (۲۰) امام صادق علیه السلام :

تَرَكُ الْحَقَّ مَذَلَّةً وَإِنَّ الرَّجُلَ يَحْتَاجُ إِلَى أَنْ يَتَعَرَّضَ فِيهَا لِلْكَذِبِ؛

ندادن حقوق (دیگران) ذلت می آورد و انسان در این باره مجبور به دروغ گفتن می شود.

تحف العقول ص ۳۶۰

حدیث (۲۱) امام حسین علیه السلام :

مَا أَهْوَنَ الْمَوْتِ عَلَى سَبِيلِ نَيْلِ الْعِزِّ وَ إِحْيَاءِ الْحَقِّ لَيْسَ الْمَوْتُ فِي سَبِيلِ الْعِزِّ إِلَّا حَيَاةٌ خَالِدَةٌ وَ لَيْسَتِ الْحَيَاةُ مَعَ الدُّلِّ إِلَّا الْمَوْتُ
الَّذِي لَا حَيَاةَ مَعَهُ؛

چه آسان است مرگی که در راه رسیدن به عزت و احیای حق باشد، مرگ عزتمندانه جز زندگی جاوید و زندگی ذلیلانه جز مرگ همیشگی نیست.

احقاق الحق ج ۱۱، ص ۶۰۱ {این حدیث در نرم افزار جامع الاحادیث موجود نیست}

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام :

النَّاسُ مِنْ خَوْفِ الدُّلِّ مُتَعَجِّلُوا الدُّلَّ؛

مردم از ترس ذلت به سوی ذلت می شتابند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۶۷، ح ۸۳۰۱

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام :

لَا يَتَّبِعِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يُدِلَّ نَفْسَهُ (قَالَ مُفَضَّلُ بْنُ عُمَرَ:) قُلْتُ: بِمَا يُدِلُّ نَفْسَهُ؟ قَالَ: يَدْخُلُ فِيمَا يَعْتَدِرُ مِنْهُ؛

سزاوار نیست که مؤمن خود را خوار سازد - مفضل بن عمر می گوید: - پرسیدم چگونه خود را خوار می کند؟ فرمودند: دست به کاری زند که موجب عذرخواهی شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۶۴، ح ۵

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام :

الْمَيْتَةُ وَلَا الدَّيْتَةُ وَالتَّقَلُّ وَلَا التَّوَسُّلُ؛

مرگ آری اما پستی و خواری هرگز، به اندک ساختن آری اما دست سوی این و آن دراز کردن هرگز.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۶، حکمت ۳۹۶

حدیث (۲۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَقْرَبَ بِالذُّلِّ طَائِعًا فَلَيْسَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ؛

هر کس آزادانه ذلت را بپذیرد

ص: ۶۶۲

از ما خاندان نیست.

تحف العقول ص ۵۸

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

رَضِيَ بِالذُّلِّ مَنْ كَشَفَ عَنْ ضُرِّهِ

کسی که از گرفتاری خود پرده بردارد، به خواری تن داده است.

تحف العقول ص ۲۰۱

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزًّا يَظْلَمُ وَبَاطِلًا أَوْرَثَهُ اللَّهُ ذُلًّا يَأْنِصَافٍ وَحَقًّا؛

هر کس عزت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۲۰، ص ۳۰۹، ح ۵۳۶

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام :

الذُّهُرُ يَوْمَانِ يَوْمٌ لَكَ وَ يَوْمٌ عَلَيْكَ فَإِذَا كَانَ لَكَ فَلَا تَبْطُرْ وَ إِذَا كَانَ عَلَيْكَ فَاصْبِرْ.

روزگار دو روز است، روزی به نفع تو و روزی به ضرر تو، چون به سودت شد شادی مکن، و چون به زیانت گردید غم مخور.

نهج البلاغه ص ۵۴۶، حکمت ۳۹۶

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام:

مَنْ يَطْلُبُ الْعِزَّ بِغَيْرِ حَقٍّ يَذِلُّ وَ مَنْ عَانَدَ الْحَقَّ لَزِمَهُ الْوَهْنُ؛

هر کس به جز حق جویای عزت شود به ذلت در افتد و هر کس با حق عناد ورزد خوار گردد.

تحف العقول ص ۹۵

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام:

ما من رَجُلٍ تَكَبَّرَ أَوْ تَجَبَّرَ إِلَّا لَدَلَّهُ يَجِدُهَا فِي نَفْسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج ۱۵، ص ۳۸۰، ح ۲۰۸۰۱

حدیث (۳۱) امام جواد علیه السلام:

عَزَّ الْمُؤْمِنِ غِنَاهُ عَنِ النَّاسِ؛

عزت مؤمن در بی نیازی او از مردم است.

تحف العقول ص ۸۹ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۱۰۹، ح ۱۲

حدیث (۳۲) امام هادی علیه السلام:

العقوب یعقب القله و یؤدی الی الذله؛

نارضایتی پدر و مادر، کم توانی را به دنبال دارد و آدمی را

ص: ۶۶۳

به ذلت می کشاند. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۵، ص ۱۹۵، ح ۱۷۹۸۷

حدیث (۳۳) امام علی علیه السلام :

الْتَقَلُّ وَلَا التَّدَلُّ.

به اندک بسنده کنید و تن به ذلت ندهید

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۳، ح ۵۶۵۲

غیرت

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى غَيُورٌ يُحِبُّ كُلَّ غَيُورٍ وَ لِيَغَيِّرَهُ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ ظَاهِرَهَا وَ بَاطِنَهَا.

همانا خداوند تبارک و تعالی با غیرت است و مردان غیور را دوست دارد و از همین رو، زشتی ها را چه آشکار و چه پنهان حرام کرده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۳۵ و ۵۳۶، ح ۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الْغَيْرَةُ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْمِدَاءُ مِنَ النُّفَاقِ؛

غیرت از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

نهج الفصاحه ص ۵۸۷، ح ۲۰۴۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

... إِيَّاكَ وَالتَّغَايُرَ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ غَيْرِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ يَدْعُو الصَّحِيحَةَ إِلَى السُّقْمِ وَ الْبَرِيئَةَ إِلَى الرَّيْبِ ... ؛

از غیرت نابجا پرهیز زیرا این کار، زن درستکار را به انحراف و زن پاکدامن را به تردید می کشاند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۰۵، از نامه ۳۱

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

عَفْتُهُ (الرَّجُل) عَلَى قَدْرِ غَيْرَتِهِ؛

پاکدامنی مرد به اندازه غیرت اوست.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۷۷، حکمت ۴۷

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

غَيْرَةُ الْمُؤْمِنِ بِاللَّهِ سُبْحَانَهُ؛

غیرت مؤمن به خاطر خداوند سبحان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۱، ح ۱۵۶۳

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

كَانَ إِبْرَاهِيمُ أَبِي غَيْرًا وَأَنَا أَعْيَرُ مِنْهُ وَ أَرَعَمَ اللَّهُ أَنْفَ مَنْ لَا يَغَارُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ؛

پدرم ابراهیم با غیرت بود و من با غیرت تراز اویم. خدا بینی مؤمنی را که غیرت ندارد، به خاک می مالد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۲۴۸، ح ۳۳

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

ص: ۶۶۴

لِي قَدْرِ الْحَمِيَّةِ تَكُونُ الْغَيْرَةُ؛

غیرت به اندازه تعصب و ننگ داشتن بستگی دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۹، ح ۵۵۳۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلَا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْحَرَامَ وَ حَدَّ الْحُدُودَ وَ مَا أَحَدٌ أَعْيَرَ مِنَ اللَّهِ وَ مِنْ غَيْرَتِهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ

بدانید که خدا حرام را ممنوع فرموده و حدود را مشخص کرده است و احدی غیرتمندتر از خدا نیست و از غیرت اوست که زشتی ها را حرام فرموده است.

امالی (صدوق) ص ۴۲۷

حدیث (۱۰) امام علی علیه السلام:

يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ بُبْتُ أَنْ نِسَاءَ كُمْ يُدَافِعَنَّ الرِّجَالَ فِي الطَّرِيقِ أَمْ مَا تَسْتَحْيُونَ

ای مردم عراق؛ خبر یافتم که زنان شما در راهها پهلوی به پهلوی مردان می زنند آیا شرم نمی کنید؟

أَمْ مَا تَسْتَحْيُونَ وَ لَا تَغَارُونَ نِسَاءَ كُمْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْأَسْوَاقِ وَ يُزَاحِمْنَ الْعُلُوجَ

آیا شما (مردان) حیا نمی کنید و غیرت نمی ورزید، زنانتان به بازارها رفته و مزاحم بیماردلان می کردند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۳۷

حدیث (۱۱) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمَرْءَ يَحْتَاجُ فِي مَنْزِلِهِ وَ عِيَالِهِ إِلَى ثَلَاثٍ خِلَالٍ يَتَكَلَّفُهَا وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ فِي طَبَعِهِ ذَلِكَ: مُعَاشَرَةُ جَمِيلَةٍ وَ سِعَةٌ بِتَقْدِيرٍ وَ غَيْرَةٌ بِتَحْصُنٍ؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری.

تحف العقول ص ۳۲۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

ثَمَرَةُ الشَّجَاعَةِ الْغَيْرَةُ؛

غيرت میوه شجاعت است.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۹ ، ح ۵۵۲۷

سلامتی

حديث (۱) امام على عليه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ «وَلَا تَنْسَ نَصِيْبَكَ مِنَ الدُّنْيَا» : لَا تَنْسَ صِحَّتَكَ وَ قُوَّتَكَ وَ فَرَاغَكَ وَ شِبَابَكَ وَ نَشَاطَكَ أَنْ تَطْلُبَ بِهَا
الْآخِرَةَ ؛

ص: ۶۶۵

ریاره آیه سهم خود را از دنیا فراموش مکن: [یعنی] سلامتی، توانایی، فرصت، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن، تا با آنها، آخرت را به دست آوری.

معانی الاخبار ص ۳۲۵، ح ۱-امالی (صدوق) ص ۲۲۸ و ص ۲۲۹، ح ۱۰

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

يَا عَلِيُّ بَادِرِ بَارِعٍ قَبْلَ أَرْبَعٍ: شَبَابِكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَ صِحَّتِكَ قَبْلَ سُقْمِكَ وَ غِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ ، وَ حَيَاتِكَ قَبْلَ مَوْتِكَ ؛

ای علی! چهار چیز را پیش از چهار چیز دریاب: جوانی ات را پیش از پیری؛ و سلامتی ات را پیش از بیماری؛ و ثروت را پیش از فقر و زندگی ات را پیش از مرگ.

مکارم الاخلاق ص ۴۳۵ - من لا يحضره الفقيه ج ۴، ص ۳۵۷، ح ۵۷۶۲

حدیث (۳) امام علی علیه السلام:

الصَّحَّةُ أَفْضَلُ النَّعْمِ؛

سلامتی بهترین نعمت است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۴۸۳، ح ۱۱۱۴۸

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

الرُّوحُ وَ الرَّاحَةُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ البَرَكَهُ وَ العَفْوُ وَ العِافِيَةُ وَ المُعَافَاةُ وَ البُشْرَى وَ النَّصْرَةُ وَ الرِّضَا وَ القُرْبُ وَ القَرَابَةُ وَ النَّصْرُ وَ الظَّفَرُ وَ التَّمْكِينُ وَ الشُّرُورُ وَ المَحَبَّةُ مِنَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَلَيَّ مَنْ أَحَبَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ (عليه السلام) وَ وَالَاهُ وَ

اِنَّهُمْ بِهِ وَ أَقْرَبَ بِفَضْلِهِ وَ تَوَلَّى الْأَوْصِيَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَ حَقُّ عَلَيَّ أَنْ أُدْخِلَهُمْ فِي شَفَاعَتِي وَ حَقُّ عَلَيَّ رَبِّي أَنْ يَسْتَجِيبَ لِي فِيهِمْ وَ هُمْ أَتْبَاعِي وَ مَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری

ص: ۶۶۶

و پیروزی و توانمندی، شادی و محبت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامان پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۲۷، ص ۹۲، ح ۵۲

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاهُ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةُ الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَيْدِيَانِ وَ كَرَاهِيَةُ لِلشَّيْطَانِ وَ سَلَامٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةُ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضد دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب (دیلمی) ص ۱۹۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

تَحَلَّلُوا، فَإِنَّهُ يُنْقَى الْفَمُ وَ مَصْلَحَةٌ لِلَّهِ؛

خلال کنید، چرا که دهان را تمیز می کند و مایه سلامت لثه است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۳۷۶، ح ۵

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْوُضوءُ قَبْلَ الطَّعَامِ يَنْفِي الْفَقْرَ، وَ بَعْدَهُ يَنْفِي الْهَمَّ وَ يُصَحِّحُ الْبَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

مکارم الاخلاق ص ۱۳۹

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

صِيَانَةُ الْمَرْأَةِ أَنْعَمَ لِحَالِهَا وَ أَدْوَمَ لِحِمَالِهَا؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر

ص: ۶۶۷

می کند.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۰۵، ح ۹۲۸۶

حديث (۹) امام علي عليه السلام :

الْحَسَدُ يُضْنِي الْجَسَدَ ؛

حسد، بدن را فرسوده و علیل می کند.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۰۱، ح ۶۸۳۳

حديث (۱۰) پیامبر صلی الله عليه و آله و سلم :

صوموا تَصِحُّوا؛

روزه بگیرید تا تندرست باشید.

نهج الفصاحه ص ۵۴۷، ح ۱۸۵۴

حديث (۱۱) امام علي عليه السلام :

ثَمَرَةُ التَّفْرِيطِ الدَّامَةُ، وَ ثَمَرَةُ الْحَزْمِ السَّلَامَةُ؛

ثمره تفريط و کوتاهی پشیمانی است و ثمره دور اندیشی سلامت.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۲، حکمت ۱۸۱

حديث (۱۲) امام صادق عليه السلام :

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ فَ-ق-دَ وَاحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ نَاقِصَ الْعَيْشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَشْغُولَ الْقَلْبِ، فَأَوْلُهَا: صِيحَّةُ الْيَدَيْنِ وَ الثَّانِيَةُ: الْأَمْنُ وَ الثَّلَاثَةُ: السَّعْيُ فِي الرِّزْقِ، وَ الرَّابِعَةُ: الْأَنْبِيَسُ الْمُوَافِقُ (قال الراوي): قُلْتُ: وَ مَيَا الْأَنْبِيَسِ الْمُوَافِقُ؟ قال: الرِّوَجَةُ الصِّدِّيقِ الْحَقِّ، وَ الْوَلَدُ الصَّالِحُ، وَ الْخَلِيطُ الصَّالِحُ وَ

الخَامِسَةُ: وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ: الدَّعَةُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراه همراهِ. راوی پرسید: همراه همراهِ کیست؟ امام فرمودند: همسر و

فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص ۲۸۴، ح ۳۴

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام :

مَا خَيْرٌ بِخَيْرِ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرِّ بَعْدَهُ الْجَنَّةُ وَ كُلُّ نَعِيمٍ دُونَ الْجَنَّةِ فَهُوَ مَحْقُورٌ وَ كُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِيَةٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۴

ص: ۶۶۸

حدیث (۱۴) امام علی علیه السلام :

شَيْتَانٍ لَا يَعْرِفُ فَضْلَهُمَا إِلَّا مَنْ فَقَدَهُمَا : الشَّبَابُ وَ الْعَافِيَةُ؛

دو نعمت است که ارزش آنها را نمی دانند مگر کسی که آنها را از دست داده باشد : جوانی و تندرستی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۲۴ ، ح ۷۵۳۲

طب

حدیث (۱) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لَمْ يُبِحْ أَكْلًا وَ لَا شُرْبًا إِلَّا مَا فِيهِ الْمَنْفَعَةُ وَ الصَّلَاحُ وَ لَمْ يُحَرِّمْ إِلَّا مَا فِيهِ الضَّرَرُ وَ التَّلَفُ وَ الْفَسَادُ، فَكُلُّ نَافِعٍ مُقَوِّ لِلْجِسْمِ فِيهِ قُوَّةٌ لِلْبَدَنِ فَهُوَ حَلَالٌ؛

خداوند تبارک و تعالی هیچ خوردنی و نوشیدنی را حلال نکرده است مگر آن که در آن منفعت و صلاحی بوده و هیچ خوردنی و نوشیدنی را حرام ننموده مگر آن که در آن زیان و مرگ و فساد بوده است پس هر چیز سودمندی مقوی برای جسم، که باعث تقویت بدن است حلال شده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۶، ص ۳۳۳، ح ۲۰۰۶۱

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِلْحَسَنِ ابْنِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا بَنِيَّ أَلَا أَعَلَّمُكَ أَرْبَعَ خِصَالٍ تَسْتَعِينُ بِهَا عَنِ الطَّبِّ فَقَالَ بَلَى يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ لَا تَجْلِسَ عَلَى الطَّعَامِ إِلَّا وَ أَنْتَ جَائِعٌ وَ لَا تَقُمْ عَنِ الطَّعَامِ إِلَّا وَ أَنْتَ تَشْتَهِيهِ وَ جَوْدِ الْمَضْغِ وَ إِذَا

نَمَتَ فَأَعْرِضْ نَفْسَكَ عَلَى الْخَلَاءِ فَإِذَا اسْتَعْمَلْتَ هَذَا اسْتَعْنَيْتَ عَنِ الطَّبِّ

در سفارشی به فرزند خود امام مجتبی علیه السلام فرمودند: فرزندم! آیا چهار نکته به تو نیاموزم که با رعایت آنها از طیب بی نیاز شوی؟ عرض کرد: چرا، ای امیرالمؤمنان. حضرت فرمودند: تا گرسنه نشده ای غذا نخور و تا اشتها داری

از غذا دست بکش و غذا را خوب بجو و قبل از خوابیدن قضای حاجت کن. اگر این نکات را رعایت کنی، از مراجعه به طبیب بی نیاز می شوی.

خصال ص ۲۲۹

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

لَا يَسْتَعْنِي أَهْلُ كُلِّ بَلَدٍ عَنِ ثَلَاثِهِ يُفْرَعُ إِلَيْهِمْ فِي أَمْرِ دُنْيَاهُمْ وَ آخِرَتِهِمْ، فَإِنْ عَدِمُوا ذَلِكَ كَانُوا هَمَجًا: فَقِيهٌ عَالِمٌ وَرِعٌ وَ أَمِيرٌ خَيْرٌ مُطَاعٌ وَ طَبِيبٌ بَصِيرٌ ثِقَةٌ؛

مردم هر شهری به سه چیز نیازمندند که در امور دنیا و آخرت خود به آنها رجوع کنند و چنانچه آن سه را نداشته باشند گرفتار جهل و نابسامانی می شوند: دین شناسِ دانایِ پرهیزکار، حاکم نیکوکاری که مردم از او اطاعت کنند و پزشک بصیر مورد اعتماد.

تحف العقول ص ۳۲۱

حدیث (۴) امام رضا علیه السلام :

لَيْسَ مِنْ دَوَاءٍ إِلَّا وَهُوَ يُهَيِّجُ دَاءً؛

دارویی نیست مگر این که بیماری دیگری را تحریک می کند.

کافی (ط - الإسلامیه) ج ۸، ص ۲۷۳، ح ۴۰۹

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَجَبَّبَ الدَّوَاءَ مَا اخْتَمَلَ بَدَنُكَ الدَّاءَ فَإِذَا لَمْ يَحْتَمِلِ الدَّاءَ فَالدَّوَاءُ

تا هنگامی که بدنت درد را تحمل می کند از مصرف دارو پرهیز، چنانچه درد را تحمل نکردی آنگاه از دارو استفاده کن.

مکارم الاخلاق ص ۳۶۲

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى دَاءً إِلَّا وَ خَلَقَ دَوَاءً إِلَّا السَّامَ؛

خداوند هیچ دردی را بی درمان نیافریده مگر سام (مرگ) که درمان ندارد.

طب النبى ص ۱۹ {شبيه آن در بحار الأنوار (ط-بيروت) ج ۵۹، ص ۷۲، ح ۲۷}

حديث (۷) امام رضا عليه السلام :

اِثْنَانِ عَلِيَّانِ أَبَدَا : صَاحِبِ مَحْتَمٍ وَعَلِيٌّ مَحَلَّطٌ؛

دو گروه همیشه مریضند، سالمی که پرهیز میکند و مریضی که پرهیز نمیکند.

فقه الرضا ص ۳۴۰

حديث (۸) امام رضا عليه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا يُؤْذِيَهُ مِعْدَتُهُ فَلَا يَشْرَبْ

ص: ۶۷۰

بَيْنَ طَعَامِهِ مَاءٌ؛

هر کس می خواهد معده اش آزارش ندهد، در بین غذا آب نخورد.

طب الرضا (ترجمه امیر صادقی) ص ۲۵۸ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۵۹، ص ۳۲۳

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

لَا تَدْخُلِ الْحَمَّامَ إِلَّا وَفِي جَوْفِكَ شَيْءٌ يُطْفَأُ بِهِ عَنكَ وَهَجُ الْمَعِدَةِ وَهُوَ أَقْوَى لِلْبَدَنِ وَلَا تَدْخُلُهُ وَ أَنْتَ مُمْتَلِئٌ مِنَ الطَّعَامِ.

داخل حمام نشو مگر در حالی که در شکمت چیزی (غذایی) که شدت حرارت معده را خاموش کند وجود داشته باشد، که برای بدن موجب تقویت است و در حالی که شکمت از غذا پر است نیز وارد حمام مشو.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۹۷، ح ۵

حدیث (۱۰) امام رضا علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا يَسْتَكِي مَثَانَةً فَلَا يَحْبِسِ الْبَوْلَ وَ لَوْ عَلَى ظَهْرِ دَائِتِهِ

کسی که میخواهد از ناراحتی مثانه شکایت نکند بول خود را نگه ندارد و لو اینکه سوار اسب باشد.

طب الرضا ص ۳۵

روانشناسی

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

الْأُنَّاسُ كَالشَّجَرِ شَرَابُهُ وَاحِدٌ وَ ثَمَرُهُ مُخْتَلِفٌ؛

مردم همانند درختان اند که آبشان یکی است و میوه هایشان گوناگون.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۲، ص ۱۳۶، ح ۲۰۹۷

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

الْأُنَّاسُ إِلَى أَشْكَالِهِمْ أَمِيلٌ؛

مردم به همانند خود، بیشتر تمایل دارند.

امالی (صدوق) ص ۲۲۹، ح ۱۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۹۲، ح ۱۰۰

حدیث (۳) امام صادق علیه السلام :

النَّوْمُ رَاحَةٌ لِلْجَسَدِ وَالتَّنَطُّقُ رَاحَةٌ لِلرُّوحِ وَالسُّكُوتُ رَاحَةٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب، آرام بخش جسم است، سخن گفتن آسایش روح است و سکوت، سبب راحتی عقل است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۴۰۲، ح ۵۸۶۵

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِلْقُلُوبِ شَهْوَةً وَكَرَاهَةً وَإِقْبَالَ وَإِدْبَارًا فَاتُّوْهَا مِنْ إِقْبَالِهَا وَشَهْوَتِهَا فَإِنَّ الْقَلْبَ إِذَا أُكْرِهَ عَمِيَ

دلها را حالتِ خواستن و ناخواستن و روی آوردن و

ص: ۶۷۱

پشت کردن است. از راه خواسته ها و تمایلات سراغ قلبها بروید، چرا که اگر دل را به کاری مجبور کنند، کور می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۶، ح ۸۸۷ {نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۰۳، حکمت ۱۹۳}

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَمْ يُحْسِنِ ظَنَّهُ اسْتَوْحَشَ مِنْ كُلِّ أَحَدٍ؛

آن کس که گمان خود را نیکو نسازد (و بدبین باشد) از هر کسی وحشت می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۵۴، ح ۵۳۳۳

حدیث (۶) امام علی علیه السلام :

النَّاسُ أَعْدَاءُ مَا جَهِلُوا؛

مردم، با آنچه نمی دانند دشمن اند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۳، حکمت ۴۳۸

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

خَوَافِي الْأَخْلَاقِ تَكْشِفُهَا الْمَعَاشِرَةُ؛

خصلت ها و اخلاق پنهان را، معاشرت آشکار می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۳۷، ح ۱۰۰۲۹

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

رَجُلًا- يَسْأَلُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: الرَّجُلُ يَقُولُ أَوْدُكَ، فَكَيْفَ أَعْلَمُ أَنَّهُ يَوَدُّنِي؟ فَقَالَ: اِمْتَحِنِ قَلْبَكَ، فَإِنْ كُنْتَ تَوَدُّهُ فَإِنَّهُ يَوَدُّكَ؛

شخصی از امام صادق علیه السلام پرسید: گاهی به من گفته می شود: دوستت دارم. از کجا بدانم که (راست می گوید و) دوستم دارد؟ حضرت فرمودند: قلب خودت را بیازمای، پس اگر تو او را دوست داری، بدان که او نیز تو را دوست دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۵۲، ح ۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بِمَوْتِ النَّفْسِ تَكُونُ حَيَاةُ الْقَلْبِ وَبِحَيَاةِ الْقَلْبِ الْبُلُوغُ إِلَى الْإِسْتِقَامَةِ؛

زیرا پا گذاشتن هوا و هوس، دل را زنده می کند و زنده دلی، سبب استقامت است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۱، ص ۲۲۶، ح ۱۲۸۱۳

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام :

مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ عَذَّبَ نَفْسَهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، خودش را شکنجه و آزار می دهد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۲۱، ح ۴

درد و درمان

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ص: ۶۷۲

طَعَامُ السَّخِيِّ دَوَاءٌ وَ طَعَامُ الشَّحِيحِ دَاءٌ؛

غذای سخاوتمند، داروست و غذای بخیل، درد.

نهج الفصاحه ص ۵۵۶، ح ۱۹۰۰ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۵۷، ح ۲۲

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَةُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِيَ أَنْجَحُ دَوَاءٍ وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَامًا وَ لَا يَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَةُ

صدقه بلا- را برطرف می کند و مؤثرترین داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۳، ص ۱۳۷، ح ۱۴

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

يُسَلِّمُ الرَّاِكِبُ عَلَى الْمَاشِي وَ الْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ وَ إِذَا لَقِيَتْ جَمَاعَةً جَمَاعَةً سَلَّمَ الْأَقْلُ عَلَى الْأَكْثَرِ وَ إِذَا لَقِيَ وَاحِدًا جَمَاعَةً سَلَّمَ الْوَاحِدُ عَلَى الْجَمَاعَةِ.

سلام می کند سواره بر پیاده و رهگذر بر نشسته و هنگام ملاقات جماعتی با جماعت دیگر سلام کند (گروه) کم بر (گروه) زیاد و هنگام ملاقات (شخص) واحدی با جماعت سلام کند (شخص) واحد بر جماعت

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۶۴۷، ح ۳

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَمْ يَتَدَارَكَ نَفْسَهُ بِإِصْلَاحِهَا أَعْضَلَ دَاوُوهُ وَ أَعْيَا شِفَاؤُهُ وَ عَدِمَ الطَّيِّبُ

هر کس به اصلاح خود نپردازد، بیماری اش سخت می شود و در درمانش به رنج می افتد و طیبی نخواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالكلم ص ۲۳۷، ح ۴۷۷۳

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ وَ ذُو عَيْنَيْنِ يَنْظُرُ إِلَيْهِ وَ لَمْ يُوَاسِهِ ابْتُلِيَ بِدَاءٍ لَا دَوَاءَ لَهُ ؛

هر کس غذا بخورد و دیگری به او نگاه کند، و به او ندهد، به دردی بی درمان مبتلا می شود.

تنبيه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج ١ ، ص ٤٧

طول عمر

حديث (١) امام صادق عليه السلام :

مَنْ حَسَنَ بِرِّهٖ

ص: ٦٧٣

بِأَهْلِهِ زَادَ اللَّهُ فِي عُمْرِهِ؛

هر کس به شایستگی در حق خانواده اش نیکی کند، خداوند عمر او را زیاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۲۱۹، ح ۲۶۹

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

صَلِّهِ الرَّحِمِ تَعْمُرُ الدِّيَارَ وَ تَزِيدُ فِي الْأَعْمَارِ وَإِنْ كَانَ أَهْلُهَا غَيْرَ أَخِيَارٍ؛

صله رحم، خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کند، هر چند صله رحم کنندگان مردمان خوبی نباشند.

امالی (طوسی) ص ۴۸۱، ح ۱۰۴۹

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلِّهِ الرَّحِمِ وَ حَسُنُ الْخُلُقِ وَ حَسُنُ الْجَوَارِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ وَ يَزِدْنَ فِي الْأَعْمَارِ؛

صله رحم، خوش اخلاقی و خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

نهج الفصاحه ص ۵۴۴، ح ۱۸۳۹

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

بَرَكَهُ الْعُمْرِ فِي حُسْنِ الْعَمَلِ؛

برکت عمر در خوب انجام دادن کارهاست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۱۵۹، ح ۳۰۳۱

حدیث (۵) امام صادق علیه السلام :

لَا تَدْعُ زِيَارَةَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ مَرُّ أَصْحَابِكَ بِذَلِكَ يَمُدُّ اللَّهُ فِي عُمْرِكَ وَ يَزِيدُ اللَّهُ فِي رِزْقِكَ وَ يُحْيِيكَ اللَّهُ سَعِيداً
وَ لَا تَمُوتُ إِلَّا سَعِيداً [شَهِيداً] وَ يَكْتُبُكَ سَعِيداً

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادت مند نمی میری و نام تو را در شمار سعادت مندان، ثبت می کند.

حديث (٦) رسول اكرم صلى الله عليه وآله وسلم :

مَنْ أُلْهِمَ الصَّدَقَ فِي كَلَامِهِ وَالْإِنْصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَبَرَ وَالِتَّوْبَةَ وَوَصَلَ رَحِمَهُ أَنْسَى لَهُ فِي أَجَلِهِ وَوَسَّعَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَمَتَّعَ بِعَقْلِهِ وَ
لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَقَتَّ

ص: ٦٧٤

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صلّه رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سؤال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۲۶۵

حدیث (۷) امام صادق علیه السلام :

إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ يَزِيدَ اللَّهُ فِي عُمْرِكَ فَسِرَّ أَبًا-وَيْكَ ؛

اگر دوست داری که خداوند عمرت را زیاد کند، پدر و مادرت را شاد کن.

وسایل الشیعه ج ۱۸ ، ص ۳۷۲ ، ح ۲۳۸۷۴ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۱ ، ص ۸۱ ، ح ۸۵

حدیث (۸) امام صادق علیه السلام :

تَجَنَّنَ-بُؤَا الْبَوَائِقِ يُمَدُّ لَكُمْ فِي الْعَمَارِ؛

از فتنه ها و بدی ها کناره بگیرد، تا عمرتان طولانی شود.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج ۲ ، ص ۳۶ ، ح ۹۰

حدیث (۹) امام صادق علیه السلام :

اغْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ قَبْلَ الطَّعَامِ وَ بَعْدَهُ فَإِنَّهُ يَنْفِي الْفَقْرَ وَ يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ؛

دست هایتان را قبل و بعد از غذا خوردن بشوید، که فقر را می برد و بر عمر می افزاید.

محاسن ص ۴۲۵ ، ح ۲۲۵

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَرَادَ الْبَقَاءَ وَالْإِبْقَاءَ فَلْيَبْأَكِرِ الْعَدَاءَ وَيُجْوِدِ الْخِذَاءَ وَيُخَفِّفِ الرِّدَاءَ وَيُتَيْمَلَّ مُجَامَعَةَ النِّسَاءِ. قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خِفَّةُ الرِّدَاءِ؟ قَالَ: قَلَّةُ الدَّيْنِ ؛

هر کس مانند گاری می خواهد - و البته مانند گاری [ابدی] وجود ندارد - باید صبحانه را زودتر بخورد، کفش مناسب بپوشد، ردای (بالاپوش) خود را سبک کند و کمتر با زنان بیامیزد. پرسیدند: ای پیامبر خدا! سبک بودن ردا به چیست؟ فرمودند: به

كم بودنِ بدهی.

من لایحضره الفقیه ج ۳، ص ۵۵۵، ح ۴۹۰۲

حدیث (۱۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِذَا غَضِبَ اللَّهُ تَعَالَى

ص: ۶۷۵

عَلَىٰ أُمَّهِ ثُمَّ لَمْ يُنْزَلْ بِهَا الْعَذَابُ غَلَّتْ أَسْعَارُهَا وَقَصُرَتْ أَعْمَارُهَا وَلَمْ يَرِيحْ تُجَارُهَا وَلَمْ تَزُكْ ثِمَارُهَا وَلَمْ تَغْزُرْ أَنْهَارُهَا وَحُبِسَ عَنْهَا أَمْطَارُهَا وَسُلِّطَ عَلَيْهَا أَشْرَارُهَا؛

هر گاه خداوند متعال بر مردمی خشم بگیرد و بر ایشان عذاب نفرستد، اجناس آنها گران و عمرشان کوتاه می شود، بازرگانان آنها سود نمی برند، میوه هایشان سالم نمی ماند، رودخانه های آنها پر آب نمی گردد، باران از آنها دریغ می شود و یدان آنان بر ایشان مسلط می گردند.

من لايحضره الفقيه ج ١، ص ٥٢٤، ح ١٤٨٩

حدیث (١٢) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَةٌ إِنْ يَعْلَمَهُنَّ الْمُؤْمِنُ كَانَتْ زِيَادَةً فِي عُمْرِهِ وَ بَقَاءَ النَّعْمَةِ عَلَيْهِ: ... تَطْوِيلُهُ فِي رُكُوعِهِ وَ سَجُودِهِ فِي صَلَاتِهِ وَ تَطْوِيلُهُ لِجُلُوسِهِ عَلَى طَعَامِهِ إِذَا أَطْعَمَ عَلَى مَائِدَتِهِ وَ اصْطِنَاعُهُ الْمَعْرُوفَ إِلَى أَهْلِهِ؛

سه چیز است که اگر مؤمن از آنها مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره مندی او از نعمت ها می شود: ... طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ٤، ص ٤٩، ح ١٥

حدیث (١٣) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَوْتُ الْإِنْسَانِ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرُ مِنْ مَوْتِهِ بِالْأَجْلِ وَ حَيَاتُهُ بِالْبِرِّ أَكْثَرُ مِنْ حَيَاتِهِ بِالْعُمْرِ؛

مرگ انسان ها در نتیجه گناهان، بیشتر از مرگ آنها در نتیجه فرا رسیدن اجل است و زنده ماندن انسان ها در نتیجه نیکی هایشان، بیشتر از زندگی کردنشان به خاطر باقی بودن عمر است.

مکارم الاخلاق ص ٣٦٢

حدیث (١٤) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ الْقَوْمَ لَيَكُونُونَ فَجْرَةً وَ لَا يَكُونُونَ بَرَّةً فَيَصِلُونَ أَرْحَامَهُمْ فَتَنَمِي أَمْوَالُهُمْ وَ تَطُولُ أَعْمَارُهُمْ فَكَيْفَ إِذَا كَانُوا

ص: ٦٧٦

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد!؟

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۵۵، ح ۲۱

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

یا عَلِيُّ، مِنْ كَرَامَةِ الْمُؤْمِنِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَمْ يَجْعَلْ لِأَجَلِهِ وَقْتًا حَتَّى يَهُمَّ بِبَائِقِهِ فَإِذَا هَمَّ بِبَائِقِهِ قَبِضَهُ إِلَيْهِ ؛

ای علی! از ارجمندی مؤمن در نزد خدا این است که برایش وقت مرگ، معین نفرموده است، تا زمانی که قصد شری کند. آن گاه خداوند جانش را بستاند.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج ۲، ص ۳۶، ح ۹۰

حدیث (۱۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

بَشِّرُوا الْمَحْرُورِينَ بِطُولِ الْعُمْرِ ؛

گرم مزاجان را به طول عمر، مزده دهید.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۵۹، ص ۲۹۰

حدیث (۱۷) امام باقر علیه السلام:

الْبِرُّ وَالصَّدَقَةُ يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَيَزِيدَانِ فِي الْعُمْرِ وَيُدْفَعَانِ عَنِ صَاحِبَيْهِمَا سَبْعِينَ مِائَةَ سُوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را می برند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا يحضره الفقيه ج ۲، ص ۶۶، ح ۱۷۲۹

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

فِي الزَّانَا سِتُّ خِصَالٍ: ثَلَاثٌ مِنْهَا فِي الدُّنْيَا وَ ثَلَاثٌ فِي الْآخِرَةِ، فَأَمَّا الَّتِي فِي الدُّنْيَا فَيَذْهَبُ بِالْبَهَاءِ وَيُعْجَلُ الْفَنَاءُ وَيَقْطَعُ الرِّزْقَ وَ
أَمَّا الَّتِي فِي الْآخِرَةِ فَسَوْءُ الْحِسَابِ وَ سَخَطُ الرَّحْمَنِ وَ الْخُلُودُ فِي النَّارِ ؛

زنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می برد، مرگ را شتاب می بخشد

و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در

ص: ۶۷۷

آتش است.

خصال ص ۳۲۱، ح ۳

حدیث (۱۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي عُمُرِهِ وَيُوسَّعَ لَهُ فِي رِزْقِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَ لِيَصِلْ رَحِمَهُ.

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه کند و صلّه رحم نماید.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۱، ص ۱۰۲، ح ۵۶

حدیث (۲۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَكْثَرُ مِنَ الطَّهْرِ يَزِدُ اللَّهَ فِي عُمْرِكَ؛

وضو زیاد بگیر تا خداوند، عمرت را زیاد کند.

امالی (مفید) ص ۶۰، ح ۵

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام :

كَثْرَةُ اصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ تَزِيدُ فِي الْعُمُرِ وَ تَنْشُرُ الذِّكْرَ؛

زیاد کار نیک انجام دادن، عمر را می افزاید و نام را پر آوازه می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۸۶، ح ۸۳۰

حدیث (۲۲) امام صادق علیه السلام :

مَا نَعَلِمُ شَيْئًا يَزِيدُ فِي الْعُمُرِ إِلَّا صِتْلَةَ الرَّحِمِ، حَتَّىٰ إِنَّ الرَّجُلَ يَكُونُ أَجَلُهُ ثَلَاثَ سِنِينَ فَيَكُونُ وَصُولًا لِلرَّحِمِ فَيَزِيدُ اللَّهُ فِي عُمُرِهِ ثَلَاثِينَ سَنَةً فَيَجْعَلُهَا ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ سَنَةً، وَ يَكُونُ أَجَلُهُ ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ سَنَةً فَيَكُونُ قَاطِعًا لِلرَّحِمِ، فَيَنْقُصُهُ اللَّهُ ثَلَاثِينَ سَنَةً وَ يَجْعَلُ أَجَلَهُ إِلَى ثَلَاثِ سِنِينَ؛

ما، غیر از صلّه رحم، چیزی نمی شناسیم که بر عمر بیفزاید، تا آن جا که گاهی عمر کسی سه سال است، و وقتی که اهل صلّه رحم می شود، خداوند هم سی سال بر عمرش می افزاید و آن را سی و سه سال می کند و گاهی عمر کسی سی و سه سال است و قطع رحم می کند و خداوند هم سی سال از عمر او می کاهد و عمرش را به سه سال، کاهش می دهد.

كافي (ط-الاسلاميه) ج ٢، ص ١٥٣، ح ١٧

حديث (٢٣) امام صادق عليه السلام :

مَنْ رَجَعَ

ص: ٦٧٨

مِنْ مَكَّةَ وَهُوَ يَنْوِي الْحَجَّ مِنْ قَابِلٍ زَيْدٌ فِي عُمُرِهِ؛

هر کس از مکه بر گردد و تصمیم داشته باشد که سال بعد هم به حج برود، بر عمرش افزوده می شود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۲۸۱، ح ۳

حدیث (۲۴) امام صادق علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِي تُعَيِّرُ النَّعْمَ الْبَغْيُ وَالذُّنُوبُ الَّتِي تَوْرِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَالَّتِي تُنْزِلُ النَّقَمَ الظُّلْمُ وَالَّتِي تَهْتِكُ الشُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَالَّتِي تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزُّنَا وَالَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَالَّتِي تَزِدُّ الدُّعَاءَ وَتُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می برد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجاب دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۴، ح ۲۷

حدیث (۲۵) امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْحُسَيْنَ عَ صَاحِبَ كَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُومًا مَكْرُوبًا عَطْشَانًا [عَطْشَانًا] لَهْفَانًا فَآلَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَلَا مَكْرُوبٌ وَلَا مُذْنِبٌ وَلَا مَعْمُومٌ وَلَا عَطْشَانٌ وَلَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَتَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا

نَفْسَ اللَّهِ كُرْبَتَهُ وَأَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَغَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِي عُمُرِهِ وَبَسَطَ فِي رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب

ص: ۶۷۹

تشنه و مصیبت زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۰، ص ۲۳۹، ح ۱۱۹۲۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۴۶، ح ۵

حدیث (۲۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ قَلَّمَ أَظْفَارَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَزِيدُ فِي عُمَرِهِ وَمَالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۲۱

حدیث (۲۷) امام سجّاد علیه السلام:

مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدِ السَّهْلَةِ رَكَعَتَيْنِ زَادَ اللَّهُ فِي عُمَرِهِ سَنَتَيْنِ

هر کس در مسجد سهله دو رکعت نماز بخواند، خداوند، دو سال بر عمر او می افزاید.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۳، ص ۴۱۷، ح ۳۹۰۶

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام :

أَرْبَعَةٌ تُهْرِمُ قَبْلَ آوَانِ الْهَرَمِ: أَكْلُ الْقَدِيدِ وَالْقُعُودُ عَلَى النَّدَاوَةِ وَالصُّعُودُ فِي الدَّرَجِ وَمُجَامَعَةُ الْعَجُوزِ؛

چهار چیز، انسان را پیش از فرا رسیدن هنگام پیری، پیر می کند: خوردن گوشت خشکیده، نشستن بر جای مرطوب، بالا رفتن از پله و آمیزش با پیر زنان.

تحف العقول ص ۳۱۷

حدیث (۲۹) امام صادق علیه السلام :

الْبِرُّ وَحُسْنُ الْخُلُقِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ وَيَزِيدَانِ فِي الْأَعْمَارِ؛

نیکوکاری و خوش اخلاقی،

ص: ۶۸۰

خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کنند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۰۰، ح ۸

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام :

وَيْحُ النَّائِمِ مَا أَخْسَرَهُ! قَصَرَ عُمُرُهُ وَقَلَّ أَجْرُهُ؛

وای بر آن که در خواب (غفلت) است! چه زیانکار است! عمر او کوتاه شده است و پاداش او کم.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۶۶، ح ۵۷۵۵

حدیث (۳۱) امام علی علیه السلام :

مَنْ جَارَ قَصَرَ عُمُرُهُ؛

هر کس ظلم کند، عمرش کوتاه می شود.

مستدرک الوسائل و مستط المسائل ج ۱۲، ص ۹۹، ح ۱۳۶۲۹

حدیث (۳۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ كَثُرَ عَفْوُهُ مُدَّ فِي عُمُرِهِ؛

هر کس پر گذشت باشد، عمرش طولانی شود.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص ۳۱۵

خواب

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا قَالَ الْعَبْدُ عِنْدَ مَنَامِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - يَقُولُ اللَّهُ يَا مَلَائِكَةَ اكْتُبُوا بِالْحَسَنَاتِ نَفْسَهُ إِلَى الصَّبَاحِ

هر گاه بنده ای هنگام خوابش، بسم الله الرحمن الرحيم بگوید، خداوند به فرشتگان می گوید: به تعداد نفس هایش تا صبح برایش حسنه بنویسید.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۴۲

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

النَّوْمُ رَاحَةٌ لِلْجَسَدِ وَ النَّطْقُ رَاحَةٌ لِلرُّوحِ وَ السُّكُوتُ رَاحَةٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۴۰۲، ح ۵۸۶۵

بهترین مردم

حدیث (۱) امام علی (ع):

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ نَفَعَ النَّاسَ؛

بهترین مردم کسی است که نفع رساننده مردم باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۴۵۰، ح ۱۰۳۵۲

حدیث (۲) پیامبر اکرم (ص):

أَعْظَمُ النَّاسِ قَدْرًا مَنْ تَرَكَ مَا لَمْ يَعْنِيهِ؛

ارجمندترین مردم کسی است که آن چه را که برایش سودی ندارد رها کند. من لا- یحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۹۵ -

الامالی (صدوق) ص ۲۱

حدیث (۳) حضرت فاطمه (س):

خِيَارُكُمْ أَلْيُنُكُمْ مَنَابَهُ وَ أَكْرَمُهُمْ لِنِسَائِهِمْ؛

بهترین شما

ص: ۶۸۱

کسانی اند که با مردم نرم ترند و زنان خویش را بیشتر گرامی می دارند.

عوامل العلوم ج ۱۱ ، ص ۹۰۹

حدیث (۴) امام سجّاد (ع):

مَنْ عَمِلَ بِمَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَهُوَ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ؛ کسی که به آنچه خداوند بر او واجب ساخته عمل کند از بهترین مردمان است.
کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۸۱

حدیث (۵) امام علی (علیه السلام):

لِلْمُتَّقِي ثَلَاثُ عِلْمَاتٍ إِخْلَاصُ الْعَمَلِ وَقَصْرُ الْأَمَلِ وَاعْتِنَامُ الْمَهَلِ

پرهیزکار را سه نشانه است: اخلاص در عمل، کوتاهی آرزو و بهره گرفتن از فرصت ها. تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۲۷۴ ، ح ۵۹۹۴

عطر

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الطِّيبُ يَشُدُّ الْقَلْبَ؛

بوی خوش قلب را تقویت می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶ ، ص ۵۱۰ ، ح ۶

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ خِيَارَ عِبَادِ اللَّهِ الْمُوفُونَ الْمُطِيبُونَ؛

بهترین بندگان خدا کسانی هستند که به وعده وفا کنند و بوی خوش بکار برند.

نهج الفصاحه ص ۳۲۶ ، ح ۸۵۰

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلَاةٌ مُطِيبَةٌ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ صَلَاةً بَغَيْرِ طِيبٍ؛

یک نماز با عطر بهتر از هفتاد نماز بدون عطر است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۱۱، ح ۷

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

مَا طَابَتْ رَائِحَةُ عَبْدٍ إِلَّا زَادَ عَقْلُهُ؛

هیچ کس خوشبو نگردد مگر این که بر عقلش افزوده شد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱، ص ۴۱۸، ح ۱۰۴۴

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ: الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالسَّوَاكُ وَالطَّيْبُ؛

سه چیز است که بر هر مسلمانی لازم است: غسل جمعه، مسواک زدن و استعمال بوی خوش.

نهج الفصاحه ص ۴۱۴، ح ۱۲۵۶

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ: الْحَيَاءُ وَالْحِلْمُ وَالْحِجَامَةُ وَالسَّوَاكُ وَالتَّعَطُّرُ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، حلم، حجامت، مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص ۴۶۲،

ص: ۶۸۲

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا يَتَّبِعِي لِلرَّجُلِ أَنْ يَدَعَ الطَّيِّبَ فِي كُلِّ يَوْمٍ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ عَلَيْهِ فَيَوْمٌ وَيَوْمٌ لَا، فَإِنْ لَمْ يَقْدِرْ فَفِي كُلِّ جُمُعَةٍ وَلَا يَدَعُ؛

شایسته است که مرد هر روز از عطر استفاده کند، اگر هر روز نتوانست، یک روز در میان عطر زند و چنانچه این هم مقدورش نبود جمعه ها را ترک نکند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۵۱۰، ح ۴

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

جَاءَتْ امْرَأَةً إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا حَقُّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْأَةِ؟ قَالَ: ... وَ عَلَيْهَا أَنْ تَطَّيَّبَ بِأَطْيَبِ طَيِّبِهَا؛

زنی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: یا رسول الله، حق مرد بر زن چیست؟ حضرت فرمودند:... و اینکه خود را برای او بیاراید و با بهترین عطرها خوشبو کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۰۸، ح ۷

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

- فِي أَحْكَامِ النِّسَاءِ - لَا يَجُوزُ لَهَا أَنْ تَتَطَيَّبَ إِذَا خَرَجَتْ مِنْ بَيْتِهَا؛

جایز نیست زن با بوی خوش از خانه بیرون برود.

خصال ص ۵۸۷ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۱۰۰، ص ۲۵۵، ح ۱

قسم**حدیث (۱) امام علی علیه السلام:**

إِيَّاكُمْ وَ الْحَلْفَ فَإِنَّهُ يُنْفِقُ السَّلْعَةَ وَ يَمَحِقُ الْبِرَّكَهَ؛

از قسم خوردن پرهیزید، چرا که کالا را تلف می کند و برکت را از بین می برد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۶۲، ح ۴

حدیث (۱) امام موسی کاظم علیه السلام:

مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ؛

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید.

فقه الرضا ص ۳۵۸ - بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۱۴۳، ح ۴۲

حدیث (۲) لقمان حکیم علیه السلام :

يَا بُنَيَّ ... إِذَا دَعَتْكَ الْقُدْرَةُ عَلَى ظُلْمٍ مَنِ هُوَ دُونَكَ فَادْكُرْ قُدْرَةَ اللَّهِ عَلَيْكَ؛

فرزندم ...

ص: ۶۸۳

هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زیردست فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به یاد آور.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۷۲ و ۷۳

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

أَصْلُ الْعَقْلِ الْقَدْرَةُ وَ ثَمَرُهَا الشُّرُورُ؛

ریشه عقل، قدرت است و میوه آن شادی.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۷، ح ۵۹

حدیث (۴) امام صادق علیه السلام :

مَا ضَعُفَ بَدَنٌ عَمَّا قَوَّيْتُ عَلَيْهِ النَّيَّ؛

اگر اراده قوی باشد، هیچ بدنی برای انجام دادن کار، ناتوان نیست.

من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۴۰۰، ح ۵۸۵۹

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

الْعَجْزُ مَعَ لُزُومِ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنَ الْقُدْرَةِ مَعَ رُكُوبِ الشَّرِّ؛

ناتوانی همراه با خیر بهتر از توانمندی در خدمت شر است.

تصنیف غررالحکم و دررالكلم ص ۳۷۱، ح ۸۴۱۲

حمام

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

نِعَمَ الْبَيْتِ الْحَمَّامُ تَذَكُّرٌ فِيهِ النَّارَ وَ يَنْذَهُبُ بِالذَّرَنِ؛

چه خوب جایگاهی است حمام، یادآور دوزخ است و چرک را از میان می برد.

من لایحضره الفقیه ج ۱، ص ۱۱۵، ح ۲۳۷

مرکب

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ الزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ وَالْمَسْكَنُ الْوَاسِعُ وَالْمَرْكَبُ الْبَهِيُّ وَالْوَلَدُ الصَّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۳، ص ۱۵۵، ح ۳۵

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

مَنْ رَكَبَ الْبَاطِلَ أَهْلَكَهُ مَرْكَبُهُ

کسی که بر باطل سوار شود، مرکبش او را هلاک خواهد کرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۷۱، ح ۱۰۳۲

مهمان

حدیث (۱) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ؛

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید میهمانش را گرامی دارد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۵، ح ۱

حدیث (۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الضَّيْفُ يَنْزِلُ بِرِزْقِهِ وَ يَرْتَحِلُ بِذُنُوبِ أَهْلِ الْبَيْتِ؛

میهمان، روزی خود را می آورد و گناهان اهل خانه را می برد.

ص: ۶۸۴

حدیث (۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كُلُّ بَيْتٍ لَا يَدْخُلُ فِيهِ الضَّيْفُ لَا يَدْخُلُهُ الْمَلَائِكَةُ

هر خانه ای که میهمان بر آن وارد نشود، فرشتگان واردش نمی شوند.

جامع الأخبار (شعیری) ص ۱۳۶

حدیث (۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا يَتَكَلَّفَنَّ أَحَدٌ لِضَيْفِهِ مَا لَا يَقْدِرُ؛

هیچ کس نباید بیش از توانش خود را برای میهمان به زحمت اندازد.

نهج الفصاحه ص ۶۷۹، ح ۲۵۲۰

حدیث (۵) امام رضا علیه السلام :

أَنَّهُ دَعَا رَجُلًا فَقَالَ لَهُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَدْ أَجَبْتُكَ عَلَيَّ أَنْ تَضْمَنَ لِي ثَلَاثَ خِصَالٍ قَالَ وَ مَا هِيَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ لَا تُدْخِلُ عَلَيَّ شَيْئًا مِنْ خَارِجٍ وَ لَا تَدْخِرْ عَنِّي شَيْئًا فِي الْبَيْتِ وَ لَا تُجْحِفَ بِالْعِيَالِ قَالَ ذَاكَ لَكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَأَجَابَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ

مردی امیر المؤمنین علیه السلام را به میهمانی دعوت کرد . حضرت فرمودند : می پذیرم به شرط این که سه قول به من بدهی . عرض کرد : چه قولی ای امیر المؤمنین؟ فرمودند : از بیرون چیزی برای من تهیه نکنی ، حاضری خانه ات را از من دریغ نمایی و به زن و فرزندان اجحاف نکنی . عرض کرد : قبول می کنم ای امیر المؤمنین . پس علی بن ابی طالب علیه السلام دعوت او را پذیرفتند .

عیون اخبار الرضا ج ۲ ، ص ۴۲ ، ح ۱۳۸

حدیث (۶) امام صادق علیه السلام :

إِبْنُ أَبِي يَعْفُورَ: رَأَيْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ضَيْفًا، فَقَامَ يَوْمًا فِي بَعْضِ الْحَوَائِجِ، فَنَهَاةً عَن ذَلِكِ، وَ قَامَ بِنَفْسِهِ إِلَى تِلْكَ الْحَاجَةِ، وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ عَن أَنْ يُسْتَخْدَمَ الضَّيْفُ؛

ابن ابی یعفور :

در خانه امام صادق علیه السلام میهمانی دیدم . روزی او برای انجام کاری برخاست . حضرت به او اجازه ندادند و شخصاً آن کار را انجام دادند و فرمودند : رسول خدا صلی الله علیه و آله از به کار گرفتن میهمان ، نهی فرموده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۳، ح ۱

حدیث (۷) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَسْتَقِيلَ مَا يُقَرَّبُ إِلَى إِخْوَانِهِ وَ كَفَى بِالْقَوْمِ إِثْمًا أَنْ يَسْتَقِيلُوا مَا يَقْرَبُ بِهِ إِلَيْهِمْ أَخُوهُمْ؛

انسان را همین گناه بس، که آنچه را که تقدیم برادران میهمان خود می کند کم شمارد و میهمان را همین گناه بس، که آنچه را که میزبانان برای آنها فراهم می کند کم شمارند.

محاسن ص ۴۱۴، ح ۱۶۵

حدیث (۸) امام باقر علیه السلام :

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ فِي رَحْلِهِ فَلْيَقْعُدْ حَيْثُ يَأْمُرُ صَاحِبُ الرَّحْلِ فَإِنَّ صَاحِبَ الرَّحْلِ أَعْرَفَ بِعَوْرَةِ بَيْتِهِ مِنَ الدَّخْلِ عَلَيْهِ؛

هر گاه یکی از شما به خانه برادرش وارد شد، هر جا صاحب خانه گفت همان جا بنشینند، زیرا صاحب خانه به وضع اتاق خود از میهمان آشناتر است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۷۲، ص ۴۵۱، ح ۲

حدیث (۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الضَّيْفُ يُلَطَّفُ لَيْلَتَيْنِ، فَإِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ الثَّالِثَةِ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ يَكُلُ مَا أَدْرَكَ؛

میهمان تا دو شب پذیرایی می شود، از شب سوم جزو اهل خانه به شمار می آید و هر چه رسید بخورد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۳، ح ۱

حدیث (۱۰) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ مِنْ حَقِّ الضَّيْفِ أَنْ يُكْرَمَ وَ أَنْ يُعَدَّ لَهُ الْخِلالُ؛

از حقوق میهمان است که میزبان او را احترام کند و برایش خلال دندان فراهم نماید.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۵، ح ۳

حديث (١١) امام على عليه السلام :

رَأَى أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ حَزِينًا فَقِيلَ لَهُ مِمَّ حُزْنُكَ قَالَ لِسَبْعٍ أَتَتْ لَمْ

ص: ٦٨٦

يُضِيفُ إِلَيْنَا ضَيْفٌ

[روزی] امام علی علیه السلام غمگین دیده شد علت را از ایشان جویا شدند. فرمودند: چون هفت روز است که میهمانی بر ما وارد نشده است.

مناقب آل ابی طالب (ابن شهر آشوب) ج ۲، ص ۷۳

حدیث (۱۲) امام صادق علیه السلام :

إِذَا آتَاكَ أَخُوكَ فَأْتِهِ بِمَا عِنْدَكَ وَإِذَا دَعَوْتَهُ فَتَكَلَّفْ لَهُ؛

هرگاه برادرت ناخوانده بر تو وارد شد، همان غذایی که در خانه داری برایش بیاور و هرگاه او را دعوت کردی در پذیرایی از او خودت را به زحمت بینداز.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۷۵، ح ۶ - محاسن ص ۴۱۰، ح ۱۳۸

حدیث (۱۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُحِبَّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَلْيَأْكُلْ مَعِ ضَيْفِهِ

هر کس دوست دارد که خدا و رسولش او را دوست داشته باشند، با میهمان خود غذا بخورد.

مجموعه ورام ج ۲، ص ۱۱۶

حدیث (۱۴) امام صادق علیه السلام :

إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى طَعَامٍ فَلَا يَسْتَبِعَنَّ وَ لَدَهُ فَإِنَّهُ إِنْ فَعَلَ ذَلِكَ، كَانَ حَرَامًا وَ دَخَلَ غَاصِبًا؛

هرگاه یکی از شما به میهمانی دعوت شد، فرزندش را به دنبال خود راه نیندازد که اگر چنین کند، کار حرامی کرده و غاصبانه وارد خانه میزبان شده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۷۰، ح ۱

حدیث (۱۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الضَّيْفَةُ أَوَّلُ يَوْمٍ وَ الثَّانِي وَ الثَّلَاثُ وَ مَا بَعْدَ ذَلِكَ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ تُصَدَّقُ بِهَا عَلَيْهِ؛

میهمانی یک روز و دو روز و سه روز است، بعد از آن هر چه به او دهی صدقه محسوب می شود.

حديث (١٦) امام على عليه السلام :

ثَلَاثٌ لَا يُسْتَحْيَا مِنْهُنَّ خِدْمَةُ الرَّجُلِ ضَيْفُهُ وَ قِيَامُهُ عَنْ مَجْلِسِهِ لِأَيِّهِ وَ مُعَلِّمِهِ وَ طَلَبُ الْحَقِّ وَ

ص: ٦٨٧

از سه کار حیا نباید کرد: خدمت به میهمان، از جا برخاستن در برابر پدر و آموزگار خویش و طلب حق گرچه اندک باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۶۹، ح ۹۷۸

حدیث (۱۷) امام صادق علیه السلام :

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ ، فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلتَكُنْ ... : صِدْقُ الْبَاسِ ، وَ صِدْقُ اللِّسَانِ ، وَأَدَاءُ الْأَمَانَةِ ، وَ صِلَةُ الرَّحِمِ ، وَإِقْرَاءُ الضَّيْفِ ، وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ ، وَ الْمُكَافَأَةُ عَلَى الصَّنَائِعِ ، وَ التَّدْمِيمُ لِلجَارِ ، وَ التَّدْمِيمُ لِلصَّاحِبِ ، وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاءُ ؛

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۵ و ۵۶، ح ۱

حدیث (۱۸) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ مَا تَحَابَبُوا وَ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوْا الزَّكَاةَ وَ قَرَأُوا الضَّيْفَ ... ؛

اُمّت همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرمی بدارند...

امالی (طوسی) ص ۶۴۷، ح ۱۳۴۰

حدیث (۱۹) امام رضا علیه السلام :

تَزَاوَرُوا تَحَّ-ابَّ-وا وَ تَصَّ-افَحَّ-وا وَ لَا تَحَّ-اشَّمَّ-وا

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۳۴۷

حدیث (۲۰) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله كَانَ إِذَا آتَاهُ الضَّيْفُ أَكَلَ مَعَهُ وَ لَمْ يَزِفَعْ يَدَهُ مِنَ الْخِوَانِ حَتَّى يَزِفَعَ الضَّيْفُ يَدَهُ ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله

هرگاه میهمان داشتند، با او غذا می خوردند و دست از سفره و غذا نمی کشیدند، تا آن که میهمان دست از غذا خوردن بکشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۸۶، ح ۴

برکت

حدیث (۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ... إِذَا قَالَ الْعَبْدُ: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» قَالَ اللَّهُ - جَلَّ جَلَالُهُ - : بَدَأَ عَبْدِي بِاسْمِي، وَحَقُّ عَلَيَّ أَنْ أُتَ -مَمَّ لَهُ أُمُورُهُ وَ أُبَارَكَ لَهُ فِي أَحْوَالِهِ؛

خداوند فرمود: «... هرگاه بنده بگوید: بسم الله الرحمن الرحيم، خدای متعال می گوید: بنده من با نام من آغاز کرد. بر من است که کارهایش را به انجام رسانم و او را در همه حال، برکت دهم».

عیون اخبار الرضا ج ۱، ص ۳۰۰، ح ۵۹

حدیث (۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ بَيْتَهُ فَلْيَسَلِّمْ، فَإِنَّهُ يُنَزَّلُ الْبَرَكَهَ وَ تُؤْنَسُهُ الْمَلَائِكَةُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج ۲، ص ۵۸۳، ح ۲۳

حدیث (۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

بَاكِرُوا طَلَبَ الرِّزْقِ وَ الْحَوَائِجِ فَإِنَّ الْغُدُوَّ بَرَكَهَ وَ نَجَاحٌ؛

در پی روزی و نیازها، سحر خیز باشید؛ چرا که حرکت در آغاز روز، [مایه] برکت و پیروزی است.

نهج الفصاحه ص ۳۷۱، ح ۱۰۷۸

حدیث (۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ لِكُلِّ أَمْرٍ رِزْقًا هُوَ يَأْتِيهِ لَا مُحَالَةَ فَمَنْ رَضِيَ بِهِ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَ وَسِعَهُ وَ مَنْ لَمْ يَرْضَ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ وَ لَمْ يَسِعْهُ إِنَّ الرِّزْقَ

لَيَطْلُبُ الرَّجُلَ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ

هر کس روزی ای دارد که حتما به او خواهد رسید. پس هر کس به آن راضی شود، برایش پُر برکت خواهد شد

ص: ۶۸۹

و او را بس خواهد بود و هر کس به آن راضی نباشد، نه برکت خواهد یافت و نه او را بس خواهد بود. روزی در پی انسان است، آن گونه که اجلس در پی اوست.

اعلام الدین ص ۳۴۲

حدیث (۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّلَاةُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ فِيهَا مَرْضَاةُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ النَّبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّي حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ هُدًى وَ اِيْمَانٌ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ بَرَكَهٌ فِي الرَّزْقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال ص ۵۲۲، ح ۱۱

حدیث (۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

كُلُوا جَمِيعًا وَ لَا تَفَرَّقُوا فَإِنَّ الْبَرَكَهَ مَعَ الْجَمَاعَةِ؛

با هم غذا بخورید و پراکنده نباشید، که برکت با جماعت است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۶۳، ص ۳۴۹، ح ۹

حدیث (۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِذَا وَضِعَتْ الْمَائِدَةُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَةُ أَلْمَافٍ مَلَكَ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ بَارَكَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فِي طَعَامِكُمْ ثُمَّ يَقُولُونَ لِلشَّيْطَانِ اخْرُجْ يَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَكَ عَلَيْهِمْ

هرگاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم الله» فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلط نداری».

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۲۹۲، ح ۱

حدیث (۸) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَعْظَمُ النِّسَاءِ بَرَكَهَ أَقْلَهُنَّ مَوْئِنَهُ

از همه زنان پریرکت تر آنست ، که خرجش کمتر باشد

نهج الفصاحه ص ۲۲۲ ، ح ۳۵۷ {شبيه اين حديث در مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج ۱۴ ، ص

ص: ۶۹۰

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

رَحِمَ اللهُ أَبَا النَّبَاتِ، أَلْبَنَاتُ مُبَارَكَاتٌ وَ النَّبُونَ مُبَشِّرَاتٌ وَ هُنَّ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات الصالحات (بازماندگان شایسته) اند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۵، ص ۱۱۵، ح ۱۷۷۰۰

حدیث (۱۰) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِعْلَمَ أَنَّ الصُّدُقَ مُبَارَكٌ وَ الْكِذْبَ مَشْتُومٌ؛

بدان که راستگویی، پر برکت و دروغگویی، شوم است.

تحف العقول ص ۱۴

حدیث (۱۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ فِي الرَّفْقِ الزِّيَادَةَ وَ الْبِرَّكَهَ وَ مَنْ يُحْرِمِ الرَّفْقَ يُحْرِمِ الْخَيْرَ؛

در مدارا، فزونی و برکت است، و هر کس از مدارا محروم باشد، از خیر، محروم شده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۹، ح ۷

حدیث (۱۲) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

عَائِدُ الْمَرِيضِ يَخْوِضُ فِي الْبِرَّكَهِ فَإِذَا جَلَسَ انْغَمَسَ فِيهَا؛

عیادت کننده بیمار، در برکت فرو می رود و چون نزد بیمار بنشیند، در آن غوطه ور می شود.

کنز الفوائد ج ۱، ص ۳۷۹

حدیث (۱۳) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الرُّوحُ وَ الرَّاحَةُ وَ الْفَلَاحُ وَ الْفَلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ الْبِرَّكَهَ وَ الْعَفْوُ وَ الْعَافِيَةُ وَ الْمُعَافَاةُ وَ الْبُشْرَى وَ النَّصْرَةُ وَ الرِّضَا وَ الْقُرْبُ وَ الْقَرَابَةُ وَ

النَّصْرَ وَالظَّفْرَ وَالتَّمَكِينَ وَالشُّرُورَ وَالْمَحَبَّةَ مِنَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَيَّ مِنْ أَحَبِّ عَلَيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْإِلَهَ وَ
ائْتَمَّ بِهِ وَأَقَرَّ بِفَضْلِهِ وَ

تَوَلَّى الْأَوْصِيَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَحَقُّ عَلَيَّ أَنْ أُدْخِلَهُمْ فِي شَفَاعَتِي وَحَقُّ عَلَيَّ رَبِّي أَنْ يَسْتَجِيبَ لِي فِيهِمْ وَهُمْ أَتْبَاعِي وَ مَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ
مِنِّي؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرمی

ص: ۶۹۱

و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامان پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

محاسن ص ۱۵۲، ح ۷۴

حدیث (۱۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْبِرَّكَةُ مَعَ أَكَابِرِكُمْ؛

برکت، با بزرگان شماست.

نهج الفصاحه ص ۳۷۶، ح ۱۱۱۰ - جامع الأخبار (شعیری) ص ۹۲

حدیث (۱۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ شَهْرٌ يُضَاعَفُ اللَّهُ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَيَمْحُو فِيهِ السَّيِّئَاتِ وَهُوَ شَهْرُ الْبِرِّكَةِ؛

ماه رمضان، ماه خداست و آن ماهی است که خداوند در آن حسنات را می افزاید و گناهان را پاک می کند و آن ماه برکت است.

بحار الأنوار (بیروت) ج ۹۳، ص ۳۴۰، ح ۷۸

حدیث (۱۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَفْتَرَقَا فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَّا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَّ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا

خریدار و فروشنده، تا از یکدیگر جدا نشده اند، اختیار [فسخ معامله را] دارند. اگر راست بگویند و [عیب را] آشکار بگویند، داد و ستد برای هر دو، برکت خواهد داشت، و اگر [عیب را] بپوشانند و دروغ بگویند برکت داد و ستدشان خواهد رفت.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۳، ص ۲۹۸، ح ۱۵۴۱۰

حدیث (۱۷) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ص: ۶۹۲

نَ حَبَسَ عَن أَخِيهِ الْمُسْلِمِ شَيْئًا مِّنْ حَقِّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَرَكَهَ الرَّزْقِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ؛

هر کس چیزی از حق برادر مسلمان خود را نگه دارد [و به او ندهد]، خداوند، برکت روزی را بر او حرام می کند، مگر آن که توبه کند [و جبران نماید].

من لايحضره الفقيه ج ٤، ص ١٥، ح ٤٩٦٨

حدیث (١٨) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا- يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى فَإِذَا لَمْ يَفْعَلُوا ذَلِكَ نُزِعَتْ مِنْهُمْ الْبَرَكَاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ؛

تا وقتی مردم امر به معروف و نهی از منکر می کنند و یکدیگر را در نیکی و تقوا، یاری می رسانند، در خیر و نیکی اند، آن گاه که چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته می شود و بعضی بر بعضی دیگر مسلط می گردند و در زمین و در آسمان، هیچ یآوری نخواهند داشت.

تهذيب الاحكام (تحقيق خراسان) ج ٦، ص ١٨١، ح ٣٧٣

حدیث (١٩) امام علی علیه السلام:

إِنَّ لِلدَّارِ شَرَفًا وَ شَرَفُهَا السَّاحَةُ الْوَاسِعَةُ وَ الْخُلَطَاءُ الصَّالِحُونَ وَ إِنَّ لَهَا بَرَكَهَ وَ بَرَكَتُهَا جُودُهُ مَوْضِعُهَا وَ سَعَةُ سَاحَتِهَا وَ حُسْنُ جَوَارِ جِيرَانِهَا؛

خانه را شرافتی است. شرافت خانه به وسعت حیاط (قسمت جلوی خانه) و هم نشینان خوب است. و خانه را برکتی است، برکت خانه جایگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسایگان خوب آن است.

مكارم الاخلاق ص ١٢٥ و ١٢٦ - بحار الانوار (ط-بيروت) ج ٧٣، ص ١٥٤

حدیث (٢٠) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةُ الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَضَلُّ

ص: ٦٩٣

الْإِيمَانِ وَرَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَكَرَاهِيَهُ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحَ عَلِيٍّ الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهُ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولَهُ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهَ فِي الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضد دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب (دیلمی) ص ۱۹۱

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

شِيعَتُنَا الْمُتَبَاذِلُونَ فِي وِلَايَتِنَا، الْمُتَحَابُّونَ فِي مَوَدَّتِنَا الْمُتَزَاوِرُونَ فِي إِحْيَاءِ أَمْرِنَا الَّذِينَ إِنْ غَضِبُوا لَمْ يَظْلِمُوا وَإِنْ رَضُوا لَمْ يُسْرِفُوا، بَرَكَهَ عَلِيٍّ مَنْ جَاوَرُوا سَلِمَ لِمَنْ خَالَطُوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۲۳۶ و ۲۳۷، ح ۲۴

حدیث (۲۲) امام علی علیه السلام:

الْبَرَكَهَ فِي مَالٍ مَنْ آتَى الزَّكَاةَ وَ وَاسَى الْمُؤْمِنِينَ وَ وَصَلَ الْأَقْرَبِينَ؛

برکت در مال کسی است که زکات بپردازد، به مؤمنان مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید.

تحف العقول ص ۱۷۲

حدیث (۲۳) امام علی علیه السلام:

عِنْدَ فَسَادِ النَّيِّهِ تَرْتَفِعُ الْبَرَكَهَ؛

هرگاه نیت ها فاسد باشد، برکت از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۹۲، ح ۱۶۱۰

حدیث (۲۴) امام علی علیه السلام:

إِذَا ظَهَرَتِ الْجِنَايَاتُ ارْتَفَعَتِ الْبَرَكَاتُ؛

هرگاه گناهان آشکار شوند، برکت ها از میان می رود.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۴۵۸، ح ۱۰۴۶۵

حديث (۲۵) امام حسن عليه السلام:

لَوْ أَنَّ النَّاسَ سَمِعُوا

ص: ۶۹۴

قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولِهِ لَأُعْطِيَهُمُ السَّمَاءَ قَطْرَهَا، وَالْأَرْضَ بَرَكَتَهَا، وَ لَمَّا اخْتَلَفَ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ سَيْفَانِ، وَ لَأَكْلُوهَا خَضِرَاءَ خَضِرَةً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

اگر مردم سخن خدا و پیامبرش را می شنیدند، آسمان بارانش را و زمین برکتش را به آنان می بخشید و هرگز در این امت، اختلاف و زد و خورد پیش نمی آمد و همه از نعمت سر سبز دنیا تا روز قیامت، برخوردار می شدند.

امالی (طوسی) ص ۵۶۶، ح ۱۱۷۴

حدیث (۲۶) امام حسین علیه السلام:

لَتَنْزِلَنَّ الْبَرَكَهَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ حَتَّىٰ إِنَّ الشَّجَرَةَ لَتَنْفَصِفُ بِمَا يَزِيدُ اللَّهُ فِيهَا مِنَ الثَّمَرِ، وَ لَتُؤَكَلَنَّ ثَمَرَهُ الشُّتَاءِ فِي الصَّيْفِ، وَ ثَمَرَهُ الصَّيْفِ فِي الشُّتَاءِ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَ

لَكِنْ كَذَّبُوا

{در بیان آنچه هنگام ظهور امام زمان علیه السلام رخ می دهد} برکت از آسمان به سوی زمین فرو می ریزد، تا آن جا که درخت از میوه فراوانی که خداوند در آن می افزاید، می شکند. (مردم) میوه زمستان را در تابستان و میوه تابستان را در زمستان می خورند و این معنای سخن خداوند است که: (و اگر مردم آبادی ها ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند، برکت هایی از آسمان و زمین به روی آنان می گشودیم،

لیکن تکذیب کردند)

مختصر بصائر ص ۱۴۰ و ص ۱۴۱

حدیث (۲۷) امام صادق علیه السلام:

إِنَّ النَّاسَ يَسْتَعْنُونَ إِذَا عُدِلَ بَيْنَهُمْ وَ تُنَزَّلُ السَّمَاءُ رِزْقَهَا وَ تُخْرِجُ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى ؛

اگر در میان مردم عدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شوند و به

ص: ۶۹۵

اذن خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۳، ص ۵۶۸، ح ۶ {شبهه این حدیث در من لا یحضر الفقیه ج ۲، ص ۵۳، ح ۱۶۷۷}

حدیث (۲۸) امام صادق علیه السلام:

الْبَرَکَةُ مِنْ قَبْرِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَشْرَةُ أَمْيَالٍ؛

تا ده میل اطراف قبر حسین بن علی علیه السلام برکت است.

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۸، ص ۱۱۶، ح ۴۱

حدیث (۲۹) امام علی علیه السلام:

إِيَّاكُمْ وَالْحَلْفَ فَإِنَّهُ يُنْفِقُ السَّلْعَةَ وَيَمَحِقُ الْبَرَکَةَ؛

از قسم خوردن پرهیزید، چرا که کالا را تلف می کند و برکت را از بین می برد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۶۲، ح ۴

حدیث (۳۰) امام صادق علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَ قَسَمْتَ لِي مِنْ قِسْمِ أَوْ رَزَقْتَنِي مِنْ رِزْقٍ فَاجْعَلْهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاسِعًا مُبَارَكًا قَرِيبَ الْمَطْلَبِ سَهْلًا
الْمَاخِذِ فِي يُسْرِ مِنْكَ وَ عَافِيَةٍ وَ سَلَامَةٍ وَ سَعَادَةٍ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؛-

خدایا! بر محمد و خاندان او، درود فرست و آنچه را برایم قسمت کرده و یا روزی نموده ای، حلال، پاک، فراوان، با برکت، دست یافتنی و آسان به دست آمدنی قرار بده، با راحتی، عافیت، تندرستی و خوش بختی از سوی خود مقرر کن! به درستی که تو بر هر چیز توانایی.

جامع الاسبوع ص ۳۱۲

حدیث (۳۱) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ - تَعَالَى قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمْ الْجُمُعَةَ فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي وَ بَعْدَ مَمَاتِي وَ لَهُمْ إِمَامٌ عَادِلٌ إِسْتِخْفَافًا بِهَا وَ جُحُودًا لَهَا فَلَا
جَمَعَ اللَّهُ شِمْلَهُ وَ لَا بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ أَلَا وَ لَا صَلَاةَ لَهُ أَلَا وَ لَا زَكَاهَ لَهُ أَلَا وَ لَا حَجَّ لَهُ

ص: ۶۹۶

أَلَا وَلاَ صَوْمَ لَهُ أَلَا وَلاَ بَرَكَهَ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادل دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج ۲، ص ۵۴، ح ۱۴۶

حدیث (۳۲) امام کاظم علیه السلام:

مُشَاوَرَةُ الْعَاقِلِ النَّاصِحِ يُمِنُّ وَ بَرَكَهٌ وَ رُشْدٌ وَ تَوْفِيقٌ مِنَ اللَّهِ؛

مشورت با عاقل خیرخواه، خجستگی، برکت، رشد و توفیقی از سوی خداست.

تحف العقول ص ۳۹۸

حدیث (۳۳) امام هادی علیه السلام:

إِنَّ الْحَرَامَ لَا يَنْمَى وَ إِنْ نَمَى لَا يُبَارِكُ لَهُ فِيهِ وَ مَا أَنْفَقَهُ لَمْ يُؤْجَرْ عَلَيْهِ وَ مَا حَلَّ فَهُوَ كَأَنَّ زَادَهُ إِلَى النَّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۱۲۵، ح ۷

حدیث (۳۴) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مِنْ نَفْسِهِ أَوْ مَالِهِ أَوْ مِنْ أَخِيهِ مَا يُعْجِبُهُ فَلْيَدْعُ لَهُ بِالْبَرَكَهَ فَإِنَّ الْعَيْنَ حَقٌّ؛

هرگاه یکی از شما در خودش، یا مالش، یا برادرش، چیز جالب توجهی دید، برای برکت یافتن آن دعا کند؛ زیرا چشم زخم، واقعیت دارد.

نهج الفصاحه ص ۱۹۳، ح ۲۰۶

حدیث (۳۵) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

بَيْتٌ لَا صَبِيَّانَ فِيهِ لَا بَرَكَهَ فِيهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد، برکت ندارد.

ص: ۶۹۷

حدیث (۳۶) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ فِي الرَّفْقِ الزِّيَادَةَ وَ الْبَرَكَهَ وَ مَنْ يُحْرَمِ الرَّفْقَ يُحْرَمِ الْخَيْرَ؛

در مدارا، فزوننی و برکت است، و هر کس از مدارا محروم باشد، از خیر، محروم شده است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۱۱۹، ح ۷

حدیث (۳۷) امام حسن عسکری علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ بَرَكَةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ حُجَّةٌ عَلَى الْكَافِرِ؛

مومن برای مومن برکت و برای کافر، اتمام حجت است.

تحف العقول ص ۴۸۹

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْرَأَ أَوْ يَعْمَلَ عَمَلًا وَ يَقُولُ... بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَإِنَّهُ يُبَارَكُ لَهُ فِيهِ؛

هر بنده ای بخواهد چیزی بخواند یا کاری انجام دهد و بسم الله الرحمن الرحيم بگوید، در کارش برکت داده می شود.

تفسیر الإمام العسکری علیه السلام ص ۲۵

حدیث (۳۹) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا حَكَمُوا بِغَيْرِ عَدْلِ إِزْتَفَعَتِ الْبَرَكَاتُ؛

هنگامی که به غیر عدالت حکم کنند، برکت ها از بین می روند.

معدن الجواهر ص ۷۳

حنا

حدیث (۱) امام صادق علیه السلام :

الْحِنَاءُ يَذْهَبُ بِالسَّهْكِ وَ يَزِيدُ فِي مَاءِ الْوَجْهِ وَ يُطَيِّبُ النَّكْهَةَ وَ يُحَسِّنُ الْوَلَدَ؛

حنا، بوی بد عرق را از بین می برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زیبا می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۶، ص ۴۸۴، ح ۵ - من لا یحضر الفقیه ج ۱، ص ۱۲۱، ح ۲۷۳

مسافرت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبَ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعُلَى - وَ سَافَرَ فِي الْأَسْفَارِ خَمْسَ فَوَائِدَ

تَفَرُّجٌ هُمْ وَ اِكْتِسَابُ مَعِيشَةٍ وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَةُ مَا جِدَ

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

ص: ۶۹۸

حدیث (۲) امام صادق علیه السلام :

سَافِرُوا تَصِحُّوا سَافِرُوا تَغْنَمُوا

مسافرت کنید تا سلامتی و عافیت یابید. مسافرت کنید تا بهره مند شوید

محاسن ص ۳۴۵، ح ۱

دین

حدیث (۱) پیامبر اکرم (ص) :

الْعِدَّةُ دَيْنٌ، وَيَلُّ لِمَنْ وَعَدَ ثُمَّ أَخْلَفَ، وَيَلُّ لِمَنْ وَعَدَ ثُمَّ أَخْلَفَ

وعده هم نوعی دین است، وای بر کسی که وعده دهد و خلف وعده کند، وای بر کسی که وعده دهد و خلف وعده کند.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۵

سیاسی

سرفصل ها

امر به معروف و نهی از منکر

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

وَمَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كُلُّهَا وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ إِلَّا كَنْفَتَهُ فِي بَحْرِ لُجِّيٍّ؛

همه کارهای خوب و جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون قطره ای است در دریای عمیق.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۲، ح ۳۷۴

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَا يَقْرَبَانِ مِنْ أَجْلِ وَ لَا يَنْفَصَانِ مِنْ رِزْقٍ لَكِنْ يُضَاعِفَانِ الثَّوَابَ وَيُعْظِمَانِ الْأَجْرَ وَ أَفْضَلُ مِنْهُمَا كَلِمَةٌ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ

امر به معروف و نهی از منکر نه اجلی را نزدیک می کنند و نه از روزی کم می نمایند، بلکه ثواب را دو چندان و پاداش را بزرگ می سازند و برتر از امر به معروف و نهی از منکر سخن عادلانه ای است نزد حاکمی ستمگر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۳۷

حدیث (۳) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم:

إِذَا لَمْ يَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ يَنْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لَمْ يَتَّبِعُوا الْأَخْيَارَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ شِرَارَهُمْ فَيَدْعُوا خِيَارَهُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ.

هر گاه (مردم) امر به

ص: ۶۹۹

معروف و نهی از منکر نکنند، و از نیکان خاندان من پیروی نمایند، خداوند بدانشان را بر آنان مسلط گرداند و نیکانشان دعا کنند اما دعایشان مستجاب نشود .

کافی (ط - الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۳۷۴ {شبیبه این حدیث در امالی (صدوق) ص ۳۰۸}

حدیث (۴) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

لا- يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ إِلَّا مَنْ كَانَ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ : رَفِيقٌ بِمَا يَأْمُرُ بِهِ رَفِيقٌ فِيمَا يَنْهَى عَنْهُ ، عَدْلٌ فِيمَا يَأْمُرُ بِهِ عَدْلٌ فِيمَا يَنْهَى عَنْهُ ، عَالِمٌ بِمَا يَأْمُرُ بِهِ عَالِمٌ بِمَا يَنْهَى عَنْهُ؛

امر به معروف و نهی از منکر نکند مگر کسی که سه خصلت در او باشد: در امر و نهی خود مدارا کند، در امر و نهی خود میانه روی نماید و به آنچه امر و نهی می کند، دانا باشد .

بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۷ ، ص ۸۷ ، ح ۶۴ {شبیبه این حدیث دعائم الاسلام ج ۱ ، ص ۳۶۸}

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ شَدَّ ظَهْرَ الْمُؤْمِنِ وَ مَنْ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ أَرْغَمَ أَنْفَ الْمُنَافِقِ وَ أَمِنْ كَيْدِهِ؛

هر کس امر به معروف کند به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از مکر او در امان می ماند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲ ، ص ۵۱ ، ح ۱

حدیث (۶) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى فَإِذَا لَمْ يَفْعَلُوا ذَلِكَ نُزِعَتْ مِنْهُمْ الْبَرَكَاتُ ، وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ؛

تا زمانی که مردم امر به معروف و نهی از منکر

ص: ۷۰۰

نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند در خیر و سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند و نه در زمین یآوری دارند و نه در آسمان.

تهذیب الاحکام (تحقیق خراسان) ج ۶، ص ۱۸۱، ح ۲۲ {شبهه این حدیث در بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۹۷، ص ۹۴

حدیث (۷) امام باقر علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى شُعَيْبِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه) أَنِّي مُعَذِّبُ مِنْ قَوْمِكَ مِائَةَ أَلْفٍ أَرْبَعِينَ أَلْفًا مِنْ شَرَّارِهِمْ وَسِتِّينَ أَلْفًا مِنْ خَيْرِهِمْ فَصَالَ (عليه السلام) يَا رَبِّ هَؤُلَاءِ الْأَشْرَارُ فَمَا بَالُ الْأَخْيَارِ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ دَاهَنُوا أَهْلَ الْمَعَاصِي وَ لَمْ يَغْضَبُوا لِعُصْبِي

خدای تعالی به شعیب پیامبر وحی فرمود که: من صد هزار نفر از قوم تو را عذاب خواهم کرد: چهل هزار نفر بدکار را، شصت هزار نفر از نیکانشان را. شعیب عرض کرد: پروردگارا! بدکاران سزاوارند اما نیکان چرا؟ خدای عز و جل به او وحی فرمود که: آنان با گنهکاران راه آمدند و به خاطر خشم من به خشم نیامدند.

کافی (ط - الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶، ح ۱

حدیث (۸) رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أضعفُ الإيمانِ؛

هر کس از شما منکری ببیند باید با دست و اگر نتوانست با زبان و اگر نتوانست با قلبش آن را تغییر دهد، که پائین ترین درجه ایمان همین (تغییر قلبی) است.

نهج الفصاحه ص ۷۶۸، ح ۳۰۱۰

حدیث (۹) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ سَبِيلُ الْأَنْبِيَاءِ وَ

ص: ۷۰۱

مِنْهَا جُ الصَّلْحَاءِ فَرِيضُهُ عَظِيمَةٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ وَ تَأْمَنُ الْمِذَاهِبُ وَ تَجَلُّ الْمَكَاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ وَ يُنْتَصَفُ مِنَ الْأَعْدَاءِ وَ يَسْتَقِيمُ الْأَمْرُ

امر به معروف و نهی از منکر راه و روش پیامبران و شیوه صالحان است و فریضه بزرگی است که دیگر فرایض به واسطه آن بر پا می شود، راه ها امن می گردد و درآمد ها حلال می شود و حقوق پایمال شده به صاحبانش برمی گردد، زمین آباد می شود و (بدون ظلم) حق از دشمنان گرفته می شود و کارها سامان می پذیرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۶، ح ۱

حدیث (۱۰) رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَهُوَ خَلِيفَةُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ وَ خَلِيفَةُ رَسُولِهِ

هر کس امر بمعروف و نهی از منکر نماید، جانشین خدا در زمین و جانشین رسول اوست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲، ص ۱۷۹، ح ۱۳۸۱۷

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام:

مَنْ تَرَكَ إِنْكَارَ الْمُنْكَرِ بِقَلْبِهِ وَ يَدِهِ وَ لِسَانِهِ فَهُوَ مَيِّتٌ بَيْنَ الْأَحْيَاءِ؛

کسی که منکر را با قلب و دست و زبانش انکار نکند، مرده ای است میان زندگان.

تهذیب الأحکام (تحقیق خراسان) ج ۶، ص ۱۸۱، ح ۳۷۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام:

وَ اعْلَمُوا أَنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَمْ يُقْرَبَا إِجْلًا وَ لَمْ يَقْطَعَا رِزْقًا

بدانید که امر به معروف و نهی از منکر نه مرگ کسی را نزدیک کرده و نه روزی کسی را قطع

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۷، ح ۶

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ أَفْضَلُ أَعْمَالِ الْخَلْقِ

بهترین کار مردم امر به معروف می باشد

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ٣٣١، ح

ص: ٧٠٢

حدیث (۱۴) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

خیر النَّاسِ أقرؤهم و أفقههم فی دین الله و أتقاهم لله و أمرهم بالمعروف و أنہامهم عن المنکر و أوصلهم للرحم.

بهترین مردم کسانی هستند که قرآن بهتر خوانند و در کار دین داناتر باشند و از خدا بیشتر ترسند و به نیکی بیشتر امر کنند و از بدی بیشتر جلوگیری کنند و با خویشاوندان بیشتر نزدیک شوند.

نهج الفصاحه ص ۴۶۸ ، ح ۱۴۹۹

حدیث (۱۵) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

ألا- أُخْبِرُكُمْ عَنْ أَقْوَامٍ لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءٍ وَلَا شُهَدَاءَ تَغْبِطُ-هُمُ النَّاسُ ي-وَمَ الْق-يَامِهِ ... يَأْمُرُونَهُمْ بِمَا يُحِبُّ اللَّهُ ۖ وَيَنْهَوْنَهُمْ عَمَّا يَكْرَهُ اللَّهُ ۖ

گروهی هستند که نه پیامبرند و نه شهید ولی مردم به مقامی که خداوند به خاطر امر به معروف و نهی از منکر به آنان عطا فرموده غبطه می خورند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲ ، ص ۱۸۲

حدیث (۱۶) حضرت امام محمد باقر علیه السلام:

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَرِيضَةٌ عَظِيمَةٌ بِهَا تَقَامُ الْفَرَائِضُ ... وَتَأْمَنُ الْمِزَاهِبُ وَتَحِلُّ الْمَكَاسِبُ وَتُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَتُغْمَرُ الْأَرْضُ

امر به معروف و نهی از منکر دو واجب بزرگ الهی می باشند که سایر واجبات با آنها بر پا می مانند و بوسیله این دو راهها امن و کسب و کار مردم ح-لال می شود. با این دو واجب است که داد ستمدیدگان ستانده می شود و زمین آباد می گردد.

وسائل الشیعه ج ۱۶ ، ص ۱۱۹ ، ح ۲۱۱۳۲

حدیث (۱۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

وَالْجِهَادُ عَلَى أَرْبَعِ شُعَبٍ : عَلَى الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ ، وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ ، وَ الصَّدَقِ فِي الْمَوَاطِنِ ، وَ شَتَانِ الْفَاسِقِينَ

جهاد بر چهار قسم است: ۱

- امر به معروف ۲ - نهی از منکر ۳ - راستی در هنگامه شکیبائی ۴ - دوری از گناهکار.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۵۱ {شبهه این حدیث در کتاب سلیم بن قیس الهلالی ج ۲، ص ۶۱۵}

حدیث (۱۸) امام صادق علیه السلام:

حَسْبُ الْمُؤْمِنِ غَيْرًا إِذَا رَأَى مُنْكَرًا أَنْ يَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِهِ أَنَّهُ لَهُ كَارِهِ

در غیرتمند بودن مؤمن همین بس که هرگاه کار زشت و ناپسندی مشاهده کرد خدای متعال از قلبش در مورد ناخوش داشتن آن منکر آگاه باشد.

هدایه الاثمه ج ۵، ص ۵۷۴

حدیث (۱۹) امام علی علیه السلام:

كُنْ بِالْمَعْرُوفِ آمِرًا وَ عَنِ الْمُنْكَرِ نَاهِيًا وَ لِمَنْ قَطَعَكَ وَ اصِلًا وَ لِمَنْ حَرَمَكَ مُعْطِيًا

بهترین مردم کسانی هستند که قرآن بهتر خوانند و در کار دین داناتر باشند و از خدا بیشتر ترسند و به نیکی بیشتر امر کنند و از بدی بیشتر جلوگیری کنند و با خویشاوندان بیشتر نزدیک شوند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج ۴، ص ۶۱۰

حدیث (۲۰) امام علی علیه السلام:

و من وصیه له (ع) للحسن و الحسين (ع) لما ضربه ابن ملجم لعنه الله:

أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ ... الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ

در وصیت به فرزندان بزرگوارشان امام حسن و امام حسین علیهما السلام فرمودند:

شما را ب-ه تق-وای الهی ... و امر به معروف و نهی از منکر سفارش می کنم.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۴۲۱ و ۴۲۲، نامه ۴۷ [Nahj/nameh/page۲.aspx/././]]

حدیث (۲۱) امام علی علیه السلام:

أَصْلِحِ الْمُسِيءَ بِحُسْنِ فِعَالِكَ وَ دُلَّ عَلَى الْخَيْرِ بِجَمِيلِ مَقَالِكَ

آدم بدکار را به وسیله کار نیک خود اص-لاح کن، و با سخن زیبایت دیگران را به کار خیر رهنمون باش.

ص: ۷۰۴

حدیث (۲۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

أَمَرْنَا رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ نَلْقَى أَهْلَ الْمَعَاصِي بِوُجُوهِ مُكْفَهَرَةٍ

رس-ول-خ-دا صلی الله علیه و آله به ما-م-ر-فرم-ودند-ک-ه با گنهکاران با چهره ای درهم کشیده برخورد کنیم.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۹، ح ۱۰

حدیث (۲۳) امام صادق علیه السلام:

إِنَّمَا يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ مَنْ كَانَتْ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ عَامِلٌ بِمَا يَأْمُرُ بِهِ تَارِكٌ لِمَا يَنْهَى عَنْهُ عَادِلٌ فِيمَا يَأْمُرُ عَادِلٌ فِيمَا يَنْهَى رَفِيقٌ فِيمَا يَأْمُرُ رَفِيقٌ فِيمَا يَنْهَى

کسی می توان-د امر به معروف و نهی از منکر کند که دارای سه صفت باشد: ۱- به آنچه امر می کند عمل کند و از آنچه نهی می کند اجتناب نماید. ۲- در امر کردن و نهی نمودن میانه روی را پیشه خود کند. ۳- از روی دلسوزی و مهربانی و با م-دارا-م-ر و نهی کند.

وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۵۰، ح ۲۱۲۱۰

حدیث (۲۴) امام سجاد سلام الله علیه:

إِنَّ الْمُنَافِقَ يَنْهَى وَ لَا يَنْتَهِي وَ يَأْمُرُ بِمَا لَا يَأْتِي

همانا منافق از کار زشت نهی می کند، ام-خ-ود از آن اجتناب نمی کند و به کار خوب سفارش می کند، اما-خ-ود انج-ام نمی ده-د.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۲، ص ۳۹۶ {شبیبه این حدیث در تحف العقول ص ۲۸۰ و امالی (صدوق) ص ۴۹۴، ح ۱۲}

حدیث (۲۵) امام علی علیه السلام:

لعن الامرین بالمعروف التارکین له و الناهین عن المنکر العالمین به

کسانی که مردم را به کارهای نیک امر می کنند و خود آن را انجام نمی دهند و کسانی که مردم را از کارهای زشت

باز می دارند اما خود مرتکب آن می شوند مورد لعن و نفرین هستند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج ۱۰، ص ۱۸۳

حدیث (۲۶) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ لَمْ يَعْرِفْ بِقَلْبِهِ مَعْرُوفًا وَ لَمْ يُنْكِرْ مُنْكَرًا قَلِبَ فَجَعَلَ أَعْلَاهُ أَسْفَلَهُ وَ أَسْفَلَهُ أَعْلَاهُ

آن که کارهای خوب را به دل، نیک نشمارد و کارهای زشت را به دل، ناپسند نشمرد، چنان واژگونه گردد بالای او پایین، و پایین او بالا می گردد (یعنی تشخیص خوب و بد را از دست می دهد).

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۲، ح ۳۷۵

حدیث (۲۷) امام علی علیه السلام:

اتَّمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ أَمُرُوا بِهِ وَ تَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ انْهَوْا عَنْهُ

پذیرای مع-روف باشید و به آن ن-یز دس-تور بدهید و بپذیرید نهی از منکر را و خود نیز از آن نهی کنید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۳۶

حدیث (۲۸) امام علی علیه السلام:

إِذَا رَأَى أَحَدَكُمْ الْمُنْكَرَ وَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُنْكِرَهُ بِيَدِهِ وَ لِسَانِهِ وَ أَنْكَرَهُ بِقَلْبِهِ وَ عَلِمَ اللَّهُ صِدْقَ ذَلِكَ مِنْهُ فَقَدْ أَنْكَرَهُ

هرگاه یکی از شما کار زشت و ناپسندی را مشاهده کرد و توان آنکه با دست و زبان از آن جلوگیری کند ندارد اما با دل خود آن را انکار کند و خداوند از نیت صادقانه او آگاه باشد، آن کار ناپسند را به حقیقت انکار کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۹

حدیث (۲۹) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَ إِنَّ أُمَّي لَأَتَدْفَعُ يَدَ لَامِسٍ فَقَالَ فَاحْبِسِيهَا قَالَ قِمْدٌ فَعَلْتُ قَالَ فَمَنْعَ مَنْ يَدْخُلُ عَلَيْهَا قَالَ قَدْ فَعَلْتُ قَالَ

قَيْدُهَا فَإِنَّكَ لَا تَبْرُهَا بِشَيْءٍ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ تَمْنَعَهَا مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ عَزَّ وَ

جَلَّ.

شخصی نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمد و گفت مادرم مرتکب گناه می شود. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

او را ببند که بهترین نی-کی در ح-ق او من-ع او از گ-ن-اه اس-ت.

وسایل الشیعه ج ۲۸، ص ۱۵۰، ح ۳۴۴۴۲

حدیث (۳۰) امام علی علیه السلام:

وَ أَنْهَوْا غَيْرَكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تَنَاهَوْا عَنْهُ فَإِنَّكُمْ أُمَّرْتُمْ بِاللَّيْسِ بِعَدِّ التَّيْسِ نَاهِي

دیگران را از منکر باز دارید و خود نیز از آن دوری کنید زیرا شما مأمور شده اید که اول خودتان منکر را ترک کنید بعد نهی از منکر نمایید.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج ۷، ص ۲۵۰

حدیث (۳۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلُهُ

کسی که دیگران را به کار نیک راهنمایی کند گ-وی-ا-خ-ود آن را ان-ج-ام داده اس-ت.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۴، ص ۲۷، ح ۴ - من لایحضره الفقیه ج ۲، ص ۵۵، ح ۱۶۸۲

حدیث (۳۲) امام علی علیه السلام:

أُؤْمَرُ بِالْمَعْرُوفِ تَكُنُّ مِنْ أَهْلِهِ

امر به معروف کن تا از اهل معروف شوی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۳۵

حدیث (۳۳) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنِ مُنْكَرٍ أَوْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِيكٌ

هرکس دیگری را به کار نیک امر کند یا او را از کار زشتی باز دارد یا اینکه او را به خیری راهنمایی نماید و یا اشاره به امر

خیری داشته باشد در آن کارنیک شریک خواهد بود.

خصال ص ۱۳۸، ح ۱۵۶ - وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۲۴، ح ۲۱۱۴۷

حدیث (۳۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ كَانَ فِيهِ ثَلَاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ يُأْمَرُ بِالْمَعْرُوفِ

ص: ۷۰۷

وَيَأْتِمُرُ بِهِ وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَيَنْتَهِي عَنْهُ وَيُحَافِظُ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا

کسی که س-ه چیز در او باشد، دنی-ا و آخرتش س-الم می-م-اند: ۱. امر به معروف کند و خود نیز پذیرای آن باشد. ۲. نهی از منکر کند و خود نیز پذیرا باشد. ۳. حدود الهی را نگهداری کند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۵

حدیث (۳۵) امام علی علیه السلام :

مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ شَدَّ ظُهُورَ الْمُؤْمِنِينَ

کسی که امر به معروف کند پشت مؤمنان را محکم کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۳

حدیث (۳۶) امام محمد باقر علیه السلام:

الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ خَلْقَانِ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ فَمَنْ نَصَرَهُمَا أَعَزَّهُ اللَّهُ وَ مَنْ خَذَلَهُمَا خَذَلَهُ اللَّهُ.

امر به معروف و نهی از منکر، دو مخلوق از مخلوقان خداوند می باشد، هرکس آن دو را یاری کند، خداوند او را عزیز و آقا گرداند و هرکس آن دو را خوار نماید، خداوند او را خوار و ذلیل گرداند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۹، ح ۱۱

حدیث (۳۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

وَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا أَنْفَقَ النَّاسُ مِنْ نَفَقَةٍ أَحَبَّ مِنْ قَوْلِ الْخَيْرِ

قسم به کسی که جانم به دست اوست مردم چیزی بهتر از حرف خیر انفاق نمی کنند

محاسن ص ۱۵، ح ۴۱- وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۲۳، ح ۲۱۱۴۱- بحارالانوار (ط-بیروت) ج ۶۸، ص ۳۱۱، ح ۸

حدیث (۳۸) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ أَرْغَمَ أَنْوْفَ الْفَاسِقِينَ

کسی که نهی از منکر کند بینی فاسقان و گنهکاران را به خاک مالیده است (و آنها را خوار و خفیف گردانده

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۴۴

حدیث (۳۹) امام صادق علیه السلام :

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ (سوره مبارکه اعراف آیه ۱۶۵) قَالَ كَانُوا ثَلَاثَةَ أَصْنَافٍ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ اَمُرُوا فَانَجُوا وَ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ لَمْ يَأْمُرُوا فَمُسِخُوا ذَرًّا وَ صِنْفٌ لَمْ يَأْتَمَرُوا وَ لَمْ يَأْمُرُوا فَهَلَكُوا.

در مورد نجات یافتگان در این آیه شریفه می فرمایند: آنها کسانی بودند که از کارهای نیک پیروی می کردند و مردم را نیز به آن امر می نمودند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۸، ص ۱۵۸، ح ۱۵۱

حدیث (۴۰) امام رضا علیه السلام :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يَقُولُ إِذَا أَمَّتِي تَوَاكَلَتِ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ فَلْيَأْذُنُوا بِوَقَاعِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى.

رسول خدا صلی الله علیه و آله همواره می فرمودند: هر گاه امت من از انجام امر به معروف و نهی از منکر سرپیچی کنند و آن را به یکدیگر واگذار نمایند، گویا باخ-داوند اع-لان جنگ داده اند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۹، ح ۱۳

حدیث (۴۱) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لِيُبْغِضَ الْمُؤْمِنَ الضَّعِيفَ الَّذِي لَا دِينَ لَهُ فَقِيلَ لَهُ وَ مَا الْمُؤْمِنُ الَّذِي لَا دِينَ لَهُ قَالَ الَّذِي لَا يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ.

قسم به کسی که جانم به دست اوست مردم چیزی بهتر از حرف خیر انفاق نمی کنند

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۵۹، ح ۱۵ - محاسن ص ۱۹۶، ح ۲۱

حدیث (۴۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُعَنَّ مَنْ عَنَّكَ عَذَابُ اللَّهِ

امر به معروف کنید و از کارهای زشت نهی کنید و گرنه ع-ذاب خدا همه ش-ما را فرا خواهد گرفت.

حدیث (۴۳) امام علی علیه السلام:

الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ وَالرَّاضِي بِهِ وَالْمُعِينُ عَلَيْهِ شُرَكَاءُ ثَلَاثَةٌ

کسی که ظلم می کند و کسی که راضی به ظلم کردن باشد و کسی که کمک به ظالم می کند هر سه شرکاء ظلم محسوب می شوند.

وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۴۰، ح ۲۱۱۸۲

حدیث (۴۴) امام علی علیه السلام:

وَمِنْهُمْ تَارِكٌ لِانْكَارِ الْمُنْكَرِ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ يَدِهِ فَذَلِكَ مَيِّتُ الْأَحْيَاءِ

گروهی از مردم مبارزه با منکر را با دل و زبان و دست ترک می کنند (در برابر خلافکار هیچ گونه عکس العملی نشان نمی دهند) پس اینها در حقیقت مردگانی زنده نما هستند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۲، ح ۷۶۵۱

حدیث (۴۵) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِيفَ الَّذِي لَا زَبْرَ لَهُ وَقَالَ هُوَ الَّذِي لَا يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ

همانا خداوند از مومن ضعیفی که عقل ندارد بیزار است. (کسی که نهی از منکر نمی کند)

وسایل الشیعه ج ۱۶، ص ۱۲۵، ح ۲۱۱۴۹

حدیث (۴۶) امام صادق علیه السلام:

إِذَا رَأَى الْمُنْكَرَ فَلَمْ يُنْكِرْهُ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ يُعْصِيَ اللَّهَ وَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُعْصِيَ اللَّهَ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ بِالْعَدَاوَةِ

کسی که-ه-توان-ائی-ن-هی از من-کر را داش-ته باش-د و نهی از من-کر نک-ند، دوست دارد که خ-داوند اط-اعت نش-ود، و کسی که نافرمانی خ-دا را دوست داشته باشد، آشکارا ب-خ-داوند دشمنی کرده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۲، ص ۱۷۷، ح ۱۳۸۱۲

حدیث (۴۷) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

... بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ لَا يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ...

بد م-ردمی هس--ت-ند کس-انی ک-ه امر به معروف ونهی از منکر نمی

ص: ۷۱۰

کنند.

نوادر(راوندی) ص ۲۶ - بحارالانوار(ط-بیروت) ج ۲۲، ص ۳۱۱، ح ۱۲

حدیث (۴۸) امام علی علیه السلام :

و من وصیه له ع للحسن و الحسین ع لما ضربه ابن ملجم لعنه الله

لَا تَتْرُكُوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ فَيَوْلَى عَلَيْكُمْ أَشْرَارُكُمْ ثُمَّ تَدْعُونَ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ.

وصیتی از آن حضرت (ع) به حسن و حسین علیهما السلام هنگامی که ابن ملجم (لعنه الله) او را ضربت زد .

امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید زیرا در این صورت افراد نادرست بر شما مسلط می گردند آنگاه دعا می کنید و دعایتان مستجاب نمی شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص ۴۲۱ و ۴۲۲، نامه ۴۷ [Nahj/nameh/page۲.aspx/.../]

جهاد

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِخَاصِّهِ أَوْلِيَائِهِ وَ هُوَ لِبَاسُ التَّقْوَى وَ دِرْعُ اللَّهِ الْحَصِينَةِ وَ جُنَّتُهُ الْوَثِيقَةُ؛

براستی که جهاد یکی از درهای بهشت است که خداوند آن را برای اولیای خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم اوست.

الغارات (ط - الحدیثه) ج ۲، ص ۴۷۴

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ -فَرَضَ الْجِهَادَ وَ عَظَّمَهُ وَ جَعَلَهُ نَصْرَهُ وَ نَاصِرَهُ. وَاللَّهُ مَا صَلَحَتْ دُنْيَا وَ لَا دِينٌ إِلَّا بِهِ؛

در حقیقت خداوند جهاد را واجب گردانید و آن را بزرگداشت و مایه پیروزی و یاور خود قرارش داد. به خدا سوگند کار دنیا و دین جز با جهاد درست نمی شود.

وسائل الشیعه ج ۱۵، ص ۱۵، ح ۱۹۹۱۵

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْقَتْلَ عَلَى قَوْمٍ وَالْمَوْتَ عَلَى آخَرِينَ وَكُلَّ آتِيهِ مَتَيْتُهُ كَمَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ

ص: ٧١١

فَطُوبَى لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِهِ وَالْمَقْتُولِينَ فِي طَاعَتِهِ؛

براستی که خداوند برای گروهی کشته شدن را مقدر فرموده و برای دیگران مردن را. هر گروهی با همان سرنوشت که خداوند مقدر کرده است می رسد. پس، خوشا به سعادت مجاهدان در راه خدا و کشته شدگان در راه طاعت او.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج ۳، ص ۱۸۴

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

جَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَأَيْدِيكُمْ فَإِنْ لَمْ تَقْدِرُوا فَجَاهِدُوا بِاللِسَانِ فَإِنْ لَمْ تَقْدِرُوا فَجَاهِدُوا بِقُلُوبِكُمْ؛

در راه خدا با دستهای خود جهاد کنید، اگر نتوانستید با زبانهای خود و اگر باز هم نتوانستید با قلب خود جهاد کنید.

دعائم الإسلام ج ۱، ص ۳۴۳

حدیث (۵) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حَرَسُ لَيْلِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ لَيْلَةٍ يُقَامُ لَيْلَهَا وَيُصَامُ نَهَارُهَا؛

یک شب نگهبانی در راه خدا برتر است از هزار شبانه روز که شبهایش به عبادت و روزهایش به روزه داری سپری شود.

نهج الفصاحه ص ۴۳۹، ح ۱۳۵۵

حدیث (۶) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفْضَلُ الْجِهَادِ مَنْ أَصْبَحَ لَا يَهُمُّ بِظُلْمِ أَحَدٍ؛

برترین جهاد آن است که انسان روز خود را آغاز کند در حالی که در اندیشه ستم کردن به احدی نباشد.

محاسن ص ۲۹۲، ح ۴۴۹

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

جِهَادُ الْمَرْأَةِ حُسْنُ التَّبَعْلِ؛

جهاد زن خوب شوهرداری کردن است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۵، ص ۹

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

جَاهِدْ شَهْوَتَكَ وَ غَالِبْ غَضَبَكَ وَ خَالَفِ سَوْءَ عَادَتِكَ، تَرْكُ نَفْسِكَ، وَ يَكْمُلُ عَقْلُكَ وَ تَسْتَكْمِلُ ثَوَابَ رَبِّكَ؛

با هوا و هوس خود جهاد کن، بر خشم مسلط شو و با عاداتهای بد خود مخالفت کن تا نفست پاکیزه شود، عقلت به کمال برسد و از پاداش پروردگارت بهره

ص: ۷۱۲

کامل بیری.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۲۴۲، ح ۴۹۱۹

حدیث (۹) امام علی علیه السلام :

عَلَيْكُمْ بِالْجِدِّ وَ الْاجْتِهَادِ وَ التَّأَهُبِ وَ الْاِسْتِعْدَادِ وَ التَّرْوُدِ فِي مَنَزِلِ الزَّادِ وَ لَا تَعْرَنُكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا كَمَا عَرَّتْ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَّمِ
الْمَاضِيَةِ وَ الْقُرُونِ الْخَالِيَةِ

بر شما باد به تلاش و سختکوشی و مهیا شدن و آماده گشتن و توشه برداشتن از سرای توشه (دنیا). مبادا زندگی دنیا شما را بفریبد چنان که ملتهای گذشته و اقوام پیشین را فریفت.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۳۵۲

حدیث (۱۰) امام محمد باقر علیه السلام:

قَالَ لَهُ رَجُلٌ إِنِّي ضَعِيفُ الْعَمَلِ قَلِيلُ الصَّلَاةِ قَلِيلُ الصَّوْمِ وَ لَكِنْ أَرْجُو أَنْ لَا آكُلَ إِلَّا حَلَالًا وَ لَا أَنْكَحَ إِلَّا حَلَالًا فَقَالَ وَ أَيُّ جِهَادٍ
أَفْضَلُ مِنْ عَفِهِ بَطْنٍ وَ فَوْجٍ

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص ۲۹۲، ح ۴۴۸

حدیث (۱۱) امام علی علیه السلام :

وَ مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كُلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ إِلَّا كَفَنَتْهُ فِي بَحْرِ لُجِّي

همه کارهای خوب و جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون قطره ای است در دریای عمیق.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۴۲، ح ۳۷۴

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام :

فَرَضَ اللَّهُ ۞ الْجِهَادَ عِزًّا لِلْإِسْلَامِ

خداوند... جهاد را برای عزت و سربلندی اسلام واجب فرمود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۱۲، ح ۲۵۲

حدیث (۱۳) امام محمد باقر علیه السلام:

لَا فَضِيلَةَ كَالْجِهَادِ وَلَا جِهَادَ كَمُجَاهَدَةِ الْهُوَى

فضیلتی چون جهاد نیست

ص: ۷۱۳

، و جهادی چون مبارزه با هوای نفس نیست.

تحف العقول ص ۲۸۶

حدیث (۱۴) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ الصَّلَاةُ لَوَقْتِهَا ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است ، آنگاه نیکی به پدر و مادر ، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص ۱۶۷ ، ح ۷۰

حدیث (۱۵) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

الصوم في الحر جهاد؛

روزه گرفتن در گرما، جهاد است.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۹۳ ، ص ۲۵۷

حدیث (۱۶) امام علی علیه السلام :

زَكَاةُ الشَّجَاعَةِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

زکات شجاعت، جهاد در راه خداست.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۳۳ ، ح ۷۶۶۶

حکومت

حدیث (۱) امام علی علیه السلام :

قُلُوبُ الرِّعِيَّةِ خَزَائِنُ رَاعِيهَا فَمَا أَوْدَعَهَا مِنْ عَدْلٍ أَوْ جَوْرِ وَجَدَهُ؛

دل‌های مردم صندوقچه‌های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد دید.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۴۶ ، ح ۷۹۸۲

حدیث (۲) امام علی علیه السلام :

اسْتَعْمِلِ الْعَدْلَ وَ احْذِرِ الْعُسْفَ وَ الْحَيْفَ فَإِنَّ الْعُسْفَ يَعُودُ بِالْجَلَاءِ وَ الْحَيْفَ يَدْعُو إِلَى السَّيْفِ

عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگری پرهیز زیرا زورگویی مردم را به ترک از وطن وامی دارد، و ستم آنان را به قیام مسلحانه می کشاند.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص ۵۵۹، ح ۴۷۶

حدیث (۳) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَرَضَ عَلَى أُمَّهِ الْعَدْلِ أَنْ يُقَدِّرُوا أَنْفُسَهُمْ بِضَعْفِهِ النَّاسِ كَيْلًا يَتَّبِعَ بِالْفَقِيرِ فَقْرُهُ؛

خداوند عزوجل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش برآشفته نکند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج ۱، ص ۴۱۱

حدیث (۴) امام علی علیه السلام :

مَنْ عَمِلَ بِالْعَدْلِ حَصَّنَ

ص: ۷۱۴

امام علی علیه السلام : هر کس به عدالت رفتار کند، خداوند حکومتش را حفظ خواهد کرد.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص ۳۴۰، ح ۷۷۷۵

حدیث (۵) امام علی علیه السلام :

خَيْرُ الْمُلُوكِ مَنْ أَمَاتَ الْجَوْرَ وَ أَحْيَى الْعَدْلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم ج ۳، ص ۴۳۱، ح ۵۰۰۵

حدیث (۶) لقمان حکیم علیه السلام :

يَا بُنَيَّ ... إِذَا دَعَتَكَ الْقُدْرَةُ عَلَى ظُلْمٍ مَنْ هُوَ دُونَكَ فَادْكُرْ قُدْرَةَ اللَّهِ عَلَيْكَ

فرزندم ... هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زیردست فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به یاد آور.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج ۱، ص ۷۳

حدیث (۷) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَبْدَأْ [فعلیه أن يبدأ] بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَلْيَكُنْ تَدْبِيهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَدْبِيهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمِ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنَ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد، با کردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج ۲۱، ص ۱۰۷

حدیث (۸) امام علی علیه السلام :

تَسْبِيحُهُ أَشْيَاءٌ قَبِيحَةٌ وَ هِيَ مِنْ تَسْبِيحِهِ أَنْفُسٌ أَقْبَحُ مِنْهَا مِنْ غَيْرِهِمْ ضَبِيقُ الذَّرْعِ مِنَ الْمُلُوكِ وَ الْبُخْلُ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ وَ سُرْعَةُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّبَا مِنَ الْكُهُولِ وَ الْقَطِيعَةُ مِنَ الرِّئُوسِ وَ الْكَذِبُ مِنَ الْقَضَاءِ وَ الزَّمَانَةُ مِنَ الْأَطْبَاءِ وَ الْبَدَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَ الطَّيْشُ مِنَ

ذَوِي السُّلْطَانِ

ص: ٧١٥

نه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج ۱، ص ۸۳

حدیث (۹) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الْعِدْلُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَمْرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّخَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الشَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص ۵۷۸، ح ۲۰۰۶

حدیث (۱۰) امام صادق علیه السلام:

لَا تُشْ-أُورِ أَحْمَقٌ وَلَا تَسْتَعِنَنَّ بِكَذَّابٍ وَلَا تَتَّقِ بِمَوَدَّةِ مُلُوكٍ؛

با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن. بحار الانوار (ط-بیروت) ج ۷۵، ص ۲۳۰

حدیث (۱۱) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: كَمَا تَكُونُوا يُولَى عَلَيْكُمْ.

هر طور باشید همانگونه بر شما حکومت می شود.

نهج الفصاحه ص ۶۱۶، ح ۲۱۸۲

حدیث (۱۲) امام علی علیه السلام: قُمْ عَنِ مَجْلِسِكَ لِأَيِّكَ وَ مُعَلِّمِكَ وَإِنْ [لَوْ] كُنْتَ أَمِيرًا؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هر چند فرمان روا باشی.

تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص ۴۳۵، ح ۹۹۷۰

حدیث (۱۳) امام علی علیه السلام:

الْجُنُودُ عِزُّ الدِّينِ وَ حُصُونُ الْوُلَاةِ.

سربازان، مایه عزت دین و دژهای والیان اند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص ۳۳۳، ح ۷۶۷۱

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

